

విషయ సూచిక

పంచమ స్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

విషయము.

పుట.

భగవంతుఁ డగు నారాయణుని యుపభావతాత మెఱుట	...	887
యుదుఁడు పుత్రులతో నొకటిపడించుట	...	891
భగవంతుని పాఖ్యానము	...	897
భగవండు హరిణుని నుండి బ్రాహ్మణుం డయి జనించుట	...	401
వృషభ రాజభృత్యులు కాలకి బలి యిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	408
భగవంతుని గణుని మాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుకయోగి పరీక్షిస్తున కుపదేశమాపమునఁ జెలుపు భూగోళ స్వరూపాదికము	...	416
భగవవిషయము	...	429
కుకయోగి పరీక్షిస్తున కుపదేశమాపమునఁ జెలిపెడి సరకలోక వర్ణనము	...	439

షష్ఠ స్కంధము

ఆజామిలోపాఖ్యానము	...	450
విషుదూత యమదూతల సంవాదము	...	451
దక్షుండు స్తుతించిన హంసగుహ్యం బను స్తవరాజము	...	466
నారదుండు శబరభాష్యులకు నివృత్తిమాగ్ధంబు నుపదేశించుట	...	472
దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం జూనరించుట	...	478
దానవులు దేవతలతో యుద్ధముచేసి యోడించుట	...	478
శ్రీమన్నారాయణ కవచ ప్రారంభము	...	481
చిత్రకేతుఁ డాఖ్యానము	...	505
చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట	...	510
చిత్రకేతుం డీశ్వర ధిక్కారంబువలన గొరిచే కావంబు నొందుట	...	518
సవిత్వంశ ప్రవచనాదికత	...	516

సప్తమ స్కంధము

శ్రీహరి ద్వారపాలకులైన జయవిజయాలకు సనకాదులవలన కాపంబు గలుగుట	...	525
బాలదేవుడు చాల్చినయనుండు దెలిపెడు సుయతోపాఖ్యానము	...	528
బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట	...	532
ప్రహ్లాదచరిత్ర ప్రారంభము	...	587
హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట	...	544
శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్కంధంబునం దావిర్భవించుట	...	557
క్రిన్వసించుమూర్తి హిరణ్యకశిపునితో జూరి వధించుట	...	559
బ్రహ్మదేవతలు క్రిన్వసించుదేవుని వేటువేటుగా స్తుతించుట	...	561
ప్రహ్లాదుండు నరసింహమూర్తిని స్తుతించుట	...	565
త్రిపురాసురసంహారము	...	572
నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు చెలుపుట	...	574
ప్రహ్లాదాజగరమునలసంవాదము	...	579
హరదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	...	587

విషయము ది క

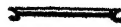
అష్టమ స్కంధము

విషయము.

గజేంద్రమోక్షణకథ	...
క్షీరసాగర మథనకథ	...
కూర్మవతారకథ	...
పాలకడలిఁ ద్రచ్చునెడ హాలాహలము జనించుట	...
ఈశ్వరుండు దేవబృంద ప్రార్థితుండై హాలాహలము బాసముచేయుట	...
పాలకడలి కరుచునెడ నైరావతాదులు జనించుట	...
శ్రీవిష్ణుమూర్తి మోహిని స్వరూపంబు నొందుట	...
దేవాసుర యుద్ధము	...
శ్రీహరి తన మోహిని రూపంబు చేత కిన్నరుని మోహింపఁజేయుట	...
వామనచరిత్రము	...
వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము	...
బలిచక్రవర్తి కడకు వామనమూర్తి యేతెంచుట	...
వామనమూర్తి విశ్వరూపము నొంది విజృంభించుట	...
మత్స్యవతారకథ	...

నవమ స్కంధము

అంబరీషపాఖ్యానము	...
ఇక్ష్వాకు వంశానుక్రమము	...
సగరచక్రవర్తి కథ	...
శ్రీపరమేశ్వర జటాజూట నిర్గత గంగానదీ ప్రవాహ మహిమాను వర్ణనము	...
శ్రీరామచరిత్రము	...
భవిష్యద్రాజేతిహాసము	...
చంద్ర వంశ్యులగు రాజుల యతిహాసము	...
శ్రీసరళరాముని చరిత్రము	...
యయాతిచరిత్రము	...
దేవయాని యయాతిని వరించుట	...
శుక్రాచార్యుల యయాతికి కాపం బొసంగుట	...
యయాతి దేవయానికి బస్తోపాఖ్యాన మనువ్యాజంబున స్వవృత్తాంతంబుఁ జెప్పుట	...
భరతుని చరిత్రము	...
రంతిదేవుని చరిత్రము	...
యదువంశ చరిత్రము	...
షమదేవుని వంశక్రమాను వర్ణనము	...

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమ స్కంధము

ప్రథమాశ్వాసము

— ❦ —

కర కరుణాసాగర

ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర శ భవ్యచరిత్రా

లోకాతీతగుణాశ్రయ

గోకులవిస్తార నంద్రగోపకమారా.

1

వ. "మహానీయగుణాగరిష్ఠు లగునమ్మనిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖిరీసమే
తుం డైననూతుం డిట్లనియె.

2

క. భూనాథు, దుత్తరాత్మజుఁ, డైనపరీక్షిన్ను రేంద్రుఁ శ దభిమన్యునూతుం
డానంద మంది ఘనసుజ్ఞానం డగుశుకునిఁ గాంచి శ సరసతఁ బలికెన్.

3

వ. మునీంద్రా పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు నైసర్గియవ్రతుండు గృహం
బుననుగడి యెట్లు రిమించె గర్మబంధంబు లయినసరాభవంబులు గలగృహంబు
లయందు ముక్తసంబంధు లైనపురుషులకు సంతోషంబు కానేర దుత్తమశ్లోకుం
డైనపుండరీకాక్షునిపాదచ్ఛాయంజేసి నిర్వృతచిత్తు లయినమహాత్ములు కుటుం
బంబునందు నిస్సృహుల సీయుదురు గాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ
డగులంబు గలుగు టెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ డగులంబు గలవానికి నెట్లు
సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దస్థలితమతి యెట్లు గలుగు నీసంశయంబుఁ దేటపఱపు
మని పరీక్షిన్నురేంద్రుఁ డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

4

క. హరిచరణంబుజమకరం, దరసావేశితమనఃప్రధానం డగున

1. 'శ్రీకౌసల్యనోత్పల, శ్రీసతీసహజన్మ త్రిదశశీవిత యాకా, వాసప్రకాశజయభా
సాసురపతిహరణ రామశీచంద్రనృపాలా.' 2. 'సుకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగునూతుండు
శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.' బ్రా. ప్ర.

- త్పురుషుఁ డొకవేళ విష్ణుఁడు, బొరకెనందన మృగ్యమాగ్గమును విడువఁ గొనిన్
 క. ధరణీపల్లభ వినుమా, నరవహఁడు శ్రియవ్రతుండు క నారదమునిన
 చ్చరణోపసేవః జెందుచు, నడుచు గ నభ్యాప్తి ప్రకటించుటయనన్.
 సీ. దీక్షితం డై ధర్మశ్రీ పాలనముఁ దండ్రి, పనిచేస నున్నాననిభంగ ముచును,
 సంగీకరింపమి క సంతయుఁ డెలిసి ప ద్మాసనాఁ డెత్తెనీ క పతులనిజ్య
 మందుల మిక్కిలిగయాస క్రిఁ బుట్టింతు, ననుచును గనచి భవంగడుఁ దలచి
 తారకాపరివృతతారాధిపునిమాడ్కి, సత్తులతోఁ గూడి యుచ్చ్యతవిభూతి
 తే. హంసవాహనుఁ డగుచునింద్రాదులెల్ల, గవిసి సేవిం ప బ్రహ్మలోకమాననుంకి
 సన్మనీంద్రులు దన్నుఁ బ్రశంస సేయ, నల్లనల్లన యుడువోధి క నరుగు దంచె. 7
 వ. మఱియు నాయూ మార్గంబులయందు సిద్ధిసాధ్యగంధర్వచారణగుగంధపురు
 షు లిరుదెసల స్తోత్రంబులు సేయు చుండ గంధమాదవస్త్రోబ్బుల బాగాగలు
 నొందించుచుఁ జను దెంచినపద మననునకు నానదఁడు స్వామింభువన ప్రయోగప్రతి
 లతోఁ గూడి మఃకుళితకరకమలుండై యెదురు చనుదెంచి పంసుతి స్థబకంబులం
 బూజించిరి విరించి సంతసించి శ్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు నిట్లనియె. 8
 క. హరి నాముఖమున నీకును, ¹గర మెఱిగింపంగఁ బనిచె క గావున నిద ను
 సిగమతి విను హంతయు శ్రీహరివాక్యము గా నెఱింగి క యవసీనాథా. 9
 ఆ. కోరి వేడ్క నీవు క నారదుండుఁచు నేను, నందఱును ను నీశ్వరాజ్ఞఁ బూని
 యుడగ కెపుడుఁ జేయఁనున్నవారము గాన, యెల్లని మూర్ఖులెవ్వఁ గానిగాని.
 వ. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞను జేవుండు తగవొక్కఁడు యోగిజ్ఞుఁడనాధిగ్రహింబు
 లను దనచేత నొరులచేతం దప్పింప నుద్యం గా మిచ్చి భిక్షిని శిష్యులకు
 శోకమోహభయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండు కాని జేవుండు స్వతంత్రుల
 డు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్రూపంబు లయినశ్రుతులందు గుగ్గత, యం బనుగట్ట
 వున బంధింపంబడినయస్మదాదులము ముకుందాదీచో బశువు మనుష్యులకు
 వశం బయినచందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించు చుందుమా నొందు సుఖదుః
 ఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దవయంబడిన
 యంధుండునుంజాలె నీశ్వరుం డిచ్చినసుఖదుఃఖంబు లని భవించు చున్నవారిము
 వ్వప్నంబునం గన్నపవార్థంబు మేల్కాగిచి మిథ్యగాఁ దలచినరీతి మోక్షార్థి
 యైనసుజ్ఞానవంతుండు వ్రాప్తసుఖగుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహరబకర్మింబు
 లం బాయునొల్లఁడు వనవాసి యెఱును జితేంద్రియుండు గాకుండనేని (గామా
 దిసహితుం డగుటంజేసి) సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహస్థాశ్రమంబందు
 జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల
 గలవా నిచ్చయించినపురుషుండు, దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన

మాడ్కిని మోక్షార్థి యగు పురుషుడు గృహశ్రయం నగుచు శ్రీనారాయణ చరణావిందంబు లనుచుర్లం బాశ్రయించి యగ్రశ్చింతంబుల జూచుచు నీవును ముక్తసంగుండ వై యీశ్వరీకల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం జెందు మనిన బ్రహ్మతనండు త్రిభువనగురుం డమునచనురానువాక్యంబు లనుతమ స్వకుండై బహుసూనపూర్వకంబున నంగీకరించె నంత.

11. ఆ. సరసిజాసనుండు శ్రీ స్వామంధువునిచేత, నధిక మైనపూజ శ్రీ లంది నార దాండు నాప్రియ వ్రతంబును జూడంగఁ, జగయె: దనుచుపూర్వసవమునకు.
12. ఆ. సత్యసంధుఁ డైనస్వామ్యంభువుం డను, మనువు బ్రహ్మచేత శ్రీ మన్ననఁ నగ నంఁ యంత నార శ్రీ దానుచుతంబునఁ, దనకునుతుని రాజ్యముననునిలిపె. 13
13. వ. ఇట్లు స్వామ్యంధుఁ డున్న భూదత్త వరసానుంబున నం బ్రహ్మతనం బట్టులు గట్టి విషమంబు లంబిష మంబులవలన పముక్తుండై పనంబునకుం జనియెనంత.
14. ను. ధరణీవల్లభుఁ డాప్రియవ్రతండు మోక్షం బందుచుక లీల నీ శ్వరీవాక్యంబులఁ గన్పితంత సమండ్ల శ్రీ సంగంబులం బాపుశ్రీ హరిపాదాంబులపితనం దగిలి నిశ్చల్యాసందముం బొంది చు ర్భరి రాగాదులఁ బాఱి దోలి ప్రజలం శ్రీ బాలించె నత్యున్నతిన్. 15
15. వ. ఇట్లు ప్రియ వ్రతుం డాజ్యంబు సేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్రిక యగు బర్హిష్మతీ (యనుదానిం బత్నిగాఁ బడసి యీసతి)వలన శీలవృత్తగుణసూపనీ ర్యాదార్యంబులం దనకు సమానులై సమగ్నిధే)శ్రుజిహ్వయుజ్జబాహునుహ నీహారణ్యగోశోఘృతపృష్ఠపవనమేధాతిథినీలిహోత్రకీపుం నామంబులు గల పుత్రుడశకంబును నూర్జస్వతీ యనునొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహా వీరసవనులు మువ్వరు బాలకు లయ్యు నూర్జ్వరేతమ్మలై బ్రహ్మవిద్యాస్థా తులై యపశనునశీలం రగుచుం సారమహాసృయోగం బాశ్రయించి సర్వ జీవనికాయవాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్వామియు భగవంతుండు నగువాసుదేవునిచరణారవిందావిరతస్మరణానుగతపరమభక్తి యోగానుభావంబు న నిశోధితాంతఃకరణం లగుచు సీత్యుతాదాత్మ్యంబు నొంది రంత. 16
16. నీ. వసుధేశ యీ ప్రియవ్రతుం డొండు శాంతయం, దధికుల మన్వంతరరాధిపతుల మతీయు నుత్తముడుతామసుడురై వతుం డను, సుతులను బుట్టించెనుమహి మున్న జన్మించినమువ్వరుపుత్రులు, సవ్యయపదవికి శ్రీ నరుగుటయునుత్రులను నంతఁ బ్రహ్మతనం శ్రీ శిఖలతాత్రవకోటి: దనబాహుబలము చేతను జయించి తే. యతండు బర్హిష్మతీకాంతయందుఁ బ్రీతి, గలిగి యావనలీలావికాసహాస హేలనాదులఁ జిత్తంబుగీలుపటిచి, గతవివేకుండుబోలె భోగములఁ బొందె.

1. 'బ్రహ్మవిద్యావాసనం జింది పరమహంసయోగం బాశ్రయించి జీవాంతర్యామి యగునీశ్వ రుం' 2. 'రంత' 3. 'ప్ర

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం డేకాదశ ద్భువనవత్సరములు గాజ్యము సేసి యుక్త నాఁడు మేనునగ్రపక్షిణము సేనుమోక్షమును పరభూతములను బ్రవర్తించు సంధకారములు నిర్వర్తించు బూతులను మహాపాపము జపితమునునును, నిర్వర్తించి సమిత్సాధనవృత్తు నేగంబు గలిగి తేజోమయసంధిసంధింబు నానాహారములు సేసి (రాత్రులు నెల్ల దివంబు లొనర్చు నని) సుఖరాత్రిలములు ద్వివిధ తపాదులనుం బోలె నరదగము వజ్రప్రభయుఁ గని పతురొనముంబు నాదింబు నారాధనముమార్గం బులున ప్తసముద్రంబులును నామస్యభూసంఘము న న్నద్వీపములును నుత్పాదకు.

సీ. వరుస జంబూద్వీపవరకుశక్రంచముల్, శాశి శాల్యములు భ్రాహ్మణ రంగులనుగ నలరునాద్వీపములగు జంబూద్వీప, యువకుల లక్షయో, యుగము లగ్నయ్య నట యుత్తరోత్తరామతసంఖ్యం గా ద్విగు, జతయముయందుండొంకనెనిశిశములు యోరేశురసురారాజ్యక్షీరదధ్యుగ, కంబులు గలుగునాగరము లేడు

జీ. ద్వీపపరిమాణములు గల్గి 3 విస్తరిలు, సంధిసంధిస బగిలుల వంశములను గ్రమమునప్పక యొండొకటిగలయగుడు, సోలదిప్రభు కల్లు గాన ద్వివిధము.

వ. ఇట్టిద్వీపములందుఁ బరిపాలనమునకుం బ్రియవ్రతుం డాత్మభిప్రాయ (సాక్షిగ్రహ మానశీలురు) నైన ముగ్ధిధోగ్రహిష్యాయజ్ఞబ్రహ్మము హారణ్య దోహద్యుతపృష్ఠ మేధాత్రిధి వీతిహోత్రుల (నొక్కొకని నొక్కొక్క-ద్వీపమునకు) బట్టెంబు గట్టి యూర్జస్వతి యనుకన్యకను భార్యవున కచ్చివ నాభిర్భవునకు నూర్చి న్వియోగము దేవ మూసి (యనుకన్యారత్నంబు జనించ) నట్టిబలసారాశ్రమవంతుండై ప్రియ వ్రతుండు విరక్తుండై యొక్కనాఁడు నిజగుడు నగునారదుని (చరణ) లసేనా నుపతిగారాగ్నివిప్ర ప్రవచనసంధింబు) దలంచి (దుఃఖించి) యుట్టలియె. 20

సీ. నిక్కటయేనింద్రియములచేఁ గట్టంగఁ, బడి యుండి యందులఁ గ జూచి కేక యజ్ఞానవిరచితం 3 బగువిషయము లను, సంధకూపంబున 3 నడఁగియుండి తరుణులకేవినోదమృగంబనై యుండి, చువియెల్ల నేనొల్ల 3 ననుచుకొని హరికృపచే నప్పు 3 డిచ్చినయాత్మవిద్యను గల్గి తనసంట 3 నగుగుఱుడు

తే. కొడుకులకు నెల్ల రాజ్యముగగుదురుపటిచి, తనదుపత్నుల దిగనాడిధనమునిడిచి హరివిహారంబు చిత్తంబునఁడు నిలిపి, పరంగ నల్లన నారద్రవదవి కరిగె. 21

వ. ఇట్లు దసరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబులు గాఁ జేసి సూర్యునకు బ్రతి సూర్యుండై సరిదిరిసనాదివిహ్నుములచేత (పూతనిర్వృతికొను బ్రతిద్వీపంబు నకు నవధులు గల్పించి) ద్వీపవర్ష నిర్ణయంబులు బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాది సుఖంబులు నరకసమానంబులు గాఁ దలంచి విరక్తి బొంది సురంతరిభగవద్ధ్యానవిమలీకృతాశయుం డగుచుహరిభక్తిప్రియుండైన ప్రియవ్రతునిదాత్రం బు లీశ్వరునకుఁదక్క నన్యులకెఱుంగఁదరంబుగా దతనిమహిమంబులు నేడునుం

1. భగవదుపాసనాప్రభావజుతజేగంబు. 2. హరిభ్యానపరుడైనప్రభువ్రతునిచరిత్రంబు'రా'ప్ర.

గొనియాడుదు రని శుకుండు మఱియు నిట్లనియె.

22

క. హరిసేవ నాప్రియవత్తుఁ, ఊరయఁగఁ గైవల్యపదవి శ నందుట యరుదే
ధరఁ జుడాలుం డైనను, హరినామస్మరణఁ జెందు శ నవ్యయపదమున్.

23

వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు నిట్లనియె.

24

మ. జనకుం డిట్లు విరక్తుఁ డై నను దదాజ్ఞాంజేసి యాగ్నిధ్రుఁడే
పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము నేలుచుం
దనసత్పుత్రులమౌక్తి నెల్లప్రజలం శ దాత్సర్యచిత్తంబునక
ఘనతం భోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రఖ్యాతంబు గా భూవరా.

25

వ. ఇట్లాగ్నిధ్రుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు పుత్రకాముండు మంద
రాద్రి సమీపంబున న్నల్లొపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుండై యప్పించినం గమల
సంభవుండు సగణసిల్లి తనసమ్మూఖంబున సంగీతంబు సేయుపూర్వచి త్తయనునప్ప
రోంగనం బంపుటయు నాయప్పగోంగన ననుడెంచి "రమణీయవివిధవిటపి
విటపసమూళి మనమీపసువర్ణ లలితారూఢ స్థలవిహంగ మమిధునోచ్ఛార్యమాణ
మజ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుటకారంజవబకకలహంసాదివిచిత్ర
కూజితసంకులంబు లయిననిర్మలౌదక కమలాకరంబులు గల తదాశ్రమవనోప
వనంబునందు "విహరించుచు విలాసవిభ్రమగతిపశేషంబులం జలనంబు నొందు
స్వర్ణచరణాధరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుం డాలించి యోగసమాధిం జేసి
ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్ల న కను విచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధు
కరాంగనయుంబోలె బుష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమానవులమనోనయనం
బుల కాహ్లాదంబుఁ బుట్టించుచున్నగతి విహారవినయావలోకనసుస్వరావయవం
బుల మన్మధశరపరంసర నొందించుచు "ముఖకమలవిగళితామృతసమానహాస
భాషణామోదమదాంధంబు లయినమధుకరమిధునంబుల వంచించి శీఘ్రగమ
నంబునం జలించుకుచకచ మేఖలలుగలదేవిం గనుంగొని చిత్తచలనంబు నొంది
మన్మథపరవశుం డై జడునిచంద్రుంబున నిట్లనియె.

26

క. సతి నీ వెవ్వతె వీపర్యతమున కేమేనిఁ గోరి శ వచ్చినవనదే
వతవో శారదవో రతి, సతి పందినమాయవో తప్రస్నానమవో.

27

ఉ. అంగజుఁ డెక్కుడించిన శ్రరాసనముక ధరియించి యంత నా
యంగజువెంట మానవమృగవాళిఁ జూచుచు నున్నదానవో
రంగగునిదుచర్యలత్రేఱంగు నెఱుంగఁగ నాకుఁ బల్కుమా
యంగన నిన్నుఁ గన్గొననశ్రమంత ననంగుఁడు సందండించెడున్.

28

1. న నతనాజ్ఞాంజేసి, 2. "రమణీయవివిధకాఖానికరవిటపిసమీపసువర్ణ లలితారూఢస్థలవిహంగమ
మిధునసంచా గంబును సలిలమక్కుట...కలహంసాదిసంకులంబునుం గలనిర్మల" వ్రా. ప్ర.
8. "నొందించుచుండ నన్నరదేవకుమా" వ్రా. ప్ర. 4. "ముఖకమల మదిరామోదమదాంధ" వ్రా. ప్ర.

క. పోలు పగులున్న నిలానంబులు గోమూలజానబోకొరముల బోలెడుచుం
చలనత్వ హామీవీక్షించుల నెవ్వనియెరిగి చిత్తముం బలంచెనె. 39

చ. చెదరని మేనులలో సహస్రశిష్యులప్పుడు దండ బొప్పివృక్షే స
మృదమున సుతలలో గురియుఁమోగి నీ ముక్తాభిసాదిని నముల్
సదివెడుశిష్యులొక యానగ మప్పిడమోగి నీ మ్రోయఁగా
బడపడి మీఁద రాయఁ దనభారమునందుల జూలు క్రోధియిం. 40

క. అందియలు డిండిమంబులు, చంద్రునిని బానిసంకటెందులయును
నొందంద మ్రోయఁ గులు నాడెందుల దగలి నుండును నుండు. 41

క. పాయక కదంబున్నుచ్చాయల గోనస్త్రాణముల శ్రవణము గలది
యా యెడ నితింబోదులు. గాయుని నది తెగఁ బోయి నీ మృదా దిన్నె. 42

క. నిరతిము సీతనామధ్యము, గరి యుండుగ దింప నాడె గోమూలం దీ
రికంభంబుల బోలెడి గురుతుచునుల నట్లు నలుపుకొని యెరిగి. 43

క. పొంకము లగుటచునుండు, కుసుమసుకంబుల పొంపుకొని నొంబుల
గొంకొక వేదచల్లెడుని, బింకం బగుచున్నుగోము శ్రవణ పొంపు. 44

తా. ఏలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ విచ్చటికొక మున్ను నీ
నేలోకంబున బప్పు జూప నెఱుంగ శ్రీ సీసుందరాకారిము
సీలాలిత్యము లీవిసోదమాలు నీ శ్రీ కిట్లాప్పనే కామని
భూలోకంబున కట్లు వచ్చితివి సూరపుణ్యం బగణ్యంబుగనె. 45

క. హాసావలోకనంబులు, భాసిత్రెడుసముఖంబు శ్రవణములు గావు
యానలు పుట్టింపగ నీ, నానంద నద బిచ్చు నాది శ్రవణంబుచిత్ర. 46

ఆ. కందు లేనిసుందురకల మించి నమ్మాము; కంటయు క్తి మగుచు శ్రీ గానినం దె
గాన విష్ణుకలయఁ శ్రీ గాఢోలు నని నామ, సంబునందు దోచె నశివశే త్ర. 47

మ. పటుతాటంకర ఘాంగ యుగ్రమునకుం శ్రీ బల్మాట భుత్తిల్లు మఱ
నటనం బం దెమగండుమీసములతో శ్రీ నాసన్నసలాలకో
త్కటభృంగావళిశో ద్వజావళి లసత్కాంతి పిండంబు నుసూ
ఆటకాసారముబోలె నెమ్మొగము దా శ్రీ రంజితు సస్యన్నతి. 48

చ. కరువలి బొయువస్త్రమును శ్రీ గట్ట నెఱుంగవు చూడ్కు దిమ్మలం
బజపు ముం జుచరీకములభృతిఁ జలంగ మం గంధరంబునం
బొరలెడుము క్త కేశభరముం దుఱుమంగం దలంప విప్ప డి
ట్లరుదు గ రత్నకందుకవిహారము నెల్పెను సంభ్ర ముంబునె. 49

1. అందియలు టిట్టిభంబులు; అందియల వెలయనరత్నము, లంపంబుగ లలింపడుములన్ శుభగ
ముల్లె యందంద మ్రోయచును నాడెందంబున చగలి సంపడించుచు నున్నది. 2. 'కందు లే
యాండి కడుమంచికమ్మోని'

వ. మఱియు నిట్లనుఁ దపోధను లగువారలతపంబులను నీరూపంబున నపహ్నావించినదాన వీచక్కఁదనం బేమితపంబున సంపాదించితి నాతోడం గూడి తపంబు సేయుము సంసారంబు నృద్ధిఁ బొందం జేయును. పద్మాసనుండు ¹నాకుం బ్రత్యక్షంబై నిన్ను నిచ్చినవాఁడు గావున నిన్ను విడువం ²జాలను నీసఖజనంబులు ³నావాక్యంబులకు ననుకూలింతులు గాక నీవు చనువో ⁴కి ⁵నన్నుం దోడ్కోని నను మని స్త్రీలకు ననుకూలంబులఁ బలుక నీర్చినయాగ్నిధుండు పెక్కుభంగులం బలికి(స)నాపూర్వచిత్తి(య)నననియఁనయవాక్యంబులకునమ్మతింటి వీర శ్రేష్ఠుం డగునారాజవర్చుని బుద్ధిరూపశీలాదార్యనిష్ఠ్యావహశ్రీలచేఁ బరాధీనచిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగురాజశ్రేష్ఠునితోడం గూడి శతసహస్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించి నాపూర్వచిత్తివలన నాభికింపుగుఱు వారివ న్నేలొక్కఁ రమ్యక హిరణ్మయ కుసుభద్రాశ్వ కేతుమాలసంజ్ఞలు గలకుమారులఁ (బ్రహ్మగర్భపుంబు నొక్కొక్క నిఁగఁ) దొమ్మిం డం గాంచె నంత నాపూర్వచిత్తి (య)యగ్భకుల గృహంబున విడిచి) యాగ్నిధుం బాసి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నిధవుత్తులు మాతృసామర్థ్యంబునంజేసి ⁶స్వభావంబునన శరీరబలయుక్తు లగుచుఁ దండ్రిచేత ననుజ్ఞాతులై తమతమనామంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయినజంబూద్వీపవరంబులఁ బాలించు చుండి రంత నాగ్నిధుండు నాపూర్వచి త్తివలనం గామోపభోగంబులందృష్టిం బొందక పూర్వచిత్తిం దలంచుచు ⁷వేదోక్తంబు లగుకర్మంబులంజేసి (తత్సలోకంబగు) బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె నిట్లు దండ్రి పరిలోకంబునకుఁ జనిననాభిప్రముఖులగునాగ్నిధవుమారులు దొమ్మిండును మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయు సుగ్రదంష్ట్రయు లతయు రమ్యయు శ్యామయు నారియు భద్రయు దేవియు ననునామంబులు గల ⁸మేరుపుత్రిక లగుతోమ్మంద్రుకన్యకలను వివాహం బై రంతి. 40

అథ భగవంతుం డగు నారాయణుండు ఋషభావతార మేర్పడు.

- ఆ. నరవరేణ్యుఁ డైననాభి సంతానార్థ మంగళయును దాను ⁹సధికనియతిఁ యజ్ఞపురుషుఁ డయినశయావాసుదేవుని, శ్రద్ధతోడఁ బూజ ¹⁰సరవిఁ జేసి. 41
- వ. మఱియుం (బ్రవర్ణ్యసంజ్ఞకంబు లగుకర్మంబులు శ్రద్ధావిశుద్ధద్రవ్య) దేశకాల మంత్రర్విగ్ధక్షీణావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెస్సించిన నెవ్వరికిం బ్రసన్నుండు గానిపుండరీకాక్షుండు భక్తవత్సలుండై సురుచిరావయవంబులతో యజనశీలం బయినయాతనివృద్ధయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి ¹¹మనో నయనానందకరావయవంబులు గలతనస్వరూపం బాతనికిఁ జూపం దలంచి. 42

1. 'మాకుం. 2. జాలము. 3. మావాక్య. 4. మమ్ముం. 5. సారూప్యంబునంజేసి వయోబల యుక్తు వ్రా. ప్ర. 6. 'వేదోక్తంబున జన్మంబు నేసి. 7. 'మేరుదేవివిద్వల వివాహం. 8. మనోనంద కరం' బైన తనస్వరూపంబు' వ్రా. ప్ర.

- సీ. అంత నావిష్కృతకాంతచతుర్భుజంబులను నీతాంబరంబును వెలుంగ
శ్రీవత్సకాస్త్రభ్రష్టశ్రీరమాచిహ్నంబు, లాఠిమగడు రిన్వయ నై శ్రీయరపువసంగి
శంఖచక్రగదాంబుజాతఖడ్గాదిది, వ్యాయ ధగబులు సేతులలాగు మోలులు
నతులితనవరత్నహాటకాంకితనూత్న, ఘన కిరీటవ్యతూల్ శ్రీ గజలక్ష్మీనాగు.
- తే. గర్జకండలకటినూ త్రకనకరత్న, హరి కేయునివగనూపుగాభిరూప
ణములభూషితుడైన శ్రీనాయకండు, దంపతులకిష్టపడదురెడ బ్రత్యక్షియి య్యె.
- తే. ఇట్లు ప్రత్యక్ష మయినరీమేశ్వరుని, జెన్ని ధానంబుల గనుగొన్న సేదిమాడ్కు
హర్ష మొందినముత్విక్కులవనతాస్య, లాగుచు నభినతిసేసి రిత ట్టనాచునపుడు.
- క. పరిపూర్ణుడ వై యుండియు, మఱవక మాపూజ లెల్ల, ధ మున్నంతపు సీ
చరణారవిందసేవయు, ధరణ బెద్దలు వినిచినటులు శ్రీ దగఁ జేసెద నహ. 45
- క. ఏ మిపుడు సేయుసంస్తుతి, నీమహిమ నెఱిగి కాగు శ్రీ సరసనూరణ్యత
దా మెది యుపదేశించిరి, యుమలమునఁ బ్రస్తుతింతు శ్రీ మయ్య మహాత్య. 46
- వ. మఱియు నీవు సంసారాసక్తమతి గలిగినవారికి నన్వేషించువుగా నీశ్వరుండవును
బ్రహ్మతిపురుషవ్యతిరక్తుండవును బరమపురుషుండవును నయిననిన్ను బొందని
ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననామరూపంబులు గలయన్మదాదులచేత నిరూపింప
నశక్యం బగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల
నీయుత్తమగుణంబులయందు నేక దేశంబు గాని సర్వగుణనిరూపణంబు నీయు
నెవ్వరికి శక్యంబు గా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తింజేసి పరిస్మరించుగడ్గదా
క్షరంబులను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదళిదూర్వాంకురంబులను నాపాదించినపు
జను సంతస్థిలెడినీకు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి నిభవయు క్షంబు లయిన
యశ్వమేధాదులును దృష్టికరంబులు గానేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబు
లందును సాక్షాత్కరించి యతిశయం బై వర్ధించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూప
మవు పరమానందరూపమవు నైనవాడ వగుటఁజేసి యజ్ఞాదులయందు నీకు
దృష్టి లేక యున్న నస్మదాదులకోరికల నాపాదించుకొఱకు యజ్ఞాదుల నొనరిం
తు మని మఱియు నిట్లనిరి. 47
- క. కాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుంగనిమమ్ము నీదుఃఖించినదయచేఁ
బాలించి యిత్తు వెప్పుడు, జాలఁగ నిహపరమాలందు శ్రీ సకలసుఖములున్. 48
- చ. ఇపుడు మేము నీకు శ్రీ నివ్వంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న శ్రీ నైన నభిశ
మయిననీకృపాకృతాక్షమీణముల, జక్కఁ జూచి తగఁ బ్రసన్నుడగుచు. 49
- క. వర మీయడలఁచి మమ్ము, గరుణించితి. గాక నిన్ను శ్రీ గనుగొనుటకు నై
యరసి నుతింపఁగ మాకుం, దర మగునే వరద సీర్యదశ్యామాంగా. 50

1. గలిగి వకుండు గాని జీవుండు నీశ్వరుండవు నైననీస్వరూపంబు నిన్ను ముట్టి నీ ప్రపం...
భూపంబుల నిరూపింప శక్యంబు గాదు.

వ. మఱియు నిస్సంగులై నిశితజ్ఞానంబునం జేసి దోషరహితులై భగవత్స్వభావులు నాత్మారాములు నగమునులకు స్తుతింపఁదగినగుణంబులు గలవాఁడ వగుచుం డియుఁ బ్రసన్నుండవు ¹స్థలనక్షుతపతనజృంభణాదిదురవస్థలందును జ్వర మరణా దిదుర్దశలందును (వివశుల మగుమాకుఁ) గల్మషనాశకరంబు లయినభవద్వివృత నామంబులు మావచన²గోచరంబు లగుం గాక మఱియు నీరాజర్షి పుత్రకా ముం డై నీతోడ సమానుం డయినకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గావగర్తం బుల నీనోపిసనినుం బూజించి ధనకామం డైనవాఁడు ధనసంతునిం జేరి తుష మాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ వైననీవలన సంతానంబు గోరుచు న్నవాఁడు జయింప రానినీమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాస క్తుండు గాక యుండు ³నర్థకాలములముమదాంధులము వగుమేము నిన్ను నా హ్వనంబు సేసినయపరాధంబు (సర్వాత్మకుండ వగుటంజేసి సామ్యంబుచే) మన్నింపం దగుదువు మమ్ముఁ దయఁ జూడు మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వరాధిపతి యగునాభిచేతను ఋత్విక్కులచేతను వంద్యమానుం డై దయా కలితుం డగుచు నిట్లనియె.

51

క. మునులార వేదవాక్యములను బ్రస్తుతి సేసి సర్వలక్షణముల నా కెన యగుపుత్రుని ని మ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల ⁴వేడుకతోడన్.

52

క. ⁵నాకాదిలోకములలో, నాకుఁ సరివచ్చువట్టిసందను నెటు నా లోకింప లేరు గావున, నాకుఁ సరి సేన కా మననమున నెఱుంగుడి.

53

వ. అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నామఃఖం బగుటంజేసి విప్రవాక్యంబు దప్పింపరాదు మీరు నాయూడుకుమారు నడిగితిరి గావున నాభివత్త్వి యగుమేరు దేవియందు సేన పుత్రుండ నై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం ⁶డాగ్నిధీ) యపత్ని యగుమేరుదేవి సూచుచుండ నాయజ్ఞులను నంతర్ధానంబు నొంది యానాభిమీఁదిదయంజేసి (దిగంబరులును దపస్వులును జ్ఞానులును సూర్యుల రేత స్కులును నగునైష్టికులకు) యోగధర్మంబుల నెఱింగింపం దలంచి పుండరీకా త్నుండు నాభిపత్ని యగుమేరుదేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె నంత.

54

అ. మేరుదేవియందు ⁷మేరుధీరుం డగుహరి సమస్తలక్షణాన్నితండు శమదచూదిగుణవిశారదుం డుదయించె, సకలజనుల కపుడు ⁸సంతసముగ.

55

అ. అతనికాంతియు క్త ⁹మయనదేహంబును, మహితబలపరాక్రమంబు వీర్యమును దలంచి చూచిశ్రవనకుండు పేరిడె, సుతుని ఋషభుఁ డనుచు ¹⁰సాంపుతోడ.

క. ధర్మశీసురులును మంత్రులు, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు ¹¹బాంధవులును సుస్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజుగఁ జూచి రిలన్.

57

1. స్వప్నాదిదురవస్థం. 2. ంబులకు గోచరంబులు గాకున్నను నీతోడ. 3. ములమగుమేము. 4. నాకాలోకములందును...సందనులను నెట్లా కొంతింపరు. 5. డు హోమగుండంబునందు సంతర్ధానంబు

క. పురుషాత్మం హానిమహిమలు, సరగున విని తత్తునకు క సహ్యము గామించిరించి ఋషభుఁ డేలేడి, ధగణి ననావృష్టి నింక లభనట్లుము నేనెన్. 58

ఆ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ క సంతట యోగమాచరణములకుతమ సాధురాజ్య మందుఁ గరియఁజేసె క సత్యంతసంపూర్ణ, నృన్ది దివదినంబు క వృద్ధి జూంద. 59

వ. ఇట్లు ఋషభుఁడు పురందగుండఁ నేయు¹ దౌష్ట్యంబునకు నన్వి (యజ్ఞనాభిం బను) తనమండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి గాభియాం ననాభిక్షాం ననాభిక్షం బుష్కరింబు జనియించి వర్ణిలుటకు సంతసిల్లి తనచేత నింకీకలమునాదునా లోకధన్యంబు గల పుండరీకాత్మసిమా యావినిసెలబఱుం జేసి జూక నాత్మగ్ని నుని మోహి బున నుపలాల్పించుచుఁ బ జానురాగంబున సర్వసామ్యముం ది యుష్కర్మని ప్రముయనే తురక్షణంబునకుఁ) బూజ్యం బయుసరాజ్యంబునం క భిషి కం చేసి భుజు నొకను బ్రధానవర్ణంబునకు నిప్పగించి మేగుదేవంగాఁడ సరసరాగం బానంబునకు బడి రకాశ్రమంబునకింజని యుచ్చట మహాయోగి ను భిక్ష సరసరాగంబునకు డు బురుషోత్తమండు నగువాను దేవు నొకాభింబి నేనుదేవం డై యునాభి పారితాదాత్మ్యంబు నొందె నంత. 60

చ. సరసత సేవ్యసాలకునిరజన్యమునందును భూసురోత్తమాల్ సరసిజనాభుని దగఁ బ్రసన్నతఁ జెట్టిన నంత కెద్యి యీ శ్వరుఁడు దనంత గర్భమున క వచ్చి తనూభిష్కం డై జనించె నా సరసతి నాభిక్షా సరి యాసం దగునే సరసాభ యాభిష్కాన్. 61

వ. అంత. 62

సీ. భూవరుఁ డగుఋషభుఁడు దనరాజ్యంబుఁ, నిర్మభుఁ డి సత్కర్మగొంది జనల కందఱకును బ్రయం బగునట్లు కర్మతం, త్రం జెల్లఁ జేయనగఁ క దలంచి నిర్మ మలు సేయుటకు గురుప్రలయొద్ద నేదంబు, నదివి వారలయను క జను వహించి శతమన్యఁ డిచ్చిననతి జయంతీకన్యఁ, కరియం బై యట్టికన్యఁ బివలన

తే. భరతుఁ డాదిగ సుతుల నూర్వారను గంచె, నట్టిభరితునిపేరినా క సవసితలము పురవరాశ్రమగిరితరువూర్ల మగుచు, సమరి భారతార్జున సోమమును మించె.

వ. ఆమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరిం బనిగొభూమిలకుం గుళవ ర్తే లావర్త బ్రహ్మవర్త నార్యావర్త మలయకేతు భిద్రసేన నిద్రాప్తి గ్విదర్భ క్షి టు లనతోమ్మండ్రు కుమారులను² దక్కం గఁజొంబండ్లు పుత్తులకుఁ బ్రధా నులం జేసె సంతం గవి హ ర్యంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయ గావిహౌత ద్రమీభ చమన కరభాజను లనువారు దొమ్మండ్రును³ భాగవతధర్మ ప్రకాశకులైరి (భగ వన్మహిమోపబృంహితంబు లగు) వారలచరిత్రంబులు ముంద రెఱింగించెదఁ

1. దుర్బుద్ధికి. 2. సోమోపాస్తి సేయుచు ఊణ. 3. కంజపుంజ మగుచు. 4. రాజులుగాఁ జేసె. 5. భగవదర్థంబు గలకా రైరి.

దక్కి నయెనుబడియిదడుకుమారులు (పత్రాదేశికరులునతివినీతులు) మహాశ్రోత్రి
యులు యజ్ఞశీలురు గర్భసింధుః సమునబ్రాహ్మణోత్తములైరి ఋషభృంశుస్యంతం
త్తుండై సంసారధర్మంబుల బారయక కేవలశండానుభవుండయినయీశ్వరుం
డై యుండియు బ్రాహ్మణులనుబోలె(గాలానుగతంబులగు) ధర్మంబుల నొచ
రించుచు(ధర్మప్రవర్తకులకు సములడును నుపశాంతుండును మైత్తుండును గారు
ణికుండును నై ధర్మార్థయశః ప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమము
లం బ్రజల నియమించుచు) గొంత కాలంబు నీతిమార్గంబు దప్పక ప్రజాపాలనంబు
సేయుచు (వేదరహస్యంబు లగుసకలధర్మంబులు స్వవిదిలంబు లాయనను) బ్రాహ్మ
ణోపదేశపూర్వకంబుగా నవ్యదేశకాలవయశ్చైద్యగ్విధోద్దేశోపచితంబులు
గ నొక్కొక్క క్రమము లొనర్చుచు యధావిధి గల జీసి సుఖంబు బుడవంత.

క. జనినర ఋషభునిరాశ్మయంబున నైహకఫలముం నోరుకపురుషుని నొకనిం
గనుగొన నెఱుంగు, నిస న్నెఱుంగు, నిస న్నెఱుంగు డిత్తనిమహిమ శ్రీ లే మని చెప్పన్. 65

—.. ఋషభండు పుత్తులకు నీతి యుపదేశించుట. —

సీ. ఆ ఋషభండు రాజ్యంబు సేయుచునుండి, యంతట నొక్కనాఁడొక్కయందు
దలపోసి భూలోకిగల మహేక్షింపక, మోహంబు దిగనాడి శ్రీ పుత్తులకును
దనరాజ్య మెల్ల నప్పనచేసి వెనువెంట, గొడుగులు ముత్రులు శ్రీ గొలిచి రాగ
నల్లన యరిగి బ్రాహ్మవర్తదేశంబునందుల నపుడు మహాత్ము లయిన

తే. యట్టిమునిజననసముఖింబుండు జేరి, తనగుపుత్తుల నందఱు శ్రీ దాయుఁ బిలిచి
పరమపుణ్యండుఋషభండు ప్రణయమొప్పహర్ష మలడుచు నప్పజెట్లనుచుబ

ఆ. తనయులార వినుడు శ్రీ ధరిలోన బుట్టినపురుషులకును సుసకరములకు లేని (లి కె.
కష్టములను దెచ్చుచు) గాన కామంబుల, వలన బుద్ధి నేను శ్రీ వలదు మీరు. 67

చ. నరులకు నేతపంబున ననంతసుఖంబులు గల్గు చుండు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగ్గఁ శ్రీ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసాఖ్యము
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధులకు శ్రీ దీరుల పోవునఁ దుష్టవర్జన
జరుగుచు నుండుకాముకులసంగతిఁ బోకుండు మీఁద మీ లగున్. 68

వ. మఱియు (నంగనానకు లగుకామకులసంగంబు నిరయరూపం బయినసంసారం
బగు మహత్సంగంబు మోక్షద్వారం బగు సత్త్విమహాత్ము లెవ్వ రున) శత్రు
మిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును గ్రోధగహతులును సకలభూత
దయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనందగు దురచ్ఛిమహాత్ము
లు నాయందలి స్నేహంబే (ప్రయోజనంబుగాఁ) గలిగియుండుటం జేసి(విషయవా
రాప్రవృత్తు లగుసుజనులందుఁ) నమదేహగృహమిత్రదారాత్మిజాదులందుఁ బ్రీతి
లేక యుండుదురు విషయానర్తుఁడయినవాఁడు వ్యర్థకర్మంబులం జేయు నట్టిదు

మృత్యుకర్తృబులం శ్రీమహాదేవుడును (అపకర్తృకర్తృమం (నీతికం బగు
 దేహంబు నొందు) చుండు గావునం బొపములంబు లుడుగకామంబులు
 గోరకం దీక్షానిగ బంతికాలంబు లేకనుండునంతకాలంబు నొక్కతి త్వంబుం
 గం(బుడ చాత త్వ బొంక) కండుటంబున దేహాని నుండు బధిం బ్రముండు
 లిగ దేహం బొంతకది వ్రండు సంతకదివ్రును మనంబు నిర్మలభగవత్ స్థానంతంబు
 గాక యవిద్యం బొయ కుండు శరీరంబు నిర్మలమొనగ బగుచుండు నిర్మలంబులు
 సేయఁ జనదు (వాసుదేవుండుగు)నామంబున బ్రతి యుత్తమంబున బ్రతి యుండు
 సంతకదివ్రును దేహానిర్మలంబులు బాధించు నిర్మలంబు (దేహంబు దేహిని
 యిగడులయందు బ్రతిసేసి(మధునీభి)పసుభ్రాహ్మణం బగు)గృహాని(గృహంబు
 సంగీకరించి (స్వయాపస్మృతికృత్యంబు దేహ మొనగుండుగుడు)నందు సంతకది
 పంబుల బొందు బుగంబును స్త్రీతీతంబు గాన యేభానంబు నంద(దుట)
 న(నకు హృదయ గ్రంథయెయుండు) నందు (జనునకు గృహాని)కనుకా పని శం
 బులంబు నను నామది యనియెడిమానంబులు గలుగు నట్టిస్త్రీలుగనుకను
 భావంబున) సంతకదివ్రులు గలుగు నొకరినొకరింబంబుల గృహాని కవిత్తా
 దులు సంతకదివ్రులంబుల సందు మొహం బధింక బగుచుండున మొహంబులంబు
 దిగ్గునిట్లు సంతకదివ్రులంబులం దుగము మనంబుల సెప్పకు ముక్తిచింతం
 జేయు నప్పుడు సంతకదివ్రులంబులం బొయు మొహంబులంబులు పరమగురుని
 నైననాయంబుల భక్తిసేయుటయు విగతతృప్త్యయు ద్వంద్వతీత్యయు ¹సర్వలో
 కంబులందులబంతంవ్యసనావగతియు ²సర్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయు (నవలంబు)
 విగతేచ్ఛయు (మత్తృపుతకర్తృంబులు) మత్తృభావమిటయు సన్న భవంబుగా
 నెఱుగుటయు సన్నస్థులకెల్లసంబులును ³సర్వరత్నసామ్యానుంబులును దే
 హాగేహంబులందు సాత్త్విబుద్ధిజహానయు సభ్యాత్మయొంబులు సకాలత సేవ
 యు ⁴బ్రాహ్మియాత్మల గెలుదుటయు గర్హన్యసరిత్యాగంబును సద్బ్రాహ్మ్యయు
 బ్రహ్మచర్యంబును గర్హన్యకృత్యంబులందుల సప్రమాదంబులయు సాత్త్వియు
 మనంబును సర్వంబు సన్నకావలంబుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిద్యుభిక్తం బ్రస
 యోగంబును(ధృత్యుద్యమంబులు)సాత్త్వికంబును సాత్త్వికంబుల శ్రీమంబుల
 లింగదేహంబు జయించి దేహ గుళలుండుగుడు సుంక వలయు.

89

ఆ. అరయః గర్మరూప శ మగుసవిద్యాజన్మ, మైనహృదయబంధనాదిలతల
నప్రమత్తయోగమనుమహాద్భుతిచే, ద్రంపలయు నారః శ ద్రంపుతోడ .
ఆ. ఒనర నిల్లు యోగయక్తుండు గురుఁ డైన , భూపుఁ డైన శిష్యులపు త్తవరుల

2. కర్మంబులుం బాయవందు, 2. సర్వజంతువృక్షసననిర్మలాంబును. 3. నిర్వృతదర్శనానీతు
యను. 4. నిరహంకారంబును గర్వత్యాగోచ్ఛయను సద్భావస్య. 5. నాత్మజయంబును శ్రద్ధయను.
6. మహాసురియచే, 7. నరపక్షిని శివ్యవదల నెట్ట.

యోగయుతులఁ జేయఁగొప్పగావలయును, గర్మపరుల జేయఁగూడు కాదు.

సీ. జనులెల్ల నర్థవార్తలఁజేసి యత్యంత, మూఁగు లై యైహికంబును మనంబు
లందును గోరుదురల్ప సౌఖ్యములకు, నన్యోన్యనై రంబులంది దుఃఖ[నెంత
ములఁబొందుదురుగానమునుకొని గురుఁడైన, వాఁడు మాయామోహావశుఁడు
జడుఁడును నై నట్టిజంతువునందును, దయగల్గి మిక్కిలిధర్మబుద్ధి

ఆ. గన్నులున్న వాఁడుగననివానికి, దెరువుఁ జూపినట్లుదెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యమైనయామోక్షమార్గంబుఁజూపవలయురమణతోడ.

వ. మఱియుఁ బితృగురుజనసేవంధుపతి దైవతంబులలో నెవ్వరైనను (సంసారరూప)
మృత్యురహితం బైనమోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండిరేని వా రెవ్వఁడను హితు
లు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు) సత్త్వయుక్తం
బును ధర్మసమేతంబును బాపరహితంబును నగుటంజేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుం
డంద్రు గావున (శుద్ధసత్త్వమయం బైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లంద
ఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నైనభరతు నన్నెకాఁ
జూచి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదీయ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు
సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు ని ట్లనియె. 73

సీ. భూతజాలములందుభూజమల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటెభోగికులము
భోగిసంతతికన్న¹ బోధనిష్ఠులు బోధ, మాన్యులకన్ననుశ్రమనుజవరులు
వీరికన్నను సిద్ధవిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురలోకవారికన్న
నింద్రాదిదేవతలందఱికన్నను, దక్షోదినన్మునుల్ శదలఁప నెక్కు-

తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డాయభవుకన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కుఁ డాతనికంటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రులనాదరించుఁ, గాన విప్రుండు దైవంబుమానవులకు.

క. భూసురులకు సరిదైవం, బీసచరాచరమునందు నెఱుంగను నాకు²
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు³ దోషదగ్గులయందు⁴. 75

సీ. మంగళం బైన బ్రహ్మ స్వరూపంబును, వేదరూపంబు నశనాదిరూప
మగుచున్న నాదు దేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్, ధరియింతురెప్పుడుఁడ త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహానత్యతపసిత్థి, తలు గల్గువిప్రుండునద్గురుండు
గాన మిక్కిలిభక్తిగల్గి యకించను, లైనభూసురులదేహములవలన

తే. నందుచుండును నాదు దేహంబుగాఁగ, నెఱిగి⁵ వరులగు విప్రులనెల్ల భక్తిఁ
బూజసేయుటయేనన్నుఁబూజసేయు, టనుచువినిపించి మఱియునిట్లనుచుబలికె.

క. ఈ లెఱుగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టిజనుఁడును మాయా
⁴తీతుండై నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును⁵ బాడగాంచు⁶. 77

1. బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతుల కన్నను. 2. లేదు యజ్ఞములందున్. 3. యేకాంతశాఖ ప్ర
శదలనెల్ల. 4. పేతులు నై. 5. బాడగందుర్, 6. పేతులు నై.

మృతకర్మంబులం జేయవాఁడెప్పుడును నా పకర్తుఁ డగుచుం (క్లేశదం బగు దేహంబు నొందు) చుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయినకామంబులు గోరకఁ డీజ్ఞానం బెంతకాలంబు లేకయుండునంతకాలంబు నాత్మతత్వంబెఱుంగం(బడ దాతత్వ బెఱుంగ) కుండుటంజేసి దేహాకి దుఃఖం బధికం బ్రేయండు లింగదేహం బెంతవడ న్నండు నంతవడవును మనంబు కర్మవశంబై జ్ఞానంతంబు గాక యవిద్యం బాయ కుండు శరీరంబు గర్మమూలం బగుటవలనఁ గర్మంబులు సేయఁ జనదు (వాసుదేవుం డగు)నామందుఁ బ్రీతి యెంతవడవు లేక యుండు నంతవడవును దేహకర్మంబులు బాధించు విశ్వాంసుఁడైనను దేహేంద్రి యాదులయందుఁ బ్రీతిసేసిన(మిథునీభావనుభవప్రధానం బగు)గృహస్థాశ్రమంబు సంగీకరించి (స్వయాపస్మృతిశూన్యం డై మూఁఘం డగుచు)నందు సంసారతాపంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతీక్షణం గూడ యేకీభావంబు నొం(దుట) వ(నకు హృదయ గ్రంథియైయుండు) నందు (జనునకు గృహస్థాశ్రమతాపవిత్తం బులందు నేను నామది యనియెడిమోహంబు గలుగు నట్టిస్త్రీపురుషమిథునీ భావంబు వే) సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహస్థాశ్రమితాదులు సంపాదెంపంబడు నందు మోహం బధికం బగుటంజేసి మోక్షమార్గంబు దిట్టగు నిట్లు సంసారంబునం దుడియు మనంబును నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబును బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ నైననాయందుల భక్తిసేయుటయు విగలతృప్త్యయు ద్వంద్వతీక్షణయు ¹సర్వలోకంబులందులజంతువ్యసనావగతియు ²నశ్వరవిషయజ్ఞానావేక్షయుఁ (దపంబును) విగతేచ్ఛయు (మత్స్యతకర్మంబులు) మత్స్యభయవియటయు నన్నె ద్వంద్వంబుగా నెఱుంగుటయు నస్మద్గృహేర్తనంబులును ³నిర్వర్తనత్వసామ్యాపనముంబులును దేహగేహంబులందు నాత్మబుద్ధిజిహాసయు నధ్యాత్మయోగంబును నీకాంతసేవయుఁ ⁴బ్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయు గర్మకార్యపరిత్యాగంబును సచ్చిద్రయు బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందుల నప్రమత్తుం డగుటయు నాశ్చర్య మనంబును సర్వంబు నన్నకాదలందుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిద్యుభితం బైన యోగంబును(ధృత్యుద్యమంబును)సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గల తెఱుగులచేత లింగదేహంబు జయించి దేహ గుళలుం డగుచు నుండ వలయు.

69

- ఆ. అరయః గర్మరూప శ్ర మగురవిద్యాజన్మ, మైనహృదయబంధనాదిలతల
 నప్రమత్తయోగమును¹ మహాద్భుతకచే, ద్రంపవలయు సంతః శ్ర ద్రంపుతీక్షణ .
 ఆ. ఒనర నిట్లు యోగక్రయంబుండు గురుఁడైన , భూపుఁడైన శిష్యవృత్తివరుల

2. కర్మంబులుం బాయకుండు, 2. సర్వజంతువ్యసననిరీక్షణంబును, 3. నీశ్వరదర్శనావేక్ష యు. 4. నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు నధ్యాత్మి. 5. నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు. 6. మహాసురియచే, 7. పరప తైన శిష్యవరుల నెల్.

యోగయుతులఁ జేయఁనొప్పుగావలయును, గర్మపరుల జేయఁగూడు కాదు.

సీ. జనులెల్ల నర్థవాగ్ధళలఁజేసి యత్యంత, మూఢు లై యైహికంబును మనంబు
లందును గోరుదురల్ప సౌఖ్యములకు, నన్యోన్యవైరంబులంది దుఃఖి నెంత
ములఁబొందుదురుగానమునుకొని గురుఁడైన, వాఁడు మాయామోహవశుఁడు
జడుఁడును నై నట్టిజంతువునందును, దయగల్గి మిక్కిలిధర్మబుద్ధిఁ

ఆ. గన్నులున్నవాఁడుగాననివానికిఁ, దెరువుఁ జూపినట్లుదెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యమైనయామోక్షమార్గంబుఁజూపవలయురమణతోడ.

వ. మఱియుఁ బితృగురుజనసేవంబుపతి దైవతంబులలో నెవ్వరైనను (సంసారరూప)
మృత్యురహితం బైనమోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండిరేని వా రెవ్వరను హితు
లు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు) సత్త్వయుక్తం
బును ధర్మసమేతంబును బాపరహితంబును నగుటంజేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుం
డంద్రు గావున (శుద్ధసత్త్వమయం బైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లంద
ఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నైనభరతు నన్నెకాఁ
జూచి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదియ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు
నేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు ని ట్లనియె. 78

సీ. భూతజాలములందుభూజముల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటెభోగికులము
భోగిసంతతికన్న¹ బోధనిష్ఠులు బోధ, మాన్యులకన్ననుశ్రమనుజవరులు
వీరికన్నను సిద్ధశిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురలోకవారికన్న
నింద్రాదిదేవతలందఱికన్నను, దక్షోదినన్మునుల్ శదలఁప నెక్కు-

తే. డంతకన్నను భర్గు డాయభవుకన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కుఁడతనిశకంఁటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రులనాదరించుఁ, గాన విప్రుండు దైవంబుమానవులకు.

క. భూసురులకు సరిదైవం, బీసచరాచరమునందుగ నెఱుంగను నాకు²
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు³ దోహదగ్నులయందుకా. 75

సీ. మంగళం బైన బ్రహ్మ స్వరూపంబును, వేదరూపంబు నశనాదిరూప
మగుచున్న నాదు దేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్, ధరియింతురెప్పుడుఁడ త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహశత్యతపసిత్తి,క్షులు గల్గువిప్రుండునద్గురుండు
గాన మిక్కిలిభక్తిగల్గి యకించను, లైనభూసురులదేహములవలన

తే. నందుచుండును నాదు దేహంబుగాఁగ, నెఱిగి⁴ వరులగు విప్రులనెల్ల భక్తిఁ
బూజనేయుటయేనన్నుఁగబూజనేయు,టనుచువినిపించి మఱియునిగట్లనుచుఁబలికె.

క. ఈ తెఱఁగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టిజనుఁడును మాయా
శీతుండు నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును⁵ బాడగాంచుకా. 77

1. బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతుల కన్నను. 2. లేదు యజ్ఞములందున్. 3. యేకాంతశాని ప్ర
శంసలనెల్ల. 4. శేతులు నై. 5. బాడగందుర్.

వ. ఇట్లు సదాచారులగు కుమారులకు లోక ప్రదర్శనార్థం బాచారంబులుపడేశించి మహాత్ముండును బరమసుహృత్తునునగు భగవంతుండు ఋషభాః దేశంబునంగర్చి త్యాగంబుసేసి (యువశమశీలు రగు) మునుకు భక్తిజ్ఞాన నైరాగ్రోక్షణంబులు గలసారమహాన్యధర్మం బుపదేశింపఁ గలవాఁ డగుచుఁ బుత్రశతంబునం దగ్రజుండును (బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును) నగు భరతుని (ధరణీపాలనంబునకు) బట్టంబుగట్టి (తాను గృహమందె) దేహమాత్రావలంబ నంబుసేసి దిగంబరుం డై యున్మత్తాకాయం డగుచుం (బ్రహ్మ కేళుండై) యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మవర్చశేలంబునబాసి జడాంధబధిరమూకపిశాచోన్మాదులుంబోలె నవధూత వేషంబునొందిజనులకు మాటు వలుకక మానవ్రతంబునం బుర గ్రామాశర జనప దారామ శిబిరవ్రజ ఘోష సార్థగిరి వ నాశ్రమాదులయందు వెంటఁజనుదెంచు దుర్లనతరస్ తాడనావనూన మేహన నిష్ఠీవన సామాణశక్పద్రజః ప్రక్షేపణ పూతివాచి దురుక్తులం బరిభూతుం డయ్యును గణనం బెట్టక వనమదేశంబు ముక్తికాదికృతోపద్రవంబునుంబోలెఁ గైకొనక దేహభిమానంబునంజి త్రచలనంబు నొందక యేకాకియై చరించుచుండ నతిసుకుమారంబు లగుకరచరణోరస్థులంబులు విపులంబు లగుబాహ్యంసకంఠనగ నాద్యవయవవిన్యాసంబులం గలిగి ప్రకృతిసుందరంబగుచు స్వతస్సిద్ధదిరహాసరు చిరముఖారవిందంబై నవనళినదళంబులంబోలి శిశిరకసీనికలం జెలువొంది యరుణాయతంబు లగునయనంబులచే నొప్పి యన్యూనాధికంబు లగు కపోలకల్లకంఠనాసాగండంబులచేఁ దేజరిల్లుచుఁ నిగూఢస్మితవదనవిభ్రమంబులం బ్రకాశించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేఁ బరకాంతలచిత్తంబులకత్వంతిమోహంబు గలుగఁ జేయుచు.

78

- ఆ. ధూళిచేత మిగులభూసరితంబు నై, జడలుగట్టి కడుఁ బ్రళయగవర్గము నగుకేశవాళ్యమును వెలిగించుచు, నితరు లెవరుఁ దన్నుక నెఱుంగకుండ.
- క. అవధూతవేషమున నిట్లవనిన్ మలినంబు లైనప్రయవయవములతోఁ దవలి చరించుచు నుండును, భువి భూతాక్రాంతుఁ డయిన్రపురుషునిమాడ్కిన్.
- ఆ. జనుల కిట్లు యోగ్రసంచార మెల్ల విరుద్ధ మనచు నాత్మశ్రీబుద్ధి జూచి యజగరంబుమాడ్కినవనిపై నుండె బీభత్సకర్మమునకుఁ బాలుపడుచు. 81
- వ. ఇట్లు బీభత్సహాపంబున వసుంధరం బడియుండి యన్నంబు భుజించుచు సీరుద్రావుచు మాత్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబున నంటం బొరలుచుండు మతియుఁ దత్పరీషసాగంధ్యయు కం బగువాయువు దశదిశల దశయోజనపర్యంతంబు పరిమళింపఁ జేయుచుండ గోమృగకాకచర్యలం జరించుచు భగవదంశంబైనఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుఁ దనయందు సర్వభూతాం

1. మన్మథశరపరంబులు. 2. ధూళిభూసరములతోఁ గుటిలంబు లై. 3. కాకి.

తర్వామి యగువానుదేవుం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు సిద్ధిం బొందిన
వైహాయనమనోజవపరకాయప్రవేశాంతర్ధాన మారగ్రహణ శ్రవణాదియోగసిద్ధి
లు దమంత వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీ
క్షిన్నచేంద్రుం డిట్లనియె. 82

క. మునివర యోగజ్ఞానంబునఁ జెటువం బడ్డకర్మములు గలపెద్దల్
గని యుండెడియైశ్వర్యంబును ఋషభం జెఱిగి యేల కపాండక యుండెన్.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె.

84

మ. ధరణీవల్లభ సీదువాక్యములు తగ్గవ్వం బితయుం దప్ప దె
ట్లరయన్ వన్యమృగంబు పట్టువడి తా శ్ర నావేశ నాలుబుకున్
ధర వంచించినమాడ్కి నిం ద్రైయములన్ దంపించి చిత్తంబు ని
ర్భర కామాదుల కాన యిచ్చుఁ గడు సంరంభంబుతోఁ గ్రమ్మెన్. 85

క. చిరకాలతపము నైనను, హరియింపఁగ నోవుఁ జిత్త శ్రమని పెద్దలు న
మ్మరు జారులకున్ జారిణి, కరణిని నడరించు మనసు శ్ర కామాదులకున్. 86

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమిశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జే
తోమూలము లగుటను దా, రీమహిలో మనసు నమ్మ శ్ర రెప్పుడుఁ బెద్దల్. 87

సీ. అది గాన యెన్నఁడు శ్ర నైశ్వర్యములను జే, పట్టఁ జూడఁడు లోకకృత్యవృత్తెన
వారలచే నభివందనంబులు వొంది, వెలయంగ నవధూత్యవేషభాష
ణంబుల నెఱిగిక్రిందఁగ వానిభగవత్స్వరూపంబు గలిగి యా¹రూపమందఁ
బరమయోగధ్యానశపరులకు నెల్ల దే, హత్యాగనమయంబు శ్ర నంతలోనఁ

తే. జూపుచుండియు దేహంబుఁ బాపనిచ్చ, యించెనచ్చట దివ్యయోగీంద్రుఁడాద్యుఁ
డెతులదివ్యప్ర కాశకుఁడమరగురుఁడు, పరమపురుషుండుఋషభండుఁడపార్థివేంద్ర.

వ. అంత విముక్తలింగుండును భగవంతుండును నగుఋషభండు మనంబునం దేహభి
మానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు గులాలునిచేత భ్రమియింపబడి విపృష్టం
బయ్యును భ్రమియించుగతిం బ్రాచీనసంస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసం
బున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం
డయ్యె మఱియు నాఋషభం డొక్కదినంబునం గోంకణతెంకణంబు లను
దక్షిణగర్ణాటక దేశంబులకు యదృచ్ఛంజని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్య
కృతశిలాకబళం డగుచు నున్మత్తునిచందంబున వికీర్ణ కేశుండు దిగంబరుండు నై
సంచరింప వాయువేగవిధూత రేణుసంఘర్షణసంజాతం బగునుగ్రదావానలంబు
తద్వనంబు దహింప నందు దగ్ధుం డయ్యె నంత నతనికృత్యంబులు తద్దేశవాసు
లగుజనంబులు సెప్ప నర్హున్నామకుం డగుతద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం
బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దా నాయాచారంబుల నంగీకరించి యథ

ర్మబహుళం బగుకలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితం దై మనుజుల నస
మంజసం బగుపాపండుమతాభినివేశులం జేసి మఱియును గలియుగంబునం ద
ర్వనృతముల మనుజాధములు దేవమాయామోహితులై శాస్త్రోక్తశౌచాచారం
బులు విడిచి (నిజేచ్ఛంజేసి) దేవతానిందలు సేయుచు నన్నానానాచమనాశౌచకే
శోల్లంఘనాదికాపవిత్ర వ్రతంబులంజేయుచు ¹నధర్మబహుళం బగుకలియుగంబు
నం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషులమాపించుచు
లోకంబులం ²దమతమమతంబులకుండామె సంతసిల్లుచు (నవేదమూలం బగుస్వే
చ్ఛంజేసి ప్రవర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబుసేసి తమంతన) యంధతమ
సంబునం బడుచునుండుదు రీఋషభునియవతారంబు³ రజోవ్యాఘ్రులగుపురుషుల
కు మోక్షమార్గంబు నుపదేశించుటకు నయ్యె నదియునుంగాక ⁴సప్తసముద్రపరి
వృతంబు లగునీభూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతారప్రతిపాదకంబు
శుద్ధంబు నగు నెవ్వనికృత్యంబులు గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వనియంశంబున నతి
క్లిష్టమింతుం డగుప్రియవ్రతుండు గలిగె నెందు జగదాద్యుం డగుపురాణపురు
షుం డవతారంబు నొంది కర్మపాతుకంబు గానిమోక్షధర్మంబుం దెలిపె వెండి
యు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసమ్భాతంబు లగుటంజేసి నిరసించె నట్టి
ఋషభునితోడఁ దత్సద్ధికృతప్రయత్ను లగునితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున
నైన నెట్లు సరియగుదు రిట్లు సకల వేదలోకదేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమ
గురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రం బెవ్వరువినినను దుశ్చరితంబులు
దొలంగు మంగళంబు సిద్ధించు మిక్కిలిశ్రద్ధతో నెవ్వండువిన్నను వినిపించినను
హరిభక్తిదృఢంబగు నట్టిహరిభక్తితాత్పర్యమునంబ్రద్రలు భాగవతులగుటం జేసి
సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థ లగుచు వివిధవృజనపాతుకం బగు)సంసారతాపంబును
బాసోయవిరతంబుఁ దద్భక్తియోగామృతస్నానంబు సేసి పరమపురుషార్థం బ
యినమోక్షంబును జెందుదు రని సప్తద్వీపంబులవారు నేడునుం గొనియాడు
చుండుదురు.

89

ఆ. యాదవులకు మీకు 3 నత్యంతకులగురు, నై నకృష్ణుఁ ⁵డెచటరైనఁ గలఁడు
కోలుచువారికెల్ల 3 సులభుఁ డై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ జింతసేయ 3 నేలనీకు. 90

1. నధర్మలక్షణంబులం గలిగికలియుగ. 2. దంధపరంపరను దమతమ. 3. బ్రాహ్మణక్షత్రియు
లగు మోక్ష. 4. సతనియంశంబున సప్తద్వీపములందుఁ బ్రియవ్రతునియంశంబునకు సరిచెప్ప నలర
గా దేవంశంబున క్రిహరి యవతరించి మహాయోగధర్మప్రకాశంబు సేసి నాఋషభునిచరితంబు ను
నోరథంబున నైనఁ బొందలే రతంశయోగమాయను నిరసించి మాయాకల్పితసకలసిద్ధుల నసత్యంబు
గాఁదలచె నిట్లుసర్వలోకపూజ్యులై నదేవబ్రాహ్మణులకు, 5. హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు
లై పరమపురుషార్థంబైనమోక్షంబు నపేక్షింప రని సప్తద్వీప;—ఇట 'మోక్షంబు నపేక్షింప' వి
సుటకు'తయైవ నిర్భుత్యా పరయా హ్యవసర్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థ మపి నో ఏవాద్రియస్తే'
అని మూలము. 6. డెక్కఁ డైనఁ.

సీ. నిత్యానుభూత మార్గ¹ నిజరూపలాభని, వృత్త మైతగుమహాత్మ్యమ్ గలిగి
యతులితవిపులమార్యారచితంబైన, లాభంబునకుఁ దగులంబు లేని
మతి గల్గి లోకుల శ సతివేషక గరుణించి, యభయదానం బిచ్చ్యయందఱి కిల
²నవ్యయం బై దివ్య శ మైసుహానందమై, యత్యంతసేవ్యమై శ యతుల మైన

తే. తనదులోకంబు సూపంగఁ దగినయట్టి
మోక్షమార్గంబు నెఱిగించి శ ముక్తదేహుఁ
డగుచుఁ దాదాత్మ్య మొందెఁ బ్రత్యక్షవిష్ణు
వైనఋషభుండు జనులకు శ నద్భుతము గ.

91

... భ ర తో పా ఖ్యా న ము. ...

మ. భరతుం డంత ధరాతలంబుఁ గడఁకం శ బాలించుచుఁ ధారుణీ
శ్వరచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు ముక్ శ సంజాత యై యుండి ని
ర్భరకాంతి³ విలసిల్లుపంచజనిపేరం గల్లుకాంతామణిం
గర మర్థి⁴ ధరఁ బెండ్లి యాడె శుభలగ్నంబంధు భూవల్లభా.

92

వ. ఇట్లు (వివాహితుం డై) యాపంచజనివలన నహంకారంబునం బంచతన్మాత్ర
లు జనించిన తెఱిగున సుమతి రాష్ట్రభు క్కుదర్శ నాచరణ ధూమ్రకేతువు లను
నేవురు పుత్రులం బుట్టించె నట ము న్నజనాభం బనుపేరం బరఁగువర్షంబు
భరతుండు పాలించుకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరఁగె నంత.

93

క. భరతుండు పూర్వజు లేలిన, కరణీని గర్మముల నెల్ల శ గైకొని ప్రజల్
హరికృప నొందుచు నేలెను, ధరణీసురవరులు వొగడ శ ధరణీనాథా.

94

సీ. భగవంతుఁ డగుజగద్భరితు ¹నల్పంబులు, నధికంబు లైన పెక్కుధర్మముల
దర్శపూర్ణములచే శ దగనుజాతురాస్య, ²ముల నగ్నిహోత్రముశవలనఁ గడఁకఁ
బసుసోమములచేతఁ శ బలుమాటుఁ బూజించి, వేదోక్త మైనయాశ్రమిమలకర్మ
ములఁగల్గుధర్మంబుఁబురుషోత్తమార్పణం, బుగఁజేయుచునుమఖంబులనుమంత్ర

తే. ములను బలికెడునాదైవములను శ్రీశు
నవయవంబులు గాఁగ భూశధవుండు ప్రేమ
ననుదినంబును బాయక శ ఘనతఁ దలఁచి
యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ శ డగుచు నుండె.

95

క. ఈరీతిఁ గర్మసిద్ధుల, నారయ నత్యంతశుద్ధ శ మగుచిత్తముతో
నారాచపట్టి భరతుండు, ధారుణిఁ బాలించె నధికశ్రద్ధాన్వితుం డై.

96

వ. మఱియు నాభరతుండు శ్రీనల్లకొస్తుభవనమాలాలంకృతుండును సుదర్శనా
ద్యాయుధోపలక్షితుండును నిజభక్తజనవృద్ధయారవిందనివాసుండును బరమ

1. నిజరూపుచేత విప్రుత్త. 2. నవ్యయంబును మహానందకరంబును, దివ్యంబు నత్యంతసేవ్యమైన
శ్రీనిగణ నాధికములైన పెక్కుసుఖముల చేత. 3. అగ్నిహోత్రముల చేరతిభిజనము. 4. 5. మనంబండు.

పురుషుడును నైనవానుడేవునియందు నధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు
నేజునిలక్షలవేలేండ్లు రాజ్యంబుసేసి¹ శత్రుపితామహాద్యాయాతం బగునాధనం
బును యధార్హంబు గల బుత్తులకుఁ బంచి విచ్చి బహువిధసంపదలు గలగృ
హంబును బొసి పులహ శ్రమంబున కరిగె నంత. 97

సీ. ఏమాత్ర మంబున² నిందిరాధీశ్వరుఁ డచ్చటివారల న నాదరించి
ప్రత్యక్షమున వచ్చి న పాయ కెప్పుడునుండు, నట్టిరమ్యంబైనశ్రమమను
నిలిచి సాలగ్రామములు గల³ గండ్లకే, నది యెందు నెంతయుఁగదిసి యుండు
నచ్చోట నేకాక్ష నయగుచును భరతుండు, బహునిధనవపుష్పపల్లవముల

తే. నతులతులసీదళంబుల నంబువులను, గండమూలాదిఫలములఁగంజములను
ఘనత నర్పించి నిచ్చును న దనివి లేక, సేవసేయుచు నుండెనాశ్రీశుఁజేరి. 98

వ. దానంజేసి విగతవిషయాభిలాషుం డై శవదనూదిగుణంబులు గలిగి యభేచ్ఛం
జేసి యెడతెగక పరమపురుషునిపరిచర్యాభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయ
గ్రంథి గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులకతొంగుండు నానందబాష్పనిరుద్ధావ
లోకనయనుండు నగుచు నిజస్వామి యైవారి(చరణాంబుదాను)ధ్యాన (పరిచిత)
భక్తియోగంబునం బరమానందగంభీరహృదయం బనునమృతకాసారంబున ని
మగ్నుం డగుచుఁ దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యిట్లు భగవద్వ్రతంబు
ధరియించి యేణాజనవాసప్రివవణస్నానంబుల నార్ద్రీకుటిలకపిశచర్ణ జటాకలా
పంబులు గలిగి నూర్తాండాంతర్గతుం డయి పరమేశ్వరుని హిరణ్మయపురుషు
నింగాఁ దలంచుచు నిట్లనియె. 99

సీ. కర్మఫలంబుల న గడక నిచ్చుచు మనో, వ్యాపారమున నిట్టియ్యుల్లోక
మాలజేసి యీలాకశములకు నంతర్యామి, యగుచుఁ బ్రవేశించియంతమీద
నానందరూప మై నట్టి బ్రహ్మముఁ గోరు, చున్నజీవుఁ దనయం న దున్న యోగ
శక్తిచేడగ ననిశంబుఁ బాలనసేయు, చుండి యంతటను న మార్తండుమధ్య

ఆ. వర్తి యగుచు నిట్లు⁴ వఱలుచు జగముల, యందు నుండి ప్రకృతిఁబొంద కంత
నతులదివ్యమూర్తియైనయానందరూపమును శరణ మొందె న భరతవిభుండు.

వ. అంత నాభరతుం డొక్కనా⁵ డామహావిం గృతాభిషేకుం డు ముహూర్త
త్రయం బంతర్జలంబులందుఁ బ్రణవోచ్ఛారణంబు సేయు చుండునమయంబున
నిర్భరగర్భిణి యగునొక్క హాని జహార్థిని యెఱుఁగి జలాశయసమీపంబునకు
వచ్చి జలసానంబు సేయునెడ నా సమీపంబున మృగపతి గర్జించి లోకభయం
కరంబుగ నాదంబుసేయు నాహాని స్వభావంబున భీత యగుటంజేసి బెగ్గడిలి

1. సామ్రాజ్యంబు పుత్తులకుం. 2. చక్రతీర్థంబుఁ జేయును బనిత్రంబు గాఁగ వ్రా. ప్ర.
3. గతుమర్హు. 4. వాగ్రూపమున వరు, లును నుండి. 5. దాచక్రతీర్థంబునం.

(హరివిలోకనవ్యాకులచిత్తయై) దిగ్గన నుదరిగగనంబునకు ¹ నెగిరి యపగతత్వమ
యగుచు నది నుల్లంఘించునెడ నధికభయంబునంజేసి యాగర్భంబుయోనిద్వా
రంబున గళితంబై జలంబులం బడియె నాహరిణి (యల్లంఘనాదిభయంబునంజేసి)
తత్తీరంబున (నుండుగిరిదరిం బడి) శరీరంబు బాసె సంత నాహరిణిపోతంబు జ
లంబులం జేలుచున్న భరతుండు గను విచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుండై (మృత
జనని యగునా) హరిణిపోతంబును దనయాశ్రమంబునకుం గొంపోయి మిక్కిలి
ప్రీతి సేసి యుపలాలనంబుసేయుచుండఁ బోషణపాలనప్రీణనలాలనానుభవంబు
ల భరతునకు నాత్మనియమంబు లైనయష్టాంగయోగంబులును ² బరమపురుష
పూజాపరిచర్యాదులు నొక్కొక్కటిగఁ గ్రమక్రమంబునం గొన్నిదినంబులకు
సమస్తంబును నుత్సన్నం బయ్యె నంత.

101

క. ఘనతపము చలన మొందుట, యను భరతుం డెఱుంగ కాత్మ్యయోగంబునఁ జ
య్యనఁ బాసె హరిణిపోతముఁ, దనవదిలోఁ బ్రీతిఁ జేసి శత్రువుక పలికెన్. 102

ఉ. అక్కట తల్లి బాసి హరిణార్భక మాపులు లేమిఁజేసి యే
దిక్కును లేక యున్నది ౧ దెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడు ప్రేమ సేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధి
మక్కువచేసి దీనిఁ గడుశ్రమన్ననలం దగఁ బోతు నెంతయన్.

103

క. శరణి వచ్చినజంతువుఁ, గరుణం గను విచ్చిచూచికాంచినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బని ము, న్నెఱిఁగించిరి సన్మనీంద్రు ౧ లెల్లం బ్రేమన్. 104

వ. అని యిట్లు హరిణిపోతంబుం దనయాశ్రమంబున³ నత్యాసన⁴ కింజేసి యాసనశయ
నాటనన్నాసనమిత్కు శకునుమఫలపలాశమూలోదకాహరణ దేవపూజాజపాదుల
యెడం దనయొద్దన యునిఁకొనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబులవలని
భయంబున వనంబుల వెనుకొంటం దిరుగుచు (నధికప్రణయభరపరీతహృద
యం డగుచు నతిస్నేహంబునంజేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱి
గొంతతడ వ్రరంబున నుత్సంగంబున నుంచికొని లాలించుచు సంతసంబు
నొందు మఱియు నాభరతుండు సత్యనైమిత్తికాదిక్రియాకలాపంబునిర్వర్తించు
నెడ సంత సంత లేచి హరిణకుణకంబుఁ జూచుచుఁ గించిత్స్వస్థహృదయం దై
దాని నాశీఃపరంపరల నభినందించుచుఁ జాంబనాదులం బ్రీతిసేయుచు) నతిమో
హంబునం బెంచు చుండునెడ.

105

చ. ⁴ గురువులువాటి బిట్టుటికి ౧ కొమ్మలఁ జిమ్మచు సంత సంత డ
గ్గఱుచును గాలుద్రవ్యచు నశఖంబుల గీటుచు గాసి సేయుచు
నొఱుగుచు ధారుణీశ్వరునిగ్రయూరువుల్ శయనించి యంతలో

1. 'నెగవీపడిన గర్భంబు ప్రవించి జలం 2. జలనంబు నొందె నంత' వ్రా.ప్ర. కి.కుం గొని
చని స్నానసమిత్కుశ. 4. ఇది యచ్చుప్రశుల లేదు.

నఱకడ మెక్కుచుం బొడలి శ యాడుచు నాహరిణంబు లీలతోన్. 106

తే. గరిమ నీగతి మెల్లనకెరలువొడిచి, చెలగియాడంగ భరతుండుశ్చిత్తమందు
సంతసిల్లుచునుండెనాశ్రమముఁబొసి, హరిణడింభక మంతలో శ నుటికి చనియె.

వ. భరతుం డంతం దన్మృగశాబకంబు గానంబడమికి (వ్యాకులితచిత్తుం డగుచు
నష్టధనుండునుంబోలె నతిదీనుం డై కరుణతోడం గూడి తద్విరహవిహ్వలమతి
యై దానిన తలంచుచు నతిశోకంబుతో) మనంబున దుఃఖించి యిట్లనియె. 108

తే. హరిణపోతంబ నీకు వశనాంతమందుఁ

గూరమృగబాధ లేకుండఁ శ గోరు చుండఁ

దలగి పోయితె యనుచుఁ జిరత్తంబునందు

రాజవృషభుండు భరతుఁ డాఠ్రాట మంది. 109

తే. తల్లిచచ్చినహరిణపోతంబు వచ్చి, పుణ్యహీనుండ నగునన్నుఁ శ బొంది పాసె
నేమి నేయుదు నేనింక శ నెట్లు గందుఁ, జేరి యేరితిఁ గాంచెర శ ట్లించుకొందు.

క. కట్టాయీయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణవల్లి మేసి శ పొదలినహరిణం
బిట్టట్ట దిరుగు చుండఁగఁ, బట్టిమృగేంద్రుండు గొట్టిభాధించె నొకో. 111

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణకుణకజ్జేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోష
పరచు నానాప్రకారంబు లైనతనగతులచేత నన్ను నెప్పు డానందంబు నొందిం
చు ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్నుఁగొమ్ముల కొంకుచు నుండు నట్టివినోదంబు
లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజాద్రవ్యంబులు ద్రోక్కి మూక్కొనినం గో
పించి చూచినం గుమారుండునుంబోలె దూరంబునకుం జని నిలిచి మరల
నే బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టిమెలకువస్వభావంబులు గలుగుట
యెట్లు లీభూదేవి యెంతతపంబు చేసినదియో యాహరిణపాదస్పర్శంబులం
బవిత్త యైనభూమి స్వర్గావర్గకాములైనమునులకు యజ్ఞార్థమగు నట్టిహరిణ
పోతంబు నెట్లు గనుఁగొందు నదియునుం గాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు
1 మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబు నైనమృగశాబకం
బును గొనిపోయి పెంచుచున్నవాడో మున్ను పుత్రవియోగతాపంబునం జం
ద్రకిరణంబులం బొవుదు నివుడు హరిణపోతంబు దనశరీరస్పర్శంజేసి కళానిధి
కిరణంబులకన్న నధికం బగుచుం బుత్రవియోగతాపంబు నివర్తింపం జేసెనను
చుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమిత్తంబులైనమనోరథంబులచేతం బూర్వకర్మవశం
బున యోగభ్రష్టం డగుభరతుండు 2 భగవదారాధనంబువలన విభ్రంశితుం
డగుచు నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁదిమోహం బగ్గలం బగుచుండ
నుండ నని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె. 112

నీ. జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధ మని పాయఁ, గారానిపుత్రాదిశకంబు నెల్ల

- బాసి తపస్వి యై శ భరతుండు హరిణశా, బకపోషణంబున శ బాలనమున
నటలాలన ప్రీణనానుషంగంబుల, మూషికచిల మతిరోషమునను
సర్పంబు సొచ్చినశచందంబుననుయోగ, విఘ్నంబు మిక్కిలి శ విస్తరిల్లె
- ఆ. గాన యెంతవాని శ కైవసు గాలంబు, గడవ రాకు నట్లు శ గాక పోదు
శరమమునులకైన శ బాయవు కర్మంబు, లోను లనంగ నెంత శ నరవరేణ్య.
- వ. ఇట్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందుచుండునెడ నామృగశాబ
కంబు సనుదెంచిన సంతసిల్లుచుండె నంత నొక్కనాడు. 113
- మ. భరతుం డల్లన యంత్యకాలము వెసం శబ్రాపింపగా నప్పుడా
హరిణంబుం గడుభక్తి¹ బుత్తుగతి నశత్యానక్తి వీక్షింప నా
హరిణంబుం దనయాత్మలో నిలిపి దేశహం బంతటం బాసి తా
హరిణీగర్భమునకా జనించి హరిణంబై యొప్పె బూర్వస్మృతిన్. 114
- న. ఇట్లు భరతుండు హరిణీగర్భంబునం బుట్టియు భగవదారాధనసామర్థ్యంబునం
దనమృగత్వకారణంబుఁ దెలిసి కడుం దాపంబు నొందుచు ని ట్లనియె, 115
- ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సురశరాజసమానుడ నై తనూజులకా
రాజులఁ జేసి తాపసులు శ రాజముషీంద్రుఁ డటంచుఁ బల్కఁగాఁ
దేజము నొంది యాహరిణదేహమునందలి ప్రీతిఁజేసి నా
యోజ²సిడంగ నేఁ జెడితి శ యోగిజనంబులలోన బేల నై 116
- వ. ఇట్లు శ్రీహరి శ్రవణ మననసంకీర్తనారాధ నానుసరణాభియోగంబులంజేసి
యశూన్యశకలయామం బగుకాలంబు గలనాకు హరిణపోతస్మరణంబుకతంబున
యోగవిఘ్నంబు ప్రాప్తం బయ్యె మోక్షదూరుండ నైతి నని (నిగూఢనిర్వేదుం
డగుచు) దల్లిం బాసి క్రమ్మఱ (నుపశమశీల) మునిగణసేవితం బయి భగవ
త్తేత్రం బైన సాల (తరునివిడతమ) గ్రామపర్వతసమీప పులస్త్యపులహాశ్రమం
బులకుం (గాలాంజనపర్వతంబువలనఁ) జనుదెంచి యందు మృగత్వావసానంబు
గోరుచు (సంగము విడిచి యేకాకియగుచు) శుష్కపర్వతృణవీరుదాహారంజై
(మృగత్వనిమిత్తం బగునానదీ)తీర్థంబునందు (నవసానంబుగోరుచుఁ దత్ప్రీతీదక
క్లిన్నం బగుచుఁ నుండు)శరీరంబు విడిచె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం
దునకు వినిపించిమఱియు ని ట్లనియె. 117

— భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుండై జనించుట. —

- సీ. హరిణదేహముఁ బాసి శ యంత నాంగీరసా, న్యయుండు పవిత్రుండు శ వంశకరుండు
శమదమఘనతపశ్సాన్వధ్యాయనిరతుండు, గుణగర్వితుండు నీతిరోవిదుండు
నై నబ్రాహ్మణునకు శ నాత్మజుండై పుట్టి, సంగంబువలనను శ జకీతుం డగుచుఁ

1. 'బుత్తునిగతి న్నాలించి వీక్షించుచున్' 2. 'నె డుండితిన్ భరతు' వ్రా ప్ర, 3. 'యా
రాధనానుస్మరణయోగంబులంజేసియెల్ల కాలంబునుం గలనాకు.'

గర్వబంధంబుల క్షణింపఁ జాల నీశ్వరుని నచ్యుతు నజు క శ్రవణమనననీక
తే. మలను హరిచరణధ్యానశ్రమలను నిఘ్న భయముననుజేసి మనమందుఁ కబాయ
నిలిగింస్తుతినేయుచు క్షణిచియ. ౧౭. యమఁ డైనభరతుండుకృపార్థివేంద్ర.
వ. ఇంద్రునిగిరిసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్రునవశంబును గనిపృథ్వీభార్యయందు
స్త్రీపురుషుల నిద్రజను గలుగఁజేసిన నందుఁ బురుషుండు భరమభాగవతుండును
రాజుప్రపవరుండును నుత్పన్నువృగశరీరుండ నుంబరిమశరీరంబునం బ్రాప్తవిప్ర
శరీరుండను నగుభరతుం డయ్యె నతం డాజన్మమున నన్యజనసంగింబు జన్మ
పరంపరలకుఁ గారణం బని యత్యంతభయంబు నొంది కర్మబంధవిధ్వంసనశ్రవణ
స్మరణాదుల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరింపగల సంస్కరించుచుఁ
దనస్వరూపంబు నున్న త్తజడాంధబధిరూపంబుల లోకాలకుం జూఞ్చుండెనంత.

మ. జనకం ¹డాంగిరసుండు నాత్మజుని వాత్సల్యమునం బెంచుచుం
దనరగ ²జౌలముఖాగ్ర కర్మమలచక్రతః సంస్కృతుం జేసి పా
యనిమోహంబున విచ్చలుం గడఁక శౌచాచారముల్ సెప్పినన్
భువః ³డాభాగవతుం డనవృత్తిని దత్తకర్మంబులం గైకొనెన్. 120

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుండ గర్మంబులయందు నిచ్చ లేక యుండియును చిత్త
సయోగనిర్బంధంబునం(చిత్తసన్నిధియందె యసమీచీనఁబగవ్యాహృతిక్షణవ
శిరస్సహితం బగునట్లు) గాయత్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది ⁴చైత్రాదిచతుర్థాసం
బుల సమవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు సేయు చుండ జనకుం డాత్మజుని
శిష్యాచారంబుచే శిక్షింప వలయు ననులోకాచారంబు ననువర్తించి (యాత్మ
భూతుం డగునాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం బగుచు) శౌచాచమనాధ్యయన
వ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాదికంబు లనభియుక్తంబు లున్నం బుత్త్రునిచే
నొనరింపించుచు నప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె నంత). 121

క. ఈరీతిని గొడుకున కాచారంబులు గఱపి చింత క సద్గ్రహమున సం
సారి యగు చుండి విప్రుఁడు, బోరన దేహంబుఁ బాసి క పోయినమీఁదన్.

ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ క దా నగ్నిఁ జొచ్చిన, నతనిమహిమ లెఱుంగ కంతలోన
సవతితల్లికొడుకు క లవినీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లతనిఁ క జదువ నీక. 122

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాపి గృహ
కర్మంబుల నతని నియమించిన. 124

క. ధరణీసురోత్తముఁడు దా, నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱి కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్మ మట్లు క నెఱపుచు నుండెన్.

వ. ఇట్లు గృహకర్మప్రవర్తనంబుడగుచు (నుండ మూఢు లగుద్విపాత్సశువులచే

1. 'జౌలము విప్ర జాతనిని వాక్య. 2. గాఁ జవులాదికర్మములచేతం బ్రీతిఁ బుట్టించి, 3. డా
విప్రకుతుండు గైకొనియె సత్కర్మంబులన్ భూతరా' 4. యనుపాత యై యధ్యయ క్రా. ప్ర.

నున్నత జడ బధిర యని యాహూయమానుం డగునవుడు తమనుమాపంబు
లగుసంభాషణాంబుల నొనర్చుచు బరేచ్ఛాయదృచ్ఛలంజేసి విష్టి వేతనయాచ్ఛా
దులవలన నియుక్తకర్మంబులం బ్రవర్తించుచు). 126

తే. అతులమృష్టాన్న మైన శుష్కాన్న మైన

నెద్ది వెట్టిన జిహ్వకు శ హితవు గానె

తలఁచి భక్షించుఁ గా కొండుఁ శ దలఁచి మిగులఁ

బ్రీతి సేయఁడు రుచులందుఁ శ బెంపుతోడ.

127

వ. మఱియు వావిపుం డాత్మ నిత్యానందసుఖలాభంబు గలిగి యిహసుఖదుఃఖాంబుల
యందు దేహభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతవరాతపంబులకు నోడి ప్రేచీర
గప్పక స్వప్నభంబు బంబోలెఁబ్రేనుండును గతినాగుండును నగుచు స్థంశిలశాయ
యై 1 రజఃపలులంబులం గప్పంబడినదివ్యమాణిక్యంబునుపోలె బ్రహ్మవిద్యక్తబ్ర
హ్మవర్చసుండై మలిరాంబరపరీతకటితటుండు సతిమషీలి ప్రయత్నోపవీతుండు నగు
టంజేసి యజ్ఞజనంబు లతండు బ్రాహ్మణాభాసుండు మందుండు నని పలుక సంచ
రించు చుండం కర్మమూలంబునం బరులవలన నాహారంబు గొనునవుడు) దమ
వారును నియమించినవ్యవసాయకర్మంబునందు 2 తే త్ర విహితసమవిషమన్యూ
నాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లుచు నూఁక తవుడు తెలికపిండి పొట్టు మాండు
ద్రబ్బెడ యాదిగాఁ గలద్రవ్యంబులయందు నరుచి సేయక యమృతసమానం
బుగా భక్షించుచుం జేసికావలె యుండు నెడ నొక్కనాఁడు. 128

శుష్క వృషలరాజభృత్యులు కాళిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట.

క. పురిలోన వృషలపతి దా, నరుదుగ సంతానకాముఁ శ జై వేడుకతోఁ

బురుషుఁ డగుపశువుఁ గాళికే, చతుముక గొనిపోవఁ బశువు శ దలఁగినభృత్యుల్.

ఆ. అరసి కాన లేక శ యారాత్రి వీరా,ననమునఁ జేసికాపురవిమలబుద్ధి

నున్నవిప్రయోగి శ నొయ్యన పొడగాంచి, పశువు మంచి దమచుః శ బట్టి రతని.

క. ఆరీతి భూసురవరు, నారయ నాకాళికాగృహమునకు భృత్యుల్

బోరనఁ గొనిచని నల్పిరి, చారుతరాధ్యక్షనాడిసంస్కారంబుల్. 131

వ. ఇట్లధ్యక్షనాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనవనంబు గట్ట నిచ్చి గంభిరమృభ
రణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజియింప జెట్టి ధూపదీప(రూప్య
లాజకిసలయొకరథపోషహారాదులు సమర్పించి పంచమహావాద్యఘోషంబుల
తోడ నాపురుషపశువు గాళికాదేవిసమృఖులను నాసేయం గావించి రావృషల
పతి పురుషపశువురక్తంబున భద్రకాళి సంతోషపెట్టె దలంచి కాళికామం

1. రక్షోనికరంబునఁ గప్పంబడినవాణియుంబోలె బ్రహ్మవిద్యగలిగి సర్వజనంబు లితండునష్ట
బ్రహ్మబుద్ధుండు మందుం జని పలుక. 2. వైషమ్యపక్షపాతంబు లెఱుంగక.

త్రాభిమంత్రితంబు (నతికరాళంబు) నై నఖడ్గం బంది (నిజాభీష్టసిద్ధి) హింసింపం దలంచిన.

182

సీ. సర్వభూతములకు శ్రీ సఖుండును బ్రహ్మభూ, తొత్తుండు నిర్వైరుఁడయిన బ్రహ్మ సుతుని తేజం బంతఁ శ్ర జూడ దుస్సహ మైన, భయమంది వడఁకుచు శ్ర భద్రకాళి క్రోధంబు ముమ్మడిగొనఁగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు జేసి పాపాత్ములును దౌష్ట్యపరులును రాజన, తామనకర్మసంరథాను లగుచు

తే. విప్రవరు నట్లుహింసించుగవృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుదోదలల్ శపృథ్విఁగూల్చి యపుడు వృషలాధిపుని శిరఃమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందందశక్రిడ సలిపె.

క. ధరలోన నెవ్వ రేనియు, ధరణీసురవరుల కెగుఁ శ్ర దలఁచిరయేనిక నెరయంగఁ దార చెడుదురు, హరి ధరణీసురవరేణ్యులం దుండుటచేన్.

184

వ. మఱియును.

185

ఉ. అచ్చట విప్రసూనుండు భగ్యం బాకయించుక లేక చంపఁగా

వచ్చినవారియందుఁ గరకవాలమునందును గాళియందుఁ దా

నచ్యుతభావ గుంచి హృదయంబునఁ బద్మదళాక్షు నెంతయున్

మచ్చికతోడ నిల్చి యనుగమానము నొందక యుండి నెంతయున్.

186

వ. మఱియు నావిప్రరుండు చండికాగృహంబు వెలువడి క్రమ్మటం జని కావలి యుండునెడ.

187

సీ. అంతటఁ గొన్నిహాసయనములు సన సింధు, భూపాలనము సేయుభూవరుండు

ధీరత నిక్షుమ్రతీరమున నున్న, కపిలమహామునిఁ శ్ర గాంచి తత్త్వ

విజ్ఞాన మెఱిఁగెడుగవేడ్కతోడుత శిబి, కారోహణము చేసి శ్ర యరుగు చుండ

నాలోన నాశిబి, కావము లాచేనఁ, గా పున్నవిపునిఁ శ్ర గాంచి తెచ్చి

తే. శిబిక మోపింత మీతనిశ్చేత ననుచు, బట్టి మూఁపునఁ బల్లకిఁ శ్ర బెట్టి మోపు మనుచు మోపించునంత ధరరామరుండు, శిబిక మూఁపుననిడి యందుఁజంతలేక.

క. తనమనసుకొలది నప్పుడు, మునుకొని యట్లప్రయత్నమున నడవఁగ నా జనపతి నిమోన్నత మై, చనుట యెఱిఁగి శిబిక మోచుశ్రజనులకు ననియెన్.

ఆ. మీర లిప్పు డిచటఁ శ్ర జేరి మిక్కిలి ప్రయత్నంబుతోడఁ దగిలి శ్ర నడచు చుండ విషమ మగుచు గమనశ్రవేగంబు నను బాధఁ, బెట్టుచున్నదనిన శ్ర బెత్త లనిరి.

వ. దేవా యీవిషమగమనంబు మావలన నైనది గాదీతురీయవాహకుండు సుఖ గమనంబు గా నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవ నేర మనిన రహూగణుం డను నారాజు (పాసితవృద్ధజనుం డైనను బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం) గోపించి విమర్శ దప్పి నీటు గప్పినవిప్పుచుంబోలె నెటుంగ రాని బ్రహ్మ తేజంబు

1. 'సముండు'నెచ్చెలియును, నాబ్రహ్మముపినుతుం డైనవిప్ర. 2. కారోహణము చేసికాపు న్ను. 3. దీపితవాడు. 4. నడవం డనిన నారాజు' వ్రా. ప్ర.

గల బ్రాహ్మణునికిం గంటకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల నిట్లనియె.

141

చ. అలసితి వెంతయుక ముసలివాడట డస్సితి ¹వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచన యున్న దీశిబిక్ఖభారము దూరము మోసి తేగతిన్
నిలిచెద వంచు భూవరుడునిష్ఠురముల్ దగఁ బల్క నాయెడం
బలుకక మోసి నాశిబిక్ఖబ్రాహ్మణవర్మకు పార్థివేశ్వరా.

142

వ. అప్పు డావిప్రవరుండు దనకుం గడపటిశరీరం బయినక శేబరంబునందు నహం
కార మమకారంబులం బొంద నీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుం డై బ్రహ్మ²భూతుండై
మానవతంబున నాశిబిక్ఖ మోచుచున్న విషమగ్రమ్మనంబుఁ జూచి యతికపితుం
డగుచు నాభూవరుండు వెండియు నిట్లనియె.

143

నీ. ఓరిదుర్మద వినరోరి జీవన్మృత, నాయాజ్ఞ దప్పించినడచె దీవు
నీవ క్రమార్థంబులిన్నియు విడిపించి, నడిపింతు నిన్ను సన్మార్గమందు
నని రాజగర్వాంధుఁడగుచు గుణత్రయం, బున వృద్ధి బొందినభూవరుం డ
బద్ధప్రలాపముల్ వల్కుచుండిన చూచి, శమదమాదులచే బ్రశస్తుఁ డగుచు
తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూపమైసకలభూత, ములకు సత్యంతహితుఁ డై నభూనురుండు
యోగివర్తనదెలియ లేకున్నరాజు, నంత వీక్షించి యల్ల విగ్లనుచుఁ బలికె.

—●● భరతుండు రహాగణుని మాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబులిచ్చుట. —

వ. నరేంద్రా నీవు సెప్పునది సత్యంబు భార్య బీశరీరబాసకే కాని నాకుం గలుగ
నేరదైనను స్థూలకార్యంబులు వ్యాధులు నాధులు త్తృప్తులు నిచ్చావిరోధ
భయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబులు నహంకారమమకార
మదశోషణదులును దేహంబుతోడన జనియించుంగాని నాకుం గలుగనేరవు
జీవన్మృతుండ నేనకా(దాద్యంతంబులు గలుగుటంజేసి)యందఱయందును గలిగి
యుండు స్వామిభృత్యసంబంధములు విధిక్రతుంబు లగుచు వ్యవహారంబులం
జేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుంగాక రాజాభి
మానంబున నీవు నన్నాజ్ఞాపించెదవేనిం బ్రమత్తుండవై ననీకుం బూర్వస్వభావం
బెట్లుండె నట్లు గాక యే నేమి నేయుదు నెఱింగింపు మున్మత్త(మూకాంధ)జడు
లుంబోలె సహజస్వభావంబునం బొందిననాయందు నీశిక్ష యేమిలాభంబుఁ
బొందింప నేర్చు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండు మత్తుండు నైననాకు నీశిక్ష వ్యర్థం
బగునని పలికి యుపశమశీలుం డైనమునివరుండు పూర్వకర్మ శేషంబునం గల్గు
భారవాహకత్వంబుం దలంగం ద్రోయుటకు భారంబు వహించి శిబిక్ఖ మోచు
చుం జనునెడ నారాజవల్లభుండు దత్త్వజ్ఞానాపేక్షితుం డై చనియెడివాఁ డగు
టం దనహృదయ గ్రంథివిమోచకంబులును బహుయోగగ్రంథసమ్మతంబులును
నగుబ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక్ఖ దిగ్గన డిగ్గ నుజ్జీక యావిప్రునికి

సాష్టాంగనండ ప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వనర్జితం డై ముకుళితహస్తం
డగుచు నిల్లనియె 145

సీ. ధరణీసురులలోనఁగదలఁప నెవ్వఁడవు నీ, వనధూతవేషి వైరయవనియందు
నేమిటికై చరియింపంగ వచ్చి తి, చట నొక్కఁడవు నొంటిసనుట నేడు
ననుఁ గృతార్థునిఁజేయననుకూలుఁడగుచున్న, యట్టియా కపిలమహామునీంద్రుఁ
డవా నీమహాత్మ్యంబుఁదెలి విచారింప, నెఱుంగక చేసితిఁగరుణఁ జూడు

తే. తప్పు సైరింపు నే యమృదండమునకు, హనునిశూలంబునకును వశ్రాయుధమున
కనలచంద్రార్క ధనదశస్త్రాస్త్రములకు, వెఱవ విప్రుని కే నుదిరవెఱచినట్లు.

వ. మఱియు నిస్సంగుండ ను జడుడునుబోలె నిగూఢవిజ్ఞానంబు గలిగి చరి
యించుచు నున్నవాడవు నీవచనంబులు యోగశాస్త్రసయానంబు లై వాఙ్మ
నసంబులకు నశేద్యంబు లు యున్న వే (నవ్విష్ణుకళావతీర్ణుండు సాక్షాద్ధరియు
నగు) కపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్య దెలియం గోరి చను చున్ననాఁడ నీవు
లోకనిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండ వై చరియించు చున్న కపిలమహామునీంద్రుం
డవు గాఁ బోలుదువు మందుం డైనగృహస్థుండు యోగీశ్వరచరిత్రంబు లెట్లు
లెఱుంగ నేర్పుఁ గర్మవశంబున దృష్టుబై శ్రాంతివహించుచు (నడచుచు) చున్న
యాయాశ్రిమంబు నాకు(నుంబోలె)¹ నీకు నగు నవి తోచుచున్న దది యెట్లనిన
ఘటంబు లేక జలంబు దేరానితెఱంగున లేనివి గలుగనేరవు గావునం బ్రమాణ
మూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమ్మతం బై యుండుటం జేసి
నీ వాడువాక్యంబులు నాకు సమ్మతంబు గానేర వని సింధుదేశాధీశ్వరుండు విని
పించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం² బాపాధికం బగుం గాని
నిత్యంబు గా నేర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబు గా నిల్లనియె. 147

సీ. పావకశిఖలచేత్రభాండంబు దాఁ దప్త, మగుఁ దప్తఘటముచేతనందు నున్న
జలము తపించు నాశజలముచేఁ దండులంబులు తప్తమొంది యుత్పన్నుడు విశిష్ట
మైనయన్నం బగునాచందమునను దా, దేహేంద్రియంబులఁగదలివితోడ
నాశ్రయించుక యున్నయట్టిజీవునకు దేహంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున

ఆ. జరుగు చుండు నిట్లునసంసారఘటశిక్ష, రక్షకుండు నయినరాజు దుష్ట
కర్మములకుఁ బాసికంబాక్షపదనేవఁ, జేసె నేని భవముఁజెందకుండు. 148

అ. అనుచు ధారుణీసురరాత్మజుఁ డీరీతిఁ, బలుకుటయును రాజుపరిణమించి
వివయవాక్యములను వినుతించి క్రమ్మఱఁ, బుణ్యుఁ డైనసింధురథావరుండు.

వ. మహాత్మా నేను రాజ ననియెడియభిమానమదాంధుండ నై మహాత్ములం దిస్క
రించిననమ్మఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టింజేసి మహాత్ముల
నవమానంబు నేసివదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్త వైన

1. 'నియది యవి-తోచు. 2. బాహాధికం బగుం' వ్రా. ప్ర.

నీకుం గోపంబు గలుగనేర దసమర్థు లయినమాజోటివారలు మహాజనావ
హానంబున శీఘ్రంబ నశించారు గావున నీవు కృపాదృష్టి వయి నన్ను మన్నింపు
మనిన నావిప్రుం డిట్లనియె. 150

క. కడువేడ్క నీ వవిద్వాంసుడ వై యుండియును మిగులఁ గ్ర జోద్యము విద్వాం
సుఁడుఁబోలెను బలికెద వి, పృథు మే లన వచ్చుఁ గొంత గ్ర పురుషులలోనన్.

ఆ. పరగఁ బెద్దలీప్ర గ్రపంచ మంతయుఁ దభ్య, మనరు నీవు తభ్య గ్ర మనుచుఁ బలికి
తట్లు గాన నిన్నుఁగనధికుండ వని పల్క, రాదు నాకుఁ జూడ గ్ర రాజచంద్ర. 152

సీ. యజ్ఞాదికములందుగ్రనామ్నాయములయందుఁ, దఱుచుగాఁ ద త్వవాగ్దంబులేదు
స్వప్నంబునందుల గ్ర సౌఖ్య మాకారంబు, నందుల నిత్యమై గ్ర యంత లేని
దట్టిచందమున వేదాంతవాక్యంబులు, తత్త్వంబు నెఱిగించి గ్ర తలఁగుఁ గాని
నిత్యంబు లై యుండగనేరవు పురుషుని, చిత్తంబు గుణములఁ గ్ర జెంది యెంత

తే. కాల ముండును మఱి యంతగ్రకాలమందు, నరయ విజ్ఞానకర్తృంద్రి గ్రయములచేత
మరగి ధర్మంబులను నధర్మంబులట్లు, దగిలి పుట్టించుచుండు నగ్రత్యంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయు క్తంబు వివయానుర క్తంబు నైనచి త్తంబు గుణ
ప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్యక్తునుష్వరూపంబు లయినదే
హంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబు లై ననుఖదుఃఖతదుభయఫలంబుల
ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపం
బుల నుండు స్వాంతంబు గుణరహితం బైన ముక్తికారణం బగు ఘృతవర్తులు
గలదీపంబు సద్ధామశిఖిలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందినస్వరూపం
బు నొందు నీ తెఱంగున మనంబుగుణకర్మానుబంధంబై ననీజన్మాదులంబుట్టించు
గుణకర్మంబులం బాసె నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లే
నును విషయంబులమీఁదఁ దోచు బుద్ధు లేనును నభిమానంబును ననునేకా
దశవృత్తులం గూడినమనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబు లయిన జన్మంబులఁబొందించు
మనోవృత్తుల సతి క్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతియైన నారాయణస్వరూపంబు
గా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినజీవులకుం బవనుండు ప్రాణం బై
యన్న చందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూ
పంబున నుండు జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబునందేసి మాయ నెంతకాలంబు
గెలువకుండు సంతకాలంబు ముక్తసంగుండు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి
సరతత్త్వంబు నెఱిగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తం
బగు సంతదడవు సంసారచక్రంబునందుసంచరించుంగావునమహావీరుండైనను
సనకు శత్రువైన మనంబు నప్ర మత్తుం డయి యిచ్చావిహారంబున జరగ నీక
సరమగురుం డైన శ్రీహరిచరణోపాసనాశ్రుంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరత
త్త్వంబు నొందు నని విప్రుండు వలికిన సతనిమహిమకు వెఱఁ గంది బ్రాహ్మణు

నకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డి ట్లనియె.

154

ఉ. కారణవిగ్రహంబు సురుకాయము నీయనధూత వేషమున్
భూరిధరామరత్నమును శ్రీ బూర్వసమాగమ మాతృభావముం
జారువిహారము న్నతుల్యశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
బారయఁ గల్గునీకు ననయంబును మ్రొక్కెదఁ బెక్కుభంగులన్.

155

మ. జ్వరితార్దుం డగురోగి కౌవధ మతీర్థం బైనచందంబునన్
ధరలో నాతపత ప్రదేహి కడుశీతం బైనతోయంబునున్
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహిదప్తుండ నై
పరఁగున్ నాకును నీవచోమృతము దశప్పన్ మందు వేటున్నదే.

156

ఆ. విప్రవర్య నేను శ్రీ వేడ్కతో నాసంశయంబులెల్ల నిన్ను శ్రీ నడిగి తెలియఁ
దలఁచి యన్నవాడఁ శ్రీ దప్పక యెఱింగింపు, మఱితవృత్తి దత్త్యయోగమెల్ల.

వ. (అని యడిగినయారాజునకు విపులం డి ట్లనియె.)

158

తే. కాన వచ్చినఫలములుకరకమూల, మగుటఁ జేసియు సంసారమందుఁ జిత్త
మెపుడువర్తించుచుండఁగానెఱుంగలేవు, తత్త్వయోగంబుమిగులనిత్యంబటంచు.

వ. ¹మఱియు నీవసుంధర నున్నచరణంబులకు నెక్కుడు జంఘ లామీఁద జానువు
లాపొడవున నూరువు లందులకు నుపరిప్రదేశంబున మధ్యం బటమీఁద నుర
మందులకు నెక్కువ కంఠం బటమీఁద స్కంధం బందుల దారు వాదారువున
శిబిక శిబికయందు రాజునియెడి యభిమానంబు గలిగిసీవున్నవాడ విట్టిశోచ్యు
లయు కప్పదశం బొంది జనుల దయలేక నిగ్రహించి నీవు ప్రజాపాలనంబుసేయు
చున్నవాడ ననుగర్వించున మావంటిమహాత్ములసభలలోనం బూజ్యుండవుగాక
యన్నవాడ వీస్థావరజంగమంబులకు నివాసస్థానంబువసుంధర యైనచందంబున
సత్క్రియలచేత నెఱుంగం దగినజగత్కారణం బైనతత్త్వంబు నెఱింగించెదఁ
బరమాణుసముదయం బీధరిత్రి యైనచందంబున ²నవిద్యామనంబులచేతం
గల్పితం బయినకృతస్థూలబృహదణునదసజ్జీవాజీవద్రవ్య స్వభావాశయకాలనామ
బుద్ధిరూపం బైనమాయచే జగత్తు రెండవదియై కల్పింపబడియె ³బాహ్యభ్యంతరంబులం గలిగి
స్వప్రకాశంబై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబును విశుద్ధంబును బరమా
ర్థంబును జ్ఞానరూపంబును నైనబ్రహ్మం బొకటియ సత్యంబు జగత్తనత్యం

1. న్నరయ న్నాతపత ప్రదేహి గడుశీతం బైనతోయంబునన్. 2. అనియభ్యర్థించినవిప్రుం డిట్లనియె మఱియు వ్రాతప్రతుల 158-వ వచనము లేదు, 159-వ పద్యము రహూగణుఁడుచెప్పినది గాను నవ్యవితచనము విప్రునిదిగానుగానిపించుచున్నది. 3. వచ్చినవ్యవహారమూలంబుగలిగినేనినెఱింగింపును. 4. నవిద్యామయంబైన మనంబుచేతఁ. 5. బాహ్యభ్యంతరపరిపూర్ణంబునకుద్ధజ్ఞానస్వరూపంబును పరమార్థంబు నేకంబును సత్యంబును బ్రత్యగ్రూపంబును భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞికంబు నైనవశబ్దంబు నానుదేవుం డని పెద్దలు వలంకుదు రని కూరనేసినంధుదేశాధీశుం డైనరాజున కెఱింగించి మఱియు.

బగు నని పలికి మఱియును .

160

సీ. ధరలోన బ్రహ్మాంబుఁ యదపమున దానంబు, లను గృహః క్తంబులను జలాగ్ని
సోమసూర్యులచేత యశ్రుకులచే నైనను, బరమభాగవతులకావసేవఁ
బొందినమాడ్కిని యబొందంగ రా దని, పలుకుచు రాద్యులుఁ బరమమునులు
ఘనతపోబాహ్యసౌఖ్యములకు విముక్తులు, యునట్టిపుణ్యులు యహరిగుణాను

తే. మోదితాత్ములు నగుబుధకావసేవ, ననుదినంబును జేసిన యంతమీఁద
మోక్షమార్గంబునకును బ్రదాతృనందుఁ బట్టువడి¹యుండు నెప్పుడుఁ బరఁగబుద్ధి.

వ. నరేంద్ర యేను బూర్వంబున భరతుం డనురాజును సర్వసంగపరిత్యాగంబుసేసి
భగవదా రాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడిసేహంబుకతన మృగంబు నై పు
ట్టియు నందును హరిభక్తి దప్పకుండునంతంబున నిప్పుడు మనుష్యుండ నై
మనుష్యసంసర్గంబును బాసి యేకాకినై చిరుండు చున్నవాడ నరుండు వృద్ధ
సంసేవంజేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిధ్యానకథలచే లబ్ధజ్ఞానుడై పుం
డరీకాత్మునిం బూజించుచుం బరలోకంబునం బొందు నిని పలికి విప్రుండు
మఱియు నిట్లనియె.

162

సీ. ధరణీశ మాయచేత్రను దాటఁగా రాని, పదమునఁ బెట్టంగఁబడజీవుఁ
డెలమిమై గుణకర్మముల జేయుచునులాభ, మాశించి తిరుగుబేరహామీ
ఫల మపేక్షించుచు యాయక జీవుండు, సంసారగగనసంకచారి యగుచు
ననవరతము నుండునామహావనమందుఁ, గామలోభాదితస్కరులు హాడి

తే. ధరణీవిజితేంద్రియుండుగానినరునిఁబట్టి, ధర్మమనియెడియామహాధనము నెల్ల
నరసి కొనిపోవుచుండుదురనుదినంబుఁ, గాన సంసారమందు నాకాంక్ష వలదు.

క. అరయఁగ సంసారాటవిఁ, దరలక యాపుత్రమిత్రదారాదు లనం

¹బరఁగుచు నుండెడువృకములు, పరువడి నరబస్తములను యభక్షించు వడిన్. 164

తరలము. మలసి సంస్మృతిఘోరకాననకమందిరంబుల నెల్లచోఁ

జెలగి గుల్మలతాతృణాదులచేత గహ్వర మైనని

శృలనికుంజములందు దుర్జనసంజ్ఞలం గలమక్షికం

బులనిరోధము దన్ను సోఁకిన యబొందు దుర్దశ నెప్పుడున్.

185

ఆ. మఱియు నీగృహస్థమార్గంబునం దెల్లవిషయములను బొంది యిశ్వ మెల్లఁ
గడఁగితోడ నిట్లు యగంధర్వనగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగులమోడ మందు.

ఆ. మరగి కాననమునఁగోఁతవిద్యుముఁగాంచి, యగ్నిఁగోరి వెంటనరుగుమాడ్కి-
గాంచనంబు గోరి యకలవారియిండ్ల పం, చలను దిరుగు నరుండు యచలన మంది.

ఆ. బహుకుబుంబి యగుచుఁబహుధనాపేక్షచే, నెండమావులఁ గనినయేగుమ్మగము

1. బుద్ధి నెప్పుడు భక్తి గలిగి, 2. బరఁగుచు-మాయుకవృకములు, పరువడి మానవునిఁ బట్టి భక్షించు వడిన్.

కరణః బ్రేమఃజేసి శ గురువులువాటుచు, నొక్కచోట నిలువకకుండు నెపుడు.

- ఆ. మఱియు నొక్కచోట శ మత్తుడై పవనర, జోహతాక్షుడగుచు శ జూపు దప్పి
ది క్కెఱుంగ కొండుదిశ కేఁగుపురుషుని, కరణః దికుగు నరుడు శ నరవరేణ్య.
- వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకర్చిల్లీస్వనంబులతోడ సమానంబు లయినశత్రు
రాజతిరస్కారంబులకు దుఃఖపడుచు నొక్కచోట క్షుధార్ద్రతుండై యపుణ్యఫల
వృక్షంబుల నాశించుమాడ్కిఁ బాపకిర్మలు ద్రవ్యహీనులు నగువారి నాశ
యించుచు నొక్కయెడం బిపాసాతురుడై జలహీనం బయినదికిఁ జనినరీతి
నిహపరదూరుఁ డైనపాపంబుని సేవించుచు మఱియు నొక్కప్రదేశంబునం
దగ్గిచేతం దపుం డయినవాఁడు దావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి నన్నార్థి
యగుచు దాయాదులం జేరి దుఃఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరబాధంజేసి
మున్ను గానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణసఖులైనపితృపుత్రభ్రాతృశ్యేషుల నైనను
వధియించుచు మఱియుశూరులచేతం గొట్టువడి సర్వధనంబును బోనాడి చింతా
వరవశం డై దుఃఖించుచు నున్నంతి గంధర్వనగరప్రాయం బైనసంసారసుఖం
బు ననుభవించి మోదించుచు మఱియు సగారోహణంబు సేయునరుండు గంటక
పాపాణాదులవలనం బాదపీడితుం డగుచు దుఃఖించుచందంబున గృహశ్రమో
చితమహానుష్ఠానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుం డై దుః
ఖించుచు నొక్కచోటఁ బరరాగ్నిపీడితుం డై కుటుంబముమీఁద నాగ్రహిం
చుచు వనంబున సజగరదవ్వుం డై నిగీర్ణుం డైనచందంబున రాత్రి గృహటవి
యందు నిద్రాపరవశం డై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱియును వనంబునఁ
ద్యూచ్చన్నకూపపతితుం డగుచు సర్వదవ్వుం డైన శైటలగున సంసారియై దుర్జనుల
చేత వ్యధితహృదయుం డగుచు నంధుండై యజ్ఞానాంధకూపంబునం బడుచు నొ
క్కయెడ జుంటి తేనియకు నై మక్షికాబాధ నత్యంతదుఃఖతుం డయినమాడ్కిని
సంసారకాముం డై పరదారద్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలకులచేత నైనను
గృహపతిచేత నైనను దాడితుం డయి నరకంబునం బడుచు యావనంబున
సంపాదించినద్రవ్యంబులు పరులచేతం బోనాడినపిధంబున శీతవాతాద్యనేక
ప్రయాసలబ్ధం బైనధనంబు వోనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతం డై యుండు
మఱియును వనంబున లుబ్ధకులు సంస్పృష్టం బయినయల్పామిషంబునకు నన్యోన్య
వైషమ్యంబునం గలహించినవిధంబున సంస్పృష్టవ్యవహారి యై యల్పద్రవ్యంబుల
కుం బోరాడు చుండు నన భూపాలునకు విప్రుండు సంసారాలవితైటం గెఱిం
గించి వెండియు నిట్లనియె.

170

- అ. అల్పధనుఁడు విశ్రమాస్థానములఁ దృప్తిఁబొంద కొరులధనముఁబొందఁగోరి
యరిగి వారివలన శ నవమానములఁ బొంది, యధిక మైనదుఃఖ శ మనుభవించు.
- ఆ. అంతః గొండఱు శ సన్యోన్యవిత్రాది, వినిమయమునఁ గడుఁ బ్రవృద్ధ మైన

వైరములను బొంది య పోరాట వొందుదు, రాత్మచింత లేక యనుదినంబు.

సీ. సంసారమార్గసంతకారుఁ డై యధిక ప్రయాసంబునను గూర్చునర్థములను
విహరించుచును గొంద య జీవాలోకఫలములఁ, గోరుచుమోక్షంబుగోర కంతఁ
తెడి పోవు చుందు రెప్పుడు గాని యందుకుఁ, గడపటియోగంబు య గానలేరు
మానవంతులు నసమానశౌర్యులు నగువారు మిక్కిలి యైనవైరబుద్ధి

తే. నాహవంబున మడియదు య రంతెకాని, మోక్షమార్గంబుగానరు య మూఢవృత్తి
ననుచు సంసారగహనవిహార మెల్ల, దెలసిక్రమ్యుట ననియెధాత్రీసురుండు.

వ. మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితం డై చక్రాయుధునిం గొల్వక కాకగృధ్రబక
సమాను లై నపాపండులతోడిసఖ్యంబునంజేసి వారలచేత వందితుండై బ్రాహ్మణ
కులంబునంజేసిశ్రేతస్మాత్తకర్మానుష్ఠాన¹ పరుండై విషయసుఖంబులందుఁదగులమా
వడి కాలంబుతుద నెటుంగక వృక్షంబులంబోలెనైహికార్థంబులయందుఁ దృ
ష్ణ గలిగి మైథుననిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబు సేయుచుఁ బథి
కుండు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘనిమ్నకూపంబునం² బడిన తెఱం
గున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బయినయజ్ఞానతమంబు
నం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గం బైనరాజభావంబు విడిచి సర్వ
భూతమైత్రి గలిగి జితేంద్రియండ వై జ్ఞానాసీచే మార్గంబుకడపల గను మని
పలికిన భూపాలుం డి ట్లనియె.

174

క. అక్కడ మానవజన్మము, వెక్కవ యై యందు నెపు డ్రభేదమతిం బెం
వెక్కినయోగినమాగమ, మక్కజమగఁ గలిగెనేని య భలాత్ములకన్. 175

క. ధరణీసురవర నీశ్రీ, చరణాంబుజయగళ రేఖసంస్పర్శము నా
దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు నంతకంత య కధికం బయ్యెన్. 176

వ. మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించుచుం
దురు గావున విప్రులు పిన్న పెద్ద లనక యందఱకు నమస్కారం బని స్తుతియిం
చిన నాయోగీశ్వరుండును సింధుపతికిఁ గరుణాన్వితం డగుచుఁ దత్ప్రజ్ఞానంబు
పడేశించి యారాజుచేత వందితచరణుండై పూర్ణార్ణవంబునుంబోలె సంపూర్ణ
కరుణారసపూరపూరితస్వాంతంబుండై వసుంధరం జరియించుచుండెనింభూపతి

1. 'పరత్వంబున భగవదారాధనంబు సేయక విషయ, బిబడుచుండి తక్కువకలతాగ్రహ
ణంబున నాపద్విముక్తుం డైనచందంబున సంసారమయమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం
బైనయజ్ఞానతమంబునం బడి కర్మకల్లులవలంబించి పునర్భవంబునొందు సంసారప్రవర్తకుండుగావున
మాయచేత-ఇట్లకర్మవల్ల మవలంబ్య తత ఆపదః కథంచిన్నరకాద్విముక్తః పునరప్యేవం సంసారా
ధ్వని వర్తమానః.' అనుమూలమునకుఁ దెనుఁగుగానిపించుచున్నది. అచ్చుప్రతులందు శోధకులుదీనిని
శబరించిరి కాఁబోలు. 2. 'జన్మం, బెక్కువ యై యందుఁ జాలహితమతితోఁ బెం' వా. ప్ర.

యును సుజనసమాగమంబున లభిత త్వజ్ఞానం డయి దేహాత్మభ్రమం బాసె
నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షింపజేయఁ ది ట్లనియె. 177

చ. అరయఁగ మక్షికంబు విసర్జితాత్మజుఁ గూడఁగ లేనిరీతి యీ
భరతునిసచ్చరిత్రములు శ్రవస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధరకా
నరక్షతు లెల్ల నోపరు మనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ శ్రవస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 178

వ. నరేంద్రా భరతుండు సుతచారరాజ్యాదులను భూర్వకాలంబునంద విడిచి భగ
వత్పురుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును
బ్రహ్మతీపురుషస్వరూపంబును నైననారాయణునకు నమస్కారం బనుచు మృగ
రూపంబును బాసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు నెప్పి నెవ్వరు వినిన నట్టి
వారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు
నగు చుండ స్వర్గోపభోగంబులం బొందుగు రని. 179

మ. 'నరదేవాసురయక్షరాక్షసమునీంద్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపాకరీణ వైకుంఠమం
దిర బృందావనభాసురప్రియ ధర్మత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాది వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 180

క. పరమపదవాస దుష్కృతహర కరుణాకర మహాత్మ శ్రీ హతదితిసుత భా
సురగోపికామనీహర, సరసిజదళనేత్ర భక్తజనసుతగాత్రా. 181

మాలిని. సరసహృదయవాసా శ్రీ చారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా భాస్కరాబ్జారినేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా శ్రీ నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా శ్రీ గోపికాచిత్రచోగా. 182

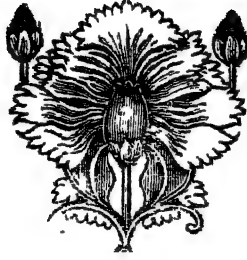
గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
తైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మ
దర్శనంబును నాగ్నిధాదులజన్మంబును నుత్తమతామస రైవతులజన్మంబును
ప్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నిధుం డపురసం బరిగ్రహిం
చుటయు వర్షాదిపతులజన్మంబును నాగ్నిధుండు వనంబునకుం జనుటయు నాభి
ప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజన్మంబును ఋషభునిరాజ్యా
భిషేకంబును భరతునిజన్మంబును ఋషభుండు దవంబునకుం జనుచు సుతులకు

1. శయ్యాశ్వాసాంతగద్యపద్యములు వెక్కువ్రతులను గానిపింపవు, 179 వ గద్యమున
జూనిదురు రని' యన్నపిదప 'సకలపురాణార్థవిజ్ఞాతుం డగునూతుం డి ట్లనియె' నని యన్నది.
గాన నీస్కంధ మేకాశ్వాసముగానే కొన్నిటఁ జూపట్టుచున్నది.

నతులజ్ఞానం బుపదేశించుటయు భరతునిపట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబు
నకుఁ జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబునందలి ప్రీతింజేసి హరిణగర్భంబున
జనియించుటయు మరల విప్రసుతుండై జనియించుటయు విప్రుండు చండికా
గృహంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుపతివిప్రసంవాదంబును ననుకథలు గల
పంచమస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము

183

ఓం తత్సద్భ్రహ్మైవశ్రీరవణ మస్తు.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము

ద్వితీయాశ్వాసము

— ❀ —

కాంతాహృదయప్రియ
లోకాలోక ప్రచార శ్రీ లోకేశ్వర సు
శ్లోక భవభయనివారక
గోకులమందార నందశ్రీపకుమారా.

1

వ. సకలపురాణారణ్యజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగునూతుం డిట్లనియె.

2

క. మునులార బాదరాయణి, యనఘాత్మకుండైనయుత్తరాత్మజునకుఁ స
ద్వినయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు శ్రీ వినిపించెఁ దగన్.

ఆ. పార్థివేంద్ర యట్లు శ్రీ భరతాత్మజుం డైన, సుమతి, ధర్మవర్తనమునఁ దిరుగ
నది యెఱింగి దుష్టు శ్రీ లైనపాపండులు, దమమతంబు మిగులఁగ దలంచి పొగడి.

క. ధరణీవల్లభ నిన్నును, నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱుఁగునఁ గొలిచెద మని భా, సురమతి బోధించి రపుడు శ్రీ సుమతిం బ్రీతిన్.

వ. ఇట్లు పాపండుబోధితం డైనసుమతికి ధ్రువసేనయందు దేవతాజిత్రనుపుత్రుండు
జనించె వానికి దేవద్యుమ్నం డనుసత్పుత్రుం డాసురియం దుదయించె నమ్మహా
త్మునకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నాసత్యసంధునికి సువర్చలయందుఁ
బ్రతీహుండు జనియించె నపురమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబు
సేసి తాను శుద్ధాత్ముండ హానామస్మరణంబు సేయుచు ¹యజ్ఞకరణనిపుణు
లగు ప్రతిహర్తృప్రస్తోతోద్ధాతృలనుసత్పుత్రత్రయంబుంగాంచెనాప్రతిహర్తకు
స్తుతియందు ²వ్యోమభూమనామకపుత్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె నందు

1. సువర్చలాదేవకుల్యావికుత్సయందు యజ్ఞకర్తలయిన. 2. బ్రతిభూమం దనుతనయండయ్యె
నాధైర్యవంశునకు ఋషికుల్యయం దుగ్గితి పుత్రుం డయ్యె నాధర్మాత్మునకు దేవకుల్యయందుఁ
బ్రహ్మపుండ్రువాడు జనన మందె నాప్రస్థాపునకు కుకుత్సయందు నతిపుణ్యుం డైనవిభుండుగలిగె
నావిభునకు జరంతియందు హయకీర్షణుం డనువాడు పుట్టె నాపుణ్యాత్మునకు నాకూతియందు న
క్తుం డనువాఁ డవరకుమారుం డయ్యె నాకీర్తిమంతునకు ధృతి యనువాడు మహాధీరుం డై పుట్టె
నాశ్శక్తికి గయం దనురాజ్యవృథుండు పుట్టె నంత.

భూమునకు ఋషికుల్యయందు నుద్గీఢం ఉనునుతుండు జనించె నతనికి దేవకుల్య
యందుఁ బ్రస్తోత గలిగె నాప్రస్తోతకు వరరుత్సయందు విభుం ఉనుతనయుం
డుద్భవించె నతనికి భారతియందుఁ బృథుషేణుం ఉదయించె నతనికి నాకూతి
యందు నక్తుండు గలిగె నానక్తునకు రాజర్షిశ్రేష్ఠుం ఉగుగయుం ఉనుమహాకీర్తి
సంపన్నుం ఉదయించె.

ఆ. అట్టిగయునివలన శ నఖలజీవులఁ బ్రోవఁ, దలఁచి సాత్త్విక ప్రభాసమయిన
యట్టిమేను దాల్చి శ యాత్మత త్వజ్ఞానుఁ, ఉగుచునుండె హరినిఃకాంక్షమునను.

వ. (ఇట్టిమహానీయసుగుణాకరుం ఉగుగయునిగాధానువర్ణనంబు పురాణవిదు లగు
మహాత్ములచే నీతెఱంగున నుతింపంబడుచున్నదిసావధానమనస్కుండైయాల
కింపు మని యిట్లనియె.) 8

సీ. ధర్మమార్గంబున శ ధారుణీజులను, బ్రేమతోఁ బోషణఁ ప్రేషణోప
లాలనశాసనశక్షణాదులఁ బ్రీతిఁ, బోషించుచును యజ్ఞములను యజ్ఞ
పురుషునిశ్వరుఁజిత్తమున నిల్పిసేవించి, స్వాంతమందున్నయీశ్వరునిఁ గాంచి
యఖిలజీవతీతికి శ నానంద మొసఁగుచు, నిరభిమానతమెయి శ నేల యేలె.

ఆ. సత్యమాదు మిగులసత్సేవయందును, ధర్మమందు యజ్ఞకర్మమందు
గయుండు వసుధలోనఁ శ గంజాక్షుండేకాని, మానవుండు గాఁడు శ మానవేంద్ర.

వ. అట్టిమహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుండుగుగయునికి (దక్షకన్యక లగు)శ్రద్ధామై
త్రీదయాదులు దమయంతన వచ్చి కోరిక లొసంగ నతనిప్రజలకు వసుంధర
కామధేను వై పిదుక వేదంబులు సకలకామంబుల నిచ్చుచుండ సంగరంబున
భంగంబు నొందినరాజు లప్పనంబు లొప్పనంబు సేయు విప్రులు ధర్మం బాటవ
పాలు పంచి యడ నిరంతరసోమపానంబును శ్రద్ధాభక్తియోగంబులుఁ గలిగి
యొనర్చుయజ్ఞంబుల నింద్రాదిదేవతలు దృఢులై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ
బ్రహ్మాదితృణగుల్మలతాపర్యంతంబు సకలలోకంబులవారినిం దృష్టి బొందిం
చుచుశ్రీహరిందృష్టి బొందఁ జేయుచు గయుండు పెక్కుకాలంబురాజ్యంబు
సేసె నట్టిగయునికి జయంతియందుఁ జిత్రరథస్వాత్యవరోధను లనుమువ్యురు
గొడుకులు పుట్టిరి నాచిత్రరథునికి సూర్యుండు నామ్రాట్టును వానికి నుత్కళ
యందు మరీచియు నామేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతండును నాబిందు
మంతునకు సరళుయందు మధువును మధువునకు సుమనస యనుదానియందు
వీరవ్రతుండును నావీరవ్రతునకు భోజయందు మమ్యుప్రమమ్యువు లనునిరువు
రును నందు మమ్యువునకు సత్యయందు భువనుండును నతనికి దోషయందుఁ
ద్వీప్తయు నాధర్మాత్మునకు విరోచనయందు విరజం ఉనువాఁడును జనియించె
నంత విఘ్నాచియందు.

- క. ఆవిరజన కుదయించిరి, భూవినుత జతారిలోకకృత్తశలంబున్
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేళ సమ స్తజనులు క్క మార్షం బండన్. 11
- క. ఘనుడు ప్రియవ్రతువంశంబునకుం దుదయై విరజుడు క్క భూపతి వంశం
బును దా నలంకరించెను, విను మిం ద్రావరజుడయినశిష్ణునిమాడ్కిన్. 12
- క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యుసుతుఁడు క్క గడుమోదముతో
వనజదళాక్షునిమహిమలు, విని సంతస మంది యనియె క్క వేడుక మఱియున్. 13
- వ. మునీంద్రా సూర్యరశ్మి యెందాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తంబైనచంద్రకిర
ణంబులెంతమేరఁ దిరుగు నంతదూరంబుప్రియవ్రతునిరథ నేమిఘట్టనలచేతనప్త
ద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యెనని పలికితివి నాద్వీపసముద్రంబుల
పరిమాణంబులు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూ
పంబును నయినశ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునంగు నిలిపినచిత్తం బగుణంబును
సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నైనవాసుదేవునియందు నిల్చుం
గావున ద్వీపవర్షాదివిస్తారంబు వినిపింపుమనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 14
- క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీ, హరిమాయాగుణవిభూతు క్క లగుజలనిధులుం
బరఁగినదీవులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁదివెట్ట క్క నలవియె జగతిన్. 15
- ఆ. తెలిసినంత నేను క్క దెలిపెద సంతోషమునను జిత్తగించి క్క వినుము దెలియ
ననుచుఁ జెప్పఁదొడఁగెనభిమన్యుసుతునకు, ¹నింపుగాను శుకమునీంద్రుఁ డిట్లు.

— శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ జెల్పుభూగోళంబునిర్ణయము. —

- వ. నరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యదేశంబున లక్షయోజనం
బులవెడల్పు నంతయ నిడువునుం గలిగి కమలపత్రంబునుంబోలె వర్షులాకారం
బు (నవసహస్రయోజనపరిమితాయామంబు గల)నవవర్షంబులు నష్టమర్యా
దాగిరులునుం గలిగి విభక్తంబు యుండు నందు మధ్యవర్షం బిలావృతవర్షం
బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయం బు. 17
- క. భూపద్మమునకు మేరువు, దీపిచుచుఁ గర్ణికాకృత్తిని బెం పగుచు
బ్రాహ్మేకులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టును సురగణాళి క్క చోద్యం బండన్. 18
- సీ. మఱియును నామేరుగిరి లక్షయోజనోన్నత మగు చుండి యాశ్రయదీపిదళము
విదిత మై పదియాఱువేలయోజనములు, నంతియ పాఁతు నై క్క యతిశయిల్లు
నామీఁద విస్తార క్క మరయ ముప్పదిరెండు, వేలయోజనముల క్క వెలసి యుండు
నాగిరి కు త్తరంబందు నీలశ్వేత, శృంగపర్వతములు క్క నింగి ముట్టి
- ఆ. యుండు రెండువేలయోజనంబులదా.కఁ, బఱపు గలిగి పూర్వపశ్చిమాను
తంబు దక్షిణోత్తరంబును విస్తార, మగుచు మిగులరమ్యమై నరేంద్ర. 19

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబులై యున్ననీమాపర్వతంబుల
యందు ¹నీలశ్వేతశృంగసత్పర్వతంబుల కడిగిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశ
న్యూన ప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు నీనిమగ్నప్రదేశంబున రమ్యక
హిరణ్మయకురువరంబు లననామంబులు గలవర్షంబులు బులును వాచివిస్తారం
బులు నవసహస్రయోజనంబులు గలిగి లవణ ముద్రాంతంబులై క్రమంబున
నీలాదిపర్వతశీర్షప్రమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున
నిషధమేమనూటహిమత్పర్వతంబు లనునీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమం
బులు నిమగ్నను దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నానీలాదిపర్వతంబుల
తీటున నుండునాగిరులమగ్నప్రదేశంబున హరిచర్మ కి.పురవర్ష పారతపర్వంబు
లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు నాయిలావృతవర్షంబునకు బశ్చిమంబున
మ్యానత్పర్వతంబును బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును నీమాపర్వతం
బులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిక పును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబులు నగుచు
నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గదిసి ద్వీపహస్రయోజనంబులవిస్తారం బై యుండు
మూల్యవత్పర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతం బై కేతుమాలవర్షంబును గంధమా
దనపర్వతంబునకుఁ బూర్వభాగంబున సముద్రాంతం బగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును
మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతం
బులును బడమటిపార్వ్యంబుల నుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు ననునామం
బులు గలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరు నగం బనుమధ్యోన్నతమే
ధిస్తంభంబునకుం జతుర్ముఖంబుల హ్రస్వస్తంభములుంజోలె నుండు నాచతు
స్తంభంబులయందును బర్గతశిఖరంబుల వెలుగొందు కేతువులునుం బోలెఁ
జాతజంబూకదంబన్యగోధంబు లనువృక్షరాజంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి
నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగి యుండు మఱి
యు నా పర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్యిక్షురసమృష్టజలంబులు
గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయినసరోవరంబులు దేశరిల్లు నందు సుస్నాతు
లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందన
వైత్రరథ వైభ్రాజక సర్వతోభద్రంబు లనునామంబులు గలదేవోద్భావంబు
లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుగొందుచుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగ
నలం గూడి గంధర్వలగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత.

ఉ. మందరపర్వతంబుకుది ౩ మామిడిపం డ్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసుసగమానము లై గిరిమీద వ్రాల మా
కందఫలామృతంబు గలఁగంబడి జాతీ మహాప్రవాహ మై

1. నీలపర్వతంబు పొడవులోఁను తొలబడివేలయోజనంబులు శ్వేతపర్వతం బెనుబడివేల
శృంగపర్వతంబు దెబ్బదివేలు, పొడవు.

21

యం ¹దరుణోదనామమనః శ్రీ నద్భృత మై విలసిల్లు నెంతయున్.

చ. కడుమధురంబునక సురభిగంధముచే నరుణస్రకాశతా

వడిగొని మందరాచలము శ్రీ వ్రంతలచెంతల జాతి యంతలోఁ
దొడితోడి నాయిలావృతముఁ శ్రీ దోచుచు నింతగఁ బూగ్యవాహి యై
యడరుతరంగసంతతుల శ్రీ నందటి నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్.

22

ఆ. ఆనదీజలంబు శ్రీ లాడిన ²యచ్చటి, యంబికానాచదులయంగగంధ

మంది పవనుఁ డంతశ్రమనుజేత పదియోజ, నమలు సుట్టుఁ బరిమళమల నింపు.

ఆ. మేరుమండరములమీఁగ జంబూఫలం, బులు మహాగజోపకములుగ వ్రాలి

యవిసి యంతఁ దద్రసామృతం బల్లన, యమ్మహానగంబుననందుఁ బొడమ.

24

క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి శీల శ్రీ నరుగుచు నంత

ఘనత నిలావృతవర్షముఁ, బసుపడఁ గడుపుచును ధరణిఁ బ్రవహించుఁ దగన్.

ఉ. ఆనదిసీటఁ దోగి పడ శ్రీ నై యటు వృత్తనిలారక-సంగతిం

బూని కడు విపాకమునఁ శ్రీ బొందుచు శుద్ధసువర్ణజాతి జం

బూనదనామ మొంది సురశ్రముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్థ మై

మానగ వన్నె మించి కడు శ్రీ మంచిది యై విలసిల్లు నెంతయున్.

26

వ. మఱియు సుపార్శ్వనగాగ్రంబు³నందుఁ బంచవ్యామపరీణాహబంధురంబు లగు

నైదుమధుధారా ప్రవాహంబులు పంచమఖంబుల వెడలి సుపార్శ్వనగళ్యంగం

బులం బడి యిలావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దడుపుచుం బ్రవహించు నా

తేనియ ననుభవించువారలముఖమాగుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు

పరిమళించు.

27

సీ. కుముదపర్వతశిఖాశ్రమున సుత్పన్న మై, కనుపట్టువలతురస్కంధమానను

నుదయించునట్టిప్రయోదధివృత్తమధు, గుడవిశిష్టాన్నంబు శ్రీ లొడిక మైన

యంబరశయ్యాననాభరణాదివస్త్రులఁ గోరికలు దీర్చుచును గుమాద

పర్వతాగ్రంబునఁ శ్రీ బడి యిలావృతవర్షమున జనులకు నెల్లభోగ్యములను

ఆ. వదల తొనగు వారివళిపలితంబులు, దలఁగు దుష్టగంధశ్రములును బాయు

మరణభయము ముదిమిరపారయ దెన్నఁడును శీ, తోష్ణబాధ సెందకకుండు నధిప.

ఆ. దేవదానవులును శ్రీ దివ్యముసీంద్రగంధర్వులాది గాఁగ శ్రీ దగిలి యాశ్ర

యించియుండు రాగిరీంద్రమూలమునందు, హర్ష మంది ఘనవిశహరలీల.

29

వ. నరేంద్రాకురంగ కురర కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ

1. 'దు రహోదనామమనః. 2. వారలు, ముఖులుచటుల పుణ్యశుభము వృద్ధిఁ, బొందిదివ్యగంధ మునంద శతయోజనములఁ బరిమళించు రమణతోడ.' వ్రా. ప్ర. 3. నందినమేదిని యర్కుదీప్తమై ఓలలఁ గడంబగోటరంబుల వెడలివ మధుప్రవాహంబు లేనును సుపార్శ్వ. ఇట 'మహాకదంబ'కు సుపార్శ్వనిహాధ ప్రస్థానోటరవినిస్సృతాః పంచమధుధారాః' అని మూలము. 4. ఇట 'కురంగ కుర

శితివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణికకుఁ గేసరంబులై పరివేష్టించి యుండు నామహామేరునగంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జతరదేవ కూటంబులును బళ్ళిమంబునం బవనపారియాత్రంబులు ననుపర్వతంబులు నాలుగు నొండొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపునుఁ బూర్వపళ్ళిమంబులు ద్వీపహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును దక్షిణంబున గైలానకరవీరంబులును ఉత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనుపర్వతంబులు నాలుగును బూర్వపళ్ళిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణోత్తరంబుల ద్వీపహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును నగ్నిపురుషునకుం బ్రవక్షిణం బగు చున్నపరిస్తరణంబుర చందంబున మేరుపునకుం బ్రవక్షిణంబుగా నష్టనగంబులు నలిచి యుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు నంతియ విస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైన బ్రహ్మపుండ్రంబు దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలురపురంబు లుండు. 30

క. పరమేష్ఠిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము ౧ లందఁ నర్చ్య శ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ, బరునడి నూర్ధ్వాక్ష మంతః ౧ బగిలె నరేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణనఖస్పర్శనంజేసి భేదింపంబడ్డయూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన సంతః ప్రవేశంబు సేయు చున్న బాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుఁ జను దెంచి సకలలోకజనుంబులచురితంబులు వాపుచు భగవత్పాది యుపేరం బరఁ గి దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్రుం డును బరమభాగవతుండును నైనధువుండు దనకులదేవత యైన శ్రీహరిపాదోదక ప్రభావంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమిలితనేత్రుండై యానందబాష్పంబులఁ బోమాచితగాత్రుండై యత్యాదరంబున నేఁడును శిరంబున ధరియించు చున్నవాఁడతనికి నధోభాగంబున నుండుమండలాధిపతు లైనసప్తర్షులును హరిపాదోదక ప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతపస్సిద్ధి యాకాశేంగాజులంబుల స్నాతు లగుటమే యని సర్వభూతాంతర్యామి యగునీశ్వరునియందు భక్తినిలిపి యితరపదార్థావేక్ష నేయక మోక్షార్థముక్తి మార్గంబు బహుమానంబు సేయు తెఱుగున (బహుమానయుక్తంబుగాఁ) దమ జటాజూటంబుల మందు నేఁడును ధరియించు చుందురు. 32

నీ. అంత నసంఖ్యంబు ౧ లైనదివ్యవిమాన,సంకులంబుల సువిశాల మైన దేవమార్గంబున ౧ దిగి వచ్చి చంద్రము, కలముఁ దోచుచు మేరునగశిఖాగ్ర

కుసుంభ వైకంఠ త్రిహట శిఖరపతంగ రుచక నిషధ శితివాస కపిల శంఖ వైదూర్య...నారదా దయోమేహోః కర్ణికాయా ఇవ కేసరాః' అని మూలము. దీని తెను గచ్చువతులందుఁ గానిపింపదు.

- 1. విహరింప నాకాశంబు నిష్ఠపదం బనఁ బరఁగ నట్టివిష్ణుపదంబున.

- మనను నా బ్రహ్మశ్రేష్ఠనిపట్టణమునకు, వచ్చి యందులు జతుర్ద్వారములను వరుసతో దీర్ఘప్రవాహంబు లగుచును, బ్రసహించి యమలప్రభావములను ఆ సరుగు లవణానాగరంబును గ నాల్గు మోక్ష లండు నాల్గునామములను దన్ను గన్ననాగరికి దినమని దోయి, వారి కల్ల నట్టినవారి యగుచు. 33
- వ. ¹ ఇట్లు నీటిమహిమ పేర విజృంభించి యమ్మహానదీ ప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వ ద్వారంబున మోలి కేసరావల నుండు దడుపును గంధమానాద్రికిం జని భద్రా శ్వవర్ణంబు బాహుంబు సేయుచు బూర్వలవణానాగరింబునం బ్రవేశించు జతు వనుపేరం దేజరిల్లెడుదీర్ఘప్రవాహంబు సత్ప్రవాహద్వారంబున వెడలి మాల్యవ త్వర్వతంబు ను త్తరించి కేతుమాలవర్ణంబుం బవిత్రంబు సేయును బశ్చిమలవణాన్తరంబునం గలయు భద్ర యనుపేర వెలుం గొందినయశులప్రవాహం బు త్తరద్వారంబున వెడలి కుముద నీల శ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమం బున బ్రవహించు శృంగనగరంబునకం జని మూససోత్తరంబు లగును త్తర కుసుభాముల బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణానాగరింబు జేసి నలకనంద యనం (బ్రహ్మతి గాంచిన) యమ్మహానదీ ప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణ ద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లై నభూధరంబుల గవించి హేమకూట హిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబున గర్మక్షేత్రం బగుభారత వర్ణంబు బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణాంబుధిం గలయు నంత. 34
- సీ. జగతిలో మేరు వాదగం బర్వతములకు, బుత్రిక లైసట్టిపుణ్యతీర్థ ములు వేలసంఖ్యలు గలవు జాబూద్వీప, మందు భరితనర్మ గురయఁ గర్మ భూమి దక్కిననర్మముల దింబుననుండె, భువికి వచ్చునపాటి గ పుణ్యశేష ములు భుజించుచు నుండు గ భూస్వర్గ మున దగి, నాపర్వముల నుండునట్టివార
- ఆ. లయతెసంఖ్యవత్సరాయువు లయతమా, తంగబలులు దేవతాసమాను లతులవ జడేహు గ లధిక ప్రమోదితు, ల ప్రమత్తు లార్చ్యు లసఘు లధిప. 35
- వ. మఱియు గురతసుఖానందంబున మోక్షులబు నైనం గైకొనక సకృత్ప్రసూతు లగుచు ననవరతంబును ద్రేతాయుగ కాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రియ్యవర్ణం బులయందు దేవత గణంబులు దమభృత్యవర్ణంబు లత్యుపచారంబులు సేయు చుండ నెల్లముతువులయందుం గిసలయకుసుమఫలభరితంబు లైనలతాదుల శోభి తంబు లగువనంబులు గలవర్షనిధిగిరిద్రోణలయందును జలకుక్కుటకారండవ సారసవినోదంబులు గలిగి మత్తాశిర్ఘంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు లయినకొలంకులయందును దేవాంగనలకామోదకజంబు లయినవలీసహాస లీలావళిక నంబులం దివియంబడినమనోదృష్టులు గలిగి విచిత్ర వినోదంబులం

1. 'ఇ ట్లమ్మహానదీ ప్రవాహంబువలన బ్రహ్మసదనంబు పూర్వద్వారంబున వెడలునీతానది కేసరావలయంబు' రా. 34.

దగిలి యిచ్చావిహారంబులు, సలుపు చుండుచురు.

36

క. ఈనవజ్వరంబులయం, దానారాములును వచ్చి ; యనవతరముల్లో
కానుగ్రహమునకై సుజ్ఞాన బీజలచి లీలఁ గ జరియించుఁ దగన్.

37

సీ. వసుధ నిలావృతఃపర్వాధిపతి యై, పురహరుం డావర్షమున వసంబు
నందు నుండఁటకు నాఁయంచి కాశాపన, శంబున నావిస్మయములందు
నెవ్వరు వచ్చిన శ సంతకు లై యుందు రా, వనమండఁ బార్వతి శ యనుదినంబు
నంగనాజననహాస్పార్యుదంబులతోడ, నసమలోచను గొల్పు నత్తులభ క్తి.

ఆ. నట్టిశివునిఁ గోరి శ యాయలావృతపర్వమునుఁ జరించుజనులుకొనెదమునను
గదిసి తత్ప్రకాశకమై నమంత్రతం, త్రములఁ బూజ సేసి తలఁతు రెపుడు. 38

క. భద్రాశ్వవర్ష మందుల, భద్ర శ్రవుఁ డెడెడివేరఁ శ బరఁగఁచుఁ దపసి
యాద్రినమధైర్యుఁ డగుచు న, ముచ్చాంతం బై నజగతిఁ శ బాలుపుగ నేలున్.

క. ఆనరవరునకుఁ బ్రియతముఁ, డైనహయగ్రీవమూర్తి శ ననవరతంబుకొ
ధ్యానస్తోత్ర జపానుష్ఠానాదులఁ బూజసేసి శ సజ్జను లంతన్.

40

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసంసిద్ధిజేసి ముక్తిఁ శ జెంది రప్పు
డట్టివర్ష మందు శ నాహయగ్రీవునిఁ, దలఁచి కొలిచి మిగులభద్రమృ లగుచు. 41

సీ. హరివర్ష పతి యైననరహరి ననిశంబు, నం దున్నజనులు మృతమహాత్ము లయిన
దైత్యదానవకులొత్తములు ప్రహాదాది, వృద్ధులఁ గూడి సంప్రీతితోడ
సున్నాతు లై భ క్తిఁ శ జూచుచునుందురు, రమ్యదుకూలాంబరములు దాల్చి
తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజప్తోత్ర, పశనసుధ్యానతరపః ప్రధాన

తే. మైనసత్పూజలను జేసి శ యచలబుద్ధి, శ్రీనృసింహునిఁ జేరి పూజించి యతని
కరుణ నొందుచు నతుల ప్రకాశు లగుచు, భుక్తిముక్తులఁ గైకొందుభూషవర్య.

వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుడు శ్రీదేవికి సంశోమంబు నొసంగుటకు
గామదేవరూపంబున ¹నుండు నమ్మహాపురుషునియత్తు తేజఃప్రకాశం
బునఁ బ్రజాపతిదుహిత లగురాత్యధిదేవతలగర్భంబులు సంపత్సారాంతంబున
నిర్జీవంబు లై స్రవించు నాకామదేవుడును దనగతివిలాసలీలావిలోకనసుందర
భూమండలనుభగవదనారవిందకాంతులంజేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు
భగవన్మాయాపాని యగుశ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలును బుత్రులులైన
రాత్రులం బగల్గం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపఠనపూజాధ్యానాదులం బూజించు
చుండు మఱియును.

43

1. 'నుండుటయు నమృతపురుషునినువర్ణనప్రకాశతజేసి ప్రజాపతిమంత్రులు బుత్తులు
నగు నహారాత్రావ్యధిపతులగర్భంబును. 2. భగవంతునిమాయాపానం బగుశ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతి
పుత్రికలు 'హడి' (నా. ప్ర.

- క. విమలమతిః జిత్రగింపుము, రమణీయం బైనవిమలగ్రగమ్యక మనువ
రమునకునధిదేవత దా, సమరం గా మత్స్యరూపుఁ డగుహరి దలఁపన్. 44
- ఆ. అట్టివర్షమునకు నధిపతి యగుచున్న, మనువు పుత్రుపౌత్రశ్రమంత్రివరులఁ
గూడి మత్స్యమైనకుంభసేధరఁ జిత్ర, మతులభక్తియుక్తి నహత్తః గొలుచు.
- ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రస్తోత్ర, మాలను ధర్మకర్మములను హోమ
ములను జనులు సేసిపుణ్యులై భుక్తిముక్తులను బొందుచుండు నరైమిదోడ.
వినుము హిరణ్యయవర్షంబున శ్రీకూర్మానతారశ్రమను దాల్చినయా
- క. వనజోదరుఁ డధిదేవత, యనఘుండు పితృపతి మహాత్ముఁ డర్యముండు నృపా.
- క. ఆవర్షమందు నర్పముఁ, డావర్షజనంబు గూడి నహరిఁ జిత్రములో
భావించి సంస్తవంబులు, గావించుచు భుక్తియుక్తి నగాంతురు కడఁకన్.
- క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, వాత్సుకొని వరాహదేవుఁడధిపతి యైనన్
సత్తుగ భూపతి యతనిం, జిత్రములో నిలిపి పూజ నేయుచు నుండున్. 49
- క. ఆవర్షమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి ననవరతంబున్
సేవించి కొలిచి సంస్తుతిఁ, గావించుచు గాంతు రంతఃగైవల్యంబున్. 50
- క. అరయఁగ నీతాలక్ష్యణ, పరివృతుఁడై వచ్చి రామభద్రుండు గడిమిం
బరఁగు నధిదేవతగఁ గిం, పురుషమహావర్షమునకు నభూపవరేణ్య.
- ఆ. అట్టిరామభద్రునంజనీసుతుండు గిం, పురుషగణముఁ గూడి నపూజ సేసి
తత్ప్రకాశక ప్రధానమంత్రస్తోత్ర, పఠనములను దగ నుకపాస్తి సేయు. 52
- సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబదరికా, శ్రమమున నున్ననారాయణుండు
భూనాథ యామహాత్ముని నారదాదులు, భారతవర్షంబునప్రజలుప్రేమఁ
బాయక చేరి యుకపాస్తి సేయుచుసాంఖ్య, యోగంబు నుపదేశశ్రముచితవృత్తి
నంది యందఱును గృతార్థులై యట్టినారాయణదేవు నారాధనంబు
- ఆ. సేసి యాత్మఁ జాలఁ నజింతించి తత్ప్రకాశకములయినమంత్ర సంస్తవములఁ
బూజ సేసి ముక్తి నబొందుచు నుండుడు, రచల మైనభక్తి ననుదినంబు.
- క. భారతవర్షమునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశైలంబులు గం
భీరప్రవాహములు గల, వారయ నెఱిగింతు వాని నవసనీనాథా. 54
- వ. మలయపర్వతంబును మంగళప్రస్థంబును మైనాకంబును ద్రికూటంబును ఋషభ
పర్వతంబును గూటరంబును గోల్లంబును సహ్యాపర్వతంబును వేదగిరియును
ఋశ్యమూకపర్వతంబును శ్రీశైలంబును వేకటాద్రియును మహేంద్రంబును
వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమత్సరవర్వతంబును ఋక్షగిరియును బారి

1. ఇది 48-వ పద్యము 'గావించుచు' మొదలుకొని 50-వ పద్యమున 'సంస్తుతి' అను
పదముఁ గలపాఠ మచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు. ఇందులకు 'ఉత్తరేణ కురుభు భగవాన్ యజ్ఞ
భద్రమః కృతకరాహుహః...' అని మూల మున్నది.

యాత్రంబును ద్రోణపర్వతంబును జిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును రైవత
కంబును గుసుంభంబును నీలగిరియును గాకముఖంబును నింద్రకీలంబును రామ
గిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రిక
తైనచంద్రపటయుఁ దామ్రపర్ణియుఁ నవటోదయుఁ గృతమాలయు నైహాయసి
యుఁ గావేరియుఁ వేణియుఁ బయస్వినియుఁ బయోదయు శర్కరావర్తయుఁ దుం
గభద్రయుఁ గృష్ణవేణియు భీమరధియు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణి
యుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురసయుఁ జర్మణ్యతియుఁ వేదస్మృతి
యు ఋషికుల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ గౌశికియు మందాకినియు యమునయు సర
స్వతియుఁ దృవద్వతియు గోమతియు సరయవును భోగవతియు సుషమయు శత
ద్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృథయు వితస్తయు నసింధియు విశ్వయు నను
నీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు లీభార
తవర్షంబునఁ గల వందు సున్నాతు లైనమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మఱి
యుసీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు¹ శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణరూపంబు లగు
త్రివిధకర్మలంబులంజేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లను(త్రివిధగతులం)
బొందుదురు వినుము² రాగ ద్వేషాదిశూన్యండు నవాజ్ఞానసగోచరుండు ననాధా
రుండు నగుశ్రీవాసు దేవమూర్తియందుఁ జత్తంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నా
రాధించెడుమహాత్ము లవిద్యాగ్రంథి దహనంబు గావించుటంజేసి పరమభాగవతో
త్తములు పొందెడును తమగతిం జెందుదురు గావున భారతవర్షంబు మిగుల
నుత్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించు చుందురు.

55

ఉ. భారతవర్ష జంతువులభాగ్యము లే మని చెప్ప వచ్చు నీ
భారతవర్ష మంగ హరి శ పల్మఱుఁ బుట్టుచు జీవకోటికి
ధీరతశోడఁ దత్త్వ ముపశదేశము సేయుచు జెల్మి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృతిఁ గృతార్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్.

56

క. తనజన్మకర్మములనుం, గొనియాడెడివారి కెల్లఁ శ గోరిన⁴ వెల్లం
దనియఁగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణఁశ్రద్ధవసీనాథా.

వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణ
స్మరణంబు సకలదురితంబుల నడంచుఁ దన్నామస్మరణరహితంబు లైనయజ్ఞతపో
దానాదులు దురితంబుల నడంప లేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు బ్రదికెడియితరస్థానం

1. సాత్త్వికరాజసతామసకర్మంబులంజేసి. 2. బ్రహ్మవిద్యానిరతు లైనపురుషులు సాయు
జ్యంబు నొందుదురు సర్వభూతాంతర్యామియు బ్రహ్మస్వరూపము నైవహమదేవునియందుల నిరతి
శయభక్తియోగంబున నవిద్యను గెలిచి విష్ణులోకంబుఁ జెందుదురు. కావున నాభారతవర్షం బుత్త
మం బగు. 3. కర్మఫలమును, 4. వరముల్, 5. గాన హరివిరహితంబు లయినయజ్ఞ.

బునం 'బునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు త్తణ
మాత్రంబు మనంబున గర్వసంగఁగరిత్యాగంబు నేసినపుగువశేష్టునకు శ్రీమ
న్నారాయణపదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియు త్తమం
బగునీభారతవర్షంబె కోరుచుండుదురు మఱియు నెక్కడ నైకుండునికథావాస
న లేకుండు నేదేశంబున నత్తురుషు లైనవరమభాగవతులు లేకుండుదు లేభూ
మిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకిం బైన
నుండం దగదు జ్ఞానానుష్ఠానగ్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది
తపంబున ముక్తిం బొంద తుండెనేని మృగంబులమాస్తి నతండు దనకుం దానె
బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందుఁ బ్రజలచేత శ్రద్ధాయుక్తంబుగా నను
ష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కు నామంబులం బుం
డరీకాక్షుం డంది తనమీదిభక్తి ముద్ధికంబుగాఁ జేయునట్టిభారతవర్షంబునందలి
ప్రజలమీఁదం గగుణించి సర్వేశ్వరుం డిహపాసాఖ్యులు నొసంగుచుండు జం
బూద్వీపంబున సగరాత్మజ లక్ష్మమేధాశ్వంబు నశ్వేషింపం బూని భూఖననంబు
సేయుటం జేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశుక్లావర్తన రమణకమండహాసణ పాంచజన్య
సింహళ లంకాద్వీపంబు లన నెనిమిది ముపద్వీపంబులు గలిగె.

58

- సీ. లక్షయోజనమలక లవణాభివర్ణత, మగుచు జంబూద్వీప మతిశయిల్లు
విను రెండులక్షలకవిస్త్రుతము గను బ్రహ్మద్వీప ముండు నాకారసాగ
రముఁ జుట్టి యందులగరమ్యమై యొప్పెడు, వృక్షంబు ప్లక్షంబు విదితమగు
దనరు నాద్వీపంబు దతునామమహిమచే, మిగులఁ బ్రక్షం బనక మించి రహిని
- ఆ. నందు సంచరించునట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ డడమన నాదిక దేవతయుఁ గ
నండులోన నాస్త్రియ వ్రతపుత్రుండు, నిధ్యజిహ్వం డగుమహివరుండు.
- వ. సరేంద్రా మూయధ్యజిహ్వం డాప్లక్ష్యస్వీపంబు లేడువర్షంబులుగ విభజించి
యందు నావర్షనామధాతులుగా నుండుతనపుత్రు లగు శివ యశస్వసుభద్రశాం
త క్షేమాభయామృతు లనియెడునేడుగుర నేడువర్షంబుల కధిపతులం గావించి
తపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణికూట వజ్రకూటేంద్ర సేనజ్యోతి

59

1. పొరలుజనులు పునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచుండురు. భారతవర్షంబునందు త్తణమాత్రం జేసి మనంబునఁ గర్మరహితుం డైనవానికి మనోధైర్యంబున నామస్మరణ నేసిన ముక్తి లభించు నని భారతవర్షంబె కోరుచుండురు.
2. శ్రద్ధాయుక్తంబు లైనయజ్ఞంబులంగు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కురూపంబులను బుం డరీకాక్షునకు సమర్పణంబు సేయుపురుషు నిహవరంబు లాసంగుచుఁ దనవీరిదిభక్తి. 3. మిత్తు పాగరముఁ జుట్టి యందుల రమ్యమై యమరు నేకాదశ, శతయోజనములయున్నతి వహించి, యా భ్రునామౌళిక మగుచు నవ్వలిది ప్లక్ష్యద్వీప మనఁగఁ బ్రకృష్ట మయ్యె. 4. డతుల మైశబైత మయ్యె.

60

వృద్ధామృతవర్ణ హిరణ్యగీన మేఘమాల లనునామంబులు గలసప్తకులపర్వ
తంబులును నరుణయు సృవణయు నాంశనయు సాషిత్రికయు సుప్రచాతయు ఋ
తంభరయు సత్యంధకయు నన సప్తమహానదులను నాచక్షులయందు సున్నాతు
లగుచు గతపాపు లైనచాంసవతంగోర్వాయనసత్కాంకు లనునామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యంబును గలిగి యందును బదులుబాచుచు నహస్వత్పరజవులును దే
వతాసములును దృష్టిమాత్రంబునం గ్లమిస్సేచి నెరపించు బహువత్యోన్నాద
నంబు గలవారి లగుచు వేదత్రయ చాత్వకుండును స్వర్ణద్వారభూతుండును భగవ
త్స్వరూపియు నగునూర్వహి వేదత్రయ చాత్వకసేవింపదును ప్లక్షద్వీపం శాదిగా
మీఁదటిద్వీపపంచకంబునందొక్క భూభుజును నాయురించి యువతి తల్పంబుల దేవో
బలంబులు దోడ నె జనియించుచుండు.

60

క. ప్లక్షద్వీపము *ద్విగుణిత, అక్షేక్షురనాబ్ధి సుట్టి రా విలసిల్లు
నిక్షేక్షురనాదద్విగుణం, ఒత్తయము గ శాల్మలీ మహాద్వీప మిలన్. 61

వ. అందు *శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షయోముం బై తేజరిల్లు నావృక్షరాజంబునకు
నధోభాగంబునం బతత్త్రి రాజుగా నుండుగురుత్వంతుండు నిలుకడగా వసించునా
శాల్మలీవృక్షంబుపేర నాద్వీపంబు శాల్మలీద్వీపం బన విలసిల్లు నాద్వీపపతి యైన
(ప్రియవ్రతాత్మజం డగు)యజ్ఞబాహువు దనపుత్రు లగుసురోచన సౌమనస్య
రమణక దేవబర్హ పారిబ ర్హాప్యాయ నాభిజ్ఞాతు లనియెడివారిపేర నేనువరం
బుల నేర్పఱిచి యావర్షంబులయం దేడ్చురంగుమారుల నభిషిక్తులం జేసి నావ
ర్షంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామదేవ కుముద ముకుంద పుష్పవర్ష శత
శ్రుతు లనుపర్వతసప్తకంబును ననుమతియు నెసేవాలియు సరస్వతియుఁ గుహు
పును రజనియు నందయు రాకయు ననుసప్తమహానదులును గల నందు శ్రుత
ధర విద్యాధర వసుంధరేంద్రధరసంజ్ఞ లగునావర్ష చుషులు భగవత్స్వరూపుండు
వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండునగుసోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపు
దు రాద్వీపంబు లక్షచతుష్టయపరిమితయోజనవిస్త్రతం బయినసురాసముద్రం
బుచే నావృతం బై తేజరిల్లు నందు.

62

సీ. భూనాథ యాసురాంధ్రభోధిక జుట్టుగా, నుండుకుశద్వీప ముర్విమీఁదఁ
దోర మై తా ద్విచక్రతుర్లక్షయోజనం, బులను విస్తార మై మోలుపు మిగుల
నందుఁ గుశ స్తంభ మనిశంబు దేవతా,కల్పితం బైనట్టికాంతిచేత

1. గోభిత్వత్తులగుచు. 2. స్వర్ణద్వారంబు నైనసూర్యభగవానుల వేదత్రయమ్మనగి. దాద్విర్ల
క్షే. 4. అట్టిశాల్మలీవృక్షం బేకాదశశతయోజనోన్నతంబుననుండు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర. 5. వేద
మయుం డైనసోముని వేదాధ్వరంబు లఁ గొలుచు శ్రుతధర...ధర్మలనునావంబులుగలచాతుర్వర్ణ్య
లుగలిగి యుండు రాద్వీపంబుఁ దిరిగి ద్విచక్రతుర్లక్షయోజనవిస్తారం బై సురాసముద్రం బుండు,

దిక్కులు వెలిగించు ॥ ద్వీపంబునకు దన, నేగను నత్తిరి ॥ పెంపు సేయు
నే. నట్టిదీవికి నధిపతి ॥ యగున్రియవ్ర, 1 తతః యండు హిరణ్యరేతనుఁ దనం ద
నరెడిభూ పతి తనసులైనామమః ను, వర్ష మలు సేసె నత్యంతమార్షమునను.

వ. ఇట్లు 2 హిరణ్యరేతనుండు వసుదాన దృఢరూపి నాభి గుప్త సత్యవ్రత విప్రవామ
దేవు లనునామంబులు గలపుత్రులనామంబుల సప్తవర్షంబులం గావించి యా
కుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నావర్షంబునందు బభ్రు
వతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీ కోర్కెతోమ ద్రవిణంబు లనునామంబు
లు గల సప్తగిరులును రిసకుల్యయు వాఙ్మూల్యయు శ్మతవిందయు మిత్రవింద
యు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులును
గల వానదీజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం దగుయజ్ఞపురుషునిఁ
3 గుశః కోకినాభియుక్తు లనుకలంబులు గలవర్షపురుషు లారాధించుచుందురు.

సీ. ఆకుశద్వీపంబు ॥ నరికట్టుకొని యుండు, నెనిమిదిలక్షాభ్రమనఘృతాబ్ధి
యాఘృతసాగరం ॥ బవ్వల పోడశే, లక్షయోజఃముల ॥ లలిత మగుచు
నుండుఁ గ్రొంచద్వీప ॥ ముర్వీశ యందు మన్యప్రదేశంబున ॥ నట్టిదీవి
పేరుగాఁ దనపేరిఁ ॥ బెద్దగాఁ జేసిన, క్రొంచాద్రి గల దానశగంబు మున్న

ఆ. వణ్ముఖుండు దివ్యశరమున ఘననిత, బంబు దూయ నేయఁ ॥ బాలవెల్లిఁ
గరిమఁ దడుపుచుండునవరుణంకు రక్షింప, నందు మిగులభయమునొందకుండె.

వ. సరేంద్రా యాక్రొంచద్వీపపతి యగుఘృతసృష్టండు దనకుమారుల నాపేశ్యంగల
యామోద మధువహ మేఘపృష్ఠ నుదామ బుష్పిజ్యోహిణాన్గల్గి వనస్పతు లను
వర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమాల్ప్యాణగుణయుక్తుం డయిన శ్రీహరిచరణార
విందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు శుక్ల వర్ణమా
న భోజ నోపవర్తనానంద నందన సర్వతోభద్రులు లనుసప్తసీమాపర్వతం
బులును నభయయు నమృతోఘయు నార్యకయఁ దీర్థనాథియుఁ దృప్తిరూపయుఁ
బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వండులఁ బవిత్రోదకంబు లను
భవించుచు గురు బుష్పభ ద్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణదేవుని నుదకాం
జలులం బూజించు చున్నచాతుర్వర్ణులు గలిగి యుందురు. 66

సీ. జగత్తీత వినుము క్రొంకచద్వీపమును జాట్టి, యుండు పోడశేలక్షయోజనముల
విస్తార మై పాలవెల్లి యందునను శా, కద్వీప మతులప్రకాశ మొందు
దండిమై ముప్పదిరెండులక్షలయోజనములవిస్తార మైయమరి యుండు
నందులశాకవృక్షయోమోద మాద్వీప, మును సుగంధంబునఁబెనఁ ॥ గఁ జేసి

1. 'తాత్పర్యంబును బుణ్యంబు ॥ నగుహిరణ్యకోమఁ దనువాఁడు పుత్రుల ॥ నామములను.
2. హిరణ్యకోమండు కుశద్వీపమునందు, 3. సేవించుకుశలకోకినాభియు కకుశకసంజ లుగలచాతు
ర్వర్ణులు గలిగియుండురు' బ్రా. ప్ర.

- తే. ¹యంతః దనవేర దీవి ప్రఖ్యాతమగుటఁ జేసి యందుల మిగులఁ బ్రసన్నుడై
నందు మేఘాతిథి ముగ్ధ ర్థయగుచునుండఁ, దవిలివేడుకఁదడచునొనఁగించి.
- వ. మఱియు నాస్త్రియవ్రతపుత్తుల డి మనమేఘాతిథి దనపుత్తులమేరి గలపురోజవ
మనోజవ వేపమీన ఘామ్రానిక చిత్రరథ బహుహావ విశ్వాచారంబు లనుసం
జ్ఞలు గలసప్తచర్షంబులయందు వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరివాదసేవ సేయు
చుఁ దపోవనంబునకుఁ జనియె నాశాకద్వీపంబునందు నీశా నోరుక్మంగ బలభి
ద్ర శతకేసర సహస్రస్తోతో జేవగాల మహాసననామంబులు గలసీమాగిరులును
నన ఘాము ర్మోఘయపు వ్యవరాజిత పరిచపరీ సహస్రస్థతి నిజస్థితు లనుసప్త
నదులును గల వానదీజలంబు లుపయోగించి ²యచ్చటివారలు ప్రాణామామం
బు సేసి విధ్వస్తరిజ స్తమోగుణు లును పరమసమాధిని వాయురూపం బైనభగ
వంతుని సేవింతురు ఋత వ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత సువ్రత నామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యం బందుఁ గలిగి యుండు.
- సీ. అట్టిశాకద్వీప శ మరకట్టి తత్ప్రేమాణంబున దధిసముద్రంబు వెలుఁగు
నందుకుఁ బరివృతం శ బులు పుష్కరద్వీప, మిలఁ జతుష్షటిలక్షలవిశాల
³మమ్ముహూద్వీపమం శ దయుతకాంచనపత్త,ములు గల్గి కమలగర్భునకు నాన
నం బగుపంకేరుహం బుంకు నాద్వీప, మధ్యంబునను నొక్కమానసోత్త
- ఆ. రం బనంగఁ బర్యవ్రతం బుండుఁ దనకుఁ బూ, ర్వాపరముల నుండునట్టివర్ష
మునకు రెంటి కట్లు శ నిలిచినమర్యాద, నగ మనంగఁ జాలఁబొగడ నెగఁకు.
- వ. ఇట్లు దనకు లోపలివెలుసలివర్షంబులు రెంటికి మర్యాదాదలంబులుంబోలె
నున్నమానసోత్తరపర్వతం బయుతయోజనవిస్తారంబును నంతియహాస్పత్యంబు
నుం గలిగియుండు నానగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగుకోకపాలురపు
రంబు లుండు నామానసోత్తరపర్వతంబుకుఁద సూర్యరథచక్రంబు సంవత్సరా
త్మకం బును యహోరాత్రంబులయందు మేరు ప్రదక్షిణంబు సేయు నందుకాని
మృగద్వీపాధిపతి యగువీతిహోత్తుండు రమకథాతకనామంబులు గలపుత్తుల
నిరువుర వర్షద్వయంబులు దభిషిక్తులు జేసి తాను బూర్వజ లేగినతెఱుగుర
భగవత్కర్మశీలు డగుడుఁ దపంబునకుం జనియె నంత.
- క. మనుజేశ్వర యావర్షంబున నప్పుడు సంచరించుపురుషులు పద్మా
సనునిఁ దగఁ గర్మకారా,సన సేయుదు రచలబుద్ధితాత్పర్యమునన్.
- క. ధరణీవల్లభ పిను పు, ⁴మృగ ముచుద్వీపమున లేరు శ చాతుర్వర్ణ్యుల్

1. 'యరయ సాం సాందియుండుఁ బ్రఖ్యాత. 2. వాయురూపుఁ డైనభగవంతుని సేవిం
చుం బ్రాణాయామంబుంజేసి విధ్వస్తరిజ స్తమోగుణంబులం గలిగి ఋతవ్రత...చాతుర్వర్ణ్యు
గలిగియుండుడు. 3. మన్మహాదధియుండు. 4. మృగదీవిం దలఁప లేదు ' చాతు' వ్రా. ప్ర.

పరగంగ 1 భేదము లేకే, సానల సమ లగుదు రిందు 1 సహజసములున్. 72

వ. మఱియుఁ బ్రహ్మ రద్వీసంబు చతుష్పతిలక్షయోజనానిసారంబై న శుద్ధోదకసముద్రము ది లిం బడుచుండు నొక్కల లోకాలోకపర్యటంబుం బుండు శుద్ధోదకసముద్రమోకాలోక పర్యటంబుననుండు రెండుకోట్లయోజనానిసారం బుండునిర్జసభూమి దర్పణోదరసమునం బై వలతాప సయోగ్యంబుగా నుండు(నాభామం జేరిన పదార్థంబు మరల బారి నశక్యంబుననుండు) నరమోద లోకాలోక పర్యటం బెనిమిదికోట్లయోజనానిసము నుపరభూమింబు 3 సూర్యాదిభు)నంతంబు లగు జ్యోతిర్గణంబునుధ్యంబును నుండుటచేసి లోకాలోక పర్యటం బనం దగి యుండుం బంచాశక్తి స్థితి(యోజనానిస్త్రుతిం బగు)భూమిగుంబ(సూన)ంబుననుండదురీయాంశ పమాణంబు గల మాలోకాలోక పర్యటంబుననుండు నభిలషగద్దుగు నగు బ్రహ్మచేత జతార్థితలయందే ఋషభపుష్కరచూడ నానునాపరాజితిసంజ్ఞలు గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితంబై యుండు మఱియును.

సీ. తనదువిభూతు లై 1 తనరియాచేన, బృంద శివశౌర్యభృంహణార్థమై భగవంతుండు 1 నాది దేవుండును, నైనజగద్గురుం 1 డచ్యుతండు సరి లేనిధర్మవిజ్ఞానవైరాగ్యాదు, లయినవిభూతుల 1 నలరి యున్న యట్టివిష్వక్సేనుఁ 1 డాది గాఁ గలుగుపార్షదులతోఁ గూడి ప్రకృతి స్తమైనతే, నిజవరాముఖవోర్ధంశ విత్వసత్త్వం, డగుదు నాపర్యటంబుపై 1 నభిలలోక రక్షణార్థంబు కల్పపర్యంతమైన, యోగమాయావిరచితుఁడై 1 యుష్పచుండు .

వ. ఇట్లు వివిధముం త్రిగోపనారం బా నగా గ్రంబున నున్నభగవంతుండు దక్క లోకాలోక పర్యటంబునకు నవ్వల నొకులకు సంచరింప నశక్యం బుం యుండు బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుండై యుండు నాసూర్యునకు నుభయ పక్షంబులనుండు నిరుప దేనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున సండకటాహం బుండు నట్టిసూర్యునిచేత నాకాశదిక్స్వర్గాపనర్కంబులును నరికంబులును నిర్ణయంపం బడు దేవ తిర్యజ్మచమ్యనాగ పక్షిత్పూ గుల్మలతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం డాత్మ యగుచు నుండు.

క. కర మచురాగంబు సే,ధరణీమండలముసంవిరధానం బెల్ల
1 నైతినిం వితి నితిను కా, దెజిఁగిచేవ సర్వమాన 1 మెల్ల సరేంద్రా. 76

1. 'సెక్కువతక్కువ, తెలుగరు సము లగుదు నుండు' రెల్లజనంబుల. 2. మఱియునందలి జనంబులు సంకల్పసిద్ధులు నయతాయుష్కులు నిత్యసత్త్వలగుదు దేవతలతోడ సంభాణంబులు నలుపుచుండు రట్టిపుష్కరద్వీపంబు. 3. గలిగి యుండు సూర్యాదిగ్రహ తేగోంధత మోమధ్యంబున నుండు టంజేసి లోకాలోక. 2. చతుర్థభాగం బైయుండు నాపర్యటంబుననుండు నభిలషగద్గురు వగుబ్రహ్మచేత నిర్మితం బై ఋషభపుష్కర ..లోకరక్షణార్థం బుండు మఱియును. 3. నరవర యజుంగం జెప్పితి, ఘటే విని చేవ వినుము దివ్యమానం బెల్లకే. 4. నెఱుంగుము సర్వప్రమాణ మెల్ల. 5. ప్రాప్త

అథాశ్వాసో గాత్రవిషయము.

అ. కమలజూడమధ్యగర్వం డై ససూర్యుండు, ధరితి మైనయాత్మపంబుచేత
 మూడులోకములను శ్రమునచి తేసింపంగ, తేసి హంతికొండఁ జేయుచుండు 77
 వ. అట్టిభాస్వరిం డుత్తరాణాదక్షిణాయాన విషువు లనునామంబులు గల
 మాంద్యతీవ్రసమాంగతుల నారోహణానరోహణస్థానంబులందు దీర్ఘమాస్వ
 సమానంబులు గాఁ జేయు చుండు. 78

అ. మేషతులలయ నుపమిహరుం డిహారాత్ర మందుఁ దిరుగు సమవిహారములకు
 బరంగఁగవృషభాదిశపంచమాసముల నొక్కొక్కగడియ రాత్రి దక్కినదను.

అ. మించి వృశ్చికాదిశపంచమాసముల నొక్కొక్కగడియ రాత్రి నిక్క నడచు
 దినములందు నెల్లక్షణముల నొక్కొక్కగడియ నెలకుఁబ్రత్యక్షకారమునను.

వ. మేషయు నెవ్విధంబున దినంబు లుత్తరాయణదక్షిణాయానంబుల వృద్ధిక్షయం
 బుల నొంద నొక్కచుహారాత్రంబుననేకపంచాశదు తరనవకోటియో జనం
 బులపరిమాణంబు గలమాససోత్తరపర్వతంబున సూర్యరథంబు దిరుగుచుండు
 నామానసోత్తరపర్వతంబునందుఁ దూర్పున దేవధాని యనునింద్రపురంబును
 దక్షిణంబున సంయుమని యనుయమనగరంబును బశ్చిమంబున సప్తాచని యను
 వరుణపట్టణంబును సుత్తరంబున విభావరి యనుసోమనిపుటభేదనంబును దేవరీ
 లుచుండు నాపట్టణంబులందు నుదయమధ్యాహ్నస్తమయనిశీఘంబులనియెడు
 కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్రం బచ్చట జనులకుఁ బుట్టించు
 చుండు సూర్యుం డెపు డింద్రనగరంబుననుండి గమనించు నది యాదిగాఁ బది
 యేనుగడియలను రెండుకోట్ల ముప్పదియేడులక్షలదెబ్బదియెడు వేలయోజనంబులు
 నడుచు నెవ్విధంబున నింద్రయమవరుణపురంబులమీదఁ జంద్రాదిగ్రహనక్ష
 త్రంబులం గూడి సంచరించుచుఁ బండ్రెండ్రెండ్రులు నాఁకుగములును మూడు
 ిదొలులుం గలిగి సంచత్విరాత్మకం బు యేకచక్రం బునసూర్యునిరథంబు
 ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పదినాలుగులక్షలు నెనమన్నాఁజుయోజనంబులు
 సంచరించు. 81

సీ. ఇనురథంబున కున్నయిరు సొక్కటియు మేరు, శిఖరంబునందుచు శ్ర జేరియుండు
 నొనరఁ జక్రము మాససోత్తరపర్వతంబందులఁ దిరిగెడు, నారథంబు
 నిరుసున నున్నరెం శ్ర దిరుసులు దిగులంగఁ, బవనశాశంబుల శ్ర బద్ధ మగుచు
 ధ్రువమండలంబునందల నంటి యుండఁగా, సంచరించుచు నుండు శ్రసంతతంబు
 తే. నట్టియరదంబు ముప్పదియూఁజులక్ష, లంచు నంటినకాడియు శ్ర నన్నియోజ
 నములవిస్తార మెత్తురంగములకంఠ, రిములఁ దగులుచు వెలుంగొందు, రిమణితోడ.

1. రాసులకు, 2. రాసులకు, 3. దొంబడికోట్ల మనుబదియొక్కలక్షలయోజనంబుల, 4. నెమ్మలును
 5. నాభులం, 6. నిరుసునందున నున్న యిరుసులు, 7. దగలుండు మిగులంగ రమణ (వా. ప).

వ. ఆరథంబునకు గాయత్రీచ్ఛంపం బొదిగాన ప్తచ్ఛంపంబులు నశ్వంబు లై సంచరించు భాస్కరునకు నగ్రభాగంబున నరుణంపు నియుక్తుండై రథంబు నడపుచుండు వెండియు సంగుష్ఠపర్వమాత్ర శరీరంబులు గలయటువదివేలనాలఖిల్యాఖ్యులగుమువీవరులు సూర్యునిమండటసౌరసూక్తంబుల స్తుతియుగప మతియు ననేకమునులును గంధర్వకిన్నరకింపురుషునాగాప్పరఃతౌగాదులును నెలనెల వరుస క్రమంబున సేవింపంబొమ్మిదికోట్లు నేబదియొకలక్షయోజనంబులపరిమాణంబుగల భూమండలంబునం (దొకక్షణంబున సూర్యుండు రెండువేలయేబదియోజనంబులు సంచరించుచు) నొకయహోరాత్రంబునండె యీభూమండలం బాతయు సంచరించు ననిన శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షింపఁబోదుండి ట్లనియె. 83

క. మునివర మేరుధ్రువులకు, నొనరఁ బ్రదక్షిణము దిరుగు ౧ చుండఁజూసజఁడా యినుఁ డభిముఖుడై రాసుల, కనుకూలత నేఁగు నంటి ౧ వది యె ట్లాప్పున్.

క. అని పలికినభూవరునిం, గనుఁగొని శుకయోగి మిగులఁ ౧ గరుణాస్వీతుఁడై మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు, విచు మచి క్రమ్ముటఁగ నిట్లువినిపించెదగన్.

వ. నరేంద్రా¹యతివేగంబునఁ దిరుగుచుండుకులాలచక్రంబునందుఁ జక్రభ్రమణంబునకు వేతైనగతి నొంది బంతి సాగి తిరిగెనుపివీలికాదులచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు ధ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునపు డాకాలచక్రంబువెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబుల యందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికి²గలుగుటంజేసి సూర్యాదిగ్రహంబులకుఁ జక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబు గలుగుచుండు మతియు నాసూర్యుం డాదినారాయణమూర్తి యగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్రయాత్మకంబై కర్మసిద్ధినిమిత్రంబై³ దేవర్షిగణంబులచేత వేదాంతార్థంబుల ననవరతంబు వితర్కమాణు బగుచున్నతనస్వరూపంబునుద్వాదశవిధంబులుగ విభజించి వసంతాదిఋతువుల⁴నాయాకాలవిశేషంబులయందుఁ గలుగఁజేయుచుండు (నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నీలోకంబున మహాత్ములగుపురుషులు దమ తమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున నారాధించుచు జ్ఞేయంబు నొందుచుండు రట్టిమాదినారాయణమూర్తిజ్యోతిశ్చక్రాంతర్వర్తియై⁵ప్రకీయ తేజఃపుంజనీతిభిలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాడై ద్వా

1. నామూర్త్యనకు రాసుల కెదుర, య్యనుచందముఁ దేటపడఁగ నెఱిగింపు తగన్.

2. కులాలచక్రంబుతోడఁదిరుగుపివీలికాదులకుభ్రమణవేగంబున స్థానాంతరంబునం దునికిదోఁచనిచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడిన. 3. దోఁచుం గానిరాసికినెచురుకడచుట లేవట్టిసూర్యుండాదినారాయణ. 4. న తనస్వరూపంబు దేవర్షిగణంబులచేత ధ్యానంబు సేయంజడ్డదగుచుండుదనస్వరూపంబునుద్వాదశవిధంబులఁ బుట్టించు, వసం. 5. నాకాశగతుం డై ద్వాదశమాసంబులద్వాదశరాసుల ననుభవించుచుండు.

దశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబున సంచరించు చుండు నట్టియాదిపురుషుని గమనవిశేషకాలంబును లోకు లయనముతుమాసపక్షతిథ్యాదులచే వ్యవహరించుచుండుగు మాటియు నెప్పరమపురుషుం డారాసులయందు యష్టాంశసంచారంబు నొందినసమయంబును ఋతు నని వ్యవహరింపుదు రారాసులయందు నర్థాంశ సంచారమున రాశిషట్కభోగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పుదురు సమ గ్రంబుగా రాసులయందు సంచార మొందినయెడల నట్టికాలంబును సంవత్సరం బని నిర్ణయింపుదు రిట్టి సమగ్ర రాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి సమగతు లనియెడు త్రివిధగతివిశేషంబులనలన వేఱుపడెడునావత్సరంబును సంవత్సరంబు పరివత్సరం బిడవత్సరం బనుచత్సరం బిద్వత్సరం బని పంచవిధంబులఁ జెప్పుదురు) చంద్రుండు నీతెఱంగున నానూర్యమండలంబుమీఁద లక్షయోజనం బులనుండి సంవత్సరక్షరాశినక్షత్రభుక్తులు గ్రహించుచు నగ్రచారి యై శీఘ్ర గతిం బరించునంత వృద్ధిక్షయరూపంబునం బిత్యగణంబులకుం బూర్వపక్షపర పక్షంబులచేత నహారాత్రంబులఁ గలుగఁ జేయుచు నకలజీవప్రాణం బై యొక్క నక్షత్రంబు త్రింశన్నూహూర్తంబు లనుభవించుచు పోడతకళలు గలిగి మనో మయాన్నమయామృతమయదేహుం డై దేవతపితృమనుష్యభూతపశుపక్షిచరీన్ద్రుప వీరత్ప్రభృతులకుఁ బ్రాణాప్యాయనశీలుం డగుటంజేసి సర్వసముం డనంబడు.

- క. చంద్రునకు మీఁదై యానందంబున లక్షయోజనంబులఁ దారల్ గ్రందుకొని మేరుశైలం, బంది ప్రదక్షిణము దిరుగు ౧² నభిజిత్తముతోన్. 87
- సీ. అటమీఁదఁ దారల ౧ కన్నుటి కుపరి యై, రెండులక్షల శుక్రం ౧ డుండి భాన్కరునిముందఱంబిటుఁడనుసామ్యమృదుశీఘ్ర, సంచారములను భాన్కరునిచూడ్చి జరియించుచుండును ౧ జనులకు ననుకూలుఁ, డై వృష్టి నొసఁగుచు ౧ నితనంత జతురత వృష్టివిశిష్టంధక గ్రహశాంతి, నొసరించువారల ౧ కొసఁగు శుభము
- తే. లుండు నామీఁద బుధుండు దారెండులక్ష,లనుజరించుచురవిమండ్రలంబుఁబాసి కానఁబడినను జనులకుఁకౌమడాంబ,రాదిభయములఁ బుట్టించునతులమహిమ.
- సీ. ధరణీతనూజఁ డంఠ్రతటిమీఁద రెండులక్షలనుండి మూడుపక్షముల నొక్క రాశి దాటుచునుండఁ ౧ గ్రమమున ద్వాదశ, రాసులు భుజించు రాజసమున వక్రించి యైన నశవక్రిత నైనను దఱుచుగాఁ బీడలు ౧ నరుల కొసఁగు సంగారకునకును ౧ నటమీఁద రెండులక్షల యోజనంబుల ౧ ఘనత మించి
- తే. యొక్క రాశినుండియొక్కొక్క వత్సరం, బనుభవించుచుండు ౧ నమరగురుండు వక్రిమందునైన ౧ వసుధామరులకును, శుభము నొసఁగు నెపుడునభినవముగ.

1. ఋతువులు పుచ్చుకొనుచు నగ్ర...బితృదేవగణంబులకు భుక్తి నిచ్చుచు సకలజీవప్రాణుం డై.....పశుపక్షిసస్యవనలతాగుల్కాదులకు. 2. నభిజిత్తహితమ్, పి. మృంభగ్రహోపశాం, తొన రించుచును జను లుశనుఁ డనఁగ,

- క. సురగురునకు మీఁదై భాగ్యసూరసుతుఁ 1డిరలతులను బ్రగములకుఁ బీడల్
జరపుచుఁ ద్రిశస్త్రాసము, లరుకుగ నొక్కొక్క రాశియందు నసిగచున్. 90
- క. ప్రాకటముగ రవిసుతునకు, నేకాదశలతులను మహాసురులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచుఁ, జోకగ మునిసప్తకంబు శ సొంపు వహించున్. 91
- క. మునిసప్తకమున 2కెగువం, దనరుచు నామీదఁ ద్రియతదశలతులఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనగా నిన్నిటికి నుపరి శ యగు చుండు నృపా. 92
- సీ. ఆశింశుమారాఖ్యమగుచక్రముఁ భాగవతఁ డైనధువుఁ డింద్రవనాకశ్య
ప్రజాపతియమృతముఖులతోఁ గూడి, 2 హానూనముగ విష్ణుపదముఁ జేరి
కణకనిచ్చలుఁ బ్రదక్షిణముగాఁదిర గుచుఁ, తెలఁగియుండును గల్పజీవించుగుచు
నఘుఁ డుత్తానపాదాత్మజుఁ డార్యుఁడు, నయినయధువునిమృహత్వ మెల్లఁ
తే. డెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు శ నలవి గాదు. నే నెఱింగినయంతయునీకు మున్న
తెలియఁబలికితిఁ గమ్మత్రదలఁచికో నము, జతఁపునాల్ శ్రీపరిక్షి న్నరేంద్ర
- వ. మఱియు నాధువుండు కాలంబుచేత నిమిషమాత్రం బెడ లేక సందరించుచు
జ్యోతిర్నివానక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత (భాన్యాకమణంబునఁ బశువులకై
యేర్పఱచినమేధిస్తంభంబుతెఱంగున) మేటి గాఁ గల్పింపంబడి ప్రకాశించు
చుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్వేనాదిక్షులును వాయువశంబునం గ
ర్మసారథు లై చరించు తెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృ
హీతాశు లై కర్మనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడ కుంచురు. 94
- క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, నందఱు నాశింశుమారశమందుల నుండం
గొందఱు దఱచుగఁ జెప్పుచు, నుంచురు నెఱుంగంగ విన మహాన్నతచరితా.
- క. తలక్రిందై వట్టువ యై, సలలిత మగుశింశుమారచక్రమునందున్
నెలకొని పుచ్చాగ్రంబున, నిలిచి ధువుం డుండు నెపుడు శ నిర్మలచరితా. 96
- వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్చంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నింద్రాధిర్ముఖును
బుచ్చమూలంబున ధాతృవిధాతలును గట్టిపదేశంబున ఋషిసప్తకంబును
దక్షిణావర్తకుండలీభూతభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులు దక్షిణ
పార్శ్వంబున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును బృథ్వంబున దేవమార్గంబును నాకాశ
గంగయు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్కంబులును దక్షిణభాగంబున నార్ద్రా
శ్లేషులును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢులును దక్షిణవామనాసారం
ధ్రంబుల శ వణపూర్వాషాఢులును దక్షిణవామలోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును
దక్షిణవామకర్కంబులమృగాశ్వాషాఢులను నక్షత్రంబులునువామపార్శ్వంబున దక్షిణాయ
నంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రిత్రయంబును నుత్తరాయణంబు

1. డిరులకు నుండి జగతికిఁ బీడల్. 2. కెక్కువఁ, దనరుచు శ్రీవిష్ణుపదము దశలతుల. 3. ఆ
శింశుమారాఖ్యమందుండి శ్రీభాగ.

ను వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషక్జ్యేష్ఠులును నుత్తరహనువున నగస్త్యుండును
నవరహనువున యముండును (ముఖంబున నంగారకుండును గుహ్యంబున శనై
శ్చరుండును మేధ్రంబున బృహస్పతియును పక్షంబున నాచిత్తుండును నాభిని
శుక్రుండును మనంబునఁ జంగ్రుండును స్థనంబున నాశ్వినులు బ్రాహ్మణాపాసం
బుల బుధుండును) గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులఁ జేతు గహంబును
రోమంబులఁ దారలును నుండు నది సర్వదేవతామయం బైపుండ్రకాక్షుని
దివ్యదేహంబు ధ్రువునిం గా నెఱుంగుము. 97

సీ. ఇట్టిదివ్యశరీర శమేష్వరంబు ప్రతిదినంబును సంధ్యాకాల శ్రీమతులభక్తి
మనమందు నిలిపి యోగములక మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుఁడై శ్రీత్వబుద్ధి
మాన వ్రతంబునఁ శ్రీ బూని పీఠించుచు, నీసంస్తవంబు దా శ్రీ నెంతో ప్రేమ గను
జపించికడఁ బ్రశంస్తమును మునీంద్రనే, వ్యమును జ్యోతిస్స్వరూపమున వెలుఁ

ఆ. విపులశింశుమారా విగ్రహంబునకు వందనము వందనంబు శ్రీ లక్ష్మణు నిలిచి
సన్నుతించె నేని శ్రీ సకలాధస్థులఁ, బొందు మీఁద ముక్తి శ్రీ జెందు నధిప. 98

క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా
నునిమండలంబు గ్రహ మై, ఘనముగ నవసవ్యమార్గగతి నుండు నృప. 99

క. అసురాధముఁ డగురాహువు, బినరుహసంభవునివరముఁ పెంపున నెంతో
పస యగునమరత్నంబున, నసమానం బైన గ్రహవిహారముఁ బొందెన్. 100

సీ. జననాథ రాహువుఁ జన్మకర్మంబులు, వినిపింతు ముండల శ్రీ విస్తరించి
యయుతయోజనవిస్త్రతార్కమండలము ద్విషట్పహస్రవిశాలశచంద్రమండ
లముఁ బర్యవృత్తంబులను ద్రయోదశసహస్రవిశాల మై మీఁదగ్రహుగర్భ
నది సూచి యుపరాగ్రమనుచును బలుకుదు, రెల్లవారును స్వధర్మచ్యులగుచు

ఆ. నంతలోన నినశశశాంకమండలములఁ, గరుణఁ బ్రోవఁ దలచి శ్రీ హరి సుదర్శ
నంబుఁబుచ్చు ననుభయంబున నైదాటు, గడియలకును రాహుశ్రీ నడికితొలఁగు.

క. నరవర యారాహువునకు, సరసత నా క్రింద సిద్ధచారణవిద్యా
ధరు లయుతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీలఁ శ్రీ దిరుగుదు రచటన్.

క. పరికింప సిద్ధవిద్యా, ధరులకుఁ బదివేలు క్రిందఁ శ్రీ దరలక యక్షుల్
మఱియును భూతప్రేతలుఁ, జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.

ఆ. వారి క్రిందఁ దగిలి శ్రీ వాయువశంబున, మలయుచుండు మేఘ మండలంబు
మేఘమండలంబు శ్రీ మీఁ దగుచుండు భూమండలంబు క్రింద శ్రీ నుండునధిప.

వ. అట్టిభూమండలంబు క్రింద యోజనాయుతాంతరంబున నండకటాహాయామంబు

1. నది...ధ్రువంబు గా నెఱుంగుము. 2. ముతులభక్తి. 3. జ్యోతిస్స్వరూ, పంబును పై
పరబ్రహ్మమైన, విపుల...విగ్రహంబునకును, నధికవందనంబు శ్రీలావరించి, సన్నుతించె నేని.
4. రాహు జరిగి కప్ప, నది...మనుచు బలుకుదు రెల్లవారును స్వధర్మచ్యులగుచు. 5. విడిచి
తలఁగు. 6. దిరుగుచు నుండున్. 7. యోజనంబులవిస్తారంబు గలిగి క్రమంబున.

గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిం దగుచు నతల వితల సుతల రసాతల
తలాతల మహాతల పాతాళలోకంబు లుండు సట్టిబిఃస్వర్గంబులందు నుపరి
స్వర్గంబున కధికం లైనకామోభోగంబులఁ జెల్వరాజ్యసంబులను సుసమ్మద్ధ
వనోద్భావ క్రిడావిహారస్థానంబుల (ననుభవించుచు) దైత్యదానవశాద్రవే
ణాది దేవయోనులు నిత్య ప్రముదితాశ రక్తులగుచుఁ గళత్రాపత్యసుహృద్భంధు
దాసీదాసపరిజనులతోఁ జేరుకొని మణిగణఖచితంబు లగునతిరమణీయగృహం
బులయందు నీశ్వరునివలనం జేటు లేనికాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేష
వినిర్మితనూతన కేళీసదనవిహారణమండపవిడిత్రోద్యానాదులయందుఁ గేళీవినోదం
బులు నలుపుచుఁ జరియింతు రంత.

105

సీ. అట్టిపాతాళంబులందును మయకల్పితము లగుపుటభేదనములయందు
బహురత్ననిర్మితప్రాకారభవనగోపురసభాచైత్యచక్రస్వరవిశేష
ములయందు నానురాగదలమిధునములచే, శుకపికళాపికళానికరసంకు
లముల శోభిల్లుకృత్రిమభూము ను గల, గృహములచే నలంకృతమ లగుచుఁ

ఆ. గునుమచయనుగంధికిసలయ స్తబకసం, తతులచేత శఫలవిగ్రతతులచేత
నతుల రుచిరసవల్యతాంగనాలింగిత, కీటకములను గలుగుగ్రవిభవములను. 106

వ. మఱియ మౌనసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజఃఃహంగమ
మిధునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబులై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబులైన
కుముదకువలయకహ్లాదలోహితశతపత్రాదికంబుల (దేజనిలైడు సరోవరంబులు
గలయాద్యానవనంబులయందుఁ) గృతనికేతను లై స్వర్గభూముల నతిశయిం
చినవివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాదికాలవిభాగభయంబులు లేక మ
హాహి ప్రవరులును శేషాదులశిరోమణిరోచులచే సంధికారోపద్రవంబు లేక
యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు
దివ్యావధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానంబులుగా సేవించుటంజేసి
యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరారోగంబులును
శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదార్ద్రంధ్యంబులును గలుగక శరమకల్యాణమూర్తు
లగుచు హరిచక్రభయంబుదక్క నన్యంబగుమృత్యుభయంబు నొందక యందు
రదియునుం గాక.

107

1. దనుచరులం గలిగి గృహపతు లై...గలిగి మాయావినోదు లగుచుఁ జరియిం. 2. నాగా
కురులమిధునములచే. 3. నవనతంబు లైన, పాదపముల నొప్పుబహువనావళులచే, బుణ్యనదుల
చేతఁ బాలుపు మిగిలి. 4. యనేక విహారంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లగుచు మధుకరనికర
వివిధస్వనంబుల రమణీయంబు లయినస్వర్గభూముల నతిశయించి యహోరాత్రాది. 5. సర్వతోధికం
లైనతమంబు చెలువంబడుచుండు సందుల పురుషులకు దివ్యావధంబులు రసాయనంబులుగా నాధి
వ్యాధులు...కల్యాణమూర్తులగుచుండురు పాతాళపురవాసులకు హరిచక్రభయంబుదక్క సేవెంట
నన్యభయంబు లేకుండు.

తే. అట్టిపాతాళలోకంబునందు విష్ణు, చక్రమెప్పు డేనియుఁ బ్రవేశించు నొందు నప్పుడెల్లను దైత్యకులొంగనలకు, గర్భగుండ లంచుద్రకరంగునుండు.

చ. అతలమునందు నమ్మయునిమాతృజుఁ డైనబలాసురుండు న
మృతిఁ జరియించు వణ్ణవత్సహాయులఁ గూడి విశోద మందుచుం
గుతలములందు కేడు నొక, కొందఱు నచ్చటి మాయఁ జెంది సు
తతముఁ జరించుచుండుదురుద్రపక మోహనిబద్ధచిత్తు లై. 109

వ. అట్టి బలుని మాపులింతలను స్వైరిణులు కామినులు పుంశ్చలులను స్త్రీగణులును జనియించి రాకామినిజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించినపురుషునికి హాటక రసం బనియెడు సిద్ధరసముటిక నిచ్చి రససిద్ధుని గావించి యతనియందు స్వలిలా సావలోకనానురాగస్మిత పల్లాసోపగూహనామల నిచ్ఛావిహారంబులు సలుపు చుండ నాపురుషుని మదాంధుం డై తానె సిద్ధుండ ననియును నాగాయత బలుండ ననియును దలంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందాబు నొందు చుండు. 110

సీ. హాటకేశ్వరుఁ డైనయంచికాధీశుండు, వితలంబునందులశవేషఁగనిలిచి
తనదు పార్షదభూత్యతతులతో బ్రహ్మసర్గోపబృంహణముననొక్కచోటఁ
బార్యతీసంభోగి నరుండగు చుండఁగా, వారలవీర్యంబుపలనఁ బుట్టి
నట్టిది హాటకియనియెసినది యని, గాఢులు భక్షించియందునుమియ

తే. నదియు హాటక మనువేరనతిశయిల్లి, వన్నెమీఱుచు శుద్ధసువర్ణమయ్యె
నానువర్ణంబు నాలోకమందు నున్న, జనులకెల్లను వినుతభూషణయులయ్యె.

సీ. ఆ క్రింద సుతలంబునందు మహాపుణ్యుఁ, డగువిరోచనపుత్రుఁడైనయట్టి
బలిచక్రవర్తి యాపాకశాసనునకు, ముద మొసంగఁగఁ గోరియదితిగర్భ
మున వామనాకృతిఁబుట్టియంతటఁ ద్రవి, క్రమహాపమునను లోక త్రయంబు
నా క్రమించినదానఁవారాతిచేత ముండటన యాఁబడినముంగ ద్రవ్యమిట్లు

ఆ. గలుగువాఁడు పుణ్యకర్మసంధాచుండు, హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ
డగుచు శ్రీరమేశునారాధనము సేయు, చుండునెపుడు సతిమనహోత్సవమున.

వ. నరేంద్రానకలభూతాంతర్యామియుఁ దీర్థభూతుండును నయినవాసుదేవునియం
దుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చిన భూవాసంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫ
లం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గానేర వయిన నెవ్వరికిని
మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబు గా కుండుటజేసి లోక ప్రదర్శనార్థంబు పా

1. పురుషులందు స్వలిలాసావలోకన, 2. నాపురుషులు తామే ఈశ్వరులనియు సిద్ధులనియు నాగాయతబలు లనియుఁ దలంచి గర్వించి మదాంధులై యుండురు, 3. భూతసర్గోపబృంహణముకై
4. హాటకి యనియెడునది చునిలాగులు, భక్షించి యెంతయుఁ బోషించును. 5. హరిపదార్చనాభిలాషుఁ డగుచు, శ్రీరమేశుఁ బూజిసేయుచు యుండును, నొనర నెపుడు.

తాశస్వరరాజ్యంబు నిచ్చె యుత్తతన ప్రస్థలనానులందును వివశం డైనయెడల
హరినామస్మరణంబు సేయఁపురుషుండు గర్హబంధంబువలన విముక్తుం డగుచు
సుజ్ఞానంబున బొందు పట్టి వాసుదేవుం డాత్మజ్ఞానప్రమాంషణంబు సేయు మా
యామఁకుంబు లైనభక్తైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లునగు నన చలవదు భగవం
తుండు యాచన సేసి సలహాపడఁ జేకొని శరీరమాత్రాసశిష్టునిజేసి చాగుణ
పాశంబులం గట్టి విడిచిపెట్టడు బలద్రుం డెట్లుండెను. 113

సీ. పరమేశ్వరునకు నొప్పటిపకార్థములందు, దృష్ట లేకుండుటగదెలిసిగాండ
నింద్రాదు లెల్ల నుగ్రపేదనుచి బ్రాంధి, యశోరి గాని శ్రీహరికిఁ గోరి
కలు లేవు మిక్కిలిగంభీర మగుమహా, కాలస్వభాసంబుగలుగుచుండు
నరయంగ మన్వంతరరాధిపత్యమును తోక త్రయంబును నెంతగొన తలఁప

ఆ. మత్పితామహుండు శ్రమానవంతుండు ప్రహ్లాదవిభునిఁ జూచిహర్ష మంది
యెద్దియైన గోరుమిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన నీశ్వరరాజ్ఞుఁ డెలిసి. 114

వ. ఇట్లు ¹కృతార్థుం డై పితృయం బయినరాజ్యంబు నొక్క పరమేశ్వరదాస్యంబు కో
రె నఁట యాప్రహ్లాదచరిత్ర ²కథనావసరమున నీతం డ్రేకిని నీకును విశేషంబుగా
సేపురుషుండు భగవదనుగ్రహంబు బొంద నోపు నని పుండరీకాక్షుండానతిచ్చిన
వాక్యంబులు ³విశ్వమాణ గ్రంథంబున విస్తరించె నాబలిచక్రవర్తిగృహవా
రంబున ⁴ఖిలలోకగురుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజ
జనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాముధధరుండును నగుచు నేడు నున్నవాఁ
డట్టి బలిద్వారంబుననున్న గరుడధ్వజుండు లోకంబుల గెలువనిశ్చయించిననశగ్రీ
వుం (దుల్లంఘితశాసనుం డై ప్రవేశంబు గావించె) దనపాదాంగుష్ఠంబున యో
జనాయుతాయుతంబులం బాఱి విమేషి వినుమా. 115

క. ఆ సుతలమునకుఁ గ్రిందై, భాసిల్లు దలాతలంబు ప్రభు ¹వండు మయుం
డాసురపురనిర్మాతగ, వాసిగ బొగ డొంది యేలువసుధాధీశా. 116

చ. పురహరుచే రమేశ్వరుండుభూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం
బరుదుగ నీరు సేసె శరణాగతు నామయుఁ గాంచి యెంతయుం
గరుణఁ దలాతలంబునకుఁగర్తగ నిల్పిన నున్నవాఁడు శ్రీ
ధరునిసుదర్శనంబునకుఁదదప్పి విముక్తభయుండు గాఁ దగన్. 117

క. తలఁపఁగ నాక్రింద మహా, తలమునఁ గద్రావధూటితనయులు సర్పం
బులు గలవు పెక్కుశిరములు, నలరంగఁ గ్రోధవశగఁజావలి యనఁగన్. 118

వ. మఱియును గుహక తక్షక కాళియ సుషేణాది ప్రధాను లయినవార లతులశరీ

1. పర్యతోభయం వై సకలసంపదలు గలరాజ్యంబు. 2. యు ననుసరించి తమతండ్రినాతని
శస్త్రభగవదనుగ్రహంబు నెప్పుడు పొందినోపునని. 3. ఉత్తరోత్తరంబు గా వినిపింతు. 4. వండులకు
నాసురపురత్రయంబున, వాసిగ నిర్మించె మయుఁడువసుధాధీశా.

రంబులు గలిగి యాదిపురుషుని నాహనం బైన సత్య రాజభయంబున ¹ననవరతం
బు నుద్వేజితు లగుచు స్వశత్రుపత్యసుహృద్బాధిభవసమేతు లు యుండును
రాక్రింద రసాతలంబున దైత్యులు దానవులు నగునివాతకవచకాలకేయు లను
హిరణ్యపురినివాసు లగు దేవకాశత్రువులు మహాసాహసమును దేవోధికులును
నగుచు సకలలోకాధీశ్వరుం డైన శ్రీహరి తేజాబును బ్రతిమాతు లై వల్మీకంబు
నందు నడింగి యున్న సర్పంబులచందంబున ఏంద్ర మాత యగు సరమచే జెప్పం
బడెడుమంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబు నొందు చుండుదురు. 119

క. ఇందుకులోద్భవ వినుమా, క్రిందటిపాతాళమునకు శ్రీగ్రీడించుచు నా
నందును నొందుచు నుండును, సందడి బడినాగకులము శ్రీ చతురతతోడన్ 120

వ. ఇట్లు వాసుకి ప్రముఖు లైన సకంభ కులిక మహాకంభ శ్వేత ధనంజయు భృతరాష్ట్ర
శంఖచూడ కంబ శాశ్వతర దేవదత్తాదు లయిన మహానాగపుంగవులు దీప్తి మర్ష
ణంబున నైదు నేడు పది నూతు వేయి శిరంబులు గలిగి ఘణామణికాంతులం
జేసి పాతాళతిమిరంబును బాపు చుండుదురు. 121

నీ. పాతాళలోకంబున పాతన శేషంబు, వెలయుగ ముప్పదిరవేల యోజ
నంబుల వెడలుపునను దోకక జుట్టగా, జుట్టుక యుండు విష్ణుని మహా గ
మైనతాను శరీర శ్రమైనయగుతాభ్య, సంకర్షణుం డుండు శ్ర సంతతంబు
నట్టియనంతనామాభిధానునిమస్తకమున సిద్ధార్థంబున కరణి ధరణి

ఆ. ²యంత నావిధుండు శ్ర నఖిలలోకంబుల, సుహరింపఁ గోరి శ్ర చండకోప
వశత స్పృశనజేయు శ్ర వరుస నేకాదశ, రుద్రమూర్తు లనెడు శ్రాద్రమతుల. 122

ఆ. అట్టిరుద్రమూర్తు శ్ర లతుల త్రినేత్రులు, నఖిలకాలహస్తు శ్ర లగుచు నుండు
రందు నున్న ఘోరికురలాధిపుల్ శేషుని, పాదపంకజముల శ్ర భక్తి జేరి. 123

ఆ. నమ్మ లగుచు ననుదిగనంబును మాళిర, త్తములచేతఁ గడుముగదంబు నొంది
కోరికలు దలిర్ప శ్ర నీరాజనంబుల, నిచ్చుచుండు రెపుడు శ్ర మచ్చికలను. 124

వ. మఱియు నాసంక్షణ్ణమూర్తిం జేరి నాగకన్యకలు కోరికలు గలవార లగుచు
నొప్పెడి శరీరవిలాసంబులంజేసి యగరుచందనకుసుమపంకంబు లను లేపనంబులు
సేయుచు సంకర్షణమూర్తివర్ణసస్పర్శనాదుల మద్భోధితమకరధ్వజావేశితచిత్తం
బులు గలిగి చిఱుకవృక్షలాలయ నధికాభిలాషుంజేసి ³స్థితావలోకనంబులునప్పి
డిత లై యవలోకించుచుండ ననంతగుణంబులు గలయనంతదేవుండు ససంహ
రింపంబునోధంబు గలిగి లోకంబులకు జేమరు గోకులు సురాసురసిద్ధ
గంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబు లనవరతంబు ధ్యానంబుసేయు సంతతసంతో

1. జకితులై స్వశత్రుపత్యసుహృద్బాధిభవసమేతులై. 2. దేవియుండు బ్రహ్మోదేవునిఁ జెందిన నందుఁ బ్రళయ మైన నాగవిభుని, వలన నుదయ మైన నావ లేకావశ, రుద్రమూర్తు. 3. మనముదిత విష్ణుర్ని తాదాగకరుణావలోకననయనవద నారవిందంబులను సంప్రీతిఁజేయు గుండ ననంతగుణంబులు.

షాతి¹శయంబున మ్రాగన్న వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు నొందుచుఁ దనపరిజ్ఞానంబుల నతిన్నేహంబున నవలోకించుచు నవశులసీగంధ పుష్పరసామోదితమధురవ్రాతమధురగీతంబులు గల నైజయంతీవనమాలికల ధరియించుచు నీలాంబరధరుండును హలధరుండును నగుచు నితండు (మహేంద్రుండో) హరుండో యనుచు జనంబులు వలుకుచుండఁ గాంచనాంబరధరుండై ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ ²నధ్యాత్మవిద్యాః శుక్తం బయినయూనంద హృదయ గ్రంథిని శేదించునట్టిశేషుని స్వాయంభువుం డగునాదిండును తుంబురు ప్రభృతు లగుముషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు స్తుతియించుచుండు.

125

- సీ. ఓలిమై నెవ్వనిఁగీలావినోదముల్, జన్మసంరక్షణక్షయములకును
హేతువు లగుచుండు న నెవ్వనిచూపుల, జనియించె సత్త్వరజస్తమంబు
లెవ్వనిరూపంబు న లేక మై బహువిధం, బులను జగత్తులఁ న బోయిచుండు
నెవ్వనినామంబు న లెఱుగక తలఁచినయంతన దురితంపు న లడఁగుచుండు
- తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యండు న నవ్యయుండు, నైనశేషుని విరుతి సేయంగఁ దరమై
తలఁచ నెప్పుడు వాఙ్మనంబులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును భూతతతికి.
- ఉ. మఱియుఁ బెక్కుగతులమాబోటివారలఁ, బోవఁదలఁచి శేషమూర్తిసాత్త్వి
కస్వభావ మొందెఁ న గడఁకతో నట్టిశేషునకు మ్రొక్కుచుండు న ననుదినంబు.
- వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వం డేని నాకస్మికంబుగ నయినను నార్దుం డగుచునయి
ననుస్మరించినమాత్ర న యభిలషాపంబులం బాసి సకలశ్రేయస్సులం బొందు నట్టి
శేషునినే ముముక్షువు లిలాశ్రయించి న్యాయం బొనర్చి భవబంధనిర్మూలగుదు
రతనిఘణాబులయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు నుండు నతనిమహా
మహిమలు గణుతుండుమాప్రజిహ్వాలు గలపురుషుండైన నోపం డని పలుకుచుం
డు రాయనంతుండు పాతాళంబున నుండి సకలలోకపాతార్థంబు భూమిని ధరి
యించు నని లోకతిర్యక్తనుష్కృతుండు లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు
వినిపించి యుక నేమి విన వలతు వెఱిగింపు మనినం బరీక్షింపరేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె.
- 128
- క. మునివర లోకచరిత్రం, బయపయము మహావిదిత్ర న మగునట్లుగ నా
కుచు వినిపించితి వంతయుఁ, బయపడి నాదిత్రయంబుఁ న బాదుక నిలిచెన్. 129
- వ. అనిన శుక యోగీంద్రు డిట్లనియె.
- 130
- ఉ. జాతుహలములను న శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మకములు గాన వారికర్మగతుల

1. శయవిలోకంబునఁ గ్రేగన్న వెట్టుచు. 2. విద్యామయం బయినహృదయగ్రంథిని శేదించు
నట్టి శేషభగవంతుని బ్రహ్మదేవుండు తుంబురు నారదాదులం గూడి బ్రహ్మలోకంబునందుండియుట్లని
స్తుతియించుచుండు. 3. అక్షయంబు రతనిఘ. 4. రీ. మహండు వలకు నాయనంతుండు.

తారతమ్యములును ౧ దగ్గరి యన్నియు వివిధంబులగుచు సంతతంబు నుండు.

వ. నరేంద్రాక్ష తిపిదలక్షణం బగునధర్మం (బాచరించునరుని శ్రద్ధ వివరీతంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మఫలంబును వివరీతంబుగా నె యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామ ప్రవర్తనలవలనఁ జెక్కుతెఱంగులఁ గలిగెడికర్మగతుల సంగ్రహంబుగ) నెఱింగించెడ ననిన (శుకునితోఁ బరీక్షి)న్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

ఆ. మునివశేణ్య నరకశ్రమః మజ్జగంబుల, యందో యంతరాశ్రమందో వెలిసో యదియఁగాక¹దేశశ్రమం దుండుభూవిశేషములయందో తెలుపునంతసమః.

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 134

... శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు జలిపెడినరకలోకవర్ణనము. ...

క. ఎడ తెగక ముజ్జగంబుల, కడపల నయ్యామ్యుదిశను ౧ గదలక నిలుచుం గడుఘోరములుగ నరకము, లడరంగా సంతరాశ్రమందుల నధిపా. 135

వ. మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్మాదిపితరులు దమతమగోత్రజాలకు (మేలు గలుగుటకొఱకు సత్యంబు లగు)నాశీర్వాదంబుల నొసంగుచుండుదు రచ్చటి పితృతతి యగుశ్రమనుండు దనలోకంబునకుం జనుదెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచునుండు నందుఁ దామిస్త్రంబును నంధతామిస్త్రం బును రాంబంబును మహారాంబును గుంభీపాకంబును గాలసూత్రంబునునసి పత్రవనంబును నూకరమఖంబును నంధకూపంబును గ్రిమిభోజనంబునుసందం శంబును దప్తోర్మియు వజ్రకంటకశాస్త్రలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశననంబును లాలాభక్షంబును సారమేయాదనంబును నవీచి రయంబును రేతఃపానంబును నననేకవింశతిమహోరకంబులును మఱియును ఘోరకర్మంబును రక్షోగభోజనంబును శూలప్రోతంబును దండశూకంబును నవటనిరోధనంబును బర్వావర్తనంబును సూచీముఖంబును ననసప్తవిధనరకంబు లతోడం గూడి యష్టావింశతినరకంబులు గల వని గొందఱు నొడువుదు రందు.

క. పరపుత్రకళత్రంబులఁ, బరికింపక యపహసించుకపాపాత్ముఁడు దుష్కరపాశబద్ధుఁడై యమ,పురుషులచే నధికబాధఁ ౧ బొందుచునుండున్. 137

వ. మఱియు నివ్వధంబున బాధితుం డగుచుఁ దామిస్త్రనరకంబునం బడి యనశ నాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందుచుండు. 138

క. పరకాంత నెవ్వఁడేనియుఁ, బురుషుం దుండంగ మొఱిగి ౧ పొందిన యమకింకరు లతనిఁ బట్టి వడిఁ ద, త్తఱమునఁ బడవైతు రంధ్రతామిస్త్రమునన్. 139

వ. నరేంద్రా యెవ్వఁడేని గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు ద్రోహంబుసేయునా న

1. ద్రివిధంబు. 2. మఱియు నందులభూవిశేషముల జలియఁ బలుకు. 3. నిలి చెప్పఁడుఁ బోయకుండునరకము. 4. బురుషుఁడు దగ సాహమునకు బొందిన... వడిగాఁ దఱముచుఁ బడవై తు.

గండు చారణరకంబునం బడు నెవ్వం (జిహలోకంబునందు స్నేహ్యావిహారం
బున సంచరించుచుఁ బరోపద్రవపరాజ్ఞులంబు లయి యందు) పశుపక్షిమృగా
దల బాధించు నాయామృగంబులు దురుహంబులఁ దాల్చి ¹యట్టిపాపజనుల
నానావిధయాతనల బాధించుటంజేసి చారవమహాచారవనరకంబుఁ లనంబడు
నెవ్వం డేని "జేహపోషణార్థంబు మూషికాదుల బిలనిగోధంబుఁ జేసి వధించు
నానిష్కరుణుం డైనపురుషునిం గుంభీపాకనరకింబులయందుఁ గౌతలప్రతేలం
బులం బెక్కు బాధల నలయింతురు. 140

- పీ. తల్లిదండ్రులకును శ్రీధరణీసురులకును, సహితంబు సేసిసయ్యట్టివాఁడు
కాలనూత్రం బనుకకడుఁడీవు సరకంబు, నందను నలదండ శ్రీయయతియోజ
² నాయతపాత్రాదుశలందుల సూర్యుఁడా, మ్రోదంగ్రిందను వహ్నిశిఖిగులమండ
నత్యంతక్షుత్పిపాసాదులచేతన, బాధితం డగుచుండఁ శ్రీబాయ కెఱుఁడు
ఱి. బరువు వెట్టుచున్నఁ శ్రీబడి యన్న నిలిచిన, గడలకున్నఁజాల శ్రీనొడిగియున్న
బాధబొందుచుండఁ శ్రీ³బశురోమములెక్క, వరుస నపరిమేయవత్సరములు.
వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాపండ్లమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసిపత్ర
వనంబునందు యమకింకరులు తఱుట్ల నడుచుచుఁ బరిహసించుచుం దోలునెడ
నాయసిపత్రంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబు ద్రొంచుచుండు నడుగడుగునకు బిట్టు
మొఱువెట్టుచుండ బాధించుచుండుదురు. 142

క. దండింఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరులశతనువులు ముట్టక
దండించిన దుర్మతుల, న్దండింతురు కాలనూత్ర సరకములంగున్. 143

- ఱి. మఱియు నట్టిదవ్యవహానవుఁ గింకరుల్, విడిచి చెఱుఁగోల శ్రీవిడిచినట్లు
బాధవెట్టుచుండఁ శ్రీబడి మూర్ఛ జెందుచు, మొఱువెట్టుచుండుభూపవర్య.
వ. నరేంద్ర యెవ్వం డేని నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు ⁴నట్టివాని
నంధకూపం బనునరకంబునం బడవైచిన నందు నతండు దొల్లితానుజేసినభూత
ద్రోహంబున నచ్చటవివిధక్రూరపక్షిచ్యుగపశు సర్పమాశకమత్స్య-ణమక్షికాదుల
చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవసమఖలేశంబును
లేక కుశరీరంబునందులజీవుండునుంబోలెమృతస్థాయుండై యుండునంత. 145

క. తనకలిమి నెవ్వఁడేనిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి శ్రీతగఁ గుడువక తా
నును వాయనంబు భక్షిం,చినమాడ్కిం దిన్నవాని శ్రీశీఘ్రమె యచటన్. 146

క. క్రిమిభోజన మనియెడినర,కమునం బడి క్రిములె కూడుకగాఁ గుడుచుచుఁదాఁ
గ్రిమి యగుచు లక్షపరిమా,ణముఁ గల క్రిమిగుండమందు శ్రీనాటుకయుండున్.

1. యట్టివాని బాధించుట. 2. పశుమృగాదులఁ బ్రాణనిగోధంబు సేసి, 3. నాయసిపత్రాదు
4. బశువురోమములెన్ని, వరుస వన్ని వేలవత్సరములు, 5. లదరంట నడుచుచు. 6. నెడవానికిం దడ
బుద్ధిబలంబునఁ బ్రతిహింస చింతించు.

వ. మఱియు నీహులోకంబున నెవ్వఁ డేని పవనముం డై చొర్యవృత్తిచే¹బ్రాహ్మణాదులహిరణ్యరత్నాదిద్రవ్యంబు లపహరించినను బ్రాహ్మణుం డితరజాతివారల హిరణ్యద్రవ్యం బపహరించినను, నట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబులగు²నయఃపింశంబుల నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల నతఃశరీరంబునం దివియుచుండుదురు మఱియును మదనాతుడు లగుచు స్త్రీపురుషు లగమ్యాగమచంబు నేసిరేసి సత్త్వవారి³యమ లోకంబున నతితీక్షణకళాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లయినయక్షు ప్రతిమల నాలింగనమా సేయింతురు.

148

ఆ. ⁴సర్వజంతుజాలసంగమ మొందెడు, వానిఁ బట్టి కట్టి కవజదండ్రు, కములు గలుగునట్టిఃకునతరశాల్మలీ, తరువులందుఁ జేర్చి కదంతు రెపుడు. 149

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుడు క పాపండవర్చునఁ, డగుచు ధర్మమార్గ క మడఁచె నేని వాఁడు సరకమందు క వైతరణీనది, నుడుగ కెపుకఁ బొరలింపడుచు నుండు. 150

వ. మఱియు నట్టివైతరణీనదియందు జలగ్రాహుంబులు దిగిచి భక్షింపఁ బ్రాణుంబులు నిర్గమింపఁ దనపాపంబు లుచ్చగించుచు విణ్మాత్రపూయశోణిత కేశనఖాస్థిమేదో మాంసవసాదులం దప్తం డగుచు నుండు విప్రుండు శూద్ర⁵కామినులం బొంది శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్జుం డై పశువుంబోలెఁ జరియించె నేని సతగడు సరకంబునం బొంది యందుఁ బూయవిణ్మాత్రలాలాక్లేష్టపూర్ణార్ణవమందు (ద్రొబ్బుం)బడి యతిభీభత్సిత(ంబు లగునా)ద్రవ్యంబుల భుజియించు చుండు. 151

క. శుకకములఁ బెంచి యెవ్వఁ, డనయంబును వేఁట సలిపి క యాత్మార్థముగ వనమృగములఁ జంపును నా, మనుజాధము నత్రములను క మర్దించు రొగిన్. 152

ఆ. జృంభణమున నరుడు క దంభార్థ మై పశువులను జంపి జన్నరములను జేయు వానిఁ బట్టి యమునివారలు గోయుచు, నుండు రెపుడు మిగులసందడిలుచు.

వ. కామమోహితుం డై యెవ్వఁ డేనిఁ దనభార్యచేతఁ గోళఃపానంబు సేయించు నాపాపాత్ముని రేతోహ⁶దంబునం ద్రోచి యారేతుంబున పానంబు సేయింపు దురు రాజపుత్రులైనను జోరు లైనను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహ దాహంబు సేయువారలను విషాదులవలన నన్యులఁ జంపెడువారలను వజ్ర దండ్రులు గలవింశత్యుత్తరసప్తశతశునకంబు లెడతెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

సీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి క వందించి యన్వతంబు, వలికెడుపాపాత్ముః క బట్టి కట్టి యుత మానక వీచి క యుచునరకమునందు, శతయోజనోన్నతశైలశిఖర మునఁ దలక్రిందుగాఁగునిది యఫోముఖంబుగఁ బడద్రొబ్బిన క బొబ్బలికుచుః గల్గోలములు లేనికమలాకరముఁబోలెఁ, జదర మై యున్నపాపాణనుండుఁ

1. స్నేహబలోద్బుద్ధుల ధరామరుల హిరణ్యాది. 2. నిమగ్నపతండునంబుల శరీరంబుఁ బాలియు చుండురు. 3. నత్తిగ్గంబు లైత తప్తంబు లయినయక్షుప్రతిమలు. 4. సర్వకాలమందుఁబడఁతులఁ బొందిన, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రకంఠ, కములు 5. దాహపులకు శేర్పితర్ప రెపుడు.

- తే. బడినయంతన దేహంబుఁపగిలికెక్కు, తునుకలై పాసి యది గూడికొనఁచునుండ
దండిమాకులతను బొండుఁచుండుఁ గాని, చావు లేకుండు నాదుష్టజంతువునకు.
- ఆ. సోమయాజిభార్యఁ గామిచి బొందిన, వానిఁ గొనఁమన్యోపానసోమ
పాన మనుదినంబుఁ క బొందును సేయవీ, త్రిత్రిత్రి లను బట్టి క సంతభమమున.
- ఆ. తొమ్మిది ద్రోహి మోముఁటిమ్మనట్టచి మోది, యనఁచు ఖమనందునగ్నివర
ముగను గాఁచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీగు వోతు కేచి క నిష్ఠరముగ.
- వ. మఱియు సీచవర్ణులను నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారింబులఁ బెద్దల కవ
మానంబు సేయువాఁడు తొరకర్దమం బనునరకంబునందు నధో ముఖుం డగుచు
బాధలం బొందు స్త్రీపురుషు లెవ్వరేని శరీరరక్షణార్థంబు ఎశువుల మానవుల
బలి యిచ్చి రేని వారల నిరంకులబునందు యనుకరిరాలు సురియలం దునిమి
తదక్షంబు పానంబు సేయుచుం బాతాడు చుండును గ్రామారణ్యంబులయం
దు జంతువుల శూలప్రోతంబులం గావించి (హింసించుచు హరించు చున్న)
వారలను శూలసూత్రం బనునరకంబునందు శూలప్రోతులం జేసిన తుష్టిపాసా
పరవశు లగుచుండఁ గంకగృధ్రాదులు (దీక్షితుండాగ్రంబులం) దిగిచి భక్షిం
చుచుండు మఱియు ధూర్జన్వభావంబున జంతుపీడనంబుఁ గావించెడు పాపా
త్ముల దందశూకం బనునరకంబునందు వైవ నైదు నేడుముఖంబులసర్పంబులు
గఱచు చుండు.
- 158
- ఆ. ¹ఎనయ దొడ్డిలోన క నిండ్లలో నైనను, బశుపతంగహరిణాపంక్తి నెల్లఁ
బట్టి హింస సేయునపాపాత్ము విషవహ్ని, ధూమశిఖల ద్రొబ్బుకదురు నృపాల. 159
- క. తనయింటికి వచ్చినమను, జుని నతిథిం గోధదృష్టిఁ క జూచింపవానిం
గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రులఁ, దనరినయకంకగృధ్రతతి భక్షించున్. 160
- మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గడిచక క ధర్మోపకారంబులక
ఘనతం జేయక యుండ నేని యమలోకంబందు సూచీముఖం
బనునాదుర్గతిఁ బట్టి త్రోచి యిది గా క పై యున్నభూతం బట
న్చును బాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో క నొప్పింతు రత్యుగ్రులై. 161
- ఆ. నరవరేణ్య యిట్టి నరకముల్ యమలోక, మందుఁ గలపు మఱి నరహస్తసంఖ్య
లందు శమనదూత క లనిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మమారు క లయననరుల. 162
- ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁదప్పుక స్వర్గంబు, నందు భోగసమితిఁ క బొందు చుండు
రేలమిఁ బుణ్యపాపములశేషములవల్లఁ, బుట్టుచుండు రవనిఁ క బుణ్యచరిత. 163
- వ. వరేంద్ర మోక్షమార్గంబు మున్నె వినిపించితి నిప్పుడు నీ కెఱింగించిన వెల్లను
బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దిశకోశంబులు గల వని పురాణంబులు వలుకుచుండు
నట్టి బ్రహ్మాండంబు శ్రీమన్నారాయణుఁ యులశరీరంబగుటంజేసి బ్రహ్మాండంబెవ్వ

రు వర్ణింతు రెవ్వరు విందురు వారలకు నకలశ్రేయస్సులుం గలుగు నీశ్వరస్థూల శరీరంబుఁ దెలిసినవానికి శ్రద్ధాభక్తులంజేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూ ద్వీపవర్ష సరిదద్రి నభస్సుముద్ర పాతాళదిబ్బరక తారాణి నానా కళంకితం బయిన సకల జీవనికాయ్యం బైయద్భుతంబైన శ్రీహరిస్థూలశరీర ప్రకారంబువినిపించితిమి.

చ. జలజభవాద దేవమునిశసన్నత తీర్థపదాంబుజాత ని

ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత కౌస్తుభభూషణాంగ యు

జ్జ్వలతులసీ¹కురంగమదనవాసనవాసితదివ్యదేహ² శ్రీ

నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధరభానుశశాం³లో⁴దినా.

165

క. శ్రీశరుణీహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వతా⁵కనావస భవనా

తీతగుణాశ్రయ యతిని, ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జ కంసవిదారి.

166

మ త్తకోకిలము. దండితారిసమూహ భక్తినిధాన దానవిహార⁶ మా

ర్తాండమండలమధ్యసంస్థితతత్త్వరూప గదాసి⁷

దండశంఖసుదర్శనాంక సుధాకరార్కసునేత్ర⁸ భూ

మండలోద్ధరణార్తపోషణ శ్రమ త్తదైత్యనివారణా.

167

గద్యము. ఇది శ్రీసకలగుణవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్రగంగనాభ్యప్రణీతం

బైన శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుండైన సుమతికిరాజ్యాభి

షేకంబును బాషండదర్శనంబును సుమతిపుత్ర జన్మవిస్తారంబును గయునిచరిత్రం

బును గయునిసంస్తుతియు భూద్వీపవర్ష సరిదద్రి నభ స్సుముద్రపాతాళదిబ్బరక తారా

గణసంస్థితయు ననుకథలు గల పంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 168

ఓం తత్సద్బ్రహ్మ శాస్త్రం మస్తు.

1. 'సర్వంబును విష్ణుమయం' అని తెలియుము శ్రీహరిపాదారవిందంబులు నిరంతరంబును ధ్యానంబు నేయువారలు విష్ణుపదంబునం జెందఁగలవారలు గావున నీపు పరమభాగవతుండవును నారాయణపారాయణుండవును గావున నీకు వినిపించితి నీపరమపావనం బైనకథాప్రపంచంబు వినునతండు విగతపాపుం డై వైకుంఠంబున వసియించు నని శుకయోగీంద్రుడు శరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పెనని నూతుండు శౌనకౌదిమహామునులకుం జెప్పె నిల్ల' బ్రా. ప్ర. 2. ముందమద. 3. 'శ్రీనిలయ నిశాచరేంద్రఘనసీరదనూరుత రాఘవేశ్వరా' అనియు. 4. 'మార్తాండవంశ సుధాభిపూరసుధామ యూఖ సదాసి' అనియు. 5. 'భూమందలేశ నతార్తిపోషణ' అనియు నీయాశ్వాసముసంక్లిష్టపద్యములును అదిపద్యములతోఁ జామంకితముగాఁ జూపఁబడి. మఱియు నీస్కంధపురంధరాశ్వాసములగద్యములును నేకగద్యముగాఁ గానుపించుచున్నవి.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదాంధ్రహాభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము

— ❀ —

1వతాంకితకౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువత్స్థుల
 శ్రీవిభ్రాజితు నీలవర్ణ శుభ రాజీవాక్షుఁ గంజాతభూ
 దేవేంద్రాదిసమస్తదేవముకటోద్దీప్తౌరురత్నిప్రభా
 వ్యావిధాంఘ్రిసరోజు సచ్యుతుఁ గృపాశవాసుం బ్రశంసించెదన్.1

ఉ. నిండుమతిం దలంతుఁ గమనీయభుజంగమరాజనుండలీ
 మండనుఁ జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
 పాండురవర్ణుఁ జండతరభండను హేమగిరింద్రచారకో
 దండు మహేశు గంధగజదానవభంజను భక్తరంజనన్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము నంచితదేవతాకులో
 త్తంసము నాగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమానతంసముం
 గంసజిహాంసునంశమును శి గర్భురసూత్ర సమావృతాంసమున్
 హింస నడంచు² బ్రహ్మము నశహీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తునిక సమదశ్శరముమకవాహను నేకదంతు లం
 బోదరు నంబికాతనయు శి నూరితపుణ్య గణేశు దేవతా
 హ్లాదగరిష్ఠ దంతిముఖు శి నంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
 మోదముతోడ హస్తములు శి మోడ్చి భజించెద నిష్ప్రసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడగట్టినపూర్వపురీతి నేడు నా
 యుల్లమునందు నుండుము సకమున్నత తేజముతోడ భక్తిరం
 జిల్లినచూపు గూడ విధి శి జెందినప్రోడ బుధాశిడ మా
 తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

1- కొన్ని ప్రతుల సీపద్యమునకు మాటుగా 'క. భూతనయాహృదయస్థిత. పాతకహర సర్వ
 లోకపాపన భవనా, తీతగుణాశ్రయ యతివి, భ్యాత సురాశ్చితపదాజ్ఞాకరుణానిలయా' అని
 యున్నది. 2. 'సజ్జభవు శల్లభం' వ్రా. ప్ర.

- క. విలసత్కంకణరవరవ, కలితం బగునభయవరద్రకరముల బెరయం
జెలఁచి భక్తులకు నల, కలుముల దయసేయుజలధికస్వకఁ దలఁతున్ . 6
- క. కాళికి బహుసన్నతలో, కాళికి గమనీయవలయ్యకరకీలితకం
కాళికి దాపసమానన, కేళికి వందనము సేసి శ్రీ కీర్తింతు మదిన్ . 7
- వ. అని యిష్టదేవతాస్థారనంబు సేసి. 8
- చ. పరమసమాధిధుర్యుఁ బట్రుపావనకర్మవిధేయు దేవతా
వరనరవంధ్యు సద్విమలవాక్యు జనార్దనకీర్తనక్రియా
భరణసమర్థు వేదచయ్యపారగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్పుటాప్పు బుధశోభితుఁ బుణ్యఁ బరాశరాత్మజున్ . 9
- క. వ్యాసుని భగవత్పదసం, వాసుని నాగమపురాణవరవిష్ణుకథా
వాసుని నిర్మలకవితా, భ్యాసునిఁదపద్మయుగము శ్రీ భావించు మదిన్ . 10
- సీ. వరకవిత్వోదేశి శ్రీ వాల్మీకిఁ గొనియాడి, భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకమంజులాలాపు శ్రీ శుకయోగిఁ బ్రార్థించి, బాణమయూరులప్రతిభ నొడివి
భాససామిల్లకభారవిమాఘుల, ఘనసుధామధురవాక్యములఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి, నన్నపాచార్యు వర్ణనలఁ బొగడి
- తే. వెలయఁ దిక్కనసోమయాజులభజించి, యెఱునామాత్యుభాస్కరునిచ్చుఁగొల్చి
సుకవిసోముని నాచననసోము నెఱిగి, కవిమనోనాథు శ్రీనాథు శ్రీ ఘనత మెచ్చి.
- ఉ. ఎమ్మెలు సెప్పు నేల జగ శ్రీ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికి
సొమ్ముగ వాక్యసంపదలు శ్రీ సూత్రులు సేసినవానిభక్తిలో
నమ్మినవాని భాగవతగ్రంథమీకుఁ డై తగువానిఁ బేర్చితో
బమ్మెలరోతరాజుఁ గవిశ్రవట్టపురాజుఁ దలంచి మ్రొక్కెదన్ . 12
- వ. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండ నై . 18
- ఉ. ఎయ్యది కర్మబంధముల శ్రీ నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది సమ్మనీంద్రులకు శ్రీ నెల్ల గవిత్వసమాశ్రయంబు ము
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల శ్రీ నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మీరూ
పెయ్యది దానిఁ బల్కెద సుకహృద్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్ . 14
- వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాషరచియిం
పం బూని యీకృతికిం బతిగా నద్దేవుండు గలం దని వితర్కించి నాకుం గవిత్వ
మహత్త్వంబు సంప్రాప్తం బగుకాలంబు దలంచి నారాయణుండై దైవం బని
యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యీకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి
నది యెట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండుక నై యుండ నొక్క
నాఁడు దివంబున. 15
- చ. కలితవిశేషవస్త్రములు శ్రీ గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం

బలచి వినుత్పభూషణము శ లారంగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం
పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ శ బొందినచోఁ గనుపట్టె బలములు
దలమునఁ గ్రమ్ముకొమ్మెఱుగుతండము రూపున నిల్చుపోలికన్ .

16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్గీథి శ నుదయించుమార్తాండ, కోటిబింబచ్చాయ శ గూడినట్లు
హరిహర బ్రహ్మలయ్యాత్మలలో నుట్టి, కరుణ యొక్కట మూర్తి శ బెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్ర గతిని గరంగుచు, హేమాద్రి¹చంతఁ బె శ లెగసినట్లు
ఫణిరాజఫణరాజశ్రవణిగణవిన్నూర్తి, సుమిరంపువెలిఁ దలకమావినట్లు

తే. లుట్టిపడట్లు కట్టెఱనూఁదినట్లు, తేజ మెనంగంగ నామ్రాల శ దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించి సంకల్ప రదృష్టిఁ జూచి యిట్లనిపలికెఁసుంజాలముగాను.

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జదువు శ లద్భుతముల్ విన నొప్పునాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలుఁసాములు మున్నగువిద్య లెల్ల సీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను శ మన్నిటికీ మోహి గిడ్డభంగి నా
చాటునఁ జాటుకారపదసాధుకవిత్వముఁ జెప్పుమింపుగఁ

వ. అని యాన తిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండ నై యే నొక్క శ్లోకంబు
నాక్షణంబ నుడివెతి నది యెట్టి దనిన.

19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ² సదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగహాయ శగుణాయ సదీప్యరాయ
సంపూర్ణపుణ్యపతయే హరయే నమస్తే.

20

వ. ఈశ్లోకం బద్దేవియంగీకరించె నంత మేలుకాంచియానందభరితుండ నై నాట
నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రికయంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవిత్వ
తత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని నుల్లం
బున నిడుకొని.

21

ఆ. పలుకఁ గలిగె మొదల శ భాగవతార్థంబు, భర్త గృష్ణుఁ డయ్యెభాగ్యమొదవె
నమృతరసముఁ గోర శ నెరు చింతామణి, పాత్ర సంభవించుభంగిసిపుడు.

22

అ. (భాగవతము దేట, పఱుప నెవ్వఁడు సాలు, శుకఁడుదక్క. నరునిసఖుఁడుదక్క
బుద్ధిఁ దోచినంత శ బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగిడినంత శ పలుకువాడ.)

23

ఉ. పుట్టిననాటనుండియును శ బుట్టద యెట్టియ దట్టు నైనఁ జే
పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శుభం బగు మద్వరవాక్యసీమకుం
బట్టము గట్టినాడ హరిఁ శ జాయక తత్కథనామృతంబు నే
నుట్టిపడంగఁ జెప్పుదు బుధోత్తము లానుఁడు శ్రోత్రపద్మిన్.

24

వ. అని.

25

సీ. శ్రీవత్సగోత్రుడు శ శివభక్తియుక్తుడౌ నాజనూత్తమః శశారగుణుడు
 నేర్పూరితానందం శ డ్భున పెగ్గడ, బుత్తూడు వీరక పుణ్యమూర్తి
 కాత్మజం మగునానందయామాత్యునకుఁ బోలమాంబకు సంపదలక్షణయశులు
 కనువనామాత్యునకు శ ఘనము వీరనడంత్రి సింగధీపణియునందచితగుణాఘ్య
 తే. లుద్భవించిరి తేజంబులూరితముగ, సారిది చూర్తిత్రయంబన శ శుభ్రకీర్తి
 బరంగి రందులంగనువన ప్రభువునకును, ముమ్మడమ్మనుసాధ్వీయములనువెలసె.

ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు శ రాడదు వచ్చినవారి వీడఁగా
 నాడదు పెక్కుభాష లెడఁనాడదు వాకిలి వెల్లి కల్ల మా
 టాడదు మిన్న కేని సుగుణావళి కిందిర గాక సాటి యే
 చేడియ లేదు చూరికులశేఖ సకస్వయఃముమ్మడమ్మకున్. 27

క. ఆకసువయమం త్రికిః బుణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మడమ్మ మము న్న
 వ్యాకులచిత్తుల నెదువున, శ్రీకరగుణాఘలం బుణ్యాశీలురం గాంచెన్. 28

క. అంగజఃకులావణ్యాశు, భాంకులు హరిదివ్యపదయుఃగాంబుజవిలస
 ద్భ్రంఘాయమానఃత్తులు, సింగయ తేలగయు మంత్రి శేఖరు లనంగన్. 29

క. అం దగ్రజుడ శివప్రాజం దనరినవాడ విష్ణుచరితామృతని
 వ్యందిపటువాగ్విలాసానందాచితమానసుండ శ నయకోవిదుడన్. 30

వ. కావునం గృష్ణపాదారవిందసందర్శనాదర్శితలాయమానచిత్తుండ నయి. 31

శుభ వ్యవస్థంతములు. శ్లో...

క. శ్రీపతికి మత్సరికి నుత, గోపతికి ద్రిలోకపతికి శ శురుజనబుధసం
 తాపనివారణమతికిని, బ్రాహ్మతననకాదితతికి శ బహుతరభృతికిన్. 32

క. హరికి గురుకలవకుంజర, హరికి బలాభీలహరికి శ నంగస్థితగ
 వ్వారికి నరహరికి రక్షిత, కడికి గరాగ స్థగిరికి శ ఘనతరకిరికిన్. 33

క. గుణికి సమాశ్రితచింతా, మణికి మహేంద్రాదిదివిజయండులచూడా
 మణికి బ్రకల్పితశయ్యా, ఘణికిసురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్. 34

క. కంసాసురసంహారున, కంసాచితకర్ణకుండలభరణునకున్
 హింసాపరవరమస్థక, మాంసక రాశితగదాభిమతహస్తునకున్. 35

క. వరయోగిమానసాంతః, కరణసుఖాంభోధిభావకల్లోలన
 త్వరత త్వశేషశాయికి, జిరదామికి సకలభక్తక్షచింతామణికిన్. 36

వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనినషష్ఠ్యంధంబునకుఁ గథాప్రారంభక్రమం
 బెట్టి దనినహరిచరణస్మరణపరిణామవినోదులయినశౌనకాదులకు నిఖిలపురాణేతి
 హాసనిర్ణయవిఖ్యాతుం డైనసూతుం డట్లనియె. 37

క. శ్రీరమణీరమణకథా, సారాయణచిత్తుడగుమః శ బలి కె బరీక్షి
 దుష్కరమణు డాదరింబున, సూరిజనానందసాంద్రు శ శుకయోగీంద్రున్. 38

- సీ. పద్మజేశ్వర్యశాశ్వతమూర్తి వయినట్టి మునినాథ దయతోడఁగముక్తిపదము
మున్నుగా నేమార్గమున వినిపించితి, వారయ నపవర్గభూరిమహిమఁ
గ్రనుయోగసంభవ బ్రహ్మాంబుతోఁగూడ, ననువొంద నగు నని వినుతికెక్క
మఱియు సత్త్వరజస్తమః ప్రభావంబులఁ, గడిచి యై యన్నట్టికర్మచయము
తే. నప్పటప్పటి కడఁగని శ్రయట్టి ప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థఘటన దేహ
కారణారంభరూపమార్గంబు మొదలు, మాటిమాటికి నన్నియుఁ శ్ర దేటపడఁగ.
వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధనరకంబులును వాని కాద్యంతంబు
లును స్వాయంభువసంబంధి యగు మన్వంతరంబును బ్రహ్మవ్రతానపాదుల
వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్షసముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును
భూమండలసంస్థాపనంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రచలన ప్రకారం
బును విభుం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించెనావిధం బంతయు
నెఱింగించినాడ విప్పుడు. 40
- ఆ. కడిచివేదనలకుఁ శ్ర గారణం బై యుండు, గుఱుతూ లేనినరకకూపరాసి
పాలు గాక నరుండు శ్ర బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియఁగ బలుకవయ్య.
శ. అనినం బరీక్షింప రేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 42
- క. కట్టా త్రికరణ ¹మెఱుగక, పుట్టినదురితముల నపుడ శ్ర పొలియింపనియా
కట్టిడి దేహం బుడిగినఁ, గొట్టాడును బిట్టు నరకకూపంబులలోన్. 43
- ఉ. కావునఁ గాలకింకరవిశ్కారము గానకమున్న మృత్యుదు
²ర్భావనఁ జిత్తమున్ వెడఁగుపాటును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్గు చుండఁ దనఁచెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుఁడై యఘముఁ శ్ర బాయతెఱిం గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44
- క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగవలయు శ్ర మును ³రోగములం
జేలినదోషము నెఱుగుచు, వాలాయము దాని నడఁచునై ద్యునిభంగిన్. 45
- సీ. అనవుడు నాతిని శ్ర కనియె భూకాంతంబు, కనుకలి విచుకలి శ్ర గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొప్పని దని కని చాలఁ, బరితప్తుఁ డయ్యుగ్రమృతి నొనర్పు
మూఢాత్మునకు దోషమోచనం బెయ్యది, యారయ నెఱిగింపురమదియుఁగాక
కలువ మొక్కొకచోటఁగావించునొకచోటఁ, గావింపకుండుఁ ద్రతకర్మమెఱిగి
ఆ. యిట్టిజనుండు పుణ్య శ్ర మేరీతిఁ జేసిన, నది ఫలింప నేర శ్ర దని తలంతు
సలిలమందు మేనిరమలివంబు వోకుండ, గజము గ్రుంకువెట్టుగతియుఁబోలె. 46
- వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 47
- క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మూలము గాదు తెలియ శ్ర నేరక తానే

1. 'మరిచే బుట్టిన, 2. ర్భావన చిత్తమున్ బెడఁగుపాటుగఁ జేయకమున్న, 3. దేహముల
జేలినరోగము నెఱుగుచు' వ్రా. ప్ర.

- కర్మముసేసినఁ దత్ప్రితి, కర్మం బొనరింప నలయుఁ శ గలుపవిహారా. 48
- క. హితపు గలకుడుపు మఱి దు, స్వితతులఁ బొడమంగ నీనిగవిధమున నతిన
ద్యోతుఁ డైనవాడు ¹నిర్మల, మఱిచే నఘరాశి నెల్ల శ మట్టము సేయున్. 49
- చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున శ దానమునకొ శమసద్దమంబులకొ
జపమున సత్యశ్రోతముల శ సన్నియమాదియమంబులం గృహ
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు శ నిక్కము హృత్తనువాక్యజంభుసా
పపుగుది ద్రుంతు రగ్ని శతశపర్వవంబుల నేర్చుకై వసిన్. 50
- వ. అదియునుం గాక 51
- ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు శ సోపకమారపదారవిందజా
నందమరందపానకలగ్నారతపట్కుఁచిత్తు లాచు గో
విందపరాయణుల్ విమలశేషులు దోష మడింతు రాత్మలం
జెందినభక్తిచేత రవి శ చేకొని చుంచు నడంచుకై వసిన్. 52
- క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు, షరిమార్దురు మొగలు ముట్టఁ శ బాపంబుల ని
వ్వరతరకములసూర్యుం, డరుదుగఁ బెనుమంచుఁబించగమడఁచినభంగిన్. 53
- క. దంతిపురనాథ విను మొక, మంతన మెఱిగింతు శమదగ్గమంబులు నంహా
వంతు పుభవంతుఁ జేయవు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తి శ గలిగించుగతిన్. 54
- సీ హరికి నర్థముఁ బ్రాణ శ మర్పితంబుగఁ జేయు, వానికైవల్య మోవ్వనికి లేదు
వనజలోచనుభక్త్యవధుల సేవించిన, వానికైవల్య మోవ్వనికి లేదు
వైకుంఠనిర్మల శ్రవతపరుం డైనట్టి, వానికైవల్య మోవ్వనికి లేదు
సరసిజోదరుకథాశ్రవణలోలుం డైన, వానికైవల్య మోవ్వనికి లేదు
- తే. లేదు దపముల బ్రహ్మచర్యాదినియతి, శమదమాదుల సత్యశ్రోతముల దాన
ధర్మమఖముల సుస్థిరస్థాన మైన, వైష్ణవజ్ఞానజనితనిర్వ్యాణపదము. 55
- తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేటు లేనట్టిముక్తివర్తమిలోకమందు నెవ్వరికిఁ గలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు శ సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పరు శ లయినఁ గాక.
- క. అరుదుగ నరహరిభక్తి, భారయనియాపురుషుసుకృత్యపుంజంబులు వే
మఱుఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరవు, నరవర మధుఘటముఁ బెక్కునదులుంబోలెన్.
- చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజలజంబులయందు మనంబు నిల్పును
వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణారాగులుఁ గాలునియగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్సభటకౌఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు శ గైకొని వారలఁ జెంద నేర్చునే, 56
- వ. కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనం బగునొక్కయితోహంబు గల దది విష్ణు
నూతయమదూతనంబాదం బనబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 57

* 1. తాలిమి, కతమునఁ దత్త్వముకొనుట శ గల్పించుఁ జాల.

... అజామిలోపాఖ్యానము. ...

- సీ. నగనాథ వినుము కన్యాకృష్ణపురిమనం, గలండు బ్రాహ్మణుడజామిళుడనంగం
బాతకం డతులనిశ్శర్భగ్యం డవజ్ఞుండు, నవ్వునదాచారి శ కష్టరతుండు
జూదంబులందు దుశ్శర్వాదంబులందును, శౌర్యబునందు మగచ్ఛరమ. గలిగి
తొత్తాత్మపత్నిగా శ మత్తుండై వరియించి, కొడుకులం బదుగురం శ బడసిచాల
- ఆ. మోహజలధిలోన శ మునిగి ముచ్చట దీర, బాలలనాదిశ్రీలం దగిలి
పెద్దకాల మతండు శ వెంపర సుఖయించి, ¹ఫలిత మెల్ల వదలి శ పతితుండయ్యె.
- సీ. నిర్మలంబున జాల శ నెఱయుచిత్తం బన, నల్ల సువెండ్లుకల్ శ డెల్ల నయ్యె
దగుమోహపాశబంధంబు జాతినమాడ్కి, బొడలినయంగముల్ వదలివేరె
సింద్రియంబులకోర్కు శ్రిక నొల్ల ననుభంగి, నద గకతలచాలవడకఁజొచ్చె
దహకంబుప్రాయంబుగదగిలిపోయినమాడ్కి, లోచనంబు మాడ్కినీచ మయ్యె
- ఆ. వగరు పుట్టె నంత శ బెగలె దంతంబులు, నుక్కినయాను దగ్గు శ బిక్కుటిల్లె
శిరసు నొవ్వం దొడకఁగె శ జెదరె మనం బంతం, గడిచియైనమాపుకాలమందు.
- ఆ. ఎనయ నతని కెనుబ్ర డెనిమిదివర్షంబు, లంత నగుగుటయును శ భ్రాంతుండగుచు
గోరి పిన్నికొడుకు శ నారాయణాఖ్యుండు, బాలం డగుట మిగుల శ భ క్తిజేసి.
- క. తనసతియం దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ బెనఁగొనంగ నక్కుమాడుని ననిశం
బును ముద్దాసేయు చుండెను, జనవర వాత్సల్య మాత్మ శ సందడిగొనంగన్. 63
- క. బాలుని ²ముగ్ధవచోముజు, ఫాలుని నిజజనకబంధుపరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుగొని, యాలరిబ్రాహ్మణుండు నగదిశతాత్ముం డగుచున్. 64
- క. అత్యంతపానభోజనకృత్యంబులఁ బాత్తు ³గళిగి శ క్రిడలం దత్సం
గత్యంబు వదల కాగతమృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె శ మిక్కిలిజడుం డై. 65
- తే. తెలియకీరితి నతండు వశ్శ్రించుచుండ, భయదమగుమృత్యుకాలంబుప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తిసపుత్రుడదలంచి, యాత్మం బ్రపించెనారాయణాయటంచు.
- వ. అప్పుడు. 67
- క. కింకరుల ధర్మరాజవ, శంకరుల దురంతపంకశనమధికజననా
శంకరుల నకలలోకభ, యంకరులం గనియె సింద్రియాకులుం డగుచున్. 68
- క. ఘాతుకుల దండదండితి, పాతకుల మహాగ్రకర్మభరనిష్కరుణ
జాతకులఁ బ్రేతనాయక, దూతకసంతతుల నతండు శ దూరమునందున్. 69
- మ. కసియో బ్రాహ్మణుడంత్యకాలమున వీరక రోషవిష్ణూతుల
ఘనపీనోష్ణవికారవక్త్రవిలసద్ధర్మోపేతుల
జనసంత్రాసకరోద్యతాయతనుపాశశ్రేణికాహేతుల

1. 'ఫలిత మెల్ల వదలి పతితుండయ్యె. 2. నర్థవచోముజు. 3. గలసి. 4. గూర్చి, యడరి పలి
నించు నారాయణాఖ్యయనిది' వ్యా. పృ.

హననవ్యాపివిభీతులకా ముపుర నాకా తానేతలకా మాతలన్ 70

వ. 1 ఇట్లతివ్యక్తతకుండుగండాభోగవిభాగవిషయవివృత్తినేత్రులు నత్తిష్టవిష్టురతులు
యప్పినంవేష్టి, మహార్షిరోములు నభ్యస్త సమస్త జీవాహారిణాకరణ ప్రశస్త
హస్తసిన్ధుస్తపాశశారులు నగుయమభటులు మువ్వరం గనుంగొని యదామి
ళుండు వికలే ద్రియుండు వికంపితప్రాణులును విస్తృతలోచనులును విహ్వ
లాత్మకుండును నై 71

వ. దూరమున నాడుబాలుఁడు, బోరనఁ దనచి త్తసిమః శ బాఙ్గట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మ్యనందను నొనెవెన్. 72

చ. మరణపువేళ నద్దసుజమర్దనుసంస్కరణంబు సేయఁ ద
త్పరిసరవర్తు లాత్మపరిపాలకునామము నాలకించి ని
ష్కరగతి నేగుడెంచి పొడగనూపి యదల్పిరి కాలుబాసులకా
ఖరతరభాషులకా వికట్రాల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్. 73

క. దాసీభర్త నజామిశ, భూసురుఁ ద త్తనువువలన శ బోరన వెలికిం
దీసినయమభటులను బోఁ, ద్రోసి శ్రీచరునిహుక్తికమాతలు కడిమిన్. 74

శ్లో విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము. శ్లో

వ. ఇట్లు విష్ణుమాతలవలన నిరూత ప్రయత్నులై యమదూత లిట్లనిరి. 75

క. ఎవ్వరివారలు యాత్రో, జివ్వకుఁ గత మేమి యిట్లు శ చిక్కినవానిం
గ్రావ్వున విడిపించితి రిక, నవ్వులతో జమునిశాసనంబులు జగతిన్. 76

వ. అదియునుం గాక. 77

సీ. ఎవ్వరు మీ రయ్య శ యీభవ్యరూపముల్, కన్నుల కద్భుతకృమ మొనరెచ్చె
2దివిజలో భువిజలో శ దేవతాప్రవరులో, సిద్ధులో, సాధ్యులో, శ చెప్పరయ్య
దళితపాండురపద్మకళదీర్ఘనేత్రులు, పరవీరకౌశేయ, వాసు లరయ
గంధముండలనట్రత్కుండలవ్యములు, బటుకిరీట ప్రభా, భాసితలుచు

తే. భారిపుష్కరమాలికాచారువత్తు, అమితకోమలసవయావనాధికులుచు
బాహు కేయూరమణిగణాభ్రాజమాన, సునచతుర్భుజలభ్రాసంకాశకులు. 78

క. ధనువులు నిమగ్నచతుములు, గనదంబుజశంఖచక్రఖడ్గగదాసా
ధనములు ధరియించిరమీ, తనువులు లోకముల కద్భుతం బొనరించెన్. 79

క. కొంతంబు లమునమాతలు, కొంతంబు జగములను దిశలఁ గలిగినబహుళ
ధ్యాంతములఁ బాఱఁచోలుచు, సంతస మొందించె నిపుడు శ సర్వకామ మై.

వ. ఇట్లఖిలలోకానందకరకమ్రాకాసులు నఖిలవిభ్రాజమాన తేజోదుర్నిరీక్ష్యమాణు
లుచు నిఖిలధర్మ పాలురుచు నగుమీరు ధర్మపాలపరిచారుల మమ్ము నడ్డపెట్టం
గతం బేమి యున (వారు ధర్మరాజులువరుల గారయితలువున) ముదకృత

కందళితముఖారవిందు లయి గోవిందునికంఠః సమందిరంబు (కావలి) వారలు వారి
వాహగంభీరనిర్గోషపరిపోషణంబు లై నవి శేషభాషణంబుల ని ట్లసిరి. 81

ఉ. మీరు పరేతనాంకుని మేలిమిమాతె లతోనిఁ బలుకుడొ
తోరపుఁబుణ్యలక్షణము 3 దుష్కృతభావము దిండకృత్యము 4
బిరముతోడ సితసి కభీష్టపాసముఁ బూని దండ్యు లై
వ్వారలొ సర్వభూతములొ 5 1 వా 6 కకొందఱుపాపకర్ములొ. 82

వ. అనిన యమభటు లి ట్లసిరి. 83

క. వేద ప్రణిహితమే యను, మోదంబుగ భర్త మయ్యె 3 మున్ను తదన్యం
బోడి యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేద 3 మని వినుకతనన్. 84

సీ. ఎవ్వనిచేఁ దనకయిర వొందు త్రి గుణస్వభావ మై నట్టియొక ప్రాణిచయము
లను గుణనామ క్రియా రూపములచేత, నేర్పడుగతిఁ దాన 3 యెఱుంగఁబడును
సర్వముం డనలంబు 3 నాకాశమును బ్రభం, జనుఁడు గోచయమును శశధరుండు
సంధ్యలు దినములు 3 శర్వరీచయములు. గాలంబు వసుమతీజలములును
తే. దేహధారికి సాక్షు లై 3 తెలుపుచుండు, దండనస్థానవిధము సద్ధర్మగతియుఁ
దగులుమిరీ క్రమానురోధనముసేసి, యఖిలకర్ములు దిండార్హులరయి నెపుడు.

తే. కోరికర్మంబునడిపెడువారికెల్ల 4, గలితశుభములు సశుభముల్ 3 గలుగుచుండు
సరయఁగా దేహి గుణసంగియైనయపుడె, పూని కర్మంబు సేయకమానరాదు.

క. ప్రకృతమునఁ దా నొనర్చిన, సుకృతము దుష్కృతము నెంత 3 చూడఁగ నంతే
2 వికృతి గని యనుభవించును, సకృతమతిం దత్ఫలంబు 3 నతినిపుణు డై. 87

వ. మఱియు పినుండు జన్మంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబులచేత నైనను (సుఖ
దుఃఖగుణంబులచేతనైనను) ధార్మికాదిగుణంబులచేతనైనను సకలభూతంబులుఁ
దైవిధ్యంబు నే ప్రకారంబునం బొందు నా ప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం
బొందుచుండు దేవుం డైనయముండు సర్వజీవాంతర్యామియై ధర్మాధర్మయుక్తం
బైన పూర్వరూపంబుల 3 విశేషరూపంబులచేతం జూచు చుండి వాని కనురూపం
బులఁ జింతించు చుండు సవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుం డై ప్రాచీన
కర్మంబులచేత నేర్పడినవ రమాన దేహంబు నే ననితలంచుచుండినవ్వజన్మస్మృతి
గలవాఁ డై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబుల
చేతఁ గర్మంబులం జేయుచుండి జ్ఞానేం ద్రియంబులచేతఁడమోవిషయంబు లైన
శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగు చుండి పదియాఱవది యైనమనంబుతోఁ
గూడి పదియేడవవాఁ డగు చుండి షోడశోపాధ్యంతర్గతుం డై యొక్కరుండున
జీవుండు సర్వేం ద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేం ద్రియకర్మేం ద్రియ
మనోవిషయంబులఁ బొందు చుండి షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరఁగి

గుణత్రయకార్యం బనునిమిత్తంబున హర్షశోకభయంబుల నిచ్చు చున్నసంసారంబు ధరించుచుండు విజితపద్మర్థుం డైనదేహి కర్మంబు లొల్లంబుద్ధి నెఱింగియు వినియుఁ గర్మంబులు సేయు చుండి తనసంచారకర్మంబునం జట్టుకొన్న పసిడికాయపురువునంబోలె సిద్ధిమోషాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందుచుండు నర్తమానవసంతోదికాలంబు భూతభావివసంతోదికాలయోగ్యం బైచపుష్ప ఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు నెట్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్మాధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్కనరుండు నొక్కక్షణంబునుగర్మంబు సేయ కుండువాఁడు లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబులచేతఁ బురుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయించుం బడు చుండు నవ్యక్త నిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబు లైననూనూత్మశరీరంబులు మాతాపితృ సదృశంబు లగు చుండు నిట్టివిపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతినంగమంబునం గలుగు చుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుం డైనయప్పరమేశ్వరుని సేవించినం దలంగు చుండు.

88

సీ. కావున నితఁడు సత్కర్మవర్తనమున, భూదేవకులమునఁ శ్రీ బుట్టినాఁడు
చాంతుఁ డై శాంతుఁ డై శ్రీ ధర్మసంశీలుఁ డై, సకలవేదంబులఁ శ్రీ జదివినాఁడు
అనయంబు గురువుల శ్రీ నతిథులఁ బెద్దలఁ, జేరి శుశ్రూషులఁ శ్రీ జేసినాఁడు
సర్వభూతములకు శ్రీ సమబుద్ధి యై చాల, బహుమంత్రసిద్ధులఁ శ్రీ బడసినాఁడు
తే. సత్యభాషణనియమంబు శ్రీ జరపినాఁడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల శ్రీ నెరపినాఁడు
దండిలోభాదిగుణములఁదరపినాఁడు, మంచిగుణములుదనయందుఁమరపినాఁడు.

క. సతతాచారసమంచిత,మతి యై సుజ్ఞానమునకు శ్రీ మరగెడుతఱి నా
యతగతి నాతని కంగజ,మత మై నవయావనాగమం బెడపొచ్చెన్. 90

సీ. కడకంట యావనగర్వంబు వొడగట్టె, మదిలోన నుద్రేక్యమదము దొట్టెఁ
గడు మేనఁ గామవికారంబు దలచూపె, ముఖమునఁ జిఱునవ్వున మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురం శ్రీ బయ్యె దేహం బెల్లఁ, గచభారమున నెఱిఁకప్పు మెఱసెఁ
గటిభారమున నూరుకాండముల్ జిగిమిఱె,బాహుశాఖలు దీర్ఘభంగిదోఁచె

ఆ. నురము విపుల మయ్యె శ్రీ నుల్లసద్వరకాంతి,పూర మంగకమునఁబొందుపడియె
భూరిజేఱఁ డయినభూసురాన్వయనకు, నభినవైక యావనాగమమున. 91

క. హృదయమున, బొడముయావన,మదము పెలిం దోచుభంగి శ్రీ మానితరుచి ద
ద్వదనమున నూగుమీసలు, వొదలుచుఁ గప్పడరి చూడఁ శ్రీ బొంకం బయ్యెన్.

వ. మఱియును.

93

క. తమ్మివిరిమిఁద వ్రాలిన,తుమ్మెదపంక్తియునుబోలె శ్రీ దోరపులీలం
గ్రమ్ముకొనివిప్రతనయుని, నెమ్మొగమునఁ గానఁబడియె శ్రీ నెఱిమీసంబుల్.

వ. అంత ననంగబ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతుండొనర్చునంకురార్పణారంభంబును

బోలె లలితః సలయః సరప్ర సారభాసుర బహుపాదపాదిపురోపవనపవనజవనప్రభా
వపరికంపితవిటవిటీజనహృదయప్రపుల్ల ప్లవనభల్లంబును ననూనప్రసూననిర్భర
గర్భావిరూఢతసురభిపరాగపటలపటఘటితనభోమండలంబును నమందనివ్యంద
మరందబిందునందోహకండళితచిత్తమ త్తమధుపసంకులయుగకారముఖరిత సకలది
శావలయంబునునిరంతరధారాశరసభరితపరిపక్వఫలానుభవప్రభవసమ్మోద వాద
శుకప్రముఖపతంగకోలాహలంబును నై మధుమాసంబు సర్వజనమనోహరం
బును నై నిఖిలవనపాదపంబుల సలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామిళండు
పితృసిద్ధేశంబునం గుశసమిత్సృష్ణఫలార్థంబు వనంబున కరిగి తిరిగి వచ్చుసమ
యంబున నొక్కలతాభవనంబున.

95

క. బద్ధానురాగ యై స్మర, యుద్ధంబున కలరుబుద్ధి శ నురుకామకళా
సిద్ధ యగువృవలితోఁ బ్రియ, వృద్ధిం దగఁ గూడి యున్నవిటునొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిక రతిశాస్త్రకళా, ర్భటునిక వరయావనానుభవమదవిభవో
ద్భటునిక సురతేచ్ఛాసంఘటునిక విగతాంబరోరుకటునిన్ విటునిన్.

97

శా. హాలాఘూర్ణితసేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో
1. ఖేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁ శ గీర్ణాలకాజాలతో
హేలాలింగనభంగివేషవతితో శ నిచ్చావతీమూర్తితోఁ
గేళిం దేలుచు నున్నవానిఁ గనెఁ బుంభూతరోనూంచుఁ డై.

98

క. కలికి వరుమదనకదనపుఁ, బలుకులకలకలము బెడఁగునవడుమేఖలము
వ్వలరవళిఁ దగిలి కలిగొనఁ, గలకంతి రతంబు సలుపుఁగమకముఁ గనియెన్.

క. కవకవ నై పదనూపుర, రవరవ లాగుబ్బుకొన్నరతిపతిగతులం
జవచివ నై విటుచెమ్ముల, రవళి రతిసల్పురతులరవరవ గనియెన్.

100

చ. కురు లళికంబుపై నెగయఁ శ గ్రొమ్మడి వీడఁగ గుబ్బదోయిపై
సరములు చోకళింపఁ గట్రిసంగతి మేఖుల తాళింప న
త్కరవరకంకణావళులు శ గర్జిలఁ గౌ నసియాడ మిఁదు గా
మరునివినోదముల్ సలిపె శ మానిని యశావనగర్వరేఖతోన్.

101

క. మవ్వపుసుకుమారాంగిని, జవ్వని, నుపగూహాదిసముచితరతులక
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్విఘ్నారంగ మర్కటధోద్దీపనుఁ డై.

102

తరలము. బహుళదృక్పరిపాకమోహనిబద్ధుఁ డౌచు మనంబులో
సహజకర్మము వేదశాస్త్రము శ సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త
న్నిహితచిత్తము వట్టి పట్టఁగ శ నేరఁ డయ్యె సదా మనో
గహనమందు మరుండు పావకుక్తవడిం జరియింపఁగాన్.

103

1. ఖేలాపాలనోపరీవిభవతో. 2. మూర్ఖితో, 3. కలికివగ మదన. 4. గరిగొనఃరతిగొన.
5. కవకవ రై...రవరవ రై గుబ్బుగొన్న.

- శా. ఆలీలావతిగండపాళికలపై శ హాసప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపం క్రిపె నళిసిపై శ నాకర్ణదృశ్యాతిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకిటిపై శ నిచ్చల్ పిసాలింపగా
జాలిం బొందుచు నాత్మక గుందుచు మనోజాతానలోపేతుఁడై. 104
- తే. మఱి కులాచారవర్తన శ మాలుచేసి, పరంగుపితృర్థములు దానినాటు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తి శ జాలుచేసి, లోలలోచనపసఁ జెంది శ లోలుఁ డయ్యె.
- క. శ్యామఁ గుసుమాస్త్రుఘ్నేన, కామఁ గులస్త్రీలలామఁ శ గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, ధామమున నటించె గ్రించుచదన మెదఁ బొడమన్.
- ఉ. బంధులఁ దిట్టి సజ్జనుల శ బాధలఁ బెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బందెలు సుట్టి యారములు శ వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్టయై
నిందల కోర్చి సాధులకు శ నిందితుఁడై గడించుచువత్త మా
సుందరి కిచ్చి మచ్చికలు శ సొం పెదఁ గూర్చి వసించె దత్తుపన్. 107
- సీ. సముచితప్రతిచర్చఁ శ జర్పింప నొల్లక, సతికుచద్వయచర్చఁ శ జర్పసేయు
దర్శకర్కశపాతరతర్కంబు గా దని, కలికితోఁ బ్రణయతరకంబు సేయు
స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్సతి, పదవాక్యసంగతి శ పరంగఁ జేయు
నాటకాలంకారశ్చైపుణం బుడిగి త, న్నాటకాలంకారశ్చపాటిఁ దిరుగుఁ
- తే. బరంగఁజరకాలమీరితిఁ శ బాపనియతి, రమణదానీకుటుంబభాగరమువహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁబాపాత్ముఁడగుచు, నశుచియునుదుష్టవర్తనఁడై మెలంగె.
- క. అటు గాన పాపకర్మునిఁ, గుటిలుని సుజనార్తు ధూర్తుఁ శ గూరుని సేమా
వటమునఁ గొని యేగెద మం, తట దండమువలన నితఁడు శ ధన్యత నొందున్.
- వ. ఇట్లు వలుకుచున్నయమదూతల వారింది నయకోవిదులైనభగవద్దూత లిట్లనిరి.
- క. అవురా ధర్మవివేక, ప్రవరులపస గానఁబడియె శ బాపము పుణ్య
దృఢపుల యదండ్యులదండన, వివరం బొనరింపఁబడియె శ విధి యెఱుంగమిచేన్.
- చ. సములును సాధులున్ విహితశాసనులున్ సుదయాళురున్ శుభో
త్తములును నై నయట్టితల్లిదండ్రులు బిడ్డల కెగ్గు సేయుచో
గ్రమ మఱి వార లెవ్వరికిఁ శ గైకొని కుయ్యడఁ జాలువారు సం
భ్రమమతి మీమనంబులఁ దిగరంబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా. 112
- ఆ. ఎఱుక గల్గునూతఁ శ డేది యొనర్చిన, నది యొనర్తు రితకు శ లైనవార
లతఁడు సత్య మిట్టి శ దనెనేని లోకంబుఁ, దత్ప్రవర్తనమునఁ శ దగిలియుండు.
- ఆ. నెమ్మి దొడలమీఁద శ నిద్రించుచెలికాని, నమ్మిదగినవాఁడు శ నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధిఁ జంపఁ శ దొడరునే యెం దైనఁ, బ్రీతి లేక ధర్మకదూతలార. 114

1. 'మాటునేసి' అ. ప్ర. 2. ధామంబు నడంచుకొంచు. 3. ధర్మవిలోకప్రవరులగుభగ గానఁ, 4. శుభ యగునేతన్.

ఆ. చిత్త మెల్ల నిచ్చి శ చెలితనంబున వచ్చి, నచ్చి కలయ మెచ్చి శ నమ్మునాని
గరుణ గలుగువాడునుకడుసామ్యుడగువాడు, చింతనేయ కెట్లు సెఱుప నేర్పు

వ. అదియునుం గాక.

116

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు శ నెక్కుడుపుట్టువులందుఁ జెంది యా

యాతము లై నపాపనివృత్తాంబుల నన్నిటిఁ బొఱు దోలి ప్ర

¹భ్యాతమతిన్ మహామరణశకాలమునన్ హరిపుణ్యనామనం

భూతసుధామయాద్భుతవిభూతికరాక్షరసంగ్రహంబునన్.

117

సీ. బ్రహ్మహత్యానేకశపాటపుల కగ్ని, కీలలు హరినామశక్తి ర్తనములు

గురుతల్పకల్మషకూరసర్పచుఁ కుఁ, శేకులు హరినామశక్తి ర్తనములు

తపనీయచౌర్యామృతమసంబునకు సూర్య, కిరణముల్ హరినామశక్తి ర్తనములు

మధుపానశిల్పిష్టమదనాగనమితిఁ గేసకుల్ హరినామశక్తి ర్తనములు

తే. మహితయోగోగ్నిత్యస్యమాధిపిధుల, నలగు బ్రహ్మడిసుకులకు శ నందరాని

భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యాభిగభాగ్న్య, ఫలనంబులు హరినామశక్తి ర్తనములు.

118

సీ. ముక్తికాంతైకాంతశమోహనకృత్యముల్, శేలిమై హరినామశక్తి ర్తనములు

సత్యలోకానందశపాభాగ్యయుక్తముల్, శేలిమై హరినామశక్తి ర్తనములు

మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్, శేలిమై హరినామశక్తి ర్తనములు

బహుకాలజనితతపఃఫలసారముల్. శేలిమై హరినామశక్తి ర్తనములు

తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయశపోవకంబు, లభిమతార్థంబు లజ్ఞానహరణకరము

లాగమాంతోపలబ్ధంబులమృతసేవ, లార్థశుభములు హరినామశక్తి ర్తనములు.

క. కామంబు పుణ్యమార్గ, స్థేమంబు మునీంద్రసాంద్రచేతస్పరసీ

ధామంబు విష్ణునిర్మల, నామంబుఁ దలంచువాఁడు శ నాథుఁడు కాఁడే.

120

క. డెందంబు పుత్రువలనం, జెందిన దని తలఁప వలదు శ శ్రీపతిపేరే

చందముఁ బలుకఁగలిగిన, నందకథరుఁ డందుఁ గలఁడు శ నాథుం డగుచున్.

ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి శ పిలుచుట విశ్రామ, కేలి నైన మిగులఁ శ శేలి నయినఁ

బద్ధగద్యగీత్యభావార్థములనైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁపఁ శ గలుషహరమ.

122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి శ కుందినచోట మహాజ్వరాదులం

జేలినచోట సర్పముఖశిడల నందినచోట నార్తులై

తూలినచోట విష్ణు భవదూరునిఁ బేర్కొని రేని మీఁద న

క్కాలుని ²యాతనావితతిఁ శ గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్.

123

సీ. అతిపాపములకుఁ బ్రయత్నపూర్వకముగఁ, దనుపాపముల కమితంబు గాఁగ

సన్మనివరులచే శ ³సంపాద్య మై యుండు, నిర్మలం బగుపాపనిష్కృతములు

గ్రమరూపమున నుపశమనంబు లగుఁ గాని, ⁴తత్పాపచయములుగదలఁప లేవు

- సర్వకర్మంబుల క సంహార మొనరించి, చిత్తంబునకు దత్త్యసిద్ధి నొసంగు
 ఆ. నొసర నీకుసేవ క యోగిమానససరో, వాసుసేవ హేమవాసుసేవ
 వేదవేద్యుసేవ క వేదాంతవిభుసేవ, సరవపురుషపాదకర్మసేవ. 124
- క. హరి నెఱుంగనియాబాలాడు, హరిభక్తులతో నేడ గూడినహరి యనువాడు
 "రియై వోషము ఁడంచును, గరువలితో నగ్ని దృణముగ్గాల్చినభంగిన్. 125
- ఉ. ఆరయ వీర్యవంత మగునామధ మెట్లు యశ్రచ్చం గొన్నఁ ద
 చ్చారగుణంబు రోగములఁ క జయ్యనఁ బాడెడుమాడ్కిఁ బుణ్యవి
 స్సారుని నంబుజోదరునిఁ క బామరుఁ డజ్ఞు డవజ్ఞుఁ బల్కినక
 వారక త త్ప్రభావము ధ్రువంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపడే. 126
- క. ధృతి దప్పినతీసి బుర్రా, కృతమునగాఁ కెట్లు దోచుఁ క గేశవుఁడు మడిక
 మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన, యంత డొక్కని మనములోన క వడకెడువాడే. 127
- మ. నిరతం జై నిరవద్య మై నిఖలచిన్నిర్రాణ మై నిత్య మై
 కరహంకారగుణాధ్య మై నియమ మై నిర్దోష మైనట్టిశ్రీ
 హరినామస్మరణామృతం బితఁడు బ్రత్యక్షంబు సేవించఁ దా
 మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మరూప బేల వ్యర్థం బగున్. 128
- వ. అని యిట్లు శ్రీమద్భగవద్దూతలు భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి బ్రాహ్మణుని నతి
 ఘోరం బయినయామృతాశబంధనిర్ముక్తునిం గావించి యమభటులవలనియుదు
 టు వాసి రంత నాయమదూత (లాభగవద్దూతలసంభాషణప్రభావంబునఁ దమ
 మనంబులు శాంతి నొంది భగవత్తత్వజ్ఞాను లయి) చేయునది లేక (నిరాకృతు
 లై) యమలోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129
- క. అతఁడును బాశచ్యుతుఁ డై, గతభయుఁ డై ప్రకృతి నొంది కడునుత్సవసం
 గతిఁ జూచి మ్రొక్కిమదిలో, నతులితమున మొదవి పొదలి క హరిదాసులకున్. 130
- ఆ. నిలిచి కేలు మొగిచి క పలుక నుద్యోగించి, చెలగు చున్నలోనితలపు డెలిసి
 చక్రధనుకూర్మిసహచరు లరిగి ర, దృశ్య లగుచు దేవదేవుకడకు. 131
- క. వేదత్రయసంపాద్యుని, మోదంబు గుణాశ్రయంబు క మొగి భగవద్ద
 రాక్షసేశం బగుతద్భట, వాదంబు నజామిళుండునవదలక వినుచున్. 132
- క. శ్రీమన్నారాయణపద, తామరసధ్యానసలిలఘౌఠమహాఘ
 స్తోమం డై సద్భక్తికి, ధామం బగు చుండఁ డెలిసి క తత్తణమాత్రన్. 133
- క. బరవసమున నరికట్టిన, దురితంబుల దలఁచితలఁచి క తుదిఁ దాపమునక
 హరి నీకు నాశ్రయించుచు, బరితాపము నొంది పలికె బ్రాహ్మణుఁ డంతన్. 134
- సీ. వృషలియం దనురాగప్రవృద్ధి బిడ్డలఁ గనిఁ కులము గోదావరిగోలద్రోచి

1. హరిభక్తుఁడు భక్తితోడహరి యన రెండున్. 2. యాయర్థంబున నింక సంభయంబుగలదేని
 విశాఖ నడుగఁ బొందని పతికి బ్రాహ్మ. 3. మృశ్యవలనియెడల వాసి. 4. దురు పెల్లాదవన్,

రచ్చల కెక్కి పెక్కారజ్జుసేతల నరి,వారిలోనలఁ నలగనంపు చేసి
కట్టడిమూదక నై శ కర్మబంధంబుల,పుట్టిన నింగురపోన నగుచుఁ
దరుణులొకతలఁత్రవ్వి భోగించిన, కడిదినానగ్నంబుగలి పోయెఁ

ఆ. జరుపు చట్టు పడియె శ శాస్త్రంబు మన్నియ్యె,బుద్ధి పురువుమేసెఁబుణ్యమడఁ
సీతి మట్టుపడియె శ నిర్మలజ్ఞానంబు, ¹ముట్ట నడగె బోధ శ మూరిఁ బోయె.

క. చిక్క నిచక్క నిచన్నల,మక్కు నయిల్లాలి విడిచి శ మాయలు గలయీ
వెక్క సపుమద్యపానపు,దొక్క పనం దగిలి దుర్విఘ్నంబు నై చెడితిన్. 136

ఉ. అక్కట ఘోరదాహకృతము,హానలకీలు నన్ను ముట్టి పే
రు క్కడఁగింప కిట్లు ధృతి శ నుండఁగ నిచ్చె నహో దురాత్ముని
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల నశకల్మషచిత్తులఁ బెద్దలన్ ము తే
దిక్కున లెనివారిఁ బలు ²త్రిక్కులఁ బెట్టుచుఁ బాటఁ దోలితిన్. 137

క. అకృతజ్ఞుడ నై విడిచితిఁ, బ్రకృతిగ గెఁగంధపులను శ బాల్యమునను దు
ర్వికృతిఁ బడె కండఁ జెంచిన,నకృతుల మజ్జనకవరుల శ శోభనకరులన్. 138

వ. అప్పుడు. 139

ఆ. వెక్కు పాతకముల శ భృశదారుణం బైన,దొడ్డనరకమండఁ శ బడ్డె న్ను
నాపదకలకఁ బాపి శ యరికట్టి రక్షించి, రిట్టిధర్మపురుషులందువారొ. 140

శా. చోద్యం బై కలవోలెసిక్షణమునం శ జూడంగఁ బ్రత్యక్ష మై
వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీడ్చినమహావీరుల్ భృశోదగులా
యద్యోగంబులవారు పాశధరు లీయఁతాహహల్ మాని నం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలఁ ప్రఖ్యాతుడెం దేగిరో. 141

ఉ. దారుణపాశబంధనవిరధానములక్ సరకార్ణ సంబులొఁ
గూరినవాని నన్నుఁ జెడఁగ కుండ నొనర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలఁ శభోమణితేజులు లోచనోత్సవుల్
చారుదయాసమంచితవిరచారులు నల్వరు నెందుఁ బోయిరో. 142

మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు కనకన్నాళికపత్రాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లాజానూరుబాహుల్ స్మితా
నను లాలంబితకర్ణ వేష్టనసువర్ణచ్చాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెం దేగిరో. 143

వ. పాతకుండ నగునాకు నవ్విబుధోత్తమదర్శనంబు పురాకృతంబు లగుపుణ్య (విశే
షం)బులం గాని దొరక నేరదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి
యొప్పె నట్లుగా కుండనేనిఁ గలువవర్తనంబున వృషలీభ ర్తనై యండి మృతిఁ

బొందు చున్ననాడుజిహ్వాకు శ్రమర్పారాయణనామగ్రహణంబు సంభవింప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జడుడి క బ్రహ్మఘాతుకుండను, మానతోభమోహాశమత్సరుండ నాకు నెట్లు దొరకు క నారాయణునిదివ్వునామవిమలకీర్తనంబు చెదికి. 145

సీ. దారుణమోహాంధకారపూరితుండను, హరివిస్మయస్మరణాన్వితమతి నె పంచమహాతి వ్రహ్మతతోపేషుండ, హరివిస్మయస్మరణాన్వితమతి నె కౌటిల్యకితవవికారపారీణుండ, హరివిస్మయస్మరణాన్వితమతి నె యఖిలదుఃఖైకభోగ్యార్థవమగుండ, హరివిస్మయస్మరణాన్వితమతి నె తే. నిందలకు నెల్ల నెల నైననగిర్గుఱుండ, మందభాగ్యుండ నేనేడమనువిదాచి దివ్యగుణనామకీర్తన తేజః జేడఁ, బూర్వసుకృతంబుగఁకెట్లుపొందఁగలుగు. 147

వ. అని వితర్కించి. 147
మ. యతచిత్తేంద్రియమారుతుండు నగుచుకొనె యత్నం బొనర్తుకొ హరి వ్రతసంపత్తికి బుణ్యవృత్తికిఁ జిదాశ్రవాసోన్ముఖాసక్తికిఁ యుతనిర్వాణపదాసురక్తికి సుఖోద్యోగక్రియాశక్తికిఁ ధృతిలబ్ధోత్తమముక్తికిఁ సకలభాత్మీధుర్యసద్భక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల, ¹నడచితి మామూవిమోహాశ మైనతమంబు న్నొడిచితి సరివర్గంబుల, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్మార్థవమున్. 149

క. యోషిద్రూపంబున నను, ²నేషణముఖగహ్వరమున క నెగమ్రుంగి కడుక జ్యేషమున గోతి సేసిన, దోషద యగునాత్మమాయఁ క దొలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపంబాత్మసేహంబునందోచిన నాబ్రాహ్మణుండు. 151

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసంభాషైకమంత్రంబులకొ మిగులకొ జ్ఞానము వుట్టు మోహభవనసమిక్తశాస్త్రబంధంబులం దెగ ఖండించి సబంధమి త్రసుతప్రతీమోహవిశ్రాంతుండై జగతీనాథురమేళు కృష్ణుని దయై, స్వర్గంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నడు జెడనిపుణ్యధనములమూటల్ వరముక్తికాంత తేటలు, సరివడ్వర్గంబు చొరని క యరు దగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుం క డతితత్వవేదియై, భవబంధముల నెల్లఁ క బాఱఁద్రోచి మొనసి గంగాద్వారమున కేగి యచ్చటఁ, ³బ్రబ్ధివదేవతాభవనమందు నాసీనుడై యోగ క మా శ్రయించి చెలంగు, దేహేంద్రియాదులతెరువువలనఁ దనుక బాపుకొని పరతత్త్వంబుతోఁ గూర్చి, మానుగా యోగసకమాధిచేత

ఆ. గుణగణంబు బాసి క⁴కొమ రొప్పినభగవదనుభవాత్మయందునాత్మక గలిగి

1. 'జడిసితి మామూవిమోహాశంతమసంబున్' వ్రా.ప్ర.2. 'సేషణ...మ్రుంగుచు బల్వేషమున
3. 'మరిచిదేవా' ము. ఎందుకు. 4. 'కొమమన్' సకమంబుడైనమాత్య' వ్రా.ప్ర.

రమణః నన్న మొదలగుకొనిచిట్టి యాపురుషులకుఁగాంచిరసంగమైకై.

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచిః పుణ్యశరీరుండై యగ్ర భాగంబునం బ్రాగుపలభు లై సమహాపురుషకింకరులం గాంచి సమంచిత¹రో మాంచితచలచచ్చటాపింజరిత స్వేదబిందుసందోహాబుషనిష్కలంబుహానందవల్లకామ తల్లికాంకురసంకులసరిశోభితతనుంః ను హరి చక్ర మూణచూనసోద్ధోగ యోగ ప్రభావోత్సాహవిస్మయమందస్మితరీతిదళితముఖారివిందకందళితంఃకును ²నిఖల జగజ్జేగీయమాణాఖండశుభ ప్రదశుభాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమాన సుండును నై ప్రణామం బాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గ శేబరంబు విడిచెం గావునఁ దత్తణంబ హరిపార్వవర్తులై నదాసవరులస్వరూపంబుదాల్చి యా విష్ణుసేవకులతోడం నాడి (దివ్యునిగణానితంబై) సువర్ణ (మయంబై) నయన మానవిమానంబెక్కి సకలమహానందభోగభి గ్యానుభవాకుంతితంబై నవైకుంఠ నగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణపదారవింబసేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె నిట్లు పిల్లవితసర్వధన్యుండై నదాసపతి గర్వి తకర్మంబులచేతఁ బ్రతిఘటించును హరి వ్రతుండును నై నిరకంబునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యో ముక్తుం డయ్యె గావున.

155

క. కర్మంబు లెల్లఁ బాయను, మర్మముదెలుపంగ లేకు ఁ మధురిపువేరే
పేర్మిఁ బఠించుటకలఁతును, దుర్మదమునఁ జిత్త మెన్నిత్రోవలఁ జనన్.

156

ఉ. పాండవవంశవావన నృపాలక యాయితహస మెవ్వఁడే
నొండొకభక్తిలేక విను ఁ నోర్పుమెయిం బఠియిగచు నాటఁ డు
ద్దండత ముక్తికామినికిఁ ఁ దానకమై దనువారిలోకముం
దుండు మహావిభూతి యమరమాతలచూడ్కి కరోదరాత్మిన్.

157

తే. అరయఁ బుత్రోపచారిత ఁ మైవిష్ణునామ మవసాసకాలంబునను భజించి
శార్ఙ్గనిలయంబుఁ జేరెనజామిళుండు, నిట్లుపద్భక్తిఁ బలికన ఁ నేమి సెప్ప.

158

క. కోరినవారల కెల్లను, జేరువకైవల్యపదిము ఁ శ్రీవరుని మది
గోరినవారిల కెల్లను, దూరముమోక్షాప్తియెన్నిత్రోవల నైనన్.

159

వ. అసెనం బరీక్షింప రింద్రుం డిట్లసయె మునింద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుండై యమధర్మరా జు శ్రీపిష్ఠునిర్దేశకులచేవిహతులై నభటులచేత సర్లింపంబడిననారాయణదేవుని మహానుభావం బకర్ణించి వారల కే మనియె మఱియు నెన్నఁడిని యమదం డంబు విఫలం బైపోయినతెఱంగు గలదని వినవలయు నీసందేహంబుఁ బాప (మహాత్మా) నీవు దక్కఁ దక్కనవారలు చాల రని శలంచుచున్నవాడఁ జిత్తం

1. 'రోమాంచచ్చటాపింజరిత స్వేదకణసంరోహ'. 2. 'దళితలోచనోత్పతకరాకారసందర్శమానభో రేయండును నై ప్రజా'. ప్రా. ప్ర.

బుచు బసాదాయ త్తంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలం బ్రసాదింప వలయు
ననిన శుకుం డిట్లనియె. 160

క. శ్రీకృష్ణభటుచేత నిరాకృతులై యమ్యభటులై యను నకు నాత్మి
స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ, మిక్కిలియ ముక్త తెలిపి రదియు శ నెఱిగింతుఁ దగన్.

తే. చేరి ¹త్రైవిధ్యమున మించుకొనఁబడితికి, గర్మఫలములఁ దెలిపెడుకారణంబు
లగుచుశిక్షించువార లీయవసమిడ, దేవయెందఱు గలరయ్యై తెలియవలయు.

క. దక్షిణదిశాధిపాయక, శిక్ష దగం జేయువారు శ ష్టికి బెక్కండే
నీత యమును నతయమును, ²సాక్షాత్తుగ నెందు రెండు శ సంపన్న మగున్.

తే. దట్ట మైనట్టికర్మబంధముల నెల్ల, నాజ్ఞవెట్టెడువారు పె శ క్తైశ్చోల
నకిట శాస్త్రత్వముపచారమయ్యెగాదె, శూరులై ట్టిమండ లేశులకుబోలె.

ఉ. కావున నీవ యొక్కడవ శ కర్తవు మూడుజగంబులందు సం
భావితభూతకోటి: బర్హిపాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా
నీవరశాసనం బఖిలశనిర్ణయ మై తనరారు చుండు నేఁ
డివలఁ గ్రచ్చుటింప మఱి శ యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా. 165

క. చండకరతనము యొరులకు, చండధర్మము గలదె శ తగ జగమున ను
ద్దండధరవృత్తి నొత్తిలి, దంపితువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్. 166

నీ. ఇట్టిసిదండంబ శ యీమూడుజగములఁ, దెగువమై నేడు వశ ర్తిల్లు చుండ
మనుజులొకంబున శ మహితాద్భుతాకార, సిద్ధుల మిగులఁ బ్రసిద్ధులైన
వారు నల్వరు వేగ శ వచ్చి నిర్దేశంబు, భంగించి మమ్మంత శ చొగఁ దొలి
నీశాసనంబున శ నేమిచ్చికోని వచ్చు, కూరింతునిఁ బుచ్చికోని యదల్చి

తే. పాశబంధంబు లీనునఁ శ బట్టి తెచ్చి, బలిప మిగులంగ మమ్మును శ బాఱదొలి
యిచ్చుఁ జనిరారు వారు దామెచటివార, లావరమ్మున మాకు నేడదానతిమ్ము.

వ. అం రని మఱియు శుకుం డిట్లనియె నట్లు మాతలు పరితాపనమేతులై పలికిన
దండధరుండు పుండరీకాక్షునిచరణకమలంబులు దనమానసంబున సన్నిహితంబు
లుగఁ జేసికొని వంపనం బొచరించి పరమభక్తిపరుండై వారల కిట్లనియె.

నీ. కలఁడు మదన్యండుశ్రమచుఁడొక్కడతడెందు, వెలికిఁగానఁగరాకశ్రవిశ్వమెల్ల
నతిలీలమై మహాద్భుతసమగస్ఫూర్తి, నుండును గోక నూ శ లున్న భంగి
దామెనఁ బశువులు శ దగిలి యుండెనుమాషి, నామిసంకిర్తనశ్లేషగతుల
విహరించు నెవ్వఁడు శ పిలసితమత్పూజ, లెవ్వనిపదముల శ నివ్వటిల్లుఁ

ఆ. గనుట మనుట చనుట శ గల్గు నెవ్వనిలీల, లందు లోక మెవనియందుఁబొందు
నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి శ నెవ్వనినామముల్, గర్మబంధనముల శ పేర్చి నడచు.
తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పటి శ వీటిహోత్రుఁడు రాక్షసుం

డనిలుఁ డరుఁడు చుద్దుఁడుం గమలసనుండు మరుద్గణం
బును మహేసుఁడు రుద్రవర్ణము శ భూరిసంశయమిసిద్ధులుఁ
మొనసి కన్దోనఁ జాల రెవ్వనికొర్రు విశ్రుతకీర్తిమై.

170

క. సత్త్వేతరగుణాపాశవ, శ త్వంబునఁ బొంద వీరు శ జలజాతుసదై
క త్వంబు గాన నోపరు, స త్వప్రాధాన్య లితరశ్రజములతరమే.

171

చ. అభవు నమేయు నవ్యయు ననంతం నసారతుఁ బూని మేనిలో
నుభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చి త్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠు లై వెదకి శ పీఠిఁడిప్రాణు ల సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ శ జూడఁగ నేరనికంటిపోలికన్.

172

చ. పరముని భ క్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకసం
హారుని పతంగపుంగవవిహారునికూరిమిమాత లామనో
హారులు సుచేద్రవందితులు శ నాహరిరూపగుణస్వభావు లై
తిరుగుచు నుండు రెల్లెడల శ దిక్కులఁ దేజము పిక్కటిల్లగన్.

173

ఉ. లెక్కకు శ నెక్కు నై కిసటు శ వేనిమహాన్ముతజేజ ఘెల్లడం
చిక్కటిలం జరింతు రతిభీమబలాఘ్నులు విష్ణుమాత లా
చక్కనిధర్మశాంతు లతిసాహసవంతులు దేజపూజితుల్
గ్రీక్కిఁటి నీజగంబునను శ గేశవసేవకర్షణార్థ మై

క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ శ ద్రిజగంబులలో
సేవగలఁ బొంద కుండఁగఁ, గావం గలవారు పుడమి శ గలవైష్ణవులఁ.

175

క. భగవత్ప్రణిహితధర్మం, బగపడ దెవ్వారిమతికి శ ననిమిషగరుడో
రగసిద్ధసాధ్యసరసుర, ఖగతాపసయత్నదివిజృంభచరుల కై నన్.

176

క. ఎన్నఁడు దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయి తత్త్వభావము మేనం
గన్నులవేల్పుచు డాపలఁ, జ న్నమరిన వేల్పు మునుకరవనువుల వేల్పున్.

177

సీ. వరమహాన్ముత మైన్యవైష్ణవజ్ఞానంబుఁ, దిరముగా నెవ్వరు శ దెలియఁ గలరు
దేవాదిదేవుండు శ త్రిపురసంహారుఁడొండె, గమలసంభవుఁడొండె శ గార్తికేయ
కపిలనారదులొండె శ గంగాత్రుజుండొండె, మనుమొండె బలియొండె శ జనకుండొండె
బ్రహ్మాదుండొండె నేర్రాటుగా శుకుండొండె, భాసురతరమతి శ వ్యాసుండొండె
తే. గాక యన్యులతరమె యీలోకమందు, నీసుబోధంబు నదోబ్ధ శ మీపదార్థ

మీసదానందచిన్మయ శ మీయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు శ నీశుభంబు

క. ఈపన్నిద్దఱు దక్కఁగ, నోపరు తక్కురులు దెలియ శ నుపనిషదుచిత

² శ్రీపతినామమహాన్ముత, దీపితభాగవతధర్మదివ్య క్రమమున్.

179

తే. ఏది జపియింప నన్ముతమై యెసఁగుమండు, నేదిసద్ధర్మపథమనిరి యెఱుంగఁదగిన

దడియె సద్భక్తియోగంబు శ నలవరించు, మూర్తిమంతంబు దాహరికీర్తనంబు.
తే. కలటిరే మీరు సుతులార శ కమలనేత్రు, భవ్య మగునామకీర్తనశఫలము నేడు
దవిలి మృత్యువుపాశబంధమలవలన, జాణతనమున నూడె నశజామిళుండ .181

ఉ. ఏటికి జాలిఁ బొంద నరు శ లీక్రియ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాలవులక దహింపఁ గల శ దౌటకు సందియ మేల యిప్పు డీ
తూఁటరి దోసకారి పెనుదోషి యజామిళుఁ డంత మొందుచుం
బాటిగ విష్ణునామసుతుఁ శ బల్కుచుఁ గేవలము క్తి కేగఁడే. 182

క. ఇంతయును దధ్య మని మది, నింతయుఁ దెలియంగ లేరు శ హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా, క్రాంతాత్సంతప్ర కాశశగౌరవజడు లై. 183
మంగళమహాశ్రీవృత్తము

¹ఈవిధమునక విబుధు శ లేతమ చిత్తముల శ నేకతము లేక హరి నీకు
భావము న నిల్పి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు వారిం
దే వలదు దండనగతిం జనదు మాకు గుఱితింప నభుముల్ దలఁగు మీఁదక
శ్రీవరునిచక్రము విశేషగతిఁ గాచు సురశసేవితులు ముక్తిఁ గడుఁ బెద్దల్.

ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యఖచరేశలసత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వరుశ్రీముక్తిభోగతలఁ హేమమనోహరచంద్రశాలలం
దెవ్వరు శంఖచక్రగురుహేతిగదారుచిరోగ్రపాణులా
మవ్వపురూపవంతు లనశమానులు వో ధరలోనివైష్ణవుల్. 185

సీ. శుత్యంతవిశ్రాంతశమత్యనుక్రమణీయ, భగవత్ప్రసంగతుల్ శ భాగవతులు
సనకాదిమని యోగిజనసదానందైక, పరమభాగ్యోదయల్ శ భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యానశ్రేవలామృతపాన, సరిణామయుతులు శ్రీభాగవతులు
బహుపాతకానీకశపరిభవ ప్రక్రియా, పరుషోగమూర్తులు శ భాగవతులు

తే. భావతత్త్వార్థవేదులు శ భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు శ భాగవతులు
సిరులు దొలఁకంగ నెన్నఁడుఁజేటులేని, పదవి నొప్పారువారు వో శ భాగవతులు.

క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు శ కలివరదు లన
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ దుది నంటఁగఁ గట్టి తెందు శ ధూర్తులు వారల్.

సీ. ఎకసక్త-మన కైన శ నిందిరారమణునిఁ, బలుకంగ లేనిదుర్భాషితులను
గలలోన నైన శ్రీకాంతునిసత్పాద, కమలముల్ నూడనికర్మదృశుల

1. ఇది ఈవిధమునక విబుధులేచి తమచిత్తముల నేకతము లేక పరమేశు హరినీకు, భావమున నిల్పి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు పాలపడి వారిం, దేవలదు దండనగతిం జనదు మాకు గుఱితింప నభుముల్ దొలఁగు పెద్దమగుమీఁదక, శ్రీవరుని చక్రము విశేషగతిఁ గాచు సురశసేవితులముక్తిఁ గడుఁపెందుదురు పెద్దల్ అని వ్రాతప్రతులయగ్రాహిగా నున్నది.

- నవ్వచు నైన గృహప్రశంసకుఁ జెవి, ¹దార్ప నేరనిదుమ్మఘాప్రవణుల
యాత్రోత్సవంబుల నైన నీశునిగుడి, త్రోవఁ ద్రొక్కంగ లేనిదామ్నదులను
- ఆ. బరమభాగవతులపాదధూళిసమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ న దలియ లేని
వారి వారివారి న వారిఁ జేరినవారిఁ, దొలుతఁ గట్టి తెగడఁ న మాతలార. 188
- ఆ. ఎల్లపాపములకు న నిల్వైనయింటిలో, బద్ధతృష్ణు లగుచు న బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులను న గుటి దప్పి వర్తించు, ధూర్జజనులఁ దెగఁ న మాతలార.
- ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వ న హరిపేగు నుడువదు, చిత్త మణినిపాదనచింతఁ జనదు
తలఁపఁ దమకు ముక్తి న తంగేటిజన్మకో, సకలవిష్ణుభక్తులకున బోలె. 190
- ఆ. పద్మనయనుమీఁదిభక్తి యోగంబెల్ల, ముక్తియోగమఁ చు న మొద లెఱుంగు
వారి వారివారి న వారిఁ జేరినవారి, త్రోవఁ దలఁప వలయు న మాతలార 191
- వ. అని పలికె నని చెప్పి హఠియు శుకం డిట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు జగ
న్మంగళం బనియు ²(జగన్మోహనం బనియున) జగజ్జీయమానం బనియును
నిఖిలపాపైకనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిల ద్రిద్ర్య
నిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్ధామంబు లగు
హరివీర్యంబుల నాకర్షించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన
వ్రతాచరణంబులం గా వనియును శ్రీకృష్ణపదఃపద్మంబులు హృత్పద్మంబుల
నిలుపువార లన్లపాపకర్మంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులంబొరయనేరె రనియును
నిజస్వామి యైన(యమ)ధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపంబడినభగవత్సహస్రత్వంబు నాక
ర్షించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాఁడ నుండియు నైష్ఠవజనంబులం దేటి చూడ
వెఱతురు నరేంద్రా పరమగుహ్యం బగునీయశివానంబును, భూర్వకాలంబున
సకలవిజ్ఞానగోచరం డైనకుంభసంభవుండు సఖిలదుఃఖిలయంబును (సకలభణ్య
నిలయంబును) నైనమలయంబునఁ బురాణపురుషం డైనపురుషోత్తము నారాధ
నంబు సేయుచుండి నా కెఱింగించె నని చెప్పిన విః విస్మయానందహృదయం
డై పరీక్షిజనపాలుం డిట్లనియె. 192
- క. స్వాయంభువమనువేళల, నోయయ్య సురాసురాండ్రజోరగనరకిన
ర్గాయతనర్గము దెలిపితి, పాయక వినవలయుఁ దెలియఁ న బులకం గదవే. 193
- క. ఊ తరకొడు కి ట్లడిగిన, ను తరమను నమ్మునింద్రుఁ న దుత్తమచేతో
పృథ్వి ఘన మంది పలికెను, పత్తజనా టుడిగి వినుడు న తాపసవర్ణుల్. 194
- సీ. పూని ప్రచేతసుకృత్తులు పదుగురు, ప్రాచీనబర్హిష్కప్రాఖ్యం గలుగు
వారు మహాంభోధివలన వెల్వడి విచ్చి, తగ వృక్షవృత్తి మైస్థధరణిఁ జూచి
మేదిసీజములపై న మిక్కిలి కోపించి, మదిలోన దీపితమన్య లగుచు

1. జోలకేయనిదుమ్మఘాభిరతుల. 2. 'జగజ్జయం బనియు జగచ్ఛరణ్యం బనియు జగ
చ్ఛాకృతం బనియు నిఖిలపాపై. 3. సర్గాయతము గలిగె నంటివి.

వక్త్రంబులను మహావాదమునందు మైన, యనలంబుఁ గల్పించియవనిజములఁ
తే. ¹బెల్లు వడఁ గాల్పు దొడఁగిన ²దల్లపిల్లి, వారికోపంబు వారిచుక్కవాడపోలేఁ
బలికెఁజందురుఁడో మహాభాగులార, నీచముగువృక్షములమోఁడఁదెగులదగునె.

తే. మొదల వర్తిష్ఠు లగుమిమ్ము ³ నదయహృదయు
లగుప్రజాపతు లనుచు సర్వాత్ముఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాసృష్టి ⁴ కై నవార
లీవనస్పతితతుల ద్రహింపఁ దగునె.

196

నీ. ఆదికాలంబున ⁵ నాప్రజాపతిపతి, యైనలోకేశ్వరుం ⁶ డచ్యుతుండు
పద్మనేత్రుఁడు నచ్చోస్పతుల నోషధిముఖ్యజాతంబు మిషము సూర్యంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు ముఖ్యం బైనయన్నంబు, నచరంబు లైనట్టియపవ మెల్లఁ
బాదచారులకున ⁷ బాల్యట్టి యిరుగాళ్ళు, చేతులు గలిగినశరణవతికి

తే. ⁸పాణు లొగిలేనియూచతుష్పాత్తులెల్ల, నన్నముగఁ బూనికావించెనదియుఁగాక
నామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ ⁹ డాదరమున, మీకు ననఘాఖ్యవిఖ్యాతిజోకపఱిచె.

క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు ¹⁰ ననఘుల మిమ్ము
సృజించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెట్లు ¹¹ గోరిక వొడమెన్. 198

చ. సతతమహత్త్వన త్వగుణసత్పురుషస్మృతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులును బితామహులుఁ ¹² బెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
ష్కృతమత మైనకోపమునఁ ¹³ గిల్చివభావము మానరయ్య సం
భృతకరుణావలోకమున ¹⁴ భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199

ఉ. తప్పక యర్భకావళికి ¹⁵ దల్లియు దండ్రీయు నేత్రపంక్తికి
తెప్పలు నాతికిం ¹⁶ బతియు ¹⁷ తేఁడు ప్రజావలి కెల్ల నర్థికిం
పొప్పు గృహస్థ మూఁడులకు ¹⁸ నుత్తము లెన్న సమస్తబాంధవుల్
ముప్పనఁ గావ లేనికడుకమూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్. 200

నీ. అఖిలభూతములదేహోంతస్థునుగునాత్మ, యీశుడచ్యుతుఁడనియెఱుంగవలయు
నెఱిగి సర్వంబైనయిందిరారమణు లో, చూపులఁ దనివిగాఁ ¹⁹ జూడ వలయుఁ
జూచినచిహ్నప్రశుద్ధాత్ము లగుమిమ్ము, నెనసినవేడకతో నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చినసర్వాత్ము ²⁰ మీ రెఱింగినచోటఁ, గోపగుణంబులఁ ²¹ బాప వలయుఁ

ఆ. బాపి దగ్ధకేవ్రపాదపజాలంబు, దియ్య మెనఁగ బ్రదుక ²² నీయ్యవలయు
ననఘులార మీర ²³ లస్మదీయప్రార్థనంబు పరఁగఁ జేకొనంగ వలయు. 201

క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ ²⁴ నాపురసిఁ గురమారిక నిత్తు
వదలక పత్తిగఁ జేకొని, ముద మందుఁడు పాదపములమోసము వాయున్.

1. పాల్కునెడ. 2. కంఠియైన. 3. స్పృకులనునోషధిజాతంబు. 4. బాహువులు లేనియూచతుష్ట
దుల నెల్ల. 5. మెల్ల వారలకు. 6. బలికివరించి ప్రజాశిక్ష భిక్షుకోటికిం. 7. నాప్పురమారిక 'ప్రా. ప్ర.

- వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి నూరిష యనుకన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుండు
సనియె నప్పుడు. 203
- క. వారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖన్ సరించి శ నెఱి రమియింపన్
ధీరుండు ప్రాచేతసుఁ డై, వారక దత్తుండు నృప్తై శ వనజనముఁ డై. 204
- క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెన్ వసుధ నెల్ల శ నెఱి నాదత్తుం
డివ్వలన జగము లన్నిటఁబ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు శ ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205
- ఉ. వారనివేడ్కలో దుహితృవత్సలదత్తుండు దత్తుఁ డాత్మలోఁ
గోరి సృజించెఁ గొన్నిటి నశకుంతితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిన్
బోరన భేచరంబులను శ భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
నీరచర వ్రజంబు రజశీచరజాలదివాచరంబులన్. 206
- క. నరసురగరుడోరగకి,న్నరదానవయక్షపక్షీనగవృక్షములం
దర మిడి సృష్టి యొనర్చెను, దిరముగ దక్ష ప్రజాపతి వితతకీర్తిన్. 207
- క. బహువిధముల బహుముఖముల, బహురూపములైన ప్రజల శ బహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో, బహుమానము నొందఁడయ్యె శ బ్రఖ్యాతముగన్.
- తే. ¹ఆప్రజాసర్గబృంహితం శ బయినజగము
దత్తుఁ డిట్లించి మదిలోనఁ శ దాప మొంది
మఱియు జననంబు నొందించుమతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయింపంగఁ దలఁచె. 208
- వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని
సంతుష్టస్వాంతుం జేయువాఁ డై. 210
- క. మోదం బై పరిదూషిత,భేదం బై శాబరీధ్యకిలికించితదృ
గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యాపాదం బై యొప్పువింధ్యపాదంబునకున్. 211
- వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బనుతీర్థంబు సర్వదురితహరం
బులు యొప్పువాని ననుసవనంబు సేనించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు
హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బను స్తవరాజంబున నిట్లని స్తుతియించె.
— దత్తుండు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము. —
- తే. పరమునికి వందనము సేతుఁ శ బరిధవించి
ము న్నవితథానుభూతికి శ మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ ²దేలునిగమి త్తమాత్ర
బంధు వైనట్టివానికిఁ శ బ్రణతి సేతు. 213
- ఆ. తవిలి గుణులచేతఁ శ దత్తబుద్ధులచేత, నిగిడి కాన రానిశలవ్రవాని
మొదలఁ దాన కలిగి శ ముక్తిమానావధి,రూపుఁడెందువానిశప్రాపుఁ గందు. 214

- ఆ. ఎల్లతనువులందు ౧ నిర వొంది తనతోడఁ, బొందుసేసి నట్టి; బొందుకాని
బొందు వొందలేడు; పురుషుండు 1 గుణము నా, గుణని బోలునట్టి; గుణి భజంతు.
- ఉ. పూని మనంబునుం దనువు ౧ భూతములుక మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములుక వివేకగతిఁ ౧ బాయక యన్యముఁ దమ్ము నెమ్మెయి
గానఁగనేర వాగుణనికాయములం బరికించునట్టిస
ర్వానుగతుక సమస్తహితు ౧ నాదిమపురుషు నాశ్రయించెదన్. 216
- వ. మఱియు 2 సనేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టిస్మృతులనాశం
బువలనఁ గలిగెడు నుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబున
దోచునిర్మలప్రతీతిస్థిఁసం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు దారువందు నతి
గూఢం బైనవీతిహోత్తుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధి
మంతులుహృదయాంతరంబున సన్నివేశుం డయినపరమపురుషుని 3 నాత్మశక్తిత్ర
యంబుచేతం దేజరిల్లుఁ జేయుదు రట్టిదేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకం బయిన
నిర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొంది గానిశక్తి గలవిశ్వ
రూపుండు నాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక వాగ్బుద్ధింద్రియమానసంబులచేత
జెప్పను నిట్టి దని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణరూపంబులు వర్తించు
నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం
బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమం బై యనన్యం
బై (ప్రా)కృపిసిద్ధంబై యదియ బ్రహ్మంబై యాదికారణంబై యున్నతత్త్వంబు
నాశ్రయింతు నెవ్వని ప్రభావంబు మాట లాడెడువారలకు వాదంబు సేయువార
లకు వివాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించుచుండు నట్టి
యనంతగుణంబులు గలమహోత్మనకు నతిభక్తిం బ్రణామంబు సేయుదు నస్తీ
నాస్తీ యనువస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ
గనంబడునుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబై వీక్షింపందగినపరమం
బు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మ
కర్మంబులచేత నామరూపంబు లెఱుంగంబడ కుండియు నామరూపంబులు గలిగి
తేజరిల్లు నట్టియనంతుం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుంగాక యెవ్వండు
జనులకుఁ బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత సంతర్గతుం డై మేదిసిం గలుగుగంధాది
గుణంబుల నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగు చుండు నాపరమేశ్వరుండు
మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి

1. 'గుణకర్త, గుణముఁ బోలునట్టి. 2. నామరూపంబుల రూపవిధవంబునకు దృష్టిస్మృతిసం
ప్రమోదంబువలన నేప్రకారంబునఁ బొందరాక తమందులం గలసుజ్ఞానంబుచేత నేది యెఱుంగం
బడుచుండు నట్టితేజోధామం బైనపరమహంసంబునకు నమస్కరింతు. 3. నాత్మకత్తు లైన నపద్ర
వ్యరీబులచేత నశక్తిత్రయంబులచేతను దేజరిల్లు' వ్రా. ప్ర.

యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించుచున్నదటునికి భక్తవత్సలం డైనశ్రీవత్సలాంభ నుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 21

సీ. భరాచలేంద్ర ప్రపాతద్వయంబునఁ, గలిగిననీలంపురగను లనంగ
మొనసి తాద్ర్యనియిరుగ్మూపుపై నిడిసట్టి, పడములకాంతల శ పరిధవింపఁ
జండదిబ్బుండలశుండాలకరముల, కైవడి నెనిమిదిశకరము లమరఁ
జక్రకోదండాస్రీశంఖనందకపాశ, చర్మగదాదుల శ సరవిం బూని

ఆ. నల్లమేను మెఱయ శ నగుమొగం బలరంగఁ, జల్లచూపు విబుధసమితిఁ బ్రోవ
బసిఁడికాసె బూని శ బహుభూషణకీరీట, కుండలములకాంతి శ మెండుకొనఁగ.

సీ. కుండలమణిదీప్తగండస్థలంబులు, పూర్ణేందురాగంబుఁ శ బొనుఁగుపలుప
దివ్యకీరీటాంతరదీప్తు లంబరరమా, సతికిఁ గొనుంభవశ్రుంబు గాఁగ
వక్షస్థలంబుపై శ వనమాలమాలిక, శ్రీవత్సకొస్తుభశ్రీ నొఱయ
నీలాద్రిఁ బెనఁగొని శ నిలిచినవిద్యుల్ల, తలభాతిఁ గనకాంగదమ లు మెఱయ

ఆ. నఖలలోకమో హానకారయ క్తుడై, నారదాదిమునలు శ సేరి పొగడఁ
గదిసి సురలు గొలువ శ గంధర్వకిన్నర, సిద్ధగానరవము శ సెవుల నలర. 219

క. సర్వేశుఁడు సర్వాత్ముఁడు, సర్వగుతుం డచ్యుతుండు శ సర్వమయుం డై
సర్వంబుఁ జేరి కొలవఁగ, సర్వగుఁ డై డతునకుఁ బ్రసన్నుం డయ్యెన్. 220

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయినసర్వేశ్వరుని సర్వంకమంబును మహాశ్చర్యధుర్యంబును
నయి తేజరిల్లుదివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును
జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పు దప్పింపఁ దెప్పటి కప్పుటబాటునఁ బుడమిపై
నిడుసాఁగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి సెల
యేఱులతోట్టునఁ గొట్టువడి యిట్టట్టు బట్టు చాలక నిట్టవొడిచి మున్నీరు దన్ని
నిలిచిన పెన్నీరునుంబోలెసర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁజిత్తంబు నాత్మాయత్తం
బు సేసి పిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేత భగవంతుం బలుకను నత్యంతమంగళసం
దోహపాదకంబు లైనతన్నామంబు లుగ్గడింపను నతినిర్మలంబు లయినతదీయ
కర్మంబులు దడవను విబుధహర్ష కరంబు లైనతత్త్వైరుషంబులు పొగడను నా
త్మీయమనోరథంబు వాక్రువ్వను నోపక ప్రజాకాముం డై యూర కన్నప్రజా
పతిం జూచి సర్వజీవదయాపరుండును సర్వసత్త్వహృదంతరస్థుండును సర్వ
జ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు దెలిసి జగన్నాథుం డార్తపోషణంబు లైనభాష
ణంబుల నిట్లనియె. 221

క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతన తప, మిచ్చట ఫలసిద్ధియయ్యె శ నిట్లతిభక్తి
మెచ్చగుమధ్యవనిభవము, నచ్చుపడం బొంద నెవ్వఁ శ డర్హుఁడు జగతిన్.

ఆ. తపము సాలు నింకఁ శ దగ భూతతతికి విభూతు లొనరుఁ గాక ప్రపాండుపడఁగ
నిదియ నుమ్ము మాకురనిచ్చలోఁ గలకోర్కి, పొనఁగ నీదువలనఁబొందుపడియె,

వ. విచము బ్రహ్మయు భర్గుండను ప్రజాపతులును మనువులును నింద్రులును నిఖిల భూతంబులకు భూతిహేతవు లైన మహ్నాతిశయములు మఱియు నాకు (యమనియమాదిసహితసంధ్యావందనాదిరూపంబగు) తపంబు ¹వృద్ధయంబు సాంగజపవద్ధ్యానరూపం బగువిద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయపుంవ్యాపారం బుగా నుండుభావనాదిశబ్దవాచ్యం బగుక్రియ యాకృతి క్రతుజాతంబు లంగంబులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు (జగదుత్పత్తికి నాదియందు నే నొక్కండన జేజరిల్లు చుంటి) బహిరంతరంబుల (వేటొక్కటి) లేక (సుషుప్త్యవస్థయందు) సర్వంబు ²లీనం బగుటంజేసి సంజ్ఞామాత్రండును నవ్యక్తుండనుగా నుండుజీవునిభంగి నొక్కండన యందుదు ననంతండు నై యనంతగుణంబులు గల మాయాగుణంబువలన గుణవిగ్రహం బగు బ్రహ్మాండంబును నయోనిజాండుస్వయంభువునగు బ్రహ్మయును నుదయించిరి మదీయవీర్యోపబృంహితుండయి మహాదేవుం డగునా బ్రహ్మ యనమధుండునుం బోలె నకృతార్థమృత్యుమానమనస్కుండయి సృజింపనుద్యమించుతఱిఁ దపంబాచరింపు మని నాచేత బోధితుం డై ఘోరం బైనతపం బాచరించి నోలుతస్పష్టి కర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజించెనంతఁ బంచజనప్రజాపతితనూజ యగునసిక్ష్మియనుపేరిట వినుతి నొందియున్న యిక్కన్యకను నీ చిచ్చితి దీనిం బత్నిం గాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలవాడ నై మిథున వ్యవాయధర్మం బు గల యీనాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగఁ గావింపం గలవాడఁపు మఱియు నీకుఁ బిదప నీ క్రమంబున నిఖిలప్రజలును మన్మాయామోహితు లయి మిథునవ్యవాయధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి నొందించి మదారాధనపరులై యుండఁ గలవారని పలికి విశ్వభావనుం డైనవారి స్వప్నోపలబ్ధారంబునుంజోలె నంత ర్ధానంబు నొందె నప్పుడు దత్తుండు విష్ణుమాయోపబృంహితుం డై (పాంచజని యగు) నసిక్ష్మియందు హర్యశ్వసంజ్ఞల (వినుతించెంది యున్నయయ తసంఖ్యాపరి

1. 'బ్రహ్మంబు శరీరంబు క్రియ శాకృతి. 2. 'నేన యై యుండుదు నవ్యక్తుంబు సంజ్ఞా మాత్రంబు గలిగి యెఱుక సాలక నిద్రించువాని భంగి విశ్వంబువలన నేమియు బహిరంతరంబులు లేక యుండుదు ననంతండునై యనంతగుణంబులు గల నాగుణంబువలన గుణవిగ్రహంబు వుట్టె నా విగ్రహంబు వలన నాధ్యుండై స్వయంభు వైశయజాం డయ్యె మదీయవీర్యోపబృంహితుం డై మహా దేవుండైకృత్య సర్గంబులయం దుద్యుక్తుండై యభిలంబుననన్నఁగాఁదలంచె దారుణం బైనతపంబువల ననాకభిమతంబుగాఁ జేసి నవబ్రహ్మ లైసమమ్ము నేవిధిఁ బ్రభువైసృజించె నట్టిపంచజనప్రజాపతికి దుహితయైన యసిక్ష్మి యనంబుదనిక్కన్యక నిచ్చితి దీనిం బత్నిగాఁగైకొని మిథునవ్యవాయధర్మం బు గలిగి ప్రజాసర్గకర్మంబు గావింపుము మిథునవ్యవాయధర్మిణియందు భూతసంఘంబులు గలిగింప నిచ్చయించిన నీవలన నుత్పన్నం బైనప్రజ లెల్లను మిథునీభూతంబు లై మదీయ మాయచేతఁ బట్టుచు మత్స్యవాపర లగుదురుగాక యని పలికి విశ్వభావనుం డైనవారి' వ్రా. ప్ర.

గణితం లైన) పుత్రులం దశసహస్రంబులఁ బుట్టించె నప్పు డాధర్మశీలు రైన
దాక్షిణ్యములు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దపంబు సేయువా
రై పశ్చిమదిశకుం జని యచ్చట నారాయణసర స్సనంబరంగు తీర్థరాజం బైసిం
ధుసముద్రసంగమంబున నొప్పుచుండి సమస్తదేవమునిసిద్ధగణసేవితంబై దర్శన
స్పర్శనాలోకనమాత్రంబున నిర్ధూతకల్మషులను నిశ్చలధర్మపరులను నిర్మలచిత్తు
లనుంజేయు చున్నయప్పుణ్యతీర్థంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగులై
పరమహంస ధర్మంబునందు నుత్పన్నమతులై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రియను
మతంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె.

- సీ. మీ రతిమూఢులమీఁదటిగతి గాన, రెన్నంగఁ బసిబిడ్డలన్నలార
పుడమి దా నిం తనికడఁ బరికింపరు, ప్రజాఁ బుట్టింప నేప్రతిభ గలదు
అట్టైన నొక్క మహాత్ముఁడు, పురుషుండు బహురూపములు గలభామయొకతె
1పుంశ్చలి గర్మంబుఁబురుణింప నుభయ, ప్రవాహంబు గలనదివఱలఁ గదల
- ఆ. నంచయొకటి యిరువదైదింటిమహిమలఁ, లిగియుండు తెరువుగన రాక
వజ్రనిబిడ మగుచుకవరునఁ దనంతన, తిరుగుఁగొప్పబిలముఁదేటపడఁగ.
- క. వినుఁ డందుల ననురూపము, నను వొందఁగ నెఱుంగ కాత్మనాత్మగురూక్తిం
గొనసాగించెద మను మి, మృత నేమియు లేదు మూఢులని తెలిసితగన్.
- న. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ
దమలో నిట్లని వితర్కించిరి. 227
- తే. సారిది తే త్రజ్జుఁ డన నతిశ్ర నూత్మబుద్ధి, నరయ నజ్ఞానబంధనంబగుచు లింగ
దేహ మన నెద్ది గలదదిర దెలియకున్నఁ, గలదెఱొత్తుంబుదుష్కర్మగతులచేత.
- తే. కలఁడు జగదేశసన్నుతకారణుండు, స్వామిభగవంతుఁడభవుండుశ్వాశ్రయుండు
పరముఁడతనిఁజూడకశ్రబ్రహ్మకై నఁ, గలుగునేముక్తిపదము దుష్కర్మగతుల.
- ఆ. పురుషుఁ డెట్టులేనిఁబూనిబిలస్వర్గ, గతుఁడుఁబోలెవత్సకంబు మాను
నట్టిబ్రహ్మ మెఱుంగనయ్యకు స్వరోభిగ, కర్మగతుల నేమిగనఁబడును. 230
- తా. నిత్యస్థాగతి లేనివానికి నసకర్మగర్వ ప్రచారంబుచే
ము నేమి మయ్యెడి నాత్మ బుద్ధిగుణ సమోహంబునం దోచుచున్
వన్నెల్ వెట్టుక వింతబాగులతఱిన్ శవ ర్తించుచార్లుణ్య సం
పన్నశ్రీయునుబోలె నెల్లగతులంబ్ర ఖ్యాత మై యుండఁగన్. 231
- సీ. అను వొంద సృష్టి శనవ్యయముగ జేయుచు, బ్రచురప్రవాహసంప్రపతిత మైన
నెఱయఁ గూలం బనుశనిర్గమస్థానంబునందు వేగము గలకర్మండుమాయఁ
2గదలి యహంకారగతివశంబునఁ జాల, వివశుఁ డై బోధకు శ విపరి యైన
వానికి నీరీతి శ వలవంత కర్మప్రచారంబులను మీఁదఁ శజక్క నైన

1. పుంశ్చలీభర్తయు...కలుగడల. 2. రాష్ట్రబిలము. 3. గడఁగి...విముఖుఁడైనవానికి

- ఆ. జన్మమరణముఖ్యజాడ్యంబుతోఁ బాసి, నిఖిలసౌఖ్యపదవి నెఱసి కమ్ర
మార్గ మైనయట్టిమహనీయధామంబుఁ, జిత్ర మార నెట్లు న సేరఁ గలడు.
- తే. దానిసంసర్గగుణములు న దప్పి నడచుకుచ్చితపుభార్యఁ జేకొన్నకుమతివోలె
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి తిరిగి. జేవ,రూపమెఱుంగనివారికిఁ న బ్రాపు గలదె.
మత్తకోకిలము. పంచవింశతితత్త్వరాశి కళవారదర్పణ మయ్యుఁ దాఁ
గొంచె మై పురుషుండు తత్త్వముఁ న గోరి పట్టఁగ నేర కే
మంచుఁ గించుఁ దలంచు¹వార మనమార్గకర్మము సేయఁగా
మంచిలోకము వారి కేటికి న మానుగా సమకూరెడిన్. 234
- క. బంధానుమోక్షణక్రమ, సంధానైశ్వర్యధుర్యశాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూపాంధునకును గర్మగతుల న గునే శుభముల్. 235
మత్తకోకిలము. చూడ నీజగ మంతయున్ వెనఁ న జుట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయఁబునం ²గుడినుట్టునట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ న గోరి చూడనివారి కే
జాడఁ గల్గును గర్మసంగతిఁ న జారుమోక్షపదం బిలన్. 236
- ఆ. జన్మహేతు వైవజనకునిర్దేశంబు, తనకుఁ జేయ రాని న దనుచుఁ దెలిసి
గుణమయ్యవృత్తిస్ఫూరార్థనిశ్వాస.నిరతుఁ డగుచుఁ జేయనేరఁ డతఁడు.
- వ. ఆని తమలో విచారించి యాకుమారు లప్పుడు. 238
- సీ. వినవయ్య భూపాల న మునివరేణ్యునిమాట, లనువొందఁ దలపోసివినయ మలర
వలగొని యతనికి న వందనంబు లొనర్చి, తిరిగి యెన్నఁడు రానికైతెరువు వట్టి
చయ్యన నేగిరి న ³సహజసత్త్వబ్రహ్మ, మయ మైనపంకజనయనుపాద
పద్మమరందంబు న పానంబుసేయుచు, మత్తిలి నిలిచినమానసాళి
- ఆ. పరిణమింప విష్ణు న బాచుచుఁ దత్కీర్తి, సరణి మ్రోయుమహతి న సంఘటించి
నారదుండు గుణవిశారదుం డెందేనిఁ, జనియెఁ దన్ను జగము న నన్నుతింప.
- క. అప్పుడు దఱుఁడు దనయులు. దప్పి మహాపథము గనుటఁ న దగ నారదుడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పిరిగొని చిత్రవృత్తి న మూరిం బోవన్. 240
- చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమలాసనుఁ డూఱిజిలంగఁ బల్కి ముక్
పడసినలీలఁ బుత్రుల నరపారగుణాధ్యులఁ గాంచు చున్న నా
⁴పడతుకయందుఁ బల్కురను న బన్నుగఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞలన్
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ న బేర్చినవారి సహస్ర సంఖ్యలన్, 241
- క. పుట్టించిన జనకునిమదిఁ, బుట్టినతలఁ పెఱిగి వారు న పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గైకొని, గట్టిగఁ దప మాచరింపఁగఁ జనిరి వెనన్. 242

1. 'వాడు కదధ్వకర్మము' అ. ప్ర. 2. 'గుడినుట్టు. 3. 'సహజస్వర బ్రహ్మ, భాసితకాశేయ
శ్వాసుపాద. 4. 'పడతుకవల్ల గ్రమ్మఱును బల్కురఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞలన్' వ్రా. ప్ర.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వలు ప్రజాసర్గంబునఁ జరిగి పంపునం దపంబు సేయువారై
యేతీర్థంబు తీర్థరాజంబై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకసమాత్రంబున ననుగ్ర
హించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫల
నిద్దం బొందుదు రట్టి నారాయణసర స్సనుపుణ్యతీర్థంబునకం జని తదుపస్సర్పమా
త్రంబున నిర్దూత¹ మలాశయులై. 243

శా. బ్రహ్మాండ్రాదులు నంద నేరనిపరబ్రహ్మాంబుఁ జింతించుచున్
బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వాకలపై శ్ర బ్రహ్మణ్యమంత్రంబులన్
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచున్ శ్ర బ్రహ్మం చితం డంచు మున్
బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం ²దపమునం బాటించి రబ్బాలకుల్. 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ శ్ర మిలమీఁద సవరించి, నిశ్చలకాయలై శ్ర నిక్కినిలిచి
కరములు గీలించి శ్ర సరవి మీఁదికి నెత్తి, గుఱుతుగాఁ బెనుబయల్ గుట్టి పట్టి
నిడివిగాఁ గూర మై శ్ర నిగిడినచూడులన్ గడుఁదీవ భానుని శ్ర బాడిచి పట్టి
వడిఁ గొంతకాలంబు శ్ర వాయువు భక్షించి, యంతనుండియు నిరాశహారులగుచు
ఆ. సకలలోకములకు శ్ర సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు శ్ర భీతికరముఁ
గాఁగ ఘోరతపముఁ శ్ర గావింపఁ దొడఁగిరి, మహితచిత్తు లక్కుశ్రమారవరులు.

— ఇది నారదుఁడు శబళాశ్వలకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట. —

వ. ఇట్లతిభయంకరం బైనతపంబు సేయుచు నెడ తెగక భగవన్మంత్రంబు నొడు
వుచుఁ బ్రజాసర్గకాములై యున్నయచ్చిన్ని బాలురకడకు నారదుండుననుచెంచి
పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్తులై యున్నమీరలు వే
దాంతసారం బాలుకు చున్ననావచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గం
బునఁ జనుం డెవ్వఁ డేని దనయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దానునుం దప్పక
వర్తించె నేని నట్టివానిని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁ డంద్రు సతతంబును బుణ్య
బంధువు లైనదేవతలం గూడి సుఖం బుండుఁ డని పల్కి నారదుండు సనియె
వారలును సర్వకర్మంబులయందు నిరోధిహితులై పరమపదంబునకు నాస్పదంబు
లయినదేవర్షి వాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వలు పూర్వజు లేఁగినట్టియా
చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి శ్ర చూడనితోవ విశేషపథతిం
దప్పక పోయి రయ్య గుణభాములు నేఁడును మళ్ల రేమి నేఁ
జెప్పెదఁ గాక రాక కడఁసేరినరాత్రులఁ బోలి భావరా. 247

క. దత్తున కాకాలంబున, లక్ష్మిత మై యుండె బెక్కులగాగుల నుత్పా
తతోభంబులు వానికి, యాశ్చర్య నొంది యాపురమనాశంబున్. 248

1. కల్మషులై. 2. దలఁపులం. 3. బొందుగా భానుని. 4. బంధుండైదేవతలం గూడిసుఖం
బుండు నని పల్కి.

క. నారదకృత మని యెఱిగి మహారోషముతోడ నేగియూతనిఁ గని పః

భారూఢచిత్తుఁడై మది, నూఱిసిలం దెరువు లేకయుగ్రుండుగుచున్. 249

ఆ. మోము జేవుఁటింపఁముడివడ బొమ్మలు, చూపువెంట మంటఁగనుఁ గొనంగఁ
బెదవు లదరఁ బుట్టుకపెటపెటఁ గొఱుకుచు, దక్షుఁ డాగ్రహించితపనిఁ బలికె

చ. నెఱియఁగ నాధురూపమునఁగనీ వతి బాలుర కాత్మజాలికిం

గఱకున భిక్షుమార్గ మగుకందువ సెప్పితివేల ధూర్త వై

మఱుగక యుండవచ్చునె కుఁమారుల ¹నీ దురితంబు వొంద ని

న్నెఱుంగఁ ద్రోతు నాడు సమదోగ్రమహాగ్రహశాపవహ్నులన్. 251

—ఇట్లు దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట. —

వ. అది యెట్లం పుని దేవర్షి సిత్త్వముణాంబులు దీర్పక ²మీమాంసితకర్మంబులుగల
బాలురకు బుద్ధిఁ జెఱిచి వారలకు నుభయలోకంబుల శ్రేయోహాని నొనర్పితి
విట్టిపాపంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిఁ బొంది
చరింతువు గాక సకలభూతంబులును గ్రహంబులును దారకంబులును ని న్నందఱి
పట్టునఁ గలహంకారవని తలంపుదును గాక యతి కుతూహలంబున నీచేత న్నే
మాపాశ నికృంతనం బైన మిత్ర భేదంబై కాని తదుపశమనంబు గా కుండెను నింత
నుండియుఁ బురుషుండు విషయతీక్షణత్వంబు లనుభవింపక కాని తెలియకుండెను
జ్ఞానంబు తనంతనె కాని యొరులచే బోధింపబడి తెలియరాకుండెడి నిరంతరం
బును జరియించు నీకునేలోకంబునను నుచికిపట్టు లేకుండుంగాకయని నిర్దయుం
డై శాపంబిచ్చె నంత నారదుండు తతోగ్రహకార్యంబుల కలుగక యట్ల కాకని

1. కీడుకరంబు నేఁడు ని స్ఫురులఁగఁద్రోతు. ఇందులకు 'మీమాంసితకర్మణాం విఘాతశ్రేయ
సః పాపలోకయో నుభయోః కృతః' ఏవంత్వం నిరనుక్రోశో బాలానాం మతిభిద్ధరేః పార్షదమధ్యే
చరసి యశోహానిరప్రతపః | ననుభాగవతానిత్యంధూతానుగ్రహ కాతరాః | ఋతేత్యాం సౌహృదఘ్నం
వై వైరంకర మవైరితామ్ | నేర్పంపునో విరాగస్సాన్యత్వయాకేవలినామృషామన్యసే యద్యుప
శమంస్తేహపాశనికృంతనమ్ | నానుభూయనజానాతిపుమాన్ విషయతీక్షణతాం | నిర్విద్యేతస్యయంతస్తా
న్నకథాభిప్రాయః సవైః | అని మూలము. ఇందు 'ననుభాగవతా నిత్యంధూతానుగ్రహ కాతరాః' అనుట
కు 'నను... ధూతానుగ్రహతారకాః' అని పాతము గ్రహించి కవి తెలియించియుండు కవి తోఁ చెడిని.
ఇది యట్లుండ నచ్చప్రశులంబు కర్మవిచారంబునీయలిబాలురమనంబులకు వైహిత్యవృత్తయను వైరా
గ్యంబు గలుగం జేసి నివృత్తియార్థం బుపదేశించి వారలకు నుభయలోకములయందుఁ జెందఁగల
శ్రేయోహాని నొనర్పితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములతో లజ్జాహీనుండవై యశోహానింబొంది
చరింతువు గాక నిరపరాధులై వైరంబులేని నాపుత్రులపట్ల ద్రోహకృత్యంబొనర్పిన నీవుదస్వదక్కి
నభాగవతోత్తములు సకలభూతానుగ్రహ పరపముగావున నిరంతరంబు లోకసంచారియైననీకు
అని యున్నది. ఈపాతమున 'ధూతానుగ్రహతారకాః' అను దానిని సరిగాఁ జెరింగింతుట యొకటి
తప్ప మూలములలో దక్కిన 'మన్యసేయద్యుపశమమ్' ఇత్యాది పాతమునకుఁ జెరుగు గానిసింపదు.
ప్రాంత ప్రశులం దిందులకుఁ జెనుగు గానించెడివి గాన యదియై గ్రంథమునఁ జేర్చబడియే,

సమ్మతించి చనియె ఎట్టికాంతభావం బెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుం డయిన సర్వేశ్వరం డనంబడు మఱియు దత్తుండు దనమనోరథంబు విఫలంబగుటం జేసి యతిహింస తనునన్కుండై పొగులు చున్న చితామహుండు సనుడెంచి మఱియు బ్రజాసర్గోపాయం బెఱిగించిన నాప్రజాపతి స్త్రీయభామయైనయసిక్కియందుఁ బితృవత్సల లై నకూడల నలువడుండ్రంబుట్టింది వారిలో ధర్మనకుం బదువురను గత్యపునకుం బదునువురను జంద్రునకు నిరుపదేడ్చురను భూతునకు నాంగిరసునకుఁ గృతాశ్శునకు నిద్వతేసిచొప్పన నార్జునఁ బార్థ్యుండును నామాంతరంబుఁ దాల్చిన కత్యపునకు (మరలఁ గడమ) నలువురను నీక్రమంబున నిచ్చె వారి నామంబు లాకర్ణింపుము. 252

- ఆ. ఎట్టిపుణ్యవతులొకఁడూ చేకయలు సెప్ప ననతు లేనియట్టిసవతు లయ్యుఁ గడుపు వడసి రెట్టికిడుపునఁ బుట్టిగో, కిడిది త్రిజగ మెల్లఁగడుపుగాఁగ. 253
- వ. వారలెవ్వరనిన భానువులంబయుఁ గకుప్ప జామియు విశ్వయు సాధ్యయు మరుత్వతియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననంబడుగురు ధర్మనకుంబత్తులైకొడు కులంబడసిరి వార లెవ్వరంటే భానువునకు¹ వేదముషభుండుపుట్టె²తనికినిండ్రసే నుండుదయించె లంబకువిద్యోతుండు గలిగెనతనికి స్తనయిత్తువులనువారుపుట్టిరి కకుబ్దేవికి సంకుటుండు పుట్టె సంకుటునకుం గీటకుండు పుట్టె గీటకునకు దుర్గాభిమానిను లయిన దేవతలు జన్మించిరి జామదేవికి³దుర్గభూముల కధిష్ఠానదేవతలు జన్మించిరి వారికి స్వర్గుండును నందియు జన్మించిరి విశ్వయచుదానికి విశ్వేదేవగణంబు జన్మించె వార లపుత్రకు లనం బరఁగిరి సాధ్యయనువానికి సాధ్యగణంబులు పుట్టెవానికి సర్థసిద్ధియనువాడు పుట్టె మరుశ్వతి యనుదానికి మరుత్వంతుండు జమగతుం డనువార బుదయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాంశజుం డైన యువేంద్రుం డనం బడి వినుతినొందె ముహూర్త యనుదానికి సకల భూతుంబులకు నాయాకాలంబులం గలిగెను నాయాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమాహూర్తికు లనియెడు దేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సంకల్పుండుదయించె నా సంకల్పునకుఁ గాముండు జన్మించె వసు వనుదానికి ద్రోణుండును బ్రాణుండును ధ్రువుండును నర్కుండును సన్నియు దోషుండును వస్తువును విభావస్తువును నన నెనమండు వసువు లుదయంబు నొంది రందు ద్రోణునకు నభిమతి యనుభార్యయందు హర్షశోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్యయైన యూర్జ స్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుండును ననువారు గలిగిరి

1. వేదుండును ఋషభుండును నిండ్రసేనుండు ననుమవురు పుట్టిరి. ఇందులను 'భానోస్తు వేద ఋషభ ఇండ్రసేనస్తతో నృప' అను మూలమును 'భానోస్తు వేదో ఋషభ, ఇండ్రసేనస్తతో నృప' అని గ్రహించి కవి తెనిగించె నని తోచుచున్నది. 2. దుర్గంబులు పుట్టె.

ద్రువునకు భార్య యగుధరణీయందు ¹వివిధంబు లగుపురంబులు పుట్టె నర్క-నిశీ
భార్య యగువాసనయందుఁ దర్వాదు లుదయించి రగిల్చి భార్య యైనవసుధార
యందు ద్రవిణకాదులుపుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందుండు (గలిగె నా
స్కందునకు) విశాఖాదులుదయించి దోషునకు శర్వరి యను భార్యయందు వారి
కిళ శింశుమారుండుదయించె వస్త్రపునకు నాంగిరసయంద విశ్వక్రమయశుశిల్పా
చార్యుం డదయం బందె నావిశ్వక్రమకు నాకృతి యనునతియందుఁ జాక్షుషుం
డనుమనువు జనియించె నామనుప్రవలన విశ్వలు సాధ్యు లనువారలు పుట్టిరి
విభావసునకు నుష యనుభార్యయందు వ్యష్టియ రోచియ నాతపుండునుజనించి
రండు నాతపునికి. బంచయామః డనుదివసాభిమానదేవత జనియించె శంక
రాంశజుం డయినభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్యలై నరుడ
గణంబు లుదయించెరి మఱియు నైవతుండు నజంబు ఇవుండు భీమండు వా
ముండు నుగ్రుండు పృథాకసియు సజైకపాత్తు నహిర్బుధ్యుండు బహురూపుండు
మహాంతుండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును నతిథియంకరు లయినప్రేతు
లును వినాయకులును బుట్టి రంగిరసుం డనుప్రజాపతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ
చిత్తగణంబులు పుట్టిరి సతి యనుభార్యకు నథర్వవేదాభిమానిదేవతలు పుట్టిరి
కృశాశ్వనకు నర్చి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేశుం డనుపుత్రుం డదయించె
వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు. దేవలుండునువయునుండును మనువునుం
బుట్టిరి తర్జ్యునకు వినత కద్రువ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్య లందు
బతంగికిఁ బక్షులు పుట్టె యామినికి శలభంబులు పుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించిన
యజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయినగరుడుండును సూర్యునకు సారథియైనయసూరుం
డును జనియించిరి కద్రువకుఁ బెక్కు తెఱంగు లగుభుజంగమంబులు పుట్టెఁ జంద్రు
నకుఁ గృత్తికాదినసక్షత్రంబులు భార్యలైనను వారలయందుఁ జంద్రుండు రోహిణి
యందు మాత్రము మోహితుం డగుటంజేసి దక్షశాపంబున క్షయరొగగ్రస్తుం
డై సంతానంబు వడయ నేరఁ డయ్యె సంత దక్షప్రసాదంబున క్షయపీఠిలంబు
లగుఁడశకశల మరలం బొందె మఱియును.

254

- సీ. కామిత ప్రదుఁ డైనకేశ్యపుకొంగిట, ముచ్చట దీర్తు రేముద్దరాండు
రఖిలలోకములకు య నవ్వలై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుండు రేపువ్వుఁబొండ్లు
బలియురై పుత్రులు య పౌత్రులు త్రిజగంబు, లేలంగఁ జాతు రేయిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై య మూల్గుపుణ్యంబుల, విట్టివేగుదు రెట్టివెంతరాండు
- తే. వారి కలగంపకడుపుల య నేరుపఱుప, నరిది బిడ్డలఁ బడసిన్బిరుదునతుల
నామములునన్వయంబులు య నీమనంబు, పూసఁజెప్పదు వినవయ్యమానవేంద్ర,

1. ఇందులకు 'ధరణీన్యనూతవివిధాపురా' అనిమూలము 'పురా=పురాణి' అని వ్యాఖ్యానము.
దీనికి 'వివిధం లగుపురుషు లనువారు జనించిరి' అని అ.ప్ర.2. ఏరుపఱుచు'అని యీకవిప్రయోగము.

తరలము. ¹అదితియఁ దితి గావ్యయఁ దను శ వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయఁ సురసాఖ్యయఁ సురభిఁ మునిఁ
మొదలుగాఁ దిమియు నిశాఖ్య సురముఖ్య యా సర మాదిగా
మ దితి లెన్నఁగఁ గన్నసంతతి శ ముజగంబుల భూవరా. 256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని శ జలచరంబులు వుట్టె, ²శ్వాపదంబులువుట్టె శ సరమయందు
సురభికి మహిషాదిసురభులు జనియించె, దామ్రకు శ్వేనగృ శ ధృమ లు గలిగె
మునికి నపురసలమాఁకలు జనియించె, నిశ గనె భూరుహములను గ్రోధ
³వశ కుద్భవిల్లె దుర్రావరసంబులు, సరి యాతుధానులు శ సురస కరయ

తే. నుప్పల్లిరి గంధర్వరలాక్కమోగి న, రిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ ద్రిదశరిపులు
పదియు నెనమండ్రునై నట్టివిదితబలులు, వానినామాన్వయంబులఁ శ గోరివినుము.

వ. ద్విమూర్ధుండును శంబరుండును నరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును
నతౌముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బు
లోముండును వృషపర్వుండును నేకచక్రుండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకే
శుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగుచి ప్రచిత్తియు ననువారలు వీరిలలో
న స్వర్భానునకు సుప్రభయనుకన్యక వుట్టె దాని నముచి వివాహంబయ్యె వృష
పర్వునకు శర్మిష్ఠ యనుకూతురు వుట్టె దాని నహుషవుత్త్రుం డైనయయాతి
పెండ్లి యయ్యె వై శ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక యను
నలుపురుపుత్రికలుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్నియయ్యె
హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమకాలక లనునరుపురను గశ్యప
ప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయరుపురకును సమరకోవిదు
లయినదానవులు పోలోమకాలకేయు లనం బుట్టిరి మఱియు నాయరుపురకు నలు
వదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞకర్మంబులకు విఘాతకు లై వ ర్తింప
వారి నిందునకుం బ్రియంబుగా నీపితామహుం డగునరుపురను వధించె మఱి
యు విప్రచిత్తి సింహిక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గల కేతు
శతంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం
డైనశ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితి
గర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబునువిదితంబుగా వినిపించెద సావధానుం

1. ఈతరలమునకు మాటుగాఁ అదితియు దితియుఁ గావ్యయు నరిష్టయు సారసయు నిశయు
మునియుఁ గ్రోధవశయుఁ దామ్రయు సురభియు సరమయు ననఁ బదుమువ్వరు గల రందు' అనివచ
నమే వ్రాతప్రతులఁ గానిపించెడి. 2. 'మఱి శ్వాపదులు సరమకును బ్రజలు' అ.ప్ర. 3. 'వశకు సర్ప
ములు దుర్వారాసురులు సార. సకును గంధర్వులు సతి కరిష్ఠ, కలరుఁ గావ్యకుఁ బంచశ షాదు లుద్భ,
వించెఁ ద్రిదశారివర్గ మావిర్భవించె, దనువు కరువదియొక్క రుదారబలులు' వ్రా. ప్ర. ఇందు 'అటు
పదియొక్కరు' అనుటకు 'సుతాదనో రేకవష్టి' అని మూలము,

డ వయి వినుగు వివస్వతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వప్తయు సవిత
యు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును
సరుక్రముండును ననుమనువులు జన్మించి రందు వివస్వతునకు శ్రాద్ధదేవుం
డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మణియు యముండుయమియు నను
నిరువును మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడబాస్వ
రూపంబు నొంది యశ్వినదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనై శ్చరుండును
సావర్ణి యనుమనువును దపతి యనుకన్యయుం బుట్టి రాతపతిని సంవరుణుండు
వరియించె నర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందు జస్థిరణు లుదయించిరి వారి
మూలంబున మనువ్యజాతి యీలోకంమన స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవుని
చే గల్పింపంబడె బూషుండు భర్గునిజూచి దంతంబులు వివృతంబులుగానగిన
నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడచిన నాటనుండియు భగ్నదంతు డయి
యనపత్యుం డయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండె ద్వప్తకుదై త్యానుజయెనరచన
యనుకన్యకు నధికబలాణ్యుం డగువిశ్వరూపుండు పుట్టె నంత నాదేవతలు
బృహస్పతి గోపించి తలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపునినాచార్యునింగావరి
యించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షింప రేంద్రుం డి ట్లనియె. 258

సీ. అరయంగ యోగీంద్ర శ యద్భుతం బయ్యెడు, సురలపై నేటికి శ సురగురుండు
గోపించె నీతండు శ గురుభావమున దేవతల కేమియాపదఁ శ దలఁగఁజేసి
నెఱిగింపు మనవుడు శ నింద్రుండు త్రిభువనై, శ్వర్యమదంబున శ సత్పదంబు
గానక వసుర ద్రగణములు నాదిత్యమరుదశ్వినదేవాదిశ్రమండలములు

తే. సిద్ధచారణగంధర్వః జహ్మాగాది. సురలు మునులును రంభాదిశ్రుండరాంగు
లాడఁబాడంగ వినుతీసేయంగఁగొలువ, మ్రొక్క భద్రాసంబుననకుక్కుమిఱి.

సీ. నిండువున్నమనాఁడు శ గండరించిన చంద్ర, మండలశ్రీతోడ శ మాటు మలయు
భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగఁ మిన్నేటితరఁగల శ మేలుకొలుపఁ
గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య చామర శ్రేణులు శ జాడపడఁగఁ
జంతామణిస్ఫుటశకాంతరత్నానేక, ఘటితసింహాసనాగ్రంబునందు

తే. నూరువీతంబుపై శచి శ యుండ నుండి, వరుసదిక్పాలకాది దేవతలుగొలువ
సాటిసెప్పంగరానిరాజసముతోడ, నింద్రుఁ డొప్పారెవై భవశాంధ్రుడగుచు.

వ. అప్పుడు.

క. గురుతరధర్మక్రియ నయ, గురుండు మరుస్మం త్రవిషయః గురుండు వచశ్రీ
గురుండు సమస్తసురావలి, గురుండు గురుం డగుగుడెంచె శ గొల్వునకు నృపా.

చ. అమితతపః ప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీవృతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుండు వృథా తనగర్దియ లేవ కుండె నె

- య్యమున నెదుర్కొనంజనక యాసన మీయక గౌరవోపహ
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక తిరంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 263
- క. అప్పుడు మహేంద్రకన్నులఁ, గప్పినసుర రాజ్యకదవికారంబునకుం
బప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పుణ్ణుడు దిరిగిపోయె నతిభిన్నుండై. 264
- చ. ఎఱుంగమిఁజేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యిందుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిఁచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కె న
పురమపవిత్ర లోకనుతభవ్యచరిత్ర విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యిక్కర్మముఁ జేసితి నప్రబుద్ధి నై 265
- క. త్రిభువనవిభవమదంబున, సభలో మధ్యువునకుఁ బ్రసన్నునకు లన
త్ప్రిభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలఁగంగ నె న్యసురభావమానన్. 266
- ఆ. 1 పారమేష్ఠ్య మయినపదవి నొందినభూవు, లెట్టివారి కైన న లేవ వలదు
విబుధు లిట్లు సెప్పుకవిధ మెన్న వారలు, ధగ్మవేత్త లనుచుఁ న దలఁపఁబడరు.
ఆ. కుపథవర్తు లగుచుఁ న గుత్తితదుర్వచోనిపుణు లయినవారు న నియతి విడిచి
తొలఁగ లేక తా రభ్యంగతిఁ బడుదురు, తప్పు లేక రాత్రితెప్పభంగి 268
- ఉ. కావున లోకవందితుని న కార్యవిచారునియింటి కేగి త
త్సావనపాదపద్మములనై మకుటంబు ఘట్టి మ్రొక్కిత
త్సేవ యొసర్చి చిత్తము, 3 వశించి ప్రసన్నునిఁ జేతు నంచున
దేవవిభుండు వోయె నతిశీఘ్రగతిఁ గురుధామసీమకున్. 269
- సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి న కేతెంచు దేవతా, పతిరాక యీ బృహస్పతియెఱింగి
యధ్యాత్మమాయచే న నడఁగి యదృశ్యుడై, పోయె నప్పుడు దేవన వుండు
నకలంబుఁ బరికించి న జాడఁ గానక గురుఁ, జింతించి తలపోసి న యిన్నబోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల న దాయలు రాక్షస, వీరులు వేగులవారివలన
తే. దెలిసి మిక్కిలితమలోనఁ దెలివినొంది, యందఱును గూడి భార్యనాశ్రయించి
తత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తిదట్టమైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ న దెరువువెట్టి. 270
- యి దానవులు దేవతలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట. —
- క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష, మూర్తులువరధర్మకర్మముంచితమార్గా
వర్తులుదుర్లయనిర్మిత, కీర్తులు దానవులు సనిరి గీర్వాణులపై. 271
- సగ్ధ. దండిం గోదండకాండోద్ధతరథహయవేదండతండంబుతోడన్
దండై తై మెండుగా నగ్ధనుజనికరముల్ నడై వవర్గంబుమీఁదం

1. 'పారమేష్ఠ్యమైనపదవి నొందినవారు, లెస్సవారి కెదురులేవరనుచు, విబుధజనులవలన
† విస్తరబడెనేనియు, నదియు పరమధర్మ † మండ్రు మొదల' వ్రా. ప్ర. 2. 'నిడివి దెలిసి' అ. 3.
3. 'వశించు' 'చేతును' అని కవిప్రయోగములు. 4. 'మోచిత'కు 'మంచిత' అని కవి ప్రయోగించి
నాడు. 5. 'దైవతాకోటిమీదక' వ్రా. ప్ర.

- జండబ్రహ్మాండభేద్యోర్చ్యయజయరవముల్ : సర్వదిక్షోభగా ను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం : దలపడిరి సురల్ : దర్శులై వారితోడన్. 272
- చ. మదమున దేవదానవులు మచ్చరులై కడుఁ బిచ్చలించి సం
పదలకుఁ గోరి పోరునెడ : భార్గవమంత్రకళావిశేషులై
1యదరులు వాఱునస్త్రముల : నార్చి మహాసురు లేర్చి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వదేవతలు : కోల్తల కోర్వక పాటి రయ్యెడన్. 273
- ఆ. దనుజపీరు లేయ్యదారుణదివ్యాస్త్రదళితదేహులగుచుఁ : దలలు వీడ
నోడి పాటి రద్భ్రతోపేతబలులైన, త్రిదశవరులు బిట్టు : దిట్టునట్లు. 274
- క. ఒక మొగము గాక దివిజులు, తికమక గొని నైరులెల్ల : దీకొని తమ్ముం
2బకపక నగ నకనకలై లుకంబకఁ బరు వెత్తి రోడి : లోఁగొనుభీతిన్. 275
- చ. దనుజులగర్వలేఖయును : దానవపిరులయంపజోకయుఁ
మనుజువిశేషభోజనులమచ్చరికంబు నిశాటకోటి యే
చినబలశౌర్యముం దమకు : సిగ్గుచు హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణతను జేయునుమ్మలికఁ : గోల్తల కోర్వక పాటి రారులై. 276
- క. అమరులు విసృష్టదారుణ, సమరులు శరభిష్టదేహాసంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకరాతక, చమరులు కమలజనికడకుఁబడనిరి భయార్తిన్. 277
- శ్లో. ధాతకు దేవతావిభవధాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితధాతకు వైదికధర్మమార్గని
రేతకు నుల్లసద్విభవసేతకు సర్వజగజ్జమాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావ విజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278
- క. ఆఖండలుండు మొదలుగ, లేఖానీకముల బ్రహ్మ : లేనగవున ని
త్యాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారిఁ నేడలు దేర్చెన్. 279
- వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖులయిన దేవతల కనుకంపాతిశయవిభ
వంబున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280
- ఉ. నెట్లన పాపకర్మమున : నేరమిఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాఁటనుండియును : బుద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగా
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృపానిధి బ్రహ్మకళావిభిజ్ఞఁ జే
పట్టక గుట్టు జాటి సిరిఁపట్టునఁ దొట్టినపొట్టకొవ్వనన్. 281
- వ. బ్రహ్మిష్ఠుం డైనబ్రాహ్మణు నాచార్యుం గైకొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరితద్దో
షం బిపుడు మీకుఁ జేసేత శత్రుకృతం బై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు
లయినమిమ్మునతిక్షీణులయినరాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుండైనను

1. 'యెదురులు... నేను మహాసురులేచి యేసి...కోర్వక పాటి రయ్యెడన్' అ. ప్ర. 2. ఒకపిక
లై నకనక లై' అ. ప్ర. 3. నతితిక్షణబలు లయినరాక్షసులు.

క్రు నారాధించి తన్మంత్ర ప్రభావంబునఁ బునర్ల భవీర్యు లై యిప్పుడు మదీయం బయిననిలయంబు నా క్రమింపం గలవారు నై మనోద్రేకంబున నెదురులేక వర్తిల్లు చున్నరక్షోనాయకులకుం ద్రిదివఁబుఁ గొనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత బలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యు లగుటంజేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్రహంబు గలవారలకుఁ దక్కం దక్కినరాజుల కరిష్టం బగుంగావున మీ రిప్పుడు త్వష్ట యనుమనువుత్తుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహత్తన త్వస్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు సభీష్టార్థంబుల సతండు సంఘటించు నెట్టి దుర్దశల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకాదులు డెందంబులు డిందుపడికమల గర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యిట్లనిరి.

282

తే. అన్న మే లగు నీకు ని శ్నడగఁ గోరి

వచ్చినారము భవదీయకవనమునకును

దండులకు నేడు సమయోచితంబు లైన

కోర్కు లొడఁగూడఁ జేసి చేరకొమ్మ యశము.

283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రావణ, మతిపుణ్ణము సేయు చుండు శ నాత్మజులు గుణో

న్నతి బ్రహ్మచారు లేనియు, మతిలో గురుసేవకన్న శ మఱియుం గలదే.

284

వ. అదియునుం గాక.

285

సీ. అరయ నాచార్యుండు శ పరతత్త్వరూపంబు, దండ్రి దలంపఁగ శ భాతరూపు

రూపింప భ్రాత మృదుత్వతిరూపంబు, దెలియంగం దల్లి భూదేవిరూపు

భగిని శకరుణరూపు శ భావంబు ధర్మస్వరూపంబు దా నర్థిరూపు మొదల

నభ్యాగతుఁడు మున్న శ యగ్నిదేవునిరూపు, సర్వభూతములు గేశకవునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రి వేగకడు నార్తు లగుపితృజనుల మైనమమ్ముఁ శ జల్లఁ జూచి

పరభయంబు వాపి శ నిరుపమం బగుతపోమహిమచేత మెఱసి శ మనుపవయ్య.

వ. ఇట్టిబ్రహ్మిష్టుండ వైసని న్నాచార్యునింగా వరియించి భవదీయతేజోవిశేషంబు

చేత వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్మీయార్థం బయినయవిష్టపాడాభివందనంబు

నిందితంబు గా దని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించు చున్న

దేవ వరులం గైకొని పారోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహ్మసితవదనుం డైయ

మ్మునీశ్వరుం డిట్లనియె.

287

తే. బ్రహ్మతేజంబు వోయెషిరప్రార్థనంబు, ధర్మగుణగర్వితం బని శ తా నెఱింగి

సారిదననుబోఁటితపసియీశురలచేతఁ, బ్రకటమధురోక్తి నేటికిఁబలుకఁబడియె.

వ. విశేషించియు.

289

క. గురుధనముఁ గూర్చ నేటికి, గురుశిక్షం దగిలి మంత్రకరోవిదు లైన

ద్గురుధర్మనిరతు లేనియు, గురువులకును శిష్యవరులె శ కూర్చినధనముల్.

290

సీ. అరయ నకించను శ లైనట్టివారికి, బంబినట్టిశిలోంఛనంబె ధనము

- దానిచే నిర్వర్తితప్రియసాధుసత్క్రియ గలవారలై శ్రీతీతుండు
రది గాన సద్ధర్మితాచార మైనయా,చార్యత్వ మిపుడు మీశాసనమునఁ
గైకొంటి గురువులకామంబు ప్రాణార్థ,వంచనములు లేక శ్రవణి నొసర్తు
ఆ. ననుచు విశ్వరూపుఁ శ్రీ డనియెడిముని ప్రతిజ్ఞోక్తిఁ బలికి వారి శ్రమాడించి
మహిత మైనతత్ప్రమాధిచే గురుభావ, మమరఁ జేసె దేవశసమితి కపుడు. 291
- క. భార్గవవిద్యాగుప్త,స్వర్గశ్రీద్విగుణదనుజశసమధికసంప
ద్వర్గముల విష్ణుమాయా,నర్తకగతిఁ దెచ్చి యింద్రునకు నిచ్చె నృపా. 292
- క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ, డై వజ్ర దురంబులోన శ్రీ నసురులఁ ద్రుంచెన్
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ శ్రీ జెప్పెను హరికిన్. 293
- ఉ. నాపుడుఁ బాండవాన్వయఁడు శ్రీ నమ్మివభక్తి జగన్నివాసు రా
జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దనశచిత్తమునన్ భజియించి పల్కె నో
దేవగారాధి తాంఘ్రియుగ శ్రీ దివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
పావన మైనవిద్య సురశాలున కెక్కియ నిచ్చెఁ జెప్పవే. 294
- ఉ. ఎంచును రక్షితుం డగుచు శ్రీ నింద్రుఁడు లీలయపోలే వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు శ్రీ నమ్మి సుఖంపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది సమస్తలోకములఁ శ్రీ జేకొని యేలే మునీంద్ర దాని నే
విందు సుఖంబుఁ గందు నిఁక శ్రీ వీనులు సంతస మందఁ బల్కవే. 295

... శ్రీమన్నారాయణకవచ ప్రారంభము ...

- క. నరనారాయణకవచము, నరిభీకరవజ్రకవచ శ్రీ మాశ్రితసంప
త్పరిణామకర్మసువచము, పురుహూతున కెట్లు మాని శ్రీ బోధించెఁ దగన్. 296
- వ. అనినం బరిక్షిజ్జనపాలునకు మునినాథుం డిట్లనియె. 297
- సీ. వినవయ్య నరనాథ శ్రీ మునినాథుఁ డింద్రుఁ, కను వొంద నారాయణాఖ్యమైన
కవచంబు విజయనంకల్పంబు నప్రమేయస్వరూపంబు మృహాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరిమామావిశేషంబు, సాంగతశోడ నైఋంగఁజేసె
దాని నే వినిపింతుఁ శ్రీ బూని తదేకాగ్ర,చిత్తంబుతోడుతఁ శ్రీ జత్తగింపు
తే. మొనరథౌ తాంఘ్రిపాణియైయు త్తరంబు, ముఖముగానుత్తమాసనశ్రమునవసించి
కృతనిజాంగకరన్యాస శ్రీ మతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యవశ్రర్కమునొసర్చె.
వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటియించి పాదంబులను జానువులను నూరువులను
నుదరంబునను హృదయంబునను సురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను ని
ట్లస్తాంగంబుల బ్రణవపూర్వకంబైనమహాక్షరమంత్రరాజంబు న్యాసంబునీసి
(ద్వాదశాక్షరవిద్యలచేతం గరన్యాసంబునీసి)మంత్రమూర్తియై భగవచ్ఛబ్దవా

1. భగవచ్ఛబ్దవాచ్యం బగుషట్చక్రిసంయుతుం డగుచు విద్యామూర్తియు నైనపరమేశ్వరు
నందు భావించి, శ్రీనారాయణకవచాఖ్య' వ్రా. ప్ర.

చ్యంబైన (ప్రణవాదియకారాంత మగుమహామత్రంబుచేత సంగుళ్యంగుప్తపర్వ సంఘలయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు మూర్ధంబున షకారంబు భూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు నేత్రంబులయందు నకారంబుసర్వసంఘలయందు మఱియును నస్త్రమునుదేశించి మకారంబు నుపన్యసించెనేని మంత్రమూర్తి యగు నుఱియును నస్త్రాయథ ట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు నేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్చి విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగు)పట్నక్తిసంయుతం బునునారాయణ కవచాఖ్య మైనమంత్రరాజంబు నిట్లని పఠియించె.

299

చ. గరుడునిమూఁపులై బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్మరుచిరశార్ఙ్గ ఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనో

త్కరనికరంబు లాత్మకరకంజములక ధరియించి భూతిసం

భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

300

ఆ. ప్రకటమకరవరుణాపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ గ బాలియ కుండఁ
గాచుఁ గాక నన్ను క ఘనుఁ డొక్కఁడైనట్టిమత్స్యమూర్తి విద్యమానకీర్తి.

క. వటుఁడు సమాశ్రితమాయా, నటుఁడు బలిప్రబలశోభన ప్రతిఘటనో

దృఢుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు, చటులస్థలమందు నన్ను క సంరక్షించున్.

302

చ. అడవుల సంకటస్థలుల క నాజముఖంబుల నగ్నికీలం

దెడరుల నెల్ల నాకు నుతి క తెక్కఁగ ది క్కగుఁ గాక శ్రీన్యసిం

హుఁడు ¹సురశత్రుయూధపవకధోగ్గుఁడు విస్ఫురితాట్టహాసవ

క్తుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిరహూతదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁ డై.

303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు క నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో

⁴నారగి నిమిగ్న మైనధర క నుద్ధతిఁ గొమ్మున నెత్తిపట్టియా

కిరిపతి ⁵యగ్నికల్పుఁ డురుభేలుఁడు నూర్జితమేదినిమనో

హరుఁడు గృపావిధేయుఁడు సదాధ్యములక ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

304

క. రాముఁడు రాజకులైకవి, రాముఁడు భృగునత్కులాభిరాముఁడు ⁶సుగుణ

స్తోముఁడు ననురక్షించును, ⁷శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రిశిఖరములందున్.

305

సీ. తాటక మర్చించి క తపసిజన్నముఁ గాచి హరువిల్లు విఱచి ధైర్యమున మెఱసి

ప్రబలు లై నట్టివిరాధకబంధోగ్ర, ఖరమావణాదిరాక్షసులఁ దునిమి

వానరవిభు నేలి క వాలిఁ గూలఁగ నేసి, జలరాశిగర్వంబుఁ క జక్కఁజేసి

నేతువు బంధించి క చేరి రావణకుంభ, కర్ణాదివీరులఁ క గడిమిఁ ద్రుంచి

తే. యలవిభీషణు లంకకు క నధిపుఁ జేసి

1. 'వరుసజలధిహావ'వరుణపాశములందు. 2. 'చటులస్థలివలన. 3. కనకాక్షరాక్షసవధో. 4. సుర
తరమున్నమైనధర. 5. మజ్జికర్ముఁ మరుభేలుఁడు మూర్ధ. 6. కాం. 7. శ్రీమహితోన్నతు కుంకరై' ప్రా. ప్ర

భూమినుతః గూడి సాకేత్యభిమనందు
రాజ్యసుఖములు నైకస్సకరామవిభుడు
వరుస ననుఁ బ్రోచు చుండు బ్రహ్మసగతుల.

306

వ. మఱియు నఖిల ప్రమాదంబులైన యభిచారకర్మంబులవలన నారాయణుండును
గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుం డయినదత్తా
త్రేయండును గర్మబంధంబులవలన గణేశుండైన కపిలుండును గామదేవునివలన
సనత్కుమారుండును మార్గంబు (దేవహేళసంబు సేయుట) వలన శ్రీహయగ్రీ
వమూర్తియును దేవతానమస్కార తిరస్కార దేవపూజాచ్చిద్రంబులవలన నార
దుండును సకేవనిరయంబులవలనఁ గూర్మంబును సపథ్యంబువలన భగవంతుం
డైనధన్వంతరియు నద్వంద్వంబులవలన నిర్జితాత్ముండైన ఋషభుండును జనాపవా
దంబువలన నగ్నిదేవుండును¹ జననమరణాదులంగలుగఁజేయు కర్మంబులవలనబలు
భద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్వగణంబులవలన శేషుండును నప్ర
బోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాపండసమూహంబులవలన బుద్ధదేవుండును
శక్తనైశ్చరునివలనఁ గల్కియు నై ధర్మరక్షణపరుం డయిన మహావతారుండు న
న్న రక్షించుం గాతః బ్రాహ్మమధ్యాహ్నపరాహ్లాసాయంకాలంబులను బ్రదో
షార్ధరాత్రాపరరాత్ర ప్రత్యూషానుసంధ్యప్రభాతంబులను గదాద్యాయుధంబుల
ధరించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహరత్రివిక్రమ వామన
హృషీకేశ షడ్వనాభ శ్రీవత్సభామపనర్వేశ్వరేశ జనార్దనవిశ్వేశ్వరకాలమూర్తు
లనునామరూపంబులుగల దేవుండు నన్నరక్షించుంగాకప్రయకాలానలాతిత్తిక్ష
సంభ్రమభ్రమణిర్వక్రవిక్రమవక్రీకృతదనుజచక్రం బైన సుదర్శన పూర్వనామ
చక్రంబ మహావాయు ప్రేరితుం డై హుతాశనండు నీరసత్పణాటపుల భస్మీ
భూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రయుక్తంబు వై మద్వైరినైన్యంబుల దగ్ధంబు
గావింపుము జగత్సంహరకాలపటఘటితచటులమహోత్సాహ గర్జనవత్సరదశ
దిశాభివర్జిత ఘనఘనాంతర నిష్ఠ్యాతనిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్పర్శస్పరద్విస్ఫులింగ
నిర్గమానర్గళ భుగభుగాయమానమూర్తివిస్ఫుర్తినారాయణ కరకమలవర్తిగదా
యుధోత్తమ మదీయవై (రితండోపతండంబుల భండనంబుసంజండగతింసిండిగాఁ
జండికాకూక్మాండవై) నాయకరత్నోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులు గాఁ గొం
డొకవిసోదంబు సలుపుము² దరేంద్రంబు వైన పాంచజన్యంబు సర్వలోక జిహ్మం
డైన శ్రీకృష్ణుని నిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠ్యాతనిశ్వాసా³ ధరవేణుపరిపూరితం
బు వై యున్మత్త భూతప్రేత పిశాచ విప్రగ్రహాదికూర్⁴దుర్గ్రహంబులు విద్రా
వణంబులుగా నస్మత్పరవీరమండలంబుల గుండియలతోఁ దదీయమానిసీ దుర్భర

1. సంతకాకృతిం జేయుభూతంబులవలన బలభద్రుండును. 2. కలివలన. 3. దరేంద్రుండ.

4. దర్శనపూరితం. 5. దృగ్గణంబులు.

గర్భంబులు గర్భస్థార్థకనిర్భేదంబులుగా నవియ బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయిన భూనినాదంబున మోదింపు మతితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటి కఠోరకంఠకరాశర క్తధారాధౌతమలీమనవిసరంబ వైననందక మహాసిశ్శిరంబు జగదీశప్రేతంబ వై మద్విద్యేషివిషమప్ర్యాహంబుల మెండుగడికండలుగఁ జెండి చెండాడుము నిష్కళంకనిరాతంక నిశ్శంకసాంద్రచంద్రమండల పరిమండిత సర్వాంగరక్షణ విచక్షణధర్మనిరతంబ వయిన¹ చర్మంబ దుర్మదమద్వైరిలోకభీకరాలోకంబులను సమాకులనిబిడనీరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలనటు ఘటనం (బులం) గుటిల పఱుపుము నిఖిలసాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగ సర్వకోడభూతాదులవలనను నగు భయంబులు భగవన్నామ రూపయాన దివ్యాత్మంబుల వలనం బొంద కుండుఁ గాక బృహద్రథంతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయఁబడుచున్న ఖగేంద్రుండు (రక్షణక్షుంధై)నన్ను రక్షించుఁ (గాక) శ్రీహరినామరూపవాహన దివ్యాయథ సారిషదోత్తమ ప్రముఖంబు లస్మదీయ బుద్ధిం ద్రియమనఃప్రాణంబుల సంరక్షించు భగవంతుం డయిన శేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగదైక్యభావం బయినధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితుం² భూషణాయథ లింగాఖ్య లగుశక్తులం దనమాయచేత ధరియించి³ తేజరిల్లు చుండు లక్ష్మీకాంతుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్టహాస భాసురవదనగవ్వారుండగుచు సమస్తతేజోహరణధురీణజేజువుంజనంజాతదివ్యస్థాసింహావతారుండగు నపురమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్త బహిరంతరంబులవలన నన్ను రక్షించు చుండుఁ (గాత) మని నారాయణాత్మకకవచప్రభావం బితిహాసరూపంబున⁴ నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబుసేసి తద్విద్యాధారణమహిమవలన నరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వ రేని నిర్మలాత్ము లగువార లేతద్విద్యాధారణులై యనుదినంబును బఠించిన నతిఘోరరణంబుల నత్యుత్కటసంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహకర్మమారణకర్మాదిదుష్కర్మజన్యకైశంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కులై విజయంబు నొందుదురు మఱియును సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరులై సుఖంబు నొందుదు రదియునుంగాక. 307

సీ. అతిభక్తిగౌళికుంధను బ్రాహ్మణుండు దొల్లి, యీవిద్యధరియించియెలమిమించి మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుండై యోగధారణంబున బిట్టు శ్రతనువు విడిచె దానిపై నొకడు గంధర్వవరేణ్యుండు, చిత్రరథాఖ్యుఁ డశ్శేయుఁ డొంటి చడలఁ జనంగఁ దశ్చాపయ తదస్థిపైఁ, గదిసిన నాతఁడు ౩ గళవళించి
ఆ. యువిదపిండుతోడ శనవవిమానముతోడఁ, దనదువిద్యతోడ ౩ ధరణిఁదెల్లి

1. 'ధర్మంబు. 2. డయ్యు సపురమేశ్వరుండు భూషణాయథ చిహ్నిత మైనశక్తిం. 3. విశేష నిగ్రహంబు గలలక్ష్మీకాంతుండు నన్ను రక్షించు. 4. మునీంద్రుండు వ్యాఖ్యానంబుసేసి యింద్రున ప్రపదించిన నతండు తద్విద్యా. 5. దుష్కర్మంబులకు నతిభయంకరులై విజయంబు. వ్రా. శ్రీ.

- తివిచి లేవలేక శ తికమక గుఱవంగ, వాలబల్యమాని శ వానిఁ జూచి. 308
- క. నారాయణకవచసమా, ధారణపుణ్యాస్థి దీని శ దగ్గఱ నీకుం
గూరెడిన విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టివారకిఁ దరమే. 309
- ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగకశసంధులెల్లక, బంధించి తన్మంత్రబలంబుపేర్చి
న్నందంబు మాన్సింపఁ దగ్దవ్య మేదీ, సింధుప్రవాహోన్నతి¹చేతఁ దీరన్.
- వ. కావున నీ విష్ణు డీపుణ్యశ్లేఽంబులు భక్తియక్తుండవై కొనిపోయి ప్రాజ్ఞుఖంబు
నఁ బ్రవహించెడుసరస్వతీజలంబుల ²నిక్షేపణంబుసేసి కృతస్నానండు వైయాచ
మనంబు సేసిన నీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డట్లచేసి తనవిమానం
బెక్కి నిజస్థానంబున కరిగెం గావున. 311
- క. అనుదినము దీని నెవ్వరు, విని రేనిఁ బఠించి రేని శ విస్మయ మొదవన్
ఘనభూతజాల మెల్ల ను, మునుకొని వారలను గాంచి శ మ్రొక్క చు నుండున్.
- ఆ. విశ్వరూపువలన శ వైశ్వర్యకర మైన, యిట్టివిద్యఁ దాల్చి శ యింద్రుఁ డవుడు
మూఁడులోకములకు శ మూడ లైనట్టిశ్రీ, ననుభవించి మించె శ సధికమహిమ
- నీ. భూపాలయావిశ్వరూపున కరుదైనతలలు మూఁ డనువాండఁ శ గలిగియండు
సారిది సురాపానసోపానంబులు, ³నన్నాద మనఁగను శ నమరవరుల
తోఁ గూడి భుజించి శ తూకొని వారితో, యజ్ఞభాగంబు ప్రశత్యక్ష మొంది
కైకొను చుండి దుఃస్కర్మం డై యాయజ్ఞభాగంబు రాక్షసప్రవరులకును
- ఉ. దల్లిమీఁదఁ గలుగుతాత్పర్యవశమున, దివిజవరుల మొఱుగి శ తెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ శ డతిభీతచిత్తుఁ డై, తనకు గానియతనితలలు ద్రుంఁ.
- క. భాసురుఁ డనక మహాత్మా, గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వకృతకర్మగతిక
వేసరఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భాసురుతల లవుడు రోమ్యమునఁ దెగ నడిచెన్.
- వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగ
నడిచిన సోమపానంబు సేయ శిరంబు గపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయు
శిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు
త్రివిధపక్షీస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్యయే తెంచి యింద్రునిఁ జాట్లకొని
తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుం డై త్రిలోక
నాయకుం డైనక దానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యమ్మహాదో
షంబుఁ గైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బొవుకొను
వాఁ డై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొ
నుం డనినభూమి తనయందుఁ జేయఁబడినఖాతంబు తనంతనపూఁడునట్టివరంబును
జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రయోగితం బైనం బావనం బగునట్టివరంబును
వృక్షంబులు ఛేదింపఁబడి పునఃప్రరోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల్లవుడుం

దమకుఁ గామసుఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరినవతం డట్ల కానొసంగినవత
నిడువృత్తంబు ధరణి¹ యీరిణవిధంబునను నుడకంబు బుద్ధదపేనరూపంబున
నను మహీరూపంబులు నిర్వాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను
నిట్లు చతుర్భాగంబులు బంచికొని రంత. 816

మ. హతపుత్త్రిం డగువిశ్వరూపజనకుం శ డాత్మష్ట దుఃఖాయతో
ధృతరోమానలదవ్యామానుఁ డగుచుం దా నింద్రుపై మారణ
క్రతుహోమం బాసరింప నందుఁ బాడమెం శ గల్పాంతకాకారవి
శ్రుతకీలానలనిష్ఠు రేక్షణగుణక్షయభృత్తిలోకోగ్రుఁడై. [చ

సీ. యగమద్రుంగెడునాఁడు శ జగములు వొలియించు, నంతకుమూర్తిపై సంతయగు
బటపున బాడవును శ బ్రతిదినంబును నొక్క, శరపాతమంగంబు విరివిగొనుచుఁ
గడుదగ్ధశైలసంరకాశ దేహమునందుఁ, గరము సంధ్యారాగ్రకాంతి బెరయ
మునుగాఁక రాగిచేఁగ నుమించుమించులఁ, గఱకుమీసలుకచాశ్రమంబు మెఱయఁ

తే. చండమధ్యాహ్నమూర్తాండకమండలోగ్ర, చటాలనిష్ఠురలోచనాం శ చలవిధూత
దళదిశాభాగు డజ్జ్వలశతరకరాశ, భిదురసునిశితదగ్ధాస్త్రోరుగవదనగుహుఁడు.

ఉ. నింగికి నేలకుం బాడవు శ నిట్టల మై శిఖలందుఁ బర్వసు
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ శ దొట్రిలుచు గ్రహపంక్తి జాఱ ని
స్సంగకరాశశాతఘనశస్త్రాణిమండలచండశూలము
పొంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని శ భూమి చలింపఁ సోలి యాడుచున్. 819

సీ. వడలక విరివిగా శ వడనంబుఁ బెఱచుచు, నాకాశ మంతయు శ నప్పళించుఁ
గడనాల్క నిగిడించి శ గ్రహతారకంబుల, నయ మెల్ల దిగజాఱ శ నాకి విడుచు
నలవోకయునుబోలె శ నట్టహాసము సేసి, మెఱసిలోకములెల్ల శ మ్రింగెఁ జూచుఁ
దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కలు వాఱ, నుగ్రదంష్ట్రలు ద్రిప్పు శ నుక్కుమిగిలి

తే. శిష్టబలితంపుడపమునఁబుష్టినొంది, యఖిలలోకంబు లెల్లఁ దా నాశ్రమించి
వృతనామాఖ్య దేవతాశత్రుఁడగుచుఁ, దారుణాకారుడఖిలదుర్దముఁడు మెఱసె.

మ త్రకోకిలము. అట్టివృత్తునిమీఁద దేవత శ లల్కతోఁ బెనుమూఁకలై
చుట్టి ముట్టి మహాశ్రువిద్యలు సూపి యేపున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వార లేసిన శ కూరశస్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత శ జోక నార్చె మహాగ్రుఁడై. 821

క. భక్షితదివ్యాస్త్రం డగు, రక్షోనాయకుని నమరకరాజప్రముఖులే
వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించికొనుచు శ రయ మొప్పారన్. 822

వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబుల(తోడ సాధుజనంబుల) వృత్తాసురుండు మ్రింగిన నచ్చెర్చు
వడి చేయునది లేక తత్రేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబు నొంది కందినడె

దంబునం గుందుచుని బురందరప్రముఖు లార్ధక్షకుం డగుపుండరీకాక్షునకుం
గుయ్యిడువారలై . 323

లయగ్రాహి. వీడు కడుదుర్దమఁడు శ్ర వాడిమనకైదువులు

శ్ర పోడి చెడఁగా మెసవి శ్ర యీడు గన కున్నాఁ
డేడ బ్రదు కింకఁ బెనుఁగోడు వొడమెక మనకు

శ్ర దోడుపడ నొక్కరుడు శ్ర లేఁడు హరి దక్కఁ
వేడుదముఁ శ్రీధరునిఁ శ్ర గూడుదము సద్భటులఁ

శ్ర బాడుదము గీతముల శ్ర జోడుపడ నంతక
వీడు చెడఁత్రోవ దయఁత్రోడ నెఱిగించు ఘనుఁ

శ్ర డోడక సురాలయము శ్ర పాడువడ దింకన్ . 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో, మునుకుచుఁదిక మకలు గొనుచు శ్ర మురరిపునభక్తుక
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్న కన్నుఁగవఁజెగిలఁగన్ . 325

వ. ఇట్లు భయార్తులై యమ ర్యవ్రాతంబు సని చని ముండట నభంగభంగరంగ
దుత్తుంగడిండ్డిరమండల సముద్దండాడంబరవిడంబిత నారాయణనిరంతరకీర్తితా
కుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలిత
ఫలితమహాపుణ్యఫలాయమాన సముద్దీప్తితావర్తవర్తిత దక్షిణావర్తరుచిరశంఖ
మండల మండితంబును నతినిష్ఠురకతినపాతనపృథురోమరాజీవశకులతిమితిమింగిల
కర్కట కమతకచ్ఛపమకరనక్రవక్రగ్రహగ్రహణఘమఘుమాయమానదారుణ
గమనవిషమితవిషమతరంగఘట్టనఘట్టితసమద్భూతశీకరనికర నీరంధ్రతాఁకిత
తారాపథంబును మహాచ్ఛ్పయశిలోచ్ఛయశిఖరాగ్రప్రవహితదుగ్ధనిర్మలసమ్మ
ర్జితపురాణపురుషవిశుద్ధసద్ధాంతవిహరణఘోషనవసూధాధౌతధావశ్యధగద్ధగాయ
మానరమ్యహార్యనిర్మాణకర్మంబునునతిపవిత్రగుణవిచిత్రనిజకళత్రప్రేమానంద
సందర్శితముకుందపరిప్రవదంతరంగకరుణారస పరిమళితభావబంధురవిద్రుమ
వల్లీమతల్లికాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహనంగమసముత్థితగంభీర
ఘోషపరిపూరితసకలరోదంతరాశింబును సముద్రమేఖలాఖిలప్రదేశవిలసితనవీ
నదుకులాయమానంబును హరిహరప్రముఖదేవతానిచయ పరిలబ్ధామృతమహై
శ్వర్యదానధౌరేయమహానిధానంబును వైకుంఠపురపౌరవారమనోహరకామ్య
ఫలఫలితమందార పారిజాత సంతాస కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనానుకూల
కూలంబును నైయొప్పుచుఁ గుబేరుభాండాగారంబునుంబోలెఁ బద్మమహాపద్మ
శంఖమకరకచ్ఛపముకుందకుందనీలవరసమగ్రం బై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె
సుదర్శనావర్తప్రగల్భం బై కైలాసమహిధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన
శేఖరపదార్పణం బై యింద్రవైభవంబునుంబోలెఁ గల్పవృక్షకామధేనుచిం
తామణిజనితవిశేషం బై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనివిడహరిసంచా

రంబై నారాయణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థంబై శంకరు
జటాజూటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయంబై బ్రహ్మలోకంబునుంబోలె
లెఁ బరమహంసకులసేవ్యంబై పాతాళలోకంబునుంబోలె ననంతభోగిభోగయో
గ్యంబై నందనవనంబునుంబోలెనై రావతమాధవీరంభాదిసంజ ననకారిణంబై
సాదామిసీనికరంబునుంబోలె నభ్రంకషంబై విష్ణుకామకీర్తనంబునుంబోలె ని
ర్మలస్వభావంబై క్రతుశతగతుండునుంబోలె హరిపదభాజనంబై యొప్పుచున్న
దుగ్ధవారాళి డాసి శ్వేతద్వీపంబు దర్శించి యందు సకలదిక్పాలకాదిదేవతలు
దేవదేవు నాశ్రయించి యిట్లని స్తుతియించి రంత

326

సీ. పంచమహాభూతప్రపరినిర్మితంబైన, ముజ్జగంబుల కెల్ల నొజ్జ యైన

బ్రహ్మయు నేమును న బరంగ¹నందఱుఁ గూడి, యెవ్వనికై పూజనలిత్తుమెపుడు
నట్టిసర్వేశ్వరుం న డాగమవినుతుండు, సర్వాత్మకుఁడు ²మాకు న శరణ మగుచు
అతిపూర్ణకాము నప్రహంకారదూరుని, సముని శాంతునిఁ గృపాస్పదుని గుఁసని

తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ న బూనునట్టికపటశీయని నతిపాపకర్మబుద్ధి
శునకవాలంబు వట్టుక న ఘనతర్థాబ్ధి, దరియఁజూచుటగాదె తాఁగ వామసమున.

ఉ. ఉదకమయంబునకొననుధ న నోడగఁ జేసి తనర్చుకొమ్మునకొ

వదలక యంటఁ గట్టి మనునవల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మ్మదమున మమ్ముః బ్రోచు ననునమానము మానఁగ వృత్తుచేతియా
పద దొలఁగించి నేఁడు సురకపాలురపాలిటిభాగ్యదైవ మై

328

మత్తకోకిలము. రంతుసేయుచు వాతఘాతకక్రరాశభంగురభంగదు

ర్ధాంతసంతతసాగరోదకక్రతల్ప మొంది వసించుధా

తంతవానిని బొడ్డుఁదమ్మిన న యాచి కాచిననేర్పరిం

తంతవాఁ డనరానియొంటరి న యాదరించు మముం గృపన్.

329

తే. దేవతల మైసమే మిట్టిదేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని న శరణు చొచ్చి
బలితమైనట్టివీచియూపదలఁ బాసి, మీటి శుభములఁజేకొనునవార మిపుడు.

వ. ఇట్లు స్తుతియించు చున్నదేవతలకు భక్తవత్సలుండైనవైకుంఠుడు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు.

331

సీ. తగుశంఖచక్రగ్రదాధనుం డగువాని, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలవానిఁ

గమనియమాఁకిక్యఁఘనకీటమువాని, దివ్యవిభూషణగ్రాప్తివాని

మూషితకోటిరక్తుండలంబులవాని, సీరి యురఃస్థలమునఁ న జెలఁగువానిఁ

దనుఁ బోలుసేవకక్రతంశంబు గలవాని, జిలుఁగైనపచ్చనివలువవానిఁ

ఆ. దెల్లదమ్మవిరులఁ న డెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపునవప్సవానిఁ

గనియె వేల్పుపిండు న కప్పరపాటుతో, గన్నులందు నున్నకఱపు దీట.

332

- సీ. తనసేవకులలోనఁ గ దడఁబడుకూపంబు, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలఁదెలుప
వికచాబజులతోడ గ వీడ్వఁపకన్నుల, కడలు దెవాతెడుకరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకు గ ని లైసభాగ్యంబుఁ, గాఢరం బుండెఁకకమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకును గ మొద లైనకేజంబు, తాతఁ బుట్టించినకన్ను దెలుప
- ఆ. బుద్ధి బోల్పరానిపుణ్యంబుఁ నత్పాద, కనులజనిత యైన గంగ దెలుప
నప్రమేయఁ డభవుఁడవ్యక్తు డవ్యయుఁ, డాదిపురుషుఁ డఖిలమోది యొప్పె.
- వ. ఇట్లు జగన్తోహనాకాసుం డయినారాయణునికృపావలోకనాహ్లాద చకితస్వభావ
చరితు లై సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికిలితకరకములు
లై యిట్లనిరి. 334
- ఆ. దుర్గమంబు లయినశస్వర్గాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేపఁ జాబగొట్టిగుణము
గలిగి మెలఁగు చున్నకనునుండ కై నట్టిసి. కరయ మొగు వార గ మాదిపురుష.
- సీ. దండంబు యోగిం దక్షమండలనఁతుచు, దండంబు శార్దూలదండనకును
దండంబు మండితక్షకుండలవ్యయనకు, దండంబు నిష్కరభండనకును
దండంబు మత్తవేదంకరక్షకునకు, దండంబు రాక్షసఖండనకును
దండంబు పూర్ణేంద్రమండలముఖనకు, దండంబు తేజఃప్రచండునకును
- తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్రధానునకును, దండ ముత్తమకైకుంఠధామునకును
దండ మాశ్రితతక్షఃకైతరునకు, దండ మురుభోగినాయకైతలునకును. 336
- ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు గ చిందఱవండఱ లైరి ఫేచరుల్
సుక్కిరి సాధ్యసంఘములు గ సోలిరి పన్నగు లాజిభూమిలో
మక్కిరి దివ్యకోటి గడు గ మగ్గిరి యక్షులు వృత్తుచేత నీ
చిక్కినవారి నైన దయ గ నేయుము నొవ్వక యుండ నోహరీ. 337
- క. మొద లాఱినరక్కసులకు, మొద లై మా కాపడలకు గ మూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కసు, తుదిఁ జూపఁ గదయ్య తుదకుఁ గ దుది యైనవారీ.
- తే. అకల దిక్కులకెల్ల దిక్షైకన మాకు, నొక్కదిక్కున లేదు కాల్మాద నైన
దిక్కు గావయ్య నేఁచ మా గ దిక్కుఁజూచి, దిక్కు లే కున్నవారలదిక్కునీవ.
- క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక గ నిహపరములకుఁ
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము గ నీరజనాభా. 340
- తే. అరయ మాతేజములతోడ గ నాయుధములు
మ్రుంగి భువన త్రయంబును గ మ్రుంగుచున్న
భీకరాకారు వృత్తునిఁ గ బీచ మడచి
యెల్ల భంగుల మాబన్న గ మీఁగు మభవ. 341
- ఆ. పరమపురుష దుఃఖభంజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణ గ భవవిహార
జలరుహాక్ష నిన్ను గ శరణాబు వేడెద, మభయ మిచ్చి కావశవయ్య మమ్ము.

వ. 1 నమస్తే భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమ మం
గళ సరవకల్యాణ దేవ పరమకారుణికు లయిపరమహంస లగుపరివ్వాడకులచేత
నాచరితంబు లగుపరమసమాధిభేదంబులఁ బరిభావితపరిస్థుటఁ బయినపరమ
హంసధర్మంబుచేత నుద్బుటితం బగుతమఃకవాటద్వారంబున నహవృతం బయిన
యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్మండ వై నిజసుఖానభవుండ వై యన్ననీవా
త్మసమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనియీశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకా
రణుండ వై యుండుదువు గుణసర్గపతితుండ వై యపరిమితగుణగణంబును గల
నీవు దేవదత్తునిమాడ్కిఁ బారతంత్య్రంబున స్వశృతంబు లైనకుశలకుశలఫలం
బుల సనుభవించువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైననీ వాత్మారామస్వభావుండ
వయి యపరిమితగుణగణంబులుగలిగి యీశ్వరాహ్వానమాసవగాహ్యమాహాత్మ్యం
బందు సర్వాచీనవికల్పవిలరగ్నవిచార ప్రమాణాభాసంబులగుతర్క శాస్త్రంబులఁ
గర్కశంబు లయిన ప్రజ్ఞలు గలిగి దురన్యగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసులవివాదావ
సరంబులయందు ముఁకలంబు లగున స్తినా స్తీత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయా
మయుండ వై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండ వై సమవిషయయా
పంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జుఖండనంబునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లొండు
ద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగుచుండు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణ
రూపంబ వైననీవు సర్వభూతప్రత్యగాత్మ వగుటంజేసి సర్వగుణావభాసాలక్ష్మీ
తుండ వై కానంబడుచుండువు లోకేశ్వరా భవస్మహిమః మహామృతసముద్ర
విప్లవసకృత్సానమాత్రంబున సంతుష్టచిత్తులై నిరంతరసుఖంబున విస్మరితదృ
ష్టపుత్రవిషయసుఖలేశాభాసు లైనపరమభాగవతులు భవచ్ఛరణకమలసేవా

1. ఇందులకు 'మఱియును భగవన్నారాయణ... ఖేనంబులఁ బరిస్థుటం బయినపరమహంస
ధర్మంబుచేత ననువాదితం బగుపరమకపాలకారంబున నావృతం బయినయాత్మలోకంబున... సమవే
తంబు లై యుపేక్షింపంబడనిశరీరంబులకు... గుణసర్గభావించుండ వై... పారతంత్య్రంబుననన్నిసకుశల
ఫలంబులు సనుభవించి చింతించువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైననీ వాత్మారామండ వయి యుం
డువు గుణసర్గభావితంబు వయి యపరిమితగుణగణంబులసర్వాచీనవికల్పవిచారప్రమాణాభావంబు లగు
తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లైన ప్రజ్ఞగలిగి దురాగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసుల వివాదానుసర
ణంబులయందు... గోచరుండవై సమస్తవిషయరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు, దేవా రజ్జువునందు సర్ప
భ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబులచేత బ్రహ్మంబయిననీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతిగలిగిడినని యిట్లు
తిమనోహరచతురవచనంబులు' అచ్చుప్రసి. ఈపాఠము'ఓం నమస్తే అస్తుభగవన్నారాయణాయ...'
అనుమూలమునకు అనుగుణముకామిచేతను వ్రాతప్రతులపాఠ మనుగుణ మగుటంబట్టియు, గెండవపా
ఠమే గ్రంథమునఁ గూర్పబడియె మఱియు మూలమునందు 'స ఏకహి' పున స్సర్వరక్షస్తుషో వస్తుస్య
రూప స్సర్వేశ్వర స్సకలజగత్కారణ...' మొదలుకొని 'గ్రస్తానియేననః కృష్ణ తేజాంస్యస్త్రాయాధా
నిచ' అనువఱకుఁ గలగొప్పగ్రంథమునకు వ్రాతప్రతులందే తెనుఁగు గానిపించు చున్నది. కాని
యచ్చుప్రతులఁ గానిపింపడు.

ధర్మంబు విజయము త్రిభువనాత్మభవన త్రివిక్రమ త్రిణయన త్రిలోక మనోహ
రానుభవ భవదీయవై భవవిభూతిభేదంబు లైనననుజాదులకు ననుపక్రమన
మయం బెరింగి నిజమాయాబలంబున సురనరమృతజలచూదిరూపంబులు ధరి
యించి తదీయావతారంబుల ననురూపం బైనవిధంబున శిశీంతాపు భక్తవత్స
లా భవన్ముఖమలనిర్గతమధురవచనామృతకళాపితేషంబుల నిజమనుల మైన
మాహృదయతాపం బడంగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకాణ ప్రధానదివ్య
మాయావినోదవర్తి వై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబులయందు
బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూప ప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేశావసానవిశేషంబుల
దదుపాదానాశభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయవాక్యై నాత్మోత్పత్తి బ్రహ్మస్వరూ
పండవై యుండెడిదిక సేమని విన్నవించువారము జగదాశ్రయంబైనవిశేషవృజిన
సంసారపరిశ్రమోపశాంతం బైనభవదీయదివ్యచరణశతపలాశిచ్ఛాయ నాశ్ర
యించెద మన పెక్కు విధంబుల వినుతించి యిట్లనెరి.

343

క. తేజంబు నాయువును విభ్రాజితదివ్యాయుధములు ౧ బరువడి పృథ్వు
డాజిముఖంబున మ్రింగెను, మాజయ మిం కెందుఁ జెప్పుమా జగదీశా.

344

వ. అని యిట్లతిమనోహరంబు లైనవచనంబుల భక్తిపరవశు లయి వినుతినేగు
చున్న దేవతలం జూచి యప్పు మేశ్వరుం డమృతస్థాయంబు లగుగంధీరభావణం
బుల నిట్లనియె.

345

క. మదుపస్థానం బగుమీ, సదమలసుజ్ఞానమునకు ౧ సంతోషమునం
బాదలె మదిబ్రీతి నొందితి, వడలక నాభక్తి వాడమి ౧ వ్యర్థం బగునే.

346

వ. మతియును బ్రీతుండ నైననాయందు భక్తులకుం బొందరానియర్థంబు లేదు
విశేషించి నాయందు సేకాంతమతి యైవతత్త్వవిదుం డన్యంబులం గోరి కుండు
గుఱుంబులయందు వత్సజ్ఞానకోచుం డైనవాడు విషయసివృత్తచిత్తుం డై
సంసారమార్గంబు నిచ్చింపండు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధించి యను
బుమిస త్తముడు గలం డతఁడెరుంబు 1 మద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునను దే
జోవిశేషంబుననునారవంతం బై యున్నయ దతని నడిగి తచ్చరీరంబుఁ బుచ్చి
కొనుం డతండు పూర్వకాలంబున నశ్వదేవతలకు నశ్వశిరోనామం 2 బనుబ్రహ్మస్వ
రూపం బగునిష్కళంకం బునవిద్య యుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తిత్వంబు
నొందిరి మతియుఁ దృప్తపుత్తుం డయినవిశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయ
భేద్యకవచంబు నిచ్చెఁ గావున నతం డతివచాస్యుం డశ్వదేవతలచేత యాచింపం
బడి దేహంబు వంచుపక మీకిచ్చు నతనిశల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబు లై
శతధారలు గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోపబృంహితం బయి పృత్రాసుర

1. మద్విద్యాతిశయంబునను సద్వృత్తాతిశయంబునను దేజోమహత్త్వంబునను సారం బై
యున్నది. 2. బను నిష్కళంకం బైనబ్రహ్మవిద్య.

శిరోహరణకారణం బయి యుండు దానంజనేసి మీరు పునర్బలతేజోస్థాయధనం
పదలు గలిగి వెలింగెదరు విశేషించియు మద్భక్తవరు లయినవార లేలోకం
బుల నెవ్వరికి నజయ్యలు కావున మీకు భద్రం బయ్యెడు మని యాదేశించి
భూతభావనం డైనభగవంతుండు వారల కదృశ్యం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు
దధీచిమునికడకుం జని యశ్వలం బురస్కరించుకొని యిట్లనిరి. 347

ఆ. దేహిసుఖముశోరి శ దేహంబు ఘటియించు, దేహివిడువలేడు శ దేహమెపుడు
దేహి యస్మదీయదేహంబుకొఱకు నై, దేహమీం గదయ్య శ దేవతలకు. 348

ఉ. ఎక్కడ నెల్లలోకముల శ నెవ్వరు గోరనికోర్కి నేడు మా
తెక్కలివాటు కై తివిరి శ దేహమువేడంగ వచ్చినార మే
మెక్కడఁ దీవ్రకర్మగతి శ యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యా
¹రొక్కపుదాన మీవరున శ రోయక వేడుదురే జగంబులన్. 349

క. నీచగతి యెల్లభంగుల, యాచన యని తెలిసి తగని శ దడుగుదు రేనికా
యాచకవర్గములోపల, ²నీచకు లనఁబడరె యంతగనేర్పరు లైనన్. 350

క. అడుగంగ రానివస్తువు, లడుగరు బతిమాలి యెట్టియధులు నిను నే
మడిగితిమి దేహ మెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడఁ శ గరుణ మహాత్మా. 351

ఉ. నావుడు నాదధీచియు మననంబున సంతస మంది నవ్వి సం
భావితవాక్యపద్ధతుల శ బల్కుచు నిట్లనె బేర్పితోడ నో
దేవతలార ప్రాణులకు శ దెక్కలిమృత్యుభయంబు పూను లే
భావములం దలంపరు కృపామతి నెన్నడు మీమనంబులన్. 352

ఆ. ఎలమి బ్రదుక నిచ్చుయించినవారికి, దేహ మెల్లభంగి శ దీపు గాదె
యచ్యుతుండు వచ్చి శ యర్థించె నేనియు, దన్ను నిచ్చునట్టిదాత గలఁడె. 353

వ. అదియనుం గాక. 354

సీ. అర్థంబు వేడెడునధులు గలరు గా, కంగంబు వేడెడియర్థి గలఁడె
తగుకోరికల నిచ్చుదానశీలుఁడు గాక, తనదేహ మీ నేర్పుదాత గలఁడె
యీ నేర్పువాఁడు త శ నిచ్చిన రోయక, చంపెడునట్టియాచకుండు గలఁడె
చంపియుఁ బోవక శల్యంబు లన్నియు. నేటి పంచుకపోవువారు గలరె

ఆ. ¹రమణ లోక మెల్ల శ రక్షించువారికి, హింస నేయుబుద్ధి శ యెట్లు వొడమె
బ్రాతి యైనయట్టిప్రాణంబుపైఁ దీపు, తమకుఁబోలె నెదిరి శ దలంప వలదె.

వ. అనిన దేవత లిట్లనిరి. 356

తే. సర్వభూతదయాపరస్పాంతులకును, బుణ్యవర్తను లగుమిమ్ముభోటివారి
కమితసత్కీర్తికాముల శ కలఘమతుల, కిమ్మరానిపదార్థంబు శ లెవ్వి గలవు.

ఆ. అడుగరానిసామ్ము శ నడుగ రా దని మానఁ, డడుగువానిమాట శ లడుగ నేల

- భ్రాంతి నడుగుచోటఁ గ్ర బ్రాణంబు లేనియు, నిచ్చువాఁడు యెఁడఁ గడివ్వఁగాని.
- వ. అని యరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు(గార్యపరతా సవినయ)వాక్యపరంపరలఁ బ్రార్థించిన నతండు నరహాసితభాసితవదనం దై యఖిలలోకకర్మ బైశింయు నొక్కంతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి డీని సహింపం దగుదును మీయట్టివాఁలకుం బ్రియం బగునేని నెప్పుడైన విమవం దగినశరీరంబు విమచుట యేమియర్హం బను బద్ధువం బైనయీశరీరంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వం దాజ్ఞిపకుండు నతండు పాపాణామలకంటె నశికష్టండు మీయట్టిపుణ్యశ్లోకులచేత నాశింపంబడినయీశరీరం బప్రమేయధర్మాజ్ఞితం బేదేహంబుచేత నేనియు సకల భూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు మారానుభవంబున మార్చించు నట్టి మహాకష్టదైవ్యాకరం బైనయీశరీరంబు కాకకునకస్మాలామలపాలు గాకుండ మేలయ్యె నని విశ్వ తాత్పర్యంబు దధించినత్వావలోకనంబుచేత నరసితబంధనం దై బుద్ధింద్రియమానసంబులతోఁ గూడినతైత్తిజ్జనిఁ బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన భగవంతునందు నేకీభూతంబుసేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబువిడిచెనప్పు డిందు డతనిశత్రుంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బై నిశితశతభారాసమావృతం బై వెలుంగు వజ్రముధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోవబృంహితుం డయి యైరావతాయాధుం డై సకల దేవోత్తమగుడగంధర్వఖచరకిన్నరకంపురుషసిద్ధవిద్యా ధరపరిసేవితుం డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారి యై (భగవదనుగ్రహసంప్రాప్తమహాత్మాహవికసితవదనారవిందుం దై) వృత్రాసురుపై నడచె నప్పుడ.
- ఉ. వృత్రుండు మానవాన్వయప్రవృత్తుండు లోకజఘాంసక క్రియా సూత్రుండు విగ్రహగ్రహణస్థుస్థిరవాక్యవివేకిమానచారిత్రుండు దేవతోరగదగ్రీకృతవక్త్రుండు రోషమాషితా మిత్రుండు శత్రురాకఁ గను ముక్తిలీ యెనయుగాంతరాకృతిన్. 360
- క. మెండు గలదనుజనాయక, మండలములు గొల్వ నడచె గ్ర మహితోద్ధతి వేదండము లనడుముఁ జనునడ, గొండయునుంబోలె నిబిడకోపోద్ధతుం డై. 361
- క. కాలగళుఁ డడరి కడువడిఁ, గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కి గ్ర ఖరతరరవసం
చాలితపూర్వదిగంతరుఁ, డై లీల మహేంద్రమీఁడ గ్ర నతఁ డరిగె నృపా. 362
- వ. ఇట్లు రుద్ర గణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్వీదేవతలుఁ బితృదేవతలు విశ్వేదేవులు వహ్ని యమ నైర్మతి వరుణ వాయు కుబేరేశానాదులు సిద్ధసాధ్యకిన్నరకంపురుషగుడగంధర్వభేదర ప్రముఖంబు లగునిరుద్ర సైన్యంబులతోడ నముచియు శంబరుండును ననర్వుండును ద్విమూర్తుండును వృషభుండును నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్రియు నయోముఖుండును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండు

నా ధూమ్ర కేసుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభవసుండును నిల్వ
లుండును బల్బులుండును దండశూకుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును
మహానాభుండును భూతసంతాపనుండను వృకుండును సుమాలియు మాలియు
మున్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసా న్యసంఖ్యంబు లగువృత్రాసురుబలంబు
లంతంతం దలపడి సమరంబు సేసి రప్పడు. 863

చ. అసురులకుఁ సురావలికి శ నయ్యె మహారణ మప్పు డొండొరుల్
ముసల గ దాసి కుంత శర శ మద్గర తోమగ భిందిపాల ప
ట్టినపటుశూలచక్రముల శ లేవలు సూపి యదల్చి యార్చుచున్
మసలక కప్పి రత్నముల శ మార్కొని మంటలు వింట నంటగన్. 864

క. ఒండొరులఁ గడవ నేసిన, కాండము లాకాశపథముఁ శ గప్పి మహాలక్ష్మి
1దండంబు లొలసి నిష్ఠుర, భండనముఖ మొప్పెఁ జూడఁ శ బ్రశయోదిత మై
చ. సురవరు లేయుబాణములు శ సూడ్కి కగోచరి మై సభస్థలం
బటిముఱిఁ గప్పి 2లేసి దివసాంతముఁ జేసినల్లి నాసురే
శ్వరబలీయూధవీరులును శ సాయకపంక్తులచేత నాని రూ
పతి 4శతధూళిఁ జేసి పతి శ పైసతమం బొసరించి యార్చుచున్. 866

చ. సమరమదాంధు లై సురనిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహీపరాగములు శ గ్రమ్మిన నుమ్మలికంపుఁజేకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డుముగఁ శ దాక్కొనినం జల మూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిఘట్టితరోషమహాగ్ని పెంపునన్. 867

క. అతిగళితర క్తధారాక్షతములతోఁ గ నఁబడిరి శ సైనికులు మహా
ద్ధతరోషహిక్షిలలు, వితతం బై పిక్కిటిల్లి శ వెడలెడిధంగిన్. 868

సీ. తవణించుశింజినీశ్రటంకారరవములు, భటసింహనాదంబుఁ శ బరిధవింప
భీషణోత్తమహయోహేపావిఘోషంబు, కరిబృంహితన్నూర్తిఁ గ్రందుకొలుప
సమరోనిశ్చంకాంకశంఖనినాదంబు, నేమిస్వనంబుల శ నిహ్నవింపః
దుముల మై చెలఁగెడుద్రుండుభిధ్వానంబు, లట్టహాసంబుల శ నాక్రమింప

తే. ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురశ్రుట్టోనోత్థ, ఖరకరోరువిస్ఫులింగంబు లడరి
దివ్యకౌటీరమణిఘృణీధిక్కిరింప, సమర మొనరించి రసురులు శ సమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రశయసంరంభవిజృంభితసమత్తుంగరంగ తరంగితభైరవారావనిష్ఠూత
నిష్ఠురమహార్ణవంబుచుంబోలె యుగాంతసంక్రాంతయుంఝావనపరికంపితదీర్ఘ
నిర్ఘాతనివిడనిష్ఠురసీరదంబులుంబోలె నుభయపైన్యంబులుం గలసి సంకులసమ
రంబు సలుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారలీలయుం

1. దండములువోనినిష్ఠుర. 2. లేని. 3. యోధవీరులును. 4. శరధూళితోడఁ బతిపైన.
5. నిహ్నకాంక. 6. నోగ్ర, ఖరకరకరోరు.

బోలెఁబదా తిరాహు తగజాఁ హకరథికమహాగథికవీగు లొండొరులు చండగతిం
గాండంబులు ఎఱపుచు గడలం జడుపుచుఁ గత్తులఁ గత్తెలంబులఁజనుఁగం బొడు
చుచు నడిదంబుల నడుచుచుఁ గుంతంబులం గుచ్చుచుఁ గుఠారంబుల వ్రచ్చుచు
ముసలంబుల మోడుచు ముద్గరంబులం బొడుచుఁ జక్రంబులం ద్రుంచుచు
సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱుముచు శూలంబులఁ దుఱుముచు వాజుల
కఱికియఁ వాలంబుల నఱికియఁ దొడలు తుండించియఁ దొండంబులు ఖండిం
చియు మెడ లెడయించియు మెడల్పు గెడయించియు సడుములు ద్రుంచియు నా
సికలు ద్రైంచియఁ బదంబుల విఱిచియఁ బాగ్నంబులం శఱిచియు గజంబులఁ
బఱిపియు గాత్రంబుల నఱిపియఁ గుంభంబులఁ బగిలించియఁ గొమ్ములఁ బెక
లించియు హస్తంబులఁ దుండించియు నంగంబులఁ జించియు రథంబుల నలియిం
చియు రథికులం బాలించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబులఁ దంపియు
శిరంబుల నొగిలించియు సీసకంబు లగిలించియుఁ పత్త్రంబులనుఱుమాడియుఁ జామ
రంబులం దుఱుమాడియు సైన్యంబులఁ జదిపియు సాహసుల మెదిపియు (నడు
ములు ద్రుంచియు మఱియును) బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖం
డనపటుత్వంబును నుభయ సైంధవధ్వజసారథిరథికరథవికలనంబును నొండొరుల
పాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదః పంకపంకలితసమ
రాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పడు.

370

చ. సమజయమున్ సమాపజయఃసామ్యపరిశ్రమమున్ సమానవి
క్రమము సమాస్త్రశస్త్రబలగర్వమునై కడుఘోరభంగి నా
నముచిహారాగ్రసైన్యగణనాథులతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు దురంబు సేసి రొగిఁ దాఁకొని వృత్తుబలంబుప్రాపునన్.

371

వ. అప్పుడు.

372

లయ గ్రాహి.

మొత్తముగఁ బాఱుపెనుకనత్తుగుమహానమలఁద త్తముతోనుఱికికరుత్తుకలుమోవం
జిత్తముల నుబ్బి వెసఁ నెత్తుకొనుభూతములనత్తుకొని శాకినలుగజొత్తిలెడి మాంసం
బు తలముతో మెనఁగిన్మత్తములుసేయుమదనమత్తఘనడాకినులుగన్మత్తగతిఁజేవుల్
బిత్తరములందిగిచిమెత్తమెదడులొనసిగ్గు తగొనుచుండభయవృత్తిగలనొప్పెన్

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబునఁ గృతయుగంబునం దలపడ త్రేతాయు
గంబు సొచ్చునంతకాలంబుఁ బోరు వారుణంబుగాఁ జేయు చుండ నంత వృత్తా
సురుభుజబలంబు పెంపునఁ దెంపుసేసి కంఠింపక నిలింపులపై రక్కసుల గుంపులు
సొంపు పెంపు చూపి మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన.

374

మ. గిరిపాషాణమహాజముల్ గురియఁగా శిగిర్యాలు లన్నింటి ని

ష్ఠరనారాచపరంపరలో వజ్రపుచుం శ జాగ్రంబుఁ గానింప ని
ర్భులీలం దమచేయ సత్త్వము లు దోర్భంగంబు లై పోవఁగాఁ
డెరలక రాక్షసయోధవీరులు మదోక్త క్రేకంబు సంభిన్న మై. 375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, ఖచరులపై నేయునిబిడకాండావళి దు
ర్వచనుఁ డెడనాడుమాటలు, సుచరిత్రునియంగు ఖోలఁ శ జొర వయ్యె నృపా.
వ. అప్పుడు. 377

వనమయూరము.

అంత సుర లేయునిబిడాస్త్రములపాలై, పంతములుదక్కిహత శ పౌరుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులు శ సిగ్గుడిగిభూమిక, గింతుకొనినా టి రపకారపరులార్వన్.
క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు, లొండొరులం గడవఁ బాటి శ 2రు క్కటి పటుకో
దండమాఖసాధనంబులు, భండనమున నైచి దివిజగపతు లార్వంగన్. 379

వ. ఇట్లు సమరతలంబు వాసి తనప్రాపు దూసి తీసి పటనుచుండు దండనాయకులం
జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్తానుసం డి ట్లనియె. 380

ఉ. తుల్లకవృత్తి మీకగునె శ శూరుల కిమ్మెయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్లగఁ జేయచావు మదిఁ శ గోరినవారల కేను గల్గ నీ
తల్లడ మంది యీ సమరధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుండు దుర్దమప్రథనమత్తుండు వృత్తునిప్రా వెలుంగరే. 381

క. చావు ధ్రువ మైననాణికిఁ, జావులు రెం డరసికొనుండు శ సమరమునందుక
భావింప యోగమందును, జావంగా లేనిచెడుగుఱచావుం జావే. 382

వ. అని వాసుదేవతేజోవిశేషవిశేషితు లై దవానలలీలంబోలె వెలుంగుచు వెఱచి
వెన్నిచ్చి పటచునసురుల వెనుకొని తఱుముసురవీరులం జూచి సుంకరించి
స్వార్థానుభవంబున నిచ్చ లేకుండే నేని మదవలోకనస్పర్శనమాత్రంబు ముందర
నిలుతురు గాక యని యేచి కల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలె గతోర
కంతసుంకారభరనంబులక గర్జిలుచుఁ బ్రళయకాలపవనసంభాసిత మహాశిఖి
ఖాపకులఁ దృణీకరించుకుటిలావలోకలంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలా
లోలుం డయినశూలిపోలిక నాభీలమూర్తి యై సకలజీవభారభరణదుర్భర భగ్న
బ్రహ్మాండభండమహాధ్వనంబుగా నాస్ఫటించిన. 383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును శ గుంకిరి నూర్యసుధాంశు లదు లూ
టాడె నభస్థలం బగిలె శ నంబుధు లింకె నుడు గ్రహళిప
ట్టాడె వడిక దిశల్ వగిలె శ నుర్వర క్రుంగె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె శ నార్పుచు వృత్తుండు బొబ్బ వెట్టినన్. 384

1. గావించి నిర్భర...సత్త్వముతోభంగంబులై...డెరలక. 2. రుక్కటపటు. 3. కై నగల్లునే

లయగ్రాహి.

కూలిరివియచ్చరులుఁజూలిరిదిశాధిపులుఁవ్రాలిరమర వ్రజము శూనాలి రురగేంద్రుల్
1. ప్రేలిరి మరుతులెడఁజాలిగొని రాశ్వినులు కాలుడిగిరుద్దు లవఁజీలఁ బడిరా ర్థిక
వ్రేలిరి దినేశ్వరులు ౧ కీ లెగలినట్లు సురజాలములు పెన్నిదురకపా లగుమధారా
భీల తిత్తోడఁ దమకేలిధనువుల్ విడిచిఁజేలఁ బడి మూర్ఖులనుకదేలిరి మహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునం గూలుపాణిచయంబుభంగి
నంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఖులైన దివిజరాజసైన్యం
బుల వృత్రాసురుండు సంగరరంగదుర్దముంజై మహీవలయంబుపదాపాతుల గజ
గజ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించుచు మడించినభద్రమాతంగంబుకమ
లవనంబు చొచ్చి మట్టి చల్లాడువిధంబున నిమాలితాక్షుం డయి తనపదతలం
బుల రూపంబులు మాయం జముచుచు వెక్కనంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని
వజ్ర వజ్ర (శతోపమ) విఘ్నరేగదాదండం బాభీలభంగిఁ బ్రళయకాలమార్తాండ
చండపరివేషభూరంబుగాఁ ద్రిప్పి వైచిన. ౪86

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱపై ౧ యాభీలవేగంబునం
గదియక వచ్చిన లీల వామకరసంక్రాంతంబు గావించి బె
ట్టిదుఁ డై చేరి సురారి చానిఁ గొని కాశినోరుపాతంబులం
జదియక మోఁదె గజేంద్రమ సకము నుకల్పాహైకసాహాయ్యుడై. ౪87

ఆ. అగ్గజంబు గులిశకహతిఁ గూలుకులమహీ, ధ్రుంబుఁజూలె రక్తరధార బురుల
మస్తకంబు వగిలి ౧ మద మఱి జఱజఱఁ, దిరిగి భీతితోడఁ ౧ దెరలి పఱచె. ౪88

ఉత్సాహము. గజము దెరలి దాని కొఱలి ౧ కంప ముంది పాఱగా
భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ ౧ బట్టి బిట్టు నిల్పుచుం
నిజసుధా²రసైకపాననిర్ణ యార్ద్రకరమునక
ఋజుత మీఱ నిమిరె నదియు ౧ కిరితి మెఱసి క్రమ్మఱన్. ౪89

వ. ఇవిధంబున నైరావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్నభిదురపాణిం గని
తోఁబుట్టువుఁ జంపినలెంపుఁ దలంచి మోహశోకంబుల విపర్యాసంబుగా నవ్వుచు
నాహవకామ్యార్థియై వృత్రుండి ట్లనియె. ౪90

శా. నాకుం బెద్దన నీకు సద్గురువు దీక్షనవ్రాతరక్షుక శుభా
లోకుం జంపితి విట్లు పాపమతి నై ౧ లోభంబుతో నియ్యడక
లోకుల్ నవ్వగ మద్భుజాపటిమకు ౧ లో నైతి వీశూలమం
దాకంపింపగ నిన్ను గ్రుచ్చి ఋణముకైత్తుండ నై పేర్చెదన్. ౪91

1. ప్రేలిరి దివోకసులు † కాలుడిగ్గ రుద్దు లవఁజీలఁబడి దశ్వనులు † జాలిగొని రా. ర్థి.న్
2. రసార్ద్రహస్తనిభృత మైనకరమునక. 8. రూఢిఁ జెలిసి క్రమ్మఱన్.

- క. ఏట్టతులు వయన గానీ, నట్టన తన బ్రదుకకొఱకు శ నీవలె గురువుం
జట్టమును బుణ్య బ్రాహ్మణు, బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె ॥ పశువుంబోలెన్ ॥ 392
- చ. దయయును సత్యమున్ విడిచి శ ధర్మము మాని యశంబుఁ పాసి శ్రీ
జయముల. బాఁగ దోలి పురుషత్వము గానక లోకనిందితా
వ్యాయుఁ డగువానిచావునకు శ నాద్యులు గుఱుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ శ 1 బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్. 393
- క. నిక్క మగుపాపములచే, జిక్కి తివి నిశాలశూలశిఖరాగ్రమునక
మ్రక్కించి నీదుమాంసము. గుక్కలు నెక్కిలుని బెటికికొని తినఁజేతున్. 394
- ఉ. దీకొని నీకుఁ నేఁ డిచట శ ది క్కని వచ్చినవారు గల్గి రే
నేకమతిఁ బిశాచముల శ కెల్లను దృష్టిగ మన్నిశాలశూ
లైకమహాగ్నికీలల నశనేకవిధంబుల సోమయాజి నై
మేఁకలఁ జేసి వేల్చెద సమేయమదోద్ధతి వ్రాలి యియ్యనిన్. 395
- క. కాక నను గులిశధారల. దీకొన నిరింపఁ గలిగి తేనియు భూతో
ద్రేకంబు నేసి శూరుల, ప్రాకటపదపద్మధూళిభాగం బగుదున్. 396
- వ. అని మఱియువా నుదేవకృపాలబద్ధురీక్షుండై ॥ వజ్రహస్తునిగ గని యిట్లనియె.
నీ. సందియం బేటిక శ జంభ రి వేవేగ, భీదురింబు వ్రేయ మాభీలభంగి
నతిలోభి నడిగినయర్థరాశియుఁబోలె, గడపకు మిది వృథ ॥ గాదు సుమ్ము
మురమర్దనుని తేజ్రమున నాదధీచివిద్యాతిశయంబున శ సభిఁ మయిన
యది గాన వారిచే నిగ్రయంత్రితోన్నఁడు వై, గెలుపుము శత్రుని శ గీటడంచి
- ఆ. యెందుఁగలఁడు విష్ణుఁ శ డందు జయశ్రీలు.వొంద.గాఁగ వచ్చిపొందుచుండుఁ
గాన భక్తవరదుఁ శ గమలాక్షు, సర్వేశు పదమాలందు మనముఁ శబదిలపఱుతు.
- వ. ఇప్పుడు వజ్ర ధారలం ద్రెంపంబడినవిషయభోగంబులు గలవాడ నయి శరీరంబు
విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణునిదాసుండ నైననాకు స్వర్గమర్త్య
పాతాళంబులం గలసంపదోగంబులు 3నిచ్చుగింపంబడవు త్రెవర్గికాయాస
రహితం బయినమహేశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయం బయిన
భగవత్ప్రసాదం బన్యులకగోచరం బదేవునిపాదైకమూలంబుగానుండు దాసులకు
దాసానుదాసుండ నగు చున్నవాడ నని యపురమేక్వరు నుద్దేశించి. 399
- చ. అరయఁగ భక్తపాలనము శ లైన 4భవద్గణజాల మాత్మనం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను శ సన్నతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ శ గాంక్ష యొనర్చెదఁ గాని యెల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము శ 5నబ్జపట్టణ మింద్రభోగమున్. 400

1. క్రేలఁగ. క్రేలఁగ. 2. భరియింతుఁడలన్. 3. నిచ్చయింపఁబడు. 4. భవచ్ఛరీతంబులాత్మ. 5. నబ్జపట్టణ నిండ.

- ఉ. ఆకలి గొన్న క్రేపులు రక్తయంబున నీకలు రానిపక్షులున్
దీకొని తల్లికి మఱి విశదేశగతుం డగుభర్త కంగజ
వ్యాకులచిత్త యైనజవరాలును దత్త మందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ గ జేరఁగ నామది గోరెడుం గదే. 401
- క. ¹నాకును సఖ్యము పుణ్యశ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు నా
²రైకవిమోహులతోడం, గాకుండ నొనర్పు మయ్య గ కంజదళాయో. 402
- వ. అని పలుకుచు. 403
- మహాస్థగర. హరిపై సర్వాత్ముపై నత్యగణితగుణుపై గ నంతరంగంబు పర్వ
సరిమే నుప్పొంగఁ జావున్ గ జయమును సరిగా గ నంతసం బునుచున్ భీ
కరుఁ డై కాలాగ్నితోతం గ నలుచుఁ గవిసేన్ గగర్వమర్వాకుఁ డై దు
ర్భరలీలన్ భూమి గుంపునఁగ దిశ లద్రువన్ గ భండనోద్దండవృత్తిన్. 404
- క. దొరతోని ప్రళయోదకమున, హరిపైఁ గైటభుడు గవియగ్రహంకారిమనన్
సుకనాథుమీఁద వృత్రాసురుఁడు మహాద్వృత్తి నడచె గ శూలాయుధుఁ డై.
శా. కల్పాంతాగ్నియుజోలె నుల్క లెగయం గాఁ ద్రిపుచున్ దీన హో
యల్పా చావు మటంచు శూలము రయం గ బారంగఁ బై వైఁడినం
బోల్పు గోటిరవిప్రకాశత దివిం గ బోవంగ వీక్షించి యా
వేల్పుల్ వొంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమెన్ గ విన్నాణ మొప్పారఁగన్. 405
- ఆ. శూల మప్పు డతఁడు గ సుక్క క ఖండించి, హని తోన కదిసిభుజముఁద్రుంచె
నసుర గనలి యేకహస్తఁడై పరిఘంబు, గొని మహేంద్రుఁగిట్టి గ హనువులడిచె.
- వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషవేష్టంబు గా రోవంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పి కు
ప్పించి గజకుంభస్థంబు భగ్నంబునేసి యింద్రహను ప్రదేశంబును న్నవ్వురాహతి
నొందిన. 408
- క. గజము మద ముడిసి తిరుగుచు, గుజగుజనై గీక వెట్టఁ గ గులిశము నేలన్
భజన చెడి విడిచె నందుఁడు, గజలిజితో బెగడె నసుర గ కడిమి జగంబుల్. 409
- క. గరుడుఁడుపొదివినసర్పయు, కరణిక్* వృత్రాసురేంద్రుఁకడిమికిలో నై
తిరుగుడు వడ్డవారిం గని, పురపుర నాహా యటంచుఁ గ బొగిలిరి దివిజల్. 410
- వ. అప్పుడు. 411
- ఆ. గజముపాలు నూచి గ కడుదీనగతిఁ జూచి, పవి కరంబు జాటి గపడుటఁజూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిగి గ యున్నవృత్తునిఁ జూచి, సిగ్గుతోడ వజ్ర గ శిరము వాంచె.
- వ. ఇట్లు యుద్ధరంగంబున శత్రుసన్నిధిం గరంబుఁ జూటి పడినవజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక
నివ్వెఱవడి లజ్జించి యున్నపాక శాసనుం జూచి వృత్తుం డిట్లనియె. 413
- క. దురమునఁ గైదువు వైచిన, శరణన్నను వైరిజనుల గ జంపము మది ని

వైఘాన గంద నేల కులిశమా, కర హరుగుగఁ బుచ్చికొనుచు ॥ కాచితి నింద్రా.

సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని యైరి నిర్జింపు మీ, ట్లడలంగ వేళ గా ॥ చమరనాథ
యెనయ దేహాధీను ॥ లెన¹ మూర్తుల కెల్ల, నీను లక్షీపు న్నర్యేషుఁ బాసి
కడతేజ జయములు ॥ గల్గునె యెందైనఁ, చలన² సీ చూడునూత త్వబుద్ధి
నీలోకపాలకు ॥ లెన్వనినశగతి, వలఁ బడ్డపక్షులవ ర్తనమునఁ

తే. జిక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ జింతిగాంతు, రట్టిమృత్యుబలంబుల ॥ నాత్మజయము
తమది గాఁ గోరి యజ్ఞానతంత్రులగొనుఁ, గనులలోచనులీలానికారములను,

తే. మెఱయ యంత్ర మయం బై సమృద్ధముభంగి, దానిసర్వత మైనట్టితరణిపోల్కి
శక్ర యెఱుఁగుమ యీభూతజాలమెల్ల, ఫలశంకేనుహాక్షుతంత్రములుగాఁగ.

వ. మఱియు ⁴భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను నవశుం డైనపురుషుండు ప్ర
కృతిచేత వేఱుసేయంబడినయాత్మం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసీసుఖించు
చుండు నవిద్యాంసుం డైనవాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుం గాఁ దలంచు
చుండు భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టు చుండు నాభూతంబులు భూతంబు
లచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీర్తియునైశ్వర్యం
బును మొద లయినవి యనుభవంప నెంతగాలంబు ప్రాప్తం బంతగాలంబు నివ
సించు నాప్రాప్తంబు దీక్షినఁ బురుషుండు జాలిం బొందిన సవి యుండకపోవు
చుండుంగావున (గుణంబును నవగుణంబును) గీర్త్యవకీర్త్యులును జహపజయం
బులును సుఖదుఃఖంబులును జావుబ్రతుకులును సమంబు లయి కలుగు చుండు
నజ్ఞాని యెనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గల్గి యుండు నట్టివానికి
గుణమయంబు లైనయంద్రియాదులె యాత్మ యని తోఁడు చుండుం గావున
వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుం డగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బగుశరీరం
బు వేఱని యెవ్వఁ డెఱుంగనోవు వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గా
వున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యుంబును జయంబును నపజ
యంబును హర్తయును హన్యంబును సుత్పత్తిస్థితిలయకి ర్తియై సర్వోత్కృష్టం
డైనయప్పరిమేశ్వరుండె కాని యన్యంబు లే దిప్పు డొక్కహ స్తంబునాయుధం

1. 'భూర్తుల కెల్ల. 2. నీలోకచయ మెల్ల నెవ్వని. 3. జింతిసేతు, రమృతమ ర్థబలంబున నాశ్శు.

4. భూతేంద్రియాంతకరణంబులును ప్రకృతి పురుషుండు నైవభగవంతునియనుగ్రహంబు లేమి
స్వర్ణాదులయందు సమర్థంబులు గావు ప్రకృతిచేత వశుండైనపురుషుండు సుఖదుఃఖంబుల ననవరతం
బనుభవించుచునుండితన్ను స్వతంత్రునిగాఁ దలంచుచుండఁగాని స్వతంత్రుండుగాఁడు స్వతంత్రుం
డైనయాశ్వరుండు భూతంబులవలన భూతంబులఁబుట్టించుచుండు నాభూతంబులు భూతంబుల
భక్షించుచుండుఁ బురుషునకు' వ్రా. ప్ర. 5. 'సృశ్చజీవితంబులును నచద్వంద్వంబులకు సమండు
గావలయు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రంబైనయాత్మ నెవ్వఁ
డెఱుంగ నోవు వాఁ డాగుణంబులచేత' అని కొన్నిప్రతులు.

బురుం బోయినను భవత్ప్రణామరణంబునకు సమర్థుండ నగు చున్ననన్నం
జాడు మని (వృత్తాసురుండు) మఱియు నిట్లనియె. 417

తే. వాహనంబులు సారెలు శ్ర వాడిశరము, లూర్జితాక్షము లసువులై యొడ్డనములు
గాంగజోరెడునీడ్యాలశ్రకర్మమందు, నెనగుజయముఁబరాజయమెన్వొడఁజుంగు.

చ. అనవుడు వృత్తమాటలకు శ్ర నద్భుత మంది సురేంద్రుఁ డెంతయుం
దనమదిఁ గుత్తితం బుడిగి శ్ర దైవముగా నతనిం దలంచి తై
కొనియొ గరంబునకొ దిగువఁ శ్ర గూలినవ జ్రము నప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ముడఁబునఁ బొందిరి ఘోరరావళుల్. 419

క. రాసలు గ్రహవ క్త్రగుహ, శేహంతము వాసి వచ్చి శ్ర కిరణావళి న
ద్భాసుశ్య మొప్పు వెలిఁగెడు, నాహరిదస్వగుడుఁబోలె శ్ర హరి యొప్పె నృపా.

వ. ఇట్లుకరకలితవజ్రాచుధుఁజ్జ్వలమండితదిజ్జ్వలంబుం డయి జంభారి గంభీరవా
క్యంబుల విస్తయమందస్మితమజ్జాఘరవింశం డయి వృత్తున కిట్లనియె. 421

క. ఓదానవేద్ర సీమతి, వేదాంతముఁబోలె దత్తవిజ్ఞానకళా
మోదము ని వతిభక్తుడ, వాదిమపురుషునకుఁ బతికి శ్ర నభాక్షునకున్. 422

ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తనలోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాచలన్
దీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ శ్ర దీపులు సూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం దలంచి తిది శ్ర యేల మహాసురురూపు మాని సు
శ్లోకుఁబురాణపూరుషుని శ్ర శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 423

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివా శ్ర యెట్టిమహతప మూచరించితో
పూని రజోగుణాభిరతి శ్ర బొందినసీమతి శాంతదాంతన
న్మానసమానసానుభవశ్రమ త్తమరాళుని లోకభావన
మ్యాను నమేయు నాదనుజఃపర్దనుభక్తి పాసంగె నెంతయున్. 424

క. గారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ ² దేలుభక్తుడు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తి శ్ర బొందు మహాత్మా. 425

వ. అని పలుకు సురేంద్ర సుపలక్షించి వృత్తాసురుం డాయోధనమర్మర్షణసంఘ
ర్షమాణమానసుం డై వైరిం బురికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ
ద్రిప్పచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్కరభైరవారా
వంబునం బగిలించుచు సముత్తుంగమ త్తమాతంగ(పుంగవ)ంబువృషభంబుపైఁ
గవియుభంగి సురవృషభుపేరురం బుపలక్షించి భీషణాశనిపాతవేగంబునం గొ
ట్టిన నింద్రుండు కులికధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమితోడన శేషభావిశేషభాసురం

1. 'మరాళుఁ డకోపభావ', మ్యానుఁ డమేయుఁ డాదనుజ.' అ. ప్ర. 2. 'నొనరు పలుభక్తి
యితే, యారి త్తభాదకోదక,' టి. సింగంబుపై.

బయిన బాహుదండంబు ఖండించె నప్పుడు వృత్తండు భిన్న బాహుద్వయమూ
లుండై రక్తభారంబులించి దోగుచు వజ్రచేతఁ బక్షహతం బై దివంబుననుండి
జాటు చున్నకులపర్వతంబునుంబోలెఁ జూపట్టి పశ్యకాలసంహారనిటలచ్చట
చ్చటాగ్బటకతోరకీలాగ్నిలాగ్నిసమాన కూరకుటిఁ నిరీక్షణదుర్నిక్షుం డయి భూ
మిం గిందిదొడను నాకాశంబు మీఁదిదొడను మాత్రించి నభోమండలంబు
నుంబోలెఁ దుది మొద లెటుంగ రాక వికృతంబుగా వక్రింబు దెఱచి మందర
మథనమథ్యమానవివధరజుతవిషవిషమజిహ్వభీలం బగు నాలుక నభంబు
నాకుచుఁ గలసంహారకారణం డయినకొలునిభుజాదండమండితం బగుకాల
దండంబునుం బోనిదంష్ట్రుచేత జగత్త్రయంబును, మ్రింగెడువాఁడునుంబోలె
నతిమాత్రమహాకాయం డయి పర్వతంబులం గలంగ మీటుచు నడగొండ
యుంబోలె నభోభాగభూభాగంబుల నా క్రమించి యప్పుడు.

426

ఉ. కాలమునాటిన్మృత్యువుముఖంబునఁబోలెను విస్ఫులింగముల్
గ్రాలంగ దేవసంఘములు గంఘము నొంద జగంబు లెల్ల నా
హలులితారవం బెసంగ నభగజంబును నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జుట్టిపట్టి సురనాథుని మ్రింగె మహాచ్ఛతాకృతికా.

427

ఆ. లోక మెల్ల నపుడు శ్రీచీకాకుపడెఁ దమం, బడరె నుడుగణంబు లవనిఁ బడియె
సోనవాన గురిసె సూర్యచంద్రాగ్నుల, రశ్మి లడఁగె దిశలు శ్రీరభస మయ్యెల్ల
వ, అప్పుడు.

429

ఉ. కందఁడు భీతిఁ గుండఁడు ప్రకంఠము నొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జెందఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషముఁ దప్పఁడు వైష్ణవీదయా
నందపరైకవిద్యను మననంబునఁ దాల్చుచు నుండె. గాని సం
క్రందనుఁ డానిశాచరుగర్భములో హరిరక్షితాంగుడై.

430

వ. ఇట్లు కవచరూపశ్రీనారాయణకృపాపాలితుండై యోగబలంబున బలభేది
యతనియుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి యైరావణసహతుడై వెడలి యతని
కంధరంబు తెగ నడువ వజ్రంబు. బ్రయోగించిన నుతివిష్మరవేగంబున వృత్త
హరణార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతి
రూపం బయినసంవత్సరసంధియందు నహారాత్రమధ్యంబున వృత్తుశిరంబు
పర్వతశిఖరంబునుంబోలెఁ దుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు.

431

మ. మురసెన్ దుందుభు లంబరంబునఁ గడుక శ్రీమోదింది గంఠయ్యలుక
సురలుక సాధ్యులు సిద్ధులు మునివరుల్ సొంపార వృత్తఘ్న భీ
కర తేజోవిభవ ప్రకాశకరవిఖ్యాతైకమత్రంబులం

1. 'రక్తవృష్టి గురిసె రవిచంద్రవహ్నుల, ప్రభలు మాసె దిశలు భస్మ మయ్యె' వ్రా. ప్ర.
2. దంకికుండై,

దిర మొప్పుం బలియించుచుం గురిసి రెంతే గ్రొత్తపూసోనలన్ 432

అ. ఏమి సెప్పు నప్పు క డిందాదితనువున, నొక్కదివ్యజేబ క ముచ్చి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ క లోకలు నూడ నీ, లోక మరసి విష్ణుబోను సొచ్చె 433

వ. ఇట్లు లోకభీకరుం డై వృతాసురుండు గూలిన నఖిలలోకంబులఁ బరితాపంబు
లఁడిగి నుస్థితిం బొందె దేవర్షిపితృగణంబులు (దానవులతోడం) గూడి యిం
ద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబునకుం జసి రనిన విని పరీక్షింప రేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 434

అ. ఏమికారణమ న క నింద్రుతోఁ బలుకక, సురలు వోయి రట్టిసురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ క జెందిరి వజ్రకిఁ, జేటు గలుగు పెట్టు క సెప్పవయ్య. 435

వ. అఁ న శుకుం డిట్లనియె వృతశ్రావణచక్రేణ లయననిజలదేవతలను మహర్షి
గణంబులను మున్ను పృత్ర వధార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహా
త్యకుం బాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమియం
దును జలంబులందును దుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేమి
టం బాపుకొనువాడ నా కశక్యం బనిన మహర్షి లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి
యజ్ఞపురుషుం డయిన శ్రీనారాయణదేవుని సంతుష్టునిం జేసి యాహత్యం బాపం
గలవారము స్వభావంబున బ్రహ్మణపితృగోమాతృసజ్జనహంత లైనవార లే దే
వునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుదు ర్దేవుని సత్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వి
తుండ వై మాచేత ననప్తితుం డై సేవించిన నీకు ఖలం డై నయిదురాత్ముని
హింసించినహత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబడిచిన నింద్రుండు వల్లె యని
యన్విధంబున మార్తునిం బరమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యప్పాపంబు భరి
యింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 436

సీ. పాపంపుఁజండలకరూపంబు గలదాని, ముదిమిచే నొడ లెల్ల క గదలుదాని
క్షయకవర్తరోగసంకచయకృతం బగుదాని, సురురక్తపూరంబు క దొరఁగుదాని
నరసినవెండ్రుకల్ క బెరసినతలదాని, నటఁ బోకు పోకుండు క మనెడుదాని
గదురకంపునఁ బ్రేవు క లదరఁజేసెడుదాని, దా నెందుఁ బాతినెడఁబడుముదాని

అ. నాగుణంబు లెల్ల క భోగింప కేరీతి, నరుగ నెంతవాడ క వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి క భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండుక దెగచిపటచె. 437

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగభూభాగ
దిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చొరం దెరువు లేక దీర్ఘనిర్భాతాటోపనిశ్చాసదూషి
తుండై యాశాన్యభాగంబునకుం బడిచి యదైన నమేయపుణ్యగణ్యం బయిన
మానససరస్సునం బ్రవేశించి యం దొక్కకమలనాళంబు సొచ్చి యందుఁ దం
తువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ

1. లోకంబు నూడని, లోకమరిగివిష్ణు, 2. పరితాపంబు నొంక. 3. తోపమనిశ్చాస్య.

జింతించుకొనుచు సహస్రవర్షంబులుండెనాచండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం
బగుటంజేసి యందుం జొర రాక కాచి యుండె నంతకాలంబుఁ ద్రిదివంబున
నహుషుండువిద్యాబలతపోబలయోగబలంబులం బాలించు చుండి సంపదైశ్వర్య
మదాంధుం డై యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివి
గమ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతి ప్రితితయైబ్రహ్మర్షి వాహ్యశిబికనకి-వచ్చినను
భోగింపు మనిన నతం డట్లచేసి కుంభసంభవశాపహతుండై యజగరయోనియం
దుఁ బుట్టె నంత నింద్రుండు బ్రహ్మర్షిగణోపహూతుం డై త్రిదివంబునకు వచ్చె
నంతకాలంబు నారాయణచరణారవిందధ్యానశరుం డై చింతించుచుఁ దద్దిశాధి
నాయకుం డైనశంకరుచేత రక్షితుం డై యుండటంజేసి తద్దోషబలంబు
దటిగి సహస్రాక్షుం బీడింప లే దయ్యె నప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం
బొంది బ్రహ్మర్షి పరివృతుం డై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వ
రంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాగులచేత యజంపబడచున్నవాఁ డయి సర్వ
దేవతామయుం డైననారాయణుం బరితృప్తుంజేసి మంచు విరియించుమార్తాం
డునిచందంబునఁ ద్వాష్ట్రవిధరూపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయక్ష
గంధర్వసిద్ధమునిజనసంతోయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యమాలం
గయికొనియె నప్పుడు.

438

చ. సతతమరీచిముఖ్యమునిశ్రసంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ

గృతఫునవాజిమేధమునఁ ౧ ¹గేశవు నీకుఁ బురాణపూరుషుఁ

హితు జగదీశు యజ్ఞుఁడీ ౨ నిష్టఫలప్రదు నంతరంగనం

గతు భజియించి వజ్ర గత్రకల్యాణుం డై నెగడెన్ మహేశ్వరా.

439

సీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ ౧ మనసు వెట్టినయట్టిక్రూరకర్మాంభోధికుంభజుండు

అంగారములు సేయ ౧ నాహుతిఁ గన నోపు, బహుపాపకాననశపావకుండు

కందక దిగ మ్మింగి ౧ గట్టునఁ ద్రేపంగఁ, గల్మషగరశగంగాధరుండు

ఘనగుహాంతరములఁ ౧ గలూన నియ్యని, కలుషదు స్థరతమోగ్రహవిధుండు

ఆ. సకలము క్తిలోకసామ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్యసంగ్రహైక

కారణప్రమేయ ౧ కంజాక్షునర్దేశ, కేశవాదినామకీర్తనంబు.

440

సీ. అఖలదుఃఖైకసంకహారకారణమును, నఖలార్థసంచయూహ్లాదకరము

విమలభక్తుల దేకవిభవసందర్శనం, బనుపమభక్తవర్ణనరతంబు

విబుధర్షభానేకవిజయసంయుక్తంబు, గ్రస్తామరేంద్రమోక్షక్షమంబు

బ్రహ్మతాత్యానేకకౌపాపాబ్ధితారణ, కారణసజ్జనకాంక్షితంబు

తే. నైనయాయితీహాసంబు ౧ నధికభక్తి, వినినఁ జదివిన ¹వారికి ౧ ననుదినంబు

1. 'గీర్తికుఁ డైనపురాణ. 2. నీకురమేకు నిజాంతరంగ' వ్రా. ప్ర. 3. 'పాప నిస్తరణంబు, గమనీయపజ్జనకాంక్షితంబు. 4. వ్రాసిన... నాయురారోగ్యభాగ్యభోగాభివృద్ధి...గల్లు ననకు' అ. ప్ర.

నాగురారోగ్యకరము జగమూభివృద్ధి, కర్మనాశము సుగతియుఁ గల్గుచుండు.

సీ. నామదు యోగీంద్ర శ్రీ నామనం బీవృత్తు, వివరంబు నీచేత శ్రీ విన్న మొదలు
కడు నద్భుతంబునఁ శ్రీ గళవళం బందెడుఁ, గొఱలు రజస్తమోగ్గుణములందు
వర్తిండునీపాపరవర్తికి నేరీతి, మావపదభక్తి శ్రీ మది వసించె

సత్త్వస్వభావులై శ్రీ సమబుద్ధులై తపో, నియమప్రయత్నులై శ్రీ నిష్ఠచేత

తే. నిర్మలాత్మకులై నట్టిధర్మపరుల, కమలకుఁ బుణ్యమునులకు శ్రీ నంబుజాక్షు
భూరికై వల్యసంపాక్షిమూల మైన, భక్తి వీసికె జోలె నేర్పాటు గాదు. 442

సీ. భూసలిఁ గల రేణువులకన్న దట్ట మై, కడు నొప్పుజీవహృదుములు గలవు
ఆ జీవములలోన శ్రీ నరయ ధర్మాయతమతి నసించినవారు శ్రీ మనుజజాతి

సమనుష్టులలోనఁ గానుండుఁ బెంచెనా, మోక్షదులగువారు మొదల నరిది

మోక్షమార్గం బాత్మ్యమూలంబుగా నుండు, వారిలో ముక్తులు శ్రీ లేరు తఱచు

తే. ముక్తులై నట్టివారిలో శ్రీ యుక్తిఁదలఁపఁ, జాలదుర్లభుఁ డనుకృత్యశాంతిపరుఁడు
పంతునుజ్ఞాననిరతుండు శ్రీ భద్రగుణుడూ, రిమణ శ్రీవాసుదేవపఃరాయణుండు.

తే. గతిలోకాపకారి దుఃస్సంగతుండు, వృత్తుఁ డేక్రియ సుజ్ఞానశవేది యయ్యె
సమరమునఁబారుపంబుచేసమరవిభుని, నెట్లుమెప్పించె దీనినా కెఱుంగఁ జెవుము.

— చిత్రకేతుపాఖ్యానము. —

వ. అని పరీక్షిస్త రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నడగె నని చూతుండు శౌనకాదిమును
లకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె నట్లు గజపుకవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన
బాదరాముని సారిస్మగణశ్రద్ధాపరుం డయి యిట్లనియెఁ నొల్లి కృష్ణద్వైపాయన
నారద దేవల మహర్షులు నా కెఱిగించిన యతిహాసంబు గలదు దాని నెఱిగిం
చెద సావధానండు వై యాకర్షింపుము. 445

చ. అమితవిభూతిఁ జాలు నమః రాధిపుఁ జోలుచు శూరసేన దే
శములకు భర్తయై ప్రజలు శ్రీ సంతస మందఁగ సార్వభౌముఁ డై
క్షుమ దన కెల్ల కాలమును శ్రీ గామమహంబు గఁ జిత్రకేతునా
మమునఁ బ్రసీద్ధి కెక్కి గుణాయుడనుఁ డంచితకీర్తికాముఁ డై. 446

సీ. మానితతాదుణ్యముద² నతురంపులు, కందర్పవిజయైకఖడ్గలతలు
మదనసమ్మోహనశ్రమంత్రాధిదేవతల్, పంచశలీముఖురబంధకత్తై
లసమాస్త్రుఁ డఖిలంబు శ్రీ నడకించుబొమ్మలు, నాత్మసంభవునికృష్టాయితములు
పుండ్రక్షుకోదండుభూరితేజంబులు, శంబరవిద్యేష్టి శ్రీ సాహసములు

తే. నాఁగఁబాలుపారునొకకోటిఁనలినముఖులు, దనకుఁబత్నులుగాఁగనశత్రుంతవిముల
కీర్తివై ధవనస్మార్తవర్తి యగుచు, జగతిఁ బాలించుచుండె నాశనవిభుండు. 447

తే. కడిలు వేవేలుభార్యలు శ్రీ గలిగి యుండి, పరఁగ సంతతి యొకరందుఁబడయలేక

1. 'ఉర్వర' గలరేణువుల. 2. మదనాంగులు' వ్రా. ప్ర.

చిత్తమును జాలంకానుచు నితరమునకును నొకటిగా నుండును నేననుచునున్నానుబోలె.

ఉ. రూపము నత్పరతామసమునైవ తత్పరతామసము యూపనంబు నుల
దీపితకామవర్తనము దిగ్విజయంబును తత్పరతామసము జగ
ద్వాప్తితక్తి ర్విదాన్ సతులు వైభవము న్మయ్యలెల్ల సూక్ష్మంగా
నోపా యుండె నాన్యతా నొందెననంతతి నేని యామున్.

449

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుఃఖమునాననుండునునూన లేదు సుచుందిరంబున కంగి
రసముహముని పచ్చి యతనిచేత నతిధిసత్కారంబులు నొకటి కుశలం బడిగి రా
జ్యంబు భవదధీనంబు కలె పృథ్వీవేదోనానాగ్యక శిషుహాసాంకారము లని
యెడియేడిం. ఇత నతీంద్రుడౌజ్జ్వలమునందలి నానా త్యజనపదదుర్గద్రవిణ
సంచయదండిమిత్రులు లనె పక్షప్రకృతులచేత రక్షింపఁడ వై ప్రకృతిపురు
షులయందు భాంబులు పట్టి పుష్కలములు సుఖమింతువు గదా పుటియు దార
ప్రజామాత్యభివ్యంబుంత్రి పౌరిజానపనిభూపాలుకు సేసి పశువులు గదా సర్వం
బునుం గలిగి సార్వభౌమాండు వైసవదనులుం బుష్కలములు గలిగి యున్న
యది కలెం బేమి యనిన నామునిప్రవరులకు సత్య సద్భక్తియే మూతపోబలంబున
మీకు నెఱుంగ రాకయున్నయదయుం గల దే యని తల పంపి యూరకున్ననతని
యభిప్రాయం బెఱింగి యాభగవంతుం ¹డైనయంగిరిసుండు దయాళుండై పుత్ర
కామేష్టి వేల్చి యజ్ఞశేషం బతినియగ్ర మహిషి యుల నశ్మితద్యుతికిచ్చి సీకుం
బుత్తుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవించునగల వని చెప్పి యమ్మ
హాత్ముండు సూయే నాశ్మితద్యుతి యనుదేవి గర్భంబు భరియించి సనమాసావ
సానంబునం గుమారునిం గనియె నాకాలంబున రాజును సమస్తభృత్యా
మాత్యజనంబులుం బరమానందంబుం బొంది రపుడు చిత్ర కేతుండు గృతస్నానం
డై సకలభూషణభూషితుండై సుతునకు జాతకగర్భంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు
నపరిమితపారశ్రావ్యతదానంబులు వస్త్రాభరణంబులును గామంబులును గజం
బులును వాహనంబులును ధేనువులును నాతేసియొక్కపంబులద్రవ్యంబును) దా
నంబుసేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండనునబోలె దక్షిణవారలకు నిష్ట
కామంబులు వర్షించి పరమానందవృద్ధయండై యుండె గుమారుండును
మాతృపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచుదీపదీపనప్రవర్ధమానుండై పెరుం
గు చుండె నంత బుత్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుండై
మహాధవుండు వర్తించుచుండెం దక్షిణభార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీ
మోహంబునకుం గారణంబు పుత్తుండ యని యీర్ష్యంజేసి దారుణచిత్తలై
కుమారునకు విషంబుం బెట్టించిన సుఖనిద్రతుండునునబోలె బాలుండు మృతి
బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాద బోధంపం జని యాకుమారునివికృతాకారం

1. డైనబ్రహ్మపుత్రుండు.

బుజూచి విస్మయశోకభయార్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పుడు. తరలము. పుడమి నిట్టకనిల్వనం బడి శ పొక్కు-చుం గడుదీన యై

యడలు వేమియు లేనివాక్కుల శ నాపు రండు విలాపము

¹దెడరు దోప భృశాతురోన్నతి శ నేడ్చిన్ విని భీతితో

గడుపు బిట్టవియంగ భూషణకాంత గ్రక్కన నేగుచున్.

451

ఆ. బాలుఁ డొక్కఁడు శ పరిణానిశీటండు. వంశకర్త తపస్వివరమువలనఁ

బుట్టి మిన్న కట్లు శ వాలిసి యున్నట్టిచూ, కొడుకుజూచి తిల్లి శ యడలఁజొచ్చె.

ఉ. కుంకుమరాగరమృకుచశకంభములం గడు, గజ్జలంబుతో.

బంకిల మైనబాష్పములశపాల్పడ మజ్జన మాచరించుచు

గంకణపాణిపల్లవయుగంబుచ వక్షము మోదింతు నా

పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ జరిభావితమఁ చమచస్వరంబునన్.

453

క. ఆయా ర్రవమునకు భూనాయకుడు జయంబు నొంది శ నయ ముడిగి సుతుఁ డాయఁగ వేగంబునఁ జని, పాయనిమోహంబునోడ శ బాలునిమోచన్.

454

ప్రగ్విణి. వ్రాలియోపుత్ర సీతవార్తదంభోళియై, కూలఁగావ్రేయకీకొద్దినన్నేటికిఁ జాలి నొందించె నాజాడ యిం కెట్టిదో, తూలుమీతల్లికిఁగడుఁఖ మెట్లాటునో.

వ. అని తలమొలయెటుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి యడలుచు నన్నయారాజుఁఖం బెఱింగి నంగీరసుండు నారదునితోడంగూడి చనుదెంచి మృతుం డైనపుత్రునిపక్షతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్న యారాజుం గనుంగొని యిట్లనియె.

456

సీ. నీకుఁ మీ డెవ్వఁడు శ నీ వెవ్వనికి శోక, సంతాప మందెడు శ సార్వభౌమ పుత్రమిత్రాదులు శ పూర్వజన్మంబున, నెవ్వనివారలొ శ మొఱుగఁ గలవె మొదల నదీవేగమున నాడ కాడక, నీకతంబు గూడుచుఁ శ జెడరు చుండు నారీతిఁ బ్రాణుల శ కతికాలగతిచేతఁ, బట్టట చచ్చట శ పానఁగు చుండు

ఆ. గాన భూతములకుఁ గలుగు భూతంబులు, మచతతోడ నిష్ఠుమా మజేసి దీని కడల నేల శ ధృతిఁ దూలఁగా నేల బుద్ధిఁ దలఁప వలదె శ భూతస్పష్టి.

457

వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగిపజన్మం బు నొందిమృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవార మై యిప్పుడ లేక పోవు దుమఁ చాపుపుట్టువులకు నిక్కువంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజాలంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని నాభూతంబులచేతన హరించు స్వతంత్రంబు లేనితనస్పష్టిచేత బాలుండునుం బోలె నవేక్ష లేక యుండు దేహియైనశిల్పిదేహంబుచేత దేహియైనపుత్రదేహంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగుచుండు నాప్రకారంబున జంబువలన

- బీజంబు వృట్టచుండ దేహికి నివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁబూర్వకాలంబున
 1. సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రంబై నవస్థలుం దేవిధంబునం గల్పింపఁబడియె
 నాస కారంబుఁ దేహంబునకు జీవునకు నన్యోన్యవిభాగంబు (పూర్వకాలంబున
 నజ్ఞానకల్పితం బయ్యె) జన్మఫలంబులను జూచుచున్నవారికి దహన్ క్రియల నగ్ని
 వెక్కు రూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కంబై నజీవుండు పెక్కుభంగులవెలుం
 గు చుండు నివి యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహసంయోగంబు
 స్వప్నంబునందు భయావహం బైనప్రయోజంబు నడపు చుండు మేల్కాంచి
 చూస్వపార్థం బైనప్రయోజనంబు తనది గా దని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తా
 నని జ్ఞానగోచరం డైనవాఁ డెఱుంగు గావున నన్నియును మనోమః త్రంబని
 తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుం డై నహనుదేవునియందుఁ జిత్తంబు
 న్నెట్టినిర్మల తృకుండ వగా మని జోధించినఁ జిత్త కేతుండు లేది వారలకిట్లనియె.
- నీ. యతిశేషములు పూని యతిగాఢగతి నిందు, నే తెంచినట్టిమీఁక రెవ్వరయ్య
 కడఁగికి నక నోలిప గ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల, జోధిం వచ్చినప్రభువుమతులొ
 రమణఁ గుమార నారద బుష్టభాదులొ, దేవలాసితు లనుభీరమతులొ
 వ్యాస సుప్తి దుర్వ్యాసో మృకండుజ, గౌతమ శుక రామ కపిలసనులొ
- జీ. యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ దరణియఁ క నారణియను, జ్యవనరోమశు లాసుక బాహుకర్ణ
 దత్తమేత్రేయ వరభరద్వాజబోధ్యపంచశిఖులొ పరాశర, ప్రభృతిమునులొ.
- క. వీరలలో నెవ్వరు సుర, చారణగంధర్వసిద్ధసంఘంబులలో
 వారలొ యీసుజ్ఞానమ, కారణ మైయెవరియందుఁ క గలదు తలంపన్. 460
- క. పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ బొంది సుహాశోక తమిత క బ్రంగిననాకుఁ
 ముందఱ దివ్యజ్ఞానముఁ, జెందించినవారి మిమ్ముఁ క జెప్పఁడు తెలియన్. 461
- వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె నేను బుత్త కాంక్షి వై ననీకుఁ బుత్తుం బ్రసాదిం
 చినయంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్తుం డయిననారదభగవంతుండు దుస్తరం
 బై నపుత్త శోకంబున మగ్నుండ వై ననిను ననగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదే
 శింప వచ్చితిమి నీదుఃఖం బెఱింగి పుత్తు నిచ్చితిమేనిఁ బుత్తవంతులై నవారితా
 పంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీ ప్రకారంబున లోకంబున సతలును గృహం
 బులును సంపదలును శబ్దాదులయినవిషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచ
 లంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యా
 మాత్యసుహృజ్ఞానంబులును మొదలై నవి శోక మోహభయపీడితులంజేయుచుం
 డుఁ గాని సుఖంబులసీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబు

1. 'జాతివృత్తివిభాగంబులందన్మాత్రంబులైన. 2. దారువికారంబులైన నగ్ని ర్భత్యవక్రతాదులన్ని
 యందుఁ గానంబడుభంగి నసద్ధర్మంబు లయిన నానాత్వంబును త్తయవృద్ధులును గ్రియాఫలంబుంబా
 చుచున్నయాత్మయందుఁగానంబడు. 3. నన్యోబైన. 4. శివాంగిరసదేవలా. 5. దుర్వాసమార్కండేయ.

నంబోలె నర్థంబును బాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయినయర్థంబులంకూడి
స్వార్థంబు బై కానంబడనేరవు కర్మంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు ¹మ
నంబులు నానాకర్మంబు లగుచు నుండు నీదేహిదేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మ
కంబై దేహికి వివిధక్షేత్రసంతాపంబులం జేయచుండుం గావుననీవు సత్కలంబయిన
మనంబుచేత నాత్మగతి ²వెదకి ధ్రువం బయిన పడవి నొందు మనియె నప్పుడు
నారదం డిట్లనియె నుపనివద్దోష్టంబగు నేనిచ్చవంత్రిం దెవ్వంజేనిన ప్తరా త్రం
బులు పఠించు నతండు సంకర్షణం జ్ఞై నభగవంతునింజూచు నెవ్వని పాదమూ
లంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టి శ్రమన్నారాయణనిపాదంబులు సేవించి
యీమోహంబు వడలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పు డిక్క
మారునకు నీకును బయోజనంబు గల దేనిం జూడు మని నాకొందును మృత
బాలకునికల్పేబరంబుఁ జూచి యోజీవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు నిందుఁ బ్రసే
శించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరలదుఃఖంబు లార్చి యీకల్పేబరిం
బునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్యేషంబు ననుభవించి పిత్రధీనం బైనరాజ్యాస
నంబునఁ గూర్చుండు మనిన నబ్బలుం డి ట్లనియె.

462

తే. కిర్మవశమన నెందు సుకంబు లేక, దేవతిర్యజ్ఞుయోనులఁ దిరుగునారు
వెలయ నేజన్మమందునొ క వీరు తల్లిదండ్రు లయినారు చెప్పవే క తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతిసతులును క బగతి రాత్మవరు లుదా సీనవర్ష్యశ్రవర్షమ లన
సరవిగనుచుండురొక్కొక్కజన్మమనను, నెఱయఁబ్రాణికి నొకవావిరవిజముగలదె.

తే. రత్నములు హేమములు ననురరాగలీల

నమ్మకంబుల నీవల క నావల నగు

భంగి నరులందు జీవుండు క ప్రాప్తుఁడగుచు

నెలమిఁ దిరుగుచు నుండుఁ దా క నెందుఁ జెడఁడు.

465

సీ. ఒక్కండై నిత్యుండైయెక్కండఁ గడలేక, సారిది జన్మాదుల క శూన్యం డగుచు
సర్వంబునం దుండి క సర్వంబుఁ దనయందు, నుండంగ సర్వాశ్రయం డనంగ
సూక్ష్మమై స్థూలమై క సూక్ష్మాదికములకు, సామ్యమై స్వప్రకాశమున వెలిగి
యఖలంబుఁజూచుచునఖల ప్రభావుండై, యఖలంబుదనయందయడఁచికొనుచు

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల క నాత్మమయము

గాఁగ విశ్వంబుఁ దనస్పష్టి క ఘనతఁ జెందఁ

జేయు చుండును సర్వసంజీవనుండు

రమణ విశ్వాత్మం డయిన నారాయణుండు.

466

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రుబంధు ప్రియసం

1. మనంబునకు-నానాకర్మంబులుగలుగుచుండు-నాకరంబులగుచుండు. 2. వెదకివైత్తత్రాం
తి విడిచి ధ్రువం బయిన. 3. నగుచుండు-దగుచుండు. 4. ఘటన నొంద..

గతు లెవ్వఁగ నరాత్మక, గతులై గణనాక్షి యైనభునుఁ డొక్కనికిన్. 467

చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవద్దాసాదంబు నొందుట. 468

వ. షాజియు సుఖదాఃఖంబులం బొంక సర్వోదాసీనుం డై పరమాత్మయై యుండు
 పురమేశ్వరయావుండు నయననాక న మూక నెక్కఁగిసంబంధంబుమీకు దుఃఖం
 బునకుం బని నే టని పలికి యాజీవుండు వోయినది జిత్రకేతుండును బంధువులు
 నతిస్మితచిత్తులై శోకంబులువిడిచి మోహంబుం బెని యపనాదియందు
 నక్కు మారునకు నుత్తరకర్మంబులు నిర్మరింపి చిత్రకేతుండు గాఢసంకంబు
 నం బడివెడలినయేనుంగునంబోలె గృహంధకూపంబునందుండివెడలి కాళిందీ
 నదికిం బోయి యందు విధిపూర్వంబున స్థానాన్నిధియై మానంబుతోడ నార
 దానకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుడై భగవద్దాంత్రంబు విధిపూర్వకం
 బుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని
 యె జిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబు నిరాహారం డై సమాధియ
 తుగ్గడై నారాయణరూపం బయినయావిద్య నానాధించి సప్తరాత్రాంతంబున
 నప్రతిహతం బయినవిద్యాధరాధిపత్యంబును భాష్యునదత్తదివ్యవిమానంబునుం
 బడసి నాగాయణానుగ్రహంబునం బొంది మనోగమనంబునం ద్రిజగంబులం
 జరియించు చుండఁ గొన్నిదిసంబులకు నొక్కచోట. 468

సీ తారహరపటిరగధవళదేహమావాని, రమణీయసీలాంబరంబువాని
 మణికిరీటస్ఫురకన్మ సకంబులవాని, గంకణశేయార్యకరణవాని
 గర్భరమయదీప్తకటిసూత్రములవాని, దరశయతోపవీరతమాలవాని
 నతిసుప్రసన్నవక్త్రంబుజంబులవాని, దరుణానివృత్తాంత్రమాలవాని
 ఆ. సిద్ధమండలంబు శ నేవింపఁ బుణ్యప్రసిద్ధి వెలసినట్టియధునిరీకుఁ
 బద్ధులొచనునకుఁ శ బాదపీఠం బైనఘననిఁ బన్నకేంద్రుఁగలచే నతండు.
 ఆ. కన్నమాత్రీ నతండు శ కల్మషంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు శ విశదభ
 నిట్టరొసుములకుఁ శ బట్టగు చానంద, బాహ్యకేతుఁ డగునుఁ శ బ్రణతి సేసె.
 క. సంతోషాశ్రులచేత ననంతంబు బరిషిక్తుఁ జేసి శ యతండు ప్రమాదం
 బెంతయు నరికట్టిన నొక, కొంఠయుఁ బలుకంగ లేక శ కొండొకనిడికిన్. 471

చ. మది నొకయంతమాత్రీము సకమంబుగఁ జేయచు బాహ్యవర్తనం
 గదిసినయింద్రియంబుల నొకకంతకుఁ దెచ్చి వచోవిలాసముల్
 గుదురుగఁ ద్రొచి తత్త్వమునఁ శ గూర్చుచు శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
 సదయుఁ బ్రకాంతు లోకగురు శ సన్నతి సేయఁ దొడంగ నిమ్ములన్. 472

1. నిర్వర్తించి రాధాపాలుభార్యలు బాలహత్యాదోషంబు బ్రాహ్మణోత్తమనిరూపితవ్రతం
 భుజ నివర్తించి రంత. 2. వికారము చూచి, 3. సాశ్వతవిగ్రహంబు,

క. అజితుడ వై భక్తులచే, విజితుడ ¹వైనాడ విపుడు శ వేడుక వారు
విజితులు సీచే గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్ను శ బడయుదురె హరి. 473
ఉ. నీవిభవంబు లీజగము శ సిండుట యుండుట నాశ మొందుటల్
నీవిమలాంశజాతములు శ నెమ్మి జగంబు సృజించువార లో
దేవ భవద్గుణాంబుధులత్తీకముఁ గానక యీశ బుద్ధితో
వావిరి జర్ప సేయుదురు శ వారికి వారలు దొడ్డవార లై. 474

క. పరమాణువు మొదలు గఁ గొని, పరమము దుది గాఁగ మిధ్యపరికిర్తనచే
స్థిరుడవు త్రయీవిదుడ వై, సరి సత్యాద్యంతమధ్యసద్భావగతి వై. 475
తే. షర్మి మొదలైనయేడు నొండొకటికంటె, వశఁగణాధికమై యుండువాఁ. నండ
కోశమందురజాంపంబుకోలు లెవ్వ, నందుననుమాత్ర మగుననంతాఖ్యుడతడు.
వ. మిఱియు నొక్కచోట పిషయత్పష్టాపకు లైనరపశువులు పరిపత్త్యంబు వైన
నిన్నమాని యైశ్వర్యకాము లై లక్ష్మీనదేవతల భజియింపుచు వారిచ్చు సు
పదలు రాజకులంబునుబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందుచుండు విష
యకాము లేని నిన్ను సేనించి రేని వేచినవిత్తనంబునుబోలె దేహంతరోత్పత్తి
నొంద కుండుచు నుద్గుణుండ వై (జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను గుణ
సమేతునిం గా జ్ఞానులు భావింపుదురు) నీభజనం బేరూపున నయిన మోక్షంబు
ప్రసాదించు జితమతి వై ననీవు భాగవధర్మిర్మం బే ప్రకారంబున నిర్ణయించితి వా
ప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను సనత్కుమారాదులు మోక్షంబు
కొఱకు సేవించుచున్నా రిభాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం డొక్కండునులే
డన్యకామ్యధర్మంబులందు పిషనుబుద్ధులెరి నేను నీవు నాకు నీకు ననీవచియిం
చు చున్నవాఁ డిచ్చునిరతుఁ డై యుంచు చుండు సావరజంగమప్రాణీనమూ
హంబునందు నమం బైన భాగవతధర్మంబుల వర్తిం చున్నమనుజునికి భవద్ద
ర్శనంబువలన బాపంబు యుంచుట యేమిచిత్రం బిచ్చుడు భవత్పాదావలోక
నంబున నిరస్తాశయమలుండ నైతి మూఁడు సయిననాకుఁ బూర్వ కాలంబున
నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసె నది నేడు నాకు వరదుండ
వై ననీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖిద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గాని
మాడ్కి జగదాత్మకుండ వై ననీమహత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడప్ర
సిద్ధం బైనది గా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై భగవంతుండ వై ననీకు నమ
స్కరించెద నని మఱియును. 477

తే. అరయ బ్రహ్మాదు లెవ్వనిననునయించి, భక్తియుక్తుల భయమునఁ బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద శ నావగింజఁ, బోలు నావేయుశిరములఁభోగిఁ గొల్తు.

1. 'వై యంటి విపుడు వేడుకతోడన్, విజితాత్ములగుదుఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్ను బడయుదురు హరి. 2. రచియింపబడుచున్న.

- క. ఈవిధముఁ విచరింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త కనియె ననఁతుం
డోవిమలబుద్ధి నీదగు, ధీవిభవంబునకు మెచ్చిరఁగి బ్రయ మారన్. 479
- ఆ. అరము నారదుండు న సంగిరసుండును, దత్త మొసఁగినారు న దానికతన
నన్నుఁ జూడఁ గల్గె న నాభక్తిమదిఁ గల్గె, నాపథంబు నీకుఁ నమ్మఁ గలిగె. 480
- సీ. పూని నారూపంబు భూతజాలంబులు, భూతభావనుఁడ నేఁగ బొందువడఁగ
బ్రహ్మంబు మఱియు శక్తిబ్రహ్మమును శాశ్వతం బై నతనువులు న దగిలె నాకు
నఖిలలోకములందు న సనుగతం బై యుండు, లోకంబు నాయంధుజోకఁజెందు
నుభయంబు నాయంధునభిగతంబై యుండు, నభిలీనమగుదునియ్యభయమందు
తే. వెలయని ద్రించువాఁడత్యక్త విశ్వమెల్లఁ, జూచి మేల్కొంచి తానొక్కఁ టోటివాని
గావివేకిండు మాడ్కి నీ¹జీవితేశ, మాయ దిగనాడి పరమధర్మంబుఁ దెలియు,
- ఆ. నిద్ర పోవువేశ న నిరతుఁ డై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత న నింద్రియములఁ
గడచినట్టిసుఖముగను నట్టి బ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱచు నన్నుఁ గానెఱుంగు.
- ఆ. స్వప్నమందు నెట్లు న సంచార మొనఁడు, మేలుకొంచి²దృష్టఁకౌలి నెఱుంగు
నుభయ మెఱుంగునట్టియు తమజ్ఞానంబు, ల త్న మట్టి దై న్యతలఁపు నేను.
- సీ. అరయంగ నెవ్వని న కలవి గానట్టియీ, సలలితమామక³కాతిఁ బుట్టి
యాత్మతత్వజ్ఞానహతుఁ డైనవానికే, గలుగునె యెందు సుఖం బొకింత
వెలయుఁ బ్రవృత్తినివృత్తిమార్గంబుల, సుఖములు నుఁఖంబు న సారిదిఁ దెలిస్తే
పనిచెడిసంకల్పఫలమూలమునఁ బాటు, కడు సుఖదాఁఖిమోక్షములకొఱకు
- ఆ. దంపతిక్రియామృతంబు వర్తింతురు, దాన మోక్ష మేల న దక్కియుండు
నఖిలదుఁఖహేతు న వయినయీకర్మంబు, నెఱిగి నన్నుఁ దలఁప న రిచ్చలోన.
- వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమాను లయినమహావ్యులకు నతిసూక్ష్మం బయినయాత్మగతి
నిజస్థాన త్రయలక్షణంబునఁ జతుర్థాంశంబు నెఱిగి యైహికాముష్మికవిషయం
బులచేతను వివేకబలంబులచేతను నియుక్తు డైజ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తు డైనపురు
షుడు నాకు భక్తు డగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధి గలవా
రలు నైస్వార్థం బయినయాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియుచుండురు నీవు నీక్ర
మమున మధ్య క్తిశ్రద్ధాపరుండనై విజ్ఞానసంపన్నంబు లైనవాక్కులచేత నన్ను
స్తోత్రంబు సేసి ముక్తుండనైతి వని యాశేషభాగవంతుండు విద్యాధరపతి యైన
చిత్రకేతుం బలికి యతని కవృష్యం డైపోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుండైన య
నంతం డంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగ
నచరుం డై చని లక్షలసంఖ్య లైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియం డై
పరమయోగిపురుషులును దివ్యమనీంద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి
సేయఁ గులద్రోణాదిశైలంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబు

లన వినినోడించు శ్రీనారాయణదత్తం బగుదివ్యవిమానంబునందుఁ జరియిం
చుచు నుండి. 484

శా. ఆశించుక మా దివ్యకాటకగుణవ్యాపారవృత్తంబులం
బాశించుక జలజాతనేత్రవిరుదత్ ప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించుక సతతంబు జహ్వలతుదికఁ గోవిందనామావళుల్
1 క్రీడిం గిన్నరయక్షకామినులచేఁ గ గృహర్నితస్థాంతుఁడై. 485

సీ. వాసిండు నాత్మక బోగ వైష్ణవజ్ఞానంబు. నాశించు భాగవత్తార్పణంబు
భూషించు నేపూద్దుఁ గ బుంధరీకాక్షుని, భాషించు హరికథాప్రాధి మెఱసి
ఘోషించు హరినామగ్గుణవికాశంబులు, పోషించు బరత త్వభోధ మరసి
సేషించు శ్రీకృష్ణకవితానీకంబు. సుఖించు జేయు నీరసనకు బలులు

తే. వాసిండు బైశంభరభర్తలన హిషవర్తనగుణనామరదీప్తితోడు
గీరజాత ప్రబుధసం, గీతవిధుల, కేశవవీతి గాఁ జిత్రకేతుఁడవును. 486
అక్షి చిత్రకేతుం డీకర్వరధిక్కారంబున గౌరవే కాప మొందుట. పూ

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో గ నబ్జాక్షు 2 సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచుక జగములం గ బ్రఖ్యాతి వర్తించుచుక
సురరాజోపమసూర్తి యక్షగణముల్ గ సొం పార విద్యాధరా
పురసల్ గొల్వంగఁ బాడఁగా సితగిరిప్రాంతంబున న్నేఁగుచున్. 487

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరసింహ రామృతాహాసముక
శ్రీవైఖాజితముక నిరస్తగిరిజాసేవాగతాయాసముక
దేవానీకవికాసముక శుభమహాదేవాంఘ్రిసంవాసముక
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ది భువనితపూతంబుఁ గైలాసమున్. 488

క. ఆరజతభూధరంబున, నీ రేజభవామరాదిరనికరము గొల్వ
బేరీలగమున నుండిన, గారీముతుఁ డయింహరునిఁ గ గనియె నరేంద్రా. 489

సీ. తననిజరూప 3 మిగుతయు నున్ని దెలియక, వాదంబు సేసెడువేదరవముఁ
గరుణావళోకనాకాంక్షితు లై యున్న, బ్రహ్మాదిసకసంగ ప్రణుతిరవము
సారశివానందసల్లాపముల నొప్పు, ప్రమథగణాభియాకర్షణరవంబు
డమరుమృదంగాదిఃకమళ మధ్యనితోడి, పటుభృంగినాట్యవిరస్సారరవము

తే. మానుగాఁ జామరలు వీచుకమాతృకాది, కామనీజనమహితకంకణరవంబు
మొండుఁజెలఁగంగఁగన్నులకపంకువయ్యెఁ, గొండ్ రాచూలి పెనిమిటినిండుకొల్వె.

వ. ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికరసేవీతు డై యూహితంబున నున్నభవానిం గొఁగిటం
జేచ్చుకొని యొడ్డోలగంబున నున్నపరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక
నగి యద్దేవి విను చుండ నిట్లనియె. 491

1. క్రీడించుక సరయక్ష, 2. వీక్షించుచుం, 3. మింతం తని,

- సీ. కొను కొప్పుగా లోకకగుణమును గడలేని, సర్వస్వహాపంబుఁ గాన యగుచు
జడలు ధరించును సరిలేనిపమునఁ, బొడ వైసయూయోగిపుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వఁగ భాసిల్లుకొల్వులో, మినునరూపంబున గ మెలతతోడఁ
బ్రాకృతుండునుబోలె గ బద్ధానురాగుడై, లాలితకుల డయ్యె సీత జత నిట
- ఆ. నకట ప్రకృతిపురిమొ, 1 డైను దా నేకాంశముందు సముఖోడోనలగుగాని
యిట్లు ధర్మసభలు గ నిమిత్తతో గూడి, పరిధివిపతీ గు గ భాగతి గొంది. 492
- క. అన విని సర్వేశ్వరుఁ డా, తని నేమియు ననుక సప్తి గ తత్సభవారల్
గినుఁగొన నూరక యుండెను, ముఖ జేశ్వరి యీశుడైర్వఃమహా మెట్టిదియో.
- వ. ఇట్లు దనపూర్వకరత్త శేషంబును నిం ద్రియదయుండి నని పుట్టినయహంకారంబున
జగద్గుప్తుం బెక్కుప్రల్లదంబులాడుచున్నచిత్ర కేతుం జూచి భవాని యిట్లనియె.
- క. మముబోటిలజ్జలు డిగిన, కుచుతులకుం గర్తయగుఁడఁ గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు, శమచుండా వీఁడు నేడు గ జగముల కెల్లన్. 495
- క. భృగువారదకపిలామలు, నిగమాంతజ్ఞులును యోగసర్వ యనిపుణుల్
త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు, నగి రెన్నఁడు చారు ధర్మసయ మెఱుంగ రాకో.
- సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ గ మింద్రాదివిబుధుల, చూడగ్ర పంక్తులనీడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వంబ గ దెసయంగ బ్రహ్మాది, యోగిమానసంక్తి గ నోల లాడు
నెవ్వనిరూపంబు గ సేర్పాటు గానక, వేదంబు లంపంద గ వాద మడుచు
నెవ్వనికారుణ్య గ మీలోకముల నెల్లఁ, దనిపి యెరియు ధన్వంతరులఁ జేయు
- తే. సట్టినర్వేకుఁ బావనం, హేతు ధీకు, శాశ్వతైశ్వర్య నాత్మసంసారు నీకు
నెగ్గు వల్కిచపాపాత్ముఁ గ డెల్లభుగి, దంకనాస్తుండు గా కెల్లు గదలఁగఁగలఁడు.
- తే. నిఖలలోకా శ్రయంబు సగన్నిహితసుఖము, సకలధ ద్రైకమూలంబు గ సాధుసేవ్య
మైనకంజాక్షుపాదసదాదార్పనంబు, ననుచరింపంగ ఖలుఁడు వీఁ గ డర్హుఁడగునె.
- వ. కావున నోరిదురాత్మక యీవాపంబునం బావస్వరూపం బైనరాక్షసయోనింబు
ట్టుమని శపియించి యంతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞసేయ కుండు మని పలికినఁ
జిత్ర కేతుండు విమానంబు డిగి వచ్చి యద్దేవికి దండ ప్రణామంబు లాచరించి
కరకమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నోజగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు
లట్లకై కొంటిఁ బ్రాచీనకర్మంబులం బ్రాప్తంబైనసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమో
హితు లై తిరుగు చున్నజంతువులకు సుఖదుఃఖంబులు నైజంబు లై ప్రవర్తిల్లు
చుండు నిందులకుఁ బరతంత్రులైన వా రాత్మవరసుఖంబులకు నెవ్వరుకర్త
లీగుణంబులనిమిత్త మై శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులు సుఖదుఃఖం
బులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండ తనమూయచేత జగంబు సృజియిం
చుచుండు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగఁజేయుచుఁ దాను వానికి లోను

గాక నిష్కళంకుం డై యందు నీవిధంబునంబుట్టు చున్ననరునకుం బట్టిబంధుశ
త్తుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కఁజవి వారివారికర్హనశంబునం బరమేశ్వరుండు గ
ల్పించుచు సర్వంబునందు సర్వసమాం డై యందునప్పఁ మేశ్వరునకు సుఖదుఃఖం
బులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధం బై సరోషంబును లే దతనిమాయాగుణ
విసర్గంబు జంతువులకుసుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం
గావున నీకు నమస్కరించు చున్ననన్న నను గ్రహించుము శాపభయశంకితుండం
గాను జగన్మాత వై ననిన్నుఁ జలికినదోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడ నినిదండ
ప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీశరమేశ్వరుఁం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం
బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మదిదేవర్షిదైత్యదానవప్రమథ
గణంబులు వినఁచుండఁ బార్వతికి నిట్లనియె నీకు నిష్ఠాదు దృష్టం బయ్యె గదా
నారాయణదానదానానుచరులనిస్సృప్తహావంబు హరితుల్కార్థదర్శను లై
నిస్సృప్తము లైనభాగవతులకు స్వరావవర్గసరకభేదభావంబులు లేవు ప్రాణులకు
దేహసంయోగంబుఁలన నారాయణలీలంజేసి యుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబు
లాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబుసేయంబడియె నిట్టివిపర్యయంబులు భగవం
తుం డయినవాసుడేవునిభక్తి గలవారిం జెందవు మఱియును. 499

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు ॥ నీరజగర్భుండు దేవసంఘముకొ
మానితయోగివర్ణమునిగ్రమండలి మఃన్నగువార మెల్ల నా
దానవవిద్విడంశజనిగ్రతంబుల మయ్యె దక్షియతత్త్వం
గానఁగ నేర మీశు ఘనగర్వమునం దలపోసి చూచుచున్. 500

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, జేతెరువున లేడు నిఖిల ॥ మెల్లను గా నై
భూతముల కాత్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ డొక్కఁ డాదిగ్రురుఘండు తస్మి.

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ ॥ డతిశాంతుఁ డతిలోక, సముండు విష్ణుభక్తి ॥ సంగతుండు
నితని నేమి సెప్ప ॥ సీశుండ నగునేను, నువిద యచ్యుతప్రియుండఁ జచ్చి. 502

క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్మయంబు ॥ పని లేదు మహా
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, సావనపరతత్త్వనిపుణభవులు వారల్. 503

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్మయంబు మాని శాంతచిత్త యయ్యె నట్లు పరమ
భాగవతుం డయినచిత్రకేతుం డదేవికిం బ్రతిశాపం బియ్యె సమర్థుం డయ్యెను
మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబునఁ దచ్చాపంబు శిరంబున ధరియించె నిట్టి
సాధులక్షణంబులు నారాయణపరాయణులయినవారలకుం గాక తక్కింబలకుం
గలుగనేర్చునే యట్లు శాపహతుం డయినచిత్రకేతుండు త్వష్ట సేయుయజ్ఞంబున
దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్రాసురుం డన విఖ్యాతుం డయి
భగవద్దానపరిణతుం డయ్యెం గావున. 504

- సీ. నరనాథ యీవృత్తులు గాత్రసాక్షుతి, కలిగినయీభూర్లోకారణంబు
చిరపుణ్యుఁ డయినట్టిచిత్తకేతుమహానాభవంబు భక్తితోఁ గ బరంగ విన్న
చదివినవారికిఁ గ నకలదమ్మర్థమల్, శిథిలంబులై కడఁ గ జెదరి సోపు
నకలవైభవపా లు గ నమకూరుఁ దమయంతఁ, దొల్కా దుకోర్కులు గ తోడఁగూడి
- ఆ. నిర్మలాత్మ లగుచు గ నిత్యసత్యజ్ఞాన, నిరతు లగుచు విగతాదురితు లగుచు
బంధుమిత్ర భాత్రాపాత్రాదులను గూడి, యనుభవించు చుండు గ రధిశసుఖము.

ఇది స వి త్త వంశ ప్ర వచ నా నిక క థ. ౫౫

- సీ. వినవయ్య నరనాథ గ విశదంబుగాఁ ద్వష్ట, నరశంఖ సెప్పితి గ వానినెనుక
సవితృండు పుష్పియా గ సావిత్రి వ్యాహృతి. యనుభార్యులందు నింక పారుకేడ్కు
నగ్నిహోత్రంబుల గ నరయంగఁ బసుసోమ పగచియజ్జంబులఁ గ బరంగఁ గనియె
భగండు సిద్ధి క యనుభార్యకుమహిమా న, భవు విభవులు దుఃఖబడసె ముపురఁ
- ఆ. దనయ నొకతెఁ గాంచెఁ గ డనంతరకున నా, తరితనేత్రి ¹నద్యైకైకధామ
పుణ్యశీల సుగుణపురితచారిత్ర, యఖిలలోకపూజ్య గ యాశిషాఖ్య. 506
- వ. మఱియ. ధాతకఁ గల కుహూ సినివాలీ రా కానుమతు లనియెడునలుపురుభార్య
లలోఁ గుహూదేవి సాయ మనుసతునిం గాంచె సినివాలి దర్శాఖ్యునిం బడసె
రాకప్రాతరాఖ్యునిం గాంచె ననమతి పూర్ణిమాఖ్యునిం గనె విధాత క్రియ యను
భార్యయందు నగ్నిపురీష్యాదులం గనియె వరుణునకుఁ జనియను భార్యయందుఁ
బూర్వకాలంబున బ్రహ్మపుత్రుం డయినభృగువును వల్మీకంబునం జనియించిన
వాల్మీకియు నుదయించిరి మిత్రాపరుణులకు నూర్వశియందుఁ రేతో ఉద్గయం బైన
దానిఁ గుంభంబునం బ్రవేశింప జేయ నందు నగస్త్యుండును వశిష్ఠుండును జని
యించిరి ప్రత్యేకంబ మిత్రునకుఁ రేవతియందుఁ నాత్సర్గసంభవు లైనయరిష్టయుఁ
బిష్ణులుండును ననువారలు జనియించిరి శక్రనకుఁ జౌలోనియందు జయంతయు
మభవిదుష లన ముగ్ధురు పుట్టిరి వామనుం డయినయురుక్రమదేవునకుఁ గీర్తియ
నుభార్యయందు బృహచ్చోకుండు పుత్రె నాబృహచ్చోకునకు సౌభగాదులుపుట్టిరి
మఱియు మహానుభావుం డయినకశ్యపప్రజాపతిఁ నదితియందు శ్రీమన్నారా
యణుం డవతరించినప్రకారంబు వెనుక వివరించెద దితిసుతు లైనదైతేయుల
వంశంబు సెప్పెడనేదైతేయవంశంబునందైనను బ్రహ్మదబలులు పరమభాగవ
తులై దైత్యదానవవందితులై వెలసిరి దితికొడుకులు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షు
లనఁ బ్రసిద్ధి నొంది రందు హిరణ్యకశిపునకు జంభాసురతనయ యైనదత్తకుఁ బ్ర
హ్లాదానుహ్లాదసంహ్లాదహ్లాదు లను నలుగురుగొడుకులును సింహిక యనుకన్యకయు
జన్మించి రాసింహికకు రాహువు జన్మించె నారాహువుశిరం బమృతపానంబునే
య హరి దనచక్రంబునం దుంచె సంహ్లాదునకు గతి యనుభార్యయందుఁ బంచ

1. 'నద్యైకైకధామ, పుణ్యశీల సాధ్యోబూతచారిత్ర', 'దనరశిష్యులెదుదానినకడు' వ్రా.ప్ర

జనండు వ్రట్టై హ్లాదునకు దమగి యనభాగ్యయందు వాతాపీల్వలులు పుట్టిరి వా
రలనగస్తులందు భక్షించె ననుహ్లాదునకు నూర్చి యనభాగ్యయందు బాష్పల
మహిషులు గలిగి ప్లహ్లాదునకు దేవి యనభాగ్యయందు విరోచనండు వ్రట్టై
నటనికి బలి జన్మించె నాబలికి నశన యనభాగ్యయందు బాణండు శ్యేష్ఠుండు
గా నూర్చుకు గొడుకులు పుట్టి రాబలిప భావంబు వెనుక విడిచిచెడ బాణాసు
రుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు మాఖ్యం జయ్యె మఱియు
నాదితినంతానంబు లగుమరుత్తు లేకోనపంచాశత్సంఖ్య గలవార లండలు ననక
త్యులై యిందుతోఁ గూడి దేవత్వంబు నొంది రనిన విని పరీక్షింపఁజేర్చుండు
శుకయోగీంద్రున కి ట్లనియె. 507

ఆ ఏమికారణమున నొందుకొని మరు, చ్చయము నాప్ల మగుచు న శాంతి నొంది
యరయఁ దత్సమాన మగుచు వర్తించెను, దీని వివరణవలయు నెలుపవలయు. 509

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె.
సీ. నరనాథ విను తనగనందను లందఱు, నమరేంద్రుచే హతు న లగుచు మండ
గోపశోకంబులఁగ్రుభ్రమఁ దనలోన, మందుచు దితి సాల్యమఱుంగఁదొడఁగె
భాతృహంతకుఁ జిత్తిపాశకుం డీయింద్రుఁ, జంపక నాకేల న సొంపు గలుగు
వీని భస్మము సేయుకవానిఁగా నొకసుతుఁ, బడిసెద నని చాక్షర్తఁ గోరి

ఆ. ప్రి యము సేయఁదొడఁగెఁబెక్కుభావంబుల, భావణములనధిక ప్రోవణములఁ
భక్తియుక్తిచేత న బరిచర్యగతిచేత, నతులచేత నతులఁగతులచేత. 510

చ. కలికికటాక్షపీఠవికారమున్ హృదయానురాగసం
కలితవిశేషవాఙ్మధురస్వర్ణవలన్ లలితాననేంద. మం
డలపరిశోభితామృతవిశేషంబితఃస్మృతిసుప్రసన్నతా
ఫలరుచిరప్రధానముల న భాషిని భర్తమనంబు లోఁగొనెన్. 511

తే. అఖిల మెఱిగినకశ్యపునంతవాని,హితవు తల కెక్కురతులసంగతులచేత
నవశుఁ గావించె వ్రేల్చిడినబ్బవదన, పతుల భ్రమింపనేరని న సతులుగలరె.

క. ఏతలఁ పెఱుంగక నిలిచిన,భూతంబులఁ జూచి ధాతృపురుషులమనమాల
భీతిగొలుపంగ యువతి,వ్రాతంబు సృజించె బతులు న వారల కరదే. 513

వ. ఇట్లు నిజసతి చేత నుపలాదితుండై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమప్రీతుండై
యి ట్లనియె నోతస్త్వి నీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరుమిచ్చెద నాథుండు
ప్రసన్నుండైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవించుట కేమి గొఱంత సతికిం బలియె
దైవంబు సర్వభూతంబులమానసంబులకు వాసుదేవుండై భర్తనామరూపకల్పిత
తై ననకలదేవతామూర్తులచేతను బురుషులచేతను భర్తరూపధరుండ యన భగ
వంతుండు సేవింపంబడుచుండు విశేషించి స్త్రీలచేతఁ బరిరూపంబున భజియింపం
బడుఁ గావునం బతి వ్రతలై ననుందరులు శ్రేయస్కామలై యేకచిత్తంబుననాత్మే

శ్వరుం డయినయప్పరమేశ్వరుని భగవంతుని నేవించుచుండుడు లేనును నీ
భావంబున నరదండ నైతి దుశ్శీల లయన వనితలకం బొందరాని వరంబు
నీకెచ్చెద నేడు మనిన నాకశ్యపునకు దితి యిట్లనియె. 514

ఆ. వరము గోర నాకు న వరదండ వేనియు, నిండుఁ గ్రుంచునట్టికృష్ణుడబలుని
నమితతేజః దన యుగ నమరత్నసంప్రాప్తు, నెందుఁ జెడసివానినిమ్మునాథ.

వ. అనవుడు.

516

క. ఉట్టిపడునట్టివర మీ, కట్టిడి న న్నెట్లు వేడఁ గటకట యనునన్
మిట్టిపడి యలఁడు మదిలోఁ, బుట్టినట్లడమ తోడఁ గ బొక్కుచు నాత్మన్. 517

చ. ప్రకృతిని గర్భపాశముల క బదుడ నైతి గ దయ్య నేఁగ నే
వికటసతీస్వయాశ్రమన క వేడఁటు గొల్పినమాయ నింద్రియా
ధికమతి యైనవాడు దనకతెంపునఁ జిత్తము వెచ్చకెట్టి పా
తకములఁ గూల కున్నె నను క దైవము నవ్వఁచి లోలితాత్మునిన్. 518

నీ. ఖండశర్కరతోడఁగలహించుపలుకలుఁ, బద్మవిలాస మేకర్పణచుమాముఁ
దుహినాంశుకళలతోఁగదులదూఁగుచె మ్మలుఁ, జెమటఁగ్రొ న్నెత్తురుసేయుమేను
నిలు వెల్లఁ గరగించుకనెర్పులయింపులు, పువ్వుల కరుదై నకప్రోది సేత
తమకంబు రెట్టించుకరితీపుతలఁపులు, నెనసినమదిలోని క యిచ్చగింత

ఆ. గలిగి కఱవ నున్నకాలాహిపోలికఁ, జెలఁగు చున్న సతులకచిత్తవృత్తిఁ
దెలియవశమె యెంతకృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిలలోకములకు. 519

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ క గూర్చువారెవ్వరు, పతుల నైన సుతుల సహితుల నైన
బలిమిఁ జేసియెనకబరహస్తమున నైన, హింస సేతు రాత్మకహితముకొఱకు.

వ. అని చింతించి దీనికి నేమని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాడ మద్వచనం బెందు నమో
ఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలం డయినభిదురపాణి వధార్హుండె యేను దీనికి
నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్యనీకు నట్ల దేవ
బాంధవుం డయినయంద్రహంత యగుపుత్రుండు గలిగెడు నొక్క సంవత్సరంబీ
వ్రతంబు నాచరింపుము దాని ప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల
జలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడుగి కోపంబు మాని య
నృతంబులు వలుకక సఖిరోమచ్ఛేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయినయ
మంగళంబుల నంటక జలంబులు సొచ్చి కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నా
నంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచిన పువ్వులను
గ్రమ్మఱ ధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్చిష్టాన్నంబును జండికానివేదితా
న్నంబును (గేశశునక మార్జారకంక క్రిమి) వీవీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామి
పాన్నంబును పృథ్వీహితాన్నంబును ననుసీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి
దోయిట నీళ్ళు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణి యై

యలంకారవిహీన గాక వెలుపలం దిరుగక పాద ప్రత్యేకంబు సేసికొనికానిశయ
నింపక యార్ద్రపాదయై పవ్వళింక పశ్చిమశిరస్క యయ్యుచు నగ్నయయ్యుచు
సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబుఁ ధౌతనస్త్రంబులు గట్టి శుచి యై సర్వ
మంగళసంఘ క్త యై ప్రాతఃకాలంబునఁ మార్పు మొగం బై లక్ష్మీనారాయణుల
నారాధించి యావాహనార్హ్యపాద్యోపస్థిర్భుజ సున్నానవాస ఉపవీతభూషణాభిషే
ధూపదీపోషహారాద్యుపచారంబులనర్పించివాచి శ్లేషంబుద్వానశాహుతులవేల్పు
చి దండ ప్రణామంబు లాచరించి భవన్మృతంబును దశవారంబు లనుసంధించి
స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముత్తైదువలం బూజించి పతిని సేవించి పు
త్తుం గుఱిగతుం గాభావించి యివ్విధంబున సూర్యశీర్ష శుద్ధప్రతిపదారంభంబుగా
నొక్కసంతత్యరంబు సలిపి మాద్యాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా
సుద్యాపనంబు సేయవలయు నీ విపులసవనం బనియెడివ్రతంబు ద్వాదశమాస
పర్యంతం జేమఱక సర్పిన సపుగోరినకుమారుండు గలిగెడు ననిన దితి మా
వ్రతంబుతోడనే ర్భాబు ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచు నుండ నిందుండు
మాత్రభిప్రాయం బెఱింగి మాయమ్మ నమరహంబును రహస్యంబున సేవించుచు
వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలసమితుల శపత్రాంకురంబులు మొదలయినవస్తు
వికతీం ద్రికాలంబులం దెచ్చియిచ్చుచుఁ బుండరికంబులు హరికిం బొందియున్న
భంగిం దద్యోతభంబునకై కాచి శుశ్రూష సేయుచు నాయమ్మగర్భంబు ధరి
యించిన తేజోవిశేషంబునకు దిగులుగుడుచుచుఁ గృశించుచునుండకొక్కనాఁడు.

- సీ. వామాక్షియనుడిన వ్రతధారణోన్నత. పరిచర్యవిధులచే శ్రీ బడలి యలసి
యొంటి సంధ్యావేళ శ్రీ నుచ్చిష్ట యై పద, ప్రత్యేకనామలఁ శ్రీ బాసి మఱచి
తనకర్మమోహంబు శ్రీ దవలి నిద్రింపంగ, నిందుండు సయ్యన శ్రీ నెడకు గాంచి
యోగమాయాబలోద్భుక్తుడై యాయంతి, యుదరంబుఁజొరఁబడి శ్రీ యుగ్రుడగు
తే. దివిరి దేవీప్రమాన మై శ్రీ తేజరిల్లు [చ
నర్భకుని వ్రతధారల శ్రీ నడిచె నేడు
దునుకలు గ వాఁడు దునిసియఁ శ్రీ దునుక దునుక
చెడక. యొక్కొక బాలుఁ డై శ్రీ చెలగు చున్న.

522

- క. వా రేడ్వ రగుచుఁ గుయ్యడ, నో రేడ్వకుఁ డచుచుఁ ద్రుంచె నొక్కొక్కని నా
శూరుం డేదేసి దునుక, గా రయమున వారు సెవక శ్రీ ఖండితు లయ్యున్. 523
క. ఖండము లన్నియు నందఱుఁ, జండాంశుసను ప్ర కాశశ్రీశాశ్వతు లగుచున్
మెండుకొని నిల్చియని రా, ఖండలునకుఁ గరుణ వుట్టుగతి మఱి దోఁపన్. 524
వ. అందఱు ముకుళితకరకమలు లై నీకుం దోడంబుట్టువులము మమ్ము హింసించు
బనిలేదు నీకు బారిషదుల మై మరుద్గణముల మై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము ర
క్షింపు మనిన నారాయణ ప్రసాదంబునం జెదనిమరుద్గణంబులపలుకులకుం గృపా

భుండై యింద్రుడు వారల సహోదకులం గాఁ గైకొని నుజి హింసింపక మానె.
 నశ్వత్థామశరాగ్నివలన నారాయణరక్షితునిఁ బయినసీపుఁగఁజేలఁ గులిశధా
 రలశకలంబు లయినకుమాఁగుం డన్నరూపగు లై సగనస్సరంబునకు నొక్కింత
 కడమగా హరిం బూజించిన నుద్భవించినవారు గావు. యింద్రుతోడం గూడ నేనోన
 పంచాశద్దేవత లయినమరుద్గణంబులు దితిగర్భంబు వెలువడి రగత దితి మేల్కొంచి
 యనల్పప్ర కాశులై యింద్రుతోడం గూడి వెలుంగుచున్నకుమారులం జూచి సం
 తోషింపక యింద్రు జూచి నీకు గృత్యురూపం బయినపుత్తుని గోరి దుస్తరం
 బయినవ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించినపుత్తుని డొక్కసం డిన స్తన స్తనంఖ్య గల
 కుమారు లగుట కేమికతంబు నీ వెటింగినభంగిని తథ్యంబు వలుకు మనిన నిం
 ద్రుం డిట్లయెఁ దల్లి భవద్వృతంబు జింతించి సమయవిచ్ఛేదనగుబుర గర్భం
 బుఁ జొచ్చి పాపదిత్తుండ నై వజ్రధారు గర్భంబు వివశనంబు సేసిన నాశకలం
 బులు సెడక మహాశ్వర్పంబు గా నివ్వినంబున గుమారకు లైరి మహాపురుష
 పూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగి గా కుడునే భగవదానారాధనంబు గోరికలుఁ బాపి
 యెవ్వరు గావించును వారిహారంబుల యార్చికుశలు లగుదు రమ్మహాపురుష
 వ్రతసముత్పన్న తేజంబు నడంప నెవ్వ డోవుఁ గావున దుర్మదంబుర బాలిశ
 స్వభావుండనై దోషంబు సేసిననాదౌర్జన్యకర్తంబు సహూపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు
 సమధులు పాపాత్ముండ నగునన్ను గావుము నేను వీరలతోడివాడ నని నిష్క
 పటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్ల కాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రుం
 డును వారలంగూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వార
 లకుం బంచి పెట్టి కూడి సుఖం బుడె నని చెప్పి పరీక్షిచ్చ రేంద్రునకు ఘక
 యోగింద్రుండు వెండియు ని ట్లనియె

525

- క. హరి వరదుఁ డయినవ్రత మంట, హరియశశు లగుదు నెగమనమగులజన్మ
 స్ఫురణం బంట పలియించిన, నరయఁగ నురుదీర్ఘ కర్మమార మగు టరుజీ. 526
- వ. అని విష్ణుకథా శ్రవణగుతూహలానుమానమానసులైన శౌనకాదిమహామునులకు
 సూతుండు సెప్పెనని ఘకయోగింద్రుండు పరీక్షిచ్చ రేంద్రునకుఁ జెప్పెననుటయు.

- క. రాజవరాజపూజ్య, శ్రీజిత గోపీకటాక్షునీవాంతర వి
 బ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజకులోత్సాద 1 రామరాజాఖ్యనిధి. 528

- తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ ౧ మూలత త్వవిచారణ
 దురితతారణ దుఃఖవారణ ౨ దుర్మదాసురమారణ
 గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ ౩ కీర్తనీయమహారణ
 ధరణిధారణ ధర్మహారణ ౪ తాపనస్తుతిపారణ. 529

1. గుణవిరామాఖ్యనిధి. సుగుణరామాఖ్యహరి.

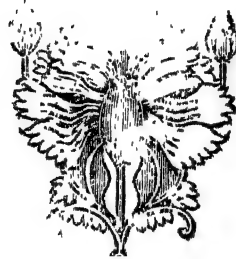
తోటకము. కరుణాకర శ్రీకృష్ణ కంబుకరా. కరణాగతసంకతజాడ్యహరా
పరి. శ్రీతత్త్వసంకతమునా, కరిణాజనుభవదశకాంతిధరా.

580

గద్యము. ఇది శ్రీహరిసంకతవిజయత శ్రీవత్సవోత్తరవిత్త కనువమామాత్యపుత్త
బుధశన ప్రసంగానుమంగ సింగమనానా ధేయ వజీరం బైన శ్రీమహాభాగవత
పురాణంబునందు నజామికోకాభ్యాసంబుః బ్రహ్మేశ్వరుః జంద్రుఁ డామంత్రణం
బు సేయుటయు యోగ్యతయుః ప్రజాపదంబున నక్షుండు శ్రీహరింగూర్చిరవం
బు సేయుటయు పరిపాకీ నవ్వుకమ్మేమిందును వత్తుతుం బగుటయు హస్తేశ్వరబళా
స్వైరసంతంబున వాకలకు నారాధనః బోధించుటయు నామవచన ప్రకారం
బున వారు మోక్షుంబు నొందుటయుః దద్వ్యత్తాంతంబు నారదునివలన విని
దక్షుండు దుఃఖాత్మాభావం దగుటయుః దక్షిణతిరంబు బ్రహ్మవరంబున నక్షుండు
శబళాశ్వసంజ్ఞ సహస్రసంఖ్యాకు లగుబ్రహ్మలింగ గాంధుటయును సృష్టివిరాజితే
చ్ఛాచిమిత్తంబున దక్షుండుపున వార లగ్రజములు సిద్ధి బొందినతీర్థరాజం బైన
నారామణసరస్సునకుం జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానం
బు సుపదేశించుటయు వారు పూర్వజు లేగిన ప్రకారంబున మోక్షంబు నొం
దుటయుః దద్వ్యత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టు
బని తెలిసి నారదుని శపియించుటయు నారదుండు దక్షుశాపంబు ప్రతిగ్రహిం
చుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూఁతు
లఱువండుజనులను సందుఁ గెల్వపునకు నిచ్చినపదుమువ్వునవలన నకల
లోకంబులు నిండుటయు దేవాసుర నర తిర్యక జ్యోగ ఖగాదుల జన్మంబులును
దేవేంద్ర తిరస్కారంబున బ్రహ్మశ్రుతి యశ్వాత్మనూయచేతం గానరా కుండుట
యుః దద్వ్యత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుకోపదిష్టు లై దేవతలపై నెత్తి
వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కారంబున దివిజరాజపలాయ
నంబును బలాయమాను లైన దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును బ్రహ్మవా
క్యంబునఁ దద్వ్యక్తుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు
వరించుటయును విశ్వరూపు ప్రనాదంబున నిందుండు నారాయణవర్మం బను
మంత్రకవచంబు ఫరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్ష
సులకు ననుకూలుం డయినవిశ్వరూపు నిందుండు వధించుటయు విశ్వరూపవ
ధానంతరంబున నిందునకు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నిందుండు శ్రీ
భూజలద్రుమంబులయందుఁ బెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుట
కుఁ దద్వప్త గోపించి యింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్తాసు
రుండు సరించుటయు వృత్తాసురయుద్ధంబునఁ బరాజితు లై యింద్రసహితు
లయిన దేవతలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి
దధించివలన భిదురుంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నిందుండు వజ్రాయుధంబున

వృత్తుని సంహరింతులయు నింద్రులను బ్రహ్మహత్యాపీడితుల డయు మానస
సరస్సు ప్రవేశించుటయును సహుషుల శతశ్శిష్యమేధంబులం జేసి యింద్రాధి
పత్యంబు వడియుటయు ననూహం నగ స్యశాపంబున నురగాజ్యచ్యుతుల డై
యజగరయోనిం బుట్టుటయు నంద్రాగ నులంబును సశ్వమేధంబును నింద్రుం
డు మరలఁ ద్రిలోకాధిపత్యంబు నుపయోగించును శత్రు కీతూపాఖ్యానంబును
మరుద్గణంబులఁజన్మ ప కారంబును ననుతథలం గలవృత్తులధము. 513

ఓం తి త్త ద్భ్ర హ్మ గ్ని య మ స్తు.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామస్వామి కవిత్రయము,

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

సప్తమ స్కంధము

—అంతః—

మద్విఖ్యాతి లతా

క్రామితరోదోంతరాళ కమనీయ మహా

జీమూతతులిదేహ

శ్యామలరుచిజాల రామరచంద్రస్మపాలా.

1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్ఠేష్ఠులకు నిఖలపురాణవ్యాఖ్యాన వైఖరీసమేతుం డయిన నూతుం డి ట్లనియె న్ను ప్రాయోపవిష్టుం డయిన పరీక్షీన్నరేం దుండు శుకయోగీంద్రు నవలోకిం .

2

నీ. సర్వభూతములకుఁసముఁకునెచ్చిలి ప్రియుం, దైవవైకంతుఁ డశనంతుఁ డాద్యుఁ డింద్రునికొఱకు దైవత్యేంద్రుల నేటికి, విషమునికైవడి క వెదకి చంపి నసురులఁ జంపంగ క నమరులచే దన, కయ్యెడిలాభ మిం క తైనఁ గలదె నిర్వాణనాథుండు క నిర్గుణుం డగుతన, కసురులపలనిభక్తయంబుఁ బగయుఁ

ఆ. గలుగనేర వట్టిభునుఁడు దైత్యులఁజంపి, సురులఁ గాచుచునీక క చోద్దమగుచు సంశయంబు నాకు క జనియించెమునినాథ, ప్రజ్ఞ మెఱిసి తెలియఁబడుకవయ్యు.

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె.

4

శా. నీసంప్రశ్నము వర్ణ నీయము గదా క నిక్కంబు రాజేంద్ర ల క్ష్మీసంభావ్యునినచ్చరిత్రము మహాఽచిత్రంబు చింతింఁ ద ద్దాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణాధ్యాన ప్రధానంబు లై శ్రీసంధానము లై మునీశ్వరవచోఽజగీయమానంబు లై .

5

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యప, చిత్రంబులు భవలతాలఁచిత్రంబులు స స్థిత్రంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవుఁడారి తంబుల్.

6

వ. నరేంద్రా కృష్ణద్వైపాయనునకు మహురించి హరికథనంబులు సెప్పెన విను ము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక బ్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పర మేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం

బుల నొందు నతండు గుణగహితండు సత్సంగజన్మంబులు ప్రకృతిగుణంబు
లాగుణంబులకు నొక్కొక్క కాలంబును హానిస్పృహ గల వాయాశ్వరుండు
సత్సంబున నేవఋషులను నిజోగుణంబున ననుజ్ఞలను తమోగుణంబున
యక్షరక్షోగుణంబులను విభజించె నూర్జునుడు సత్కృతల గౌరవబడియు నొ
క్కరుం డయిన తెఱంగునఁ బద్మభండను సర్వగణుల పయ్యును భిన్నండు
కాఁడు తత్త్వవిదులైనవెద్దలు ఏమలోనల బరమోత్సవ్యయోగంబున నొ
య్యాశ్వరు నిష్క్రిధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకు బరుం డైనసర్వమయండు
దమమాయచేరి జంబును విశ్వంబు సృజించు గోరి సత్త్వంబును గ్రీడింప
గోరి తమంబును నిద్రింపఁగోరి యుత్పాదించి చక్రవైశికాలంబును సృజయించు
నాకాలంబున సర్వదర్శనం డయిన యాశ్వరుండును గాలావ్యయండును నై
వారి సత్త్వగుణం బయినదేవానీకంబునకు వృద్ధియు తజ సమోగుణు లయిన
రాక్షసులకు హానియుం జేయుచుండు

7

క. జననాయక యాహగ్రహ , భూయశుఁ డగుగర్భజనకఁ ధ గ్రతుకాలమునక
మను నాగదుండు సెప్పెను, నినిపించెద వినువా చెప్పులు స విమలత నొందన్.

వ. మున్న సర్పరాజు శేయ రాజసూత్రంబున జాలుం డైనశిశుపాలుండు
వారిని నిందించి నిశితనిర్వక్త చక్రధారాదళితపల్లవం యు జేజియాంబున
వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱుగుపడి ధగ్గజుండు సభలో నన్న
నారదునిం జూచి యిట్లనియె.

9

ఆ. ఎట్టివారి నైన స నేకాంతులకు నైన, వచ్చి చొరికి రానివానిచేపు
తత్త్వమందుఁ జేరిధరణీశుఁ డహిహృదై, యెట్లు సొచ్చె మునిసకేణ్య నేడు.

ఉ. వేనుడు మా ధవుం దెగడి స విప్రుఁ దిట్టిన భగ్గుం డై తమో
లీనుడు గాఁడె తొల్లి ముదగలిప్తుఁడై ద్యుండు సిన్ననాటనుం
డేనియు మాధవుఁ విన సహింపఁడు భక్తి వహింపఁ డట్టిహ
డేనిబిడ ప్రభావమున స నివర మేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో.

11

మ. హరి సాధింతు హరిఁ గ్రసింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా
హరికిఁ వైరి నటంచు వీడు పటురోహయత్నం డై యెప్పుడుం
దిరుగుం బ్రవ్వదు నోరు వీలి పడదుఁ స దేహంబు దాహంబుతో
నరకప్రాప్తియు నొందఁ డేక్రియ జగన్నాథుం బ్రవేశించెనో.

12

వ. అదియునుం గాక దంతవక్త్రుండును వీడును కరఁతిరంబు గోపిండు సింద సేయు
దురు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి
హేతువు వినిపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుంబోలె నాహృదయంబు సంచ
లించు చున్న దనిన ధర్మసందనునకు నారదుం డిట్లనియె దూషణభూషణతిర
స్కారంబులు శరీరంబునకుం గ ని పరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునంజేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింసయై తోచు తెలుగున నేను నాయది యని యెడువైషమ్యంబును భూతంబులకు శరీరంబునంద సంభవించు నభిమానంబు బంధంబు నిరభిమానుండు వధించినను వధంబు గాదు కర్తృత్వ మెల్లని వానికి హింసయు సిద్ధింపదు సర్వభూతాత్మకుండు నయ్యాత్మకునికి వైషమ్యంబు లేదు గావున.

13

ఆ. అలుక నైనఁ జెలిమి నైనఁ గావంబున, నైన బాంధవమున నైన భీతి నైనఁ దగిలి తలఁప నఖిలాత్మఁ డగువారిఁ, జేరవచ్చు వేఱునీయఁ జేతఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ, జేరినచందమున విష్ణుఁ డజరతరభక్తిం

జేరఁగ రా దని తోచును, నారాయణభక్తియుక్తి నాచిత్తమునన్.

15

క. కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరమా, చాటవమాన బంభ్రమింప నభ్రాంతిం బైత

త్కిటకము భ్రమరరూపముఁ, బాటించి వహించుఁగాదె నభయయోగమునన్.

17

వ. ఇవ్వీధంబున.

శా. కామోత్కంఠ గోపికల్ భయమునం న గంసుండు వైరక్రియా

సామగ్రిక శిశుపాలముఖ్యస్వపతుల్ న సంబంధు లై వృష్ణులుం

బ్రేమక మీరలఁ భక్తి నేము నిదె చరక్రిం గంటి మెట్లైన ను

ద్దామధ్యానగర్భిణుం డైనవారి జెందక వచ్చు ధాత్రిశ్వరా.

18

— శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన కాపంబు గల్గుట. —

వ. మఱియు బెక్కుండు కామద్వేషభయక్షేహసేవాతిరేకంబులఁ జిత్రంబు వారి పరాయత్తంబుగాఁ జేసి తల్లతిం జెందిరి వారి సుద్దేశించి క్రోధాదు లైనయేలంటి లోపల నొక్కటి యైన వెన్నునికి లేనినిమిత్తంబున నతండు వ్యర్థు డయ్యె మీ తల్లిచెలియలిగొడుకు లయినశిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిర ద్వార పాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టు లై భూతలంబునక జన్మించి రనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నారదున కిట్లనియె.

19

మ. అలుగం గారణ మేమి విపులంబు ము న్నావిపు లెవ్వారు ని

శ్చలు లేకాంతులు నిర్జితేంద్రియులు విస్మయనారు లీశానువ

ర్తులు వైకుంఠపురీనివాసుల న విందుక వారి కెబ్బంగి నీ

ఖలజన్మంబులు వచ్చె నారద పిం న గౌతాహలం బయ్యెడిన్.

20

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె నొక్కనాఁడు బ్రహ్మమానసపుత్రు లైనసనకసనంద నాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంపరించుచు నైదాతేం డ్లప్రాయంపు బాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి చొచ్చునెడ మొగసాల నున్నపురుషు లిరువురు వారలం జూచి.

21

క. డింభకుల ననర్గళవిస్రంభకుల రమాధినాథసల్లాపనుఖా

వ. అంత హిరణ్యశిఖర దుఃఖముండై మృతుండు యువసోదరునకు నుదకప్రదానాదికార్యంబు లాచరించి చుచ్చి విద్యల కలసి కంబర కాలనాథ మదోత్కచ ప్రమథుల నూటించి వారలెల్లతోడ నూడ హిరణ్యాక్షునిభార్యల నండలు రావించి తమకల్లి యైనదిలి నవలోకించి యిట్లనియె.

37

శా. నీరాగరనిష్ఠపాంథుల కియ్యక శ్ర నిక్కంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తును గాన విత్తుని నదా సంగంబు లే దొక్కచో
నూరుల్ వోయెడితోడ బోయెను భవత్కూటంబు నల్లి మహా
శూరుం నాతఁడు తద్వయోగమునకా శ్ర శోకింప నీ కేళికిన్.

38

పీ. సర్వజ్ఞః డీశుండు సర్వాత్ముఁ డవ్యయుఁ డమలుండు సత్కుఁ డకనంతుఁడాధ్యుఁ
డాత్మరూపంబున శ్ర సత్కృతమును, దన, మాయాప్రపర్తనమహిమవలన
గుణములఁ గల్పించి శ్ర గుణసంగమంబున, లింగశరీరంబు శ్ర లీల దాల్చి
కంపితజలములోఁ శ్ర గడలెక్కి క్రియఁ దోచు, పాదపంబులభంగి శ్ర భ్రావ్యమాణ
ఆ. చక్షువుల భరి త్రి శ చిలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ
డాత్మమయుఁడు గంపితయంతరంగంబునఁ, గదలినట్ల తోచుఁ శ్ర గదల కుండు.

— యి బాల వేషము దాల్చినయమండు తెలిపెడుసుయజ్ఞోపాఖ్యానము. యి—

వ. అవ్యా యివ్విధంబున లక్షణవంతుఁడు గానియూశ్వరుండు లక్షీతుండై కర్మసం
సరణంబున యోగవియోగంబుల నొందించు సంభవవినిశితోక్తి వివేకావివేక
చింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీయరంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమసంవా
దం బనునితిహాసంబు నుదాహరింతురు వినుండు చెప్పెద నుశీనర జేశంబునందు
సుయజ్ఞం డనురాజు గలం డతండు శత్రువుచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి
యన్నయెడ.

40

సీ. చిరిగినబహురత్నరచిత వర్మముతోడ, గాలినభూషణరాజితోడ
భీకరబాణనిర్భిన్నవక్షముతోడఁ, దలచు గాతెడుశోణితంబుతోడఁ
గీర్ణ మై జాతినశ కేశబంధముతోడ, రయరోషదష్టాధరంబుతోడ
నిమిషహీనం బై సరసేత్రయగృముతోడ, భూరజోయుతముఖాంఘ్రబుజముతోడఁ

ఆ. దునిసి పడినద్విధోద్ధండములతోడ, జీవరహితుఁ డగునుశీనరేంద్రుఁ
జుట్టి బంధుజనులుసారిది నుడఁగ భయా,కాంత లగుచు నతనికాంత లెల్ల.

శా. సస్తాకంపిత కేశబంధములతో శ్ర సంచిన్నహారాళితో
హస్తాబంబులు సాచి మోదికొనుచుకా హా శ్ర నాథ యాచుకా బహు
ప్రస్తావోక్తులతోడ నేడ్చిరి వగం శ్ర బ్రాణేసుపాదంబుపై
వస్తాక స్తవకుంకుమారుణవికీర్ణాసంబు వర్షించుచున్.

42

మ. ఆనఘా నిన్ను నుశీనర ప్రజల కర్థానందసంధాయిఁ గా

- మును నిర్మించిన బ్రహ్మనిర్దియతి¹నుకూలించిన కీర్తికిం
దనయశ్రేణికి మాకు దిక్కు గలదే కథాశ్రేణి బోధింప
జననే పాసి చనం² భావ్యజనుల కిచ్చుతుం కి బుత్తులన్. 43
- మ. జనలో కేశ్వర నన్న బాసినదామే మంబుల మన బంబులె
చను లోకాంతరగామి వై మరల కేచనంబు కి సిద్ధి వో
యిన మే మెట్లు చరితు మొల్లము? దా కి మూలకవృత్తంబు సే
డనలజ్ఞానం జొచ్చు వచ్చెదను. సేవంబు కేవలమున జుడంగన్ 44
- వ. అని యిట్లు రాజభార్యలారా జనశంబు డిగ్గజ్జీ విలసింపం బొద్దు గ్రుంకెడుము
యంబున వారలవిలాపాలులు విని భావ్యులారా మన కై యాచుడు ననుదెంచి
ప్రేతబంధువులం జూచి యిచ్చెను. 45
- ఉ. మచ్చిక విడి కెల్ల బహుళాత్ర పం జొచ్చెను దేహ వృష్టుయం
జచ్చుచు నుబుజూపెదకు కి జాలక మానెనువారికింగి ని
చచ్చినవాని కేడ్చెదకు కి చావుకొల్లక వాగ వచ్చుకే
యెచ్చుట బుట్టినచ్చటికి కి నేగుట నై జము ప్రాణికోటికిన్. 46
- క. జనసీజనకుల బాసియు, ఘోషకముల పాప పశక కి గడుచిచ్చుల మై
మనియెద మెవ్వడు గర్భం బుల మను వోపించె వాడె కి పోషకుడనన్. 47
- క. ఎవ్వడు పృజించు బ్రాహ్మ, నెవ్వడు రక్షించు, ద్రుంచు కి నెవ్వడు డెవంతుం
డెవ్వడు విభుడెవ్వడువా, డివ్విభుమునోమనుమం బెనుచు కి హేలా రతుడై. 48
- ఆ. ధనము వీధి: బడిన కి డెవలశంబు, మండుం బోవు మూల కి నున్ననై న
నడవి రక్ష లేని యెబుండు వర్ణిల్లు, రక్షితుండు మందిరమునం జచ్చు. 49
- క. కలుగుచు మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్ల గాల కర్మవశ ములై
ని వ. బడుబ్రక్తితి: వద్దణ, కలితుండుగా, డాత్మమయుడకగమ్యుడుదలంపన్. 50
- సీ. పాంచభౌతిక మై: భవనంబు దేహము: పురుషుండు దీనిలో: కి బూర్వికర్మ
వశమున నొకవేళ: వర్తించు దీనించు: వడి యైన నొకవేళ: కి దలచి పోవు
జెడ నేని దేహుంబు కి సెనుం గాం పురుషుండు, సెకడాతనికినింతనెలు లేదు
పురుషునికిని దేహపుంజుంబుకు వేటు, గాని యేతన్వంబు కి గానరాదు 51
- ఆ. దారువుల వెలుంగు: దహనునై వడి, గాయములం జరించు: గాలిభంగి
నాశలీన మై: నభమువాపున వేటు, దెలియవలయు దేహి: దేహములకు. 52
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 53
- సీ. భూపాలకుడు నిద్రవోయెడి³ నొం డేను, విలసింప నేటికక వెట్టులార
యెవ్వడు భాపించు కి నెవ్వడు వాకర్ణించు, చట్టివా: డెన్నఁడో కి యరిగినాడు

1. 'సన్మూలింప నీవీటికిం 2. బాత్రజనులన్ .-నాత్యజనున్ .3. భృత్యులన్ .4.నయ్యెడల
కేనట. 5. మములపోషించు.6. ముపుల-బెరుపు-జరుపు.7.కో మేమి' వ్రా. ప్ర.

- వాణభూతుం ధైర్య పశులః శాకర్ణింశః, భాషింప నేరంశుః ప్రాణి దేహ
ములకు కేతై ర్హాసః కుంభ్యుంక్షైః సంద్రియ, వంతుండైః జీవుంశువలసుమెఱయః
6. బ్రాభవముః భూతగంజశేదో దినుశుశో, లింగదేహశులనుః, లీలః గూడు
విషయ సన్న్యూతోకఃశుః, నిభయః జీనికిమీశుః, వాగులనేల వగలః, బొరలనేల.
- క. ఎందఱ నాత్మ దేహము, నొందెడు ఇంద్రాక్షః గర్భయోగము లట్లపై
జెందవు మామామోగ, స్పృహతులై రిత జాలిః, బడ నేమిటికిన్. 54
- మ. చెలులుం కల్లులు వండ్లు లాశ్మజులు సంశసేవ్యుల్ సతుల్ చారుని
ర్భుగేహంబు లటంపుః గూరులు మహామామూగుణభాంతు లై
కలహో దోచిరయోగముల్ నిజములే, కర్మానుబంధంబులం
గలుగున్ సంగమ లేక మానుఁ బిదపం, గర్మాంతకాలంబునన్ 55
- వ. మఱియు మామూగుణ ప్రపంచంబు నెఱింగెడుతత్త్వజ్ఞులు నిత్యావిత్యంబులం
గూర్చి సుఖదుఃఖంబులూ జెంద రజ్జులు గొందఱు మోగవియోగంబులకు
సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు శ్రీల్లి యొక్క మహాగహనంబున విహంగంబులకు
నంతకభూతుం డైనయెఱుకు గలఁ డతం డొక్కనాడు ప్రభాతుంబున లేచి వా
టం బైననేటతమకంబున. 56
- క. వలలురులు జిగురుంగండెలుఁ, జలిదియుఁ జక్కంబు ధనువుశరములుఁగొనుచుం
బులుగుల బట్టెడువేడుక, యలుఁగులు వెడలంగఁ గదలియడవికిఁ జనియెన్.
- వ. ఇట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58
- క. కట్టుకుఁ దడుకువాలునఁ బట్టుట నురిగోలఁ దిగిచి, బిఱుసున తెక్కల్
వట్టి విఱిచి చక్కములొఁ, బెట్టుచు విహరించె లోకకళింకరలీలన్. 59
- వ. మఱియు నానావిధంబు లనుకూలతంబుల సంతకంబు నొందించుచు సకలపక్షి
సంహార¹సంరంభకుం డైనలుబ్ధకుండు దనముందటఁ గాలవోదితం బై సంచరించు
చున్నకుళింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురం దిగిచియొక్క
చిక్కంబులో వై చినం జూచిదుఃఖించి కుళింగపక్షి యు ట్లనియె. 60
- చ. అడవుల మేత మేసి మన, మన్యుల కెన్నడు నెగ్గు సేయ కి
క్కడ విహరింప నే డకట, కట్టిడిబ హ్మకిరాతుజేతిలోఁ
బడు మని వ్రాసెనే నుదుటఁ, బాపపుడైనముకంటి కింతయె
క్కుడుబరువయ్యెనే బ్రదుకు, గోమల యే మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61
- క. ఒకమాటు మనల నందఱు, బ్రకటించి కిరాతువలలఁబడఁ జేయకని
న్నొకటిన్ వలఁ బడిఁ జేసిన, వికటికృతదత్తు మైన శ్రవిధి నే మందున్. 62
- ఉ. రెక్కలు రావు పిల్లలకు, తెఱపటిసుండియు మేత గానమిం
బొక్కెడుఁ గూటిలో నెగసి, పోవగ నేరవుమున్ను తల్లి యా

- దిక్కున నుండి వచ్చు నని క్రిష్ణనిచూడకుల నిక్కి నిక్కి న
ల్లిక్కులుఁ జూచుచున్న సతిదీనత నెట్లు భరింతు నక్కటా. 63
- వ. అని యివ్వఁబంబున. 64
- క. కుంతితనాదముతోడను, గంకము శోషింప వగచుభగమును హననో
త్కంఠం డై నకిరాతుఁ డ, కుంతితగతి నేనె నొక్కఁడేమి నూలన్. 65
- క. కాలము వచ్చిన శబరుని, కోలను ధరఁ గూర్చి భగము క ఘోషముతోడం
గాలముఁ దాసిన నేలం, గూలక పోవశమె యెట్టిగుణవంతుఁడున్. 66
- ఉ. కావున మీరు చచ్చుతఱిఁ గానరు చచ్చి ధరితిఁ బడ్డధా
త్రివిభుదేహముం గదిసి క దీనత నేడువ నేల పొందుచిం
తావతులార వత్సరశతంబుల కైన నిజేమిచక్షిం
బోవుట మర్గభంబు మృతిఁ బొందినవారలు సేక వత్తురే. 67
- వ. అని యిట్లు కపటబాలకుం డై తీడించుచున్నయమునియుఁగలాలనాలాపంబులు
విని సుయజ్ఞనిబంధువులెల్ల వెఱుగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిత్యంబుగాదని తలంచి
శోకింపక సుయజ్ఞనికి సాంపరాయికకృత్యంబులు నేసి చని రంత నంతకుం డంత
ర్హితుం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దనతల్లిని దమ్మునిభార్యలం జూచి
యిట్లనియె. 68
- క. పరు లెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపగ నేక మగుట క భావింపరు త
త్పరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును నేమనుచుఁ దోచుఁ క బ్రాణుల కెల్లన్. 69
- వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపునివచనంబులు విని దితి గోడండునుం దా
నును శోకంబు మాని త త్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుం డై నకొడుకు
నకు వగవక చనియె నని చెప్పి నారదుండు ధర్మనంజనున కిట్లనియె. 70
- క. అజరామరభావంబును, ద్రిజదాజ్యంబు నప్రకృతిన్వంద్యము దో
ర్విజితాఖిలశాత్రవమును, జరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుండు గోరెన్. 71
- వ. ఇట్లు గోరి మందరాచలద్రోణికిం జని యందుఁ గాలిపెను వ్రేల నేల నిలువంబడి
యూర్ధ్వబాహుం డయి మిన్న చూచుచు వాడిమయూఖంబులతోడిప్రళయ
కాలభానుండునుంబోలె దీర్ఘబాహుప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేటి
చూడ రాక పరమదారుణం బైనతపంబు నేయు చుండె నిర్జరులు నిజస్థానంబుల
నుండి రంత. 72
- మ. అదరెం గుంభిని సాద్రి యై కలఁగె నేడంభోనిధుల్ దారకల్
సెదరెన్ సగ్రహసంఘు లై దిశలు విచ్చిన్నాంత లై మండఁ బె
ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతికి నుగ్రాచారదై త్యేంద్రమూ
ర్ధదిశోద్ధూతసధూమపేతిపటలోదంచ త్రపావహ్నిచేన్. 73
- వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరంబైనదైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు పైరింపక నిలిం

పులు నాకంబు విడిచి హృదలోకంబుకుండు లోకేశ్వరుం డయినబ్రహ్మకు
వినతు లయియిట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితికొడు కుతఃమువేడిమి, నతిత పుల శైలి వింక నలజసి మరా
నతి నుండ వెఱుతు మెయ్యసి, గతి మాకును దేవదేవ కాగుణ్యనిధి. 75

కా. శంకాలేఖము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహరణ జేసినా
ఁగొంచును వేదికాస్త్రవశవీరసంక్షేమకా¹ శేక యే
వంకక లేవ నటంచు దాసుహతపోవ్యావృత్తి చిత్తంబులో
సంకల్పించె నితాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబు చింతింపవే. 76

కా. నీ వేవీతి: దబోబలంబున జగన్నిర్మాణముం జేసి యీ
దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం దీపించి తిట్టంగిం
నీవిశ్వంబుం దవస్థమాధిమహిమకా² హింసించి వే తొక్కవి
శ్వావిర్భావకరత్వశక్తి మఁలొక నర్థించినాఁ డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుం గక కాలాత్మకు లగుజీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటంజేసి తపో
యోగసమాధిబలంబునం దెఱకు నిత్యత్వంబు సంపాదించు నని తలచినాఁ డని
మఱియు ని ట్లనిరి. 78

మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహాబ్రహ్మైకవీరంబు సం
స్తవనీయం బగుభూతియక విజయముకా³ సౌఖ్యంబు సంతోషముకా⁴
భవనశ్రేణికి నిచ్చు దైత్యనిత్యస్సూర్తికా నివారించి యో
భవనాధీశ్వర కావవే భవనముల్ పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

—ఐ బ్రహ్మజేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట. ఐ—

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైననలు మొ
గంబులప్రోడ భృగుదత్తాదులతోడ మందరార్వతంబునకు వచ్చి యందు నీయ
మయుక్తుండును బివీలికాహృతమేదోమాంసచర్మరక్తండును వల్మీకతృణవేణు
పటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపః ప్రభావసంపన్నుండును నై నీరంధ్రసిద్ధిసీరిద
నికరనివిష్టనీరజబంధుండునుంబోలె నివసించి యున్ననిర్జరారాతిం జూచి వెఱు
గుపడి నగుచు ని ట్లనియె. 80

మ త్తకోకిలము. ఓసురారికులేంద్ర నీక్రియ క నుగ మైనతపంబు ముకా
జేసి చూపినవారు లేరికఁ క జేయువారును లేరు నే
నీసమాధికి మెచ్చితికా విను క నియభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మహాత్మి కోరుము కోరికల్. 81

కా. దంశవ్రాతములుం బివీలికలు మేదఃక్రవ్యరక్తంబులకా
సంశోభంబులు సేసి పట్టి తినఁగా క శల్యావశిష్టండ వై

వంశచ్ఛన్నతృణానశీయతవచక్రవక్త్రీమం దింద్రియ

శ్శంకం శీంతయు లేక నీకు నిలవం క బ్రాణంబు లెట్లుంజెనో

82

ఉ. ఉత్సృజన్ జలాశ్శముల క నొల్లక యీ క్రియ నూరుదివ్యసం

వత్సరముల్ శరీరమున క వాయువులక నింపంగ చచ్చునే

యత్సవ మయ్యెఁజూచి మము క ను గ్రతంబున కల్పి త్తే నే

వత్సలతఁ కనం గదియ క వచ్చితిఁ గోరిక లెల్ల నిచ్చెదన్.

83

వ. అని పలికి వనమఱి కాపివీ కాభతీతం బైన రత్నోవిభునిదేహంబుమీఁదిం గమం

డలుజలంబులుప్రక్షీంచిన కదానవేందుండు గమలాన శరకమలకమనీయః కనక

మయదివ్యామోఘకీటంజలుర్ధ్వనిస్థిలసింధూర బిందునందోహంబున కనకలాం

గుం డు తంబు పాలించి నాంద్రకీచక మఘాకేసంధాపిత వాళలూకు

మధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్య తాళణ్యసహితూహను వజ్ర

సంకాశదేహంబును దక్షసుకర్ణవర్ణంబును నై శీరసేంధననికరనిర్గతవహ్నియు

నుంబోలె వెలుంగుచుం జనుదెంచి.

84

మ. దివిజనీకవిరోధి మ్రొక్కెఁ గని వాక్గోపీమనోనేతకుక

సవిశేషోత్సవసంవిధాతకు నమః త్సంతాతకుక సత్తపో

నివహాభీష్టవర ప్రచారక జగఃన్నిర్యాతకుక ధాతకుక

వివిధప్రాణిలాటశేఖనమహావిద్యానుసంధాతకున్.

85

వ. ఇట్లు దై క్యేశ్వరుండు దివి సున్నహంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండ ప్రణా

మంబు లాచరించి సంతోష బె ష్పనలినసంవర్ధితపులకాంకురుం డై యండలి సేసి

కంజగర్భనిమీఁద దృష్టి యడి గద్గదస్వరంబున నిట్లన్ వినుతించె.

86

నీ. కల్పాంతమున సంధికారసంవృత మైన, జగము నెవ్వఁడు జననంప్రకాశ

మున వెలిగించుచుఁగమూఁడుభంగుల రజ, స్పత్వతిమోగుణసహితం బగుచుం

గల్పించు రక్షించుఁగడపటం బహరింప, నెవ్వఁడొద్వంద్యుండు సర్వం హేతువగుచు

శోభితుం డై స్వయంఃజ్యోతి యై యొక్కట, విలసిల్లు నెవ్వఁడు క విభుతి మెఱసి

ఆ. సమయ మున మానసప్రాణబుద్ధింద్రియములతోడ నెవ్వఁ క డలఘుమహిమ

నడచు నట్టిసచ్చిదానందమయనకు, మహితభ క్తి నే న్రమస్కరింతు.

87

వ. దేవా సీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటంజేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్రేంద్రియంబు

లకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రయీతను

వునం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు సితనువు సర్వార్థసాధకులకు

సాధనీయుండ వాత్మసింహగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగునాత్మివు కాలమయుండ వై

జనులకు నాయుర్నాశంబు సేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహి

తుండ వంతిరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగుపరమాత్మవు జీవలో

కంబునకు వివాత్మపు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తుం
డవు గాక పరమాత్మ వై పురాణపురుషుండ వై యనంతుండ వైన నీవుసాక్షేం
ద్రీయమనోబుద్ధిగుణంబుల సంగీకరించి యరమేష్టివదవిశేషంబున నిలిచి స్థూల
కనీరంబునంజేసి యంతయుం బ్రపంచితువు భగవంతుండవై ననీకు మ్రొక్కెద
నని మఱియు నిట్లనియె. 88

క. గోరినవారలకోర్కులు. నేడవుతో విచ్చి మనుక నీక్రియ నన్యుల్
నేరరు కరుణాకర నే, గోరెద నీవిచ్చి దేనిక గోరిక లభవా. 89

తా. గాలిం గుంభిని నగ్ని నంబువుల నాకాశస్థలిక దిక్కుల
లిల్ల ఘన ములం దమఃప్రభల భూధిగ్రాహరతోమృగ
వ్యాధాదిత్యవరాదిజంతుకలహావ్యాప్తిక సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాల్లిక మృత్యువు లేనిజీవనము లోకాధీశ యప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురులేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర నతిక్ర
మించుమహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన నతని
తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లయినవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి
విరించి యిట్లనియె. 91

తా. అన్నా కత్యసపుత్ర దుర్లభము లీశయర్థంబు లెవ్వారికిక
ము న్నెవ్వారలుఁ గోర రీవరములక న మోదించితిక నీయెడక
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితిఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతి వై న భద్రైశీలుండ వై. 92

వ. అని యిట్లమోఘంబు లయినవరంబు లిచ్చి దితివందనుచేతం బూజితుం డై
యరణిందసంభవుండు బృహదాకసందోహవంద్యమానుం డగుచు నీ జమందిరం
బునకుం జనియె నివ్వధమ్మున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని. 93

క. సోదరుఁ జంపినపగకై, యాదర మించుకను లేక న యసురేంద్రుండు గం
జోదరువై వైరము దుర్మానకతుం డగుచుఁ జేసె న మనుజాధీశా. 94

నీ. ఒకనాడు గంధర్వయూథంబుఁ బరిమార్చు, దివిజుల నొకనాడునదెరలదోలు
భుజగుల నొకనాడునభోగంబులకుఁ బాపు, గ్రహముల నొకనాడుగట్టివైచు
నొకనాడు యక్షుల ననుగ్రత దండించు, నొకనాడు విహగుల నొడిసిపట్టు
నొకనాడు సిద్ధుల నొడించి బంధించు, మనుజుల నొకనాడునమదమడంచుఁ

తే. గడిమి నొకనాడు కిన్నరక్షచరసాధ్య, చారణప్రేతభూతపిశాచవన్య
సత్త్వవిద్యాధరాదుల నసహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహాజేజుఁ డగుచు.

క. అట్లతోడఁ గోటలఁ గట్టలుకం గూలఁ ద్రోచి న క్రవ్యాదులతోఁ
జట్టు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె నతిండు న బలమున నధిపా. 96

తా. కృత లై సంప్రాపితదుర్దశ లై సర్వంకషోగ్ర దై తేయాజ్ఞా

వశలై నిశలును దినములు, దిశ లెల్లను గట్టువడియె క్షిప్త ననఘా. 97

వ. మఱియు సద్దానవేంద్రుండు విద్రునుసోపానములును మరకతమణిమయ పదేశంబులును వైమార్కకత్త స్తంభసంఘటయంబులును బండ్రికాసన్నిభస్ఫటిక సఘటితకుడ్యంబులును బద్మరాగ పీఠకకకవాటకేహావిబుంకవాతాయనంబులును విలంబమానముక్తాఘనామవితానశోభిభిన్నచంద్రికంబులును వివిధ విచిత్రవిమానంబులును నిరంతరసురభిషునును ఘటభిత్తపాదపహహావ్యాచంబులును హేమారవిందసౌగంధిక బంధురసరోవరములును రమణీయరత్నప్రాసాద విశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమండమారుతములును మృదుమధురనిశ దశరతోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మనిష్ఠితం బై త్రైలోక్యరాజ్య లక్ష్మీశోభితం బైనమహేంద్ర భవంబు నాచ్చి. 98

మ. దితిపుత్తుండు జగ త్త్రయైకవిధుఁ డై దేవేంద్రసింహాసనోద్ధతుఁ డై యుండ హరాద్యుతాంబుజభవుల్ క విప్పించి భీతిక సమాగతులై తక్కినమఱికిచ్చరమరుద్గంధర్వసిద్ధాదు లాసతులై కానిక లిచ్చి కొల్లు రతనిక క నానాప్రకారంబులన్. 99

శా. ఏ దిక్పాబురఁ జూచి నేఁ డలుగునో క యేదేవు బంధించునో యే దిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో క యేప్రాణులు జూపునో యీ దైత్యేశ్వరుఁ డంచు నొండొరులు దా క రింద్రాదు లాస్థానభూవేదిక మెల్ల న నిక్కి చూతురు భయావిర్భూతికోపించులై. 100

సీ. కోలాహలము మాని క కొలువుడీ సురలార, తలగి దీవిపుడీ క లపసులార
ఫణ లెత్తకుండు నిక్కి క పన్న గేంద్రములార, ప్రణతులై సనుడీ దిక్పాబురార
గానంబు సేయుడీ క గంధర్వవరులార, పండడిఁ బడఁకుడీ క సాధ్యులార
యాడుడీ నృత్యంబు క లప్పరోజులార, చేకి మ్రొక్కుడీ క సిద్ధులార
తే. శుద్ధకర్పూరవాసితఃసురభిమధుర, భవ్యసూతనమై రేయనవానజనిత
సుఖవిలీనత నమరారి క సొక్కినాఁడు, శాంతి లే దండు నిచ్చలు. క జారు లభిష.

శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో క లీలావతియు కుఁ డై
హాలాసానవివర్ధనూనమదలోకలావృత్తతామ్రాక్షుఁ డై
కేళిం దేలఁగ నేచుఁ దుంబురుండు సంకీర్త ప్రసంగంబులక
1 వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయుచుము దేవ ద్వేషి నుర్వీశ్వరా 102

క. యాగములు బుధులు ధరణీభాగములం జేయు చుండఁ క బటతెంచి హవి
ర్భాగములు దాన కైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుఁడమర సంఘంబునకున్. 103

సీ. సకలమహాద్వీపసహితవిశ్వంధరా. స్థలిని దున్నక పండు క సస్యచమము
గామధేన్వాదులకరణి నరులు గోరు, కోపకులు గగనంబు క గురియు చుండు

- హా భుజేషును శాశ్వతంభూత మున. సేను-ను రత్నములు వహించు
నున్నాచారులు. నుకులతామరము. కళింగగుణముల. సతిశయిల్లు
తే. సుమనోహరాతివ్రోణ శలగును నొప్పు. బర్హతంబులు సంగదిశ్శాసనవిధ
గుణములైన దాకక కొనుచుదెల్లి. విభుకు త్రైలోక్యహాభ్యసంపన్నునిండ.
వ. క్షణమున నొక్కప్పుడు లోకకనాయకుం డై తనముచ్చాప్తకారంబున
సంపద్యులగులు. చుభకంబుచుం దెనుక శాస్త్రసూక్తంబు సతికమించి
వికంపకజలంబు ద్వారాగర్హతిలేంబు. సుపర్వాభాం యైశ్వర్యమతుం డై
వైకాలంబు హాభ్యంబు సేయునెడ. 105
- ఉ. పన్నుకు మాన దిమ్మ గల శ దేవుడు దైత్యునిబాధ మాను మే
మెన్నడు వృద్ధి బొంద గల శ మెవ్వని రతుకు లంచు దేవతా
కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిభేదరచాయకు లా శ్రయించి రా
హ్నశత్రువు హరిభంబంభంమో వను బద్మలోచనున్. 106
- వ. క్షణు హావేంద్రుము గమండంబులకు వెతచి యవశ్యశరణ్యులై రహస్యంబున
పందలు గూడకొని. 107
- ఉ. ఎక్కడ నున్నవాడు బగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాపువు
డెక్కడ కేగి శాంతులు ముగిసికులు భిక్షులు రాసు క్రమ్ముటం
దిక్కుల నెల్ల నెక్కుచుతుండి విజౌర ది క్కగు నట్టిదిక్కుకై
మ్రొక్కెడి మేమ వాస్తవము శ్రముల్ ముకుంబి చుకేమరక్షనున్. 108
- వ. అని చుటియు నాహారవిద్రలు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గానక స
మాహితెబుద్ధులై భగవంతుండును మహావైరుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధ
జ్ఞానానందమందును నైవ్యాపీకేశునకు నమస్కరించుచున్నయెడ మేళు
రవసమానగంభీరంబున దిశలు మ్రొయుచుచు సాధులకు సభయంబు
గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుండైన హరి యిట్లయె. 109
- మ. భయముం బెదకుం డయ్యనిర్జర వసుల్ శ భద్రంబు మీ కయ్యెడున్
జయమున్ లాభము భూతసంతతికి మగత్సందర్శనప్రాప్తి న
వ్యయ మే చేసె నెఱుంగుదున్ దితిసుత్రవ్యాపారభాషావిప
ర్యయముల్ గాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం శ డందాఁక మీ త్రోవలన్. 110
- అ. శుద్ధసాధులందు శ సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్రకోటియందు
ధర్మపదవియందు శదగిలి నాయందు వాఁ, డెన్నఁడలుగునాఁడఁహింస నొందు.
- క. కన్నకొడుకు శమదమసం,పన్నుండు నిర్వైరుం డనక శ ప్రహ్లాదుని వాఁ
డెన్నఁడు రోషంబున నా,పన్నత నొందించు నాఁడె శ పట్టి వధింతున్. 112
- శా. వేధోదత్తవర ప్రసాదగరిమన్ శ వీఁ డింతవాఁ డై మిమున్
తాదం బెట్టుచు నున్నవాఁ డని మదిన్ శ భావించు భావించి నే

536, బ్రహ్మరంద్రేంద్రాసులు ఓరాబ్దికివచ్చి శ్రీమహావిష్ణువును
స్తోత్రముచేయుట.

సాధింపం దటి గాదు గావునఁ గడుకఁ గైరించితిఁ మీఁదటఁ
సాధింతుఁ సురలార నేడు చనుడాఁ గైరింప మీ కేటికిన్.

118

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనుండు నిర్దేశించిన నిలింపులు పంపులు గొని మ్రొక్కి-
రక్కసుండు మ్రొక్కుట నిక్కం బని తమతమదిక్కులకుం బనిరి హిరణ్యకశిపు
నకు విచిత్రచరిత్రులు నలువుర పుత్రులు జన్మించి రందు.

114

ప్రహ్లాద చరిత్రము M.C.L

నీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి, సమహితత్వంబున గ జరగువాఁడు
పెద్దలఁ బొడగన్న గ భృత్యునికై వడి, జేరి చనుచుండులో గ సేయువాఁడు
కన్నుదోయికి నన్యకాంత లక్షణం బైన, మార్పుభవన నేసి గ మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులభంగి గ ధర్మవర్చులతన, దీనఁల గాఁగ జగ్గజించువాఁడు

తే. నములయెడ సోదరస్థితిజరపువాఁడు దైవతము లంచు గురువులఁదలంచువాఁడు
లీలలందును బొంకులు గ లేనివాఁడు, లలితమర్యాదుఁ దైన ప్రహ్లాదుఁ డధిప.

వ. మఱియును,

116

నీ. ఆకారజన్మవికార్యర్థవర్తియుఁ డై, గర్వసం స్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకకవిషయసంపన్నుఁ డై, పంచేంద్రియములచే గ బట్టువడఁడు
భవ్యవయోబలగ్రాభవోపేతుఁ డై, కామరోషాదులఁ గ గ్రందుకొనఁడు
కామినీ ప్రముఖభోగము లెన్ని గలిగిన, వ్యసనసంసక్తి నాగవంకఁ బోఁడు

ఆ. విశ్వమందుఁ గన్నరవిన్నయర్థములందు, వస్తుదృష్టిజేసి గ వాంఛ యిడఁడు
ధరణినాథ దైత్యతనయుండు హరివరతంత్రుఁ డై హతాన్యతంత్రుఁ డగుచు.

ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల గ సంఘంబు లై వచ్చి, యసురరాజతనయ్యనందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ గ బాయనివిధమున, నేడుఁ గలిగియుండు గ నిర్మలాత్మ.

మ. పగవారై నసురేందులున్ సభలలోఁ గ బ్రహ్మదసంకాశులన్
సుగుణోపేతుల నెందు నే మెఱుంగ మంగచున్ వృత్తబంధంబులం
బొగడం జొత్తురు సత్కవీంద్రుల క్రియన్ గ భూనాథ మీబోటి న
దృగవదృశులు దైత్యరాజతనయుం గ బాటించి కీర్తింపరే.

119

క. గుణనిధి యగు ప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు గ గురుకాలమునన్
గణుతింప నశక్త్యంబులు, ఫణిపతికి బృహస్పతికిని గ భాషాపతికిన్.

120

వ. ఇట్లు సద్గుణగరిష్ఠుం డయిన ప్రహ్లాదుఁడు భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందు
సహజసంపర్కమాననిరంతరధ్యానరతుం డై.

121

నీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ గ జేరినయ టైనఁ, జలికాండ నెవ్వరిఁ గ జేర మఱచు
నసురారి దనమ్రాల గ నాడినయ టైన, నసురబాలురతోడ గ నాడ మరచు

భ క్తవల్సలుఁడు శరభాపిండినట్లైనఁ, బరభావలకు మాటు శ పలుక మఱచు
సునందన్యః కవలోనః భజాచిరమత్తుఁ, జొక్కి సమస్తంబుఁ శజాడ మఱచు
తే. పాడిన భోజయగచింత నామ్మతము. నంతకంఁగంబు నిండినట్లైన నతఁడు
నిత్యపాపార్థుఁ డగుచు శనియిం ద మఱచి, జడతి లేకయ నుడును, జడునిభంగి.

కా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గడుచుచుక భాపించుచుక హాసనీ

లానిద్రాదులుసేయుచుం దిరుగుచుక లయించుచుక సంతత

శ్రీ నారాయణపాదపద్మయగళీచింతాన్మ¹తాస్మాదసం

ధానుం డై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వముక భూవరా.

123

సీ. వైకుంఠచింతావిశవర్జితచేష్టుఁ డై, యొక్కఁడు నేమచు శ నొక్కచోట
సశాంతపారిభావనారూఢచిత్తుఁ డై, యొక్కతఁ డై పాగు శ నొక్కచోట
విష్ణుఁ డింతియకాని శ కేటాంబు లే దని యొత్తిలి నగుచుండు శ నొక్కచోట
నలినాత్ముఁ డినుసిధాఃముఁ గంటి నే నని, యుద్భిగంతులువైచునొక్కచోటఁ

త. జలుకు నొక్కచోటఁ శ బరమేశుఁ గేశవుఁ బ్రణయహరజనితభాష్యసలిల
మిళితపులకుఁ డై నిశమిలితచేత్తుఁ డై, యొక్కచోట నిలిచి శ యూర గుండు.

వ. ఇట్లు పూర్వజన్మజరమభాగవతసంస్కరణమాగరిం బై నచుక.ండచరణారవిందసే
వాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వాణభావంబు వి స్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంస్కర్త
నిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయత్తంబు గానీక నిజాయత్తంబు సేయుచు
నప్రమత్తుండును సంసారసమృత్తుండును బుధజనవిధేయండును మహాభాగధే
యుండును సుగుణమణిగణగరిష్ఠుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్మబంధ
లతాలవిత్తుండును (బవిత్తుండును) నైనపుత్తునియందు విరోధించి సురవిరోధ
యనుకంప లేక చంపం బంపె నని పలికిన నారదునకు ధర్మజం డి ట్లనియె. 125

కా. పుత్తుల్ నేర్చిన నేర కున్న జనకుల్ శ పోషింతు రెల్లప్పుడుక
మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురితో శనైవంబు వారింతు రే
శత్రుత్వంబుఁ దలంప రెట్టియెడ నాశాజన్యరత్నాకరుం
బుత్తుల్ లోకపవిత్రుఁ దండ్రి నగులుం శ బొందింపనె ట్లోర్చెనో.

126

త. బాలుఁ బ్రభావిశాలు హారిపాదపయోరుహచింతనక్రియా
లోలుఁ గృపాళు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల

శ్రీలు సమస్తభవ్యసుత్రశీలు విఖండితమోహవల్లికా

జాలు న దేల తండ్రి వడిఁ శ జంపంగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్పవే.

127

కా. అనిన నాశదుం డి ట్లనియె.

128

శా. లభ్యం బైనసురాధిరాజపదమున్ 1 అక్షింఁగ వశాంతమున్
సభ్యత్వంబున నన్నవాఁడబలుఁడై 2 జాన్ముంబునో పేరు వి
ద్యాభ్యాసంబున గాని తివ్రముత 3 గండుమక విచారించి డై
త్యేభ్యంబు జొక్కదిచుంబును బ్రయసుతున్ విషించి నోత్కంఠుఁడై. 139

క. చదువనెవాఁడజ్ఞంబగు, జదివినచేద నాన్ములొద్దఁ గలచువుము తుండీ.
జదువంగ వలయును జాలకు, జదివినచేద నాన్ములొద్దఁ గలచువుము తుండీ.

వ. అని పలికి యసురలోకపురోహితుఁడగును (కవంతంబును) నయినశుక్రాచార్యు
కొడుకుల బ్రచండవితరు, బంజాబుల రాచించి సతరించి యిట్లనియె.

శా. అంధప్రక్రియ సమున్నయము వలుకొని మాత్రమై గంధక్రియా
గంధంబించుక లేవ విన్ గురుకల్ శాశులొత్తుల యనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మునుం, కాటించి యాబాలకుఁ
గ్రంథంబుల్ చదివించి నెలిమిలుం గాచించి ప్రియవరే. 132

వ. అని పలికి వారలకుఁ బ్రహ్లాదుఁడవునది లోడ్కొని పొంకినిల వారును
దనుజరాజకుమారునిది గొనిపోయి యతనికి సయస్కులగుసహోత్తల
ససురకుమారులం గొండఱు గూరి. 133

ఉ. అంచితభక్తితోడ దనుజాధిపగేహసమీపముం బవే
శించి సురారిరాజసుతుఁ 2 జేకొని ను కకుమారకుల్ పఠిం
పించిరి వాతయోగ్యములు, పెక్కులు శాస్త్రము లాకుమారుఁడ
లించి పఠించె నన్నియుఁ బ్రలింగువైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁడై. 134

క. ఏ పగిది వారు నెప్పిన, నా పగిదిం జనువుఁ గాని 2 యట్టి ట్టని యా
డేపింపఁడు దా నన్నియు, రూపించిన మిథ్యలని నిరూఢమనిషి. 135

శా. అంతం గొన్నిదిసంబు లేదని సుకేంద్రద్రాఢాతి శంకాన్విత
స్వాతుం డై 2 జగదనుక గురువు లేజాడం బహింపిరో
భ్రాంతం డేమి పఠించెనో పిలిచి పరభాషించి బిద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాని నేడని మహాసాధాంతరాసీనుఁడై. 136

ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులముఘ్నండు రమ్మని చీరఁ బంచె బ్ర
హ్మాదకుమారకున్ భవమహర్ణవ తారకుఁ గామహావలా
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ గేశవచిత్తనామృత
స్వాదకతోరకుం గలుషభాలయహాగ్రవనీకుతారకున్. 137

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుడెంచిన. 138

శా. ఉత్పాప్రభునుం త్రశక్తియుత మై 2 యుద్యోగ మారూఢసం
విత్సంపన్నుడై వైతివే చదివితే 2 వేదంబులున్ శాస్త్రముల్

- ః తస్మాద మ్మని చేరః జీవీ కొడుకున్ శ వాత్సల్యసంపూర్ణః జై
యత్సంగాగముః జేర్చి పావవిభుం దుత్కంఠ దీపింపగన్. 139
- క. అనుదినసంతోషణములు, దనిత శమతాపమఖిరసంశోషణముల్
తనయులనొగ్గణములు, జగకులకుం గర్లయుగళఃసమ్భాషణముల్. 140
- వ. అని మజీయుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది ఛంద్రు బై యున్నది సెప్ప మనిన గన్న
తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డీ ట్లనియె. 141
- ఉ. ఎల్లశరీరభారలకు శ చిల్లఃపీఠాకటినూతికోవలం
ద్రెళ్ళక మీకు మే మను మృతిభ్రమణంబున భీన్నులై ప్రవ
ర్తిలక సర్వము న్నుతనిదెవ్వకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి నుండుట మేలు సకాచరాగ్రణీ. 142
- వ. అని కుమారకుం డాడిన ప్రతిపతానురూపంబు లునునల్లాపంబులు విని దాన
వేండుండు నగుచు ని ట్లనియె. 143
- క. ఎట్టాడిన నట్టాడుదు, రిట్టి ట్టని పలుక నెఱుంగ శ రితరులశిశువుల్
దట్టించి యెవ్వ శే మని, పట్టించిరా బాలకునకుఁ శ బరపక్షంబుల్. 144
- శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్య మయ్యెడిఁ గదానాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకుఁ లోపలఁ దోచెనో పరులు దుర్మృతుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ వలికిరో శ యీదానవశ్రేణికిఁ
వైకుంఠంబు శృతాపరాధుఁ డతినిఁ శ వర్ణింప నీ కేటికిన్. 145
- మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులఁ శ సుక్కించుటో సిద్ధులం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులఁ శ బాధించుటో యక్ష
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులఁ శ నాశంబు నొందించుటో
హరి యంచుఁ గిరి యంచు నేల చెడ మోహంధుండ వై పుత్రకా. 146
- వ. అనినఁ దండ్రిమాటలకుఁ బురోహితు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డి ట్లనియె మోహ
నిరూపనంబు నేసి యెవ్వనియందుఁ దత్పరు లు యెఱుక గలపురుషులకుం
బరులు దా రసయెనుమాయాకృతిం బునునయసద్భావంబు గానంబడ దట్టిపర
మేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 147
- శా. అజ్ఞల్ గొందఱు నేము దా రనుచు మామయం జెంది సర్వాత్మకుం
బ్రజ్జాలభ్యు దుగన్వయక్రమములఁ శ భాషింపఁగా నేర రా
జిజ్ఞాసాపథమందు మూఢులు గదా శ చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ శ దర్శింపఁగా నేర్తురే. 148
- తే. ఇను మయస్కాంతసన్నిధి శ నెట్లు భ్రాంత, మగు హృషీ కేశుసన్నిధి నావిధమునఁ

1. రిట్టి ట్టని మాట పలుక నెఱుంగరు-రిట్టి ట్టని పలుక నెఱుంగ రెల్ల-శిశువు. 2. బ్రజ్జాలభ్య
దుగన్వయక్రమములన్.

- గరంగుచున్నదిదైవయోగమునజేసి, బ్రాహ్మణోత్తమచిత్తంబుభ్రాంతమగుచు.
 సీ. మందారమకరందగ్రమాధుర్యమునఁ దేలుచుఘటంబు వోపునే యమనములకు
 నిర్మలమందాకినీపీచికలఁ జూడఁగ, కాదుండు సమన తరంగిణులకు
 లలితరసాలపల్ల వఖాది యైచొక్కుకొనిల సేరునే యుబయలకు
 బూర్ణేందుచంద్రికాస్ఫురితవశోరక. మరగునే చంద్రనిశోరములకు
 జె. నంబుజోదరదివ్యపాదారవింశ, చింతనాశ్వుతపానవిశ్రేషమత్తి
 చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ య జేర నేర్పు, వింతకుణశీల మాటలు య వేయు నేల.
 వ. అనిన విని రోపించి రాజసంకుట డైవపురోహితుండు ప్రహ్లాదుం జూచి తిఁ
 స్కరించి యిట్లనియె. 151
- ఉ. పంచశరద్యయస్కుడవు య బాలుడ మీచుక గాని లేవు భా
 పించెడు తర్కవాక్యములు య సెప్పినశాస్త్రములోనియర్థ మొ
 క్కించుక యైన జెప్ప వసురేంద్రునిమొదట మాకు చౌదలల్
 వంచుకొనంగ జేసికీవి యైరివిభూషణ వంశ శామణా. 152
- చ. తనయుడు గాఁడు శాస్త్రవుఁడు య దానవధర్మకు పిఁడు దైత్యచౌ
 దనవనమందుఁ గంటకయుతక్షీతిజాతముభంగి బుట్టినాఁ
 డనవరతంబు రాక్షసకులొంతకుఁ బ్రస్తుతి సేయు చుండు దం
 డనమునఁ గాని శిక్షలకు య దాయఁడు వట్టుడు కొట్టుఁడుదధితన్. 153
- క. ఈ పాపని జపింతుము, నీపాదము లాఁచి యింక య నిపుణతతోడం
 గోపింతుము దండెంతుము, కొపింపకు మయ్య దనుజకుంజర వింఠె. 154
- వ. అని మఱియు నారాచపాపనికి వివిధోపాయములం బురోహితుండు వెఱచు
 జూపుచు రాజసన్నిధిం బాపి తోడుకొని పోయి యేకాంతంబున. 155
- క. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము సెడ కుండఁ జెక్కునూలులు నిచ్చల్
 వర్గత్రితయము సెప్పె న, సర్వశ మగుమతివిశేష యమర సరేంద్రా. 156
- వ. మఱియు గురుడు శిష్యునకు సామిజానభద్రదండోపాయంబు లన్నియు నెఱిం
 గించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నమ్మి నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత
 నలంకృతుం డయినకులదీపకు నవలోకించి. 157
- ఉ. తిప్పకు మన్న మామతము య దీర్ఘము లైన త్రివర్గపాఠముల్
 దప్పకు మన్న నేడు మరదైత్యవరైవ్యనిమోల నేము ముఁ
 జెప్పినసీతిఁ గాని మఱి య సెప్పకు మన్న విరోధిభీతులన్
 విప్పకు మన్న దుష్ట మగువిష్ణుచరిత్ర కథాభజాలముల్. 158
- వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికి దోడి తెచ్చిన. 159
- సీ. అడుగడ్డనకు మార్గవాసుచింతనసుధా, మాధుర్యమున మేను య మఱచువాని

- సీ. కమలాక్షు నన్పించుకరములు విహలు శ్రీనాథు వర్ణించుజిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకుని జూచుచూడులు చూడుల, శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము
విష్ణు నాకర్ణించుగవీచలు వీనులు, మధువైరి దవలినచునము మనము శిరము
భగవంతు వంగొనుకపదములు కదలులు, పురుషోత్తమ నిమిషాద్విబుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవుని జంపించుగదెము దినుము, చక్రహస్తనిబ్రకటింపుచదువు చదువు
కంభినీకవుల సన్నిధిగురుల గురుడు, తండ్రి హరి జేరమునయెడుతండ్రి తండ్రి.
- సీ. కంబాక్షునకుల నికాయంబు కాయమే, పవనకుంతచర్యభస్మి గాక
వైకుంఠు బాగదనివక్త్రంబు వక్త్రమే, ధమధమ ధ్వనితోడిధక్క గాక
హరిపూజనము లేనిహస్తంబు హస్తమే, తిరుగభిర్మితరంగి గాక
కమలేశు జూచుకన్నులు కన్నలే, తన కుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
- అ. చక్రిచింత లేనిజన్మంబు జన్మమే తనశరణిబుద్ధుడంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేనివిబుధుండు విబుధుడే, పాదయుగముతోడికడకువు గాక 170
- సీ. సంసారజీమాతకంఠంబు విచ్చునే, చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తానత్రయాభీలదావాగు లాటునే, విష్ణుసేవామృతవృష్టి లేక
నర్వంకమాఘాఘురజలరాని లింకునే, హరిమనీమాబడరబాగ్నే లేక
ఘనవిపద్ధాధాంధకారంబు ఎడంగునే, పద్మాక్షనుతిరవిప్రభలు లేక
- తే. నిరుపమాపునరావృత్తికొమ్మళంక, ముక్తినిధిగా నవచ్చునేరముఖ్యమైన
శార్ఙ్గోదండచింతనాంజనము లేక, తామరసగర్భనకు నైన నానవేంద్ర. 171
- వ. అని యివ్వినంబున వెఱిపు ముఱపు నెఱుంగక యులుకుసెడి పలికెడికొడుకునుడు
వులు సెవులకు ములుకులక్రియ నొదవిన బెడవు లదరం గడురుచు నుదవడి
గురుసుతునిం గనంగొని విమతకథనంబులు గఱపినాడ వని దానవేంద్రుం
డి ట్లనియె. 172
- చ. పటుతరసితిశాస్త్రచయరపారగు జేసెద నంచు పలు సీ
వటు గొనిపోయి వానికి ననన్వర్తము లైనవిరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాడవు భృగుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట బ్రాహ్మణాకృతివిగ్గాక యథార్థపుబ్రాహ్మణుండవే. 173
- క. ధర్మేతరవర్తనలును, దుర్మేత్రులు నైనజనుల దురితము లొందుకొ
మర్మములు గలచి కల్మష, కర్మల రోగములు వొందుకైకడి విప్రా. 174
- వ. అనిన రాజునకు బురోహితుం డి ట్లనియె. 175
- డి. తప్పులు లేవు మావలన న దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
సెప్పము కూర్చు లై పరులు శ్రేష్ఠులు మీచరణంబులైన సు

మొక్కడు మీకుమారునకు క నింతయు నై జమనీష యెవ్వరుం
కెప్పిడిపాటి గాదు ప్రతిచింతఁ దలంపుము నేర్పుకై వడిన్.

176

క. విత్తులము పురోహితాలను, పాత్రల మే మదియుఁ గాక క భార్గవులము నీ
పుత్తుని నిటులఁ జేయఁగ, శత్రుల మీ దైత్యబలభీతచంద్రమ వింటే.

177

ప. అనిన గురునందనం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు గొడుగునవలొకించి యిట్లనియె.

క. బిడ్డలు సెప్పనియీమతి, మజ్జాతుడఁ జైననీకు క మఱి యెవ్వరిచే
సజ్జాతమయ్యె బాలక, తడనులం జేరుకొనుము క తగ నామ్రాలన్.

179

ప. అనినఁ దండ్రికి బ్రహ్మాండం డిట్లనియె.

180

ఉ. అచ్చప్రజేకటిం బడి గృహవ్రతు లై వివయప నిష్టు లై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుకొనరలఁ కిచ్చితకర్మణు లైనవాకిం
జెచ్చెరఁ బుట్టిన పరులు క సెప్పిన నైన నిజేచ్చ నైన నే
మిచ్చిన నైన గాఁలకు క నేగిన నైన హరి సభాధముల్.

181

ఉ. కాననివాని నూతగొని క కాననివాడు విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగిఁ గర్మములు క గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధు లై
కానరు విష్ణుఁ గొందఱఁ జటఁ క గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిపం
స్థానరతోభిషి క్తు లగుసంహృతకర్మలు చాన వేక్కరా.

182

శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షింనాథ వేయేటికిఁ
గాధల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగకర్మంబునం గాక దు
ర్రేధక చాటుఁగ వచ్చునే సుతవధూమినోగ్ర వాంఛామద
క్రోధోల్లాలవిశాలసంస్మృతిమహాః ఘోరామితాంభోః ధిక్.

183

ప. అని పలికినకొడుకును ధిక్కరించి మక్కువ సేయక రక్కసులతోడఁ దన తోడల
నై నుండునీక గొబ్బున దిగద్రొబ్బి నిబ్బరంబు లగు కోపతాపంబులు దీపింప
వేడిమాపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యిట్లనియె.

184

శా. క్రోడం బై పిసతండ్రిఁ జంపె నని తాఁగోధించి చిత్తంబులో
1వీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిక క విద్యేషికిక భక్తుఁ డై
యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీఁ క డొప్పించు చున్నాడు నా
తోడక వైరము వట్టె నిట్టిజనకద్రోహి 2మహిం గంటారే.

185

ప. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యిట్లనియె.

186

— హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట. ఛె—

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగునాశవక్షంబు నిందించి య
త్కించిడ్పితియు లేక విష్ణు సహితం క గీర్తించుచున్నాఁడు వ
ల్లించుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్రాకారతక వ్యాధి జ

- న్రించెన్ వీని వధించి రండు కనుజల్ మీమిపటుత్సంబులన్. 187
- శా. అంగవారములోఁ జికిత్సకుండు దురష్టాంగంబు ఖండించి శే
మాంగ శ్రేణికి రక్ష సేయుక్రియ నీయజ్ఞం గులద్రోహి దు
స్సంగుం గేశవపక్షపాతి నధముం శ జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగభ్యాతిఁ జరించెడన్ గులము నిర్ద్రోషంబు గావించెడన్. 188
- క. హంతవ్యుడు రక్షింపను, మంతవ్యుడు గాఁడు యచునిమందిరమునకున్
గంతవ్యుడు వధమున కుప, రంతవ్యుం డచక చంపి శ రం పీపడుచున్. 189
- వ. అని దానవేంద్రుం దానతిచ్చిన వాడికోటలు గలరక్కసులు పెక్కండు శూల
హస్తలై వక్త్రంబులు దెఱచికోని యుగ్మి బాబ్బు లిడుచు ధూమసహితదావ
దహనంబునుంబోలెఁ దామరంకాశంబు లునుకేశంబులు మెఱయ భేదన
వాదనచ్చేదనంబులు సేయుచు. 190
- ఉ. బాలుఁడు రాచవిడ్డఁడు కృపాభుఁడు సాధుఁడు పోకమాన్యసం
శీలుఁడు వీఁ డవధ్యుఁ డని శ చిక్కక స్తక్కక కూరచిత్తులై
శూలములం దదంగముల శ సుస్థిద లై పహరించి రుగ్రవా
చాలత నందఱున్ దివిజ శ శత్రుఁడు వల్లనఁ డయ్యె భూవరా. 191
- చ. పలువురు దానవుల్ వొడువ శ బాలునిదేహము లేశమాత్రము
1 న్నొలియదు లోపల రుధిర శ ముబ్బుదు కందదు శల్యసంఘమున్
నలియదు దృష్టివైభవము శ నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు నూతనశ్రమము శ్రుట్టదు 2 పట్టదు దీనభావమున్. 192
- ఉ. తన్ను నిశాచరుల్ వొడువ శ దైత్యకుమారుండు మాటిమాటి కో
పన్నగళాయి యోదనుజశభంజన యోజగదీశ యోమహా
పన్నశరణ్య యోనిఖలశోపావన యంచు నుతించుఁ గాని తాఁ
గన్నుల నీరు దేఁడు భయశకంపసమేతుఁడు గాఁడు భూవరా. 193
- ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు శ బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని శ దూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గముం
జీరఁడు మాతృసంఘము వశసించునువర్ణగృహంబులోనికిం
దాఱఁడు కావరే యనఁడు శ తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194
- వ. ఇట్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి డట్టి దని నిర్దేశింప రానిపరబ్రహ్మంబు దాన యై
యమ్మహావిష్ణుచియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి అన్తయుం డయి పరమానందంబునుం
బొంది యున్న ప్రహ్లాదుని మంగ రాక్షసేంద్రుండు దనకింకరులచేతం జేయుచు
చున్నమారణకర్మంబులు పాపకర్మనియందుఁ బ్రయుక్తంబు లైనసత్కారంబు
లుంబోలె విఫలంబు లగుటంజూచి. 195

- ఉ. శూలములకానికాచరలు ననుక్కుక కేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలవై బడఁడు పాటఁడు చావఁడు తండ్రి నైన నా
పాలికి వచ్చి శతధరుఁడతము మానితి నంచుఁ బాదముల
ఫలము సోక మొక్కఁ డనఁపాయత గొందుఁ కేమి హేతువో. 196
- వ. అని శంకించుచు. 197
- సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభియూధంబుఁ బెప్పించి. కేలలి డింభకునిద్రోక్కింపఁబంపు
నొకమాటు విషభీకరరోగశ్రేణులఁగడవడి నిర్భకుఁగఱవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసంఘోగ్రావములోన, వినుతి కుమారుని శ్రవేయఁ బంపు
నొకమాటు కూలంకషహోల్లాల జలధిలో, మొత్తించి శాబకు శ్రమంపఁ బంపు
- ఆ. విషమఁ బెట్టఁ బంపుఁబిదళింపఁగాఁ బంపుఁ దొడ్డకొండచఱులఁ ద్రోయఁ బంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు శ్రాధింపఁ గాఁ బంపు. బాలుఁ గిరిసి దనుడరపాలుఁ డధిప.
- సీ. ఒకవేళ నభిచారహోమంబు నేయించు, నొకవేళ నెండల శ్రమండఁ బంచు
నొకవేళ వానల శ్రమపహతి నొందించు, నొకవేళ రంధ్రంబు శ్రుక్కఁబట్టు
నొకవేళఁ దనమాయఁనొడవించి జెగడించు, నొకవేళ మంచుననొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలి శ్రున్ముఖుఁ గావించు, నొకవేళఁ బాఁతిండు శ్రమర్చియందు
- తే. నీరు నన్నంబు నిడ నీక శ్రమిగ్రహించు
గళల నడిపించు టువ్వించు శ్రగండశిల
గదల వ్రేయించు నేయించు శ్రమనశరములఁ
గొడుకు నొకవేళ నమరారి శ్రక్రొధి యగుచు. 199
- వ. మఱియు ననేకమారణోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైనపాపనిరూపు మాప
లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన
మనంబున. 200
- ఉ. ముంచితి వాధులక గదల శ్రమొత్తితి శైలతటంబులందు ద్రో
బ్బించితి శత్రురాజఁ బొడిగించితి మీఁద నిశేంద్రపంక్తి తో
ప్పించితి ధిక్కరించితి శ్రవించితి ఘోరదవాగులందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నలయించితిఁ జావఁ డి దేమి చిత్రమో. 201
- చ. ఎఱుగడు జీవనోపధము శ్రవెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ శ్రదధ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిక
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిశ్రమేషము దైన్యము నొందఁ డింక నే
లెఱుగునఁ దుంతు నేనరితి శ్రదివ్యము వీనిప్రభావ మెట్టిదో. 202
- క. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేపుం డనుమునికుమారుండు దండిచేత యాగ్ని
పశుత్వంబునకు దత్తుం డయి తండ్రి తనకు నపకారి యని తలంపక బ్రదికిన
శుదంబున. 203

- క. ఆగ్రహమున నే జేసిన, నిగ్రహములు పరులతోడ నెఱి నొకనాడు
విగ్రహము లనునకు బలుకఁ జూపుగ్రహములుగాన్మరించునొవ్వఁడు మదిలోన్.
- వ. కావున వీడు మహాప్రభావసంఘముండు వీర కెందును భయంబు లేడు వీని
తోడివిరోధంబునం దనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నఁబోయి
ఖిన్నుండై ప్రసన్నుండు గాక కిందు సూచించు విషణ్ణుండై చింతనంబు
సేయు చున్నరాజునకు మంత్రంబునఁ జండామర్క లిట్లనిరి. 204
- శా. శుభభ్యాతివి నీ ప్రతాపము మహాచోద్యంబు డై త్వేంద్ర రో
షభ్రాము బ్రవిజృంభణంబున దిగ్విశ్రవతముఁ బోదులక
విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేతి గదా విశ్వంబు వీఁడెంత యీ
దభ్రోక్తుఁ గుణవోషహేతువులు చింతం బొంద నీ కేటికిన్. 206
- శా. వక్త్రు డైనజకుండు వృక్షగురుసేవం జేసిమేధానయో
పక్రాంతికి విలసిల్లు మీఁదట వయోహాకంబుతో బాలకుఁ
శక్త ద్వేషణబద్ధుఁ జేయుము మది న్ నాలింపు మీరోషముఁ
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితిఁడుక న్ సుశ్రీయుతుం డయ్యెడున్ 207
- వ. అని గురువుత్తులు వలికిన రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థులైనరాజులకు నుపదేశింపఁ
దగినధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపు డని యనుజ్ఞ సేసిన వారు
నతనికి ద్వివర్గంబు నుపదేశించిన నతండు రాగద్వేషంబులచేత విషయాసక్తు
లైనవారలకు గ్రహ్యాంబు లైనధర్మార్థకామంబులు దనకు నగ్రహ్యాంబు అని
యును ప్యవహరప్రసిద్ధికొఱ కైనశేదంబు గాని యాత్మశేదంబు లే దనియును
ననర్థంబులయం దర్థకల్పన సేయుట దిగ్భీము బనియును నిశ్చయించి గురూప
దిష్టశాస్త్రంబులు మంచి వని తలంపక గురువులు దమగృహస్థకర్మానుష్ఠానం
బులకుం బోయిరచయించున. 208
- క. ఆటలకుఁ దన్ను ర మృచి, పాటించి నిశాలసుతులు న భాషించిన దో
పాటకులేద్రకుమారుఁడు, పాటవమున వారిఁ జేరి ప్రజ్ఞాన్వితుఁ డై. 209
- క. చెప్పఁ డొకచదువు మంచిది, చెప్పెడి వగులములు సెవులు న్ సేవిదఱ గొనఁగాఁ
జెప్పెడు మఱయెడ నొజ్జలు, సెప్పెన నొకచదువు విరుఁడు న్ చిత్తము లలరన్.
- వ. అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి సంగడికాండ్రతోడ నగియెడి చందం
బునఁ గ్రీడలాడుచు సమానవయస్కు లైనదైత్యకుమారుల కెల్ల సేకాంతంబున
నిట్లనియె. 211
- ఉ. బాలకులార రండు మనఃప్రాయపుబాలురు కొందఱుర్విపై
గూలుట గంటిరే గురుఁడు న్ క్రూరుఁ డనర్థచముంబునందు దు
శ్శీలత నరకల్పనముఁ న్ జేసెడి గ్రహ్యాము గాదు శాస్త్రముల్

మే లెఱిగించెదక విధి న మోక్షు నెఱవరచుద్ర మయ్యెదన్.

212

వ. వినుండు నకలజన్మంబులందును ధర్మార్థచరణకారణం బయినమానుషజన్మంబు దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు పుర్ణమం బదియు శతవర్షపరిమితిం బైనజీవిత కాలంబున నియతం బై యుండు నందు నుం ధకారబంధురంబు రాత్రి రూపంబున నిద్రాదిస్వప్నహంబుల నిర్ధకం బయి చనుఁ జిక్కినపంచాశ ద్వత్పరంబులందును బాల్య కైశోర కౌమారాదినయోవిశేషంబుల వింశతిహా యనంబులు గడిచెఁ గడచుచున్నదియబ్బంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టు వడి దురవగాహంబు లయినకామక్రోధలోభమోహాదుమత్సరంబు లనుపా శంబులు గట్టుపడి విడివడ నందును కాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయ మాణ యైనతృష్ణకు లో నై భృత్యతస్కరఁణికిర్యంబులఁ బ్రాణహాని యైన నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థించుచు లహస్యసంభోగచాతుర్య సౌందర్యవిశేషం బుల ధైర్యవల్లికాలవిత్రంబు లయినకళత్రంబులను మహనీయమంజులమధురా లాపంబులు గలిగి వశు లయినశిశువులను శీలవయోహాపథన్య లగుకన్యలను వినయవివేకవిద్యాలంకారు లయినకుమారులను గామితఫలప్రదాత లగుభ్రాత లను మమత్వప్రేమదైన్యజనకు లయినజననీజనకులను సకలసౌజన్యసింధువు లయినబంధువులనుధనకనకవస్తువాహనసుందరంబు లయినమంజరంబులను సుక రంబు లైనపశుభృత్యనికరంబులను వంశపరంపరాయత్రంబు లయినవిత్రంబు లను వర్జింప లేక సంసారంబు నిర్జించునుపాయంబుఁ గానక తాతువర్గంబున నిర్గుణద్వారశూన్యంబయినమందిరంబుఁ జేరి చిక్కువడివెడలెడిపాటవంబుసాలక తగులునడుమకీటకంబుచందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృతికర్మబద్ధుం డై శిశో దరాదిసుఖంబులఁ బ్రమత్తుఁ డయి నిజకుటుంబబోషణసారవశ్యంబున విరక్తి మార్గంబుఁ దెలియనేరకస్వకీయపరకీయభిక్షభావంబున సంధకారంబునం బ్రవే శించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున మనీషాగరిష్ఠుండై పరమభాగవతధర్మం బు ననుష్ఠింప వలయు దుఃఖంబులు వాంఛితంబులు గాకి చేకులుధంగి సుఖంబు లును గాలానుసారంబు లై లబ్ధంబు లగుంగావుఁ వృధాప్రయాసంబున నాయు ర్వ్యయంబు సేయం జనదు హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు విష్ణుండు సర్వ భూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు ముముక్షు వైనదేహికి దేహీవసాన పర్యంతంబు నారామణచరణారవిందసేవనంబు గర్తవ్యంబు.

213

సీ. కంటిరే మనవారుఁడును గృహస్థు లై, విధులు లై కైకొన్నఁ బ్రియతనము భద్రాదు లై యుండి యారు సుసార,పద్ధతి నూరక యట్టువడిరి కలయోనులం దెల్ల యగర్భాద్యవస్థలఁ బురుషుండు దేహి యై యట్టుచుండుఁ ద న్నిటుంగఁడు కర్మకరంతంబుఁ డై కడపట, ముట్టఁడు భవశత్రములకు నయిన బాహిర్యమధ్యమ లేదు యద్యక్తే ర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి యచచ్చి చచ్చి

పొరల నేల మనకుఁ బుట్టని చావని, త్రోవ వెదకొనుట శ దొడ్డబుద్ధి.

214

శా. హాలాపాసవిజృంభ మాణమిదగ్రర్యాతీతదేహాల్లస
దబ్బలాలోకనశృంఖలా నిచయసంబద్ధాత్ముఁడై లేకముగ
వేలానిస్పరణంబు గానక మహావిద్వాంసుఁడం గమిసి
హేలాశృష్టకురంగశాబక ముగ్ధుఁ య హినశ్చితిఁ వింటిలే.

215

ఆ. విషయనక్తు లై నరవిబుధాహితులతోడి, మనికి వలకు ను క్తి మార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు శ నాశ్రయింపుఁడు ము క్త, సంగజనులఁ గూడి శైశవమున.

వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కునడిన రక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు
రమ్య మయ్యును బహుతర ప్రయాసగమ్య మని తలంచితి లేనిఁ జెప్పెద సర్వ
భూతాత్మకుం డై సర్వదిక్కాల్సినదం డై బ్రహ్మకవిపలగాఁ గల చరాచరస్థూల
సూక్ష్మజీవసంఘంబులందును నభోవాయుకుంభినఁ లిలలేజంబు లనియెడు మహా
భూతంబులయందును భూతవికారంబు లయినఘనపహులందును గుణసా
మ్యం బయిన ప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైనమహా తత్త్వాదియందును రజ
స్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డవ్యయుం డీశ్వరుండు పరమాత్మ
పరబ్రహ్మ మనియెడువాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలానుభవానంద స్వరూపకుండు
నవికల్పితుండు ననిరేశ్యుండు నయిన పరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకం బైనతనదివ్య
మాయచేత సంతర్హితైశ్వర్యుం డై వ్యాప్యవ్యాచక రూపంబులం జేసి దృశ్యం
డును ద్రష్టయుభోగ్యుండును భోక్తయునయి నిర్దేశింపఁ దగి వికల్పితుం డై
యుండుఁ దత్కారణంబున నాసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును దయా
సుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులు దయా(సుహృద్భావంబులు) గల్గిన నభో
క్షుఁడండు సంతసించు ననంతం బాద్యుండు హరి సంతసించిన నలభ్యం బెయ్యది
యు లేదు జనార్దనచరణసరసీరుహ యుగళస్మరణమధారసపానపరవశుల మైతి
మేని మనకు దైవవశంబున నకాంక్షీతంబు లై సిద్ధించు ధర్మార్థకామంబులుఁ
గాంక్షీతంబై సిద్ధించుమోక్షంబును నేలత్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్శ
దండసితి జీవికాదు లన్నియుఁ ద్రైగుణ్యావిషయంబులై నవేదంబులవలనం బ్రతి
వాద్యంబులు నిస్సైగుణ్యలక్షణంబునం బరమపురుషుండునహరికి నాత్మసమర్ప
ణంబుసేయుట మేము పరమాత్మతత్త్వజ్ఞానోదయంబునంజేసి స్వపరభ్రాంతి
సేయక పురుషుండు యోగావధూతత్వంబున నాత్మవికల్పభేదంబునం గలలోఁ
గన్నవిశేషంబులభంగిం దధ్యం బనక మిథ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ
బ్రహ్మమం డి ట్లనియె.

217

మ. నరుండు దానును మైత్రితో మెలఁగుచుక శ నారాయణుం డింతయుక
వరుసక నారదసంయమీశ్వరునకుక శ వ్యాఖ్యానముం జేసి ముక
హరిభక్తాంఘ్రిపరాగళుధతను లేకాంతులే మహాకించనులే

- వరతత్వజ్ఞులు గాని సేవరు మదిక ౧ భావింప నిజ్ఞాసమున్. 218
- వ. తొల్లి నేను దివ్యవృష్టి గజనారజమహామునివలన సవిశేషం బయిన యాజ్ఞానం
బును బరమభాగవతస్మృతిబును వింటి ననిన వెలుగుపడి దైత్యబాలకు లద్దనుజ
రాజకుమారున కే ట్లనిరి. 219
- ఉ. మంటిమి గూడి భార్యవకుమార! లొద్ద సచేతశాస్త్రముల్
మింటిమి లేడు సద్గురుడు : వేతొకఁ డెన్నఁడు రాజశాల ము
క్కంటికి నైన రాదు సారః : గా వెలికిం జనరాదు నీకు ని
మ్మంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్రగల్భుఁడు నెప్పి సుజాత్య చెప్పుమా. 220
- క. సేవితము నిన్నెప్పుడు, భావితము రాజవసుడు : బహుమానములం
గావితము తెలియము నీ, కీవితమతిప్రకాశ : మే క్రియఁ గలిగెన్. 221
- వ. అని యిట్లు దైత్యచుదనులు దన్నడిగినఁ బరమభాగవతకులాలంకారుం డైన
ప్రహ్లాదుడు నగి తనకుఁ బూర్వంబునందు వినంబడిననారదుమాటలు దలంచి
యి ట్లనియె. 222
- శా. అక్షోగ్రతపంబు ముదరముపైఁజెల్పించి మాతం డ్రీ శు
ద్ధతొంటిం జని యుండఁ జీమగమిచేఁలేక భోగించందంబునన్
భక్షింపంబడెఁ బూర్వపాపములచేఁ : బాపాత్మకుం డంచు ముక
రక్షస్సంఘముమీఁద నిర్జరులు సంకరంభించి యుద్ధాదు లై. 223
- శా. ప్రస్థానోచితభరిభాంకృతులతోఁ : బాకారియుం దారు శా
ర్వస్వైర్యంబుల నేఁగుదెంచినఁ దదీశయాటోపవిభ్రాంతు లై
స్వస్థేమల్ దిగనాడి పుత్త్ర ధనయోమామిత్ర సంపత్కళా
ప్రస్థానంబులు డించి పాటి రసుకుల్ : పాణావనోద్యుక్తు లై. 224
- మత్తగోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పులుద్ధతిఁ బాటి రాజనివాసముం
గొల్లపెట్టి సమస్తవిత్తముఁగూర్తం గొనపోవఁగా
నిల్లు సొచ్చి విశంకుఁ డై యను, రేశ్వరుం డదలించి మా
తల్లిఁ దాఁ జెఱపెట్టె సిగ్గురంద ప్రయై విలసింపఁగాన్. 225
- వ. ఇట్లు సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱగొన పోవుమండ నమ్ముగుద క్కురరి యను
పులుగుక్రియ మొఱు లిడినఁ దెరవున దైవయోగంబున నారదుండు పొడగని
యి ట్లనియె. 226
- ఉ. స్వయంభునాథిరాజ సురసత్తమ వేల్పులలోన మిక్కిలిక
విక్కురపుణ్యమూర్తివి సునసీతివి మానినఁ బట్ట నేల యీ
గర్భిణి నాతురక విదువు : కల్యాణమూనసురాలు గాదు నీ

దుర్భరరోషమున్ నిలుపు య దద్దయుఁ డైననిలింపవైరినై.

227

వ. అనిన వేల్పుఁడవనికి వేయిగన్నులు గలగఱువ యిట్లనియె.

228

ఉ. అంతనిధాన వైనదివిగ్రహాధిపువీర్యము దీనికయీ న

త్యంతనమ్మది నొందెడి మ్రహాత్మక కావునఁ దత్ప్రసూతిప
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతుఁడ నై తుదిక విడుతు య సిద్ధము దానవరాజవల్లభన్.

వ. అని వలికిన వేల్పుజేనికిం దవసి యిట్లనియె.

229

కా. నిర్భీకుండు ప్రశస్తభాగవతుఁ డున్నద్రుండు జన్మాంతరా
విరూపాక్షాచ్యుతపాదభక్తిసుహిమావిష్టుండు దైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాలకుండు దేహశరణామాద్యుపాయంబుల
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవద్వైరంఢవిభ్రాంతుఁ డై.

231

వ. అని దేవముని నిర్దేశించిన సతనివచనంబులు మన్నించి తానును మారిభక్తుండు
గావున దేవేంద్రుండు భక్తిబాంధవంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సుర
లోకంబునకుం జనియె మునీంద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్రికాభావంబు నేసి
యాటించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతవు నీయదరంబు
నఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాణి యన్నవాఁడు తపోమహత్త్వంబునం గృతా
ర్థుం డై నీపెనిమిటి రాఁ గలం డందాఁక నీ విక్కడ నుండు మనిన సమ్మతించి.

కా. యోహరత్నము నాభదైవత విశ్వాలోద్యోగ మాతల్లిని

రైవమ్యంబున నాథురాక మదిలో య వాంఛించి నిర్దోష యై
యీషద్భీతియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛక్ విచారించి ఘ
శూపల్ సేయుచు నుండె నారదునకున్ య సువ్యక్తశీలంబునన్.

233

వ. ఇట్లు దనకుఁ బరిచర్య సేయుచున్నదైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుం
డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున పభయం చిచ్చి గర్భస్థుండ నైననన్న నుదే
శించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం
బెద్దకాలంబునాటివినికి గావున నాడుది యగుటంజేసి పరిపాటి దప్పి నూటి
లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున.

234

క. వెల్లిగొని నాటునుండియు, నుల్లసితం బైనదైవరయోగంబున శో

భిల్లెడు మునిమత మంతయు, నుల్లంబున మఱపు పుట్ట య దొకనాఁ డైనన్.

235

ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు య విశ్వసించితి రేని, సతుల కయిన బాలకజనుల కయినఁ
దెలియ వచ్చు మేలు య దేహద్యహంకార,దళననిపుణ మైనరతపసిమతిము.

236

వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె నీశ్వరమూర్తి
యైనకాలంబునంజేసి వృక్షంబు గలుగు చుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధ
నాపక్షిణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లయినతెఱంగున దేహంబులకుంగాని

మహావనకారంబు లాత్మకు లే వాత్మ నిత్యండు తయరహితుండు శుద్ధుండు
 ప్రేక్షకుండు గగనాదులకు నాశ్రయండు గ్రీయశూన్యుండు స్వప్రకాశుండు
 స్వస్థిహేతువు వ్యాపకండు నిస్సంగుండు బహుర్థుండు నొక్కండు నని వివేక
 ముగ్ధులు గునాల్లంజనంబులు పండ్లెగు నెఱుంగుచు దేహదోషండు
 మోహజనంబు లగునహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనులు గలనెల
 వున విభ్రాజమానకనకలేశంబు లైవ పాణాదులందుఁ బటంబు వెట్టి వహి
 యోగంబునఁ గరంగ నూది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ
 బడయుభంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱిగెడినేర్పరి దేహంబునం దాత్మ
 సిద్ధికోజకు నయినయ పాయఁబడజేసి బహ్మభావంబుఁ బడయు మూలప్రకృతి
 యు మహాదహంకారంబులును ఒంచతెన్నాలంబులు నివి యెనిమిదియం బ్రకృ
 తు లనియను రషస్సత్వత్రయంబుల మూఁడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును
 గర్తృత్రియంబు లయినవాక్యాణిపాదపాయాస్పంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు
 లైన శ్రవణయోగసనాత్మగ్భాణంబులును మనంబును మహీసలీలతేజోవాయు
 గగనంబులునునివి పదాలును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యుల
 చేతఁ బెప్పం బడియె సాక్షిత్వంబున నీయరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ
 బెక్కింటికూటువ దేహ మదియు జంగమస్థావరరూపంబుల రెండువిధంబు
 లయ్యె మూలప్రకృతి మొదలయినవర్గంబునకు వేత్తి మణిగణంబులం జొచ్చి
 యన్నమాత్రంబుచందంబున నాత్మ యన్నింటియందునుం జొచ్చి దీపించు
 నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గలవంచు మిథ్యాతత్పరాలు గాక వివేకశుద్ధమైన
 మనంబునందేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ వేదక వలయ నాత్మకునవస్థలు
 గలయ ట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు జాగరణస్వప్నసుషుప్తు లనువృత్తు లెవ్వని
 చేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మ యంధ్రు కుసుమధర్మంబు లయినగంధంబుల
 చేత గంధాశ్రయం డయినవాయువు నెఱిగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి
 కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పి. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధిసాధ్యము గుణకర్మగుణబద్ధ మజ్ఞానకారణంబు
 గలవంటి దింతియ శ కాని నిక్కము గాదా, సర్వార్థములు మనశస్పృంభవములు
 స్వప్నజాగరములు సమములు గుణశూన్యు. డగుపరమునికి గుణా శ్రయమున
 భవవినాశంబులు శ వాటిల్లినట్లుండుఁ, బట్టిచూచినలేవు శబాలురార

తే. కడగి త్రిగుణాత్మకములైన సకలకర్మములకు, జనక మైవచ్చు నజ్ఞానసముదయమును
 ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేగొల్చి వుచ్చి, కర్మవిరహితు లై హరి శ గనుట మేలు.

వ. అదిగావున గురుశుశ్రూషయ సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబును
 నిత్యతాపత్రయసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబునువాసు దేవునియం

దలిపేమయు నారాయణగుణకర్మకథానామకీర్తనంబును నైకుంతచరణకమల
భాస్వరంబును విశ్వంధరమూర్తివిలోకనపూజనంబును మొదలయినవిజ్ఞానశై
వాగ్యలాభసాధనంబులైనభాగవతధర్మంబులపై రతి గలిగి సర్వభూతంబుల
యందు సీశ్వరండుం భగవంతుం డాత్మకలం దని సమ్మానంబు సేయుచుఁ గామ
కోధలోభమోహమదమత్సరంబుఁ గలిచి యంకియవర్గంబును బంధించి
భక్తి సేయు చుండు సీశ్వరం దయచిహ్న శిష్యునియందులిగితి న్నిద్దించు. 239

సీ. దనుజాదిలీలావతారంబులందఱి, కౌర్వశక్తింబులు సద్గుణములు
విని భక్తుఁ డగువాఁడగుచేసి తోడఁ బుంజియి. కర్మమూర్తాత్మకణము లొలుక
గద్గద్వరముతోఁ గమలాక్షుడైకంక కరణ గానానందా వాసుదేవ
యనుచునొత్తిలిపాడునాడు నాన్మోదించు. 240

తే. మరులుకొనియుండుదనలోనగొనఁబొలాడు, వేల్పుపోకికొనుమమిచ్చ తిండిగు
బంధము లభిబాసియజ్ఞానబులిఁగాల్చి విష్ణుఁడైనచోఁ దుదిభక్తివివశుఁడగుచు.

వ. కాపున రాగాదియక్రమనస్కుం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన
హరిచింతనంబు బ్రహ్మమండలివిర్యాణసుఖం బెట్టి డట్టి కని బుధులు దెలియు
దురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు
సంతర్పామి యై యాకాశంబుభంగి నుండు వివచూర్జనంబుల నమ్యోడిది లేదు
నిమిషభంగురప్రాణు లయినవర్షులకు మమతాస్పృశంబులును జంచలంబు
లును నైనపుత్రమిత్రకళత పశుభృత్యబలాబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్రి
మాతంగమహీప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబు
లైనస్వర్గాదిలోకభోగంబులు ఘోరాభయభక్షణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు
నకుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానంచి కర్మంబు లాచరించి యమోఘంబు
లయినవివరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్మంబులు గోరక చెయ వలయుఁ గో చేసిన
దుఃఖంబులు ప్రాప్తించుఁ బుంజుండు దేహంబుకొరకు భోగంబుల నవేక్షించు
దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడ రాదు మృతం బయినదేహమును పునకాదులు
భక్షించు దేహి గర్మంబు లాచరించి కర్మబద్ధుం డయి క్రమకాండగర్మానుకూలం
బయిన దేహంబు దాల్చు నజ్ఞానంబునందేసి పురుషుండు గర్మదేహంబుల విస్త
రించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు
మోక్ష పదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాశ్చర్యమందు స్థియుండు దన
చేత నయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞకుం డయి యందు నిష్కాములై
హృదయగతుం డయినహరిని నిజభక్తిని భజింప వలయు. 241

క. దానవ దైత్యభుజంగమ, మానవగంధర్వచరసమాజములో ల
క్షీనాథుచరణకమల,ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన కథన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచశ్రీలతపములం

- జక్కల యొక్కని పక్షమున కిది వచ్చును తుండు శిష్యుని నుండి. 243
- క. కాంచన భూమి శిష్యుని పాదంబుల కేరళ భూమి కంఠంబులందు
నాచుల ముని తప్పింక విశాఖాంబుల పాదంబుల కిది వచ్చును. 244
- ఆ. దశజఘన గాత్ర దైత్యవృత్తి కర్మమున విహారంబున నున్నప్పుడు
తెరు బొడవపులైన యాత్మిక బాహ్యులు ముదల విష్ణుని వేదమున దలచి.
క. గురువులు గురుని లోకము, తెగువులు సెక్కుని సెక్కుని దివ్యమవిం
దెగువులు సెక్కును చేకబడి, బగువులు వెట్టుంగ నేల పొలకలూర. 246
- క. తెం దెల్ల పుస్తకంబులు, నిం దాచాట్టునకు మరల నేలమునకు
రండు విశేషము సెప్పెదం. బాం దొల్ల వాని కర్మభంజనంబు వలై. 247
- క. ఆడుదము పునము మారి కితిఁ బాడుక వేపొప్పు కష్టంబు ద్విమళంబుల్
వీరదనూ దనుజచంగతిఁ గూడగము మునిగెద కి కోటిక నూటిన్. 248
- క. శత్రుమా సంస్కృతికబలము వత్తి మి కామాదవైరినందంబుల నే
శత్రుమచి త్రుమ పడికిని పోత్రుని నిర్మాణమున శుభ మగు మనకున్.
వ. అని యిట్లు పక్షాదుండు రహస్యంబున నయ్యెనేశం రాక్షసకూమారులకు నప
వర్గమార్గం బెఱింగించిన వారను గురుశిష్యులంబు లైఁ బిదువులు సాలించి నా
రాయణభక్తి చిత్తంబులం గీలిండి యుండుటం జూచి వారలయేకాంతి గ్రావంబు
దలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రమై కిట్లనియె. 250
- కా. రక్షో బాలుర నెల్ల నీకొడుకు నేరంజీరిలోలోన నా
శిష్యమార్గము లెల్ల గల్ల లని యాశ్చర్యపించి కా నందజ్ఞ
మోక్షయోగ్యులఁజేసినాఁడు మనకుఁ గ మోసంబువాటిల్లె
దక్షత్యంబునఁ జక్కఁ జేయ వలయున్ దైత్యవంశాగ్రణీ. 251
- క. ఉల్లసిత విష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ గీ డిగురుఁ డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగి దానవోత్తమ వింటే. 252
- క. ఉడుగఁడు మధురిపుకథనము, విశివడి జడువగిదిఁ జిరుగు క వికసనమున నే
నొడివిననొడుపులు నొడువఁడు, దుడుకనిఁ జదివింప మాకు క దుర్లభ మధిపా.
క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కురు జన్మించినాఁడు క విష్ణునియందున్
నిక్క పుమక్కువ విడువం, డెక్కడిమియుఁ గంటి రాక్షసేశ్వర జెట్టిన్. 254
- వ. అని యిట్లు గురుసుతుండు సెప్పినఁ గొడుకువలనివిరోధవ్యవహారంబులు గర్వరం
ధ్రంబుల ఖడ్గప్రహారంబు లయి నోకిన బిట్టు మిట్టిపడి పాదాహతం బైనభుజ
గంబుభంగిఁ బవన ప్రేరితం బైనదవానలంబుచంపంబున దండతాడితం బయిన
కంఠీరవంబుకైవడి భీమణిరోషరసానేశజాబ్యుమానచిత్తుండును బుత్రసంహ
రోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్తుండును నరుణీకృతనేత్తుండును నై

కొనుచును రప్పించి సమ్యాకకృత్యంబులు జప్పించి నిర్దయంజై యశనింకాశ భావణంబుల నడల్పుచు. 255

శా. నూనూక శాంతనణపథాను నతిరంభునానతిహాసితహాస న
జ్ఞానానాన్యకృతాను నంజితప్రతీక వ్రాదయానానా
ప్రసాదారాయణవాసవకృత్యులీనిర వృతాన్యవనా
ధీరుగ ధిక్కరణంబుసేసివలికెన్ దేవామాతుం దుగ్ధతన్ 256

సీ. అగ్నివీయం బగునాదేశమునఁ గారి, మక్కిలి కవి మింటఁ మెఱయ వెఱచు
నన్నికాలములందు ననుకూలుఁడై కాని, విజ్ఞేషి యై గాలిఁ మీక వెఱచు
మత్సరతాపానలముం దీకృతాన్య యై, విచ్ఛంబికి నగ్నిఁ వెలుల వెఱచు
నతిశాత యైకనానాన్య ముల్లంఘించి, కమలంబు ప్రాణులఁ దంప వెఱచు

తే. నిడుఁ జొరకు నాదైవం నెత్త వెఱచు నమరకన్నకంబిచ్చియక్షమహా
రాగపీష్టధివాపరి చాచి వెఱచు నెఱ వెఱచు కలువ నీ కవి దిక్కు.

శా. ప్రజ్ఞానంతుల లోకపాలంబు శుభ్ర ద్వైపులముగ మన
యాజ్ఞానంగము సేయ నీదుదులు లోపాహలగృప్త్యే వివే
కజ్ఞానమృత మై జగత్త్రితయముం ద గపించు నీ విట్టివో
నాజ్ఞానంఘస మెల్లు సేసితివి నాహంకారతిక్ దుర్మతి. 258

శా. కంకక్షోభము గాంగ నొత్తిరి మహానాథంబును సింధు వై
కుంతుం జెప్పెను విర్జయంబు నుచు దై నింపుంబు వీరవ్రతో
త్కంఠాబంధునుఁ డేని నే నమరలక్ష్మణ ఖండిన దంపింపఁగాఁ
గుంతీభూతుఁడు గాకి రా వలదెయిద్దోరాహవక్షోణికిన్ 259

శా. ఆచార్యోక్తము గాక బాలురకు మోక్షమొనర్చి బుట్టించి నీ
వాచాలత్వముఁ జూపి విష్ణు సహాయక వర్ణించు మద్దెత్తవం
శాచారములు నీకు సేసితివి నూఁ ధాత్తంబు గులర్నోహిని
నీచుం జంపుట నేను చంప కుండున్ నిర్దోషము జేసెదన్. 260

క. దిక్కులు గెలిచితి నన్నియు, న కెవ్వఁడు రోప నీకు దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వేఱొక, దిక్కులుగక కొలుతు రితిఁడె నది క్కని నన్నున్.

క. బలవంతుడ నే జగముల లంఘనతోఁ జనక వీరభావమున మహా
బలుల జయించితి నెవ్వని, బంధున నాడెవ్ర నానంద బ్రతివీరుడ వై. 262

వ. అనివఁ దండ్రికి మెల్లన విసయాయనఁ గొడు కిట్లయె. 263

క. బలముతులకు దుర్బులులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు న బ్రహ్మాదులకున్
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకు, బల మెవ్వఁడట్టివిధుడు న బల మును లేదా.

- క. దిక్కులు నాముఖోలే, దిక్కునలే కుందు గలుగు దిక్కులమొదలై
దిక్కు గలలేవిరాకి. 285
- సీ. తాబూనంబులఁ గ్రువితేరీయాల, కుఱుగుణాశ్శయంఁ గలుగునవిధుఁడు
నత్నంబులెదియనగా నుపాత్పన్నులై విహించున నఖిలజగముఁ
గల్పించు రక్షించుఁ జరిగించు నచ్చునును. నన్నుచూచులందు శత్రుఁడు గలఁడు
చిత్తంబు నమముగాఁ జేయుచు మార్గంబుఁ దప్పి వర్తించుచిత్తంబుకంటె
లే. వెరులెవ్వఁ చిత్తంబు మైగా చిత్తమును నీకు నశము నాఁ జేయవయ్య
మదముతానంబు నొకంబును ననయ్య యయ్యమో పేలాడరయ్యజనులు
- ఉ. లోకము లన్నియును గడియ లోన జయించినవాడ వింద్రిచూ
నీకముఁ జిత్తకుఁ గలుగు నేరపు నన్ను నిబద్ధుఁ జేయనీ
భీకరశత్రు లాహ్వరం బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణోటిలో
నీక్కు విరోధి లేఁ దొకఁడు శత్రునఁ జూచుము జానవేశ్వరా. 267
- క. వాలింపుము శేషుషి ను, న్నూలింపుము శర్మబంధుల సమదృష్టిం
జాలింపుము సందారముఁ, గీలింపుము హృదయమందుఁ శ కేశవభక్తిన్. 268
- వ. అనినఁ బరమభాగవతశేఖరునకు దోహదర శేఖరుం డిట్లనియె. 269
- క. జంపినఁ జచ్చెద ననుచును. గంపింపక యోరిపనుచ శ కతిసోక్తుల నక
గుంపించెడు చావునకుం, దెంపరి యై వదరువానిర లేఱఁగునఁ గుమతీ. 270
- కా. నా లోడం బ్రతిభాష లాడెడు జగన్నాథుండ నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ దొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుండు మ
ద్రావణం జంపిన మున్ను నే వెదకితిం శ బల్కాటు నారాయణుం
డెతద్విశ్వములోన లేఁడు మఱి వాఁ డెం దుండురా దుర్మతీ. 271
- క. ఎక్కడఁ గలఁ డేక్రిమ నే, చక్కటి వర్తించు నెట్టి జాడను వచ్చుం
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణునిఁ, బెక్కులు ప్రేలెదవు హరిభృత్యునిపగిదిన్. 272
- వ. అనిన హరికింకరుండు శంకింపక మార్చులకాంకురసంకలితవిగ్రహుండ యాగ్ర
హంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున
నర్తనంబు నేయుచు నిట్లనియె. 273
- మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునం గుంభిం
గలఁ డగ్నిఁ దిశలం బగళ్ళ నిశలకా ఖిద్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁడోంకారమానం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవృక్షులం దంతటం
గలఁ డీసుండు గలండు తండ్రి వెదకం శ గా నేల యాయాయెడన్. 274
- క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని, నాదేహమునందు చక్రిఁ సర్వోపగమం
దెందెందు వెదకి చూచిన, నందం డే కలఁడు దానసాగ్రాణిమిటె. 275

1. కావ్యము యధియ నాకు దిక్కు. 2. దనుపందేహములేదు.

వ. అని యివ్వించును.

276

మ. హరి సర్వాశ్రతులం గలం పనుచు బ్రహ్మమును భావించిన
త్వముఁ జై యెంచును లేదు లేదు ననుకొనఁ దెచ్చును ప్రియ
నరసింహాకృతి నుండె నిచ్చుటందు నా నా జంగం నా కో
త్కరగర్భంబుల నన్ని జేశెను ల మృద్ధుకపృథావంబు కె.

277

వ. అయ్యవసరంబున నద్దానివేందుండు.

278

క. డింభక సర్వస్థలము ల, నుభోహహనేత్రుఁ డందుఁ గనుకు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెద వీ స్తంభంబునఁ జూపఁ గలనెఁ దక్రిక గిక్రిన్.

279

క. స్తంభమునఁ జూప వేచి, సంభవి నిశిత గుండు నీ పూర్వరూప రక్ష
రంభమున వచ్చి హరి కి. స్తంభంబున నద్దమి యే క క్తం దగునే.

280

వ అనిన భక్తవత్సలునిభటుఁ డిట్లనియె.

281

శా. అంభోజాననుఁ డాది గాఁగి దృఢవర్ధ్యంతంబు విశ్వాత్ముఁ జై
సంభావంబున నొందుపోడ విపుల స్తంభంబునం గుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్య నొందుటకుఁ నేననందేహముకొ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబున్.

282

వ. అనిన విని క రాళించి గ్రద్దనలేచి గద్దిను డిగ్గ నఁటికె (యొటఁబెట్టిన) ఖడ్గంబు (కెటి
కి) కేలనమర్చి జలిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణియై ప్రహ్లాదునిధిక్కిరించుచు.

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్తగరిమన్ క విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భావించెన వైన సిందుఁ గలఁడే క యంచుకొ మదోద్రేకియై
దనుజేంద్రుం డిటచేత వ్రేసెను మహాకవ గ్ర ప్రభాశుంధముకొ
జనదృగ్భీషణదంధముకొ హరిజనుఁససంరంభముకొ స్తంభమున్.

283

— శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దానిర్పించుట. —

వ. ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణువైరుండును వైరానుబంధజాద్యల్యమాన
రోహనలుండునురోహనలజంబుల్యమాన విజ్ఞానవిషయుండును వినయగాంభీర్యధై
ర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాచల్యమాన శామసుండును దామ
సగుణచంక్రమ్యమాణస్థైర్యుండునునై విస్తంభంబున హుంకరించిబాలుని ధిక్కి
రించి హరి సిందుఁ జూపు మని కనత్తనకముణిమయకంకణక్రీంకారశబ్దపూర్వకం
బుగా దిగ్దంతివంతభేదనపాటవ ప్రకేస్తం బగుమా స్తంబున సభామండప స్తంభంబు
వ్రేసిన వ్రేటుతోడన దళదళెలు మిడుండులులు సెదరంజిటిలి చెటిలి పడి బు
భజ్యమానంబగునమ్మహా స్తంభంబునలనఁ బ్రళయవేశాసంభూతన ప్రస్థంభబంధుర
సమీరణసంఘటిత ఘోరరజోఘ్నమ్యమాణ మహానలాహకవర్గనిర్గతనిబిడనిష్ఠుర

దుష్టహర్షితాతపసునిర్భోగనికాశంబు తైశభబచ్చటప్పటప్పటన్వన్త్రమాభిగ
యకరాధాశస్త్రంబులు జంజామానంబు లయి యెగిసి సుమాకాశకమానాం
చరాశంబు నివకాశంబు కెసి నివీడం బట్టు సాలక దోధూయమానహృద
యంబు లయి పడివకంబు తై నసికామప మహేంద్రవరుణవాయు శిఖిరుశిర
చరాచరాజంతాబాలబుత్తేదే ద్రుహ్మండుటాశాలబు వగలి వరిస్సోదోంబు
గాం బ్రహ్మచక్రయ గ్రహంకాశ శక్తి చక్ర చాప హల కులిక జలచర శే
ఖాంకితచారుచర. తలుంసను చరిణు క మణిసువనిసునివిశ్వవిశ్వంభరాభార
ధారేయ దిక్కుంభకంఠీ న కుంభిసిధర కూక్కుల శేఖరుంబున జలరాశిజాత
సుండా సుండాండమండిత (ప్ర కాండవ చంక) సహోరు స్తంభయ గళంకును
ఘనసునాయమానమణిసిరికికణప భరితి) నౌధిలావలయవలయిత పీతాంబర
శోభితకటి ప్రదేసుండును నిర్జరనిష్కుగ వర్తవర్తులక మలాకరిగంబీ నాభివికరుం
డును (సుప్తిపరిమేయవినుత)తనతస్మిగ్గమమ్యుండును గులాచలసానుభాగపద్మ
శకర్క శవేశాలవత్సుండును దుర్జుదా జగిట ధైర్యైతిక బీత్రా యమాణిక్షో
రాజవక్షోభాగవిశంటతేత్ర విలేఖనచంగ లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వలన
జ్వాలాయమాన శరణాగతనయనచకోర చంద్ర రేఖాపదిమాణ వజ్రానుగ్రహప్రతి
మానభాసమానసశాత (శిరతరనుఃఖ) నఖిలండును శంఖచక్ర గదాఖడ్గకుంత
తోమరప్రముఖ నానాయుధ విహిత మహోత్తుంగ సుహీధరశృంగసన్నిభ వీర
సాగర వేలాయమాన మాలికావిరా జమాననిరర్థశానే శతభుజాగళంకును మం
జుమంజీరమణిపుంజరంజిత మఃజలహార కేయూరకంకణకిరీటమకరకుండలాదిభూ
షణభూషితుండును దివళీయుతశిఖిశిఖిరాభ వరిణద్ధబంధురకంధరుండును బ్రకం
పనకంపితపారిజాతపాదపవల్లవ ప్ర తీకాశకోపావేశనంచలితాధరుండునుశరత్కల
మేఘజాలమధ్యధగద్ధగాయమానతట్టిల తానమాన దేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుం
డును గల్పాంతికాలసకల భువన గ్రసనవిలసనవిజృంభమాణ సజ్జహ్వాహ్వోతు
లితతిరలతరాయమాణవిభ్రాజమానజహ్వాండును మేరుమందరమహాగుహంత
రాశివిస్తారవిపులవక్త్రనాసికారంఘండును నాసికారంధ్ర నిస్సరన్నిబిడినిశ్వాస
నికరసంఘట్టనసంక్షీభితసంతప్యమానసస్తసాగరుండును బూర్విపర్యతవిద్యోత
మానఖద్యోతమండల దృక్షసమంచితలోచనుండును లోచనాంచలసముత్కి
ర్యమాణ విలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవిలాసరోదుధ్యమానతారకా గ్రహమండలుం
డును శక్ర చాపసురుదిరోద గ్రమహాభ్రాలతాబంధబంధుర భయంకరవదనుండు
ను ఘనతరగండకైలతుల్య కమనీయుగండభాగుండును సంధ్యారాగర క్తధారా
ధరమాలికా ప్రతిమమహాభ్రంక మేరింతస్యమానపటతరసటాజాలుండును సటా
జాలపటాజాలసంజాతవారీదోలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కంపిత
శాఖావృక్షమాంధ్ర కర్ణుండును మంథదండాయమానమందరవసుంధరాధరపరి

భ్రహ్మణ నేగముత్పన్నమాన సమస్తంజలమండితసుధారాశికల్లోలశీకరాకార
భాసురకేసరండును శిష్యాఃర్శశిరశ్శిఖాయాభిశారసూర్యగూండును నిజ
గర్జనానినదినిర్గళిత కమున సుతీర వాసు నైరావణ సార్వభౌమ ప్రమఖదిగ
రాజకర్ణికోటరుండును ధవళదూధాద్వీదుగజలోకనియదేహండును దేహ
సభాపటల నిర్మథస్సమానవలంధి సూతాధానకరూపగర్భాంకారుండను బ్ర
హ్మసహిరణ్యశివురంజనభంజననిఖిలాంతరిరంగ లహరింగ జ్యేయమానకరణ
వీరరససంయుతుండును మహాప్రభావండును సయిన శ్రీశ్రీహిమదేవుండావిర్భ
వించినం గనుంగొని.

285

క. నరీమూర్తిగాదు కేవల, హరిమూర్తియుఁ గిగాదు మానవాకారముఁ గే
సరియాకారము నున్నది, హరిమూర్తిరత మగు యాధార్థము నూడన్.

ఉ. కెంపున బాలుఁ డిడదినచు ॥ ధీఁది సర్వగతశ్వమం బ్రతి
ష్ఠింపః దలంచి యందు నరిసింహశరీరముఁ దాల్చి చక్రి శి
ఖ్యంపంగ వచ్చినాడు హరిచే మృత్యుయందుఁ దలంతు నైన నా
సాంపును బెంపునందలును ॥ జూడఁ జరింతు హరింతు శత్రువున్.

287

-- యి సృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుతో బోరి వధించుట. యి--

వ. అని మెత్తంబడినచి తంబున గది యెత్తికొని తల్లెటంబున నాచ్చుచు నకుంతిత
కంఠీరవంబు డగ్గలుగంధసింధుర. బుచంపంబున నక్రంచరకుంజరుండు నరసింహ
దేవున కెదురు నడచి తడియదిశ్యవేజోజాలనన్నికర్షంబునం జేసి దవానలంబు
డగ్గటిసఖివ్యోతంబునుంబోలె (గర్భవ్యాకర్తవ్యంబులు దెలియక) నిర్గతప్రభుం
డయి యండె నప్పుడు.

288

మ. ప్రకటం బై ప్రళయావసానమున ముక్ ॥ బ్రహ్మాండభాండావరో
ధక మై యన్నతమిస్త్రముక్ జగము నుశ్మత్పాదించుచోఁ ద్రావి సా
త్త్విక తేజోనిధి యైనవిష్ణునెడ నుగ్రదీపించునే నప్త మై
వికలం బై చెడుఁ గాక తామసులప్రావీణ్యంబు రాజోత్తమా.

289

వ. అంత సద్దానవేండుండు మహోద్దండం బగుగదాదండంబు గిరగిరం ద్రిప్పి సర
మృగేంద్రుని వేసిన సతండు డర్పంబున సర్వంబు నొడిసిపట్టుసర్వపరిపఠినే
ర్పుఁ దిట్టిపట్టి బట్టికొనిన మిట్టిపడి పట్టించి బిట్టుకట్టుక సయ్యసురవరుండు
దృఢబలంబుఁ నిట్టట్టు జూసి పట్టు దప్పించుకొని విడివడి దిటవు తప్పక
కుప్పించి యుప్పరిం బెసి విహంగులరాజచరణనిర్గళితభుజంగంబు తెఱంగునం
దలంగ నుజ్జీ తనభుజాబోంబున నరికంఠీరవుండు గుంకింతుం డయ్యెడి నని
తలంచి కలంగక చెలంగుచుఁ దన్ను నిబిడసిరదసకరంబులమాటున నిలింపులు
గుంపులు గొని డాగి మూగి క్రమ్మట నాత్మీయజీవనశంకాకళింకితులై మంత

నంబులు జంతుకంబులు సేయఁచు నిరీక్షించి కట్టిణగమరదక్షతావిశేషంబును
లక్షించి భక్తవర్మకంబులు కరిమించి భూకభోభాగంబుల వివిధవిచిత్రలంఘన
లాఘవంబులం బరిభవణ భేదంబులం గరావనననం దయి యంతరాళంబునఁ
దిగునునాళునపు డేగచుకంబున నంచరించిన సహింపక. 290

సీ. సంచాననోద్ధూతకవ చకజ్జ్వలంబు భూకభోంతర మొక్క బూరితముగ
దక్షిణాక్షికురాక్షిలఁగగభగాయ తపీక్తి సనురేంద్రకేత్రమున లండమలుగఁ
గంటకఁ నిర్భోగ్యుల కేసరాహతి, కభ సంఘము భిన్న క మై చలించు
బ్రళయభావచంచలాక పతిమభాస్వరిములై, కిరనభిరోచులు క గ్రమ్ముడేర
తే. నటలు జగిసింది గర్జించిసంభ్రమించి దృష్టినారించి బామలు బం క ధించి కెరలి
జిహ్వా యాడించి లంఘించి క చేత నొడిసి, పట్టె నరసింహుఁ డాదితిపట్టి నధిప.

క. సరకు గొనక లీలాగతి, నురకేంద్రుఁడు మూషికంబు క నొడిసినపగిది
నరకేసరి దను నొడిసిన, సురవిమతిఁడు ప్రాణభీతి క నుడివడియె నృపా. 292

క. సురరాజవైరి లోబడె, బరిభావితసాధుభక్తకపటలాంఘనకుఁ
వరసింహునకు నుదంచ, స్థిరతఃజిహ్వాన కుద గ్రహనరంఘనకున్. 293

వ. లంత. 294

మ. విహాకేంద్రం డహి వ్రచ్చుకైనడి మహాకృష్ణత్తిక్ నృసింహుండు సా
గ్రహుఁ డై యూరువులంఘుఁ జేచ్చి నభిసంఘాతంబుల వ్రచ్చె దు
స్సహు దంభోళికతోర దేహుఁ నచిలోత్సాహుఁ మహాబాహు నిం
ద్రమతాశాంతకభీకరుఁ ఘనకరుఁ క దైత్యాస్వయశ్రీకరున్. 295

శా. చించున్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షింపున్ ధరామండలిం
ద్రెంచుం గర్కశనాడికావళులు భేదించున్ మహావక్షముం
ద్రంచున్ మాంసమా సూక్ష్మఖండములుగా క దక్షిణసురున్ వచ్చి ద
ర్పించుం బ్రేవులు కంఠమాలికలు గల్గించున్ నభోద్యాసి యై. 296

సీ. వక్షఃకవాటంబు క వ్రక్కలు సేయుచో, మనకుతారంబులకరణి నొప్పు
గంభీఃహృదయపంకజము భేదించుచో, గుద్దాలములభంగి క గొమరు మిగులు
ధమనీవితానంబు క దవిలి ఖండించుచో, బటులవి తంబులకపగిది మోటుము
జతరణశాలాం త్రజాలంబుఁ ద్రెంచుచో, గ్రకచసంఘంబులకగరిమఁ జూపు
తే. వంకగతుఁ డైనదైత్యుని క నాగ్రహమాన, శిశ్రువయముల నొంపకకంపహరించి
యమరువరిసింహునఖిరింబులతివిచిత్ర, సమరముఖిరింబులై యుండెకజనవ రేణ్యు.

శా. స్మృతకవిమధజనముఖములు, పరివిదళితవసుజనివహకపతితనుముఖముల్
సమరమువిజితశిఖిశిఖములు, సరహరిఖరసఖము లమరు క నతజనసఖముల్. 297

శా. కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబునుం గానినరసింహరూపంబున
యమముం బలుముం గానిసంధ్యాసమయంబున సంతరంగంబును బహిరంగం

బునుం గాని సభాద్వారంబున గగనంబును భూమియునుం గనియూరుమధ్యం
బునఁ బ్రాణసహితంబులును బాణరహితంబులును . గానిసఖంబులం ద్రైలోక్య
జనహృదయభల్లుం డయినదెత్సనులుని వధియించి మహాదహనకీలాభీలదర్శనుం
డును గరాళవదనుండును లేలిహాభీషణజహ్నుండును శోణితపంకాంకిత కేసరుం
డును నై ప్రేవురుకంఠ మాలికలుగ నిలిచి కుంభికుంభవిదళనంబు సేసి చను
దెంచుపంచానంబునుతోలె దం జకుంజరహృదయకమలవిదళనంబు సేసి తదీ
యర క్తసిక్తంబు లైనసఖంబులు సంధ్యారాగరక్తచంద్ర రేఖలచెలుపు వహింప
సహించక లేచి తనకట్టెదుర నాయుధంబు లెత్తుకొని తత్తటంబున రణంబు
నకు పరవణించురక్కసులం బెక్కుసహస్రంబులు జక్రాదికవిర్వక్రసాధనం
బుల నొక్కనిఁ జిక్క కుండం జక్కడిచె నివ్వింభంబున.

299

శా. రక్షోవీనుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంరంభంబు సాలించి దృ
ప్తిక్షేపంబు భయంకరంబు గ సభాసంహారనానూఘం దై
యక్షీణాగ్రచూఁ దై నృసింహుండు కరాళశాస్త్రంబుతో నొప్పెంద
వీక్షింపం బలికంప నోడి యితరుల్ శ విభ్రాంతులై డాఁగఁగన్

300

క. సురచారణవిద్యాధర, గరుడోరగయక్షసిద్ధగణములలో నొ
క్కరుఁ డైన డాయ వెఱచును, నరహరి నయ్యవసరమున శ నరలోకేశా.

301

క. తర్షంబుల నరసింహుని, హర్షంబులఁ జూచి నిర్జ్వరాంగనలు మహా
త్కర్షంబులఁ గుసుమంబుల, వర్షంబులు గురిసి రుత్సవంబుల నధిసా.

302

వ. మఱియు నయ్యవసరంబున మిట ననేకదేవతావిమానంబులును గంధర్వ
గానంబులును నప్పరోగణన ర్తనసంవిధానంబులును దివ్యకాహళభేరిపటహముర
జాదిధ్వజంబులును బ్రకాశమానంబు లయ్యె సునందకుముదాదు లయినవారి
పార్శ్వదరులును విరించి మహేశ్వర మహేంద్రపురస్సున లగుత్రిదశ కిన్నర
కింపుకష సన్నగ సిద్ధగరుడ గంధర్వ చారణ విద్యాధరాదులును బ్రహ్మపతు
లును నరకంతరవదర్యచోత్కింతు లయి చనుదెంచి.

303

అథ బ్రహ్మదిదేవతలు శ్రీవృసింహదేవుని వేటువేట స్తుతించుట. అథ-

క. కరకమలయుగళకీలిత, శిరు లై డగ్గఱక భక్తిఁ శ జేసిరి బహుసం
నరణాభిర్ధరికి నఖిరికి, నరభోజనమా స్తిహరికి శ నర కేసరికిన్.

304

వ. ఆసమయంబున దేవత లందఱు వేటు వేట వినుతించి రండుఁ గమలాసనుం డి
ట్లనియె.

305

మ. ఘనలీలాగుణదాతుని భువనముల్ శ గల్పించి రక్షించి శ
దనముఁ జేయు పురంతశక్తికి ననంతతజ్జ్యోతికిం జిత్రవి
ద్యునికొ నిత్యపవిత్రకర్మనికి నే శ సుత్కంఠతో నవ్యయా

- త్పానికా వంశర సాచరి జేదిః స్మృతా లి ఖ్యత్రవాదాధి నై. 306
- వ. రుద్రుం డి ట్లనియె 307
- చ. అమరికచేస్తా నాచిట న హా సయగారిని నాఃడు గాని కొ
వసునకు వేలి గాదు సుర, ప ధింః జేనతెమిప్పసేచుకొ
నమరిమునక వధించుచి క చాయః దదాత్తేజః జైఃవేడు న
ద్విమలండు సుభక్తుడు వ్యతిరేకుడు గావుము భక్తవత్సలా. 308
- వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 309
- సీ. ప్రాణసంఘములవ్యాఘ్రవృద్ధియభ్యుంబుల, వివరావి ధాసిల్లునెవ యెటులు
దింతకాలము దానవేక్యరుచే బా. పసి డిక్కి యున్న మాఁపన్నజనుల
రక్షించితివి మము ప్రాక్షింప జంపితి, క్రతుహన్యములు మాకుః గలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ శ మరగినవారలు, కైవల్యవిభవంబు క తాంక్ష సేము
- ఆ. రితరసుఖము లెల్లకెచ్చుచుండగ నేల, యస్మింబు లివి య నంతభక్తి
గొలువ నిమ్ము నిమ్ము ధూరదైత్యాచిక, చిత్తభయదరంహ శ శ్రీసృసింహ.
- వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 311
- మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నుఁల్పాదించి రక్షింప నేఁ
డవి దై త్యేశునిచేత భేదితము లై సహస్వంబు లైయుండ నీ
యవిసీతుక సరసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే
డవిధిం గ్రమ్మట నుద్ధరించితి గదా క ధర్మానుసంఘాయై. 312
- వ. పితృదేవత లి ట్లనిరి. 313
- కా. చండకోగ్రముతోడ దైత్యుండు వడక క్రాధంబులక మత్పుతుల్
పిండంబుల్ సజలొడకంబులు గ నర్పింపం మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కై కొను మహోదగండు వీఁ డిక్కడక
ఖండింపంబడె నీసఖంబుల నుత్తుల్ శ గావించు మా త్యేక్వరా. 314
- వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి, 315
- క. శ్రుద్ధుం డై యశమాదిక, సిద్ధులు గైకొనినదైత్యుఁ శ జేరితివి మహా
యోధవు నీశ్రిప మాకును, సిద్ధులు మరలంగఁ గలిగె శ శ్రీసరసింహ.
- వ. విద్యాధరు లి ట్లనిరి. 317
- క. దానవుని జంపి యంత, ధానాదికవిద్య లెల్ల శ దయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీనిరుపమవైభవంబు శ నిజము నృసింహ.
- వ. భుజంగు లి ట్లనిరి. 319
- క. రత్నములను మత్కాంత, రత్నంబులుః బద్ధికొన్నఁకక్క పురుగుకొ
రత్నమున వచ్చివైచిరి, పక్షులు కత్తులు. 320

- వ. మనువు లి ట్లనిరి. 321
- క. మర్లముని దైవ్యుల బానిగిం, నద్దాక్షమధ్య¹తేతువెద్దసే మరలం
బూర్లము నేసితి వే మని, వర్ణింతుము తొలివి బ్రహ్మచరము జేవా. 322
- వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 323
- మ. ప్రజలం జేయుటకై పృథ్వీతి మముం ప్రకాశించి దైవ్యాక్షయే
బ్రహ్మం జేయక పంపికాల గుహ్యములతో ముటియ
కుండుక వక్షము: జేరి పంపిండు ప్రసాదము లేకల్లెదో.
బ్రజలం జేయఁచు నుండు వాడము బగ్గెపువ్వుచుమాడోదలెదో. 324
- వ. గంధర్వు లి ట్లనిరి. 325
- క. ఆంధ్రము చేయఁ బడలు: కాగదుము పాటానొద్దఁ గానిండు వయం
బాదలఁచు నీచే జనుండు, పాడె మను చాగిండుకు. క గురలము గలనే. 326
- వ. చారణు లిట్లనిరి. 327
- క. భువనజహ్నువయాభల్లుండు, దివికేంద్రవిరోధి నేఁడు క దెగ నీచేతక
భవరోగనివర్తక మగు, భవనంప్రముగంబు: జేరి క బ్రదికెద మీశా. 328
- వ. యక్షు లి ట్లనిరి. 329
- ఉ. భంశము లేనినీభటుల క భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కి ని
స్సౌశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారము నేయును నుండు వీఁడు ని
ప్ర్ర్వింశముతోడ పిని గడఁ జేర్చితి వాడక మానె నోచతు
ర్వింశతిత త్వశానక త్రివిష్టపమఖ్య జగన్నివాసకా. 330
- వ. కింపురుషు లి ట్లనిరి 331
- క. పురుషోత్తమ నేరమ: కింపురుషుల మల్పుము నిన్ను క భూషింపఁగ దు
ష్పురుషా సకలసుజనహృత్సరుషు జంపింపి జగము క బ్రదికె నధీశా. 332
- వ. వైతాళికు లి ట్లనిరి. 333
- క. త్రిభువనత్తుండు వసియెచు, నభలందును మఖిలాలందు క జగదీశ్వర నీ
సుభగీతములు పఠించుచు, నభయుల మై సంచరింతు క మార్తశరణ్యా. 334
- వ. కిన్నరు లి ట్లనిరి. 335
- క. ధర్మము దలఁపడు యుగంధ, కర్మచా నేయించు మమ్ము క గలమాత్మకు దు
ష్కర్మనిఁ జంపితి పున్నత, శర్మల మై నీదుభక్తి క సలిపెదము హరీ. 336
- వ. క్షిప్తునేవకు లి ట్లనిరి. 337
- ఉ. సందితవిప్రశాపమునఁ క జండనిశాచరుఁ డైనవీని శి
క్షించుట కీడు గాదు కృప క నేసితి వీశ్వర భక్తితోడ నీ
వింతుటకంటె మైరమున క వేగమ చేరఁగ వచ్చు నిన్ను నీ

యంచితనారసింహతను శ్రవద్యుత మాపదఁ గాసి రంకలున్ .

338

వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేంద్రసిద్ధపాద్యపురపును లైవదేవగుఁ ట్లు లంకలు నడ గలిగి
యనేక ప్రకారంబుల విన తిండి రోషంఁదలంఁదవిజృంభమాణుం డయిననరసింహ
దేవునిగఁగఁ జేర వెఱచి లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యిట్లనిరి.

339

క. హరిఁ బట్టపుదేవి, హరిసేవానిపుణమతివి శ్రహరిగలివి నదా

హరిరతివి నీవు నని నర, హరిరోషము డింపవమ్మ ! హరివరమధ్యా.

340

వ. అనిన నియ్యకొని మహాత్కంఠతోడ నాకలకంఠకంఠి నరకంఠీరపుఁ యప
కంఠంబునకుం జని.

341

సీ. క్రళయార్కబింబంబుగఁగిది నన్నదిగాని, నెమ్మొము పూర్ణేందుగ్రనిభము గాదు
శిఖిశిఖాసంఘంబుగఁజెలువు నూపెడుఁ గాని, చూడ్కి ప్రసాదభాగసురము గాదు
వీరరాద్రాద్యుత్సాహవేళ మొప్పెడుఁ గాని, భూరికృపారసస్ఫూర్తి గాదు
భయదడంప్రాంకురప్రభలు గప్పెడుఁ గాని, దరహాసితంబుజాతంబు గాదు

తే. కఠినఖరనృసింహవిగ్రహము గాని, కామినీజనసులభవిగ్రహము గాదు
విన్నదియుఁగాదు తొల్లి నేవిష్ణువలనఁ, గన్నదియుఁగాదు భీషణాకారమనఁచు.

క. పలికెద నని గమకము గొనుఁ, బలికినఁ గడు నలుగు విభుదురప్రతివచనములం
బలుకఁడనినెలుచు శశిమఖ, బలువిడి హృదయమునఁ జనవుభయమునుగదరిన్.

వ. ఇట్లు నరహరిరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుం డైనవెనుక
డగ్గఱెద నని చింతించు చున్న వారిజసంభవుం డద్దేవునిరోషంబు నివారింప
నితరుల కలవి గా దని ప్రహ్లాదుం జీరి యిట్లనియె.

344

క. తీంద్రమగరోషమున మీ, తండ్రినిమిత్రమునఁ జక్రి శ్రదారుణమూర్తి
వేంద్రము విడువఁడు మెల్లన, తండ్రి శీతలునిఁ జేసి శ్రదయసేయఁగదే.

345

వ. అనిన నొఁగాక యని మహాభాగవతశేఖరుం డయినబాలకుండు గరకమలంబులు
ముకుళించి మందగమనంబున నమందవినయవివేకంబుల నరసింహదేవునిసన్నిధి
కిం జని సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు సేసిన భక్తపరాధీనుం డగునయ్యాశ్వరుం
డాలోకించి కరుణాయత్తచిత్తుం డై.

346

ఉ. సాధవ మొప్ప నుత్కటకృపామతి యై కదియంగఁ జీరి సం
శోభితదృష్టిసంఘములఁ శ్రజూచుచు బాలునిమాళియందు లో
కాభినుతుండు వెట్టె నసురరాంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ
తాధయదానశ స్తము వనర్గళయంగళపేతుహస్తమున్.

347

వ. ఇట్లు హరిరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బుల
తీరదేవకుండును సముత్పన్నసంతోషబాష్పసలిలధారాసమూహుండును బ్రే
మమయగర్జనభావముండును వినయవివేకభూషణుండును నేకాగ్రచిత్తుండును

భక్తిపరామర్శ్యము నయి యుక్తేవుని నిరణవలబులు దన హృదయంబున
నిలిపింపి కరకవలంబులు ముగించి యిట్లని వినితిండు. 347

... పక్షముడు వ్యసించునాత్మని పునింతుట.

మ. అనుగల్గి శిష్యుల సంమతిగల్గెలు బ్రహ్మకు సత్కార్యచి
త్రములకు నిష్కలము ప్రకారముల నిత్యంబు విచారించి పా
దనము ముక్త నతి నేయి నోప నుట నే క రక్ష నమాజంక గ
ర్వమదోది క్కుఁ బాటడక జడమటక క్షల్లింప క్కుండనే. 349

మ. తడమక వంశముఁ జేజముక శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగమా
నిపుణత్వంబుఁ బ్రతాపపారమములక శ నిష్ఠాబలప్రజ్ఞలక
జపయాగంబులుఁ జాల విశ్వర భనత్రుతుష్టికై దంతియా
ధపుఁజంపంబున భక్తి నేయ వలయుం క దాత్పర్యసంయుక్తుఁడై. 350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మరతి సత్త్వమైంతినిర్మగ్న
త్వములక యజ్ఞతపోనసూయల గడుక శ దర్శించు ధాత్రిసురో
త్తముకంకెక శ్వేపకంక మభ్యుదు మనోర్ధవాణావశ్యగ్మగుల్
సమక నిన్న నయించె నేని నిజవంశ శ్రీకరుం డొదదిన్. 351

సీ. అజ్ఞాదు నేనినయరాధమలకు తేవట్ట దీర్వరుకు శ్రృపాద దగుట
జేట్టు నొకచోట క సిద్ధిమిశ్వరుకు, నర్థంబు లేకున్న క నతడు పూర్ణు
డైన నర్థము లీశ్వరాద్విణంబులు గాంగఁ, జేయట ధర్మంబు క నేనె నేని
నద్దంబుఁ జూచిన క నతికలలామంబు, ప్రతిబింబితం బగుఁగది మరల

తే. నర్థములు జూచుఁ గావున క నధికబుద్ధి, భక్తి నేయంగవలయును భక్తి గాని
మెచ్చనర్థంబులొనఁగెడు మేరలందు, బరమకరుణండు పాలిభ క్త బాంధవుండు.

క. కావున నల్పుండ సంస్తుతి, గావించెద వెఱపు లేక కలనేరుపుక
నీవర్ణనమున ముక్తికి, బోవు నవిద్యను జయించి క పురుషుండవంతా. 353

సీ. సత్త్వాకరుండ వైసనశ్వేశసీయాజ్ఞ, శిరమాల నిడుకొని క చేయువారు
బ్రహ్మదు లమరులు క భదు మంచు చన్నారు, నీభీషణశృతి క నేడు నూచి
రోపంబు మాను నీరుచిరవిగ్రహములు, కల్యాణకరములు క గాని భీతి
కరములు గావు లోకకములకు వృశ్చిక, పన్నంబులభంగి క భయముఁ జేయు

తే. నసుర మర్దించితివి సాధువర్ష మయ్యె. నవతరించినప దీత్రనలుక యేల
కలుషహరివి సంతోషకారి వనుచు, నిన్ను దలతురు లోకులు నిర్మలాత్మ.

మ. ఖరదంప్రాభుకటిసటానఖము నుగ్రధ్వనయక రక్తకే
సరయక దీర్ఘవరాంత్రమాలికయు భాస్వన్నేత్రయున్నెనీ
స్మరసింఖాకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణకూరిదుర్వారదు
ర్భరసంసారదవాగ్నిక వెఱు నీరపదాశ్రయం జేయవే. 355

న. తేనా నకం యోగం నకు నులనియోగదూకం యోగం జనితం జై నశోకా
 నంబున వంజుమా నంబున జై దూకనినా కంబునాని దేహస్వభావంబున
 మోక్షితులం జై వాక్యనిమిత్తము యేనా నాగం బ్రయంజనం నఖంశంబు
 బుదేవతపు నేనని వగుల మ్మనీనింబు లయన కీలానతాక కిధావి శేనంబులం బతి
 యించుచు రాగనినిగ్మ క్షండం నై దుక్షిపంబంబులం కరియించి భవకీయచరణ
 కమల స్మరణశేవానిగ్మ జై నగల కలం శే యంబుల జాలుని కలిదండ్రులును
 రోగిని జై ద్యుత త్తంబుయ్య వశంబును నమృతంబున మునింగడివాని నావ
 యను దక్కరలు రక్షింప నేరని తెలంగున సంసారతాపసంతప్యమానుం జై
 నీచేత నుజ్జీ తుం డయినవాని వర్జింప నీవకొక నన్నండు నవ గుండు గాడు
 జగంబుల నెక్కం దేవికృత్యంబు నెవ్వనిచేత బ్రే రితుండై యేయిందియంబులం
 జేసి యేమిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధి యై యే స్థంబున నే నమయంబునం
 జేమియాంబున నేగుణంబున నవరం బున జాకాది భావంబున నుత్పాదించి
 పరం బయిన బ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు
 లన్నియు నిత్యము క్షండపు రక్షకుండపు జై ననీన నీయంశం బైన పురుషునికి నీ
 యను గ్రహంబున గాలంబుచేతం బేరిత యొక్కనుహంబును బలముతంబును
 బ్రధానింగంబు నుజ్జే నవనంబును నీమాయ స్మజయించునవిద్యాప్రతికారం
 బును వేదోక్తకర్మకథానంబును సంసారచక్రాత్మకం బైనయీమనమును నిన్ను
 శేవింపక నియమించి తెలియంప నొక్కండను నవగుండు లేడు 'విజ్ఞాననిర్జిత
 బుద్ధిగుణండ్లపు నీవు నీవలన వశీకృతికర్మసాధనశక్తి యైనకాలంబు మాయ
 తోడం గూడ షోడశవికారయక్తం బయిన సంసారచక్రంబు జేయుచుండు
 సంసారిదావదహనతంత్రవ్యమానుండ నగు నన్ను రక్షింపుము. 356

నీ. జనులు దిక్పాలురసంపదాయర్విధ, వములు గోరదురు భగవంతులు లనుచు
 నవి యంత రోషహాసవిద్యంభితం బైన, మాతండ్రి బామమ డిగ్మహిమ, జేసి
 విహతంబు లగు నట్టివీరుండు నీచేత, నిమిషమాత్రంబున ౩ నేడు మడిసె
 గావున ధృవములు ౩ గావు బ్రహ్మాదుల, శ్రీవిభవంబులు ౩ జీవితములు
 తే. గారూపకుండగునును క్రమనిచేత, విలలితము లగు నెలువవు ౩ వేయనేల
 యితరమేనొల్లనీమింద్రియముకొంత, నిలియన్నదిగ లతాంత్రకరండనగుచు,
 మత్తకోకిలము. ఎండమావులనంటిధద ము ౩ తెల్ల సార్కము లంచు ము
 ర్దులండు రోగనిధానదేహముతో విరి క్కుడు గాక యు
 ద్దండమన్మథవహ్ని నెప్పుడుం ౩ దప్పుడై యొకనాఁడుం జే
 రండు పారిము దుష్టసౌఖ్యరంపరా కమణంబునన్. 358

1. ఈవాక్యము మూలవిరుద్ధము. 'విజ్ఞా...గుణండ్లపు రక్షి...కాలంబు వగునీవు మాయతో
 షోడి...చక్రంబున బలిభక్తియొందుచున్న నన్ను రక్షింపుము' అని మూలము.

ఉ. శ్రీమహిళానుహితకరకవహాగశ్చైవ కైశ్చ కినుహా
ద్వాదశకరింబుచే నభయదాముః సేయపు నేను బాలుడు
దాసునవంశకరింబుచే నైశ్చింత్యుని ను నైశ్చింత్యుని
స్థిమదయం నరాంబుడను నైశ్చింత్యుని కేవల చోష్ట్యునివా. 353

వ. మహాబ్రాహ్మణుడనై యుచు బ్రహ్మమలంబును బ్రహ్మలై నమాయండును నేనాను
రూపంబుగం బయోషంబులు లేక కష్టమై నుండవలసిన భుక్తదానంబు
సేయదువు కంఠర్పణమేలిం బడుననినానీకూపంబుగం గూలు చున్నయూథడను
లం గూడి కూలెడినేను విషయకృత్తుని డాననానమనియగు హంబునం
జేసి కిక్కవలెఁ బాత్రుండ నైతి నను రక్షించి మజ్జకకుని వధియించుట నా
యందులఁ బక్షపాతంబు గాను మష్టనిమిషంబులందును శిష్టశ్రుతిమునిజన
రక్షాప్రకారంబును నీకు నైవ విధానంబు విశ్వంబు నివ గుణాత్మికం బయిన
విశ్వంబు సృజయించి యుండు బ్రహ్మేంద్రియ హేతుఁడగు నయ్యుకుండ వై రక్షిం
సంహారకాదినానానానాంబుల నుండుమవు నదంతాగౌరణకార్యాత్మకం బయిన
విశ్వంబునకుం బరమకారణంబు నివ సమాధిచేరి వీడు దా ననయెడిబుద్ధి
వికల్పంబు వోడుఁ గా నీకంటె నొం చెడ్డిము లేను బీజంబునందు వస్తుమా
త్రఘాతసాక్ష్యంబును వృక్షంబునందు నింత్యావస్థంబునం గలుగుతెఱుం
గున విశ్వంబులకు నయింద జగత్కృతిప్రకాశనానంబులం గలుగు నేచేత నయిన
విశ్వంబు నియంద నిలుపుకొని తొల్లి ప్రళయకాలపారావారంబునం బన్నగోద్ర
పర్యంకంబునం గ్రీమారహితంబై వై రజసుఘాతుభవంబు సేయుచు నిదితుని
భంగి యోగనిమిలితితోచుండవై మెలంగుడుఁ గొంతకాలంబునకు నీజకాల
శక్తిచేతం బ్రేరితంబు లై ప్రకృతిధర్మంబు లయినసత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి
సమాధి సాలించి విసిల్లు చున్నసినాభయందు వలవిడంబువలన నుప్పవించు
వటంబు తెఱుంగున నొక్క కమలంబునంధివించె నట్టికమలంబువలన నాల్పమో
ములబ్రహ్మ జన్మించి దిశలు వీక్షించి కమలంబునకు నొండొమనమాంబు
లే కుండుటఁ జెందించి జలూతి నాళంబుఁ బ్రవేశించి జలంబులందు నూలు
దివ్యచత్వరంబులు వెఁకి తనజన్మంబునకు నుపావాసకారణం బైననిన్ను దర్శింప
సమర్థుడు గాకి మిగిడి కమలంబుకడకుం దని విష్ణుయంబు నొంది చిరకాలం
బు నిర్భరతిపంబు సేసి పృథివియందు గంధంబు గనుచుండంబునం దనయందు
నానాసహస్రవదనశిరోనమననానాకర్ణ వక్త్రభుజకరచరణంబును బహువిధా
భరణంబును మాయాకలితుండును మహాలక్ష్మణలక్ష్మీతుండును నిజప కాశమా
రీకృతతమంబును బురుషోత్తమంబును నయిననిన్ను దర్శించె నయ్యవసరంబున.

క. ఘోటకవదనుడ వై మధు, కైటభులం దుంచి నిగమగణముల నెల్లం
బాటించి యజన కిచ్చిన, కూటఘంక విశ్వరుండవు కోవిదవంద్యు 361

వ. ఇష్టింబునఁ గృతతేతాద్వానరము లనుచుఁగయుగంబులందును దీర్ఘకృత్తి
నములఁజచ్చిరాకంబుల నవతరించి లోకంబుల సద్ధరించుచు ధరించుచు
హరించుచు యగాచకూలధర్మింబులం బ్రతిష్ఠించుచు నుండువపు జేవా
యవసరింపుము. 862

సీ. కామహర్షాదిరంధ్రసుతిక మై చిత్తంబు, భవపీఠాదింతకవవి సారదు
మమరాదిరంబుల క్షమరగి చొప్పుచు జహ్వా నివర్ణనమునకు క్షనిగడ నిదు
సుందరీని ఖయలఁ క్ష జాడఁ గోరెడిచూడ్కి, తాకకాకృత్యలవైఁదగులువడదు
విషాదుర్యాపలు క్ష వినఁ గోరువీచులు, వినవు యుష్మత్కథావిరచనములు

తే. పూణమురవడిఁ దిరుగు దుర్గదధములకుఁ
దనివు గొలువదు వైష్ణవధర్మమాలకు
నడఁగి యండవు క్షిప్రేంద్రియములు పురుషుఁ
గలఁచు నవతులు గృహమేధిఁ క్ష గలఁచునట్లు. 863

వ. ఇష్టింబున నిందియంబులచేతఁ జిక్కువడి స్వకీయసరియశరీరంబులందు మి
త్రాటుత్రభావంబులు సేయుచు జన్మమరణంబుల నొందుచు సంసారవైతరణీ
నిమగ్నం బునలోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయకారణుండ వైన
నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల మునునమాయందుఁ బ్రియభక్తు లయిన
వారల నుద్ధరింపుము. 864

మ. భగవద్వివృగుణానువర్తనసుభాస్రాప్తైకచిత్తుడ నై
బెగడక సుసరణోగ్రవైతరణిఁ క్ష భిన్నాత్ములై తావకీ
యగుణస్తోత్రపరాజ్యుభిత్వమున మాయాసౌఖ్యభావంబులక
సుగతిం గాననిమూఢులం గని మడిక క్ష శోకింతు నర్వేశ్వరా. 865

వ. జేవా ముసందులు నిజవిముక్తకాము లయి విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరిం
తురు కాముకిత్వంబు నొల్లరు విశ్వంబున వీరికి నీకంటె నొందు శరణంబు లేదు
గావున నిన్ను నెవించెదరు కొందఱు కాముకులు గెదవ్యయకంఠాతిచేతం దని
యనిచందంబునఁ దుచ్చుం (బులు పశుపక్షి క్రిమికీటసామాన్యం బున) మైథు
నాదిగృహమేధిసుఖంబులం దనియక కడపట నతిదుఃఖవంతు లగుదురు నీ ప
నాదంబు గలసుగుణుడు నిష్కాముం డయి యుండు మానవత్రజపతపస్సు
తాప్యమవంబులను నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థలనివాససమాధులును మోక్షమే
తుని లగు నమున నివి పవయు నిందియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబు లయి
విశ్రమించువారికి జీవనోపాయంబు లయియుండు డాంబికులకును వార్తాకరంబు
లయినభుంబులు గావు భక్తి లేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుండ
వైననకు బీజాకురంబులక్షణదీఁ గారణకార్యంబు లయిన నదసద్రూపంబులు

రెండు బ్రహ్మకామాంబులు గను గారెంజీయందును భక్తియోగంబున బుద్ధి
మంజుల మధనంబున నొక వ్రలంక వహించి నియెడు తెజంగున నిశ్చలబాస
గంతులు పంచసూతజన్మా తంబులును బ్రాణంబులు నిందియంబులును మనోబు
ద్ధులంబులచి తంబులును సేవ సగుణంబును నిర్గుణంబును సేవ గుణాభిమాను
లను జన్మమరణంబుల నొందువిబుధు లాద్యంతంబులు గానక నిరుపాధిపండ
వైకని న్నెఱుంగు తత్త్వజ్ఞు లనునవి స్వంసులు వేదాధ్యయనాదివ్యాపారం
బులు మాని వేదాంత ప్రతిపాద్యుండ వగునిన్ను సమాధివిశేషంబుల నెఱింగిసే
వింతు రది గానైన. 366

సీ. సీగృహంగణామయ నిటలంబు మోవంగ, మోదించి నిత్యంబు మృక్కండేని
సేమకల క్షవనికరచిర్లంబులు పలుమాలు నాటకం బలుకండేని
సేయధీశులుగా నెఱిగిపృథ్వంబులు, బ్రహ్మకామమున సమర్పింపండేని
సేవనంబులకు ల నిర్మలహృదయుండై, చింతించి మక్కువం జిక్కండేని

తీ. నిన్నుఁ జెరలార విడండేని సేకుసేవ, సేయ రాండేని బ్రహ్మంబుఁ జెందగలండే
యోగి యైన దావోవ్రతయోగి యైన, వేది యైన మహాతత్త్వవేది యైన.

౯. కావున భవదీయద స్యయోగంబు గృహ సేయ మని ప్రాతుం డైన ప్రహ్లాదుని
వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణుం డైనవారి రోమాలు విడిచి యిట్లనియె. 368

తా. సంకోచించితి నీచరితమునకుకా న దృఢ మాఁ గాక నీ
యంతిర్వాంఛితలాభ మెల్లం గరుణాఽయత్తుండ నై యిచ్చెదం
జింత జెందకు భక్తకామదుండ నే న సిద్ధంబు దుర్లోక్కుండకా
జంతుశ్రేణిక నన్నుఁ జూచినఁ బునర్జన్మంబు లే దర్భకా. 369

ఆ. సకలభావములను న సాధులు విద్వాంసు, లఖలభద్రవిభుండ నైననన్నుఁ
గోహు లి మృతాదుఁ న గోరుదు రిచ్చెదఁ, గోరు మెదియైనఁ న గుఱు నీవు.

వ. అని పరమేశ్వరుని ప్రహ్లాదునియందుఁ గలసకామత్వంబుఁ దెలియుకొఱకు
వంచింపి యిట్లాచిచ్చిన నతండు నిష్కాముం డైనయేకాంతి గావునఁ
గామంబు భక్తియోగంబునకు సంతరాయం బని తలంచి యిట్లనియె ¹నుత్పత్తి
మొనలు కామాద్యుభవాన క్తిగలనాకు వరంబు లిచ్చెద నని వంచింపనేల సం
సారిబీజంబులను హృదయబంధనంబులు నయినకామంబులకు వెఱచి ముము
క్షుండ నై సేమంబుకొఱకు సేమంబున నిన్నుండేరితిఁ గామంబులును నిందియం
బులును మనశ్శరీరధైర్యంబులును మనసాప్రాణధర్మంబులును లజ్జాస్మరణ
లక్ష్మీసత్యతేజోవిశేషంబులును నశించు లోకంబులందు భృత్యు లర్థకాము
లను రాజుల సేవింతురు రాజులు బ్రయోజనంబు లర్థించి భృత్యులకు నర్థం
బు లొసంగుదు రవిధంబు గాదు నాకు గామంబు లేదు నీకుం బ్రయోజ

కంబు లేదయినను దేగా నరమంక నయ్యెన వేనిఁ గామంబులు నృధిఁ బొం
దనవరంబు గృహ సేయము గామంబులు విడిచినపుకప్పుడు నీతోడ సమాన
విధపుం డ న కలసింహ పుమాత్మ ప్రహోత్రమ యని ప్రణవపూర్వకంబుగా
ననుష్ఠించిన హరి యి ట్లనియె. 371

సీ. నీయట్టినుట్టారనియ్యును నేకాంతము, నోర్పులు చూననిండుం గ నోర నొల్ల
ర ట్లెఁగ నిచ్చున గ నునులేచ్చ భక్తవై, నాగి మ్వంతరసగుయ మెల్ల
నిఖలభోగంబులు గ నెత్తభోగింపున కల్యాణబుద్ధి నాకథలు విచుము
సకలభూతములందు గ సంపూర్ణుఁ డగుచున్న, యజ్ఞేశు నీశ్వరు గ నాత్మ నిలిపి
ఆ. కర్మచయము లెల్ల గ ఖండించి పూజన, మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ
భోగముల నశించుం గ బుణ్యంబు వ్రతములఁ బాపసంచయములుపాము నిన్ను
వ. మఱియు మీఁదటఁ గాలవేగంబునం గ శేబరంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమా
నంబును దివిజరాజ జేయమానంబును బరిపూరితవశదేశంబును నయినయశంబు
తోడ ముక్తబంధుంక వై నన్ను డగ్గఱవపు వినుము. 373

ఆ. నదులు ప్రియముతోడ గ నాయవతారంబు, నీయుదారగీతగీతకరములను
మాననించునేని గ మఱి సంభవింపఁడు, కర్మబంధవయముఁ గ గడచిపోవు. 374
వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 375

సీ. దంష్ట్రి వై తొల్లి సోదరుని హిరణ్యాక్షు, నీవు సంపుటఁజేసి గ నిగ్రహమున
మాతండ్రి రోషపర్యుక్తుఁ డై నర్వహో, కేశ్వరుం బరము ని గ న్నెఱుంగ లేక
పరిపంథిపడి నీఁభక్తుంక జగురాకు, నపకారములు సేసె గ నతఁడు నేడు
నీశాంతవృష్టిచే గ నిర్మలత్వము నొందె, గావునఁ బాపసంస్కరములనఁ
తే. బాసి శుభాత్మకుఁ డ గాఁగ గ భవ్యగాత్రచరము వేడెన నాకిమ్ము గ వనజనేత్ర
భక్తసంఘాతముఖపవృత్తపవృత్తి, భక్తకల్పచవల్లికాశపటు లవిత్ర. 376

వ. అనిన భక్తుంకి భక్తవత్సలుం డి ట్లనియె. 377

మ. నిజభక్తుంకవు నాకు నిచ్చుం గనుబా గ నిత్రుండి త్రిపుప్తపూ
ర్వజులంగూడిపవిత్రుం డై శుభగతి గ వర్తించు విజ్ఞానదీ
పజితానేకభవాంధకారు లగుమగ్ధకుల్ వినోదించుచే
శబసుల్ దుర్జను లైన శుద్ధులు నుమీ గ సత్యంబు వైత్యోత్తమా. 378

సీ. ఘనసూక్ష్మభూతసంఘాతంబులోపల, నెల్లవాంఛలు మాని గ యెవ్వ రయిన
నీచందమున నన్ను గ నెఱుమ సేవించిన, ముద్భక్తు లగుమను గ మల్గురులకు
మఱి సేమ నీవ యోగ్యుడ వైతి విటమీఁద, వేదబోధిత మైత్రవిధముతోడ
జత్తంబు నామీఁదఁ గ జేర్చి మీతండ్రికి, బ్రేతకార్యములు సంక్రమితి జేయు
తే. మతఁడు రణమున నేడు నాగముగమర్చనమున నిర్మలదేహుండైనవ్యమహిమ

నవగతాఖిలకల్పముఁ గడై తనర్చి, పుణ్యలోకంబులకు నేఁగుఁ గ బుణ్యచరిత.

వ. అని యిట్లు నరసింహదేవుం డాన తిచ్చిన పిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్మదుండు పర లోకక్రియలు సేసి భూసురోత్తమాలచేత నభిషిక్తుఁ డయ్యె నయ్యెడం బ్రసాద సంపూర్ణముఖం డైనశ్రీనృసింహదేవుని జూచి దేవతాప్రముఖసహితుం డైన బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె.

380

నీ. దేవదేవాఖిలదేవేశ భూతభావన మీఁకు గాచేత గ విరము వడలి

మత్స్యవృజనులచే గ మరణంబు నొండక, మత్స్యఁడై నకలగర్భముఁబూఁ జెఱచి నేఁడు భిగ్యంబున గ నీచేత హతుఁ డయ్యెఁ, గల్యాణ మహారె లోకముల కెల్ల బాలు నీతని మహాభాగవతశ్రేష్ఠు, బ దికించితివి నృత్యుఁడయముఁ బాపి

తే. వరము గృహ సేసితివి మేలు గ వాఁడౌత, నీన్మసింహ వతారంబు గ నిష్కతోడఁ దగిలి చింతించువాఁలు గ కండకరుఁ, బాధ నొండక మృత్యువ్రతబారి బడరు.

382

వ. అనిన నరసింహదేవుం డిట్లనియె.

క. మన్నించి దేవశత్రుల, కెన్నెడు నిటువంటివఁము గ లీకుము పాపో

త్పన్నులకు వరము లిచ్చుట, పన్నగముల కమృత మిడుట గ పంకజగర్భా. 383

వ. అని యిట్లునతిచ్చి 'బ్రహ్మాదిదేవతాసమూహంబుచే బూజతుం డై భగవంతుం డైనశ్రీనృసింహదేవుండుదిరోహితుండయ్యెఁ బ్రహ్మదుండునుశూలికిఁ బ్రణమిల్లి తమ్మిచూలికి వందనంబులు సేసి ప్రబావతులకు మ్రొక్కి భగవత్కళ లైన దేవతలకు నమస్కరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిమునీంద్రసహితుం డై దైత్యదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్మదుం ¹బట్టంబు గట్టి యతనిచేతఁ బూజి తుం డై దీవించె నంత నీశానాదినిఖిలదేవతలు వివిధంబు లగునాశీర్వాదం బులచేత నాప్రహ్మదుని గృతార్థుం జేసి తమ్మిచూలిని మందట నిడుకొని నిజ స్థానంబులకుఁ జని రిట్లు విష్ణుదేవుండు నిజపార్శ్వచరు లిరువురు బ్రాహ్మణశాపం బునంజేసి ప్రథమజన్మంబున యతిపుత్రులైనహిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులనువరాహ నారసింహరూపంబుల నవతరించి వధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షసజన్మం బు దాల్చినరావణకుంభకర్ణులను శ్రీరామరూపంబున సంహరించె దృతీయ జన్మంబున శిశుపాలదంతవక్త్రు లనుపేరులం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణ రూపంబున ఖండించె నిష్విధంబున మూడుజన్మంబుల గాఢవైరానుబంధం బున నిరంతరసంభావితధ్యాను లై వారలు హరినిందాదిపాపవిముక్తు లై హరిం గదిసి రని చెప్పి నారదుం డిట్లనియె.

384

ఉ. శ్రీరమణీయ మైసనరసింహవిహారము నింద్రశత్రుసం

హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁ గ డైననిశాచరనాథపుత్రుసం

చారము నెవ్వఁ డైన సవిచారత విన్నుఁ బఠించిన శుభా

1, 'బట్టంబు గట్టె నతనిచేతం బ్రతిపూజితులై దీవించి బ్రహ్మదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరి' వ్రా.ప్ర.

కారముతోడ నేదయము . క గల్గెనిలోకము . జెందు భూనరా.

385

మ. బలజాత ప్రభవాదులు మనుమలోఁ క జన్మించి భాషాపలి

బలుకక లేనిజనార్దనాహ్వయవర్జిత హృదయ నీలంకలోఁ

జెలియై మేనమఱింది యై సచివుండై క చిత్రప్రియం జై మ

ఫలసంధాయకుండై చరించు టది నీకభాగ్యంబు రాజొల్లమా. End 386

— ధృ త్రిపురాసుర సంహారము ధృ —

క. బహుమాయుండైనమయుచే, విహతం బగుహరణియము క విఖ్యాతజయా
వహమున నీధగవంతుండు, మహితాత్ముండు ము న్నొసర్చె క మనుజువరేణ్య.

388

వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె.

క. ఏక ర్మంబున విభుఁ డగు, శ్రీ కంఠునియశమా నయన్గచే నుడివడియెక

వై కంఠుఁ డెవ్విధంబునఁ, గైకొని రిత్కిరి చెక్కఁగ నొనరించెన్.

389

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె.

390

క. చక్రాయుధబలయుతుఁగు, శక్రాదుల కోహటించి క శ్రమమున ననురుల్

సాకోశంబున నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయనిగవెనుకకు నధిపా.

391

వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును దుష్టయుండును
నైనమయుండు దనవిద్యాబలంబున నయోరజతనువర్ణవయంబులై యెవ్వరి

కిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికర్మశపరిచ్ఛదం
బులును గలిగిన త్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరులందఱు నందుం బ్రవే

శించి కామసంచారులై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి సనాయకానీకంబు లయిన
లోకంబుల నస్తోకంబు లయిననిజబలాతి రేకంబున శోకంబు నొందించిన.

392

క. లోకాధినాథు లెల్లను, శోకాతురు లగుచు శరణుఁ క జొచ్చిరి దుష్టా

నీకవిదళనాకుంఠక, శ్రీకంఠక భువనభరణకత్తోల్కంఠున్.

393

వ. ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతులై పూ

జించి కరకమలంబులు ముకుళించి.

394

క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, రపరాజితు లగుచు మాకు క నశ్రాంతంబుక

వపురాదిపీడఁ జేసెద, రపరాధికులను వధింపు క మగజాధీశా.

395

క. దీనులము గాక యవ్వుడ, దీనుల మై యుండుమేము క దేవాహితదో

ర్లీనుల మైనారము బలహీనుల మగుమమ్ము గావు క మీశాన శివా.

396

వ. అనిన భక్తవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతులైనగీర్వాణుల వెఱవకుం

డని దుర్వారబలంబున బాణాననంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు
సంధించి త్రిపురంబులపయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు

భక్తకాళిబాణంబునందంబునదబ్బాణంబువలన దేదీప్యమానంబులై యనేక

బాణసహస్రంబు ¹లుప్పటిల్లి రోష్ణులు నిండి వండి తెప్పలుగాఁ గుప్పలుగొని
త్రిపురంబులఁ గప్పె నప్పుడు లద్బలాపావక హేతినందోవాడఁ బ్రామాణ్యమున లై
గతాసు లైన త్రిపురసివాసులం దెచ్చి మహాయోగి యైనమయండు సిద్ధరస
కూపంబున నైచిన.

397

క. సిద్ధాన్తతరసమహిమను, శుద్ధమహావజ్రతుల్యశోభితతను లై
వృద్ధి బొందిరి దానవు, బద్ధతనిధాతృపావకోపము లగుచున్.

398

క. కూపావృణరగసిద్ధిని, దీపితు లై నీలిచి యున్నదేవహితూణ
రూపించి చింత నొందెను, గోష్ఠ్యజుఁ జూచి చక్రి కవహనాన్నితఁ డై.

399

కా. ఉత్పాదంబు నొక్క పాడమెద నై యూధంబు ఘాతించుచు
పత్నం దై శోభెంట బ్రహ్మ నవివేక కైకంతుఁ డేతెంచి యు
ద్భుత్వత్వంబున గుహమర్శరమం క ద్రాక్షా కిలోకించుచు
దత్తేభాగ్నినిమగ్ను లై మఱచి రాక్షసైత్యుల్ నివారింపగన్.

400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున ధేను వయ వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృ
తరంబు దావిన నెట్టింగి శోకాకలచిత్తు లయి నరకకూపపాలకలం జూచి మ
హాయోగియైనమయండు వెడ గుహకై దైవగతిం జరించి శోభింపక లి ట్లనయె.

ఆ. అనరూ లైన దనజ కైకంబు : రూలైన, నెంతసపుణులైన కైకవైస
దైవికార్థచమకం కై దప్పించుగా లేక, వేదు దనజులారి కై వగవ మనకు

వ. అని పలికె నంత విష్ణుండు నైజంబులై నధర్మజ్ఞానిద్యౌతపోషర కిసమ్మద్ధికియా
శక్తివిశేషంబుల శంభునికై బ్రాహ్మణ్యంబు నమర్పించి రథసూతకేతువర్మబాణా
సనప్రముఖసంగ్రామనాథవంబులు సేసినం గైకొని.

403

మ. శరె యై కాయుకి యై మహాకవచి యై క సన్నాహి యై వాహి యై
సరథుం డై సనియంతి యై సబలుం డై క సక్పేతకచ్చత్తుం డై
పరిమేళుం డొక బాణమున్ విడిచెఁ ద్రదాబాణనలజ్వలం
బరమఃల్ గాలె ఛటచ్చక్షిద్వ్య సభోభూమధ్యమల్ నండగన్.

404

వ. ఇట్లు మారండు దురితగాహంబు లై న త్రిపురంబుల వధిజన్మహూ రంబున భస్మం
బు సేసి కూల్చిన నమరిగరుడగిఁ దర్కసిద్ధనాధ్యయక్షనల్లభులు పీఠించి జయ
జయశబ్ద బలు సేయుచుఁ గుసుమవర్ణంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హరిం
చిరి బ్రహ్మరులు గీర్తించి రప్పరిసలు నర్తించిరి దివ్యకావ శిరుండుధిరవంబు
లును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచురంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజనీవం బగు
త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకులును సంతసిల్లి యుండ నయ్యవసరంబున.

ఆ. త్పాణకణములభంగిఁ కై త్రిపురంబులదహించి, పరముండవ్యయండుభద్రయశుండు
శివుండు పద్మపాది, జేగీయమానుఁ డై, నిజనివాసమునకు కై నెమ్మిఁ జనయె.

406

1. 'అ సంభవించి భూనభోంతరాశంబులు నిండి' అ. ప్ర.

వ ఇట్లు నిఃసూయావిశేషంబున మర్కటాకంబున విడంబించు చున్న విష్ణునిపరా
క్రమవిధానంబులు మునిజులందఱుమానంబులై సకలలోకకల్యాణాప్రదానంబు
లై యుండు నని నానందునకు ధర్మవంతుని కిట్లునియె. 407

అని నానందండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు చెలుపుట. అని

సీ. అనఘాశ్రమ సకలవర్ణాశ్రమాచారసహితధర్మ మెయ్యది ॥ మానవులకు
నేధర్మమున నరుం ॥ డిగ్ధవిజ్ఞానమా, భక్తియుఁ బ్రాప్తియుఁ గల బద్ధజునకు
సాక్షాత్పశుండవు ॥ సర్వజ్ఞుడవు నీవు, నెఱుంగరానిది ధర్మ మింత లేదు
నారాయణపరాయణస్వాంతు లనఘులు, శాంతులు సవయలు ॥ సాధువృత్తి

అ. వెఱయ చున్న ఘనులు ॥ మిఁదంటివారై, పరమధర్మపానచు ॥ భక్తిదలతు
రట్టిధర్మరూప ॥ మఘంబు నెఱింగింపు, విన గ నెచ్చ గలకు ॥ విమలచిత. 408

వ. అనిన నానందండు ధర్మరాజుం జూచి దాకొయఁగియందు నిశాశంబున నవ
తరించి భవనశోభనంబుకొఱకు బదిరికాశ్రమంబునఁ దపోనిరతుం డయి యు
న్ననారాయణనివలన సనాతనధర్మంబు విఁటి నది సెప్పెద సకలవర్ణం
బులజనులకు సన్మంబును దయయును నుపవాసాదిశ్రవణంబును శౌచంబును సైర
ణయు సదసద్వివేకంబును మనోనియమంబును హింసైది యజయంబును హిం
సలేమియు బ్రహ్మచర్యంబును దానంబును యథోచితజపంబును సంతోషం
బును మార్గవంబును సమదర్శనంబును మహాజనసేవయు గ్రాహ్యంబు లయిన
కోరికలు మానుటయు నిష్కలక్రియలు విడుచుటయు మితభాషిత్యంబును
దేహంబు గానితన్న వెఱికినుటయు నన్నెదికంబులు ప్రాణలకుం బంచి
యిచ్చుటయుఁ బ్రాణలందు దేవతాబుద్ధియు నాత్మబుద్ధి జేయుటయు శ్రీనా
రాయణచరణస్మరణకీర్తన శ్రవణసేవార్చన సమస్తా రదాస్యాత్మసమర్పణసత్కర్మం
బు లనెయెడి త్రింశల్లక్షణంబులు గలుగ వలె నందు సత్కులాచారం డయి
మంత్రవంతంబు లైనగర్భాధానాదిసంస్కారంబు లవిచ్ఛిన్నంబులు గల గల
వాఁడు ద్విజుండు ద్విజునకు యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనవానప్రతిగ్రహంబు
లనుమట్కర్మంబులు విహితంబులు రాజనకుఁ బ్రతిగ్రహవృత్తిరిక్తంబు లయి
యజనాదికర్మంబు లయిదును బ్రజాపాలనంబును బ్రాహ్మణులు గానివారివలఁ
దండశుల్కాదులు గొనుటయు హితకర్మంబులు వైశ్యునిఁ గృషివాణిజ్యగో
రక్షణాదికర్మంబులును బ్రాహ్మణకులనుసరణంబును విహితంబులు శూద్రునక
ద్విజశుశ్రూష సేయ వలయు. 409

సీ. విను కర్మగాదిక ॥ పృథ్వికంటెను మేలు, యాచింప నొల్లనియట్టివృత్తి
ప్రాప్తంబుఁగైకొనిబ్రదుకుకంటెను లెస్స, యనుదినంబును. ధాన్యమడిగొనుట
యెన్నఁచుమనంబు ॥ వధికకల్యాణంబు, పటిగ యెన్నులధాన్యభక్షణంబు

- శిలవృత్తికంటెనుశ్రేయ మాహణములఁ, బడ్డగింజలు దిని శబదకుఁ గనుట
 ఆ. యెడనుచోట వృత్తి కీర్తనలువృత్తులఁ, దగుఁ బ్రతిగ్రహంబునదగదు తలఁప
 నాపదవనరముల శనధముఁ డెన్నువహతి. వృత్తి నున్న దోషవిధముగాదు. 411
- వ. వినుము శివృత్తియు నుచ్యతీయు ముత మనియు నయాచితవృత్తి యమ్మ
 తి మనియు యీయీవర వృత్తి చృత మనియుఁ గర్వకవృత్తి ప్రవృత్తి మనియు
 నెన్నుచు రట్టి వృత్తు లెఱిగి పఠించుట మేలు పాణిజ్యంబు సత్యవృత్త మనియు
 శ్వవృత్తి నీచసేవ యనియుఁ ఒలుగుచు సర్వవేదముయుండు బ్రాహ్మణుండు
 సర్వదేవముయుండు శ్రుతియుండు బ్రాహ్మణశ్రుతియులకు నీచసేవనంబు గర్వ
 వ్యంబు గాదు. 411
- క. దముమును శౌచముఁ దేవమును, శమమును మార్దవముఁ గృపము శ సత్వజ్ఞాన
 త్మములును హరిభక్తియు హర్షము నిజలక్షణము లగ్రజాతికి నధిపా. 412
- ఉ. శౌర్యము దానశీలముఁ బ్రాణాదులు నాత్మజయముఁ దేజమున్
 ధైర్యము దేవధక్తియును ధర్మము సర్వముఁ గామున్ బుధా
 చార్యముకుండునీలలు శ సత్కృతియుం బరితోషణంబు స
 ద్విర్యము రక్షణంబు బృథివీవరశేఖర రాజచిహ్నముల్. 413
- క. ధర్మార్థకామవాంఛము, నిర్మలగురు దేవవిప్రగణిహార్షనముల్
 నిర్మలభావము. బ్రహ్మవము, శర్మకరత్వమును వైశ్యజనలక్షణముల్. 414
- ఉ. స్నేహము లేనివృత్తియు శుచిత్వము సన్నుతియున్ నిజేశులన్
 మాయలు లేక దాముటయు శ మంత్రము సెప్పక పంచయజ్ఞముల్
 సేయుటయున్ ధరామరులసేవయు గోవులరక్షణంబు స
 న్యాయము లేమియున్ మనుజగనాథ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్. 415
- సీ. నిలయును వాటించి శ నిర్మలదేహియై, శృంగార మేష్టాద్దుఁ శ జేయవలయు
 సత్యప్రియూపాసకుర యె వా జేస, చిత్తుంబు ప్రేమ రంజింప వలయు
 దాక్షిణ్యసంతోషకర్మమేధాను, దైవత మని ప్రియుఁ శ దలఁప వలయు
 నాథుఁ డేవధతి శ నడచి నామధతి, నడచి తద్బుధులసేవవలయు
- ఆ. మార్దవములఁ బ్రతికి శ మజ్జుభాషన, శయనపానరతులు శ జరుప వలయు
 విభుఁడు పతితుఁ డైన వెలది వాతి వత్స మహిమఁబుణ్యుఁ జేసిమనుషవలయు.
- క. తరుణి దనపాణిల్లభు, హఃభావముగా భరించి శ యతఁడును దానిన్
 సిరికై వడి వర్తించును, వారిలోకిముందు సుతరతానందమునన్. 417
- క. ఉపవాసంబులు వ్రతములు, దపములు వే యేల భర్త శ దైవత మని ని
 మ్నపటల గొల్పినాధ్వికి, నృపవర దుర్లభము లేదు శ నిఖిలజగమునన్. 418
- వ. మతీయు సుకరజాతు లమునరజక చర్మకారక నట బురుడక కైవర్తక మ్లేచ్ఛ
 భిల్లు లుపసత్కృతాతు లేష్వురకును జంజాల పుల్కన మాతిగజాతులకును

నామకలాగంబు లుంకన్మేలుః తొక్కహి సామలు వడిచి నాచరింప
నామకలాగంబు బుత్తిముంబుల నైక్యక నై నభివృద్ధిలు రేలు
లోకముంబున కుభారంబు ని కేదెడు లై నదెట్లు సెప్పదుః కాటుక
లుః నున్నెనుత్తేత్రంబు లాచు సెను నుండు జల్లిక నీజంబులు నిస్తేజంబు లై
యుండి లెప్పుగ నుంకురింపు విరంచకస్మృతిభారావర్షంబున దహించు
దాహకత్వంబు లేక శాంతి కెందు నుండు వేల్పు హక్యంబులు ఫలింపవు త్వా
భంబున నుండుతకామాయుధామాయుధ గామోన్మత్తంబు బై నచి త్రంబు కామం
బులు దనిసి నిష్కామం బై విరిక్తి నొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోక
నెప్పుడు దప్పక నిజసంశాచావిహితంబున వర్తిండునందుండు మెల్లన
న్వాభావికకర్మపరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాణమాత్రంబునఁ బురుషునికి
వర్ణంబు సిద్ధికింపం బని లేదు శమదమాదివర్ణలక్షణా వ్యవహారంబులఁ గన
వలయు నని మఱియు నారదుం డిట్లనియె.

419

క. క్రమమున వర్ణంబులచి, హృయు లెల్లను జన్మఃబకియె న నాశ్రమముంధ
ర్యము లెత్తించెన చిన్నియు, సమ నాహితీ హృవముశూలః సదమలశీలా. 420

వ. వినుము బ్రహ్మచారి మౌనీకౌపీయక్షోపవీత కృష్ణాశివపలాశ దండకమండలు
ధరుండును సుహృదహీనశిరోరుహుండును దర్శనాస్తుండును శీలప్రశస్తం
డును మౌనియు నై త్రిసంస్కారంబు బ్రహ్మగామత్తి జపించును నాయం
ప్రాతివసనంబుల నర్కశావకగురుదేవతాపాననంబులు సేయుచు గురమందిరం
బునకు జని దాసునివలదంబున భక్తి నిగమసామనస్యంబులు గలిగి పేదంబులు
సమప్రమ నభ్యయతోప క్రమావసానంబుల గురుచరణంబులను నమస్కరించుచు
రేలు మూలులు విహితకృపంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి
యరుజ్జగ్గొ మితిభోజనంబు గావించుచు సర్వకాలంబుల నుపనసించును
సంగనలందు సంగనాసక్తులందు బ్రయోజనమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు
గురు పరాగవలన నభ్యంగనకేక ప్రసాదశరీరమర్దన మజ్జనరహస్యయోగం
బులు వర్జించుచు గృహంబున నుండక జితేంద్రియబ్ధింబున సత్యభాషణు
డను సంచరింపవలయు.

421

ఆ. పాలఃతి దావనహ్నిః పురుషుః డాఙ్మఘటంబు, కరఁగ కుండరామకదిసెనేని
బ్రహ్మయైవఁ గూఁతుఁ డ బట్టక మానఁడు, వడుగు కింతి పొత్తునలదు నలదు.

వ. వినుము స్వరూపసాత్కారంబున దేహి బహిరిందియాదికం బయినయింత
యు నాభాసమాత్రంబుగా నిశ్చయించి యెంచాఁక జీవుడు స్వతంత్రుం డయిన్మ
యాశ్చర్యంబు గానుండు నంతదక్షత నంగన యిది పురుషుండ సేనియెడి భద్ర
భక్తి యొక ర్థవ్యంబుగాను బ్రహ్మచారియతిగృహస్థులందెవ్వఁడై నఁ జిత్రంబు

పరిపక్వంబు గాక యద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఱు డగుం గావున
రహస్యంబునఁ బుత్రిక నైసం డాయ కుండ వలయు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు ? సేయక చుదనభూషణాద్యలం
కరణము లెల్ల మాని ఋతుకాలమునకా విజభార్యః బొందుచు
దరుణులఁ జూడఁ బాఱక ధృతవ్రతుఁ డై మధురూసవర్జియై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగుకొవిదుఁ డొక్కగృహస్థు భూవరా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుం డై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితం బైన
వేదత్రయంబును బఠియించి విజాధికారానుసారంబుగ నర్థవిచారంబు సేసి తన
బలంబుకొలఁది గురువులకు నభీష్టుంబు లొసంగి గృహంబున నొండె వసంబున
నొండెనైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించియొండె బ్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునం
దు నగ్నియందు నాత్మనుండు సర్వభూతంబులందు నచ్యుతదర్శనంబు సేయుచు
నిందియవ్యవసాదిమగుండు గాకయెఱుక గలిగి వర్తిండుచు బ్రహ్మంబునొందు.

ఁ. వినుము వన ప్రస్థునకుకా, మునికథితము లైనవియమగ్నములు గల వాచో
ప్సన వసగతుండై మెలఁగెడి, ఘనుండు మహర్లోకమునకు 3 గమనించు నృపా.

వ. అట్లమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వనంబునకుంజని దున్నక పండెడిరీవారా
దికంబు లగ్నిపక్షంబు సేసి యొండె నామంబులు సేసి యొండె నర్కపక్షంబు
లైనఫలాదు లొండె భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయినచరు
పురోడాశంబు లొనర్చుచుఁ బ్రతిదినంబును బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి
నూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు నగ్నికొఱకుఁ బల్లకాల యైవఁ బర్వతకం
దరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమ వాయు వహ్ని వర్షాతపంబులకు సహి
చుచు నఖిశ్రష్ట కేశతనూరుహంబులు ప్రసాధితంబులు సేయక జటిలుం డై వసి
యించుచు దండాక్షిపకముండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పండ్రెండైన
నెనిమి దైన నాలు గైన రెండైన నొకవత్సరం బయినఁ దపఃప్రయాసంబున
బుద్ధిహాశంబు గాకుండ ముని యై చరించుచు దైవవశంబున జరారోగంబుల
చేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానిసమయంబున నిరశనవ్రతుం డయి
యగుల నాత్మారోపణంబు సేసి సన్న్యసింబియాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబు
లును గాలియందు నిశ్వాసంబును దేహంబులోపలనూష్మంబును జలంబుల రసం
బును ధరణియందు శల్యరూపప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబు
తోడ వాక్కును నిందునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు
గతితోడఁ బదంబులును బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపసంబును మృత్యువం
దు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును
పాయువందు స్పర్శంబుతోడఁ దృక్కును సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ

జక్షువులును సలిలంబులందుఁ బ్రచేతస్పహిత యయిజహ్వయు షీతియందు గంధసహితం బయిజహ్వణంబును జండునియందు మహారథంబులతోడ మనంబును గవి యై బ్రహ్మయందు జోధంబుతోడ బుద్ధియు రుద్రునియం దహంకారంబుతోడ నుమత్స్వంబును క్షేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును బరంబునందు గుణంబులతోడ వైకారికంబును షిరిదింది యటమీఁదఁ బృథివిని జలంబునందు జలంబును దేజంబునందుఁ దేజంబును వాయువునందు వాయువును గగనంబునందు గగనంబును సహంకారతత్త్వంబునందు సహంకారంబును మహత్తత్త్వంబునందు మహత్తత్త్వంబును బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతిని నక్షరుండైనపరమాత్మయందు లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయినక్షేత్రజ్ఞుని నక్షరత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుండై దగ్ధకాష్ఠుం డైనవహ్నిచందంబునఁ బరమాత్మ యైననిర్వకారబ్రహ్మంబునందు లీనుండు గావలయు.

427

క. అనఘ వనప్రస్థుం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు సలుపుచు మఱియుకా
మనె నేని సన్న్యసింపం, జను నటమీఁదటను ముక్త్యసంగత్వమునన్.

428

వ. ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జరిపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టండును నిరవేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూతసముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నైకావీనంబునకు నాచ్ఛాదకమాత్రం బైనవత్త్వంబు ధరియించి దండాదివ్యతిరిక్తంబులు విసర్జించి యాత్మపరంబులు గానిశాత్త్వంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాదివిద్యల నభ్యసింపక భేదవాదంబులైనతర్కంబులు దర్శింపక యెంచును బక్షీకరింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచింది యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక మత్తాదిప్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ వసియింపక యూహారనోకకకరాత్రినిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తంబైన పరమాత్మయందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్మయం బైనవిశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మం బయినయాత్మ నవలోకించుచు జాగరణస్వప్నసంధిసమయంబుల నాత్మనిరీక్షణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులు గాని వస్తుప్రకారంబున లేవనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధ్రువంబుగా దనియును మృత్యువు ధ్రువం బనియు నెఱుంగుచు భూతదేహంబులసంభవనాశంబులకు మూలం బయినకాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నివ్వీధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డై దండాదిచిహ్నంబులు ధరియించి యెండై ధరియింపక యెండై బహిరంగవ్యక్తచిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైనయాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనిషి యై సౌఖ్యనుసంధానాభావంబున మనుష్యులకూఁ దనవలన నున్మత్తశాల మూఁకులకెఱంగుఁ జూపుచుండ వలయును.

429

... ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము. ...

- క. మునివల్ల భుం డజగరుఁ డను, సునయుండు హిరణ్యకశిపుఁనూనుండును ము
న్నొనరించిన సంవాదము, విను మీయర్థంబునందు ఓ వెలయు నరేంద్రా. 480
- వ. తొల్లి భగవద్వీయం డయిన ప్రహ్లాదండు గతివయామాత్యసమేతుం డయి
తాకిత తత్త్వంబు నెఱింగెడి కొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్కనాఁడు
కావేఁతీరంబున సహ్యపర్వతతటంబున ధూళిఘాసరితంబు లయిన కరచరణా
ద్యవయవంబులతోడ గూఢం బైననిర్మలతేజంబుతోఁ గర్మాకారవచోలింగవర్ణా
శ్రమాదుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁ బడక నేల నిద్రించుచు నజగదప్రతభకుం డైన
మునిం గని డాయం జని విధివత్ప్రకారంబున నర్పించి మునిచరణంబులకుశీరంబు
మోపి మ్రొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిచ్చయించి యిట్లనియె. 481
- సీ. భూమి నుద్యోగియై ఓ భోగియై యుండెడి, నరునికై వడి మునిసనాథ నీవు
ఘనశరీరము చాల్చిశకదలవు చిత్ర ము, ద్యమయుక్తనకుఁ గాని ఓ ధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని ఓ తగుభోగములు లేవు, భోగికిఁగాని సంపూర్ణమైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక, నేల నూరక వడి ఓ నిద్రవోవు
- త. నీకు నెట్లు గలిగెనరుపమదేహంబు, సముండ వార్యుండవు విశారదుండవు
బుద్ధినిధిని జనులఁబొగడవు దెగడవు, నిద్ర ప్రతిదినంబు ఓ నిలువనేల. 482
- వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదం డడిగిన వికసితముఖుం డయి ముసీంద్రుండు దదీయమధు
రాలాపసుధారస ప్రవాహంబులు గర్జంబులఁ బరిపూర్ణంబు లైన నతని నవలో
కించి యిట్లనియె. 483
- సీ. ఆంతరంగికదృష్టిసంతయు నెఱుఁగుదు, వార్యసమ్మతుండ వీరవసురవర్య
విశ్వజంతువులప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణములు నీయెఱుంగగనివి లేవు
భగవంతుఁ డగువారి ఓ పాయక నీమనో, విధి రాజులుచు ఓ వెలుఁగుతేని
క్రమమునబహుళాంధకారంబుఁ బరిమార్చు, బరమసాత్త్వికుండవుభద్రబుద్ధి
- త. వైసనీవు నన్ను ఓ నడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల ఓ విస్తరింతు
నిన్నుఁ జూడఁ గలిగె ఓ నీతోడిమాటల, నాత్మశుద్ధి గలిగె ఓ ననఘచరిత. 484
- వ. వినుము ప్రవాహకారిణి యైవిషయంబులచేతం బూరింప రానితృప్తచేతం బడి
కర్మంబులఁ బరిభ్రామ్యమామండ నైననేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించు
చు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున
స్వర్గద్వారంబును సధర్మంబున శునక నూకరాదితిర్యగ్గతుయోనిద్వారంబుల
నొంది క్రమ్మతి మనుష్యుం డై పుట్టవలయునని వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖమో
క్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు సేయు దంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియా
నివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుండై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులు

మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గావని పరీక్షించి నివృత్తుం
డ నై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధభోగంబుల ననుభవించుచు
నుండును నిష్క్రియంబునఁ దనకు సుఖయాపం బైన పురుషార్థంబు దనయందుఁ
గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు నైవాలజాలనిరుద్ధంబులైన శుద్ధజలంబుల
విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాతెడుమూఢునివడువున సత్యంబు గాని
ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్రపరిభ్రాంతిం దై నుండు దైవతంత్రంబు
లైన దేహదులచేతనాత్మకసుఖంబును దుఃఖినాశంబునుఁ గోరుచు నిరీశం దైన
వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియునుం గాక మర్త్యునకు ధనంబు
ప్రాప్తంబయిన నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన
ధనవంతులు నిద్రాహారంబులులేక రాజ చోర యాచక శత్రు మిత్రాదినర్వస్థలంబు
లందును శంకించుచు దానభోగంబులు మఱచి యుండుదురు ప్రాణార్థవంతు
లకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయకోపధరాగ శ్రమాదులు వాంఛా
మూలంబులు వాంఛ లే కుండ వలయును. 435

మ. సరిఘల్ గూర్చినతేనె మానవులకుఁ శ సంప్రాప్త మై నట్లు లో
భఁతు ల్ గూర్చినవి త్తముల్ పరులకుం శ బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశి యై
తిరుగం బోనిమహోరగంబు బ్రదుకుఁ శ దీర్ఘాంగ మై యుండియుం
జరకాలం బగు వానివ ర్తనము నేఁ శ జింతించి యేకాంతి నై. 436

క. అజగరమును జాంటింగయు, నిజగురువులుగాఁ దలంచి శ నిశ్చింతిండు నై
విజనస్థలిఁ గర్మంబుల, గజబిజ లేకున్నవాడ శ గౌరవవృత్తిన్. 437

నీ. అజినవల్కలదుకూలాంబరంబులు గట్టి, యైనఁ గట్టక యైన శ నలరుచుండు
నాందోళికారథహాయనాగముల నెక్కి, యైన నెక్కక యైన శ నరుగుచుండుఁ
గర్భూరచందనశక్తస్తూరికాలేప, మైన భూరజ మైన శ నలఁదికొందు
భర్తృశయ్యలనైనఁ శ బర్ణశీలాత్మణ, భస్మంబులం దైనఁ శ బండుచుండు

ఆ. మానయుక్త మైన శ మానహీనం బైనఁ, దీయ నై న్నమిగులఁ శదిక్తమైనఁ
గుడుతు సగుణ మైన శ గుణవర్జితంబైన, నల్పమైనఁ జాల శ నధికమైన. 438

క. లే దని యెవ్వరి వడుగను, రా దని చింతింపఁ బరులు శ రప్పించినచోఁ
గాదని యెద్దియు మానను, భేదము మోదమును లేక శ క్రిడితు మదిన్.

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నఁడు, వందింప వనేకవీడ శ వచ్చిన మది నా
క్రందింప విభవముల కా,నందింపఁ బ్ర కామవర్తనంబున నధిపా. 440

మ. ఇట్లు గోడెలు లేక యొక్కసమయంబున దిగంబరుండనై పితాచంబుచందంబున
మరుచుండు బెక్కుదినంబులంగో లెఁ బెనుఁబాపవర్తనంబుఁ గైకొని నిమిలితలో
మర్త్యంబున నేకాంతభావంబున విష్ణునియందుఁ జేర్చి వికల్పంబు భేదగ్రాహకచి
త్తవర్తనంబు నర్థయోగవిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును నహం

కారంబునందు నహంకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూతియందు లయంబు నొందించి సత్సంబు దర్శించుచు కిరక్తి నొంది స్వానుభవంబున నాత్మస్థితుండై యుండును నీవు భగవత్పురుండవు గావున రహస్యం బైన యకమహంసభక్తంబు (స్వానుభవగోచరం బైనతెజంగున నీకు హృద్గోచరం బగునట్లు) సెప్పితి ననిన విని. 441

క. ఘను నజగఁగమునివల్లభు ననుజేయఁడు పూజనీసి క తగ వీడ్కొని నె
మ్మనమున సంతోషించుచు, జనియెక నిజగేహమునకు క శశికులతిలకా. 442

వ. అనిన యధిష్ఠితుం డిట్లనియె. 443

క. ననుజోఁటిజడగృహస్థుఁడు, మునివల్లభ యిట్టిపదవి క మోదంబున నే
యనువునఁ జెందును వేగము, వినిపింపుము నేఁడు నాకు క విజ్ఞానిధీ. 444

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె గృహస్థుం డయినవాఁడు వాసుదేవార్పణంబుగా గృహోచితక్రియ లనుసంధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారా
యణదివ్యావతారకథాకర్ణనంబు సేయుచు నయ్యెవిహితకాలంబుల శాంత
జనులం గూడి మెలంగుదుఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదిసంగంబులు గలవంటి వని
యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తి లేక నక్తునికైవడి వెలుపలఁ బురుషకారంబు
లొనర్చుచుఁ దగులంబు లేక విత్తంబు లిచ్చి జనక సుత సోదర సఖ జ్ఞాతి
జనుల చిత్తంబులు సమ్మదాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యనిధానదైవ
లబ్ధిబులవలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ
జొచ్చి యుదరపూరణమాత్రంబు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగమృగమూ
షిక మర్కట మక్షికాఖరోష్ఠ్రంబుల హింసంపక పుత్రులధంగి నీక్షించుచు
దేశకాలదైవంబులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచు శునకపశుత
చండాలాదులకైన భోజ్యపదార్థంబులు దగినధంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలబ్ధంబు
లగునశనాదులచేత దేవఋషిపితృభూతమానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహా
యజ్ఞావశేషంబుల సంతర్పామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును
సమర్పించుచు నుండవలయు. 445

ఆ. జనకగురుల నైనఁ క జంపు నర్థమునకై, ప్రాణ మైన విడుచు క భార్యకొఱకు
నట్టిభార్యఁ బురుషుఁ కడతిథిశుశ్రావ సేయించి గెలుచు నజితు క నీశు నైన.

ఆ. పరముఁ డీశ్వరుండు క బ్రాహ్మణులుఖమన, నాహరించి తుష్టుఁ క డయినధంగి
నగ్నిముఖమునందు క హవ్యరాసులు గొని,యైనఁ దుష్టి నొందఁ కడనఘచరిత.

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మర్త్యపశుప్రముఖ
జాతులందును సంతర్పామియు బ్రాహ్మణాననుండును నైనక్షేత్రజ్ఞునందు నయ్యె
కోరికలు సమర్పించి సంతర్పణంబు సేయ వలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణ
పక్షంబునందు దక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయుంబగలు సమ మైనకా

లంబులందును వ్యతిపాతంబులందును దినక్షయంబులందును సూర్యచంద్ర
గహణంబులందును శ్రవణవ్యాసశిష్యులందును వైశాఖశుక్లతృతీయయందును
గార్తీకశుక్లసప్తమియందును హేమంతశిశిరంబులలోన నాలుగవ్యక్తలందును
మాఘశుక్ల నవమియందును మాసవక్షతంబులతోడం గూడినపున్నమలం
దును ద్వాదశితోడం గూడినయతరాత్రయ శ్రవణసూర్యాధలందును నుత్త
రాత్రయ సహితంబు లయినయే కాదశులందును జన్మనక్షత్రయుక్తదివసంబు
లందును మఱియుఁ బ్రశస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజులకు శాస్త్రంబు
లును జనహోమస్నాన ప్రతీకంబులును దేవభావ్యాణ సమారాధనంబులును
నాచరింపవలయు భార్యకుఁ బంసవనాదికంబును నెవత్వంబునకు జాతకర్మాదికం
బును ననకు యజ్ఞసీతాదికంబును బ్రేతజపలకు దిహనాదికంబును మృతదివ
సంబున సాంవత్సరికంబును జరప వలయు.

448

మ. విను మేదేశములక దయాగుణతపోవిద్యాన్వితంబై నవి
ప్రసిదానంబు వసించు నేస్థలములక శ్రీ భాగీరథీముఖ్యవా
హిను లుండుక హరిపూజలెయ్యెడల భూమిష్ఠ ప్రకారంబులం
దనకక భూవర యిట్టిచోటులఁ దగుక శ్రీ ధర్మంబులం జేయఁగన్.

449

క. హరియందు జగము లుండును, హరిరూపము సామపాత్రమం దుండు శివం
కర మగుపాత్రము గలిగిన, నరయఁగ నది పుణ్యదేశ శ్రీ మనఘచరిత్రా.

450

చ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గహాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహాశ్ర
మంబును నైమిశంబును ఫాల్గుణంబును సేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలి
యును వారణాసియు మధురాపురియును బంపాబిందుసరోవరంబులును నారా
యణాశ్రమంబును సీతారామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన
కలాలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబును (హరిసేవాపరు లైనపరమ
భాగవతులు వసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును) శుభకాముండైనవాఁడు సేవింప
వలయు.

451

ఆ. భూవరేంద్ర యిట్టిపుణ్యప్రదేశంబు, లందు నరుండు సేయ్యనట్టిధర్మ
మల్పు మైన నది సప్తవాస్తగుణాధిక, ఫలము నిచ్చు హరికృపావశమున.

452

న. వినుము చరాచరం బయనవిశ్వ మంతయు విష్ణుమయం బగుటండేసి పాత్రనిర్ణ
యనిపుణు లైనవిద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు
దేవఋషులును బ్రహ్మపుత్రు లైనసనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయం
బున నగ్రపూజకు హరి సమ్మతుం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన
బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు దన్నిమిత్రంబు నారా
యణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుంగుము ఋషి.నరతిర్యగ
మోక్షదంబులు పురంబులు నానియందుఁ ధారితమృంబులతోడ జీవధూపం

బున భగవంతుని కముహూరి వర్తింతుమనేసి పురుషుని కనఁ బ్రసిద్ధుఁడయ్యె
నందుఁ దిర్వగ్భాతులకంటె కఠినత్వంబు పురుషునియందు విలసిల్లుట జేసి పురు
షుండు పాత్రంబు పురుషునికైన హరితఁడు నైవేద్యంబును ధరించుచు
సంశోషవిహ్వతహగరిష్ఠుఁ డైవభావ్యాదుండు పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన
నాత్మజ్ఞానపరిపూర్ణుం డయినయోగి ముఖ్యపాత్రుఁడని పలుకుదురు పరస్పర
పాత్రంబులకు సహింపఁగనుష్యులకుఁ బూజనార్హులుగాఁ ద్రేతాయుగంబు
నందు హరిప్రతిమలు గల్పింపఁబడియెఁ గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు
పాత్రపురుషుడై యు లైనవారిలకుఁ బ్రతిప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థప్రదంబు
గాను మందాధికారులకుఁ బ్రతిహర్షియై పురుషార్థప్రదం బును. 403

ఆ. అఖిలలోకములకుఁ హరి దైవతము నూడఁ గాకి దైవతము ధర్మరాధినాథ
పదపరాకలేశఁడని క్రిచేఁ దైలోక్య. పాపనంబు సేయు బ్రాహ్మణుండు. 404

వ. అట్టిబ్రాహ్మణజనులందు, గర్భంజులుఁ కచోనియు వేదశాస్త్రంజులు జ్ఞాన
యోగినియుఁ నై కొందఱు వర్తింతు రందు జ్ఞాననిష్ఠులక ననంతఫలకామియైన
గృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కవ్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యం
బులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిరువుర నైన నొకరి నైన
చిత్తకార్యంబునకు మువ్వుర నైన నొకరి నైన భోజనంబు సేయింప వలయు
ధనవంతుని కైనను శ్వాపిస్తారంబు గర్భవ్యంబు గాను దేశకాలప్రాప్తకండ
మూలఫలాదికం బయినహరినైవేద్యంబున విధిచోదిత ప్రకారంబుగా శ్రద్ధ
తోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టినయన్నంబు గామదం బు యథేయఫలకారి
యగు ధర్మతత్త్వవేది యైనవాఁడు శ్రద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక
భక్షింపక చరింపవలయుఁ గండమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింస
నంబున సంభవింపదు పాణిహింస సేయక వర్తించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు
లేదు యజ్ఞవిదు లై సిహ్నము లయినప్రాచీలు బాహ్యకర్మంబులు విశేషి
యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుఁ గర్మమయంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు.

క. పశువులఁ బొరిగొని మఖములు, విశవములుగఁ జేయుదురుఁ విక్షించి తిముకొ
విశసనము సేయునో యని, క్రశిమిక బెగఁ డొందు భూత, గణము నరేంద్రా.

వ. అది గావున ధర్మవేది యునునవాఁడు దైవప్రాప్తంబు లయినకండమూలాది
కంబులచేత నిత్యనైమిత్తిక క్రియలఁ జేయ వలయు నిజధర్మబాధకం బయిన
ధర్మంబును బరధర్మప్రేరితం బయినధర్మంబును నాభాసధర్మంబును బాషండ
ధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుఁ డయినవాఁడు మాంసవలయు నైసర్గిక
ధర్మంబు దురితిశాసనమరం బు నిరనుండు ధర్మార్థంబు యాత్ర సేయించు
నైన ధనంబు గోర వలవను జీవనోపాయంబుకు నిట్లుఁ దిరుగక కార్పణ్యంబు
లేక జీవించుచు మహాసర్పంబు తెలుగునసంతోషంబుననాత్మరాముండై యెద్ది

యుం గోరక బ్రదికెడినుగుణునికి గలసఖంబు గామలోభంబుల దశదిశల
 బోధానంబు సేయివానికి సిద్ధింపదు పాదరథిలు గలవానికి ధర్మ రాకంటకాదుల
 పలక భయంబు లేక మెలంగి నలవడుభంగి గామంబులవలన నివృత్తిగలవానికి
 నెల్లకాలంబును భద్రంబగు నుపన్యమాచకను జన్మదైన్యంబునకును బురుషుండు
 గృహపాలక శునకంబుకై పడి సంచరించుచు సంకల్పి లేక చెడు సంతోషి గాని
 విప్రవిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నింద్రియలోలత్వంబున
 విజ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దగ్విజయంబు సేసి
 యు బుభుక్షుపిపాసలవలన గామపాపంబును హింసవలన గ్రోధపాపంబును
 జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబున గామంబును గామవర్జనంబున గ్రోధం
 బును సర్థానర్థదర్శనంబున లోభంబును నద్వైతానుసంధానంబున భయం
 బును నాత్మానాల్మవివేకంబున శోకమోహంబులును సాత్త్విక సేవనంబున
 దంభంబును మానంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింస
 యు హితాచరణంబున భూతలం బయినదుఃఖంబును సమాధిబలంబున దైవిక
 వ్యక్తయం బ్రాణాయామాదికంబు మన్మథవ్యథయు సాత్త్వికాహారంబుల నిద్ర
 యు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును నుపశమంబున సత్త్వంబును గురు
 భజనకుశలుఁ డై (శీలంబున) జముంపవలయు. 457

క. వారిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన, గురువున్ నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి కుంతితభక్తిం
 దిరుగుపురుషుశ్రమ మెల్లను, గరిశౌచముక్రియ నిరర్థకం బగు నధిపా. 458

ఉ. ఈవనజాతనేత్రుఁ బరశమేషు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషున్
 దేవవరేణ్య సజ్జనవిధేయు ననంతః బురాణయోగిసం
 సేవితసాదపమ్మఁ దమకచిత్తమఃలన్ నరుఁ డంచు లోకు లి
 చ్ఛావిధిఁ జూచు చుండుమరు క సన్మతి లేక నరేంద్ర చంద్రమా. 459

వ. విచుము వడింది ముంబులలోన నొకటియందుఁ దత్పరులై యిచ్ఛాపూరణ
 విధానంబులఁ జరితారుల మైతి మనువారలు భారణాభ్యాససమాధిమోగం
 బుల సాధింప లేరు కృషీ ప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులు గాని మోక్షసా
 ధనంబులు గావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగుఁ జిత్తవిజయ ప్రయత్నం
 బున సన్నసించి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభిక్షున్నంబు భక్షించుచు
 శుద్ధవివిక్తసమ ప్రదేశంబుల నొక్కరుండు నాసీనుఁ డై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణా
 వాచ్ఛారణంబు సేయుచు రేచః పూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరో
 ధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు
 చేసి మతలునంతకు నిజనానాగ నిరీక్షణంబు సేయుచు నివ్విధంబున యోగా
 భ్యాసంబు సేయివానిచిత్తంబు గాఢరహితం బయినవహ్ని తేజంగున శాంతిం
 బొందు గామపాదరథి వేధింపబడక ప్రకాంతసమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు

బ్రహ్మనుభవమున్నవంబు నీచు నె నానియు నెగయు నేగదు.

460

మ. భగవోదేవుడు నన్ను నెంచి యతి ధైర్యమునానైకాచుండు

2. వివర్ణించి పునర్విలాసమునఁ దగ్ధాస్తినిం దియకా కేని లో

భరతిం గ్రక్కినకూడు మంచి దనుచుకా కి భజించి జీవించుదు

ర్షసుచందంబున హాస్యజీవనం దగుకా నానాప్రకారంబులన్.

461

క. మఱి మనఁ గ్రమియను బడుక్రియ నిలఁబడునోడలాత్మగాదుకేమేయం బనుచుం

దలఁతురు తజ్ఞులు వొగడదు. 3. 2. త నొడలాత్మ యనుచు క నజ్ఞు లిలేకా.

ఆ. న్రతము మానదగదుకదవడుగుఁగట్టుకొని. గ్రియలుమానదగదుకదవడుగతునికొ

డవసి కూర నుండి క దగదు సన్నాస్తినికొ, దరుణితోడిపాత్తు క దగదు తగదు.

సీ. రథమఁ మే నెల్ల సాగరధి బుద్ధి యింద్రియ, గణము గుట్టుములు పరగములుమనము

ప్రాణాదిదశవిధమునఁబు లిరుసు ధ, రాధరసతులు రథభాంగకములు

బహుళతరం బై చరబంధంబు జిత్రంబు, శబ్దాదికములు సంకారభూము

లభిమానసంయతుం క డయినజీవుడు రథి, ఘనతర ప్రణవంబు క కార్మకంబు

తే. శుద్ధజీవుండు బాణంబు క శుభదమైన, బ్రహ్మ మంచితలక్ష్యంబు క పరులు రాగ

భయమడద్యేషకోకలోకభ ప్రమాహ, మానఁ త్పరముఖములుమానవేంద్ర.

వ. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయినరథంబు దనవశంబు నేసికొని మహాభాగవత

చరణకమలసేవానిశితం బయినవిజ్ఞానఖండంబు ధర్మంబు శ్రీమన్నారాయణకరు

ణానలోకనబలంబున రాగాదిశత్రునిర్మూలనంబు గావించి ప్రణవబాణానసంబున

శుద్ధజీవశరంబును సంధించి బ్రహ్మ మనియెడిగుటిమందుఁ బడనేసి యహంకార

రథికుండు రథితత్వంబు మాని నిజానందంబున నుండ వలయు నట్టివిశేషంబు

సంభవింపనిసమయంబున బహిర్ముఖంబు లయినంద్రియఘోటకంబులు బుద్ధి

సారథినహితంబు లై స్వాభిమానరథికుని ప్రమత్తత్వంబు దెలిసి ప్రవృత్తిమార్గం

బు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునం గూల్చిన.

465

ఆ. విషయశత్రు లెల్ల క విక్రాంతితోడ సా, రథినమీతుఁ డయిన క రథికుఁ బట్టి

యు గ్రతిమిరమృత్యుత్యయత మగుసంసార, కూపమధ్యగుందుఁగూల్తు రథిప.

466

వ. వినుము వైదికకర్మంబు ప్రవృత్తంబును నివృత్తంబును నన రెండు దెలుంగులయ్యె

నందుఁ బ్రవృత్తంబునఁ బునరావర్తనంబును నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధిం

చుఁ బ్రవృత్తకర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబు లన రెండుమార్గంబులు గల వందు

హింసాద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు లయినదిర్శి పూర్ణమాన పశు సోమయాగ

వైశ్యదేవ బలివారణప్రముఖంబు లైనయాగాదికంబు లివ్వంబులు దేవతాలయ

వన కూప తటాక ప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తకర్మంబున దేహంబు

విడిచి దేహంతరారంభంబు నొందుదేహి హృదయగ్రంబు వెలుంగ వాని

తోడ నింద్రియములను గూడ భూతసూక్ష్మయంత్రంపై ధూమదతీణాయన
కృష్ణకర్మకాంతి దర్శించులవలన సోమలోకంబు జేరి భోగవసానంబున విలీన
దేహంపై పృష్ఠిద్వారంబున గ్రహంబున నోవధిలతాన్నశుక్లరూపంబులం
బ్రహ్మంజీ భూమియందు జన్మించి నది పునర్జన్మరూపం బయినప్రేమార్ద్రంబు
నివృత్తకర్మనిష్ఠం జయినవాడు జ్ఞానదీక్షణంబు బయినయంద్రియంబులందుఁ
గ్రియాయజ్ఞంబుల యజించి యంద్రియంబుల దర్శనాదిరంకల్పములం బయిన
మనంబునందు వికారయుక్తం బయినవశంబును వాక్కునందు విద్యావీలతన
యయినవాక్కిను విర్లసమదాయంబునందు వర్లసమదాయంబును సకారాది
సర్వత్రయాత్మికం బయినయోగకారంబునందు నోంకారంబును బిందువందు
బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మ
మందు నిలువ వలయును దేవమార్గం బయినయత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివా
ప్రాహ్న పూర్ణిమారాకలవలన సూర్యద్వారంబును బ్రహ్మలోకమునందుఁ జేరి
భోగావసానంబున స్థూల పాధి యైనపిత్తంపై స్థూలంబును సూక్ష్మంబునందు
లయించి సూక్ష్మపాధి యైనతైజసంపై సూక్ష్మంబున గారణంబునందు లయించి
కారణోపాధి యైనప్రాజ్ఞంపై గారణంబును సాక్షీస్వరూపంబునందు లయించి
తేజస్వంపై సూక్ష్మలయంబునందు శుద్ధాత్మంపై యవ్యధంబున ముక్తుండగును.

- ఆ. అమరనిర్మితంబు శలై యొప్పసిత్వదేవ, సరణు లేవ్వఁ డెఱుంగు శత్రుదృష్టి
నట్టివాఁడు దేహి శయై మోహమున నొండఁ, డతిశయించి బుద్ధి శవపానాథ.
- వ. వినము దేహదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధికత్వంబున నంతముం
దును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును సంగీతంగంబున భోక్తయు
బరంబున నపరంబును జ్ఞానంబున జ్ఞేయంబును నచనంబున వచ్యమును నప్రకా
శమునఁ బ్రకాశంబును నైనవస్తువునకు వేటొండు లేదు ప్రతిబింబాదికంబువస్తు
త్వంబునంజేసి వికల్పితంబై తలంపంబడుభంగినైంద్రియకం బైనసర్వంబును సర్గ
త్వంబున వికల్పితం బయి తోచుం గాని పరమార్థంబు గాదు దేహాదికంబులు
మిథ్యాత్వకంబులు వానికి హేతువు లయినతీతిప్రముఖంబులకును మిథ్యా
త్వం బగుట సిద్ధంబు పరమార్థకు నవిద్యచేత నెంతడదవు వికల్పంబు దోచు
నెంతడదవును భ్రమంబునుం దోచు నవిద్యానివృత్తి యైన సర్వంబును
మిథ్య యని శాస్త్రవిధినిషేధంబులు కలలోపల మేలు గన్న తెఱుం గగు
భావాద్వైతక్రియాద్వైతద్రవ్యాద్వైతంబులు మూఁడు గల వందుఁ బటతంతు
న్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్త్యేకత్వాలోచనంబు సేసి విక
ల్పంబు లే దని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు
లేనసర్వకర్మంబులను ఫలశదంబు సేయక పరబ్రహ్మార్పణంబు సేయుట,
క్రియాద్వైతంబువుత్తమిత్రకళితాదిసర్వపాణులకుం దనకును శేషంబునకు

అంచభూతాత్మకత్వంబున లోక యోగ్యం డనుపగమాత్వంబును నగ్రకానం
బులయెడలై కన్యదృష్టిఁ జేయట క్రవ్యాదైర్వ్యతంబు నేర్పుకనాత్మకత్వానుపగం
బున నదైర్వ్యత్రయంబునఁ బిలాకించి వనశేదబుద్ధియుఁ గర్మశేదబుద్ధియుఁ కన్య
శేదబుద్ధియును సుషంబులుగాఁ జలంచి ముని యైవవాడు మానవలయు.

క. వాదములు వేయు నేటికి, వేదో కవిధిం జరించువిభుఁడు గృహమం
దాదిరమున నారాయణ, పాదంబులు గొలిచి ను క్రిపదమున కేఁగున్. 470

కా. భూపాలో త్రమ మీకు భ కిగఁమఁన్నా ద్రిక్ చందోజేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజయ్యగ్నిమఁకఁ పించు లై క నేవించి కాదే మక్షణో
గాత్మంఘములోఁగ జక్కక నమస్తాకాదేనిచేత లై
యేపారంగ మఖంబు కేసితిని దేవేంద్ర భానంబునన్. 471

... వారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము. ...

వ. కినుము పోయినమహాకల్పంబునందు గంధర్వులలోన నుపబర్హణం డనుపేర
గంధర్వుండ నైననేను సాంవర్సమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబుల సుందరంఁకుఁ
బ్రియుండ నై క్రిడించుచు నొక్కనాఁడు విశ్వ సప్త లై న బ్రహ్మలు దేవత్ర
మయెడియాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు నేయుకొఱకు నప్పురో
జనులను గంధర్వులనం జేరిన. 472

అ. క్రతువులోని కేఁగుగంధర్వగణముతోఁ, గలసి పోయి విష్ణుగౌతమ లచటఁ
గొన్ని పాడి సతుల. క గూడి మోహితుండ నై, తలఁచి నితి నంత క ధరణీనాథ.

క. వారిజగంధులపొత్తున, వారిం గైకొనక తలఁగి క నచ్చిన బుద్ధి
వా రెఱిగి కాప మిచ్చిరి, వారింపంగ రానిరోషవశమున నధిపా. 474

అ. పంకజాక్షు నిదటఁ ? బాడక కామినీ, గణముఁ గూడి చనినకల్యమమున
దగ్ధకాంతి వగుచు క ధరణీతలంబున, శూద్ర బాతినతికి క సుతుండ వగుము. 475

వ. అని యిట్లు విశ్వ సప్తలు శపించిన నొక్క బ్రాహ్మణదాసికే బుత్తుండ నై జన్మిం
చి యందు బ్రహ్మవాదు లయినపెద్దలకు శుశ్రూష నేసినభాగ్యంబున నిశ్చుహా
కల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్తుండ నై జన్మించితి. 476

అ. కౌశలమున మోక్షగతికి గృహస్థుఁ డేధర్మ మాచరించి క తగిలి పోవు
నట్టిధర్మ మెల్ల క నతివిశదంబు గాఁ, బలుకఁబడియె నీకు క భవ్యచరత. 477

మ. అఖిలాధారుఁ డజాదిదుర్లభుడు బ్రహ్మం బైనవిష్ణుండు నీ
మఖమం దర్పితుఁ డై నివాసగతుఁ డై క మర్త్యాకృతిక సేవ్యుఁ డై
సఖ యై చారకుఁ డై మనోదయతుఁ డై క సంబంధి యై మంత్రియై
సుఖదుం డయ్యె భవన్మహామహిమ దాఁ క జోద్యంబు ధాత్రిశ్వరా. 478

వ. అని యిట్లు నారదుండు సెప్పినవృత్తాంతంబంత ను విని ధర్మనందనుఁడు ప్రేమ
విహ్వలం డై వాసుదేవునిం బూజించె వాసుదేవధర్మనందనులచేతఁ బూ

జనం శై నారకమాయ దేవమార్గంబునం జనియె నని శుకయోగీంద్రుండు
పాండవపౌత్రులకుం జెప్పె నని నూతుండు శౌనకాదాలకుం జెప్పిన. 479

క. రాజేవనదృశలోచన. రాజేవభవాదిదేవరాజవినుత వి
భ్రాజితకీర్తితావృత, రాజేవభవాండభండ 3 రఘుకులతిలకా. 480

మాలిని. ధరణిహితృరంతా 3 ధర్మమార్గానుగంతా
నిరుపమచయవంతా 3 నిర్జరాంతిహంతా
గురుబుధసఖారా 3 కుంభినీచక్రభారా
సురభయపరిహారా 3 సూరిచేతోవిహారా. 481

గద్యము. ఇది శ్రీ సరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర, కేసనమంత్రిపుత్రసహజపాం
త్వ పాతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణం
బునందు ధర్మసందనునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యాకశిపులపూర్వజన్మవృ
త్తాంతంబు సెప్పుటయు హిరణ్యాకశిపుడితినంవాదంబును సుయజ్ఞోపాఖ్యానం
బును యమసల్లాపంబును బ్రహ్మవరలాభగర్వితుం డైనహిరణ్యాకశిపుచరిత్రం
బును బ్రహ్మదవిద్యాభ్యాసకథయును బ్రహ్మదహిరణ్యాకశిపులసంవాదంబును బ్ర
హ్మదువచనంబు ప్రతిష్ఠింప హరి నరసింహరూపంబున నావిర్భవించి హిరణ్యా
కశిపుని సంహరించి ప్రహ్లాదునకు నభయం బిచ్చి నిఖిలదేవతానివహ ప్రహ్లాది
స్తూయమానం డై తిరోహితుం డగుటయుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును
నీశ్వరుండు ద్రిపురంబుల దహించుటయు వర్ణాశ్రమధర్మవివరణంబును బ్రహ్మ
దాజగరసంవాదంబును స్వధర్మప్రవర్తకుఁ డగుగృహస్థుండు ముక్తుం డగుమా
ర్గంబు నారదుండు ధర్మజనకుఁ డెలుపుటయు నారదుసీపూర్వజన్మవృత్తాంతం
బును ననుకథలం గలసప్తమస్కంధము. 482

ఓం తత్ సత్ స్రవహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

అష్టమ స్కంధము.

మన్నామ పయోద

శ్యామ ధరాభృల్లలామ శ జగదభిరామా

రామా జనకామ మహా

ద్దామ గుణస్తోమధామ శ దశరథరామా.

1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్ముచిశ్రేష్ఠులకు నిఖలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరిసమేతుం డైననూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుండు ఘకయోగీంద్రుం గనుంగొని.

2

క. వినబడియెను స్వాయంభువ,మనువంశము వర్ణధర్మమర్యాదలతో
మనుజులదనుజులవేల్పుల,జననంబులు సప్త లేల్ల శ జనియించుటయన్.

3

ఉ. ఏమనుకాలమందు హరి శ ఈశ్వరుఁ డేటికి సంభవించె నే
మేమి యొనర్చె నమ్ముచువు శ లే రతఁ డక్రియఁ జేయు చున్నవాఁ
డేమి నటించు మీఁద గత శ మెమ్మది సజ్జను లైనవారు ము
న్నే మని చెప్పు చుండురు ముగ్ధిశ్వర నా కెఱిగింపవే దయన్.

4

వ. అనిన ఘకుం డిట్లనియె.

5

క. ఈ కల్పంబున మనువులు, ప్రాకటముగ నార్చురైరి శ పదునలుపురలో
లోకములజనుఁపుట్టువు, లాకథితము లయ్యె వరుస శ నఖలములు నృపా.

6

వ. ప్రథమమనువైనస్వాయంభువునకు నాకూతిజీవహూతు లనునిరువురుగూఁతులు
గలరు వారికిఁ గ్రమంబునఁ గపియజ్ఞనామంబుల లోకంబులకు ధర్మజ్ఞాన
బోధంబు నేయకొఱకు హరి పుత్రశ్వంబు నొందె నందుఁ గపిని చరిత్రంబు
మన్న చెప్పంబడియె యజ్ఞచరిత్రంబు సెప్పెద వినుము.

7

మ. శతరూపాపతి గామభోగవిరతి శ సంత్యక్తభూభారుడై
సతియుం దాను¹ను గానకేఁగి శతవర్షంబుల్ సునందానదిన్
వ్రతి యై యేకపదస్థుఁ డై నియతుఁ డై శ²వాచంయమస్ఫూర్తితో
గతదోషుండు దపంబు నేసె భువనశ్రభ్యాతంబుగా భూవరా.

8

- వ. ఇల్లు తపంబు సేయుచు స్వాయంభువమనువు దనమనంబులోన.
 నీ. సృష్టిచే నెవ్వడు శ్రీ¹చేతనపడ కుండు, సృష్టి యెవ్వనిచేతనచే జనించు
 జగములు నిద్రింప శ్రీ భాగవాతతనొంది, యెవ్వడు బ్రహ్మాండ శ్రీ మెఱుంగుచుండ
 నాత్మ కాధారంబు శ్రీ బలంబు నెవ్వడే, నెవ్వనినిజభనం శ్రీ బింతపట్టుఁ
 బాడఁగాన రాకుండ శ్రీ బాడఁగను నెవ్వడే, నెవ్వనిదృష్టికి శ్రీ నెదురు లేదు
 ఆ. జననవృద్ధివిలయశుంఖతఁ జెందక, యెవ్వఁ డెడప కుండు శ్రీ నెల్లయెడలఁ
 సన్మహాత్మ్యతత్త్వసంజ్ఞ నెవ్వడు దాన, శిశ్వరూపుఁ డనఁగ శ్రీ విస్తరిల్లు. 10
 వ. అని మఱియు నిరహంకృతుడును నిర్గతబుద్ధుడును నిరాశియుఁ బరిపూర్ణుడును
 ననన్యప్రేతుండును స్పృశియౌపరుండును నిజమార్గసంస్థితుండును నిఖిలధర్మ
 భావనుండును నైనపరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద నని యుపనిషదర్థంబులు
 పలుకు చున్నమనువుం గనుగొని. 11
 క. రక్కసులు దినఁగఁ గడఁగిన, వెక్కసముగ యజ్ఞనామశ్రవిష్టుడు వారిం
 జక్కడచే జక్రధారల, మిక్కుటముగ వేల్పు లెల్ల శ్రీ మే లని పొగడన్. 12
 వ. ఇది ప్రథమమన్వంతరం బింక ద్వితీయమన్వంతరంబు వినుము. 13
 నీ. స్వారోచిషుం డన శ్రీ సప్తార్చిబిడ్డఁడు, మనువు వానికి నాద్యుత్తమత్సుషేణ
 రోచిష్మదాదు లాఃరూఢపుత్రులు ధాత్రి, నేలిరి రోచనుఁ శ్రీ డింద్రుఁ డయ్యె
 నధికులు తుషితాదుర్లమరు లూర్జుసంభ, ముఖ్యులాధ్యులుస ప్రమునులు నాఁడు
 వేదశిరుం డనుశ్రవిపునిదయితకుఁ, దుషితకుఁ బుత్రుఁ డై శ్రీ తోయజాత్యుఁ
 ఆ. డవతరించెను విభుఁ శ్రీ డన శశీత్వవ్రస, హస్తమునులు నధికు శ్రీ లయినవారు
 ఘను లనుగ్రహింపఁగౌమారక బ్రహ్మ, చారియగుచు నతఁడు శ్రీ సలివేనతము.
 వ. తదనంతరంబ. 15
 నీ. మనువుమూడవవాఁడురమనుజేంద్రయు త్తముం, డనఁబ్రియవ్రతునకునాత్మజుండు
 పాలించె నిల యెల్ల శ్రీ బవనస్పంజమయజ్ఞ, హోత్రాదు లాతనిశ్రపుత్రు లధిక
 గుణులు వసిష్ఠునిశ్రకొడుకులు ప్రమథాదు, లైరి సప్తరులు శ్రీ నమరవిభుఁడు
 సత్యజి త్రనువాఁడు శ్రీ సత్యభద్రాద్యులు, సురలు ధర్మునికిని శ్రీ సూన్యతకును
 ఆ. బుట్టి సత్యనియతిఁ శ్రీ బురుషోత్తముఁడు సత్య, సేనుఁ డనఁగ దుష్ట శ్రీ లయతుల
 దనుజయశ్చపతుల శ్రీ దండించె సత్యజి. నిత్రుఁ డగుచు జగము శ్రీ మే లనంగ. 16

—శ్రీ గణేంద్రమోక్షణ కథాప్రారంభము, ౧—

- వ. చతుర్థ మనువుకాల(ప్రసంగం)ంబు వివరించెద.
 నీ. మానవాధీశ్వర శ్రీ మనువునాలవవాఁడు, తామసుం డనఁగ ను శ్రీ త్తమునిభ్రాత
 పృథ్వీపతులు కేతుశ్వమనరభ్యాత్యాదు, లతనిపుత్రు లు పద్మ శ్రీ రధికబలులు
 వత్సకపారివీర శ్రీ సంజ్ఞలు వేల్పులు, శ్రీ శిఖనామమువాఁడు శ్రీ దేవవిభుఁడు

590, గజేంద్ర మోక్షము.

మునులు జ్యోతిర్వ్యయము ముఖ్యులుహరిపుత్రై, హరిమేధుఁడగుబ్రీతిహరిణియందు

అ. గ్రాహబద్ధుఁ డయినగజరాజు విడిపించి, పృథ్వీమనుఁచలనం గ బాపి కాచి
హరి దయాసముద్రుం గ డఖిలలో కేశ్వరుం, జలిన శుక్రవం జూచియవనివిభుఁడు.

క. సీరాట వనాటములకుం, బోరాటం జెట్లు గలిగెం గ బురుహోత్తముచే
నారాట మెట్లు మా నెను, ఘోరాటవిలోని భద్రకుంజరమునకున్. 19

క. మునినాథ యాకథాస్థితి, వినిపింపుము వినంగ నాకు గ వేడుక పుట్టె
వినియెడ గల్గేంద్రియముల, పెనుఁబడువు నేయ మనముం గ బ్రీతిం బొందన్.

క. ఏ కథలయందుం బూజ్యశ్లోకుండు హరి సెప్పెఁబడుచు గ సూరిజనముచే
నా కథలు పుణ్యకథ లని, యాకర్ణింపుదురు పెద్ద గ తిహర్షమునన్. 21

వ. ఇవిధంబుం బ్రాయోపవిష్టుం డైన పరీక్షిన్ను రేండురాజు బాదరాయణి నడిగె
నని చెప్పి సభాసదు లయిన మునుల నవలోకించి సూతుండు పరమహర్షసమే
తుండై చెప్పె నట్లు శుకుండు రాజున కిట్లనియె. 22

సీ. రాజేంద్ర విను సుధాశరాశిలో నొకపర్వతము త్రికూటం బనం గ దనయమందు
యోజనాయుత మగునన్నతత్వంబును, నంతియవెడలుపు గ నతిశయిల్లు
గాంచనాయస్సారకలధౌతమయములై, మూడుశృంగంబులు మొనసియుండ
దటశృంగబహుకర్మధాతుచిత్రితములై, దిశలు భూనభములుం గ జేజరిల్లు

తే. భూభూజలతాకుంజరపుంజములను, మ్రోసి పట తెంచుసెలయేటికొమ్మత్రములును
మరిగి తిరిగెడుదివ్యవిమానములును, జటులఁ గ్రీడించుకన్నరశచయముం గలిగి.

వ. అది మఱియును మాతలుంగ లనంగ లుంగ చూత కేతకీ భల్లాత కామ్రాతక
సరళ పనన బదరీ వకుళ వంజుళ వట కుటజ కుండ కురవక కురంటక కోవిదార
శిర్డూర నారికేళ సిందువార చందన పిచుమంద మందార జంబూ జంబీర
మాధవీ మధూక తాల తక్కిల తమాల హింతాల రహల సాల ప్రియాళు
బీ ల్యాచులక క్రముక కదంబ కరవీర కదళీ కపిత్థ కాంచన కందరాళ శిరీష
శీంశు పాశోక పలాశ నాగ పుష్పాగ చంపక శతపత్ర మరువకమల్లి కామతల్లికా
ప్రముఖనిరంతరవనంతసమయ సౌభాగ్యసంపదంకుర పల్లవిత కోరకితకుసుమిత
ఫలితలలిత విటప విటపివీరున్నివహలంకృతంబును మణివాలుకానేకవిమలపులిన
తరంగిణీసంగతవిచిత్ర (విద్రుమ) లతామహోద్యానశుకపికనికరనిశితసమంచిత
చంచూపుటనిర్దళితశాఖశాఖాంతర పరిపక్వఫలరంధ్ర ప్రవర్షితరసప్రవాహ బహు
ళంబును గనక మయసలిలకాసార కాంచనకుముడక హ్లాతక ములపరిమళమిలితకలహ
హార సంతతాంగీకారభార పరిశ్రాంతశాంతాసమాలింగితకుమార మత్తమధుకర
విటసముదయసమీపసంచారసముదంచిత శకుంత కలహంస కారండవ జల
కుక్కుట చక్రవాక బక జలాక కోయష్టికముఖరజలవిహంగవినరనివిధకోలా
హులబధిరీభూతభూనభోంతరాళంబు యదుహినకర కాంతమరకత కమలరాగవజ్ర

జైహూర్య (నీల గోమేధిక పువ్యరాగ సునోహర)కనక కలధౌతమయానేకశిఖర
తటదరీవిహరచూణ విద్యాధర విబుధ సిద్ధ చారణ గరుడగంధర్య కిన్నర
కింపురుషమిథునసంతతసరసనల్లాపసంగీత ప్ర సంగమంగళాయతనంబును గంధగజ
గవయ గండభేరుండ ఖడ్గ కంఠీరవ శరభ శార్దూలశత చమర శల్య భల్లసారంగ
సాలావృక వరాహ మహిష మర్కట మహోరగ మాన్జులూరిః ఖలమ్మగనాథ
సమూహ సమరసన్నాహసంరంభసంచరితశరణాగతమనఃకరింబునై యొప్పు
నప్పర్వతసమీపంబునందు. 24

క. భిల్లి భల్ల లలాయక, భల్లక ఫణి ఖడ్గ గవయ శ వలిముఖ చమరీ
ఝిల్లి హరి శరభక కిటి, మల్లాద్భుత కాక ఘూక్రమయ మగునడవన్. 25

కా. అన్యాలోకనభీకరంబులు జితాశ్రానేకసానీకముల్
వన్యేభంబులు గొన్ని మ త్రతనులై శ వ్రజ్యావిహారాగతో
దన్య త్వంబున భూరిభూదరదరీద్యారంబులం దుండి సా
జన్యకీడల నీరుగాలి పడి కానసారావగాహార్థ మై. 26

ల. అంధకార మెల్ల శ నద్రిగుహంతర, వీధులందుఁ బగలు శ వెఱచి డాగి
యెడరు వేచి సంభ్యసనినఁడు వృద్ధతనున్న, వెడలెననఁగగుహలు శ వెడలెఁగరులు.

క. తలఁగవు కొండల కై నను, మలఁగవు సింగముల కై న శ మార్కొనుకడిమిం
గలఁగవు పిడుగుల కై నను, నిల బలసంపన్నవృత్తి శ నేనుఁగుగున్నల్. 28

సీ. పులులమొత్తంబులు పొదరిండ్లలోఁచూటు, ఘోరభల్లూకముల్ శ గుహలుసొచ్చు
భూదారములు నేలఁబొటియలలో డాగు, హరివంతముల కేఁగు హరిణచయము
మడుపులఁజొరబొటు శ మహిషసంఘంబులు, గండకైలంబులఁ శ గవులు ప్రాకు
వల్మీకములు సొచ్చు శ వనభుజంగంబులు, నీలకంఠంబులు శ నింగి కెగయు
తే. వెఱచి చమరీమ్మగంబులు విసరు వాల, చామరంబులవిహరణ శ్ర మమువాయ
భయదపరిహేలవిహరించు శ భద్రకరుల, గాలి వాటిరమాత్రాన శ జాలి. బొంది.

క. మదగజదానామోదము, గదలని తమకములఁ ద్రావి శ కడుపులు నింకం
బొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదమల, కడుపులు ¹జంజా మ్మటంచు శ గానము సేసెన్.

క. తేఁటి యొకటి యొరు ప్రియకును, మాటికిమాటికిని నాగశయదజలగింధం
బేటి కన్ తన్నుఁ బొందెడి, బోఁటికి నందిచ్చు నిండుబోటుఁడనమునన్. 31

క. అంగీకృతరంగనాత్రి, తంగీమదగంధ మగుచుఁ శ దద్దయు వేడ్క
సంగీతవిశేషంబుల, భృంగీగణ మొప్పె మ్రాను, పెట్టెశిమాడ్కిన్. 32

క. వల్లభలు వాటి మునుపడ, వల్లభ మని ముసరిరేని శ వారణదానం
బొల్లక మధుకరవల్లభు, లుల్లంబులఁ బొంది రెల్లయుల్లాసంబుల్. 33

చ. అప్పుడు. 34

- మ. కలభంబుల్ సెరలాడుఁ బల్వలము లాశ్రమానించి మట్టాడుచున్
ఫలభూజంబులు రాయుచుం జిత్తుజొంపంబుల్ వడిన్ మేముమం
బులులం గాతెనుపోతులన్ మృగములం శ బో నీక శిక్షించుమం
గొలంకుల్ సొచ్చి కలంచుచున్ గిరులపై శ గొట్టిళ్లు గోరాడుమన్. 35
- క. తొండంబుల మదజలవృత్తగండంబులఁ గుంభములను శ ఘట్టన సేమం
గొండలు దలక్రిం దైపము, బెండుపమున్ దిశలు నూచి శ బెగడున్ జగముల్.
- క. ఎక్కడఁ జూచిన లెక్కకు, నెక్కువ యె యడవి నడుచు శ నిభయూధములో
నొక్కకరినాథుఁ డెడతెసి, చిక్కె నొకక రేణువోటి శ సేవింపంగన్. 37
- వ. ఇట్లు వెనుక ముందట నడుమ నుభయపార్శ్వంబులఁ దృపార్ధితంబు లై యరుగు
దెంచునేనుంగుగములం గానక తెఱంగు లిప్పి తొలంగుడుపడి యీశ్వరా
యత్తం బైనచిత్తంబు సంవిత్తంబు గా కుండుటంజేసి తానును దన కరేణుసము
దయంబును నొక్కతెను వై పోవుచు. 38
- సీ. పల్వలంబుల లేతశ్రవచ్ఛిక మచ్చికఁ, జెలుల కందిచ్చు నశచ్ఛికము లేక
నివురుజొంపములఁ గ్రోవ్వెలముపూఁగొమ్మలఁ, బ్రాణవల్లభలకుఁ శ బాబువెట్టు
ఘనదానశీతలక్రగ్ధ తాళంబుల, దయుతలచమ టార్పు శ దనువు లరసి
మృదువుగాఁ గొమ్ముల శమెల్లన గళములు, నివురుచుఁ బ్రియలతో¹ నెఱువువలపు
- తే. పిఱుదుచక్కట్ల డగ్గటి శ ప్రేమతోడ; డాసి మూర్ఖనిదివికిఁదొండ్లంబుసాచు
వెద వివేకించు గ్రిడించు శవిశ్రమించు, మత్తమాతంగమల్లంబుశ్రమహిమతోడ.
- సీ. తనకుంభములపూర్ణతకు డిగ్గి యువతుల, కుచములు పయ్యెడత్రకొంగు లీగఁ
దనయానగంభీరతకుఁ జాల కబలల,యానంబు లందెల శ నండగొనగ
దనకరశ్రీగని శ తలఁకి బాలలచిటు, దొడలు మేఖలదీప్తి శ దోడు పిలువఁ
దనదంతలుచి కోడి శ తరుణులనగవులు, ముఖచంద్రదీప్తు శ మునుగు దిగువఁ
- తే. దనదులావణ్యరూపంబుఁ శ దలఁచి చూడ, నంజనాభ్రముకపిలాదిశహరిదిశేంద్ర
దయుతలండఱుదని వెంటఁదగిలినడవఁ,గుంభివిధుఁ డొప్పె నొప్పిలకుప్పవోలే.
- వ. మఱియు నానాగహనవిహారణమహిమతో మదగ జేంద్రంబు మార్గంబుఁ దప్పి
పిపాసాపరాయత్తచి త్తంబున మత్తకరేణువులమొత్తంబునుం దానునుం జనిచని.
- మ. అటఁ గాంచెం గరిణీవిధుండు నవపుల్లంభోజకహ్లాదమున్
నటదిందీవరవారముం గమతమీశగ్రాహమర్వారమున్
వట హింతాల రసాల నాల సుమనోవల్లికుటీతిముం
జటులోద్ధూతమరాళచక్ర బకసంఘారంబుఁ గాసారమున్. 42
- వ. ఇట్లనన్యపురుషసంచారం బై నిష్కళింకం బైన ముప్పంక జాకరంబుఁ బోడఁగని.

సీ. తోయజగంధంబు శ దోగినచల్లని, మెల్లనిగాడ్పుల శ మేను లలరఁ
గమలనాళాహార్యవిమలవాక్కులహంస, రవములు సెవులపంశువులు సేయ
పుల్లడించీవరాంభోరుహమోదంబు, ఘ్రాణరంధ్రంబుల శ గారవింప
నిర్మలకల్లోనిర్దృతాసాగంబు, వదనగవ్యారములకవాడు జేర్చు

తే. ద్రిజగదభినవసాభాగ్యరదీప్తమైన, విభవ మీక్షణములకును శ విందు సేయ
నరిగిపంచేంద్రియవ్యవహారములను, మఱచిమ త్రేధ యూథంబుకమడుగుసాచ్యె,

క. తొండంబులఁ బూరించుచు, గండంబులఁ జల్లుకొనుచు శ గళగళరవముల్
మెండుకొన వలుదకడుపులు, నిండక వేదండకోటి శ నీటిం ద్రావెన్. 46

వ. అప్పుడు.

మ. ఇథలోకేంద్రుడు మాస్తరంధ్రముల నీ శ రెక్కించి పూరించి చం
డభమార్గంబున కెత్తి నిక్కి వడి నుడ్డాడించి పింజింప నా
రభటికా నీరములోనఁ బెల్లెగసి నక్రగ్రాహపాతీనముల్
నభమం దాడెడుమీనకర్కటముల శ నృప్తైక సురల్ మ్రాన్పడన్. 47

వ. మఱియు నగ్గజేంద్రంబు నిరర్గళవిహారంబున. 48

సీ. కఠిణీకరోజ్ఞ త్కళంకణచ్చటఁ దోగి, సెలయేటిసిలాద్రిశచలువుఁ దెగడు
హాస్తినిహస్తవిశ్రాంతపద్మంబుల, వేయిగన్నులవానికెరెవుఁ సూపుఁ
గలభీసముత్పీర్ణకక్షోరరజమునఁ, గనకాచలేంద్రంబు శ ఘనతఁ దాల్చుఁ
గుంజరీపరిచితకముదకాండంబుల, ఘటిరాజమండనప్రభ వహించు

అ. మదకరేణుముక్తమహాక్తిశుక్తుల, మెఱుఁగు మొగిలుతోడ శ మేలమాడు
నెదురు లేనిగరిమ శ నిభరాజమల్లంబు, వనజగేహాకేళి శ వ్రాలునపుడు. 49

వ. మఱియు నానరోవరలక్ష్మీ మదగజేంద్ర వివిధవిహారవ్యాకులితచూరనలక్ష్మీవిభవ
యై యనంగవిద్యానిరూఢపల్లవప్రబాసపరికంపితశరీరాంకార యగుకుసుమ
కోమలియునుంబోలె వ్యాకీర్ణ చిగురిమత్రనుధుకరనికరయు విగతరసవదనకమల
యు నిజస్థానచలితకుచరథాంగయుగళయు లంపటితజఘనపులినతలయు నై
యుండె నంత. 50

సీ. భుగభుగాయితభూరిబుద్బుదచ్చటలతోఁ, గదలుచో దివికి భంగంబు లెగయ
భువనభయంకరకృపాత్కారరవమున, ఘోరనక్రగ్రాహకోటి బెగడ
వాలవిక్షేపదుర్వారరంభుగూనిల, వశమున ఘుమఘుమాశ్వుర మడరఁ
గల్లోలజాలసంఘటనంబులఁ దట్టి, తరులమూలంబులై శ ధరణిఁ గూల

తే. సరసిలోనుండి పొడగని ససాభ్రమిచి, యుదరి కుప్పించి లంఘించిశహుంకరించి
భానుఁ గబళించి పట్టున్వర్యానుపగిది, నొక్కమకరేంద్రుఁ డిభరాజ శనాడిసిపట్టె.

క. మడి దప్పించి కరింద్రుడు, నిడుదకరం బెత్తి వ్రేయ శ నీరాటంబుం
బాద వదనాచల్ల జలముల, బడి తడువడిఁ బట్టెః బూర్వపదయుగళంబున్. 51

చ. పదములఁ బట్టి నందలఁకుఁబాటాకయింతయు లేక శూరతఁ
మదగజవల్లభుండు ధృతిమంతుఁడు దంతయఁగాంతఘట్టనం
జెదరఁగఁ జివ్వెనమ్మకరిచిప్పలుపాదులు దప్ప నొ పుటా
వదలి జలగ్రహంబు కరితవాలముమూలముఁ జీరఁ గోఁతలన్.

53

క. కరిఁ దిగుచు మకరి సరసికి, గరి దరికిని మకరిఁ దిగుచు: శ్ర గరకరి బొరయం
గరికి మకరి మగరికి గరి, భర మనుచుచు నతలకుతలభటు లరుదుపడన్.

54

వ. ఇట్లు కరిమకరంబులు రెండును నొండొండ సముద్దండదండంబు లై తలపడి
నిఖిలలోకాలోకనభీకరంబు లై యన్యోన్యవిజయప్రీతికిరంబులై సంక్షోభిత
కమలాకరంబులై వారి వారియును గిరి గిరియును దాకి పిలువెయిక పెనంగు
తెఱంగున నీరాటం బయినపోరాటంబునం బట్టుచు వెలికి లోనికిం దిగుచుచుఁ
గొలంకు గలంకం బొందఁ గడువడి నిట్టట్టుబడి తడఁపడి బుడబుడానుకారంబులై
బుగులుబుగు ల్లునుచుప్పల్లతో నురువులు కట్టుచు జగంబు లుప్పరంబెగయం జప్ప
రించుచుఁ దప్పక వదనగహ్వరంబుల నప్పళించుచు నిశిత నితాంతదురంతదంత
కుంతంబుల నింతింతలఁతునియ లయి నప్పళంబునం బునకచిప్పలు గుడుఱుదప్పి
రక్తంబులు గ్రమ్ముడేర హుమ్మని యొక్కుమ్మసిం జిమ్ముచు నితరేతర సమాకర్ష
ణంబులం గదలక పదంబుల మొదలిపట్టు వదలక కుదు రై వ ర్తించుచుఁ బరి
భ్రమణవేగంబున జలంబులం దిరుగుచు మకర కమతకర్పిటగండకమండుకాది
నలిలనిలయంబుల ప్రాణంబులు క్షీణంబులుగా నొండొంటిం దాఁకురభసంబున
నిక్కలువడ మ్రక్కం ద్రొక్కుచు మెండుచెడి బెండుపడి నాచుగుల్లసిప్పతండం
బులఁ బరస్పరతాడనంబులకు నడ్డంబుగా నొడ్డుచు నోల మాన గొనక గెలుపుఁ
దలంపులు బెట్టిదంబు లై రెట్టింప నహారాత్రంబులుంబోలెఁ గ్రమక్రమ
విజృంభమాణంబులై బహుకాలకలహవిహారంబు లై నిర్గతనిద్రాహారంబులై
యవక్రపరాక్రమఘోరంబులై పోరు చున్నసమయంబున.

55

క. జవమును జలమును బలమును, వివిధములు గఁ బోరుకరటికీరతకు భువి

దివి మకరమీనకర్కట,నివహము లొక్కటన మిత్రనిలయముఁ బొందెన్.

56

కా. ఆటోపంబునఁ జిమ్ము తొమ్మగల వ్యజ్రాభీలదంతంబులం
దాటించుక మెడఁ గట్టి బిట్టు వారివోర్దండభసండాహతి
నీటక మాటికి మాటికిం దిగువఁగా శ్ర నీరాటము నీటపో
రాట 4 నీటమిపాటుఁ జూపుట కరణ్యాటంబు వాచాట మై.

57

౪. అప్పుడు.

58

౫. మకరితోడఁ బోరుకమాతంగవిభుని నొక్కరుని డించి పోవఁ శ్ర గాళ్ళు రాక
కోరి చూచుచుండె శ్ర ఘంజరీయూథంబు, మగలు దగులు గారె శ్రమగువలకును

వ. అంత.

అ. జీవనంబు దనకు శ్రీ జీవనం బై యుంటు, నలవుఁ జలము నంత శ్రీ కంత శక్తి-
మకర మొప్పె డస్సె శ్రీ మత్త్రేభమల్లంబు, బహుళక్షత్రభానుపగిది. 61

మ. ఉటుకుం గుంభయగంబుపై హరిక్రియన్ శ్రీ హుమ్మంచుఁ బాదంబులన్
1 నెటయన్ గంతము వెన్ను దన్ను నెగయు శ్రీ స్థైలాగతిన్ వాలముం
జటచక్ర నుగ్గు గఁ దాచు ముంచు మునుఁగున్ శ్రీ శల్యంబులున్ దంతముల్
విటుగ్గ వేయుచుఁ బొందిపొంది కదియున్ శ్రీ వేదండయాథోత్తమున్. 62

మ. పొడగానంబడ కుండ దాగు వెలికిం శ్రీ 2 బోవంగఁ దా నడ్డమై
పొడనూపుం జరణంబులం బెనఁగొనుం శ్రీ బోరాక రారాక బె
గ్గడిలం గూలగఁ దాచు లేచుతటి శ్రీ ద్వాటించు లంఘించు బ
ల్కిడిఁ జీకుం దలఁగున్ మలంగు నొడియున్ శ్రీ వేధించుఁ గ్రోధించుచున్. 63

వ. ఇట్లు విస్మృతికృచక్రం బయి నిర్వక్రవిక్రమంబున నల్పపృథ్వీజ్ఞానదీపంబు
నతిక్రమించుమహామాయాంధకారంబునుంబోలె నంతకంతకు సుతాహకలహ
నన్నాహబహువిధజలావగాహం బయినగ్రాహంబు మహాసాహసంబున. 64

శా. పాదద్వంద్వము నేల మోపి పవనున్ శ్రీ బంధించి పంచేంద్రియో
న్మాదంబుం బరిమార్చి బుద్ధిలతకన్ శ్రీ మారాకు 3 హత్తింది ని
ష్ఠేదబ్రహ్మపదావలంబనరతిం శ్రీ గ్రీడించుయోగీంద్రుమ
ర్యాదన్ సక్రము విక్రమించె గరిపాదాక్రాంతనిర్వక్రమై. 6

అ. వనగజంబు నెగచుఁ శ్రీ వనచారిఁ బొడఁగని, వనగజంబ కాన శ్రీ వజ్రగజము
వెల్లనై సురేంద్రు శ్రీ వేచి సుభాంధులు, పట్ట బట్ట నీక శ్రీ బయలు వ్రాకె. 66

ఉ. ఊహ గలంగి జీవనపుటోలమునం బడి పోరుచున్ మహా
• మోహలతానిబద్ధపద్రమున్ విడిపించుకొనంగ లేక సం
దేహముఁ బొందుదేహిక్రియ శ్రీ దీనదత్త గజ ముండె భీషణ
గ్రహదురంతదంతపరిశ్రుట్టితపాదఖురాగ్రశల్య మై. 67

వ. ఇన్విధంబున 68

క. అలయక సాలయక వేసట, నాలయక కరి మకరితోడ శ్రీ నుద్గండత రా
క్రూలు సంధ్యలు దివసంబులు, నలిపెం బో రొక్కవేయిసంవత్సరముల్. 69

మ. పృథుశక్తి గజ మాజలగ్రహముతోఁ శ్రీ బె క్కేండ్లు పోరాడి సం
శిథిలంబై తనలావు వైరిబలముం శ్రీ జింతించి మిథ్యామనో
రథ మిం కేటికి దీని గెల్వ సరిఁ బోరం జాల రా దంచు న
వృత్త మొ యిట్లనుఁ బూర్వపుణ్యఫలదివ్యజ్ఞానసంపత్తితోన్. 70

శా. ఏ రూపంబున దీని గెల్తు నిట మీఁక ౧ దేవెంటఁ జింతింతు నె
వ్వారిం జేరుకు నెవ్వ రడ్డ మీఁక నిశ్వాసి ప్రచారోత్తమున్
వారింపం దగువార లెవ్వ రఖిలవ్యాపారపారాయణుల్
లేరే మ్రొక్కెద దిక్కుమాలిన మొత్తాలింపం బ్రపుణ్యాత్ముకుల్. 71

శా. నానానేకపయూథముల్ వనములోనం బెద్దకాలంబు స
న్నానింపక దశలక్షకోటికరిణీనాథుండ నై యుండి మ
ద్దానాంభఃపరిపుష్ట చందనలతాంశతచ్ఛాయలం దుండ లే
కీసిరాక ని లేల వచ్చితి భయం ౧ బెట్లో కదే యీశ్వరా. 72

ఉ. ఎవ్వనిచే జనించు జగ ౧ మెవ్వనిలోపల నుండు లీనమై
యెవ్వనియందు డిందుఁ బరశమేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు మూలకారణం
బెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయఁ ౧ డెవ్వఁడు సర్వముఁ దాన యైనవాఁ
డెవ్వడు వాని నాత్మభవు ౧ సీశ్వరు నే శరణుబు వేడెదన్. 73

క. జగజర జగములు వెలి నిడి, యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచుఁ శనుభయముఁ దానై
సకలార్థసాక్షి యగున, యృకలంకుని నాత్మమూలు ౧ సర్ధి దలంతున్. 74

క. లోకంబులు లోకేశులు, లోకస్థులుఁ దోనఁ దుది నశలోకం బగుపెం
జీకటి కవ్వల నెవ్వం, డేకాకృతి వెలుఁగు నలని ౧ నే సేవింతున్. 75

క. వర్తకునిభంగిఁ బెక్కఁగు, మూర్తులతో నెవ్వఁ డాడు ౧ మునులు దివిజులుం
గీర్తింప నేర రెవ్వని, వర్తన, మొరు లెఱుగ రట్టివాని నుతింతున్. 76

ఆ. ముక్తసంగులై నగమునులు దిద్దుతులు, సర్వభూతహేతులు ౧ సాధుదిత్తు
లసద్భక్త వ్రతాధ్యు ౧ లై కొల్తు రెవ్వని, దివ్యపదము వాడు ౧ దిక్కునాకు. 77

సీ. భవము దోషంబు రూపంబుఁగర్మంబునా, హ్యయములు గుణము నెవ్వనికిలేక
జగములఁగలిగించునసమయించుకొఱకునై, నిజమాయ నెవ్వఁడేర్పిన్నియునుదాల్చు
నాపరేశునకు నశనంతక క్తికి బ్రహ్మకీర్తరూపకి రూపహేతునకును
జిత్రచారునికి సాక్షికి నాత్మరుచికిని, బరమాత్మునకుఁ బరబ్రహ్మమునకు

ఆ. మాటల నెఱుకలను ౧ మనములఁ, జేరంగఁ, గానిశుచికి సత్యగమ్యుడగుచు
నిపుణుఁ డైనవానినిష్కర్మతకు మెచ్చు, వానికేనొనర్తు ౧ వంశనములు. 78

సీ. శాంతున కపవర్గసౌఖ్యసంవేదికి, నిర్వాణభర్తకు ౧ నిర్వశేషు
నకు ఘోరునకు గూఢునకు గుణధర్మికి, సౌమ్యున కధికవిశ్జ్ఞానమయున
కఖలేంద్రియద్రష్ట ౧ కధ్యక్షునకు బహు, జ్ఞేత్రజ్ఞునకు దయాసంధుమతికి
మూలప్రకృతి కాత్మకమూలున కఖలేంద్రి, మజ్జాపకునకు దుఃఖాంతకృతికి

ఆ. నెఱి ససత్య మనెగిరిదతో వెలుఁగుచు, నుండునొక్కటికి మరళోత్తరుకు
నిఖిలకారణునకు ౧ నిష్కారణునకు న, ముస్కరింతు నన్ను ౧ మనుచుకొఱకు. 79

క. యోగార్చనగృహములు, యోగీశ్వరు లేమహాత్ము శ్రీ నాం డెఱుంగక స
ద్యోగవిభావితమనఁబడు. బాగుగ వీక్షింతు డట్టివరము భజింతున్. 80

సీ. సర్వాగమామ్నాయశబ్దానికి నపవర్గమునునికి నుత్తమశ్రవణమందిరనకు
నకలగుణారణ్యచ్ఛబోధాగ్నికిఁ, దనయంత రాజిల్లునధన్యమతికి
గుణల యోద్ధీపితగురుమానసునకు సరి, వర్తితకర్మనిర్వర్తితునకు
దిశ లేనినాబోటిపశువులపాపంబు. లడఁచువానికి సమస్తస్తాంతరాత్ముఁ

ఆ. డై వెలుంగువాని శ్రీ కచ్చిన్నునకు భగవంతునకుఁ దనూజ్యపశునివేళ
దారసక్తు లయిననవారి కందఁగ రాని, వాని కాచరింతు శ్రీ వందనములు. 81

వ. మఱియును. 82

సీ. నరధర్మకామార్థవర్జితకాములై, విబుధు లెవ్వని నేరవించి యిష్ట
గతి బొందుదురు చేరికాంక్షించువారిక, వ్యయదేహ మిచ్చు నెరవ్వఁడు కరుణ
ముక్తాత్ము నెవ్వని శ్రీ ముచుకొని చింతింతు, రానందవార్ధిమృగ్నాంతరంగు
లేకాంతు లెవ్వని శ్రీ నేమియుఁ గోరక, భద్రచరిత్రంబుఁ శ్రీ బాడు చుండు

ఆ. రామహేళ నాద్య శ్రీ నవ్యక్తు నధ్యాత్మ, యోగగమ్యుఁ బూర్ణు నున్నతాత్ము
బ్రహ్మ మయినవానిఁ శ్రీ బరము నతీంద్రియు, నీహస్థులు నూత్ముర నేభజింతు.

వ. అని మఱియు నిట్లని విత్కరించె. 84

సీ. పాపకుం డప్పుల శ్రీ భానుండు దీపుల, నెబ్బంగి నిగిడింతు శ్రీ రెట్లడంతు
గాత్రీయ నాత్మకరరావళిచేత బ్రహ్మాదుల వేల్పుల శ్రీ నఖలజంతు
గణముల జగముల శ్రీ ఘననామరూపణే, దమఃలతో మెఱయించి శ్రీ తగనడంచు
నెవ్వఁడు మనము బుద్ధింద్రియంబులుఁ దాన, యెగుణసంప్రవాహంబు నెఱవు
తే. స్త్రీనపుంసకపురుషమూర్తియును గాక, తిర్యగమరనరాదిమూర్తియును గాక
కర్మగుణభేదసజనత్ప్రకాశి గాక, వెనుక నన్నియుఁ దానగునవిభుఁ దలంతు.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గలఁ డందురు పరమయోగీశగణులపాలం
గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు కలం డనెడువాఁడు శ్రీ గలఁడో లేఁడో. 86

సీ. కలుగఁడే నాపాలికలిమి సందేహింపఁ, గలిమిలేములు లేక శ్రీ కలుగువాఁడు
నా కడ్డపడరాఁడే శ్రీ నలి నసాధువులచే, బడినసాధుల కడ్డకపడిదువాఁడు
చూడఁడే నాపాటుఁ శ్రీ జూపులఁ జూడక, చూచువారలఁ గృపకజూచువాఁడు
లీలతో నామొ తాళింపఁడే మొఱుగుల, మొఱి లెఱుంగుచుఁదన్నరమొఱుగు

తే. అఖలరూపములే దనరూప శ్రీ మైనవాఁడు [వాఁడు

అదిచూడ్వారములు లేక శ్రీ యడరువాఁడు

భక్తజనములదీనులనాలివాఁడు

మీఁద చూడఁడే తలఁపఁడే శ్రీ వేగరాఁడే

౪. విశ్వకరు విశ్వదూరుని, విశ్వాత్మని విశ్వవేద్యుఁ య విశ్వ వనిశ్వుఁ
శాశ్వతు నజు బ్రహ్మప్రభు, నీశ్వరునిం బరమపురుషుఁ య నే భజయింతున్. 88
౫. అని పలికి తనమనంబున నగ్గజేంద్రుం డీశ్వరపన్నిధానంబు గల్పించుకొని
(యట్లనియె) 89
౬. లా వొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోకలం బయ్యెఁ బ్రాణంబులు
తావులే దప్పెను మూర్ఛ వచ్చెఁ దనువుఁ య డస్సెఁ శ్రమం బయ్యెడిఁ
నీవే తప్ప నితఃపరం బెఱుఁగ మగ్ననింపం దగుఁ దీమనిఁ
రావే యాశ్వర కావవే వరద సంకరక్షింపు భద్రాత్మకా. 90
౭. విను దఱు జీవులమాటలు, సును దఱు చనరానిచోట్ల య శరణార్థుల కో
యను దఱు పిలిచిన సర్వముఁ, గను దఱు సుదేహ మయ్యెఁ య గరుణావాక్కి. 91
౮. ఓకమలాక్ష యోవరద య యోప్రతిపక్షవిపక్షమార కు
య్యో కవియోగివంద్యసుగుణోత్తమ యోశరణాగతామరా
నోకపా యోమునీశ్వరమృనోహర యోవిమలప్రభావ రా
వే కరుణింపవే తలఁపవే శరణార్థిని నన్ను గావవే. 92
౯. అని పలికి మఱియు సరక్షితరక్షకుం డైనయాశ్వరుం డాపన్నుం డైననన్నుఁ
గాచుఁ గాక యని నింగి నిక్కి చూచుచు నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు బయలాల
కించుచు నగ్గజేంద్రుండు మొఱి చేయు చున్నసమయంబున. 93
౧౦. విశ్వమయత లేమి య వినియు నూరక యుండి, రంబుజాననాదు య లడ్డపడక
విశ్వమయఁడు విభుఁడు య విష్ణుండు శిష్ణుండు, భక్తిముతున కడ్డకపడఁ దలంచె. 94
౧౧. అలవైకుంఠపురంబులో నగరిలో య నామూలసాధంబుదా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందు కాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమావినోది యగణనాశపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనఁ గు య య్యాలించి సంరంభి యె. 95
౧౨. సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్ర గుగమం య జేదోయి సంధింపం జే
పరివారంబును జీగఁ డభ్రగపతిం య బన్నింపఁ దాకరి కాం
తరధమ్మిల్లముఁ జక్క నొత్తఁడు వివాహప్రోత్థితశ్రీకువో
పరిచేలాంచల మైన వీడఁడు గజశ్చాణావనోత్సాహియె. 96
౧౩. ఇట్లు భక్తజనపాలనపరాయణుండును విఖలజంశుహృదయారవిందనదాయ
కుండును నగునారాయణుండు గరికు లేంద్రవిజ్ఞాపితనానావిధ దీపాలాపంబు
లాకర్ణించి లక్ష్మీకాంతావినోదంబులం దనివి సాలించి సంభ్రమించి దిశలు
నిరీక్షించి గజేంద్రరక్షాపరత్వంబు నంగీకరించి నిజపరికరంబు మరల నవధరించి
గగనంబున కుద్రమించి వేంచేయునప్పుడు.

మ. తనవెంటికి సిరి లచ్చివెంట నవరోధవ్రాతమున్ దానివె
 న్కను బట్టిందుడు వానిపాతము ధనుఃకౌమోదకీశంఖచ
 క్రనికాయంబును నారదుండు ధ్వజసికాంతుండు రా వచ్చి రొ
 య్యన వైకుంఠపురంబునం గలుగువా య రాబాలగోపాలమున్. 98

వ. తదవంతరంబ ముఖారవిందముకరండబిందుసంజోహపరివ్యంధనానందదిందిరి
 యగునయ్యిందిరాదేవి గోవిందకరారవిందసమాకృత్యమాణసంవ్యానశేలాంచల
 యయి పోవుచు. 99

మ. తనవేంచేయ పదంబు బేర్కొనఁ దనారథస్త్రీజనాలాపముల్
 వినెనో మ్రుచ్చుం మ్రుచ్చిలుంచిరొ ఖలుల్ య వేదప్రపంచంబులన్
 దనుజానకము దేవతానగరిపై య దండత్రైలో భక్తులం
 గని చక్రాయుధుఁ డేడి చూపుఁ దని ధిశక్కారిందిరో దుర్జనుల్. 100

వ. అని వితర్కించుచు. 101

కా. తాటంకాచలనంబుతో భుజనటగ్ధమ్మిల్లబంధంబుతో
 కాటేము క్తకుచంబుతో నదృఢచంద్రతాకించితో శీర్షలా
 లాటాలేపముతో మనోహరకరారగొన్న త్తరీయంబుతోఁ
 గోటిందు ప్రభతో సురోజభరసంక్రతోచద్వలగ్నంబుతోన్.

క. అడిగెద నని కడు వడిఁ జను, నడిగినఁ దను మగుడనుడునంద్రని నడ యుడుగుకా
 వెడవెడ సిడిముడి, తడఁబడ, నడు గిడు నడు గిడదు జడిము య నడుగిడునెడలన్.

సీ. నిటలాలకము లంట ననిపురజంజుమ్మని, ముఖసరోజము నిండ య మ సరుఁదేంట్లు
 నళులఁ జోపఁగఁ జిల్క య లల్లనల్లన చేరి, యోవ్తబింబద్యుక్తులొడియ నుఱుకు
 పుకములఁ దోలఁ జగ్గిర్మివములకు మం, దాశీనిపాతీనక మెనఁగు
 మీనపరిక్తుల దాట య మెయిదీగతో రాయ శంపాలతలు మింట య సరఃగట్టు
 ఆ. శంపలను జయింపఁ య జక్ర వాకంబులు, కుచయుగంబు, దాశీక్రొవ్వనూపు
 మెలఁతెమొగులుపిఱిఁదియమెఱుఁగుఁదీవయుఁబోలె, జలదవర్ణవెనుక జరుగునపుడు.

మ. వినువీధిఁ జనుదేరఁగాంచి రమ్యుల్ య విష్ణుక సురారాతిఁ
 వనసంప త్రినిరాకరిష్ణుఁ గరుణారవరిష్ణు యోగీంద్రహృ
 ద్వనవ ర్తిష్ణు సహిష్ణుభ క్తజనబృందప్రాభవాలంకరి
 ష్ణు వనోఢోల్లసదిందిరాపరిచరిష్ణుకజిష్ణు రోచిష్ణునిన్. 105

వ. ఇట్లు వొడఁగని. 106

మ. చనువెంచె భునుఁ డల్లవాఁడె హరిపరజ్ఞం గంటిరే లక్ష్మీ శం
 భునాదం బడె చక్ర మల్లదె భుజంగధ్వంసియున్ వాఁడెక్ర
 మ్మద యో యో నటంమ నేల్పులు నమోనారాణాయేరి ని
 ష్ణునై మోక్షరంబుల హ నిదువనప్రసాదక్రికిం జక్రికిన్. 107

వ. అయ్యనసరంబునఁ గుంజరేంద్రపాలనపారవశ్యంబున జేవతాపమస్కారంబు
లంగీకరింపక మనస్సుమానసంచారుండై పోయి పోయి కొంతదూరంబున శింశు
మారచక్రంబునుంబోలె గురమకరక శీరిమీనవిధునంబై కిన్న లేంద్రునిభాండా
గారంబునుంబోలె స్వచ్ఛవరకచ్చవం బైభాగ్యవంతుఁ భాగధేయంబునుంబోలె
సరాగజీవనం బై వైకుంఠపురంబునుంబోలె శంఖచక్రకమలాలంకృతం బై
సంసారప్రకారంబునుంబోలె ద్వంద్వసంకులపంకసంకీర్ణం బై యొప్పునపుంక
జాకరంబుఁ బొడగని.

108

మ. కరుణాసింధుఁడు శౌరి వారిచరమున్ శ ఖండింపఁగా బంపె న
త్వరితాకంపితభూమిచక్రము మహోద్యద్విస్ఫులింగచ్చటా
పరిభూతాంబరశుక్రమున్ బహువిధభ్రహ్మాండభాండచ్చటాం
తరనిర్వక్రముఁ బాలితాఖిలసుధాన్యధశ్చక్రముం జక్రమున్.

109

110

వ. ఇట్లు వంచిన.

శా. అంభోజాకరమధ్యమూతపనల్లిన్యాళింగనక్రీడనా
రంభం దైనవెలుంగుతేఁచెలు వారరన్ వచ్చి నీటన్ గుభుల్
గుంభధ్వానముతోఁ గొలంకువు కలంకం బొందఁగాఁ జొచ్చి దు
ప్తాంభోవర్తి వసించుచక్కటికి దానయం బోయి మృద్వేగ మై.

111

శా. భీమం బై తలఁ ద్రుంచి ప్రాణములఁ బోపెం జక్ర మాశుక్రియన్
హేమత్ప్రధరదేహముం జికితవశ న్యేకేంద్రసందోహముం
గామకోధనగేహమున్ గరటిరక్తస్తావగాహంబు ని
స్సీమోత్సాహము వీతదాహము జయశ్రుత్రీమోహమున్ గ్రాహమున్.

112

వ. ఇట్లు నిమిషస్పర్శనంబున సుదర్శనంబు మకరితలఁ ద్రుంచునవసరంబున.

113

క. మకర మొకటి రపఁజొచ్చెను, మకరము మఱి యొకటి దనదుర్మాటున దాఁగెన్
మకరాలయమునఁ దిరిగెడు, మకరంబులు కూర్మరాజ్యమలువున కరిగెన్.

114

మ. తమముం బాసినరోహిణీవిభుక్రియన్ శ దర్పించి సంసారదుః
ఖము వీడ్కొన్నవిరక్తచిత్తునిగతిన్ శ గ్రాహంబుపట్టాడ్చి పా
దము లల్లార్చి కరేణుకావిభుఁడు సౌందర్యంబుతో నొప్పె సం
భ్రమదాశాకరిణీకరోష్ఠి తసుధాన్యధస్సన్నవవిశ్రాంతుడై.

115

శా. పూరించె హరి పాంచజన్యముఁ గృపాన్యభోరాశిసౌజన్యమున్
భూరిధ్వానచలాచలీకృతమహోభూతప్రచైతన్యమున్
సారోదారశిత ప్రభాచకితస్పర్శన్యాదిరాజన్యమున్
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూరిద్విషత్త్రైన్యమున్

116

మ. మొరసెన్ నిర్జరదుందుభిల్, జలరుహోమోదంబులై వాయువుల్
దిరిగెం బువ్వులవానజల్లు గురిసెన్ శ దేవాంగనాలాస్యము

ల్యరఁగె డిక్కులయందు జీవజయశోభద్ధానమల్ నిండె సా
గర మ పొంగె డరంగచుఁబితసభోగంగ మ ఖాంభోజ మై.

117

క. నిడద య గ కేల గజమును, వడవున వెడలంగఁ దిగిచి శ్ర మదజలశేఖల్
దుడుచుచు మెల్లన వుగ కుచు, నడిపెన్ విష్ణుండు దుఃఖ శ్ర ముర్వీనాథా.

118

క. శ్రీహరికరసంస్పర్శను, దేహము దాహంబు మాని శ్ర ధృతిఁ గరిణీసం
దోహంబుఁ దాను గజపతి, మోహనఘోంకారశబ్దములతో నొప్పెన్.

119

క. కరముల మెల్లన నివురుచుఁ, గర మనురాగమున నొరసి శ్ర కలయంబడుచుం
గరి హరికతమున బ్రదికినఁ, గరిపీడన మాచరించె శ్ర గరిణులు మరలన్.

120

సీ. జననాథ దేవలకౌశవవిమక్తుఁడై, పటుతరగ్రాహరూపంబు మాని
ఘనుఁడు హూహూనామకగంధర్వుడ౯ప్పుడు. దనలోంటినిర్మలతనువుఁదాల్చి
హరికి నవ్యయునకు శ్ర సతిభక్తితో మ్రొక్కి, తఱిలి కీర్తించి గీ శ్ర తములు వాడి
యాదేవుకృప నొంది శ్ర యందంద మిఱియును, విసలేశిరస్సుఁడై శ్రవేడ్కతోడ

అ. దళితపావుఁ డగుచుఁ శ్ర దనలోకమున కేఁగె, నపుడు శౌరి గేల శ్ర నంటి తడవ
హస్తీలోకనాథుఁ శ్ర డజ్జనరహితుఁడై, విష్ణురూపుఁ డగుచువెలుంగుచుండె.

మ. అవసీనాథ గజేంద్రుఁ డామకరితో శ్ర నాలంబు గావించె మఁ
ద్ర విశాధీశుఁ డతండు పుణ్యతమఁ డింద్రద్యుమ్ననాముండు వై
ష్ణవముఖ్యుండు గృహీతమాననియఁదిక శ్ర సర్వాత్మ నారాయణుఁ
నవిశేషంబుగఁ బూజ సేసెను మహాశ్రైలాగ్ర భాగంబునన్.

122

మ. ఒకనాఁ డావృపుఁ డచ్యుతుఁ మనములో శ్ర నూహించుచు మాని మై
యకలంకస్థితి నున్నచోఁ గలశజం శ్ర డచ్చోటికి వచ్చి లే
వక పూజంపక యున్నమానిఁ గని శ్రనవ్యక్రోధుఁడై మూఢలు
బ్ర కరీంద్రోత్తమయోనిఁ బుట్టు మని శ్రాపం బిచ్చె భువల్లభా.

123

క. మునిపతి నవమాంచినఁ,ఘనఁ డింద్రద్యుమ్నవిభుఁడు శ్ర గౌంజరయోనిం
జననం బందెను విప్రులఁ, గని యవమానింపఁ దగదు శ్ర ఘనపుణ్యలకున్.

124

క. కరినాథుఁ డయ్యె నాతడు, కరు లైరి భటాదు లెల్ల శ్ర గజ మై యుండి
హరిచరణసేవకతమునఁ, గరివరునకు నధికముక్తి శ్ర గలిగె మహాత్మా.

125

అ. కర్మతంత్రుఁడగుచుఁగమలాత్ముఁ గొల్పుచు, నుభయనియతవృత్తి శ్రనుండుచుండఁ
జెడును గర్మమెల్ల శ్ర శిథిల మై మెల్లన, ప్ర బల మగుచు విష్ణుభక్తి సెడదు.

126

క. జెడుగరులుహరులుధనములు, జెడుదురు నిజసతులు, సుతులుజెడుచెనఁటులక్తుం
జెడక మనునెలసుగుణులకు. జెడనిపదార్థములు విష్ణు శ్రవేవానిరతుల్.

127

మ. అప్పుడు భాజ్జనుం డగునప్పక మేల్వేరుండు దరహాసిరముఖముల య గు
నాఁడు.

128

- క. బాలా నావెనువెంటను, హేలక వినువీధిచుండి యేతెంచుచు నీ
చేలాంచలంబుఁ బట్టుట, కాలో నే ముటి నన్ను శ చుభోదముఖి. 129
- క. ఎఱుంగుదు తెఱవా యెప్పుడు, మఱచుచు శకలాంబు నన్ను శ మఱచినయెడలక
మఱతునని యెఱిగి మొఱఁగక, మఱచక మొఱయుడిర యే శ మఱియన్మములన్. 130
- వ. అని పలికిన సరవీందమందిర (యగునయ్యుండిరాడేవి) మంజస్మితచంద్రికా
సుందరవదనారవింద యగుచు ముకుందున కిట్లనియె. 131
- క. దేవా దేవ కయదుగులు, భావంబున నిలిపి కొలుచుక పని నాపని గా
కోవల్లభ యే మనియెడ, నీవెంటన వచ్చు చుంటి శ నిఖిలాధిపతీ. 132
- క. దీచుల కుయ్యాలింపను, దీచుల రక్షింప మేలుకదీవఁక బొందక
దీనావన నీ కొప్పును, దీపరాధీన దేవదేవ మహేశా. 133
- వ. అని మఱియును సముచితసంభాషణంబుల సంకించుచున్న యపురమవైష్ణవీ
రత్నంబును సాదరసరససల్లాపగుండచాసపూర్వకంబుగా నాలింగనంబు గావించి
సపరివారు డై గరుడగంధర్వసిద్ధవిబుధగణజేగియమానుం డై (గరుడారూఢుం
డగుచు) వారి నిజసదనంబునకుం జనియె నని చెప్పి శుకయోగీంద్రు డిట్లనియె.
- నీ. సరనాథ శ నీకును నాచేత వివరింపఁబడినయీశ్వస్థాశ్రయభావ మైన
గజరాజమోక్షణకథ వినువారికి, యశము లిచ్చును గల్మీషాపహంబు
దుస్వప్ననాశంబు శ దుఃఖసంహారంబుఁ, బ్రద్ధున మేల్కొంది శ పూతవృత్తి
నిర్మలంబుఁ బఠియించు శ నిర్మలాత్మకు లైన, విప్రులకును బహువిధవ మమరు
- తే. సంపదలు గల్గు, బీదలు శ శాంతిఁ బొందు
సుఖము సిద్ధించు వర్ధిల్లు శ శోభనములు
మోక్ష ముఱచేతి డై యుండు శ శ ముదము సేచు
ననుచు విష్ణుండు ప్రీతుఁ డై శ యానతిచ్చె. 135
- వ. అని మఱియు సప్తరమేశ్వరుం డిట్లని యాన తిచ్చె నెవ్వరేనియు సవర
రాత్రాంతంబునమేల్కొంది సమాహితమనస్కులయినన్నుచునిన్నునునిసరోవరం
బును శ్వేతదీప్తిపంబును నాకుం బ్రియం బైననుధానాగరంబును హేమనగంబును
నిగ్గిరికందర కానంబులను వేత్రకీచక వేణులతొగుల్మ సురవాదపంబులను నేనును
బ్రహ్మయు ఫాలలోచనుండును నివసించి యుండు నక్కొండ శిఖరంబులను
గోమోదకీకొస్తుభ సుదర్శన పాంచజన్యంబులను శ్రీదేవిని శేషగరుడ వాసుకి
ప్రహ్లాదనారదులను మత్స్యకూర్మవరాహద్యవతారంబులనుదవతారకృత కార్యం
బులను సూర్యసోమపావకులను బ్రణవంబును ధర్మితపన్నశ్ర్యంబులను వేదంబును
వేదాంగంబులను శాస్త్రంబులనుగోభాసురసాధుపితవ్రతాజనంబులనుజుద్ర కా
శ్యపజాయాసముదయంబును గౌరీ గంగా సరస్వతీ కాళిందీ సునందాప్రముఖ
పుణ్యతరంగిణీనిచయంబునువమరులను సమరతరువులను నైరావతంబునుసమృద్ధతం

బును ధువుని బ్రహ్మర్షినివహంబును బుణ్యశ్లోకు లయినమానవులనుసమాహిత చిత్తులై తలంతురు వారలకుఁ బ్రాణావసానకాలంబున మదీయం బగువిమలగతి నిత్తు నని హృషీకేశుండు నిర్దేశించి శంఖంబు పూరించి (సకలామరవందితచరణారవిందుం డై) విహగపరివృథవాహనుం డై వేంచేసె విబుధానీకంబు సంతోషించె నని చెప్పి శుకుండు రాజున కి ట్లనియె. 136

క. గజరాజమోక్షణంబును, నిజముగఁ బఠియించునట్టిరనియతాత్మలకుఁ గజరాజవరదుఁ డిచ్చును, గజతురగస్యందనములుఁ శ్ర గైవల్యంబున్. 137

క. తామసుతమ్ముండు రైవత,నామకుఁ డై వెలసె మనువు శ నలుపురమీఁదఁ భూమికే బ్రతివింధ్యార్జున,నామాదులు నృపులు మనువునందనులు నృపా.

సీ. మునలు హిరణ్యలోకముండు నూర్ధ్వబాహుండు, వేదశీర్షుం డనుగ్రవీరు మొదలు నమరులు భూతరయాదులు శుభుని,పత్ని వికుంతాఖ్య శ పరమసాధ్వీ యాయిద్వజకుఁ బుత్తుఁ శ డై తనకళలలో, వైకుంఠుఁ డనఁ బుట్టి శ వారిజాక్షుఁ డవనిపై వైకుంఠ శ మనియెడిలోకంబుఁ, గల్పించె నెల్లలోకములు మృగ్గ-

తే. రమయెదుర్కోలు సేకొనెరరాజముఖ్య, తదనుభావంబుగుణములుశదలఁప నరుద యాధరారేణుపటలంబు నెఱుంగవచ్చుఁ, గానిరాదయ్యహరిగుణగణముసంఖ్య.

వ. తదనంతరంబ. 140

సీ. చక్షుస్తనూజుండు శ చాక్షుషు డనువీరుఁ, డాఱవమను వయ్యె శ నవనినాథ భూమిశ్వరులు పురుషపురుషసుద్యుమ్నాదు, లాతనినందను శ లమరవిభుండు మంత్రద్యుమాఖ్యుఁ డశమర్త్యు లాస్యాదికు, లాహవిష్మద్వీర్వరకాధిపునులు మును లందు విభుండు సంభూతికి వైరాజ,నకుఁ బుట్టి యజతుండునాఁగనొప్పె

అ. నతఁడ కాండ కూర్మ శ మై మందరాగంబు, నుదధిజలములోన శ నుండి మోచె నతఁడ చువ్వె దివిజాతలర్థింప నమృతాబ్ధి, ద్రచ్చి యిచ్చె నా సుకథారసంబు.

అథాక్షరసాగరమథసకథాప్రారంభము.అథా-

వ. అనిపలికినం బరీక్షిన్న రేంద్రుండు మునీంద్రున కి ట్లనియె. 142

మ. విను మున్నేటికి ద్రచ్చె పాలకడలిఁ శ విష్ణుండు గూర్మాకృతిఁ వనధిం జొచ్చి య దెట్లు మోచె బలుగ్రవ్యంబైనైవలంబు దే వనికాయం బమృతంబు నెట్లు వడసెన్ శ వారాశి నేమేమి సం జనితం బయ్యె మునీంద్ర చోద్యము గదా శ సర్వంబుఁ జెప్పం గదే. 143

క. అప్పటనుండి బుధోత్తమ, చెప్పెడుభగవత్కథావశేషంబులు నా కెప్పుడు దనివి జనింపమఁ సెప్పఁ గదే చెవులు నింకర శ్రీహరికృతముల్. 114

క. అర్చి మణియ నడుగంబడినవాడై యతని నభివందించి హరిప్రసంగంబు సెప్ప నుపక్రమించెనని నూతుండు ద్విజుల కి ట్లనియె నట్లు శుకుండు రాజుం జూచి.

- క. కసిమనఁగి యసురవిసరము, లసిలతికల సురల నెగవ శ ననువులు వెడలం
బనఁ జెడిరి పడిరి కెడసిరి, యసమనమరవిలసనముల శ నను వెడలి న్మహా. 146
- క. సురపతివరుణాదులతో, సురముఖ్యులు గొందఁ జరిగి శ సురకైలముపై
సురనుతుఁ డగునజాఁ గనియా, సురదుమ్మృతిఁ జెప్పిరవుడు శసాలయుచు నతులై. 147
- క. దుర్వాసుశాపవశమున, నిర్వీర్యత జగములెల్ల శ నిశ్శ్రీకములై
పర్యతరిపుతోఁ గూడ న, పర్యము లయి యుండె హతసుశపర్వావళు లై. 148
- వ. అప్పుడు. 149
- ఆ. నెలపు వెడలి వచ్చి శ నిస్తేజా లై నట్టి, వేల్పుగములఁ జూచి శ వేల్పుఁబెద్ద
పరమపురుషుఁ డలఁచి శ్రవణతుఁడై సరిపుల్ల, పద్మనయనుండగుచుఁబలికెఁడెలియ. 150
- క. ఏనును మీరును గాలము, మానవతిర్యగ్గతాద్రుమస్వేదజముల్
మానుగ నెవ్వనికళలము, వానికి మ్రొక్కుదము గాక శ వగవఁగ నేలా. 151
- క. వధ్యుండు రక్షణీయుఁడు, సాధ్యుఁడు మాన్యుఁ డని లేక శ సర్గత్రాణ
వధ్యాదు లొనర్చునతిం, డాధ్యంతవిధానమునకు శ వద్దుఁడు మనకున్. 152
- క. విరదునిఁ బరము జగద్గురుఁ, గరుణాపరతంత్ర మనము శ గనుఁగొన దూఖ
జ్వరములు సెను నని సురలకు, సరసిజడని చెప్పి యజితశ్రవదనంబునకున్. 153
- వ. తానును దేవతాసమూహంబును సతిరయంబునం జని వినయంబునఁ గానం
బడనిమన్విభు నుద్దేశించి దైవికంబు లగువచనంబుల నియతేంద్రియం డై
యిట్లని స్తుతియించె. 154
- సీ. ఎవ్వనిమాముకు శ నింతయు మోహించు, దక్షిణయెవ్వనిమాము శ హఃటరామ
తనమాయ నెవ్వఁ డింతయు గెల్చినట్టివాఁ, డెవ్వనిఁ బాడగాన శ రెట్టిముసులు
సర్వభూతములకు శ సమవృత్తి నెవ్వఁడు, చరియించుఁ దనచేత శ జనిత మయిన
ధరణి పాదములు చిత్రముసోముఁ డగ్నిము, ఖంబుగన్నులుసోమశ్రవమలహితులు
- తే. సెవులు దిక్కులు రేతంబు శ సిద్ధజలము
మూఁడుమూర్తులపుట్టిల్లు శ మొదలినెలపు
గర్భ మఖిలంబు మూర్ధంబు శ గగన మగుచు
మలయు నెవ్వఁడు వాని నశ్రమస్కరింతు. 155
- వ. మఱియు నెవ్వనిబలంబున నుపేంద్రుడును బ్రసాదంబున దేవతలును గోపం
బున రుద్రుండును బరుషంబున విరించెయు నింద్రియంబులవలన నేదంబులును
మునులును మేధంబునఁ బ్రజాపతియును వక్షంబున లక్ష్మీయుఁడాయవలనఁ బితృ
దేవతలును స్తనంబులవలన ధర్మంబును బృచ్ఛాబువలన సధర్మంబును శిరంబు
వలన నాకంబును విహాసంబువలన నప్సరోజనంబులును ముఖంబువలన నిపులు
ను గుహ్యం బైన బ్రహ్మంబును భుజంబువలన రాజులు బలంబును నూనవుల
వలన వైశ్యులును నైపుణ్యంబును బనంబులవలన శూద్రులును నవీకంబును

నధంబుల లోభంబును నుపరిదచ్చదంబులవలన బ్రీతియు నాసాపుటంబు
 వలన ద్యుతియు స్ఫుర్చంబుల గానుంబును భూ)యుగళంబుల యమంబును
 ఒకంబున గాలంబును సంభవించె నెవ్వనియోగమాయాజనితంబులు ద్రవ్య
 వయకిర్మగుణవిశేషంబులు చతుర్విధభూతనిర్గం బెవ్వనిమాతృతంత్రం బెవ్వని
 వలన సిద్ధించి లోకంబులును లోకవాసులును బ్రదుకుచుండురు పెరుగు చుం
 డురు దివిజులకు నాయువు సంధంబు బలంబు నై నగంబులకు నీకుం డై ప్రజ
 లకు బ్రజకుం డై (ప్రజావన) క్రియాకాండనిమి త్తసంభవుం డగుజాతవేదుం డై
 యంతస్సముద్రంబున ధాతుసంఘాతంబులం బ్రపంచించుచు బ్రహ్మమయుం డై
 ముక్తికి ద్వారం బై యమృతమృత్యుస్వరూపుం డై చరాచరప్రాణులకు బ్రాణం
 బై యోజస్వహోబలవామురూపంబులైన ప్రాణేంద్రియాత్మాసుశరీర కేతనుం డై
 పరమవిభూతి యగునప్పరమేశ్వరుండు మాకుం బ్రసన్నుం డగుం గ క యని
 మఱియ ను.

156

క. మొదల జల మిడిన భూజము, దుదినడుమను జల్లఁదనమునదొరకొనుమాడ్కిన్
 మొదలను పారికిని మ్రొక్కిన, ముద మొందుదు మెల్ల వేల్పుముఁకలు నేనున్.

క. ఆపన్ను లగుదిదృక్కుల, కోవుణ్య భవమృఖాబ్జ శ మొచ్చునఁ దఱితోఁ
 బ్రాపింపఁ జేయు సంపద, నోపరమదయానివాని శ యుజ్జ్వలతీహ.

158

వ. అనియుట్లు దేవగణసమేతుం డై యనేగవిధంబుల గీర్తించుచు నున్నపరమేష్ఠి
 యందుఁ గరుణించి దయాగరిష్ఠుం డగువిశ్వగర్భుం డావిర్భవించె.

159

మ. ఒక వేయేర్కలు గూడి గట్టికరు వె శ యుద్యత్ప్రభాభూతితో
 నొకరూపై చుడెంచుమాడ్కి హరి దా శ నొప్పారె నావేలుపుల్
 వికలాలోకనులై వివణ్ణమతు లై శ విభ్రాంతు లై మ్రోలఁ గా
 నక శంకించిరి గొంతిప్రొద్దు విభుఁ గానం బోలునే వారికిన్.

16

వ. ఆప్సడు.

161

సీ. హరికిరీట కేయూరకుండలపాద, కటక కాంచీలతాకంకణాది
 కౌసుభోపేతంబుఁ శ గౌమోదకీశంఖ, చ క్రశరానసనంయుతంబు
 మరకతత్యామంబు శ సరసిజనేత్రంబుఁ, గర్భాధరణకాంతిగండయ గముఁ
 గతితకాంచవనర్ణకౌశేయవస్త్రంబు, శ్రీవనమాలికాశనవితంబు

ఆ. నై మనోహరంబు శ నై దివ్యసాభాగ్య, మివయితనిమాపు శ హర్ష మెవఁగఁ
 జూచి బ్రహ్మహరుఁడునరలును వాసును, భౌగినముఁడగుచు భాగవదొడఁగె.

క. జన్మస్థితియమానుని, మునినుతు నిర్వాణపుఖసముద్గు సుకుసు
 దనుతినును బృథులపృథులుని, నవఘామిమహోనుభావు శ నభివందింతున్.

163

- క. పురుషోత్తమ నీరూపము, పరమశ్రేయంబు భవవశపంక్తుల కెల్లక
స్థిరనైదిక యోగంబున, వసుసమ మీయింప తానక వచ్చెను మాకున్. 164
- క. మొదలును నీలోఁ దోఁచెను, దుదియును నటఁ దోఁచెనుచును క దోఁచెనునీవే
మొదలునడుము దుదిస్పృహకే, గదియఁగఘటము నకు మన్ను కగతియగుమాన్కిన్. 165
- క. నీమాయచేత విశ్వము, వేమాటు స్పృశింతు వసుచు శ్రవిష్టుడ వసుచుక
ధీమంతులు గుణపడవిని, నేమంబున సగుణు డైననీరుఁగాంతు కొగిన్. 166
- ఆ. అన్న మవనియందు క సమృతంబు గోవుల,యందు వహ్నిసమిధశలంబు నరులు
యోగవశతఁ బొందుకనోజును బుద్ధిచే నగుణు నిన్నుఁ గాంతు క రాత్మఘనులు.
మత్తకోకిలము. పట్టు లేక బహుప్రకారవిశ్రవన్న చిత్తుల మైతి మే
మెట్ట కేలకు నిన్నుఁ గంటి మక్తభీష్టి తార్క హ వంచుఁ బె
న్వెట్ట యెడవానలంబున క వేగునేనుఁగుమొత్తమలో
స్వెట్ట వేర్చినగంగలోపల క నీరు గాంచినచాడ్చునన్. 168
- మత్తకోకిలము నీకు నే మని విన్నవించుము క నీవు సర్వమయుంక నై
లోక మెల్లను నిండి యుండఁగ క లోకలోచన నీపదా
లోకనంబు శుభంబు మాకును క లోకపాలకు లేను నీ
నాకవాసులు నీవ వహ్నిఁ దగవర్చు కేతుతత్త్వీయన్. 169
- వ. అని కమలసంభవ ప్రముఖులు వినుతినేసి రని చెప్పి సరేంద్రునకు శుకుండిట్లనియె.
తా. ఈ రీతిం జతురాసనాదినాతుఁ డై క యేపార జీమూతగం
భీరం బైనరవంబునం బలికె సంకప్త తాత్మక డై యీశ్వరుం
డారోమాంచిత కాయులక నవవిముక్తాపాయులం బ్రేయలం
బ్రారభ్యోగమహార్ణవో న్మథనవాంశఛాపల్పులక వేల్పులన్. 171
- క. ఓనలువ యోసు రేశ్వర, యోనిటలతటాక్ష యోసుకరో త్రములారా
దానవులతోడ నిప్పుడు, మోసుగఁ బోరామి గలిగి క మనుచే యొప్పున్. 172
- వ. ఆది యెట్లంటి రేని. 173
- క. ఎప్పుడు దనకును సత్యము సొప్పుడు నందాఁక రిపులఁ క జూచియుఁ దనమై
గప్పికొని యుండవలయును, నొప్పుగ నహి మూషికమున క కొడిచినభంగిన్. 174
- క. అమృతోత్పాదనయత్నము విమృష్టమతిఁ జేయటొప్పు క వేల్పులు వినుడి
యమృతంబుఁ ద్రావి జంతువు, అమృతగతిక బ్రతుకుచుండు క నాయుర్వృద్ధిన్. 175
- నీ. పాలమున్నీటిలోపల సర్వత్పణలతో, వధములు దెప్పించి క చాల వైచి
మండరశైలంబు క మంథాసముగఁ జేసి, తనర వాసుకే దరిత్రాడు నేసి
నానహాయంబున క నలి నిందఱును మీరు, తరువుఁడు వేగ మ్మతంద్రు లగుచు
ఫలము మీఁదయ్యెడు క బహుశదుఃఖంబులఁ, బడుదురు దైత్యులుకపాపశుతులు

అ. అలసఁజేమి లేక శ్రయఃఖలార్థమలుఁ గల్గు, వివధిలోన నొక్కశ్రవిషము పుట్టు
గలఁగి నెఱవ వలదు శ్ర కామరోషంబులు, వస్తుచయమునందు శ్ర వలదు చేయ.

వ. అని యాదేశించి.

177

క. అంతాదిరహితుఁడ చ్యుతుఁ, డంతర్ధానంబు నొందె శ్ర నజఘాలాక్షుల్
సంతోషంబునఁ దమతమ, కాంతాలయములకుఁ జవిరి శ్ర గౌరవ మొప్పన్. 178

క. కయ్యంబు సేయ నొల్లక, నెయ్యంబున నతులు పెట్టి శ్ర నిర్జరనికరం
బియ్యపునములు పెట్టుచు, దియ్యంబునఁ గొల్పె బలిని శ్ర దేవద్యేషిన్ 179

క. పస సెడి తనకును వశ మై, సుసరపుగతిఁ గొల్పుచున్న సురసంఘములఁ
గసిమనఁగి చంపఁ బూనిన, నసురుల వాదించె బలియు శ్ర నతినయయుక్తిన్. 180

వ. అట్లు వారించి వైరోచని రాక్షససముదయంబున కిట్లనియె.

181

క. పగవారు శరణు జొచ్చిన, మగతనములు నెఱపఁ దగునె శ్ర మగవారలకుం
దగునమయ మెఱుంగ వలదే, మగఁటిమిఁ బాటింప వల దశ్రమర్శ్యులతోడన్.

వ. అని పలికి కొలువుకూటంబున సురనికరపరివృతుం డైనఖలలోకరాజ్యలక్ష్మీసహి
తుం డై యఖలవిబుధవీరవిజయాహంకారనిజాలంకారుం డై నుఖంబునం. గొలు
వున్నవిరోచననందనుం గని శచీవిభుం డుత్తమసచివుండునుంబోలె సాంత్యన
వచనంబుల శాంతిం బొందించి పురుషోత్తమశీఘ్రతం బైనసీతిమార్గంబున శంబ
రునికిం బ్రియంబు సెప్పి యిష్టసేమి ననునయించి త్రిపురవాసు లగుదానవుల
నొడంబఱచి జంభునిసమ్మతంబు సేకొని హయగ్రీవునివిగ్రహంబు మాన్చి
నముచితారకబాణాదులతో నఖ్యంబు నెఱపి విప్రచిత్తికిం బొత్తు హత్తించి
శకుని విరోచన ప్రహేతులకుఁ బోరామి సూపి మయ మాలి సుమాలి ప్రమాఖు
లకు మైత్రి యెఱింగించి కుంభనికుంభులకు సౌజన్యంబు గైకొలిపి పోలోమకాల
కేయసివారకవచాదులయెడ బాంధవంబు ప్రకటించి వజ్రదంష్ట్రీకి¹వశుం డై
యితరదానవదైత్యసమూహంబువలన నతిన్నేహంబు సంపాదించి మనకు నక్క
సెలియం డ్రబిడ్డలకు నొడ్డారంబు లేమిటికి నేక కార్యపరత్వంబున నడ్డంబు లేక
బ్రదుకుద మన్యోన్యవిరోధంబు లేల తొల్లి యన్యోన్యవిరోధంబున నలంగితి
మిది మొదలు దనుజదివిజనముదయంబులకు రాజు విరోచననందనుండ మన
మందఱ మతనిపంపు సేయం గలవార మభయకులంబును వరిలునట్టియపాయం
బెఱింగింతు నని యమృతజలధిమథనప్రారంభకథనంబు దెలియం జెప్పె నట్లు
సురాసురయాధంబులు బలిబలారాతిప్రముఖంబు లై పరమోద్యోగంబున
సుధాసంపాదనాయ త్తచిత్తు లై యైకమర్శ్యంబు నొంది యమందగమనంబున
మందరవగంబునకుం జని.

183⁴

- నీ. వానవవర్ధకి శ్రవాడిగాఁ జఱచిన, కుద్దాలముఖముల శ్రగొంత ద్రవ్యముసలాగ్రములు సొన్ని శ్రమొదలిపాఁతగలించి, దీర్ఘపాశంబుల శ్రద్రింపునుట్టి పెకలించి బాహులఁ శ్రవీడించి కడలించి, పెల్లార్చితమతమకపేను వాడి పెటికి మీఁదికి నెత్తి శ్రవృథులహస్తంబులఁ, దలల భుజంబులఁ శ్రదరల కుండతే. నాని మెల్లనకలుదప్పుటడుగు లిడుచు, భారమధికంబు¹ మఱవకశ్రవట్టుడనుచు మందరాగంబుఁ దెచ్చి రశ్రమందగరిని, దేవదైత్యులుజలరాశిత్రేకువు వట్టి.
- క. మందరము మోవ నోపమి, నందఱపైఁ బడియె నదియు శ్రనతిచోద్యముగాఁ గొందఱు నేలం గలిసిరి, గొందఱు నుగ్గయిరి చనిరి శ్రకొందఱు భీతిన్. 185
- క. ఏలా హరికడ కేఁగిరి, మేలా దొర కొంటి మధికశ్రమాలన శ్రైలో న్మూలనము నేసి శ్రెచ్చితి, మేలా పెక్కండు మడిసి శ్రరేలా నడుమన్. 186
- క. ఏటికి మముఁ బని పంచెను, నేటికిఁ దమబోఁటివారి శ్రకింతలు పను లిం కేటికి రాఁడు రమేశ్వరుఁ, డేటికుపేక్షించె మఱవ శ్రనేటికి మనలన్. 187
- వ. అని కులకుధరపతనజన్యం బగుదైన్యంబు సహింప నోపక పలవించు చున్నదివిజ దితిజలభయంబు మనంబున నెఱింగి సకలవ్యాపకుం డగుహరి దత్సమీపంబున.
- మ. గరుడారోహకుఁడై గదాదిధరుఁడై , కారుణ్యసంయక్తుఁడై హరికోటిప్రభతో నాహా² వెఱవకుం శ్రడంచుం బ్రదీపించి తద్గిరిఁ గేలక నవకుండకందుకముమూర్ఛిం బట్టి క్రీడించుచు న్నరుణలోకసుధక సురాసురులప్రాణంబుల్ సమర్థించుచున్. 189
- క. వారలు గొలువగ హరియును, వారాన్నిధి కరుగు మనఁగ శ్రవసుధాధరముక వారిజనయనునిఁ గొంచు న,వారితగతిఁ జనియె విహగశ్రవల్లభుఁ డఱుతన్. 190
- క. చని జలరాశితటంబున, వనజాక్షుని గిరిని డించి శ్రవందవములు నద్వినుతులు నేసి ఖగేంద్రుఁడు, పనివినియెను భక్తి నాత్మ్యభవనంబునకున్. 191
- త. అప్పుడు. 192
- నీ. భూనాథ వినవయ్య శ్రభోగేంద్రు వాసుకిఁ, బిలిపించి యతనికిఁ శ్రబ్రియముసెప్పి ఫలభాగ మీ నొడఁబడి సమ్మతునిఁడేసి, మెల్లన చేతుల శ్రమేను నివిరి నీవ కా కెవ్వరు శ్రనేర్తు రీపని కియ్యకొ మ్మనియతనికై శ్రకోలు వడసి కవ్వంపుఁగొండ నిశ్శంకుకంబుగఁ డేసి, ిఘర్షించి యతనిభోగంబుఁ జాట్టి
- ఆ. కడఁగి యమృతజలధిఁగలశంబుఁ గావించి, శ్రచ్చునచ్చలమునఁదలఁపులమర. బద్ధవస్త్రకేశభారులై యారెండు, గమలవారు తరువఁ శ్రగదిసి రచట. 193
- వ. తదనంతరంబ. 194
- క. హరియును దేవానీకము, సురగేంద్రునితలు పట్ట శ్రనుద్యోగింఁక హరిమాయాపరవశు³లై, సురవిమతులు గూడి పలుకఁ శ్రజొచ్చిరి కడిమిన్. 195

- మ త్రకోకిలము. స్వచ్ఛ మైన ఘంటలు మీరలు శ సక్కం బట్టిమధింపగాఁ
బుచ్చు మేటికి మాకుం బట్టంగఁ శ బూరవస్వము గల్గి మే
మచ్చ మైన పోబలార్జ్యయ శనాస్వయంబులవార మై
1 మచ్చయింతుమె తుచ్చు ప్పికి శ నీడు మాకు ఘటాగ్రముల్. 196
- వ. అని పలుకుదనజలం జూచి. 197
- క. విష్ణుయముం బొంది దానన, ఘస్మరుం డహిఘణము విడువఁగై కొనియసురుల్
సస్మితములు లై యార్చి ర, విస్తృతఁ గొనిరి సురలు శ వీఁకం దోఁకన్. 198
- వ. ఇట్లు సమాకర్షణసానభాగనిర్ణయంబు లేర్పటమకొని దేవతలు పుచ్చంబును
బూర్వదేవతలు ఘంటంబులం బట్టి యోరాశిమధ్యంబునంబర్వతరలు వెట్టిపర
మాయ త్తడిత్తులై యమృతార్థంబు త్రచ్చు చున్నసమయంబున. 199
- క. విడువిడుం డని ఘటి పలుకఁగఁ, గడుభరమున మొదలఁ గుదురుగలుగమిగడవై
బుడబుడరవమున నఖలము, వడవడ వడఁగఁ మహాద్రి శవసధి మునింగెన్. 200
- ఉ. గౌరవమైనభారమనఁ శ గవ్యపుం గొండ ధరింప లేక దో
స్సారవిహీనులై యభయశసైంకలుం గడుసిగ్గుతో నకూ
పారతటంబునం బడిరి శ పౌరుషముం జెడి పాండవేయ యె
వ్వారికి పేరఁ బోలు బలవంతపుదైవము నాశ్రమింపఁగన్. 201
- క. వనసిధిబలమలలోపల, మునిఁగెడిగిరిఁ జూచి దుఃఖమునఁ జింతాబ్ధి
మునిఁగెడివేల్పులఁ గనుఁగొని, వనజాక్షుండు వార్ధిసడుమ శ వారలు సూడన్.
- యి కూర్మావతారకథాప్రారంభము. యి—
- సీ. సవర నై లక్షయోజనములవెడలు పై, కడుఁగఁగోరము నైనకర్పరమును
నడ నైనబ్రహ్మాండ శ మైన నాహారిండు, ఘనతరం బగుముఖశగవ్వారంబు
సకలచరాచరజంతురాసుల నెల్ల, మ్రొంగి లోఁగొనునట్టిశమేటికడుపు
విశ్వంబుపై వేటువిశ్వంబు పైబడ్డ, నాఁగినఁ గడలనిశయట్టికాళ్ళు
తే. వెలికి లోనికిఁ జనుదెంచుకవిపులతుండ, మంబుజంబులఁ బోలెడుశనక్తియుగము
సుందరంబుగ విష్ణుండుసమరలతోడి, కూర్మి సెలువొందనొకమహాశూరమయ్యె.
మ. కమతం బైబలగాశిఁ జొచ్చి యుమశక్తాశుక్తిచందంబునకా
నమదద్రింద్రము నెత్తె వాసుకిమహానాగంబుతో లీలతో
నమరేంద్రాదులు మాళికంపములతో శ నా నాఁగదే బాపురే
కమలాక్ష శరణంచు భూదిశలు నాశకాశంబునకా మ్రోకుఁగన్. 204
- వ. ఇవ్విధంబున.
- క. తరిగొండలోన నొకఁ డట, తరిగడవకఁ గుదురు నాఁకకత్తా డట చేరుల్
దరిగవ్వంబును దా నట, హరిహరి హరిచి త్రలీల శ హరియే మొలుగున్. 206

- ఆ. జలధిఁ గడవ నేను శ్ర శైలంబు, గవ్వంబు, నేను భోగిఁ ద్రావు నేనుఁడరువ
సిరియునుధయుఁబడ ముశ్రీశ్రీల భుండుకక్క, నొరుఁడుక క్తియొత్తుకొకఁడుగఁడె.
- ఆ. గొల్లవారిబ్రదుకు శ్ర గొఱుఁ తన వచ్చునె, గొల్లరికిఁ బాలకుప్పఁ ద్రచ్చి
గొల్ల లైరి సురలు శ్ర గొల్లయ్యె విఘ్నఁడు, నేను లేసిమందు శ్ర సిరియుఁ గనిరి.
- వ. ఇట్లు సురాసురయాధంబులు హరిసనాథంబు లయి కవచంబులు నెట్టంబులు
వెట్టికొని పుట్టంబులు పిరిచుట్లు సుట్టికొని కిరంబులు గరంబుల నప్పళించుచు
భుజంబులు భుజంబుల నొర మించుచు లెండు లెండుదరువఁదొడంగుడు (రండని
యమందగితి) బెరుఁగుఁ ద్రచ్చుమందగొల్లలచందంబున మహార్ణ వమధ్యంబున
మంథాయమానమండరమహాఫరపలగ్నభోగభోగాద్యంతంబులం గరంబులం దె
మల్పుఁ బెరుబొప్పులం బ్రహ్మాంశోకుడ్యంబు సెట్టరం బయి గుబ్బుగు బ్బువి
యరులఁ గొండకవ్వంబుగు త్తి జఱజఱం దరుగువేఁగుబున ఛటచ్చటాయమా
నంబు లయి బుగులుబుగు శ్లనుచప్పు ఛప్పురం బెగసి లెక్కకు మిక్కిలిమిక్కిల
కొమ్మలచేక్కుల సెక్కిలువడు మిసిమిగలమిఁదిమిఁగఁవఱఁ తేబిగ్గుఁదుంపరల
పరంపరలవలన నిజకరక్రమక్రమాకర్ణణపరాభ్రాంతిఫణిఫణాగర్భసముదాఘాతనిర్భర
విషకీలికీలాశాలంబుల నప్పలప్పటికి నుప్పతిల్లినదప్పిం గొండొక మందగతిం
జెందక యసూహార నేలాతలకుటజకుసుమగుచ్చసిద్ధిలప్పుచ్చ మకరందసుగంధి
గంధవనంబులం గ్రొంజెమిలునటిపెనుచఱవగము లొడిళ్ల నిగుర నొండొ
రులం బహుసించుచుఁ బేనువాడి విలసించుచు మేలుమే లని యగ్గించుచుఁ
(గాదు కా దని భంగించుచు) నిచ్చ మెచ్చనిమచ్చరంబులవలన వనధివలమాన
వైశాఖవసుంధరాధరిపరివర్తనసముజ్జ్వలితఘ్నమఘ్నమారావంబులు మథనగుణా
యమానమహాహే ద్రముఖముహుమృహులుచ్చరిత భూఘోషపూర్ణాఘోషం
బును గులకుభరిపంక్షుఁడొక్కోభరిసముల్లభుంకనమూలతంబు లై వఱ
చఱచి గుబురుగుబురులై యురలుకమకరిక్కిల క కొడరమకిరితిమిరిమింగిలను
రాశచక్రవాకబలాఱి షకనారనాసికంబుల ముఱలునుం గూడికొని ముప్పిరిగొని
దనుజదపజభటాట్టహాసతిర్దనగర్దనధ్వనులు నలుపు యై మొత్తిన టైన దకదిగం
తిభితులును బేఁ తె తి పెల్లుడుల్లం దుభేఁదుఁ గింఁదు పొడుచుచు నొకఁడొకని
కంటె వడియునుం గడపుయం గలుగఁ ద్రచ్చుఁ బంతంబు లిచ్చుచు సుధాజన
నంబుఁ జింతించుచు నూతననదార్థంబులను ననుభవి నూరుచు నంతదడిల్ల ద్రత్తి
మని హరి నడిగును నెడినడిసతిమికుంబుల నంతకంతకు మురువు డింపఁ త్రచ్చు
వఘ్నయంబున.

౪౮౪

- క. అప్పాలవెల్లిలోపల, నప్పటి కప్పటికి మండ్రరాగము దిరుగం
జప్పుడు నిండె నజాండము, నెప్పెడి దే మజునిచెవులు శ సిందఱగొనియెన్. 210
- వ. అంత నప్పయోరాశిమధ్యంబున. 211
- క. ఎడమఁ గుడి మునుపు దిరుగుచు, గుడినెడమచు వెనుకఁ దిరుగుకలగిరి గడలిం
గడలెడలసురలుననురులు, దొడితోడిఘణిఘణము మొదలుగ్రదుదియునుదిగువన్. 212
- క. వడికొని కులగిరి దిరుగఁగ, జడనిధి భగమకరక మతర్కుషఘణిగణముల్
సుడివడఁ దడఁబడుఁ గెలఁకుల, బడు భయబడి నెగసి బయలఁబడు సురలిపడున్ 213
- క. అమరాసురకరవివరి, భ్రమణధరాధరవరేంద్ర బంధ్రమణము చా,
గమలేంద్రవేపుతీలను, శమియింపఁగఁ జాల దయ్యె శ జగతీనాథా. 214
- వ. తదనంతరంబ. 215
- క. ఆలోలజలధిలోపల, నాలో నహి విడిచి సురలు శ నసురలుఁ బఱవం
గీలాకోలాహల మై, హాలాహలవిషము పుట్టె శ నవసినాథా. 216
- వ. అదియునుంబ్ర శయకాలాభీలఫాలలోచనలోచనానలశతంబుచందంబున నమందం
బై విలయదహనహస్తంబుకై వడి వడి యై కడపటిపట్టపగలింటివెలుంగుల
లక్ష లెఱంగున దుర్లక్షీతం బై తువీరేయి వెలింగిన మొగిలుగములవలనం బడు
బలుపిడుగులవడువున బెడినం బై పంచభూతంబులుం దేజోరూపంబు లైనచా
చ్చున దుస్సహంబై భుగభుగాయమానంబు లైనపొగలుచు, జటచిటాయమానం
బు లైనవిస్ఫులింగంబులుచు ధగధగాయమానంబు లై నెఱమంటలును గలిగి
మహర్ణవమధ్యంబున మందరనగం బమంధరంబుగం దిరుగునెడ జనియించి
పటపటాయమానం బై నింగికి నుప్పొంగి దిశలకుం దీఁగలు సాఁగి బయల్లు ప్ర
బ్బికొని తరిగవ్వంపుఁగొండ నండగొనక నిగిడి కడలినలుగడలకుం బఱచి దరు
ల కుఱికి సురాసురసముదయంబులక దరికొని గిరివరగుహగవ్వారంబుల సుడివ
డక కులశిఖరిశిఖరంబుల నెరగలివడి గహనంబుల దహించి కుంజమంజరీపుంజం
బుల భస్మంబుసేసి జనపదంబు లేర్పి నదీనదంబు లెరియించి దిక్కుంభికుంభంబు
లు నిక్కలువడ నిక్కి తరణితారామండలంబుపై మిట్టించిమహర్లోకంబు నంటు
కొని యుపరిలోకంబునకు మాఱుగొన లిడి సుడివడి ముసరుకొని బ్రహ్మాండగో
ళంబు సిటిలిపడఁ దాఱి పాతాళాదిలోకంబులకు వేల్చునాటి సర్వలోకాధికం
బై శక్యంబుగాక యెక్కడఁజూచినం దానయై కురంగంబుక్రియంగ్రేట్లుకుచు
భుజంగంబువిధంబున నొడియుచు సింగంబుభంగి లంఘించుచు విహంగంబుపగిది
నెగయుచు మారంగంబుపోలికి నిలువంబుచు నిట్లు హాలాహలదహనంబుజగం
బులం గోలాహలంబు సేయుచున్నసమయంబున మెలంగ మిశుకంజాలక నితైన
దేవతలును నేలం గూలివరక్కసులును దుల్లిన తారకంబులును గీటడంగినకన్నర
మిథునంబులును గమరినగంధర్వవిమానంబులును జీకాకుపడినసిద్ధచయంబులు

జిగువడిన గ్రహులును ¹జిదటవందట లయినవర్ణాశ్రమంబులును నిగిరి
బోయిననదులును నింకిననముద్రములును గాలినకాననంబులును బాగిలినపురంబు
లును బానుగుపడినపురుషులును బాక్కి పడినపుష్పాంగనాజనంబులును బగిలి
పడినపర్వతంబులును భస్మంబు లైఁప్రాణిసంఘంబులును వేఁగినలోకంబులును
వివశ లైనదిశలును నొడ్డగెడవు లైన భూజచయంబులును నటవట లైనభూము
లును నై యకాలవిలయకాలం బై తోఁచు చున్ననయంబున 217

క. ఒడ్డారించి విషంబున, కడ్డము చనుడెంచి కావ శ నధికులు లేమిన్
గొడ్డేటి మ్రది రా లన, బిడ్డన నెడ లేక జనులు శ పృథ్వీనాథా. 218

వ. ఆప్తము. 229

మ. చని కైలాసముఁ జొచ్చి శంకరునివారసవ్యారముం జేరి యీ
సున దావారికు లడ్డపెట్టఁ గల మంగమం జొచ్చి కుయ్యో మొత్తో
విను మాలిపుముది త్రగింపుము దయన్ శ వీక్షింపు మం చంబుజా
ననముఖ్యుల్ గని రా ర్తరక్షణకళానరంభునిన్ శంభునిన్. 220

క. వారలు దీవత వచ్చుటఁ, గూరిమితో నెఱిగి దక్షుకూఁతురుఁ దానున్
బేరోలగమున నుండి దయారతుఁ డై చంద్రజూబుఁ శ ²డవనక మిచ్చెన్. 212

వ. ఆప్తము భోగిభూషణునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు గావించి ప్రజాపతి
ముఖ్యు లిట్లనిస్తుతియించిరి. 222

సీ. భూతాత్మ భూతేశ శభూతిభావనరూప, దేవ మహాదేవ శ దేవనంద్య
యీలోకముల కెల్ల శ నీశ్వరుండవు నీవ, బంధమోక్షములకుఁ శ బ్రభుఁడవీవ
యార్తశరణ్యుండ శ వగుగురుండవు నిన్నుఁ, గోరి భజితురు శ కళలమతులు
నకలస్పష్టిసిత్తిసంహారక ర్తవై, బ్రహ్మవిష్ణుశివాఖ్యుఁ శ బరఁగుదీవు

ఆ. పరమగున్యా మయినబ్రహ్మంబు సవసత్త, ముంబు నీవ శ క్తిసమయఁడ వీవ
శబ్దయోని వీవ శ జగదంతిరాత్మవు, నీవ ప్రాణమరయ శ నిఖాముకసు. 223

క. నీయంద సంభవించును, నీయంద వసించి యుండు శనిఖలజగములున్
నీయంద లయముఁ బొందును, నీ యుదరము సర్వభూతశనిలములు రుద్రా. 224

సీ. అగ్ని ముఖంబు పరరాపరాత్మక మాత్మ, కాలంబు గతి రత్నశ్రగర్భ పదము
శ్వసనంబు నీయూర్పు శ రసన జలేశుండు, దిశలు గర్జంబులు శ దినము నాధి
సూర్యుండు గన్నులుశుక్లంబు నలిలంబు, జతరంబు జలధులు శ సదలు శిరము
నశ్చావధులు రోమశచయములు శల్యంబు, లద్దురు మానస శ మమృతకరుఁడు

తే. ఛందములు ధాతువులు ధర్మశసమితి హృదయ
మాస్యపంచక ముపనిషదాహ్వాయంబు

నయినసీరూపు పవిత్రత్వ మై శివాఖ్య

మై స్వంతుంజ్యోతి యై యొప్పు శ నాద్య మగుచు.

225

క. కొందఱు గలఁ జందురు నినుఁ, గొందఱు లేఁ జందు రతఁడు శగుణికాడనుచుం
గొందఱు గలఁ జని లేఁ జని, కొందలఁచుందురు నిన్నుఁగూర్చి మహేశా.

సీ. తలఁపఁ బ్రాణేంద్రియైద్రవ్యగుణస్వభా, వుడవు కాలక్రతుశ్రవులును నీవ
సత్యంబు ధర్మ మశ్రయము ఋతింబును, నీవ ముఖ్యుండవు శ నిఖిలమునకు
ఛందోమమండవు శ సత్త్వరజ సమ, శ్చక్షుండవై యుండు శ సర్వరూప
శామపురాధ్వరశకాలగరాధిపా, తద్రోహభయము చోద్యంబు గారు

తే. లీల లోచనపహ్నిస్ఫులింగశిఖల, నంతకాదులఁ గల్పిస్తయట్టిసికు
రాజఖండవతింస పురరాణపురుష, దీనరక్షక కరుణాత్మ శ దేవ దేవ.

227

ఆ. మూఁడుమూర్తులకును శ మూఁడులోకములకు

మూఁడుకాలములకు శ మూల మగుచు

భేద మగుచుఁ దుది నశభేద మై యొప్పారు

బ్రహ్మ మనఁగ నీవ శ ఫాలనయన.

228

క. సదస త్తత్త్వపరావర, సదసం బగునిన్నుఁ బొగడ శ జలజభవాదుల్
పెదవులు గడలుప వెఱతురు, వదలక నినుఁ బొగడ నంతశవారము రుద్రా.

మత్తకోకిలము. బాహుశక్తి సురాసురల్ సని శ పాలవెల్లి షధింప హా
లాహలంబు జనించె నేరి కశలంఘ్య మై భవవంబు గో
లాహలంబుగఁ జేసి చిచ్చును శ లాగముం గొని పాణిసం
దోహముఁ బ్రదికింపనే దయ శ దొంగలింపఁగ నీశ్వరా.

230

క. లంపటము నివారింపను, సంపదఁ గృపనీసి జయము శ సంపాదింపం
జంపెడివారి హరింపను, సొం పారగ నీక చెల్లు శ సోమార్ధధరా.

231

క. నీకంటె నొం డెఱుంగము, నీకంటెం బరులు గావ శనేరరు జగముల్
నీకంటె నొడయఁ డెవ్వఁడు, లోకంబుల కెల్ల నిఖిలలోకస్తుత్యా.

232

వ. అని షటిమూ సభివందించు చున్న ప్రజాపతిముఖ్యులం గని నకలభూతసముం
డగునద్దేవదేవుండు దన ప్రియసతి కిట్లనియె.

233

— ఓ శ్రీంతుంజేనప్రార్థితుం డై హాహలమును బానము నేయుట. ఓ —

క. కంటే జగములదుఃఖము, వింటే జలదనితవిషమురవేడిమి ప్రభువై
యుంటకు నార్తులయాపద, గెంటించుట ఫలము దానఁ శ గీర్తిమృగాక్షి.

234

క. ప్రాణేచ్ఛ వచ్చి చొచ్చిన, ప్రాణుల రక్షింప వలయుఁ శ బ్రభువుల కెల్లం
ప్రాణుల కిత్తురు సాధులు, ప్రాణంబులు నిమిషభంగురము అని మగువా.

235

- క. పరహితము సేయ నెవ్వఁడు, పరమహితుం డగును భూతకృతచకమానకుం
బరహితమె పరమధర్మము, పరహితునకు నెదురు లేదు శ్రవర్ణేందుముఖి. 236
- క. హరి మది నానందించిన, హరిణాక్షి జగంబు లెల్ల శ్రానందించున్
హరియును జగములు మెచ్చుగ, గరళము వారించు టొప్పు శ్రగమలవళాక్షి. 237
- క. శిక్షింతు హాలహలమును, భక్షింతును మధురసూక్ష్మశఫల¹రసముక్రియన్
రక్షింతుఁ బ్రాణికోట్లను, వీక్షింపుము నీవు నేడు శ్రవికచాబ్జముఖి. 238
- వ. అని పలికినప్రాణవల్లభునకు వల్లభ దేవా దేవరచిత్తంబుకొలంది నవధరింతు
గాన యని పలికె ననిన నరేంద్రుం డిట్లనియె. 239
- మ. ఆమరణ లోకహితార్థ మంచు నభవుం శ్రవణ గాక యం చాడఁ బో
యమరుల్ భీతిని మ్రొంగవే యనిరి వో శ్రయంభోజగర్భాములుం
దమ కేమీ హర లెమ్మ లెమ్మసిరి వో శ్రతాఁ జూచి కన్గంట న
య్యవు ప్రాణేశ్వరు నెల్లు మ్రొగు మన సశయ్యుగ్రావలజ్వాలలన్. 240
- వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 241
- క. మ్రొంగెనువాఁడు విభుం డని, మ్రొంగెడిదియు గరళ మనియుశ్రమే లని ప్రజకున్
మ్రొగు మనె సర్వమంగళ, మంగళసూత్రంబు నెంత శ్రమది నమ్మినదో. 242
- మ. తనచుట్టు సురసంఘముల్ జయజయధ్వానంబులన్ బొబ్బిడన్
ఘనగంభీరరవంబుతో శివుఁడు లోకద్రోహి హుం పోకు ర
మ్మని కెంగేల దెవల్ని కూర్చి కడిగా శ్రనంకించి జంబూఘటం
బని సర్వంకషమున్ మహావిషము నాశహరించె పేలాగతిన్. 243
- వ. అయ్యవిరళ (మహా)గరళదహనపానసమయంబున. 244
- మ. కదలం బొఱపు పాపపేరు లొడలన్ శ్రఘ్రాంబుజాలంబు వు
ట్టదు నేత్రంబుల కెట్ట రాదు నిజజాతార్థేందుఁడుం గండఁడున్
వదనాంభోజము వాడ దావిషము నాశహ్వనించుచో డాయుచో
బదిలుం డై కడి సేయుచో దిగుచుచో శ్రభక్షించుచో మ్రొంగుచోన్. 245
- క. ఉదరము లోకంబులకును, సదనం బగు టెఱిగి శివుఁడు శ్రచటులవిమాగ్నిం
గుదురకొనఁ గంతబిలమునఁ, బదిలంబుగ నిలిపె సూక్ష్మశఫలరసముక్రియన్. 246
- క. మెచ్చిన మచ్చిగ గలిగిన, నిచ్చిన నీ వచ్చు, గాక శ్రయిచ్చు నొరులకుం
జచ్చు గడిగొనఁగ వచ్చునె, చిచ్చుటచూ పచ్చుపడినశివునకుం దక్కన్. 247
- ఆ. హరుఁడు గళమునందుకహాలాహలము వెట్టఁ, గప్పుగలిగి తొడవురకరణినిప్పె
సాధురక్షణంబు శ్రసజ్జనులకు నెన్న, భూషణంబు గాడె శ్రభూవరేంద్ర. 248
- వ. తదనంతరంబ. 249

క. గరళంబుఁ గంతబిలమన, హనుడు ధరించుటకు మెచ్చి క యా నౌ ననుచున్
హరియుడిరించియు నుచుయుచు, సురనాథుడు బొగడి రంత కనుస్థిరమతితోన్.

క. హాలాహల భక్షణకథ, హాలాగతి నైవ విన్న క నెలమిఁ బరింపన్
వ్యాధానలవృత్తికమల, పాలై చెడ కెట్టిజనులు క భయవిఁహితు లై. 251

వ. మఱియు నారత్నాకరంబు సురాసురులు ద్రచ్చునెడ. 252

—◆— పా లకడలిం దరుమనెడ నైరావతాదులు జనించుట. —◆—

క. తెల్లనిమేనును నవృతము, జిల్లున జల్లించుపొదుంగు క శితశృంగములుం
బెల్లుగ నర్థుఁ కోర్కులు, వెల్లికొలుపు మొనవు పాల కవెల్లిం బుట్టెన్. 253

ఆ. అగ్నిహోత్రి యనుచు క నాసురభిని దేవ, మునులు పుచ్చికొనిన మున్నె యగ్ని
విబుధసంఘములకు క వెరవుతో నధ్వర, హవులు వెట్టుకొఱకు క నవనినాథ 254

వ. మఱియు నాజలరాశియందు. 255

క. సచ్చంద్రపాండురం బై, యుచ్చైశ్చ్రవ మనఁగఁ దురగ క మొగి జనియించెం
బుచ్చికొనియె బలిదైత్యుం, డిచ్చ గొనం డయ్యె విందుఁ క డీశ్వరిశతన్. 256

క. ఓట పగునురమును బిటుఁగును, నెఱిఁదోకయుముఖముసిరియుఁగిర్మలఖురముల్
కుటుచచెవులుఁ దెలిగన్నులుఁ, దట చగుకంతంబుఁ జూడఁ క దగు నాహరికిన్. 257

వ. అంత సచ్చలకుప్పయందు. 258

క. దంతచతుష్టాహతి శై, లాంతంబులు విఱిగి పడఁగ క నవధాతకుభృ
త్కాంతం జగునైరావత, దంతావళ ముద్భవించె క ధరణీనాథా. 259

క. తడ లేనినడపువడి గల, యొడలును బెనునిడుదకరము క నురుకుంభములున్
బెడఁ గై యువతులమరిపపు, నడపులకున్ మూలగురు వనన్ జగ మొప్పెన్. 260

వ. మఱియు న త్రరంగిణీవల్లభ మధించునయ్యెడ. 261

ఆ. ఎల్లుముతువులందు క నెలరారి పరువ మై, యింద్రు విరులతోట క కేపు దెచ్చి
కోరి వచ్చువారికోర్కుల నీనెడు, వేల్పుమాను పాలకవెల్లిం బుట్టె. 262

వ. మఱియునుం గొండకవ్వంబునం గడలి గిలకరింప నప్పరోజనంబు జనించె నంత. 263

క. కొక్కాగుమెఱుంగుమేనులు, గ్రీక్కిఁజీసినచన్నఁగవలుఁ క్రిస్తివనమముల్
విక్కిటిలి యున్నతుఱుములుఁ, జక్కనిచూపులును దివిజనతులకు నొప్పెన్. 264

వ. వెండియు నారత్నాకరంబునందు (సుధాకరుం దుద్భవించి విరించియనుమతం
బునఁ దనయథాస్థానంబునం బ్రవర్తించు చుండె నంత.) 265

క. తొలుకారుమెఱుంగుకై వడిఁ, దళితళ మని మేను మెఱవ క ధగధగ మనుచుం
గలుముల నీనెడుచూపులఁ, జెలువంబులమొదలిటెంకి క సిరి పుట్టె నృపా. 266

నీ. పాలమున్నెటిలోకవలిమిఁదిమిఁగడ, మిసిమి జడ్డునఁజేసి క మేను వడసి
కొక్కారుమెఱుంగులకొనలకొర్రె గుకుల, మేనిచే గలనిగ్గుమెఱుంగు నేసి

నాఁటినాఁటికి బోదనవకంపుఁదీరల, నునుబోదనయ్యెంబు శ్రమలుకొలిపి
కొవ్వారుకొండమీఁకొలఁతున బొద్దునఁ బొలసివఁపుటఁ శ్రోది నెట్టి
తే. పసిడిచంపకవామఁబుకాగుఁ గూర్చి. వలకొన్నెలఁచెలుపున శ్రవాడి దీర్చి
బాణతనమునఁ జేతులకడ విడిచి, నలువ యాకొమ్మ నొగిఁ జేసినాఁడు నేడు.
క. కెం పారెడునధరంబున, జం పారెడినడుము సతికి శ్ర శంపారుచులక
సాం పారుమోముఁగన్నులు, బెం పారుచు నొప్పు గొప్పపిఱుఁదునుగుచుల.

వ. అని జనులు వొగడు చుండ.

సీ. తరుణికి మంగళశ్రస్థానంబు నేయింత. మని పెట్టె నింద్రుఁ డక్షర మైన
మణిమయవీరంబు శ్ర మంగళవతు లైన, వేలుపుగఁదిలలు శ్ర విమలతోయ
పూర్ణంబులై యన్న శ్రుణ్యాహకలశంబు, లిడిరి పల్లవముల శ్ర నిచ్చె భూమి
కడిది గోవులు పంచగవ్యంబులను నిచ్చె, మలసి వసంతుండు శ్ర మధు వాసంగ
తే. మునులుగల్పంబుఁజెప్పిరి మొగిలుగమఁలు, పణవగోముఖకాహళపటహమరజ
శంఖవల్లకీజేణునిశ్వనము లిచ్చె, బాడి రాడిరి గంధర్వపతులు సతులు. 270

క. పండితనూక్తులతోడుతఁ, దుండంబులు సాచి తీర్థతోయము లెల్లం
గుండముల ముంచి దిగ్దే, దండంబులు జలక మార్చె శ్ర దరుణీ మణికిన్. 271

సీ. కట్టంగఁ బచ్చని శ్ర పట్టుబుట్టపుదోయి, ముదితకుఁ దెచ్చి శ్రమద్రుడిచ్చె
మత్తాళినికరంబు శ్ర మధు వాన మూఁగిన, వై జయంతిమాల శ్ర వరుణుఁ డిచ్చె
గాంచన కేయూరశకంకణింకిణీకటకాదులను విశ్వకర్మ యిచ్చె
భారతి యొకమందితారహారము నిచ్చె, బాణిపద్మము నిచ్చె శ్రబద్మభవుఁడు

ఆ. గుండలివ్రజంబు శ్ర గుండలముల నిచ్చె, శ్రుతులు భద్ర మైననతులు నేసి
నెల్లలోకములకు శ్ర నేలికసానివై, బ్రదికె దనుచు దిశలు శ్ర వలికె నధిప. 272

వ. మఱియును. 273

సీ. పలుకుల నమ్మతంబు శ్ర నీలుక నెన్నానితో, భాషించెవాడెపో శ్ర బ్రహ్మయనఁగ
నెలయించి కెంగేల శ్ర నెవ్వని వరియించె, వాడె లోకములకు శ్ర వల్లభుండు
మొయిదీగ నెవ్వనిమేనితోఁ గదియించె, వాడె పో ధరమనర్యజ్ఞమూర్తి
నెలఁతుక యెప్పుడు శ్ర నివసించె నేయింట, నాయిల్లు పర మగునమ్మతపదము

ఆ. నింతిచూపు వాడె శ్ర నచ్చోటి కచ్చోటు, జిహ్వుననదధర్మజీవితంబు
గొమ్మపిన్ననగవు శ్ర గురుతరదుఃఖని, వారణంబు నృప్తికారణంబు. 274

వ. మఱియు న కొమ్మ నెమ్మనంబున. 275

సీ. భావించి యొకమాటు శ్ర బ్రహ్మాండ మంతయు, నాటలబొమ్మరి శ్ర ల్లని తలంచు
బోలించియొకమాటుభువనంబు లన్నియు, దనయింటిలోదొంతులని తలంచు

- బాటించి యో మాటు శ్ర బ్రహ్మాదీ¹ సురలను, దనముంటిలో బామ్మనలనితలంచు
గొనకొని యొ మాటు శ్ర కుంభినీచక్రము, నలవడ బామ్మవీ శ్ర లని తలంచు
- ఆ. సొ సి యొక్క మాటు శ్ర సూర్యేంద్రురొచుల, నచటికిపరిళిక శ్ర లని తలంచు
భామ యొక్క మాటు శ్ర భారతీదర్శల నాత్మసఖులటంచు శ్ర నాదరించు. 27
- వ. తదనంతరంబ. 27
- ఆ. చంచరికినికర్తృపుంకారనినదంబు, దనరునుత్పలములగదండంబు బట్టి
మేఘుకోటి నడిమిశ్రమెటుంగుంబు త్తడిమాడ్కి, సురలనడుమ నిల్చె శ్ర సుందరాంగి
- క. ఆకన్నులు నాచన్నులు, నాకరు లాపిటుండు నడుము శ్ర నాముఖ మాన
వ్యాకారముఁ గని వేల్పులు, నీకాకునఁ బడిరి కలఁగి శ్ర శ్రీహరి దక్కిన్. 27
- వ. అట్లు నిలిచి దళదిశలం బరివేష్టించి యున్న యక్షరక్షస్సిద్ధ సాధ్యదివిజగరుడ
గంధర్వచారణ ప్రముఖనిఖలయాథంబులం గనుఁగొని యప్పురాణప్రౌఢకన్యకా
రత్నంబు దనమనంబున నిట్లు విత్కరించె. 28
- సీ. ఐదువ నైయుండ నలవడ దొకచోట, నొకచోట సవతితో శ్ర నోర్యరాదు
తగ నొకచోట సంకత వైభవంబు గా; దొకచోట వేడిమి శ్ర నుండఁ బోల
దొకచోటఁ గరుణ లే శ్ర దొక్కింత వెనకిన, నొకచోట డగ్గటియంట బెట్ట
నెఱయంగ నొకచోట శ్ర నిలకడ సాలదు, చర్చింప నొకచోట శ్ర జడత గలదు
- ఆ. కొన్ని చోట్లు కామ్యగుణగరిష్ఠంబులు, క్రోధసంయుతములు శ్ర గొన్నియెడలు
గొన్ని మోహలోభశకుంతితంబులు గొన్ని, ప్రమదమత్సరానుభావకములు.
- వ. అని సకలసత్పురుషజననవ ర్తనంబులు మానసించి పరిహరించి. 282
- సీ. ఆమర ముత్తైవ శ్ర నైయుండవచ్చును, వరుసకు సవతు లెవ్వరును లేరు
వెలయంగ నశ్రాంతశ్రవిభవ మీతనియిల్లు, శృంగారచందనశీతలుండు
గలఁగఁ డెన్నడు శుద్ధకారుణ్యమయమూర్తి, విమలుండు గదిసి సేవంపవచ్చు
నెఱి నాడి తిరుగఁడు శ్ర నిలుకడ గలవాఁడు, సకలకార్యములందు శ్ర జడత లేదు
- ఆ. సాధురక్షకుండు శ్ర వడ్వర్ధరహితుండు, నాథుఁ డయ్యెనేని శ్ర నడప నోపు
నితఁడ భర్త యనుచు శ్ర నింతి సరోజాక్షుఁ, బుష్పదామకమునఁ శ్ర బూజ సేసె.
- క. ఇందీవరదామమున ముకుండునిఁ బూజించి తనకుఁ శ్ర గూడి వసింపఁ
మందిరముగఁ దద్వక్షము, నందంద సలజ్జన్మప్తి శ్ర నాలోకించెన్. 284
- ఆ. మోహరుచులవలన శ్ర ముద్దియ దల యెత్తు, సిగ్గువలన బాల శ్ర శిరము వంచు
నింతి వెఱఁగువలన శ్ర నెత్తదు వంపదు, తనదుముఖము ప్రాణదయతుఁ జూచి.
- క. హరి నూచిన సిరి నూడదు, సిరి నూచిన హరియుఁ బూడ శ్ర సిగ్గునఁ బొందుకొ
హరియును సిరియును దమలో, సరిఁ జూపులఁ పూడ మరుండు శ్ర సందడివెట్టెన్.

- చ. జగములతండ్రి యై తనయకౌరి జగంబులతల్లి నిందిరం
దగ నురసుండు దాల్చె నటంక దత్తుడునారసదృష్టిచే బ్రజల్
మగుడంగఁ దొంటిభంగి నతిమంగళ నాధిపతిత్వసంపదన్
నెగడినలోకముల్ గని రసనకళుభంబుల బొంది రత్తజిత్. 287
- వ. (అట మున్న యభిరాజు దనయుండునున్న యమూల్యం బయునకౌస్తుభంబుపేరిటి
యనర్హమణిరాజంబు నయ్యంబుజాతునకు సమర్పించిన దానిం దనవత్సస్థలం
బున ధరియించె నప్పుడు డయ్యుదిలక్ష్మియు శ్రీవల్మీకౌస్తుభవై జయంతీవనమాలి
కాతారహారాద్యలంకృతం బైనపుండరీకాక్షు వత్సస్థలంబున వసియించె
నయ్యనసరంబున. 288
- శా. మౌనా శంఖమృదంగవేణురసముల్ శ మున్నాడి పెంజేకట్టుల్
వాసెన్ సర్వనగానలీలల సురల్ శ భాసిల్లి రామ్యుల్ జగ
ద్వాసుల్ విష్ణుని బ్రహ్మరుద్రముఖుల్ శ దల్లింగమంత్రంబులం
బ్రాసక్తిక వినుతించి రుల్లసితిపుష్పశ్రేణి వర్షించుచున్. 289
- క. ఆపాలవెల్లికూతురు, దీపులచూపులను దోచి శ తిలకించి ప్రజల్
చేపట్టిరి సంపదలను, బొప్పించెను, మేలు జగము శ బ్రదికె నరేంద్రా. 290
- క. పాలేటిరాచకన్నయ, మేలారెడుచూపు లేక శ మిడుమిడు కంచుం
బాలిం బురపురం బొక్కుచు, దూలిరి రక్కసులు కిమ శ దోచిన నధిపా. 291
- క. వారిధిఁ దరువంగ నంతట, వారుణి యన నొక్కకన్య శ వచ్చిన నసురుల్
వారిజలో చనునమ్మతి, వారై కైకొనిరి దాని శ వారిజనేత్రన్. 292
- వ. మఱియుఁ దరువం దరువ నప్పయోరాశియందు. 293
- సీ. తరుణుండు దీర్ఘదోర్దండండు గంబుకంఠధరుడు పీఠాంబర్యధారి స్రగ్వి
లాసితభూషణాలంకృతుం డరుణాక్షుఁ, దున్నతోరస్కుండ్రతియ్యత్తియిండు
నీలకుంచిత కేశశనివహలుండు జలధర, శ్యాముండు మృగరాజసత్వశాలి
మణికుండలుండు రత్నర మంజరుఁ డచ్యుతు, నంశాంశసంభవుం శ యులమూర్తి
- ఆ. భూరియాగభాగభోక్త ధన్వంతరి, యుగ నమ్మితకలశవాసుఁ డగుచు
నిఖిలవైద్యశాస్త్రనిపుణుఁ డాయుర్వేది, వేల్పువెజ్జ గడలి శ వెడలివచ్చె. 294
- వ. తదనంతరింబ. 295
- ఆ. అతనిచేతి నున్నశమమృతసంభము నూచి, కెరలు వొడిచి సురలఁ శగికురువెట్టి
పుచ్చికొనిరి యసురపుంగవు లెల్లను, మాటు లేనబలిమి శ మానవేంద్ర. 296
- వ. పెండియు. 297
- ఆ. చావు లేనియందు శ చక్కంగ మర కబ్బె, నయదుఁ గదవ నయన శ లాచికోనిన
వెలుదిసురలుమాడికి ముఱలువెట్టిరి సుధా, పూర్ణఘటము వోయెఁగోయె ననుచు

- యమరగంధర్వవిద్యాధరచారణ, మనుజకస్యలకును నీరమహిమ గలదె
ప్రాచిత్తేంద్రియకరిణామదాయు యై, నిర్మించెబో విధినిన్నుఁ గరుణ
తే. వనిత కశ్యపుసంతతివార మేము, భ్రాతలము ¹గృతసమయత్నపౌరుషులము
జ్ఞాతులకు మాకు నేకార్థసంగతులకుఁ, బాలుదేహియర్థంబు న్న వంచియుము.
క. సభ యై యుండెద మిందఱు, మభయంబున వచ్చుకొలఁది న్న మృతంబును నీ
విభరాజగమన తప్పక, విభజంపు విపక్షపక్షవిరహితమతి వై. 307
- వ. అని నిమంత్రించుదైత్యులం గని మాయాయువతీరూపుం డగుహరి తనవాఁడి
వాలుఁజూపుటంపఱవలన వారలతొలుముల నగలించి చిటునగవు లెగయ మొగ
మెత్తి యిట్లనియె. 308
- క. సుందరు లగుపురుషులఁగని, పొందెడునాయందు ²నిజము న్న పుట్టునెమితున్
బృందారకరిపులారా, చెందరు కామినుల విశ్వసంపదు పెద్దల్. 309
- క. పలుకలు మధురసధారలు, దలఁపులు నానాప్రకారదావానలముల్
సెలుములు సాలావృకములు, సెలువల నమ్ముటలు వేద్యసిద్ధాంతములే. 310
- క. నానేర్చుకొలఁది మీకును, మానుగ విభజించి యిత్తు న్న మానుడు శంకం
గా నిం డనవుడు నిచ్చిరి, దానవు లమ్మతంపుఁగడవఁ న్న దరుణీమణికిన్. 311
- క. ఆళాంకాలోకములు, నాశీతలభాషణములు న్న నాలాలితముల్
రాశిపరంపర లగుచుం, బాళము లై వారినోళ్ళు న్న బంధించె న్నచా. 312
- వ. ఇట్లు సుధాకలశంబు కేల నందుకొని మందస్మితభాషణంబుల సుందరీరూపుం
డగుముకుందుండుమేలుగీడనక యేనుబంది (యిచ్చి) నతెఱంగున నంగీకరించుట
కర్తవ్యం బనవుడు నగుం గాక యని సురాసురదైత్యదానవసమూహం బుపవ
సించి కృతస్నాను లై హోమంబు లాచరించి విప్రులకు గోభూషిరణ్యాది
దానంబులు సేసి తదాక్షిః ప్రవచనంబులు గైకొని ధవళపరిధాను లై ³గంధ
మాల్యధూపదీపాలంకృతంబగుకనకరత్న శాలామధ్యంబునఁ బ్రాగ్గ్రకుళవీకంబు
లం బూర్వదిశాభిముఖు లై పంక్తులు గొని యున్నసమయంబున. 313
- క. శ్రోణీధరకుచయోగభర, వేణీధరములను డస్సి న్న వివిధాధరణ
క్వాణ యయియువిద వచ్చెను, బాణిసరోజమున నమృతభాండముఁగొంచున్. 314
- క. భాసురకుండలభాసిత, నాసాముఖకర్ణగండ్రనయనాంచల యై
శ్రీసతి యగుసతిఁ గని దే, వాసురయాధంబు మోహ న్న మందె నరేంద్రా. 315
- వ. అప్పుడు. 316
- క. అనురుల కమృతమోహియుట, వాసఁగడు పాములకుఁ బాలునోసినమాడ్కిన్
దొసఁగగు నంచును వేటొక, దెసఁబూర్పుండంగఁబెట్టి న్న దేవాహితులన్. 317
- వ. ఇట్లు రెండుపంక్తులుగా నేర్పరించి. 318

1. 'సురకకు నిర్ధకపాద' ఆ. ప్ర. 2 బద్ధి.

సీ. వేగిరవడకుండేర విచుడు దానవులార, తడవుసేయక వత్తునైత్తులార
యటు సక్కఁగూర్చుండుఁ రదని కన్ను లల్లార్చి, చనుఁగవపయ్యెడ న జాఱఁదిగిచి
1వదినెమఱుడులరవావులు కల్పించి, మర్మంబు లెడలించి న మఱుఁగు సేసి
మెల్లనొప్పుల న మేనులు మఱపించి, కడుజాణచూటలఁ న గ కుపఱిచి

ఆ. యసురవరుల నెల్ల న నడకించి సురలను, దడవుసేయ వలదు న ద్రావుఁ డనుచు
వచ్చుకొలఁది నమృతరవాఁ విభాగించె, దరుణి దివిజు లెల్ల న దనిసి పొగడ.

వ. అయ్యవసరంబున.

320

సీ. మనకు వేల్పులకును న మందట లేకుండఁ, బంచిపెట్టెన నని న పడఁతి పూనఁ
దా నేల తిప్పును న దప్పుదు తరళాక్షి, గాక రమ్మనుచు వేగంబ చీర
షణ్ణుమాట లాడదో న మఱి చూడకుండునో, చనుఁగవఁగ ప్పనో నచాలుననుచు
నొండెడ కేఁగునో న యొక్కింత సొలయునో, మనయెడఁ గందునోనమగువ య

ఆ. నెలఁతచూడ్కిగముల న నీరై కరంగుచుఁ

[నుచు

బ్రణయభంగభీతి న బద్ధు లగుచు
నూర కుండ్ర గాని న యువిక తే తెమ్మని
యడుగఁ జాల రైరి న యసురవరులు.

321

న. అప్పుడు.

322

మ. అమరవ్రాతములోనఁ జొచ్చి దివిజుం న డై రాహు పీయూషపా
నము సేయం గని చంద్రభాస్కరులు సరస్వల్ సేయ నారాయణుం
డమరారాతిశిరంబు చక్రహతిఁ దుశ్శాస్త్రుడై సుధానీ క్రమై
యమరత్వంబును జెంద మూర్ఖము దదీనయాంగంబు నేలం బడన్.

323

ఆ. అజుడు నానిశిరము న నంబరవీధిని, గ్రహము సేసి పెట్టి న గారవించె
వాడు పర్వములను న వైరంబు దప్పక, భానుచంద్రములను న బట్టుచుండు.

క. ఒక బొట్టుఁ జిక్క కుండఁగ, సకలసుధారసము నమరశ్రీసంఘంబులకుం
ప్రకటించి పోసి హరి దన, సుకరాశ్మతిఁ చాల్చె నసురసుభటులు బెగడన్.

మ. అమరుల్ రక్కసులుం బ్రహ్మసబలస్య త్యాగభిమానంబులన్
సము లై ల భవికల్పు లైరి యమరుల్ న సంశ్రేయముం బొంది ర
య్యమరారుల్ బహుదుఃఖముల్ కనిరి తా న మత్యంతదీర్ఘర్షణ లై
కమలాక్షున్ శరణంబు వేడనిజనుల్ న గల్పాణసంయుక్తు లే.

326

—ఓ దేవాసురయుద్ధము. ఓ—

క. దానవు లమృతము ద్రావం, బూని పయోరాశిఁ ద్రచ్చి న పొగిలినమాడ్కిన్
శ్రీనాథపరాజుక్రమ లగు, హీనులు వొందంగఁజాల న రిహార్థంబుల్.

327

క. శోధించి జలధి నమృతము, సాధించి నిలింపవై రిచక్షుర్గతులన్

- రోధించి సురల కిడి హరి, బోధించి ఖగేంద్రు నెక్కి ఓ పోయి నరేంద్రా. 328
- క. శుద్ధముగ సురల కమృతము, సిద్ధించిన నసురకులు ఓ సిడిముడిపడుచుం
గ్రుద్ధులు నానాయుధన,న్నద్ధులు నయి యుద్ధమునకు ఓ నడిచిరి బలిమిన్. 329
- క. ధన్యులు వైరోచనిశత, మన్యుప్రముఖులు మదాభిమానులు దమలో
నన్యోన్యరణము బాహా, విన్యాసంబులను బేర్చి ఓ వెలసిరి కడిమిన్. 330
- మ. లరు దై కామగ మై మయాసురకృతం ఓ బై లోకితాలోక్య మై
వరక ప్రాత్రసమేత మై తరళ మై ఓ వైహాయనం బై మహా
సురయోధాన్విత మైనయానమున సంకోభితైః బూర్ణైశ్చమసు
స్థికాంతిక బలి చామరధ్వజచమూఢీ ప్రస్థిక ముండటన్. 331
- వ. మఱియు నముచి శంబర బాణ ద్వీమూర్త కాలనాథ శకుని జం భాయోముఖ
ప్రహేతి హేతి భూతసంతాన హయగ్రీవ కపి లేల్వ లోత్కల మేఘమందుభి
మయ త్రిపురాధిపవి ప్రచి త్తివిరోచన వజ్రదంష్ట్ర తారకారి ప్తారిప్తనేమి
శుంభ నిశుంభ శంకుశిరః ప్రముఖులును బాలోమకా లేయులును నివారకవచ ప్ర
భృతులును దక్కినదండయోధులునుం గూడికొని యరదంబులం దురగంబుల
మాతంగంబుల హరిణంబుల హరి కిరి శరభ మహిష గవయ ఖడ్గ గండభేరుండ
చమరీ జంబుక శార్దుల గో వృషాదిమృగంబులను గంక గృధ్ర కాక కుక్కుట
బక శ్యేన హంసాది విహంగంబులను దిమితిమింగిలాదిజలచరంబులను వరులను
నసురసురనికరవికృతివిగ్రహరూపంబు లగుజంతువులను నారోహించి తమకు నడి
యాలంబు లగుగొడుగులు పడగలు జోడుగైదువులు పక్కెరలు బొడికం
బులు మొద లగుపోటుముట్లాయితంబుగఁ గైకొనివేటువేట మొనలై విరో
చననందనుం దగుబలిముండట నిలువంబడిరి దేవేంద్రుండును నై రావతారూఢుం
డైవైశ్వానరవరుణవాయుదండధరాద్యనేకనిర్జరవాహినీసందోహంబులు దాను
నెదురుపడి పిటుతివియక మోహరించె నట్లు సంరంభసన్నాహసముత్సాహంబు
ల రెండుదెఱంగులవారును బోరాడు వేడుకల మీ టగుమాటల సంభషించు
చున్నసమయంబున. 332
- నీ. వజ్రదంష్ట్రాంచితశవ్యజనంబులును బర్హ, చామరంబులు సితశచ్చత్రములును
జితవర్ణధ్వజశచేలంబులును వాత, చలితో త్రోళ్ళివర్ణజాలములును
జప్పుళ్ళ నెనగుభూమణకంకణంబులు, జండాంశురోచులశత్రుములును
వివిధభేటకములు ఓ వీరమాలికలును, బాణపూర్ణ ములైవర్తూణములును
- త. నిండి పెచ్చు రేగి ఓ విర్జరాసురవీగ, సైన్యయగ్మకంబు ఓ సాల నొప్పె
గ్రాహతకులతోడఁ ఓ గలహంబునకు వచ్చు, సాగరములభంగి ఓ జనవరేణ్య.
- క. భరీభాంకారంబులు, వారణాశీంకారములును ఓ వరహరి హేషల్
హరితదనేమిరవములు. ఘోరములై పెల్లగించెఁ ఓ గులకైలములన్. 333

వ. ఇన్ద్రియభుజ సుభయబలంబులును మోహరించి బలియనిద్రుండును దారకుండు
ను గుహుండును హేతియు వరుణుండును బ్రహేతియు మిత్రుండును గలనాభుం
డును యముండును మయూరుండును విశ్వకర్మయు శంబరుండును ద్వష్టయు విరోచ
నుండును సవితయు సముచియుఁ బరాజితుండును వృషపర్వుండును సశ్వీదేవతలును
బలిసుత బాణాది పుత్రకేతంబును సూర్యుండును రాహువును సోమండును
బులోముండును నైలుండును శుంభనిశుంభులును భద్రకాళీదేవియు జంభుండును
వృషాకపియును మహిషుండును విభావసుండును నిల్వలవాతాపులును బ్రహ్మపు
త్రులును దుర్మర్షుండునుఁ గామదేవుండును సుత్కలుండును మాతృకాగణం
బును శుక్రుండును బృహస్పతియు సరకుండును శనైశ్చరుండును నివారకవ
చులును మరుత్తులును గాలేయులును వసువులును సమరులును పాలోములును 'విశ్వే
దేవగణంబును గ్రోధవశులును రుద్రులును నిన్ద్రియభుజం గలసి పెనంగి ద్వంద్వ
యద్ధంబు సేయుచు మఱియు రథికులు రథికులను ఁదాతులుపదాతులను (వాహ
నారూఢులు వాహనారూఢులనుం) దాడి సింహనాదంబులు సేయుచును నట్టహా
సంబు ల్చుచునాహ్వానంబు లొసంగుచు సన్యోన్యతిరస్కారంబులు సేయుచు
బాహునాదంబుల విజృంభించుచుఁ బెనుబొబ్బల నుబ్బి రేఁగుచుం హుంకరిం
చుచు నహంకరించుచు ధనుర్గుణంబులఁ దంకరించుచు శరంబు నాటించు
చుఁబరశువుల నఱికుచుఁ జక్రంబులం జెక్కుచు శక్తులం దునుముచుఁ గళలం
బెట్టుచుఁ గుతారంబులఁ బొడుచుచు గదల నడుచుచుఁ (గరంబులఁ బొడుచుచుఁ
గరపాలంబులఁ వేయుచుఁ బట్టినంబుల నొంచుచుఁ బ్రాసంబులం ద్రెంచుచుఁ
బాశంబులం గట్టుచుఁ బరిఘంబుల మొత్తొచు ముసలంబులమోడుచు ముద్గ
రంబులఁ జలిపించుచు ముష్టివలయంబుల ఘట్టించుచుఁ దోమరంబుల నఱు
ముచు శూలంబులఁ జిమ్ముచు నఖంబులం జీరుచుఁ దరుశైలంబులం ఊర్వుచు
నుల్ముకంబులం జూరిడుచు నిట్లు బహువిధంబుల గలహవిహారంబులు సలుపు
నవసరంబున భిన్నంబు లైన శరీరంబులును విచ్ఛిన్నంబు లైన కపాలంబులును విక
లంబు లైన కపోలంబులును జిక్కువడిన కేశబంధంబులును భగ్నంబు లైనదం
తంబులును గృత్తంబు లైనభుజంబులును ఖండితంబు లైనకరంబులును విదళి
తంబు లైనమధ్యంబులును వివృతంబు లైనవదన బింబంబులును వికలంబు లైన
వయసంబులును వికీర్ణంబు. లయినకర్ణంబులును వికీర్ణంబు లైననాసికలును విడిగి
పడినయూరుదేశంబులును విసంఘ లయినపదంబులును జరిగినకంకటంబు
లును రాలినభూషణంబులును వ్రాలినకీరసంబులును గూలినఛత్రంబులును
మ్రొగినగజంబులును నుగ్గయినరథంబులును నుఱు మైనపాయంబులును జిందఱ

1. సుగ్రోధవశు లైనమద్రవిశ్వేదేవతలను గ్రోధవశు లై తక్కినరక్కనులును దక్కిన
జరకము లాటి.

వందఱు లైసభలసమూహంబులును నొరలెడుకొఱప్రాణంబులును నుచ్చి యా
దెడుభూతంబులును బాతెడురక్తప్రవాహంబులును గట్టలు గొన్నమాంసంబు
లును నెగసితిరెగెడికబంధంబులును గలకలంబులును సేయుకంకగ్నధాదివిహంగం
బులు నయి యొప్పునహ్స రకిఘోరం బయ్యె నప్పుడు. 335

కా. నాకాధీశుఁ బదింటి మూఁట గజముఁ శ నాల్గింట గుట్టంబులఁ
వీకాత్త్రంబున సారథిం జొనిపెదైశ్చేంద్రుండు చా నావియ
ల్లోకాధీశుఁడుద్రుంచి యన్నిటిని దోడ్తో నన్నిభల్లంబులన్
రా కుండఁ రిపువర్గముండునిమె గీర్వాణారి యగ్గింపఁగన్. 336

సీ. తనతూపు లన్నియుఁ శ దర మిడి శక్తుండు, నఱకిన జోదువిశ్ననువు మెఱసి
బలి మహాశక్తిచే శ బట్టిన నదియును, నతఁడు ఖండించె నశ్రత్యద్భుతముగ
మఱి ప్రాసశూతోమరములు గైకొన్నఁ, దోడ్తోడ నవియును, దునిమి నైచె
నంతటఁ బోక యెక్కువది వాఁడు సారింజె, దొడరి తా నదియునుగ్రదుముసేసె

ఆ. నసురభర్త విరథుఁ శ డై పోయి పగఱకుఁ, గానఁబడక వివిధశకపటవృత్తి
నేర్పు మెఱసి మాయశిక్షించె మింటను, వేల్పుగములు గూడిర వెఱఁగుపడఁగ.

వ. ఇట్లు దానవేంద్రునిమాయావిశేషవిధానంబున సురానీకంబుపైఁ బర్వతంబులు
వడియె చావాగ్నిదండవ్యామానతరువర్షంబులు గురిసె వటంకశిఖరవికరశిలా
సారంబులు గప్పె మహారగదండశూకంబులు ఁటచె వృశ్చికంబులు మీ
టె వరాహవ్యాఘ్రసింహంబులు గదిసి విదళింపఁ దొరఁకొనియె వనగజంబులు
మట్టి మల్లాడిం జొచ్చె శూలహస్తలు దిగంబరులు నై రండు రండని బలురక్క
నులు శతసహస్రసంఖ్యలు శదనచ్చేదనభావణంబు లాడం దొడంగిరి వికృత
వదనులు గదాదండధారులు నాలంబిత కేశభారులు విపాశులు నై యనేకరా
క్షసవీరులు పోసికు పోసికుఁడు తునుము తునుముం డని వెనుతగిరిపరుష
గంభీరనిర్హితసమేతంబు లయినదీమూతసంఘాతంబులు (వారాహతంబు లై)
యుప్పటిల్లిన నిప్పులకుప్పలు మంటల ప్రోవులుం గురిసె మహాపవనవిజృంభితం
బైనకార్పిచ్చు ప్రళయాలంబుచందంబునం దరికొనియెఁబ్ర చండఘుంఘానిల
ప్రేతసముత్తుంగతరంగావర్తభీషణం బయినమహార్ణవంబు సెలియలికట్ట చాటి
వెల్లివిరిసిన ట్లయి యండె నాసమయంబునం బ్రళయకాలంబునుంబోలె మిన్ను
మన్నును రేయం బగలు నెఱుంగ రా దయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. ఆయను రేంద్రునిబహుతర, మాయాజాలంబులకును శ మాతెఱుంగక వ
జ్రాయాధముఖరాదిత్యు ల, పాయంబును బొంది చిక్కు శ వడిరి న రేంద్రా. 339

వ. అప్పుడపద్మ.

340

క. ఇయ్యసురులచేఁ జిక్కిరి, మెయ్యది వెర వెందుఁ జొత్తు శ మిటు వొలయఁగడే

యయ్యు డేవ జనార్దన, కయ్యో కయ్యో యటంచుఁ శ గూయిడి రమరుల్.

వ. అయ్యోడ.

342

మ. విహగేంద్రాశ్వనిరూఢుఁ డై మణిరమాక్షభ్రాజితోరస్కుఁడై
బహుశస్రాస్త్రమహాభజాళితఁ డై శ భాస్వత్కిరీటాదిదు.
స్సహుఁ డై నవ్యపిశంకవస్త్రధరుఁ డై శ సంపుల్లపదాక్షుఁ డై
విహి తాలంకృతితోడ మాధవుఁడు దా శ మేచేసె నచ్చోటికిన్.

343

చ. అసురులమాయ లన్నియును శ నబ్జదళాక్షుఁడు వచ్చినంతటన్
గసివిన లై నిరర్థ మయి శ గ్రక్కనఁబోయెను నిద్ర నొంది సం
తసమున మేలుకొన్నగతిఁ శ దాల్చి చెలంగిరి వేల్పు లందఱుం
బస సెడ కేల యుండు హరిపాదపరిష్కృతి నేయ నాపదల్.

344

వ. అయ్యోడ

345

అ. తాలనేమి ఘోరశకంఠీరవము నెక్కి, తార్జ్యుశిరము శూలకధారఁ బొడువ
నతినిపోటుముట్టు శ హరి గేల నంకించి, దానఁ జావఁ బొడిచె శ దానవునిని. 346

క. పదపడి మాఁగిసుమారులు, బెడిరించినఁ దలలు ద్రుంచె శ బృథుచక్రహరిన్
గదఁ గొని గరుడుఁడెక్కులు, నెడిరించినమాల్యవంతుశిరమున్ ప్రేసెన్. 347

వ. ఇట్లు పరమపురుషుం డగుహరికిరుణాపరత్వంబునం బ్రత్యక్షపల్లభమనస్కు
లై పరుణవాయువాసవప్రఖుములు పూర్వంబున నెవ్వ రెవ్వరితోఁ గయ్యంబు
నేయదురు వాని వారలం దలపడి నొప్పించి రయ్యవసరంబున.

348

క. బాహుబలంబున నింద్రుఁడు, సాహసమున బలిని గెలువ శ సమకట్టి సము
త్సాహమున వజ్ర మెత్తివ, హాహానికదంబు నేసి శ రఘవజనములున్.

349

వ. ఇట్లు సముద్యోభిమరహస్తుం డై యింద్రుండు దనపురోభాగంబునం పరాక్ర
మించు చున్నవిరోచననందను నుపలక్షించి యిట్లనియె.

350

మ. జగతిన్ వెరిమొటింగి గెల్పుట యిసీ శ శౌర్యంబె ధైర్యంబె తా
మగవాఁ డయ్యును దన్నఁ దా నెఱిగి సామర్థ్యంబునం గల్గియున్
బగవానిం గని దాఁగెనేని మియి సూత్రపం జాలఁడేనిం గటా
నగరే బంధులు దిట్టరే బుధులు గతన్యల్ గూర్తురే దానవా.

శా. మాయల్ నేయఁగ రాదు పో నగవులే శ మాతోడిపోరాటముల్
దాయా చిక్కితి వ్రక్కలించెద వడిన్ శ డంభోళిధారాహతిన్
నీయిష్టాక్షము లెల్ల జూడుము వెనక్ శ నీవారలం గూడుకో
నీయటోపమా నిర్జరేంద్రుఁ డడఁచున్ శ నే డాజిలో దుర్మతి.

351

వ. అని యపాలంభించిన విని విరోచననందనుండి ట్లనియె.

352

శా. నీవే పోట్రివే సురేంద్ర జగతిన్ శ నీ కేల గెల్పుటముల్
తేవే యెవ్వరివారఁ భాయినివి మేల్గిడుల్ విరించాడులుం

ద్రోవంజాలుదు రెవ్విధానమున సంకల్పోమింపజోకింప నా
దైవం బేమి కరస్థలానులకమే శ దిరోక్కిక్కులం బాడియే.

354

అ. జయము లపజయములును సుపద లాపద, లనిలచలితప్రీతికాంక్షలగులు
చంద్రకళలు మేఘులచయములు దరగలా, మెఱుఁగు లమరవర్ష శ మిట్టపడకు.

వ. అని యిట్లాక్షేపించి.

356

క. వీరుఁడు దానవనాథుఁడు, నారసముల నింద్రుమేన శ నాటించి మహా
ఘోరాయుధకల్పము లగు, శూరాలాపములు సెపులకజొనిపెన్ మఱియన్.

వ. ఇట్లు తథ్యవాది యెవబలిచే రిరాకృతుండై.

358

క. కత్తువునాక్షేపంబునఁ, దోత్రాహతగజముభంగిఁ శ ద్రుళ్లుమ బలి నా
వృత్తారివీచి వైచిన, గోత్రాకృతి నతడునేలఁ శ గూఁత నరేంద్రా.

359

వ. అప్పుడు.

360

క. చెలికానిపాటు గనుఁగొని, బలిసఖుఁ డగుజంభుఁడతులకబాహశక్తి
జెలితనము సాల నెఱువును, నిలు నిలు మని వీఁకఁదాఁకె శ నిర్జరనాథున్.

361

క. పంచాననహనుఁ డై, చంచద్దద జంభుడై త్రి శ తైలారిని దాఁ
కించి సురేభంబును నొప్పించి విజృంభించియూర్చి శ పేర్చెంగడిమిన్.

362

క. వీఁక సెడి ఘనగదాహతిఁ, దోఁకయుఁ గదలింపలేక శ దుస్సహపీఠన్.
మ్రోఁకరిలఁ బడియె నేలను, సోఁ కోర్వకదిగ్గజంబు శ సుషిసుషిగొంచున్.

363

వ. అయ్యోడ.

364

క. సారథి వేయుహయంబుల, తే రాముతపటిది లేఱ శ బేవేంద్రుఁడు దా
నారోహించెను దైత్యుఁడు, దారత మాతలిని శూలకధారన్ బొడిచెన్.

365

అ. శూలనిహతి నొందిస్త్రుక్కక యూర్చిన, నూతు వెఱకు మందు శ సురవిభుండు
వాసిశిరముఁ దునిమే శ వజ్రఖాతంబున, దైత్యసేన లెల్లఁ శ దల్లపిల్ల.

366

చ. చనిసురనాథుఁడే గలన శ జంభుఁడు నచ్చట నారదుండు సె

ప్పిన విని వానిభ్రాతలు గ్రభీరబలాధికుఁ డాబలుండు పా

కనముచు లాపురందరునిఁ శ గాంచి ఖరోస్తులఁ దూల నాడుచున్

ఘనజలధారలకొనగముఁ శ గప్పినచాడ్పునఁ గప్పిరమ్ములన్.

367

నీ. విభుభ్రలోకేంద్రుని శ వేయుగుట్టుంబుల, నన్ని కోలల బలఁ శ డదర నేసె
నిన్నూట మాతలి శ నిన్నూట రథమును నారీతి నింద్రు ప్రత్యంగకమును
వేధించె బాకుండుఁవింటవాడత్త్రుంబు, లేయుబదొడుగుటయెఱుగరాదు
కపకపుంఖంబుల శ కాండంబులొక పది, యేనింట నముచియు శ నేసియార్చె

అ. బలిమిన్నిట ముగురు శ పగవాని రథనూత, సహితు ముంచి రత్త్రజాలములను
వనజలోకసఖుని శ వానకాలంబున, మొగిలుగములు మునుఁగ శ ముంచునట్లు

క. ఆయువసరంబున.

369

- మ. అమరాతామలబాణజాలములపాశ్రయేయితే చెల్లరే
యమరాధీశ్వర యంచు ఖన్నతరులై శ్రయంభోధిలోఁ జంచల
త్వమునం గ్న-కువణ్ణజనంబులక్రియన్ శ్రదైత్యాధిపవ్రాహమ
ధ్యమునం జక్కిరి వేల్చు లరదఱు విపరద్ధానంబులం జేయుచున్. 370
- వ. అంత. 371
- శా. ఓహో జేవతలార కు య్యదకుఁ డే శ్ర నున్నాడ నం ¹చంబుభృ
ద్వాహుం డాశరబద్ధపంజరము నంగ్రతం జించి తేజంబున్
వాహోవేతరథులుతోడ వెలికిన్ శ్ర వచ్చెన్ నిశాగతోల్లస
న్మాహాత్మ్యంబునఁ దూర్పునం బొడుచునాశ్రమార్తాండుచందంబునన్. 372
- వ. ఇట్లు వెలువడి. 373
- చ. విడిగినసేనఁ గాంచి సురభీరుఁ డొహో యని బిట్లు చీరి క్ర
మ్మటఁ బుడికొల్పి పాకబలశ్రమస్తకముల్ నిశితాస్త్రిధారలన్
నెరసినతీక్ష్ణవజ్రమున శ్ర నేలకు వ్రాల్చెను వానిచుట్టముల్
వెఱచిరి తిచ్చమూపతులు శ్ర విహ్వలు లై చెడి పాటి రార్తితోన్. 374
- వ. అప్పుడు నముచి నిలువంబడి. 375
- మ. తనచుట్టంబులఁ జంపె వీఁ డనుచు నుగద్యత్క్రోధశోకాత్ముండై
కనకాంతంబును నశ్రీ సారమయమున్ శ్ర ఘటాసమేతంబు నై
జనద్వగున్నహ మైనశూలము నొగిన్ శ్ర సారించి వైచన్ సురేం
ద్రునిపై దీన హతుండ వౌదని మృగేంద్రుం బోలి గర్జించుచున్. 376
- శా. ఆకాశంబున వచ్చుశూలమును జంభారాతి ఖండించి నా
నాకాండంబుల వానికంతము దెగ శ్ర స్థంభోళియున్ వైచెన
సోకేంద్రాయుధమున్ సురారీశ్రముం శ్ర ద్రుంపంగ లే దయ్యె వాఁ
డాకంపింపక నిల్చె దేవవిభుఁ డశ్రత్యాశ్చిర్యముం బొందఁగన్. 377
- వ. ఇట్లు నిలిచి యున్ననముచిం గనుగొని వజ్రంబు ప్రతిహతం బగుటకుశంకించి
బలభేది దనమనంబున. 378
- సీ. కొండలఱెక్కలు శ్ర ఖండించి వైచుచో, వజ్ర మెన్నఁడు నింతరవాడి నెడదు
వృత్రాసురాదుల శ్ర విదళించుచో నది, దిరుగ దెన్నఁడు పని శ్ర దీర్చికాని
యంద్రుండఁగానొకోయేను దంభోళియుఁ, గాదొకోయిది ప్రయోగంబునెడనొ
దనుజాధముండు మొనశ్రతాకుఁ దప్పించెనో, భిదురంబు నేడేల శ్ర బెండువడియె
- త. ననుచు వజ్ర వగవ శ్ర నార్ద్రశుష్కంబులఁ, జావ కుండఁ దపము శ్ర నలిపెనీతఁ
డితర మెద్దియెన శ్ర నింద్ర ప్రయోగింపు, వైభవమును దివ్యవాణి పలిక. 379
- వ. ఇట్లా దేశించినదివ్యవాణిపలుకు లాకర్ణించి (పురందరుండు). 380

ఆ. ఆత్మబుద్ధిఁ దలఁచి శ యార్ద్రంబు శుష్కంబు, గానిసాధనంబు శ ఘనమును
నది యమర్చిదాన శ నమరులుమెచ్చంగ, నముచికిరముఁద్రుంచె శనాకవిభుఁడు.

వ. అయ్యవసరంబున. 382

సీ. పురుషాత్మ నగ్గించి శ పుష్పాంజలులు నేసి, మునులు దీవించి శ ముదముఁగోడ
గంధర్వముఖులు శ్రుతుఁడు విశ్వావసుఁ, కును బరావసుఁడు నిత్యవెనముఁ బాడి
రమరాంగనాజను శ లాడిరి దేవతా, మందుభులును మ్రోసె శ దురములోన
వాయుగ్నిసరువర్తివరుణాదులును బ్రతి, వ్యూధ్యుఁ గెట్ట రుద్రుడవృత్తి

తే. నల్పమృగముల సింహంబులట్లు తోలి, రమరవర్కులుఁడనుజుల శ నడటు వాయు
నజుఁడు పుత్రై నారదుఁ డెదుగుఁడెంచె, దైత్యహరణంబు వారింప శ ధరణివాళ.

వ. వచ్చి సురలకు నారదుం డిట్లనియె. 384

కా. సిద్ధిదేవ సురిలార మీ కమృతముక శ శ్రీనాథసంప్రాప్తులై
వృద్ధిం బొందితి రెల్లవారలును విశ్వేశ్వరుల్ మృతిం బొంది రీ
యద్ధం బేటికి నింకఁ జాలుఁ బని లే శ దోహా పురే యంచు సం
బధాలాపము లాడి మాన్పె సురలం శ బాండవ్యవంశాగ్రణి. 385

వ. ఇట్లు నారద వచననియుక్తులై రాక్షసులతోడిసంగ్రామంబు సాలించి సకలదేవ
ముఖులును ద్రివిప్తపంబునకుం జనిరి హతశేషులైనదైత్యదానవులు విష్ణుం
డనబలిం దోహోని పశ్చిమశిఖిశిఖరంబుఁ జేరిరి విధ్వంసమానకంధరు లై వినే
వ్వదేహు లగుయామినీచరుల నెల్లను శుక్రుండు మృతినంజీవని యౌతనవిద్య
పెంపుసంజేసి బ్రడించె బలియును. భార్గవానుగ్రహంబున విగతశరీరవేదనుం
డై పరాజితుం డయ్యును లోక కాలవిచక్షణుం డగుటంజేసి దుఃఖపడక యుండె
వని చెప్పి రాజునకు శుకుం డిట్లనియె. 386

సీ. కైలాసగిరిమీఁద శ ఖండేందుభూషణుం, డొకనాఁడు గొలుపున శ నున్నవేళ
వంగన యైవిష్ణుఁ శ డసురుల వంచించి, సురలకు వమృతంబు శ నూట లిడుట
వినిదేవియునుదానుభవృషభేంద్రగమనుఁడై, కడువేడ్క భూతసంఘములు గొలువ
మధుమాదనురి జున్నరమందిరంబున కేగి, పురుషోత్తమునిచేతఁ శ బూజ వడసి

తే. తానుగూర్చుండిపూజించెదనుజువైరి, గుళలమేమీకు మాకునుశుకలక్షును
మధురభావలహరిమీఁదశ్రుతి నెఱపి, హరుఁడుపద్మాక్షుఁ జూచియిట్లనియెన్మ్రీతి.

సీ. దేవ జగవ్యయ శ దేవేళ జగదీశ, కాలజగద్వ్యాపకస్వరూప
యఖలభావములకు శ నాత్మయు హేతువు, నైవయ్యాశ్వరుఁడైవాత్మధ్వంతములకు
మధ్యంబు జహీయును శ మఱి తోపలయు లేక, పూర్ణమై యమృతమైభూరిపత్వ
మోనంద చిన్మౌళ శ మవికార మాధ్యమ, నెస్య మశోకంబు శ నగుణ మఖల

తే. సంభవస్థితిలయమూలభదంభకంబు, నైవ బ్రహ్మంబు నీవ నీయంఘ్రియుగము
నాభయనంగవిస్మయ్యలైతమున్నముఖులు, గోరిక్షవల్లకాములైకొల్లురెపుడు.

- సీ. భావించికొందలు శ బ్రహ్మాంబు నీ వని, తలపోసికొందలు శ ధర్మ మనియుఁ
జల్పించి కొందలు శ సదసదీత్యకుఁడని, సరసికొందలు శ క్తిసహితుఁ డనియుఁ
జింతించి కొందలు శ చిరతరుం డవ్యయుఁ, దాతృ తంత్రుఁడ పరుంధధికుఁడనియుఁ
దొడరి యూహింతురు శ తుది నద్యయద్వయ, సదసద్విశిష్టసంత్ర యుఁడ నీవ
తే. తలఁప నొక్కింతవస్తుభేదంబుగలదె, కంకణాదులుఁ బసిడి యొక్కటియ కాదె
కడలుపెక్కైన వార్థియొక్కటియెకాదె, భేద మంచును నిమ వికల్పింపవలదు.
- సీ. యద్విలాసము మరీచ్యాదు లెఱుంగరు, నెన్నఁడుఁ జెడకుండు శ నేను నెఱుంగ
యన్మాయ నంధులై శ యమరాసురాదులు, వనరెడ రఱు యున్నవార లెంత
యేరూపమునఁ బొంద శ కేపారుడువు నీవు, రూపివై సకలంబు శ రూపు నేయ
రక్షింపఁ జెటుపఁ గారణ మైనచరాచ, రాఖ్య మై విలసిల్లు శ దంబరమున
- తే. ననిలుఁ డేరీతి విహరించు శ నట్ల నీవు, గలసి వ ర్తింతు సర్వాత్మకత్వమొప్ప
జగములకు నెల్ల బంధమోక్షములు నీవ, నీవ సర్వంబుఁ దలపోయ శ నీరజాక్ష.
- మ. ఘనతా నీమగబోడుముల్ పలుమఱుం శ గన్నారమున్ వేమఱున్
నిను విన్నారముఁ జూడ మెన్నఁడును మున్ శ నీయాఁడుఁజందంబు మో
హిని వై దైత్యులఁ గన్నుఁడ్రామి యన్మృతం శ బింద్రాదిదేవాళి కి
చ్చిననీరూపముఁజూపుమా కుతుకముం శ జిత్రంబునం బుట్టెడిన్. 391
- క. మగవాడ వయ్యజగములఁ దగులం జిక్కులను బెట్టుదంటకు నీకున్
మగువతంబున జగములఁ, దగులముఁ బొందింప ¹ నెంతదడవు ముకుందా. 392
- వ. అని పలుకు చున్నశూలపాణిచేసేషీతుండైవిష్టుండు భావగంధీరం బగునవ్వు
నివ్వటిల్ల నవ్వామదేవున కి ట్లనియె. 393
- తా. శ్రీకంఠా నిను నీవ యేమటకుమీ శ చి త్రంబు రంజించెడన్
నాక ద్వేషుల డాగురించుటకు నై శ నాఁ డేను గైకొన్న కాం
తాకారంబు జగన్నిమజ్జనము నీ శ వైచూచెదేఁ జూపెడన్
గైకో నర్హము లంధ్ర కామకులు సంకల్ప ప్రభూతాత్మముల్. 394
- హరి దనమోహినీరూపంబుచే నీశ్వరుని మోహింపఁ జేయుట. —
- వ. అని పలికి కమలలోచనుం డంతర్హితుం డయ్యె నయ్యమాసహితుం డయిన
భవుండు విష్ణుం డెట్టు వోయెనో యెందుఁ జొచ్చెనో యని దశదిశలం గలయ
నవలోకించు చుండం దనపురోభాగంబున. 395
- సీ. ఒకయెలదోఁలలోనొకనిధి నొకనీడఁ, గుచకుంధములమీఁదికొంగు పలఁగ
గబఁకాబంధంబు శ గంపింప నుడుటివై, జికురజాలంబులు శ సిక్కునడఁగ
నమమాన మై మధ్య శ మల్లాడఁ జెక్కులఁ, గర్జకుండలకాంతి శ గంతు లిడఁగ
నారోహభరమున శ నడుగులు దడఁబడ, దృగ్గీప్తినంఘంబు శ దిశలఁ గప్పు

తే. వాసుకరమున జాతినశ్వలువఁ బట్టి, కనకనూపురయుగళంబు కల్లనంగఁ
గంకణంబులఝుఝుఝుకాకాకమెసఁగ, బంతిచేనాఁడు ప్రాయంపురబింతిఁగనియె.

వ. కిని మున్ను మగువ మరగి సగ ముచుమగ నాఁ డమ్మగువనయోరూపగుణ
విలాసంబులు గన్న నూరింపం గనుతెప్ప వేయక తప్పక చూచి మెత్త నయన
చిత్తంబున. 397

తా. ఈకాంతాజనరత్న మెవ్వరిదొకో శ్రయ్యామూఁడురూపంబు ము
న్నే కల్పంబులయందుఁ గాన మజాఁ డీశ్వరుంతి నృసింహంగఁ దా
లే యం టెల్ల నిజంబు వల్లభత స్త్రీలీలావతిం జేరఁతా
నేకాంతుడు గలఁడొ క్రిడలకు నా శక్తియుతి సిద్ధించునే. 398

వ. అని మఱియుం జెఱకువిలుతునిమెఱవడిఁ దరవఁ వెఱచిరుగు వెఱుగుపడం దెఱవ
దుఱిమిఁకొనినతుఱుమువిగిముడి వడలి కడలి భుజముల మెఱల కొడలనదిరి చెవరిన
కురులు నొసలివృగమవతిలకంపుటనలు మఱలిన విఠవిస నగుమొగముమెఱు
గులు దళదిశలం బసలుకొలుపఁ జెఱుగవు మెఱు మునుఁజెఱుటం దడంబడి
పులకరములు కులకరములు గొన వృద్ధమానందకందం బగుకంచుకంబు గరార
విందంబునం దమర్చి యక్కునం జేర్చి చెక్కునహత్తించి చుబుకంబుమోపి చూ
చుకంబులం గదియించి నఖంబుల మీటుచు మెల్ల (మెల్లన)గల్లామకర (కమలం
బుల) కనకమణివలయంబులు ఝుఝుఝు యనం గుచకలశంబు లొండొంటి
నొరయ నెడమఁ గుడిం దడంబడఁ గ్రమమున నెగురఁజిమ్ముచు నెగురఁజిమ్మి తన
కుఁ దానెఁగొన్ని చిన్ని పన్నిదంబులు సేసికొని బహుగునహము బెడఁకి వడవడవడం
క నటితపరులుగలయౌబడఁ దిరుగుచుఁ(దిరుగునెడఁ) బెఱకువలుగొనఁ జెఱులతో
డవులరుచులు ¹గలముల నటనములునలుపఁ బవిత్రికి యొడియుచునొడిసి కెలం
కులకుఁ జడియుచు జడిసి జడనుపడక వలువ నెల వెడలిదిగంబడం ²గటిస్థలంబునఁ
గాంచీకనకమణికింజులు మొరయఁ జరణకటకమ్ములు గల్లుగల్లు మఱం గరకంక
ణమణిగణములు మెఱయ వెఱుకొని యుటికి పట్టుమఁ బట్టి పుడమిం బడవైచి
పాటువెంటన వింటి కెగసి కెంటకకరంబునం గరంబు దిరం బయి పలుమఱు మర
ల నడుచుచు నెగయునెడం దిగంబహుతటిని నీలంపుమెఱుగునిగ్గుసోగ పగ్గంబుల
వలలువైచి రాఁ దిగిచినపగిది వెఱుకొనంగవిలోకనజాలంబులు నిగిడించుకొనుగి
డించుచుఁ గరలాఘవంబున నొకటి పది నూఱు వేయి సేసి నేర్పు వాటిరుచుచు
నరుణచరణకమలరుచుల నుడయశిఖరిశిఖరతరణికరణి సేయుచు ముఖచంద్రచం
ద్రకలఁ జంద్రముడలంబులు గావించుచు నెడనెడ నుకోడమర్గర్గత చేలాంవలం
బుఁ జక్క నొత్తుమఁ గవాలపాలికాలోలఘుర్మజలబిందుబ్బువంబుల నఖంబు
రంజుల నొసరించుచు నధరబింబభుక్తాంతిసమూగతరాడకీరంబులు జోవుచు

ముఖనరోజపరిమళాసక్తమత్త సుఖుకరంబుల నివారించుచు మందగమనాభ్యాస కుసూమాలాయ త్రమరాళయుగళంబులకుం దలంగుచు విలాసవిక్షణానందిత మయూఽమిధునంబులకు నెడగలుగుచుబొడరిండ్ల¹ యీతిములకుం బోక మలంగు చు సరసకేసలయాస్వాదకాముకకలకంఠపంపతులకు మారించుచు దీగయుయ్యె లల నూగుచు మాధవీమండపంబు లెక్కుచు గుసుమరేణుపటలంబులగుబృథ్ను వ్రాకుచు మకరందస్యందబిందుబృందంబు సుత్తరించుచు గృతకశైలంబుల బొడనూపుచు నున్నతేకేతకీ స్తంభంబులనొరగుచు, బుష్పదళఖచితవాతాయనం బులందొంగిచూచుచు గమలకాండపాలికలనాలంబించుచు జంపకదేహశీమధ్యం బుల నిలునంబడుచు గదలికాపత్రకవాటంబుల నుద్ఘాటించుచు బరాగనిర్మిత సాలభంజికానివహంబుల నాదరించుచు మణికుట్టిమంబుల మరియుచు జంద్ర కాంతవేదికల నొలయుచు రత్నపంజరశారికానివహంబులకుం జనువులు సెప్పు చుఁ గోరిన క్రియం జూచుచు జూచిన క్రియ మెచ్చుచు మెచ్చిన క్రియ వెఱుగు పడుచు వెఱుగుపడిన క్రియ ముఱుచు ముఱవక యేకాంతం బగునవ్వనాంతం బున ననంతవిభ్రమంబుల జగన్మోహిని యైవిహరించుచునున్న సమయంబున. 400

ఆ. వాలుఁగంటివాఁడీరవాలారుఁజూపుల, శూలి ధైర్య మెల్లఁ గోలుపోయి
తఱలి యెఱుక లేక శ మఱచె గుణంబుల, నాలి మఱచె నిజగ్రణాలి మఱచె.

న. అప్పుడు. 401

ఆ. ఎగుర వైచి పట్ట శ నెడ లేమిఁ జే దప్పి, వ్రాలుబంతిఁ గొనఁగ శ వచ్చు నెడను
బడఁతివలువ వీడి శ పడియె మాకుతహతిఁ, జంద్రధరునిమనము శ సంచలింప.

మ. రుచిరాపాంగిని వత్త్రబంధనపరక శ రోమాంచవిభ్రాజితం
గుచభారానమితం గరద్వయపుట్టిగూఢీకృతాంగిం జల
త్కచబంధం గని మనకథాతురతి నాకంపించి శంభుండు ల
జ్జ చలింప దనకాంత నూడఁ గదిసెం శ జంద్రాస్య కేల్దమిక్రిన్. 403

ఆ. పదము సేర వచ్చుఁఫాలాక్షుఁబొడగని, చీర వీడి పడినకసిగ్గుతోడ
మగువ నగుచుఁ దరులకమాటున డాఁగెను, వేల్పుతేడు నబలకవెంటఁ బడియె.

మ. ప్రబలోద్యత్కరిణి గిరింద్రుడు రమింకపక వచ్చులీఁక శివుం
డబలా పోకుము పోకువే యనుదు డాయు బాటి కెంకేలఁ ద
త్కబరీబంధము పట్టి సౌభ్రమముతోఁ శ గొఁగిల్ల నోలార్చి నం
తబహిఃప్రక్రియ నెట్ట కేనిఁ గదియం శ దబ్బాళునిర్ముక్త యె. 405

నీ. వీడి వెన్నున నాకురవేణీధరంబుతో, జఘనభారాగతశ్రాంతితోడ
మాయావధూఁయై శ మరలిమామచుఁబాటు, నిష్ఠు నద్యుతకర్మకరవెంటఁ దగిలి
యూళాను మరల బ్రయుచె మరు దనఁ గరికి వెన్నుకరికరణిఁ దాల్చి

- కొండలు నేలులుఁగొలకలు ననములు, హరుఁడు దాటి ననంగనవచ్చుచున్నా
తే. నిర్మలామోఘరేతంబు నేలమీఁదఁ, బడినచో తెల్ల వెండియుఁబసిడియయ్యె
ధరణివీర్యంబునడఁచునన్నఁ డానెఱింగి, దేవమాయాజడత్వంబుఁదెలిసెహరుఁడు.
- క. జగదాత్మకుఁ డగుశంభుఁడు, మగిడెను హరి నెఱింగి తనమృతమాహాత్మ్యమున్
విగతత్రపుఁడై నిలిచెను, మగువతనం బుడిగి హరియు న్ మగవాడయ్యెన్. 407
- ల. కాముగెలువవచ్చుఁ గాలారిగావచ్చు, మృత్యుజయముగలిగి న్ మెఱయవచ్చు
నాఁడప రిచూపుటంపర గెలువంగ, వశము గాదు న్ త్రిపురవైరికైన. 408
- వ. ఇట్లు పురుషాకారంబున వహించినహరి హరున కిట్లనియె. 409
- నీ. నిఖిలదేవోత్తమ న్ నీ వొక్కరుఁడుదక్క, నెవ్వఁడు నామాయ న్ నెఱుంగనేర్పు
మాన్సియైననామాయచే మునుఁగక, ధృతిమోహితుండ వైతెలిసి తీవు
కాలరూపంబునఁ న్ గాలంబుతోడ నా, యందును నీమాయ న్ యధివనించు
నీమాయనన్ను జగ్గింప నేరదు నిజ, మకృతాత్ములకు నెల్లననుపలభ్య
తే. నేడు నీనష్టపెంపున న్ నెలివి తనుచు, సత్కరించిన సఖ్యంబు న్ సాల నెఱసి
దక్షసుతయునుగణములుఁడవన్నుగొలువ, భవుఁడువచ్చేసెదగ నిజభవనమునకు.
- శా. పారావారము దర్శుచో గిరిసముద్భారార్థ మైకచ్చపా
కారుండెసరమేశువర్తనము నాకర్ణింపఁ గీర్తింప నం
సారాంభోసిధిలో మునుంగక జనుల్ నసంక్రేయముంబొంది వి
స్తారోదారసుఖంబుఁ జెందు దురు తన ధ్యం బెంతయున్ భావరా. 411
- మ. ఎలమిన్ దైత్యుల నాఁడురూపమున మోహింపించి వీయూషముం
బలితాపన్నులకున్ సురోత్తములకుం న్ జక్కన్ విభాగించి ని
ర్మలరేఖిల్ విలసిల్లుశ్రీవిభునిఁ దనన్మాయావధూరూపముం
దలఁతున్ మ్రొక్కఁడు నాత్మిలోన డాదిత్యధ్యాంతోగ్ర పీఠంబుగన్. 412
- న. అని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 413
- తే. సరివరాధీశ యిప్పుడు న్ నడచు చున్నవాఁడు న్ ప్రభుమనువు ప్రేమస్వతుండు
శ్రాద్ధదేవుండు నందురు జనులువానిఁ, బదురు నందను లతనికిఁ న్ బ్రకటబలులు.
- క. వార లిహ్వకుండును నభికుండును ధృష్టుకును శర్యాతియు వరివ్యకుండును
నాభాకుండును దిష్టుకును గరూశకుకును బృషద్ధుకును వసుమంతుండు
ను ననువారు పదుగురురాజులు పురంధరు డనువాఁ డింద్రు డాదిత్యురుదశ్య
వసురుద్ సంజ్ఞలు గలవాడు దేవతలు గౌరిమకశ్యపా త్రివిశ్వామిత్ర జమదగ్నిధర
బ్యాజవసిష్ఠు లనువారు సప్తర్షు లయుమున్నవా రందుఁ గశ్యపువ కదితిగర్భం
బున విష్ణుండు వామనయాల్ని డై జనియించి యుద్ధావంశంబు డయ్యె నిష్క
డేకుమన్వంతరంబులు సెప్పంబడిమి రా. గలమన్వంతరంబులకు (శ్రీహంపరా
కమంబునుం) జెప్పంబడియెను(దత్తాత్రేయనుండవై)మిను మిను శుకుం డిట్లనియె.

- సీ. జననాథ సంజ్ఞయు శ ఛాయయు ననువాకు, గల రయ్యనకు విశ్వకర్మతనయ
లిరువుడు వల్లభ శ లిట మున్ను చెప్పీతిం, బరంగుం దృఢీయుయు శ బడబ యనంగ
స జ్ఞకు యముండును శ త్రాద్ధజీవుండును, యమునయుం బట్టిరి శ హర్ష మెనంగ
ఛాయకుం దడతియు శ నావర్ణియును శనై, శ్చరుండును గలిగిరి శ సంవరుణుడు
తే. దడతి నాలింగం గైకొనె శదావరించి, యశ్వియుగళంబు బడబకునవతరించె
వచ్చునట్లుమనసువునా శ వర్ణి వాడు. తపము సేయుచు నున్నాడు శ ధరణినాథ.
- క. ఒకపరి నూచిన నుండియు, నొకపనినూడంగ లేకశ్రయండుసిరులకై
యొకనొకని వోటువేళకు, నొకఁడొక్కఁడు మనువుగాచి శ యుండునరేంద్రా.
- వ. సూర్యసావర్ణిమన్వంతరంబున నతనితనయులు మ్రోహవిరజస్కాద్యులు రాజు
లును సుతపోవిరజోమృతప్రభు లనువారు దేవతలును గాఁ గలరు గాలపుండు
ను దీ పిమంకుండును పరిశుచాముండును ద్రోణపుత్రుం డగు నశ్వత్థామయుం
గృపుండును మజ్జనకుం డగు బాదరాయణుండును ఋశ్యశృంగుండును సప్తర్షు
లయ్యెదరు పార లిప్పుడు దమతమయోగబలంబుల నిజాశ్రమమండలంబులం
జరియించు చున్న వారు విరోచననందనుం డగుబలి యింద్రుం డయ్యెడు నని
చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 411
- సీ. బలి మున్ను నాకంబు శ బలిమిమైఁ జేకొన్న, వామనుం జైహరి శవచ్చివేడఁ
బాదత్రయం బిచ్చి శ భగవన్నిబద్ధుండై, సురమందిరముకంటె శ సుభగమైన
సుతలలోకంబున శ సుస్థితి నున్నాడు, ¹వెతలేక యటమీఁద శ వేదగుహికి
నానరస్వతికిఁ దా శ నట సార్యభౌముడు, నాఁ బ్రభువయహారి శ నాకవిభుని
- ఆ. బదవిహీనుఁ జేసి శ బలిఁ దెచ్చినిలుపుచు, బలియు నిర్జరేంద్రురపదము నొందు
నింద్రపదము హరికి శ నిచ్చినకేతమున, దానఫలము సేపిచు శ ధరణినాథ. 418
- వ. అట మీఁదటికాలంబున వసుణనందనుం డగుదక్షసావర్ణి తొమ్మిదవమను వ
య్యెడు సతనిశాదుకులు ధృతికేతుదీప్తకేతుప్రమాఖులు రాజులును బరమరీచిగ
ర్గాదులు సర్వరులును నగుభుతుం డనువాఁ డింద్రుండును ద్యుతిమల్పభృతు లగు
వారలు ఋషులును నయ్యెద రందు. 420
- ఆ. దనుజహరణుఁ డంబుకధారి కాయవృంతు, నకు జరించి రక్షణంబు సేయ
మాడులోకమలనుకమోడంబుతో నేలు, నదృశాఖ్యనొప్పునమరవిభుండు. 421
- వ. మఱియు నుపశ్లోకసుతుం డగు బ్రహ్మసావర్ణి దశమమను వయ్యెడిఁ దత్పుత్రుల
భూరిషేణాదులు భూపతులును హవిష్మత్ప్రియఃఖులు మునులును శంభుం డను
వాఁ డింద్రుండును విబుధామ్యులు సర్పరులును నయ్యెద రందు. 422
- ఆ. విశ్వవృజానియింట శ విభుడు విషూచికి, సంభవించు సంశకసహితుం డగుచుఁ
జెలిమి శంభుతోడఁ శ జేయువిష్వక్సేరుం, డనంగ జగముం గాచు శ వవనినాథ.

వ. మఱియుం దదాగమిష్యత్కాలంబున ధర్మసావర్ణి పదునొకండవమను వయ్యెడి మనుతనూజులు సత్యధర్మానులు పదుండు ధర్మపతులును విహంగమకామగమన నిర్వాణులును లనువారు సురలును వైభవతం డనువాఁ డింద్రుడును ననుగాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 424

ఆ. అంబుజాతనేత్రుఁ శ డానూన్యనూనఁ డై, ధర్మసేతు వనఁగఁ శ దగ జరించి వైభవాధ్యుడగునునైపుతుఁ ¹డలరంగఁగరుణఁ ద్రిజగములనుశావఁగలఁడు. 425

వ. మఱియుఁ దద్భవిష్యత్సమయంబున భద్రసావర్ణి పండ్రెండవమను, వయ్యెడి నతనినందనులు దేవదనుపదేవ దేవజ్యేష్ఠులును వసుధాధిపతులును ఋతుశామాం డనువాఁ డింద్రుండును హరితాదులు వేల్పులును దపోమూర్తికిసాగ్నిధ్ర గాదులు ఋషులును నయ్యెదరు. 426

ఆ. జలజలోచనుండు శ సత్యతపస్సూన్యతలకు సంభవించుఁ శ దనయుఁ డగుచు ధరణి గాచు సందిశతస్వధామాఖ్యుడై, మనువు సంతసించ శ మూలవేంద్ర. 427

వ. మఱియుం దదేవ్యత్కాలంబున నాత్మవంతుం డగు దేవసావర్ణి పదుమూడవ మను వయ్యెడి మనుకుమారకులు చిత్రసేనవిచిత్రాదులు జగతీనాయకులును సుకర్మసుత్రామసంజ్ఞలు గలవారు బృందారకులును దివస్పతి యనువాఁ డింద్రుండును నిశ్శతపాత త్వదర్షాద్యులు ఋషులును వయ్యెద రందు. 428

ఆ. ధరణి దేవహోత శ దముతకు బృహతికి, యోగవిభుఁడు నాఁగ శ సుదృఢించి వనజనేత్రుఁ డాదిత్యవస్పతి కెరియు, సౌఖ్య మాచరించు శ జగతీనాథ. 429

వ. మఱియు నట వచ్చుకాలాబున వింద్రసావర్ణి పదునాలవమను వయ్యెడి మను సందనులు గంభీరవస్యాదులు రాజులును బవిత్రచాక్షుషులనువారు దేవగణంబులును శుచి యనువాఁ డింద్రుండును నగ్ని బాహుశుచిశుక్రమాగధాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 430

తే. తనర సత్రామాణునకువిశ్రాంతయందు, భవమునొండెడివిహరిబృహద్యానుడనగఁ విస్తరించుఁ గ్రియాతంత్రువినరములును, నాకవాసులు ముదమంద శనరవరేణ్య. 431

క. జగతీశ త్రికాలములను, బొగ డొందుమను ప్రకారములు సెప్పఁబడెం దగఁ బదునలువురుమనువులు, దెగ యుగములు వేయు నడవనదివముజనకగున్. 432

మ. అనినఁ బరీక్షింప రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 433

ఆ. ఈపదంబులందు శ సీమను ప్రమఖుల, నెవ్వ రనుచు వార శ లేమికతన నధికవిభవులై శ హరి యేల జనియించె, నెఱుంగఁ బలుకు నాకు శ నిష్ఠవరిత 434

వ. అనినం బారాశర్యకుమారుం డిట్లనియె. 435

శ్రీ. మనువులుమునులును శ మనుసుకు లింద్రులు, నమరుల హరియాజ్ఞ శ నడఁగువారు యాజ్ఞాదు లందఱు శ హరిపౌరపాక్షకు, లామనువులు దత్తవాయుశ 436

- జగముల కడుపుడు కలిగి నాల్గయుగములకడపటఁ గాలసంక్రస్తమైన
 కలిమచండబున కనిజలేపోబలముల, మరలఁ గాఁతురు ఋషివరులు దొంటి
 తే. పగిది ధర్మంబు వాలుగుపాదములును, గలిగి వర్తిల్లు మనవులు కలిమలనేత్రు
 నాజ్ఞ దిరుగదు లేలుదురవోపతులు, జగతి భాగించితమతమసమయములను.
 ప. మఱియం బ్రాపులైనవారల నింద్రపదంబులను (2హస్తకారంబుల దేవ
 పదంబులను) పారి ప్రకీర్తించు చుండు వారలు విహితకర్మంబుల జగత్త్రయం
 బును బరిపాలింతురు లోకంబులు సుస్థువులై యుండు. 437
- సీ. యోగీశరూపుడై కయోగంబుఁ జూపుచు, మూర్తరూపమునఁ గర్మరంబుదాల్చు
 సర్గంబు సేయుఁ బ్రజాపతీరూపుఁ డై, యింద్రుడై దైత్యుల కనే పడంచు
 జ్ఞానంబు నెఱిగించుఁ క జతురసిద్ధాంతి, గారూపమునఁ బ్రాకంబు సేయు
 నానావిధాకారకనామగుణంబులఁ, గిర్మలోచనులకుఁ క గలఁడు లేఁడు
 అ. చనినరూపములను క జరురూపముల నింకఁ, జనఁగ నున్నరూపకచయమునతఁడు
 వివిధుఁ డై యనేకకృత్తుల వెలిగించు, విష్ణుఁడవ్యయండు క విమలచరిత. 438

— వామనచరిత్రకథాప్రారంభము. —

- ప. అనిన భూవరుం డిట్లనియె. 439
- మ. బలి సంభోధమానేత్రుఁ డేమికోఱకై క పాదత్రయిన్ వేఁడె ని
 శృలుఁడున్ బూర్ణుడు లబ్ధకాముఁడు రమానంపన్నుఁ డై తాఁ బర
 స్థలికిఁ దీసునిమాడ్కి నేల చనియెం క ద ప్పేమియిన్ లేక ని
 మ్మలుఁఁ ట బంధన మేల చేసెను వినం క గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 440
- వ. అనిన మునినందనుం డిట్లనియె. 441
- సీ. పురుహూతుచే నొచ్చి క పోయి భార్గవులచే, బలి యెట్టకేలకు క బ్రదికి వారి
 చిత్తంబు రాఁ గొల్చి క శిష్యుఁడై వర్తింప, వారు నాతనిభక్తివలన మెచ్చి
 విశ్వజిద్యాగంబు క విధితోడఁ జేయింప, భవ్యకాంచనపట్టభద్రధము
 నర్కువాజులఁ బోలు క హరులుఁ గంఠీరవ, ధ్వజము మహాదివ్యరథనువుఁ బూర్ణ
 తే. తూణయుగశంబుఁ గవచంబుఁదొలుతహోమ, పావకుండిచ్చెనమ్లనశపద్మమాల
 2 గలవహరుఁ డగుతనతాతకరుణనొసఁగె, సోమసంకాశశంఖంబుశుక్రుఁడిచ్చె.
 వ. షష్ఠిధంబున. 443
- క. పాణియు రథియుఁ గృపాణియుఁ, దూణియుధన్వియును స్వగ్ని క తురగియు దేహ
 త్రాణియు ధిక్ష్మాణియుత, ప్రాణియు మణికనకవలయ క పాణియు నగుచున్. 444
- మ. పలుదానంబుల విప్రులం దనిసి తగ్గద్రోక్తులం బొంది పె
 ద్దలకున్ మ్రొక్కి విశిష్టజీవరల సంకర్షణక్తిఁ బూజించి ని
 ర్మలం బ్రహ్మనిఁ జీరి నమ్రశిరుఁ డై క రాజద్రథారూఢుఁడై

- వెలింగే దానవభర్త రైలెళిఖిరోద్వేలస్తవాగ్ని ప్రభన్ 445
- క. దండితమృత్యుకృతాంతము, ఖండితసురసిద్ధసాధ్యగంధర్వాదుల్
పిండితదిశు లమరాహిత, కువాధీశ్వరులు సములు శ వస్తుం గొలువన్. 446
- క. చూపుల గగనమమ్మిగును, కేపున దివి మువియునాతఁ లీతరు సేయన్
యూపించుచు ననుజేయఁడు, ప్రాపించెను దివిజన రక్షకము నరేంద్రా. 447
- వ. ఇట్లు బలవంతుఁ డగుబలి సురేంద్రుని సాధించి సమకట్టి దండకమనఁబు సేసి
నిడువపయనబులం జని చని. 448
- మ. కనియెం బుణ్యజనాకమున్ విగతరోగగన్యపుషీహస్తయా
దనసంకోశముఁ బుష్పవల్లవఫలార్థదామద్రుమాచీకమున్
స్వనితోష్టూతకతాకముం బ్రవిచర్యద్వైమానిక సీకమున్
ఘనగంగా సలిలైకమున్ మఘవయ్య కృత్రిమన్ నాకమున్.
- వ. కని రిక్కసులజేడు వెక్కసం బై చాలు గలవేల్పుల నెలవులం దటిమంజోచ్చి
చెచ్చెర మందటికిం జని చని ముందట నెడపడక మొన మోసి యగురువిగురు
తలిరాకజొంపంబు నన మొగుడుమొగ్గ యరవిరి నెఱవిరి గుత్తిపించె పూప
దోరగాయ పండు గెలకతండంబులవేఁగు లాఁగలేక మూఁగి వీఁగి వేక లగు
మూఁకులపోకలకుఁ జేట లగుపెందోటలును దోటల గాటంబు లై నివ్వటి
లుమవ్వంపుఁగ్రొవ్విరులకుఁ గవలు వివ్వక కసిమనలు గలిగి ముసరి కొసరి పూని
పోని జేనియ లాని వినరు గొని మనరు కనిసి కొవ్వి ¹రిమ్మగొని జమ్ముజమ్ముచు
జంజాటించు తేటిదాటులునుదాటువడక నాటుకొని పూవిడుచుకూడి జోడు వీ
డకకొమ్మావుల కమ్మనికొమ్మల నిమ్మలముసరి మిసిమి గలకేసలయమ్ములు వొసంగ
మొసంగి కిసరువడక కనరు సెడి బిట్టరట్టడితనంబు లలమినించి కరాళించుకోయి
లలమొత్తంబులును మొత్తంబు లై చిత్తంబుల మత్తంబు లగుత త్తఱంబుల
నొయ్యఁ దిమ్మనిపండ్లకుఁ గ్రయ్యబడి చెయ్యన నెనరేఁగి బేసంబులు గాసం
బులుగాఁ గొని వాసి కెక్కి పయబాస లాడుచు బహుప్రకారంబు లగుకీరంబు
లును గీరంబులకు సరి గడచి మింట నంట నెగసి పెట్టలం బట్టి చీరయట్టుచనక
నెట్టుకొని నెలవుల వ్రాలుచు నింపుగలరవమ్ములు గలుగుకలరవమ్ములును గల
రవమ్ములెలరం దొలంకులకొలంకుల కెలంకులఁ గడంకలంబ్రయల నిడుకొనికమ్మి
దొమ్మిసేసి యెలదమ్మితుండల వాడలగుచంచువులజించి మెక్కి చొక్కి మిక్కి
లికలకలం బడుచు నలబలంబులు సేయుకలహంసంబులునుహంసరుచిజనితవికస
నముల వికవిక నగుచుం బస గలిగి మిఁమిస మెఱచుపసిండికెందమ్మలిండిరామం
దిరమ్మలభందమ్మలంగ పందమ్మ లగుకొలంకులును గొలంకులకడిళ్లఁ దడిసి
వడవడ వడంకుచు నల్లిబిల్లులు గొని సాఁగినతీగెయిందగ్గగండ్ల మూరములం తోర

ములు సెడి పలువిరులకమ్మవలపుల ప్రేగునందూఁగి లేక యీడిగిలం బడుగాడ్పు
లును గాడ్పులవలన నెగసి గగనమున విరిసి పలువన్నెలం జెన్నగుమేలుకట్టులు
ట్టంబుల తెఱంగున కట్టంబు లయింకునుమపరాగంబులును బరాగంబుల సరా
గంబు లగువాఁగు వ్రంఠలచెంతలగుంపులుగొని గఱికిజొంపంబులంపులుదిని మం
పులుగొని వెల్లునెమర్లు వెట్టుచు నొడుంగుఁబొడుఁ గులుగవల వాడలవాడలజాడ
లం బరుగులిడుమాడలక్రీడల వేడుకలం గూడుకొనియింద్లవాకింద్లకుం జేరిపారు
లకోరికల కనుసారిక లగుచు నమృతంబు గురియుకామ ధేనువులునుగామధేనువు
లకు నిలువనీడ లగుచు నడిగినజనమ్ములకు ధనమ్ములు ఘనమ్ముగఁబుడుకుకల్ప
తరువులును గల్పతరువులపల్లవమండరులఁ గుంజరులకువిడిచి యిచ్చుచు మచ్చిక
లకలిమినిచ్చుమెచ్చుచుఁ గృతకగిరులచఱుల నిరులనడకుపడఁతులనడలకు గురువు
లగుచుమెఱయుమారువుల నొత్తరించు మత్తేధంబులనునిధంబుల సరస నొరసి
కొని వరుసఁ బరుసఁదనము లెడలి సుకరము లగుమకరతోరణస్తంభంబులు
ను దోరణ స్తంభంబులచేరువ నెలిచి చెఱకువిలుతుం డొఱవెఱకిన బెడిదములగు
నవకంపుమెఱుఁగుంజిగురుటడిదముల తెఱంగున నిలుకడనంపదలు గలుగు శంపల
సాంపునం గరచరణాదిశాఖలు గలచంద్ర రేఖలపోడిమిని వాహిని గలమోహిని
విద్యుల గ్రద్దనఁ జూపులకుం దీపు లొదవించుచు మర్మకర్మంబులవశంబు లరయు
యశంబులు గలిగి యనునంబు లగువిమానంబు లెక్కి చచ్చివచ్చినపచ్చరిత్రు
లకుం జెచ్చెర నెదురుచని తూకొని తోకొనిపోవురంభాదికుంభికుంభకుచలకల
కలంబులును గలహంసకారండవకోకసారనబృందసుందరసుందరియు నిందీవ
రారవిందనందదిందందరియు నభంగయు నభంగయు నగుగంగ నింగికింబొంగె
నో యని మిగుల దిగులుపడఁ బొగడ్లల కెక్కినయగ డ్దలును నగడ్డల మిన్నేటి
తేటనీట నీటులీనుపాటి నూటిచల్లులాటల మేటికూటువలు గొనుచు నేచిన
భేచరకస్యకావారంబులును వారవనితాసుపూజితవిరాజితదేహళిపాటవంబు లగు
గోవురకనకకవాటంబులును గవాటవేది కాఘటితమణిగణకిరణోదారంబు లగునిం
ద్రనీల స్తంభగంభీరతలునుగంభీరవిమలకమలరాగపాలికామాలికావారంబులగు
చతుర్ద్వారంబులును ద్వారదేశంబులచావిల్లం గావ శ్లంఘి ప్రొద్దు వోక
నెద్దరక్కసుల వేల్పుల కయ్యంబులు నెయ్యంబులం జెప్పికొను చున్నయస్త్ర
శస్త్రధారులు శూరులు నయినమహాద్వారపాలకవీరులును వీరరసజలధి
వేలాకారంబు లయి శుద్ధస్ఫటికబద్ధమహాత్రాలసోపానసుకుమారంబులును
గుమారవజ్రమహారజత ప్రదీప్తంబులు నగువప్రంబులును వప్రోపవజ్రకుడ్య
శిరోభాగచంద్రకాంతకరుణాహిమకరకీరణముఖరంబు లగు సాలశిఖరంబులును
శిఖరప్రొమధామనికృతతారకంబులును ధారకారమణిశిలాకరోరంబు లగు

చు మిగుల గరిత యగునగరిసిరి ¹మీఱ నమరు మొగులు వొడగని నిలుకడ
 లకు నలువ నడిగికొని పడసిన నడితెరలవలువల బెడంగునం దోరంబు లగు
 ప్రాకారంబులును బ్రాకారకాంచనాచారితము వ్రువనవ్రువనవ్రువన వాహినీ
 వాలకంబు లగుమరక తాపాలకంబులును నవ్వులకోత్తులగవ్రుచుయ్య స్తంభో
 దంచనంబులును బరభటప్రాణవంచనంబులు సముదంచనంబులు సగు దంచ
 నంబులును దంచనంబులతుదలు రథంబులయగును నొరసికొనం గోట
 యీవలియావలితిడియనిదివియలక రణి రుచిరము లగుదు. బడరించునహిమకర
 హిమకరమండలంబులును హిమకరమండలంబు నిద్దంపుబద్దం బని మూగి తొంగి
 చూచుచు నళికఫలకంబులం గులకములు గొనునలకములం దరసి తిలకములం
 దెఱుగువలుచుకొనునమయముల వెలుక నొడంగి కిదిచి ముకురమునం బ్రతిఫలి
 తు లై నపతి లితరసతులరతుల కనుమతు లని కనుకనెక మరలి నేడ తలంగి
 నం గలింగి చని కాంతులు వొలయు నలయుముగుడలకు నేకాంతంబు లై గగన
 సము త్తేఢంబు లై సరాజసాధంబులును సాధంబులసీమలము త్రియంపునరులతోడి
 సిబ్బరపుగుబ్బు చనులచెనులం బ్రక్కలం జుక్కలపమవు లుండ మండితసాధ
 శిఖరంబులకు శృంగారంబు లయినశృంగారంబులును భృంగారశయనజాలకడో
 లికాసి శ్రేణి కాదివిశేషరమ్యంబు లయినహార్యంబులును హార్యకనకగవాక్ష
 రంధ్ర శ్రగ్ధతకర్పూరకుంకుమాగురుధూపధూమంబులును ధూమంబులు జీమూత
 స్తోమంబు లని ప్రేమంబు లుబ్బ గొబ్బునం ²డ బృబుపబ్బుంబు లబ్బెనని మరులు
 గొని పురులనన్నియలసినులు సమలుగొనం గుబవిటపములదటవెట నటించుచు
 బలుకులు విరిసి కికురువొడుచువలతో మఱివుండమవులటిక లనం గేక లిడు నెమి
 ల్లును నెమిల్ల పురులనారలు నారు లగురతనంపువిడ్లువిడము లనుతలంపులం
 దోడలు జడిసి వీకలు మెఱసి మూకలు గొని దివి కెగిరి రవికిం గవిసినరాహు
 పుక్రియం దివిఁ దడంబడుపడగలును బడిగలును గొడుగులును దమకు
 నాలంబులకు నడిమాలంబులు గఁ దోరంబు లై ననారంబుల బీరంబులు మెఱసి
 బెబ్బలులగబ్బునం గ్రగులసినుల సింగంబులభంగుల శరభంబులరభసంబుల
 ధూమ కేతుపులరీతుల వైరిం జీరికిం గొనక శంక లుషిగి జుకె లిడుచు లంకెలై
 లెక్కకు మిక్కిలి యగుచు రక్కసులచక్కటి యెక్కటికయ్యముల దయ్యము
 లెఱుంగం దిగుగువీరభటకదంబంబులును గదంబకరవాలకూలాడులమెఱుం
 గులు మెఱిపుల లెఱుంగుల దిశల చెఱుగులం దుఱుగలింప నేమి నినదంబు
 దలము లగునుఱుములుగ నడమొగిల్ల వెలునం బ్రవర్దితరథిశమనోరథంబు లగు
 రథంబులగములును గములు గొని గమనవేగములవలన హరిహరుల నగి గాలిం
 జాలింబడ గేలికొని ఘనంబు లగుమనంబులం దెగడి నెగడుసురంగంబు లగు

1. పరిమితి గల మొగములు. 2. గీడ్పాటు.

పురుగుంబులును రంగుచుత్తుంగవిశదమదకలకరటికటతటజనితమదసలికణగణ
విశిత శత్రులయనభుజులరేమిళితలలితివిఖలదిగధపతిసుభకరకరకనకకటకఘటిత
మణిగణ దలసముదిత శేనువర్గమర్గమంబు యునిర్వక్త మార్గంబులును మార్గ
మార్గమంగిళాతకరకతాయుతానకగణాతీతరోహణాచలలటవి రాజమానంబు
లగువిభూకంబులును విమూలవిమూలమూలసుందరిసుందరీందోహసంవాదితీభూ
రికేదీదావణకమృదంకాహళేశంఖాదివాదనానూనగానసాహిత్యైశ్వర్యవి శేషం
బులును విశేషరత్న సంఘటితశృంగారకృంగాటకకవాటికాదేహదేహాశ్రిప్రదీపం
బులును దీవామూలమానమానితసభామంజుళుచిరుచిరిచిం తారత్నంబులునుం
గరిగి రక్షాకరంబును బోలె ననూపకౌశికవహిసీవిప్రులం బయు శ్రుతి
వాక్యంబునుం బోలె నకల్మషసుకర్తప్రభూతం బయు భూతకృతికంతంబునుం
బోలె భోగిరాజకాంతం బయు కాంతాక్షచంబునుంబోలె సువృత్తం బయు
వృత్తజాలంబునుం బోలె నవాగురుః ఘునియమాభిరాటం బయు రానుచం
దునీతేజంబునుంబోలె ఖరమాషణాదిదోహచరామలబ్ధం బయు లబ్ధకర్ణుచరి
త్రంబునుంబోలె విమలాంతరింగద్యోతిమాసం బయు మాంధినునిషడవడియనుం
బోలె సన్మార్గభాతిసుందరం బయు సుందరోద్భావంబునుంబోలె రంభాంతితా
శోకపున్నాగంబయు పున్నాగంబునుంబోలె సురభిసుమనోవిశేషంబయుశేషాహి
మస్తంబునుంబోలె నున్నతక్షమావిశారదం బయు శారదసముదయంబునుం
బోలె ధవళజీమూతప్రకాశితం బయు సితేతరాజగదానంబునుంబోలె సరస
తీలోత్తరుం బైయుత్తమపురుషవచనంబునుంబోలె సనేకసుధారసప్రవర్షంబై
వర్షాదియునుంబోలె నుల్లసదింద్రగోపం బయు గోపతిమూపురంబునుంబోలె
విచక్షురాశ్యాలంకృతం బయు కృతార్థం బయునయసురావతీనామనగరంబు
నేరం జని కోటచుట్టునుం బట్టు గలుగ బలంబులం జలంబున విడియం బచి
పొంచి మార్గంబు లెల్ల నరికట్టుకొని యేమఱక యుండె నంత. 450

క. మాయరు నగవులకును గను. మాయరు కాలంబుకతన శ్రమదియరు ఖలులక
దాయరు పుణ్యజనంబులం బాయరు సురరాజపీఠీప్రమదాజనమల్. 451

వ. అప్పుడ. 452

క. దుర్భరదాననశంఖా, విరూభతధ్వనులు నిండి శ్ర విబుధేంద్రవధూ
గర్భములు వెగిలి లోపలి, యర్భకతతు లాపు రనుచు శ్ర నాక్రోశించెన్. 453

వ. అంత. 454

సీ. బలి వచ్చి విషియుట శ్ర బలశేధి వీక్షించి, గట్టిగాఁ గోలకుం శ్ర గావు పెట్టి
దేవదీపులు దాను శ్ర దేవతామంత్రని, రప్పించి సురవైరిరక్షక జెప్పి
ప్రళయావలునిభంగి శ్ర భాసిల్లుదున్నాడు, ఘోరరాక్షసులకు శ్ర గూసినాడు
మన కోడి చని నేడు శ్ర మరల మీ డేతెంచె, నేతపంబున మీ శ్ర కింత వచ్చె

- అ. నీమరాత్మకునకు శ నవఁడు దోడయ్యె, వింకవీరిగెల్ల శ నేరిత్రోవ
యేమి చేయువార శ మెక్కుడు మిగటిమి, నెమరు మోహరింప శ నెవ్వచోవు.
- క. మ్రింగెనునాకాశంబును, బొంగెడు నమరాద్రికంబెఁబాడి వె వీడుక
మ్రింగెడు. గాలాంతకుక్రియ, భంగించును మఁబడెఁ బ.కజగభృక్. 456
- క. ఈ రాదు రాజ్య మెల్లను, బో రాదు రణాలు సేయె శ బోమితిమేక
రా రాజు దనుజుచేతను, జారాదిలమీఁద నేమిజాడ మహాత్మా. 457
- వ. అనిన సురరాజునకు సురాచాన్యుం డిట్లనియె. 458
- సీ. వినవయ్య దేవేంద్ర శ వీనికి సంపద, బ్రహ్మచారులు భృగు శ ప్రవరు లర్థి
నిచ్చిరి రాక్షసు శ నెదుర సంచారింప, హరి యీశ్వరుఁడు దక్క శ న్యజనులు
నీవును నీసముల్ శ నీకంటె ఘనులును, జాలకు రాజ్యంబు శ నాలు నీకు
విడిచి పోవుట నీతి శ విబుధనివాసంబు, విరుతులు నలఁగెమగనేరే నూచి
- తే. మరలి మఱునాఁడు వచ్చుట శ మామతంబు, విప్ర బలమున వీకికన్పద్ది వచ్చె
వారిఁగైకొనకిటమీఁద శ వాడిసెడును, దలఁగుమందాఁగిరిపు పేరుదడవనఁడు.
- క. పరు గెలువ నలయు నొండెను, సరిఁ బోరఁగవలయు నొండెఁజావలె నొండెన్
సరిగెలుపు మృతియు దొరకమి, సరసంబుగ మున్న తొలఁగిరచనవలె నొండెన్.
- వ. అనినఁ గార్యకాల ప్రదర్శి యగుబృహస్పతివచనంబులు విని కామరూపులై దివి
జాలు త్రివిష్టపంబు విడిచి తమతమ పొందుపట్లకుం జనిరి బలియునుం బ్రతిభట్ట
వివర్జిత యగుదేవధాని ¹నధిష్ఠించి జగ త్రయంబునుం దనవశంబు సేసికొని విశ్వ
విజయుండై పెద్దకాలం బు రాజ్యంబు సేయుచుండె శిష్యవత్సలు లగభృగ్యాదు
లతనిచేత శతాశ్వమేధంబులు సేయించిరి తత్కాలంబున. 461
- కా. అర్థుల్ వేడరు దాతలుం జెడరు సకర్మారంభమున్ పండుఁ బ్ర
త్యక్షుల్ లేరు మహాత్మనంబులను దేవగారముల్ వొల్పుఁ బూ
ర్వార్థుల్ విపులు వర్షముల్ గురియుఁ గాకలాన్వంబు లై భాతిక్రీన్
సార్థం బయ్యె వసుంధరాత్వ మసురేంద్రాధీశురాజ్యంబునన్. 462
- వ. అంత. 463
- సీ. తనతనూజులప్రోలు శ దనుజులు గొనుటయు, నేల్పులెల్లను దాఁగివెడలుటయును
భావించి సురమాత శ పరితాపమును బొంది, వగ నసాధాశృతి శ వనరుచుండ
నాయమ్మ పెనిమిటి శ యగుకశ్యపబ్రహ్మ, మఱి యొకనాఁడు సకమాధి మాని
తనకుటుంబిని యుష్మత్సభామంబునకు నేగి, నాతిచే విహితార్చనములు వడసి
- అ. వంది వ్రాలి కుండి శ వాడినయిల్లారి, వదనవారిజంబునవడుపుఁ జూచి
చేరఁ దిగిచి మగువదబుకంబు వుడుకుచు, వారిజాక్షి యేల శ వగఁ ద దనుచు.
- వ. అమ్మచోన్యుం డిట్లనియె. 465

- మ. తెజవా విప్రులు పూర్ణులే జరుగునే శ దేవార్చనాచారముల్
తఱితో వేయితురే స్పృహనులు సుతుల్ శ ధర్మానుసంధానులే
నెఱి నభ్యాగఁగోటి కిన్న ముడుచు శ నిరంబునుం బోయుదే
మఱి లే కిరుల దాసులన్ నుదయన్ శ మున్నింపుచే పెన్చిల్. 466
- ఆ. అన్న మైన దక్ర శ మొం బోయెం బెన్, శాక మొం దనకు శ జరుగుకొండి
నతిథిసమల కడ్డ శ మాడక యివ రేసి, లేయ వారు కలిగి శ లేనివారు. 467
- వ. మఱియు. 468
- ఆ. నెలఁత విష్ణునకును శ నిఖిలదేవాత్మున, కాననంబు శిఖియు శ నవనిసురులు
వారు దనియె దనియు; వనజాతిలోచరుల, దతండు దని మ జగములన్నిదనియు.
- క. బిడ్డలు వెఱితురె నికొఱ, గొడ్డలులు నేమ కెల్లకోపండ్తుకు మా
గొడ్డారింపక నడతురె, యెడ్డము గా కున్నదే మృగేక్షణ యింటన్. 470
- వ. అని పలికెనం బతికి సతి యి ల్లనియె. 471
- ఉ. ప్రేమ యొకింత లేక దిత్తిబిడ్డలు బిడ్డలబిడ్డలున్ మహా
భీమబలాఘ్యులై తనమరబిడ్డల సంవఱఁ దోలి నాహసా
క్రామితివై యలయు నమృరావతి నేయిదు నున్నవారు నీ
కే మని విన్నవించు వ్యాసయ్యెల్లెర మెలు దలంచి చూడవే. 472
- క. అక్కచెల్లెం డ్రయ్యును, దక్కదు నాతోడివోరు శ దాసును దితియున్
రక్కసులు సురల మొ త్తఁగ, సక్కట వల దనదు చూచు శ నానా ననుచున్.
- సీ. ఎండక న్నెఱుంగనియింద్ర యిల్లాఱ, పలుపంచలును జాలిఁబడియె నేడు
త్రిభువనసామ్రాజ్యసభలంబుఁ గోల్పోయి, దేవేంద్రుఁ డవిపులఁగదిరిగె నేడు
గలిమి గారాబుబిడ్డలు కయంతామలు, శిబరార్భకులవెంబఁ శ జనిరి నేడు
నమరుల కాధాం శ మునునురావతిఁ మనుమల కాటప శ బ్రయ్యె నేడు
- ఆ. బలి జగముల నెల్ల శ బలియిచ్చు నున్నాఁడు, వాని గెలువ రాదు శ వాసపునకు
యాగభాగ మెల్ల శ నలఁ డావారింపును, గడఁగ సురల కొక్కశ్రాడియు నేడు.
- క. ప్రదలకు నెల్లను సముడవు, ప్రదలను గడు వారఁ గన్నరబ్రహ్మపు నయ్యుం
బ్రజలందు దుష్టమతులసి, నిదముగ శిక్షింప వలదె శ నిపు మహాత్మా. 475
- ము. సురల సభ్యుల నార్తుల¹ విధుల² శ శోకంబు వారింది ని
ర్జరధాస్ నిలువంగ రాత్రి చరుల³ శ శాసింప సత్కార్య మీ
వెర వేరితి ఘటిల్లు నట్టి క్రముల⁴ శ వేగంబ చింతింపవే
కరుణాలోక⁵ నుధార్ముం దనుపవే శ కల్యాణసంధానుకా. 476
- వ. అనిన మనోవల్లభపయకు లాకర్ణించి మునూర్త మా త్రంబు చింతించి విజ్ఞాన
దృష్టివలంబించి భావకాలకార్యము విచారించి కశ్యపబ్రహ్మ యిల్లనియె.

- మ. జనకుం డెవ్వఁడు జాతుఁ డెవ్వఁడు జనిస్థానంబు లెచ్చోటు నం
జననం లెయ్యది మేను లేకొఁది సంస్కారంబు జేయఁజూల
వినుమా యంతయు విష్ణుమాయ దలఁచుకొన వే జేమి ల క లేదు మో
హనిబంధంబు నిధాన మింతటికి జాతమూ విన్నబో నేటికిని. 478
- వ. అగు వయననుం గాలోడితకార్యంబు సెప్పెన. 479
- మ. భగవంతుం బరముం జనార్దనుఁ గృపారాసీను సర్వాత్మకుఁ
జగదీశుఁ హరి నేవ సేయు వతఁడుకొన సాంగత్యముం బొంది నీ
కగునిష్ఠారము లెల్ల నిచ్చు నిఖిలాఢ్యవాప్తి సేకూరిడికొ
భగవత్సేవలఁ బొంద రాదె బహుసౌభాగ్యులుం బ్రేయసీ. 480
- వ. అనిన శృహస్థునకు గృహిణి యిట్లనియె. 481
- క. నారాయణుఁ బరమేశ్వరు, నేటికి దలంతు మంత్ర మెయ్యది విహితా
చారంబు లేప్రకారము, లారాధనకాల మెద్ది మూనతి యీజే. 482
- వ. అనినం (గత్యప్ర) ప్రజాపతి నతికిఁ బయోజనం బనువ్రతం బుఁదేకింది తత్కా
లంబును దన్మత్రంబును దద్విధానంబును దదుపవాసవాసభోజన ప్రకారంబు
లును నెఱిగించిన నదితియును ఫాల్గుఃమాసంబున శుక్లపక్షంబునఁ బ్రథమిదివ
సంబునకొ దొరఁకొని పాడ్రంజ దినంబులు హరిసమర్పణంబుగా వ్రతంబు సేసి
వ్రతాంతంబున నియత యై యున్నయెడఁ జతుర్బాహుఁడను బీతివాసుండును
శంఖచక్రగర్భాకరుండును నై నేత్రం(బుల కి) గోచరుండైననారాయణదేవుం(కు
ప్రసాదం బైనం) గనుంగొని. 483
- క. కన్నులసంతోషాశ్రులు, చన్నులపైఁ బడవఁ బులకకబాలము లెసఁగక
సన్నతులును సన్నతులును, నున్నతరుచిఁ జేసె నిటలకాయాక్రాంబలి యై. 484
- క. చూపుల శ్రీసతిరూపము, నావోవక త్రావి త్రావి న హరోదత యై
వాపుచ్చి మందమధురా, లాపంబులఁ బొగడి నదితి న యిష్టినాథున్. 485
- సీ. యజ్ఞేశ విశ్వంభ న రామ్యత శ్రవణము, గళనానుధేయ లోకస్వరూప
యాపన్న భక్తజనార్తివిఖండన, దీనలోకాధార న తీర్థపాద
విశ్వోద్భవస్థితివిలయకారణభూత సంతతానంద శక్త్యద్విలాప
యాయువు దేహంబు ననుపమలక్ష్మీయ, వసుధయదివము ద్రినర్గములును
తే. వైదికజ్ఞానమునును క్తి నైదిజయము, నిన్నుఁగొలువనినరులకుఁ నెఱయఁగలదె
వినుతమందార గుణహర న వేదనార, ప్రణతపత్నీల పద్మాక్ష న పరమపురుష.
ఆ. అసురవరులు సురుల న నదలించి బెడరించి, నాక మేలు చిన్ననాటనుండి
కన్నకడుపు గాన న కంటఁ గూరుకురాదు, కడుపుఁబొక్కు మాన్పి న కావవయ్యు.
ఇ. అనిన విని దరహాసితవదనుం డము యాశ్రితకామధేయ వైషయపురమేశ్వరుం

డిట్టనియె.

48

శా. శ్రోతంధ్రున శీతమాతవరులున్ శ నీనాథుడన్ శీవు సం
 త్నోకంఠన్ సతలుం బతుల్ మిగుల సకష్టానింప రాత్రించరుల్
 శ్రోకంఠన్ భవదీయగర్భమానం దేవోమూర్తి జన్మించెన్
 నాకన్ వేడుకపట్ట సుతుడనై శ పర్తించి వర్తింపఁగాన్. 48

మ. లలిమిన్ దైత్యుల జంప రాదు వినయోపాయంబునం గాని సం
 చలనంబొండకు నేను సేనియతిన్ శ సద్భక్తిన్ మెచ్చితిన్
 లలివిద్యేవణుడన్ నిలింపగణముం శ బాలోమియన్ మెచ్చదై
 త్యులరాజ్యంబు హరింతు నింద్రునికి నిగ్రతున్ దుఃఖ మిం కేటికిన్. 49

క. సీరమణుని సేవింపుము, నారూఢము మూసించి శ నలి నీగర్భా
 గారంబు వచ్చి చొచ్చెద, గారామునఁ బెంప వహ్మ శ కరుణన్ నన్నున్. 491

క. ఏలింతు దివము సురలను, బాలింతు మహేంద్రయువతిభాగ్యశ్రీలం
 మాలింతు దానవుల నిర్మూలింతు రిపుప్రియాంగరములభూషణముల్. 492

వ. అని యిట్లు భక్తజనవరతాత్రుం డగుపురాణపురుషుం డాన తిచ్చి తిరోహితుం
 డయ్యె నయ్యదితియుఁ గృతకృత్యయై సంతోషంబునఁ దనమనోవల్లభుం డగు
 కశ్యపు నాశ్రయించి సేవించు మండె నంత నొక్క దినంబున. 493

ఆ. ఘనసమాధిపండి శ కిశ్యపుఁ డచ్యుతు,నంత మాత్ర నొలయ శ నదితియందుఁ
 దనదువీర్య మధికతరము సేర్చెను గాలి, శిఖని దారువందుఁ శ జేర్చినట్లు. 494

వ. ఇట్లు కశ్యపచిరతరతఃస్పృశ్యునివీర్యప్రతిష్ఠగర్భ యై సురలతల్లి యుల్లంబున
 నుల్లసిల్లుచు మండె నంత. 495

క. చలచల నై పిదపిద నై, ¹ గలలం బై కరుడు గట్టి శ గళనాళిముతోఁ
 గల యేర్పడి గర్భం బై, నెల మనలం జీర చిక్కె శ నెలతకు నధిపా. 496

క. నెలతకు జూ లై నెల రె, న్నెల లై మఱి మూడు నాల్గునెల లైవరుసన్
 నెల లంత కంత కెక్కఁగ, నెలలును దగ్గటియై నసురశనియ్యూలతకున్. 497

క. మహితతరమేఘమాలా, విహితాయుతచండభానుభింబ ప్ర భతో
 విహితాంగంబులఁ గశ్యపు, గృహిణీగర్భమున శిశువు శ గ్రీడించె నృపా. 498

క. తనకిడుపుననొకయిటుమునుఁ, గొనకొనిజగములునునిముడున్ కొనుపెనుముదుకం
 డఁమిషులజననికడుపునఁ, దనుగతిఁ గడు నడఁగి ముడిఁగి శ తన రెడు బెడఁగై. 499

వ. అంత నత్కాంతాతిలకంబు శ్రమశ్రమంబున. 500

మ. నిలికె తెప్పల బృందీమన్ విశదమన్ శ నేత్రంబులం జూచుకం
 బుల నాకాళిమ మేఖలం ² ద్రధియ నెగ్గె మూరఁ గాఁ బొండిమ
 న్మలిమిం జన్నుల శ్రోణిపాళి బ్రధిమ శ నక్రిధ్యంబునన్ బృంహిమ

1. కలకంఠై. 2. గ్రగమన్. 3. గతిమన్.

- స్తలితాత్మక లఘిమూ మహామహిమ మేధాన్ గర్భమర్వారయై. 501
- క. పెట్టుదురు నుడుట భూతిన్, బొట్టికుదురు మేనః బట్టు బుట్టుచు కోయిం
బెట్టుదురు వేల్పులమ్మకుం, గట్టుదురు సుండు సపితగర్భాబుకున్. 502
- వ. ఇన్ద్రిధంబున. 503
- తే. విశ్వగర్భుండు దనగర్భ వివరమందుం, బూటపూటకుః బూర్లుః కై న పొటకరింప
జేయచూటాలి, తనమున న వేల్పులబెద్ద, పొడితిమెల్ల న నీళ్ళాడఁబ్రాదు లయ్యె.
వ. తదనంతరబునం జతురాననుం డగుగుడెంచి యదితిగర్భపరిభ్రమవిభ్రముం
డగునప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి యిట్లని స్తుతియించె. 505
- సీ. త్రిజగజ్జయోన్నత న దేవ యుక్తమ, పృథులాత్మ శిషివిష్ట న పృశ్నిగర్భ
ప్రీత త్రిణాథ త్రిపుష్ట జగంబుల, కాశ్యోత ముష్మంబు లరయ నీవ
జంగమస్థావరజననాదిహేతువు, నీవ కాటాబ నై న నిఖల మాతృ
లోపల ధరియింతు న లోనిజంతుల నెల్ల, స్తోత్రాబునో గొని న సుందరతను
తే. బ్రహ్మలకునెల్ల సంభవభవన మీవ, దివమునకుః బాసి దుర్దశ న దిక్కులేక
శోకవార్ధి మునింగిననసురల కెల్ల, డేల నాధార మగు చున్నతెప్ప వీవ. 506
- క. విచ్చేయు మదితిగర్భము, చెచ్చెర వెలువడి మహాత్మ్య న చిరకాలంబు
విచ్చలవిడి లే కమరులు, ముచ్చటపడి యున్నవారు న మున ముదింపన్. 507

— యో వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టమ యో —

- వ. అని యిట్లు కమలసంభవుండు వినుతి సేయునయ్యవసరంబున. 508
- మ. రవి మధ్యాహ్నమునం జరింప గ్రహ తారాద్రాక్ష భద్రస్థితి
శ్రవణద్వాదశినాండు శ్రోణ నభిక్షిప్తుజ్ఞాతలగ్నంబునక
భువనాధీశుండు పుట్టె వామనగతిం న బుద్ధావ్రతోపేతకున్
దివిజాధీశ్వరుమాతకుం బరమపాత్రవ్రత్యవిభ్రాతకున్. 509
- వ. మఱియు నద్దేవుండు శంఖచక్ర గదాకమలకలితచతుర్భుజుండును బిశంగవర్ణవ
స్త్రిండును మకరకుండలమండితగండభాగుండును శ్రీచిత్తవత్సుండును వలిన
చతుండును నిరంతరశ్రీవిరాజితరోంబకదాబలింబితవనమాలికాపరిష్కృ
తుండును గనకకంకణ కాంచితకీటవలయాగదమాపురాలంకృతుండును గమనియ
కంతకొస్తుభాభరణుండును నిఖలజనమనోహరణుండును నై యవతరించినవమ
యంబున. 510
- కా. చింతం బాసిరి యక్షతార్క్ష్యమమనస్సిద్ధోరగాధీశ్వరుల్
సంతోషించిరి సాధ్యచారణమునక బ్రహ్మవిద్యాధరుల్
గాతిం జెందిరి భానుచంద్రములు రంభగద్గితనాన్యంబులన్
గంతుల్ వైచిరి మింటఁ గింపురుషులన్ న గంధర్వులుం గిక్కురుల్. 511
- క. దిక్కులకావిరి వాసెను, నెక్కుడునిర్మలతి నొండె న నేకుపయోధుల్

- నిక్కమయి నిలిచి ధరణియై, జుక్కలత్రోవయును విప్ర కసురసేవ్యము లై. 51
- క. ముంపుగొని విరులవానల, జొంపంబులు గురియ సురలు శ్ర సుమనోమధువుల్
తుంపర లెగయఁ బరాగవు, రంపుల భూభాగ మతినికూపిత మయ్యెన్. 515
- వ. తదనంతరంబ. 514
- ఆ. ఈమహానుభావుఁ శ్ర ¹డెట్టింతకాలంబు, నుదరమండు నిలిచి శ్ర యుండె ననుచు
నదితి వెఱఁగువడియె శ్ర నానందజయశబ్దములను గశ్యపుండు శ్ర మొగి నుతించె.
- వ. అంత నవ్విభుండు హయధనాలంకారం బగుతనదివ్యరూపంబు నుజ్జగించి రూ
పాంతరం బంగీకరించి కపటవటునిచందంబున నుపనయనవయస్కుండైన వామన
బాలకుం డై జల్లిముందటఁ గుమారసముచితాలాపంబు లాడుచుఁ గ్రీడించు
సమయంబున నదితియుం దనయావలోకనపరిణామపారవశ్యంబున. 516
- ఆ. నన్ను గన్నతండ్రి శ్ర నాపాలిదైవమృ నాతఃఫలంబ శ్ర నాకుమార
నాడుచిన్నివడుగ శ్ర నాకులదీపక, రాగదయ్య భాగ్యకరాశి వగుచు. 517
- క. అన్నా ర మృని డగ్గఱఁ, జన్నలపా లేఱువాఱ శ్ర సంశ్లేషిణి యై
చిన్నారిమొగము నివురుచుఁ, గన్నారం జూచెఁ గన్నకడు పై యుంటన్. 518
- వ. అంత. 519
- క. పురు డీహోటికి నిందర, పురు డంబిక గాకయెరులు శ్ర పురుడే యుచుం
బురుటాలికే బదిదినముల, పురుడు ప్రవ ర్తించి రెలమిఁ శ్ర బుణ్యపుగరితల్. 520
- వ. అంత నబ్బాలువకు సంతసంబున మహారులు గశ్యపప్రజాపతిం బురస్కరించు
కొని సముచితోపనయనకర్మకలాపంబు సేయించిరి సవితసానిత్రి నుపదే
శించె బృహస్పతి యజ్ఞోపవీతంబును గశ్యపుండు మంజయుఁ గౌపీనం బదితియు
ధరణి గృహ్లాజినంబును దండంబు (వనస్పతి యగు) హోమండును ²గగనాధిష్ఠాన
దేవత ఛత్రంబును గమండలువు బ్రహ్మయు సరస్వతి యక్షమాలికయు సప్త
ర్షులు గుళపవిత్రంబులు నిచ్చిరి మఱియును. 521
- క. భిక్షుసాత్త్విక నిచ్చెను, యక్షేసుండు వామనునకు శ్ర నక్షయ మనుచు
సాక్షాత్కరించి వెట్టెను, భిక్షునకు భవాని పూర్ణకభిక్ష సరేంద్రా. 522
- క. శుద్ధబ్రహ్మర్షిసమా, రాధుం డై విహితమంత్రశ్రాజిఁ జరుపుచు
న్నిద్ధం బగునలంబున, వృద్ధాచారమున వటుండు శ్ర వేత్సం గడఁకన్ 523
- అతి బలిచక్రవర్తికడకు వామనమూర్తి యేతెంచుట. అథి-
- వ. ఇట్లు కృతకృత్యుండై నమామూమాణవకుండు దేశాంతరసమాగతు లగుబో
హ్మణులం (గొందఱ) నవలోకించి యిట్లనియె. 524
- వత్తురె విపులు వేడఁగ, సత్తురె దాతలును వేడ్క శ్ర నిష్కర్మములం
దత్తురె మూరుచు సంపద, ³లితైఱఁగున దానవిరుఁ శ్ర డెవ్వఁడో చెప్పుడా. 525

- వ. అనిన ¹నఖలదేశీయు లగుభూసురు లిట్లనిరి. 526
- మ. కలరుగ్ దాతలు నిత్తురుగ్ ధనములుం య గామ్యార్థముల్ గొంచు వి
పులు నేతెతురు గాని యీవిని బలిం య బోలగ్ వదాన్యుండు లే
డలఘుం డై యొనరించె నధ్వరకతం య బాభార్థవామజ్జచే
బలి వేడం బడయంగ వచ్చు బహుసంప్రల్లాభముల్ వామనా. 527
- వ. అని తెలియం జెప్పిన బ్రాహ్మణులవచనంబు లాలకించి లోకంబులకుం బ్రీతి పు
ట్టింపఁ బయనం బై లాభవచనంబులు గైకొని తల్లివండ్రుల వీడ్కొని సుధ
ముహూర్తంబునం గదలి. 528
- క. ప్రక్షిణాదివిజవల్ల భ, రక్షోపరతంత్రుఁ డగుచు య రాజీవాక్షుం
డాక్షణమున బలియింటికి, భిక్షుగముంబు సేసె య బేరటికమునన్. 529
- క. హరిహరి సిరి యురమునఁగల, హరి హరిహయకొఱకు దనుజు ననదుగం జనియెం
బరహితరతమతియుతు లగు, దొరలకనమగుటలు నొడల్గితొడవులు పుడమిన్. 530
- క. సర్వప్రపంచగురుభర, నిర్వాహకుఁ డగుటఁజేసి య నెఱిఁ జను దేరగ్
ఖర్వునివ్రేగు నహింపక, శర్వస్థలి గ్రుంగ మొగ్గె య నురగేంద్రుండున్. 531
- వ. ఇట్లు సని చని. 532
- క. శర్మద యమదండక్షత, నర్మద నతిశనము క్రివనితాచేతో
మర్మద సంబునివారిత, దుర్మద నర్మదఁ దరించె యద్రోవన్ వటుండున్. 533
- వ. దాటి తన్న)వాహంబున ఈ త్తనతటంబునండు. 534
- కా. చండస్ఫూర్తి వటుండు గాంచె బహుభాజలన్నిలొలంబు ను
ద్దండాహూతమునీభ్యభిభ్యదమృతాంధసన్నిధకూటంబు వే
దండాశ్వధ్వజనీకవాటము మహోద్యద్ధామసంఘన్నమా
ర్తంధస్యందనఘోటముగ్ బలిమఖాంశత ర్వేదికావాటమున్. 535
- వ. కని దానవేంద్రునిహయమేధవాటి దఱియెం జొచ్చునయ్యవసరంబున. 536
- కా. శంభుండో హరియో పయోజభవుడో య చండాంశుడో వహ్నియో
దంభాకారత వచ్చె గాక ధరణిగ్ య భాత్రీసురుం డెవ్వఁ డీ
సుంభద్వ్యోతనుఁ డీమనోజ్ఞతనుఁ డంశుచక్ర విస్మయభ్రాంతు లై
సంభాషించిరి బ్రహ్మచారి గని తత్సభ్యుల్ రహస్యంబు గన్. 537
- క. గుజగుజలు నోవువారును, గజబిజఁ బడువారుఁ బాలుఁ య గలకలపమచక్ర
గజబిజ యైరి సభాస్థలి, బ్రజ లెల్లను బాట్టివడుగుసాపనిరాకన్. 538
- శ్లో. ఆసమయంబున బలిసభామండపంబుఁ దఱియెం జొచ్చి. 539
- న. చవులుగాఁ చెవులకు య నామగానంబులు. ²సదువుశ్చద్ధాతలకచదువు వినుచు
మం త్రతంత్రార్థసంబంధభావములు వేర్కొనుయామజాకులఁ య గూడికొనుచు

హామకందంబులం దున్నత్రేతాగ్నుల, వెలిగించుయాజకవితతిగను,
దత్తులై బహువిధాధ్వరవిధానంబులు, సెప్పెడుసభ్యుల శరేర జనుచు
తే, బెట్టు శోరెడు వేదక శ కట్టుకలుప. నదితిపుట్టువు లచ్చికి శ నాటకట్టు
శోరి చరియించె సభలోనగ్గొంతదడవు, పుట్టు వెన్నడునెఱుంగనిపొట్టివడుగ
వ. మఱియును. 54

క. వెఱుచుచువంగునవ్రాలుచు, నఱిమఱిగుముకులకుఁజనుచు శ హరిహరియనుచు
మఱుంగుచు నులుకను దిఱదిఱి, గుఱుమట్టపుబడుచువడుగుశగొంతనటించెన్
క. కొండఱతోఁ జర్పించును, గొండఱతో జటలు సెప్పు శ గొప్పిం జేయుం
గొండఱతోఁ దర్కించును, గొండఱతో ముచ్చటాడు శ గొండఱ నవ్వున్.

వ. మఱియు ననేకవిధంబుల (నందఱకు) పన్నిరూపులై విసోదించుచు. 54

క. వెడ వెడ నడకలు నడుచుచు, నెడ నెడ నడుగిడఁగ నడరి శ యిల దిగబడగ
బుడిబుడి నొడుపులు నొడుపుహఁ, జికిముడితడఁబడఁగ వడుగుశసేరె రాజన్.

వ. ఇట్లు శగ్గటి మాయాభిక్షుకుండు రక్షోవల్లభుం జూచి యిట్లనియె. 54

ను. ఇతఁడేదానవచ క్రవర్తి సురలోశరేంద్రాగ్నికాలాదిది

కృతిగర్వాపనయ ప్రవర్తి గతలోభస్ఫూర్తినానామఖ
వ్రతదానప్రవణానువర్తి సుమనోరామామనోభదన్
ద్ధతచంద్రాతపక్షీర్తి సత్యకరుణాధరోల్లసన్మూర్తి దాన్.

547

వ. అని కుశపవిత్రాక్షతనంధులం బగుదక్షిణహస్తంబు నాచి యిట్లనియె. 548

ఉ. స్వస్తి జక త్రయీభువనశకాసనకర్తకు హాసమాత్రవి
ధ్వస్తజలంపధర్తకు నుశవారపదవ్యవహర్తకున్ మునీం
ద్రస్తుతమంగళాధ్వరవిధానవిహర్తకు నిర్జరీగళ
స్వస్తసుషర్ణనూత్రపరిహర్తకు దానవలోకధర్తకున్.

549

వ. అని దీవించి కరచరణాద్యవయవంబులు ధరియించినవేదరాశియుంబోలె ముం
దట నకుటిలుండును జటిలుండును సదండచ్చత్తుండును గక్షలంబితభిక్షోపాత్రుం
డును గరకలితజలకమండలుండును మనోహరవదనచంద్రమండలుండును మా
యావాదనపటుండును నగువటునిం గని దినకరకిరణవిహితంబు లైవగ్రహంబుల
చందంబునఁ దిరోహితులై భృగువులు గూర్పున్నయెడల లేచి సేమం బడిగి
తియ్యనిమాటల నాదరించిరి బలియును నమస్కరించి తగినగద్దెయ నునిది
పాదంబులు దుశించి తనప్రాణవల్లభ పసిండిగిండియల నుదకంబులు వోయ
వడుగుకొమరునిచరణంబులు గడిగి తడి యొత్తి తత్పయంబున. 550

అ. వటునిపాదశౌచ్యవారి శిరంబునఁ, బరమభద్ర మనుచు శ బలి వహించె
నేజలము గిరీసు శ డిందుజాటుండు దేవ,² దేవుఁ దువ్వహించె శ ధృతి శిరమున.

వ. మఱియు నయ్యజమానం డభ్యాగతున కిట్లనియె. 552

మ. వడుగా యెవ్వరివాడ వెవ్వచ్చివు సంవాసథలం బెయ్యది
యొడకక నీ వరుడెంచుటక సఫల మయ్యె వంశముక జాతముం
గడు ధన్యాత్ముడ నైతి నీమఖము యోగ్యం బయ్యె నాకోరికల్
గడ తేజా సుహారంబు లయ్యె శిఖలుం క గల్యాణ మిక్కలమున్. 553

మ. వరచేలంబులొ మాడలో ఫలములో క వన్యంబులొ గోవులొ
హరులొ రత్నములొ రథంబులొ విశిష్టాన్నంబులొ కన్యలొ
కరులొ కాంచనమొ నికేతనములొ క గ్రామంబులొ భూములొ
ధరణీఖండమొ కాక యేమడిగదో క ధాత్రీ పురేంద్రతమా. 554

వ. అని ధర్మయు క్తంబుగాఁ బరికింపైరోచనివచనంబులు విని సంతోషించి యీ
శ్వరు డిట్లనియె. 555

నీ. ఇది నాకు నెల వని క యేరితిఁబలుకుదు, నొకచోటనక యెందు క నుండ నేర్తు
నెవ్వనివాడ నం క చేమని నుడవును, నాయంతవాడ నై క నడవనేర్తు
నీనడవడి యని క యెట్లు వక్కాణింతుఁ, బూని ముప్పొకలఁ క బోవనేర్తు
నది నేర్తు నిది నేర్తు క నియేల చెప్పంగ, నేరుపు లన్నియు క నేననేర్తు

అ. నొరులు గారు నాకు క నొరులకు నేనాదు, నొంటివాడఁ జాట్ట క మొకఁడులేడు
సిరియుఁ దొల్లిగలదు క దిచ్చెద నాటె. కి, సుజనులందుఁ దఱచు కసాచ్చియుండు.

వ. అది యెట్లుండ నిమ్ము. 557

నీ. జననాథ నీమాట క పత్యంబు సత్కిర్తి, దంబుఁ గులార్హులు క ధర్మయుతముఁ
గరుణానువర్తులు కనునస త్త్వమూర్తులు, కాని మీకులమందుఁ క గలుగరారులు
రణభీషువులు వితరణభీషువులు శేరు, ప్రత్యర్థు ల్గులు క ప్రచ్ఛిన్నానిన
దానశౌండిమమునఁ క దశపుదు రధికులై, మీతాత లండలు క మేటిమగలు

అ. మీకులంబునందు క మెఱయుఁ బ్రహ్లాదుండు, మింటిచంద్రమాడ్కి క మేలిరుచులఁ
బ్రథితీర్తితోడ క భవదీయవంశంబు, నీరరాశిధంగి క నగడుచుండు. 558

వ. తొల్లి మీమూఁడవతాత హిరణ్యాక్షుండు విశ్వజయంబు నేసి గదాయధుండై
భూతిలంబున బ్రతిపేకులం గానక సంచరింప విష్ణుండు వరాహరూపంబున వతని
సమయించె దదాభీతి యగుహిరణ్యాశిపుం డది విని హరిపరాక్రమంబునకు
నాశ్వర్యంబు నొంది తనజయంబును బలంబునుం బరిహసించి గ్రద్దన నుద్దవిడి
నద్దనజమర్దనమందిరంబునకుం జనియె నప్పుడు. 559

క. కూలాయుధహస్తుం డై, కాలాశ్రుతివచ్చుదనుజుఁ క గనివిష్ణుండుం
గాలజ్జిత మాయాగుణ, శీలత నిల్లని తలంచె క జితములొనన్. 560

మ. ఎదు రైపోర జయింపరా దితనిఁ గా క కెం చేనియుం బోవ భీ
ప్రదుఁ డైప్రాణులఁ దోలుమృత్యువుక్రియం క డైవచ్చు నంతుం గ్రియా

- విదూర దృశ్యాత్మకం నూత్నరూపమున నాకవేశించె నిశ్చాసరం
ధృతిశక్తి వైశ్యవృత్తంతరాళమున బ్రకృత్యక్షియాభీరుం డై 561
- వ. అంత నదైశ్వర్యభండు వైష్ణవాలయంబు సొచ్చి వెదకి హరిం గానక కోపంబు
మానక మిన్ని మన్న నన్నేషించి త్రివింబున నడిసి శిశులం బరికించి భూవివ
రంబులు వీక్షించి సమద్రంబులు వెదకి పుంబులు శోధించి వసంబులు విమర్శిం
చి సతాళంబు పరీక్షించి జగంబున నదృష్టశత్రుం డై మార్గణంబు సాలించి
తనలో నెట్లనియె. 562
- క. పగవాడు మడియ నోపును, దెగదేనియు నెదురుపడఁడెదేహధరులకుం
దెగెయెడఁ బగఁజూడను, బగ గొనఁ దగ దనుచు నుడిగెఁబ్రాభవశక్తిన్. 563
- వ. అతండు మీప్రపితామహుండనిగుణంబు లనేకంబులుగల వని యట్లుండనిమ్ము.
క. అతురభూసురగతిఁ బురుహూతాదులు దన్ను వేడెనొగిఁ గొనుఁ డనుచున్.
మీతండ్రి యిచ్చె నాయువు, నేతన్మాత్రుడవె నీవు శ నీలోకమునన్. 565
- క. పలికివి మూడుజగములు, దోలితి వింద్రాదిసురులఁ శ దొల్లిటివారిం
బోలితివి దానగుణముల, పోలితివి పితాచరాక్షసుల రక్షింపన్. 566
- వ. అదియ నుంగాక. 567
- క. రాజ్యము గలిగినమీఁదటఁ, బూజ్యులకును యాచకులకు శ భూమిసురులకున్
భాజ్యముగ బ్రతుకఁడేనిం, ద్యాజ్యంబులు వానిజన్మధనగేహంబుల్. 568
- క. మున్నెన్నడును వదాన్యుల, నెన్నడుచో నిన్నుఁ ద్రిభువనేశుం డనుచు
నిన్నిదిసంబులనుండియు, నెన్నడు నినుఁ బెట్టు మనుచు శ నింబ్రము సేయన్.
అ. ఒంటివాడ నాకు శ నొకటిరెండడుగుల, మేర యిమ్ము సొమ్ముమేర యెల్లఁ
గోర్కి దీర బ్రహ్మకూకటి ముట్టెద, దానకుతుకసాంద్ర శ దానవేంద్ర. 570
- వ. అనినఁ బరమయాచకునకుఁ బ్రదాత యిట్లనియె. 571
- అ. ఉన్నమాట లెల్ల శ నొప్పును విప్రుండ, సత్యగతులు వృద్ధసమ్మతంబు
లదుగఁ దలచి కొంచె శ మడిగితి వోచెల్ల, దాతవెంపుసొంపుఁ శ దలఁప వలదె.
వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 573
- మ. వసుధాఖండము వేడితో గజములన్ శ వాంఛించితో వాజుల్
పెన నూహించితో కోఁతో యవతులన్ శ వీక్షించి కాంక్షించితో
పిఠాటండపు నేరపు న్నడుగ నీరభాగ్యంబు లీసాటి గా
కసురేంద్రుండు పదత్రయం బుగగ నీరయ్యంబు నీ నేర్చునే. 574
- వ. అనిన మొగంబునం జిటునగవు మొలకలొత్త గృహమేధికి మేధావి యిట్లనియె.
మ. గొడగో జన్నిదమో కమంసులువో నాకకు ముంజియో దండమో

- వడుగం డెక్కడ భూము లెక్కడ కరుల్ శ వామాత్తు లశ్వంబు లె
క్కడ నిశ్చయితకర్మ మెక్కడ మదాశ్శాస్త్రముల బ్రహ్మ
డహుల్ మేరము త్రోవ కిచ్చు బది బ్రహ్మాండంబు నాపాలిన్. 576
- వ. అది యునుం గాక. 577
- క. వ్యాప్తి బొందక వగవక, ప్లాపు బగు లేక మిసఁ శ బవవే లును
దృష్టి జెందనిమనుజుడు, సప్తస్వము నమునఁ శ జక్కంబుననే, 578
- శా. ఆశాపాశము దాఁ గడుగ నిడుపు లే, దంతయు రాజేంద్రవా
రాశిప్రాప్తతమేదినీవలయుసామ్రాజ్యంబు సేహరియు
గాసిం బొందిరి గాక వైస్యగయభూకాంతాదులు స్మర్థకా
మాశ్శా బాయఁగ నేర్చిరే మును నిజాశాంతంబులం జూచిరే. 579
- సీ. సంతముఁ డీమూఁడఁజగములఁ బూజ్యండు, సంతోషి కెప్పుడు జరుగునుఖము
సంతోషి గాకుంట శ సంసార హేతువు, సంతసంబున ముక్తిసతియు దొరికు
బూలుపూటుకు జగంబుల యదృచ్ఛాలాభ, తుష్టిని జెడంబు శ దోష మెరుగు
బరితోషహీనఁ శ బ్రథ సెడిమోవును, జలధార నవలంబు శ సమయసల్లు
- అ. నిపు రాజ వసుచు శ సఖులంబు నడుగుట, దగవు గాదు నాకుఁ శ దగిఁకొలది
యేను వేడికొనినసయూపవ త్రయమును, బాల దనక యిమ్ము శ చాలుఁ జాలు. 580
- వ. అని యిట్లు పలుకు చున్న ఖయ్యసకు నుర్వీదానంబు సేతుం వలంచి కరకలిత
సలికలశుం దైన యవ్వితరణగుణముఖునిం గని నిజవిచారయు క్తదనుజరాజ్య
చక్రం డగుశుక్రం డిట్లనియె. 581
- సీ. దనుజేంద్ర యూతఁడు శ ధరణీసురుఁడు గాఁడు, దేవకార్యంబు సాధించుకొంటకు
హరి విష్ణుఁ డవ్యయం శ డదితిగర్భంబునఁ, గశ్యపసూనుడై శ కలిగినాఁడు
ఎఱుంగ వితనికొక్క శ నిచ్చెన నంటివి, దైత్యసూతరి కుపశ్చందము వచ్చె
నిలక్ష్మిఁ దేడంబు శ నెలపు నైశ్వర్యంబు, వందించి యిచ్చుదా శ వాసవునకు
- అ. మొనసి జగము లెల్ల శ మూఁడువాదంబుల, నఖిలకాయఁ డగుచున్నా క్షమించు
సర్వధనము విష్ణుసంసర్జనము నీసి, బహుపగిది నెల్లు శ బ్రదికఁ దీపు. 582
- క. ఒక్కపదంబున భూమియు, నొక్కటఁ ద్రిదివంబు దొక్క శ యొన్నితిమూర్తి
దిక్కులు గగనము దానై, వెక్కని మెయిన్న నెందు శ వెడలెదు చెల్చుమా.
- సీ. ఇచ్చెన నని పల్కి శ యీకున్న సరకంబు, ద్రోవనివును సమరు. డవు గావ
యేదానమున నాక శ మేలేదు నదియును, దానంబు గాదొడ్డు శ తిత్వవిమలు
దానంబు యజ్ఞంబు శ దపము గర్మంబును, దాని తమతు. డై శ తిలఁవలయు
దనయింటఁ గలసర్వస్వసమును నైదుభాగములుగా విభజించి శ కామమునకు
- అ. వర్ణమునకు ధర్మస్వమునకు శాశిత, బృందములకు సమకఁ శ బెప్పువట్టి
పురుషుడించునందుఁ శబూర్ణు. డై మోదిచుఁ దన్ను మోని చేతివగవుగాదు.

వ. అదియనుం గాక యీయర్థంబునందు బహుభంగి ఒహ్మచ్ఛగీతార్థంబు గా
దొక్కటి సావధానండ్లవై యాగింపును. 585

సీ. ¹అంగీకరించిన శ నఖిలంబు బోవుచో, నశ్వశంబు గారు లే శ దవిన నధిప
యాత్మవృక్షముమూలమృతంబు శ్వేతు, మనవృక్షమూలముగల్గనాత్మసెడదు
పుష్పఫలములాత్మభూదంబునకు సత్య, మూలమృతకమి శ సదియుజెడును
ఫలపుష్పములు లేక శ పస నికి వృక్షాంబు, మూలంబుతో వృద్ధిబొందుగాదె
తే. చేటుఁ గొఱతము లఘియముఁ శ జెందకుండ

నిచ్చుపురుషుండు సెడ కుండు శ నిద్ధచరిత
కాక యంచితసత్యసంగతి నటంచు
నిజభనం బచ్చి కిచ్చిన శ నీకు లేదా. 586

ఆ. సర్వ మునచోట శ సర్వభనంబులు, నడుగ లే దటంచు శ నశ్వత మాడు
చెఱచిపంద నేమి శ సర్వ బ్రాణముతోడి, శవము వాడు వానిశవన్త మేల. 587

వ. మఱియు నిం దొక్కవిశేషంబు గలదు వివరించెన. 588

ఆ. వారిజాక్షులందు శ వైవాహికములందుఁ, బ్రాణవిత్తమానభంగమందుఁ
జకితగోకులాగ్రజాక్షాక్షామందు, బొంక వచ్చు నిఘము శ వొంద దధిప. 589

మ. కులమున్ రాజ్యముఁ దేదమున్ నిలుపు మీశకుంబుండు విశ్వంధరుం
డలఁతిం బోడు త్రివిక్రమస్ఫురణవాఁ శ డై నిండు బ్రహ్మాండముం
గలఁడే మాన్వ నొకందు నాపలుకు లాశక్తింపు శర్లంబులన్
వల దీదానము గీనముం బనువుమా శ షర్లిన్ వదాన్యోత్తమా. 590

వ. అని యిట్లు హితంబు పలుకు చున్నకులచాధ్యనకు షణమాత్ర విమాలితలోచ
నుం డయి యశస్వి యిట్లనియె. 591

సీ. నిజ మానతిచ్చితి శ నీవు మహాత్మక, మహితగృహస్థభగ్గంబు నిదియ
యర్థంబుఁ గామంబు శమశమును వృత్తియు, నెక్కుది ప్రాప్తింప శ నిత్తుననియు
నర్థలోభంబున శ నర్థి బొహ్మరు తెల్లు, పలికె లే దనుకంటఁ శ బాప మెద్ది
యెట్టిదుష్కర్మని శ నే భరించెదఁ గాని, స్యాహీనుని మోవఁ శ జాల ననుచుఁ
తే. బలుక ది తొల్లి భూదేవి శ బ్రహ్మాతోడ, సమరముం దద్గుతిరుగక శ వచ్చుకంటఁ
బలిక బొంకక సజమునభరిండుకంటఁ, మానసనులకుభ ద్రంబుమఱియుఁగలదె.

క. ధాత్రిని హలికునకును సు,క్షేత్రము బీడము²లు నొకటఁ శ జేకుఁబంధిం
జిత్రముగ దాత కీవియుఁ, బాత్రము సమకూరునట్టి శ భాగ్యము గలదే. 592

ళ. కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే శ గర్వోన్నతిం బొందరే
వా రేరి సిరి మూట గట్టుకొని పోవం బాలిరే భూమిపైఁ
తే రైసం గలదే శివిప్రములులుం శ బ్రీతి యశఃకాములై

- యీరే కోర్కలు వారల మఱచిరే శ యిక్కాలము భార్గవా. 594
- క. ఉడుగనిక తువుల దపముల, బొడగనఁ జనఁబ్టిపొడవు శ పొడవునఁ గలుచై
యడిగెడి నలు ననుబోడికి, నిడ రాదె మహానుభావ శ యిష్టార్థంబుల్. 595
- కా. అదిగో శ్రీ సతికోప్పవై దనువుపై శ సంసోత్తరీయంబుపై
బాదాబ్జంబులపైఁ గపోలటిపైఁ శ బాలిండ్లపై నూర్చును
ర్యాదం జెందుకరంబు గ్రిం దగుట మీఁ శ దై నాకరం బుట మేల్
గాదే రాజ్యము గీజ్యము సతతమే శ కాయంబు నాపాయమే. 596
- మ. నరయం బైన నిబంధ మైన ధరణీవిమూలనం బైన దు
ర్మరణం బైనఁ గలంత మైన నిజము శ రానిమ్ము కానిమ్ము పో
హరి యొక హరుఁ డైన నీరజభవుం శ కభ్యాకతుం డైన నొ
దిరుగ నేరదు నాదుజిహ్వా వినుమా శ ధీవర్య వే యేటికె. 597
- అ. నొడివినంతవట్టు శ నునలక యిచ్చువో, నేల కట్టు కప్పుఁ శ డేటిమాట
గట్టినేని దాన శ కరుణించి విడుచున, విడువ కుండనిమ్ము శ విమలచరిత. 598
- క. మేరువు దలక్రిం దైనను, బారావారంబు లింకఁ శ బాటిన లోలో
భారుణి రజ మైపోయినఁ, దారాధ్యము ¹బద్ధ మైనఁ శ దప్పక యిత్తున్. 599
- మ త్తకోకిలము. ఎన్నడుం బరు వేడఁ బోఁ డట శ ²యేకలం బట కన్నవా
రన్నదమ్ములు నైన లేరట శ యన్నివిద్యలమూలగో
ప్తి న్నెఱింగినప్రొడగు జ్జట శ చేతు లొగ్గి వసింప నీ
చిన్ని పాపని ద్రోసి పుచ్చుగఁ శ జిత మెత్తెను సతమా. 600
- వ. అని యిట్లు సగ్గోపదవీప్రమాణతత్పరుండును వితరణకుతూహలసత్వరుండును
విమలయశస్కుండును దృఢయనస్కుండును నియతసత్వసంధుండును నర్థజన
కమలబంధుండును నైనబలిం బూచి శుక్రుండు గోపించి మదీయశాసనం బతిక
మించుటంజేసి శీఘ్రకాలంబునఁ బదభ్రష్టుండవు గ మ్మని శాపం బిచ్చె బలి
యను గురుకావతవుం డయ్యు ³స్మృతిమార్గంబున కభిముఖుండు గా కుండె
నప్పుడు. 601
- క. బ్రదుక వచ్చు గాక శ బహుబంధనములైన, వచ్చు గాక లేమి శ వచ్చుగాక
జీవధనములైనఁ శ జెడుఁగాక పడుఁగాక, మాటఁ దిరుగ లేరు శ మానధనములు. 602
- వ. (అయ్యవసరంబున.) 603
- క. దనుజలోకనాథుడయిత వింధ్యావళి, రాజవదన మదమర్రాళగమన
వటునికాళ్లు గడుగ శ వర హేమఘటమున, జలము దెచ్చె భర్తనన్న యెఱిగి. 604
- వ. అయ్యవసరంబునఁ గపటవటునకు నద్దానవేద్యుం డిట్లు యె. 605
- క. రమ్మా మాణవకోత్తమ, లెమ్మా నివాంధిరంబు శ లే దన కిత్తుం

1. బంధ మైనఁ. 2. యేకతల బట. 3. మాన్యత, అభిముఖుం డై యుండె.

దెమ్మా యడుగుల నీటు రా, నిమ్మా కడుగంగవలయు శ నేటికి దడయున్.

వ. అవిన విని.

607

మ. బలిదైత్యేంద్ర కరద్వయాశృతజలప్రయోశనవ్యాప్తికి
జలజాలాక్షుండు నాచె యోగినుమనస్సుప్రార్థిత శ్రీదముం
గలితానమరమా లాటపడవికన్దురికాళాదమున్
నలినామోదము రత్నచూపురితనానావేదముం బాదమున్.

608

క. సురలోకసమద్ధరణము, నిరత శ్రీకరణ మఖలనిగమాంతాలం
కరణము భవసంహరణము, హరిచరణము నీటఁ గడిగె శ ననురోత్తముఁడున్.

వ. ఇట్లు ధరణీసురదక్షిణవరణప్రయోశనంబు సేసి వామపాదంబు గడిగి తత్పావన
జలంబు శిరంబునం జల్లుకొని వార్చి దేశకాలాదిపరిగణనంబు సేసి.

610

శా. విస్తాయ ప్రకటవ్రతాయ భవతే శ విష్ణుస్వరూపాయ వే
దప్రామాణ్య ¹విదే త్రిపాదధరణిం శ దాస్యామి యంచుం గ్రియా
క్షీప్తుం డై దనుజేశ్వరుండు వడుగుం శ జే సాచి పూజించి బ్ర
హ్మప్రీత మృని దార వోసె భువనం శ బాశ్చర్యముం బొందగన్.

611

వ. తత్కాలంబున.

612

అ. నీరధారఁ బడఁగ శ సీక యడ్డంబుగాఁ , గలశరంధ్ర మాఁపఁ శ గానుడెలిసి
హరియఁ గావ్యునేత్ర శ మటఁ గుళాగ్రంబున, నడువ నేకనేత్రుడయ్యెనతఁడు.

వ. అంత.

614

మ. అమరారాతిక రాక్షతోజ్ఞ తపవిత్తాంభుకణశ్రేణికిం
గమలాధీశ్వరుఁ డొడ్డె ఖండితదివౌకస్వామిజన్మస్తముం
గమలాకర్ణణసుప్రశస్తము రమ్యాకాంతాకుచోపాస్తమున్
విమలశ్రీకుచశాలిచూచుకతటీరివిన్యస్తమున్ హస్తమున్.

615

క. మునిజననియమాధారను, జని తాసురయువతినేత్రజలకణధారన్
దనుజేంద్రనిరాధారను, వనజాక్షుండు గొనియె బలివికర్షితధారన్.

616

అ. కమలనాభు నెఱిగి శ కాలంబు దేశంబు

నెఱిగి పుక్కుమాట శ లెఱిగి నాశ

మెఱిగి పాత్ర మనుచు శ నిచ్చె దానము బలి

మహి వదాన్యుఁ డొరుండు శ మఱియుఁ గలఁడె.

617

క. బలి సేసినదానమునకు, నలినాక్షుండు నిఖలభూతనాయకుఁ డగుటం
గలకల మని దశదిక్కులు, బలిబలి యని పొగడెభూత్రపంచక మనఘా.

618

(క. క్షీరితాన మిచ్చునతఁడును, సతికాంక్షఁ బరిగ్రహించునతఁడును దురిత
చ్యుతు లైతవత్సరములు, శతమఖలోకమునఁ గ్రీవ శ నలుపుచు రెండున్.

వ. అట్లు గావున నేదానంబునుభూదానంబునకు సదృశంబుగానేరదు గావున వసుం
ధరాదానం బిచ్చితివుభయలోకంబులం గీర్తిసుకృతంబులు పడయు మని పలికి
యమ్మాయావటుం డిట్లనియె. 620

క. ఇది యేమి వేడి తని నీ, మది వగనక ధార వోయ్యమా సత్యము పెం
పొద వగఁగోరినయర్థం, బిది యిచ్చుట మజ్జగంబు శ్చ లిచ్చుటమాకున్. 621

వ. అని పలికినవటునిపలుకులకు హర్షనిర్భరచేతన్ముండై వైరోచనుండు. 622

ఆ. పుట్టినేర్పుకొనెనొపుట్టెక నేర్పెనో, చిట్టిబుద్ధు లిట్టిపాట్టినడుగు
పొట్ట నున్నవెల్లబూమెలు నని నవ్వి, యెలమి ధరణీరాసగమిచ్చె నపుడు. 623

— యి వామనమూర్తి విశ్వరూపము నొంది విజృంభించుట. యి—

ఆ. గ్రహమునీంద్రసిద్ధగంధర్వకిన్నర, యక్షపక్షిదేవతాహితులు
వొగడి రతనిపెంపుఁ శ్చ బుష్పవర్షంబులు, గురిసె దేవతూర్యకోటి మొరసె. 624

వ. ఇట్లు ధారాప్రతిగ్రహంబు నేసి. 625

శా. ఇంతింతైవటుఁ డుత్తయై మఱియుఁ దా శ్చ నిం తై నభోషిధిపై
నం తై తోయదమండలా గ్రమున క శ్చ ల్లఁతై ప్రభారాశిపై
నంతై చంద్రుని కంతయెఱుఱివునిపై శ్చ నం తైః హర్వాటిపై
నం తై సత్యపదోన్నతుం డగుదు బ్రహ్మాండాంతసంకర్షయై. 626

మ. రవిబింబం బుపమింపఁ బాత్ర మగుభ్రత్రంబై శిరోరత్న మై
శ్రవణాలంకృతి యై గళాభరణ మై శ్చ సావర్ణకేయూర మై
భవిమత్కంకణ మైకటిస్థలి నుదంశచర్చుంట్ల యై నూపుర
ప్రవరం బై పదపీఠ మై వటుండు చా శ్చ బ్రహ్మాండమున్ నిడుచోన్. 627

వ. ఇట్లు విష్ణుండు గుణత్రయాత్మకం బగువిశ్వరూపంబు ధరియించిన భువియును
నభంబును దివంబును దిశలును దిశాభిద్రుంబులును సముద్రంబులును జలద
ఖలధూతనివహంబులుం దాన యై యేకీభవించి క్రమక్రమంబున భూలోకంబు
నకం బొడ వై భువర్లోకంబు నతిక్రమించి సువర్లోకంబును దలకడచి మహా
ర్లోకంబు దాటి జనోలోకంబునకు మీఁదై తపంబునకు నుచ్చితుండై సత్యలో
కంబుకంటె నొన్నత్యంబు నహించి యెడ లిటుములు సంచులు రంధ్రంబులు లే
కుండ నిండి మహాదేహమహితుండై చరణకలంబున రసాతలంబును బొదంబుల
మహియును జంఘుల మహీధ్రంబులును జానువులఁ బతత్త్రిసముదయంబులును
నూరువుల నింద్ర సేనమరుద్గణంబులును వాసస్సంబున సంధ్యయు గుహ్యంబునఁ
బ్రజాపతులును జఘనంబున దనుజులును నాభిని సభంబున నుదరంబున నుద
ధిసప్తకంబును నురంబునఁ దారకానికరంబును హృదయంబున ధర్మంబును
నురోజంబుల ఋతుసత్యంబులును మనంబునఁ జుద్రుండును వక్షంబునఁ గమల
హస్త యగులక్ష్మీయఁ గంఠంబున సామాదీనమస్తవేదంబులును భుజంబులఁ

బురందరాదిదేవతలును గర్జంబుల దిశలును శిరంబున నాకంబును శిరోజంబుల
 మేఘంబులును నాసాపుబంబున వాయువును నయనంబుల నూర్జుండును వద
 నంబున నహ్నియు వాణి నఖలచ్ఛాదస్సముదయంబును రసజ్ఞును జలేశుం
 డును భూయుగళంబున విధివిషేషంబులును తైష్ఠిల నహారాత్రంబులును
 లలాటంబున ముచువును నధరంబున లోభంబును స్పృహంబుఁ గామంబును
 రేతంబున జలంబును బృష్ఠంబున నధర్మంబును గ్రహణంబుల యజ్ఞంబులును
 ఛాయల మృత్యువును నగవులవలన ననేకమాయావిశేషంబులును గోమంబుల
 నోషధులును నాడిపదేశంబుల నదులును నఖంబుల శిలలును బుద్ధి నజం
 డును బ్రాణంబుల దేవర్షిగణంబులును గాత్రంబున జంగమస్థావరజంతుసంఘం
 బులును గలవాఁ డయిజలధరనినదశంఖశార్ఙ్గసుదర్శన గదాదండభృఖడ్గాక్షయబాణ
 తూణీరవిభ్రాజతుండును మకరకుండలకిరీటకేమూరహార కటకకంకణ కౌస్తుభ
 మణిమేఖలాంబరవనమాలికావిరాజితుండును సునంద నంద జయ విజయ ప్రముఖ
 పరిచరవాహినీ సందోహ పరివృతుండును నమేయ తేజోవిలసితుండును నై
 బ్రహ్మాండంబు దనమేనికప్పు తెలుంగున నుండ విజృంభించి. 6.8

మ. ఒకపాదంబున భూమిఁ గప్పి దివి వేరజ్ఞాంతక నిరోధించి యెం
 దొకటక మీఁదిజగంబు లెల్ల దొడి నొండ్రికొంటికి విలంఘించిప
 ట్టక బ్రహ్మాండకటాహముం ¹బెటిలి ²వేంద్రం బై పగుల్ గాన రా
 నొకఁ డై వాద్మగలభ్యుండై హరివిభుం శ డొప్పారె విశ్వాకృతిన్. 629

ఆ. ఒకపదంబుక్రింద శ సుర్వి పడ్రము నంటి, కొన్నపంకలవము శకొమరుఁ దాల్చె
 నొకటిమీఁదఁ దమ్మి శకొదిఁగినతేటి నా, వెలసెమిన్ను నృప త్రివిక్రమమున.
 వ. తత్సమయంబున. 631

ఆ. జగము లెల్ల దాఁటి శ చనినత్రివిక్రము, చరణనఖరచంద్రచంద్రికలను
 బొనుఁగుపడియె సత్యశ్రమున బ్రహ్మ తేజంబు, దివసకరునిరుచుల శ దివియభంగి.

సీ. భవబంధములఁ బాసి శ బ్రహ్మలోకంబునఁ, గాఁపురంబులు సేయశ్రునులు రాజ
 " లామరీచ్యాదులు శ నాసనందాదులు, నాదివ్యయోగీంద్రు శ లచట నెల్పుడు
 మూర్తిమంతంబు లై శ మ్రోముపురాణత, రామామాయనియమేతిశహాసధర్మ
 సంహితాదులు గురుశ్ఞానాగ్ని నిర్దగ్ధ, కర్ము లై మతియును శ గలుగునట్టి

ఆ. వార లెల్లఁ జొచ్చి శవచ్చుసర్వాధిపు, నంఘ్రిఁ జూచి మ్రొక్కి శ రధికభక్తిఁ
 దమమనంబులందుఁ శదలఁచుసద్ధానంబు, గంటి మనుచు నేడు శమంటిమనుచు.

మ. తనపుట్టిల్లిదె పొమ్మటంచు నజాఁడుం శ దన్నాభిషం కేరుహం
 బు నిరీయించి నటించి యున్నతపదంబుం జూచి తత్పాదనే
 చనముం జేసెఁ గమండలూదకములం శజల్లించి తత్తోయముల్

వినువీధిం బ్రవహించె జేవనది నా శ్రవిశ్వాశ్మకీర్తి ప్రభన్.

634

వ. తత్సమయంబున.

635

సీ. యోగమార్గంబున శ్రమహించి బహువిధపుష్పరామంబుఁ శ్రబూజ చేసి
దివ్యగంధంబులు శ్రదెచ్చి సమర్పించి, ధూపదీపములఁ దోడ్పొంది నిచ్చి
భూరిలాజాక్షతంబులు నల్లి ఫలములు, గాఢకలిచ్చి రాగముఁ బొంది
శంఖాదిరవములుఁ జయఘోషములుఁ జేసి, కరుణాబుధి త్రివిక్రమములందు

ఆ. బ్రహ్మ మొదలు లోకకళాలును గొనియాడి, రెల్లదికల వనచక్రేశ్వరుండు
జాంబవంతుఁ డరిగి శ్రచాపె భరీవర్షిని, వెలయఁజేసి విష్ణుఁవిజయ ముచును. 636

క. అన్నిజగంబులఁ దానె, యున్నజగన్నాథుఁ జూడ శ్రనొగి భావింపం
గన్నాదక మన మందక, సన్నతులం జేసి రపుడు శ్రసమ్యులు బలియున్. 637

వ. అంత నొప్పున పూర్వాకారంబున నున్న గామయనిం గని పడత్రయవ్యాజంబున
నితండు సకలమహిమండులంబు నాక్రమించెఁ గపటవలురూపతిరోహితుం (డగు
విష్ణుం) డని యెఱుంగక మనదానవేంద్రుండు సత్యసంఘండు గావున మూల
దిరుగక యిచ్చె సతనివలన నేరంబు లే దీకుబ్బు (వతిప్రతిపాతతేజః ప్రభావంబున)
సజ్జకంబుగా నిజగంబులం బరిగ్రహించి పర్వత్యాదులకు వినర్జనంబు సేయంద
లంచియున్నవాడిపాటునం మాటి పాటించుఁ డర్జించు కర్జునతర్జనంబులును
గర్జనంబులును జేయుచు వజ్రముధాడిమరుజ్జేతి లగుహేతిప్రహేతివిప్రదిత్తి
ముఖ్యులయినరక్కసులు పెక్కం ద్రుక్కు మిగిలి యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై
పరశుపట్టిసభల్లాదిసాధనంబులు ధరియించి కసిమనంగి ముసరికొని దళిదికలం
బ్రసరించినం జూచి హరిపరిచరులు సునంద వంద జయ జయంత విజయప్రబలో
ద్భుల కుముద కుముదాక్ష తార్కయపుష్పదంత విష్వక్సేనశ్రుతిదేవ సార్వత్రిప్రము
ఖు లగుదండరాధు లయితేవేదింపి సముద్దండబలులు దమరిమయాధులు నా
యుధంబులతోడిం గూర్చుకొని దానవానికంబులఁ బరలోకంబున కినిమివార
లై వారల నెమిక్కిని యెడంబునకుఁ బరవసంబు సేయు చున్ను గనుకొని
శుక్రశాపంబుఁ దలంచి దనుజవల్లభుం డిట్లనెను. 638

సీ. రాక్షసోత్తములార శ్రరండు పోరాడిక, కాలంబు గాదిది శ్రకలహమునకు
సర్వభూతములకు శ్రసంపదాపదలకుఁ, బ్రభువైవదైవంబుఁ శ్రబరిభవింప
మన మోపుదుమె తొల్లిమనకు రాజ్యంబును, సురలకు నాశంబు శ్రసారిది నిచ్చి
విపరీతముగఁ జేయుఁ వేల్పు నే మందము, మనపాలిభాగ్యంబునమహిమ కాక

తే. వెఱచి పలునూలుఁ బాతెడివిష్ణుభటులు, మిమ్ము నెగచుటదైవంబునమేరగాదె
మనకు నెప్పుడు దైవంబునమందిదగును, నాఁడుగెఱుఁగిము పగవారినే దువలదు.

వ. అదియునుం గాక.

640

- క. బలుదుర్గంబులు సచివులు, బలములు మంత్రోషధములు శ బహుశేమఃషీయుం
గలిగియు సామోచాయంబులఁ గాలమెఱింగి స్పృహఁడు శ వోరుట యొప్పున్.
- వ. అట్లుగావున రణంబున శత్రుల కిప్పుడెదురు మోహరించుట కార్యంబు గాదు
మనకు నుజవగుకాలంబున జయంతియు నలంగక తొలంగుండవలెనఁ గలంగి భాగ
వతిభులపలాయితు లై చిక్కిరక్కసులు రసాలెలంబునకుగ జని రంత హృదయం
బెఱింగి తాత్ప్రయందఁడు యాగస్తుత్యాహంబున వాదనాపాశంబుల ననుర
వలభుని బంధించె నంత.
- 642
- క. బాహులుఁ బదములుఁ గట్టిన, శ్రీహరికృప గాకయేమి శ సేముదు నని సం
దేహంబక బలి నిలిచెను, హాహంవ మెసఁగె దళదీగంతములఁడున్.
- 643
- క. సంపద సెడియును దైన్యముఁ, గంపంబును లేక తొంటిరికంబెను బెంపుం
దెంపును నెఱుకయు ధైర్యము, వంపనిసురవైరిఁ జూచి శ వటుఁ డిట్లీయెన్.
- నీ. దానము త్రిపదభూతల మిత్తు నంటివి, ¹తరుణచంద్రార్కు లెందాఁక నుండు
రంతభూమియు నొక్కత్రయమగయ్యెనాకును, స్వర్లోకమునునొక్కత్రచరణమయ్యె
²నన్న నీసాము రెండడుగులఁ గలిసెను, గడిమిపాదమునకుఁ శ గలదె చోలు
నిచ్చెద నన్నర్థ శ మీసదురాత్ముఁడు, నిరయంబుఁ బొందుట శ నిజము గాదె
తే. కాన దుర్గతకిని గొంతకాల ముగుఁ, గాక యిచ్చెద వేని వేగంబ నాకు
నిపుడు మూడవపదమునకీముఁజూపు, బ్రాహ్మణాధీనములుద్రోవక బ్రహ్మవశమె.
- వ. అని యిట్లు వామనుండు వటుకి సత్యభంగసందేహావిషదీగళ్యనికృతహృద
యం డయ్యును విషణ్ణుండు గాక వైరో చని ప్రసన్నవదనంబుతోడఁ జన్నిప్తోడ
వడుగున కిట్లనియె.
- 646
- ఆ. నూనృతంబుగాని శ సుడియదు నాజిహ్వా, బొంకఁ జాల నాకు శ బొంకు లేదు
నీత్మతియపదము శ నిజము నాశిర యన, నెంపు సేసి పెట్టు శ నిర్మలాత్మ.
- 647
- ఆ. సరియమునకుఁ బ్రా ప్తసిగ్రహంబునకిను, బుపహీనతనము శ బంధనమున
కర్మభంగమునకు శ నౌవ్యుసమునకు, వెఱవ డే బొంక శ వెఱచినట్లు.
- 648
- వ. అదియునుం గాక.
- 649
- నీ. తిల్లిదండ్రులు నన్నురదమ్మలుఁ జెలికాండు, గురువులు శిక్షింపఁ శ గొఱుతవడునె
పిదప మే లగుఁగాక శప్తధుమదాంధులకును, దానవులకు మాకుఁ శదఱియెఱింగి
విభ్రంశచతువు శ వెలయు నిచ్చుటఁ జేసి, గురువులలో నాదిగగురువ వీవ
నీవు బంధించిని శ సగ్రహమో లజ్జయో నష్టియో బాధయో తలంప
- తే. నిన్ను నెదిరించి పోరాడి శ నిర్జరారు
లాదయోగీదు లందఱునట్టెటుకి
నందరే తొల్లి వెక్కండు శ హర్షమూర్తి

వైరభక్తులు గట్టిగా న వలయుఁ గాక
యాళ నీయెడ దుర్లభ న మేమి గలదు.

650

మ. చెలియే మృత్యువు చుట్టమే యనుచు పునఃసేవారులే కింకరులే
శీలలం జేసిన బ్రహ్మ దక్షు నృథమే న జీవించు నోచెల్లలే
చలితం బొబ యెటుంగ నీ పటసంకసానంబు నిక్కంబుగాఁ
దలచుకొ మూఘంక నశ్వవాహనాశ్వాత్మాదినిశ్చక్తుః జై.

651

నీ. చుట్టాలు దొంగలు న సుశులు ముణసులు. కాంతలు సంసారకారణములు
ధనము లనిరములు న దను వతిచంచల, గార్వాక్షు లవ్యులు న గడచుఁ గాల
మాయువు సత్వర న మైశ్వర్య మతిశీఘ్ర, మని కాదె తమతండ్రి న నతకరించి
మాతాత సాధుసమృత్తుడు ప్రహ్లాదుండు, నీపాదకమలంబు న నియతిఁ జేర
తే. ఇద్దుఁ డతనికి మృతి లేనన బ్రతుకు గలిగె, వైరు లై కాని తొల్లి మానవాదుగాన
రర్థి వై వచ్చి నీవు న న న్నగు తెల్లఁ, బద్మలోచన నాపుణ్యఫలము గాడె.
వ. అని యిట్లు పలుకు చున్నయవసరంబున.

652

కా. అదై క్షేంద్రుండు పీనవక్షు నవపశ్చాక్షుం బిశంకాంబరా
చ్చామక నిర్మలసాధువాదు ఘనసంకసారచ్చుచ్చేదు సం
శ్రీమక భ క్తిలతాతిరోహితపారిశ్రీవాదు నిఃశేమఁ బ్ర
హ్లామక బోధక భావినోదఁ గనియెక న హర్షంబుతో ముదబన్.

653

వ. ఇట్లు సమాగతుం డైనతమతాతరిం గమంగొని విరోచననందనుండు వారణాసాళ
బద్ధుండు గావునఁ దనకుం దగిననమస్కారంబు సేయ రామింజేసి సంకులాశ్ర
విలోలలోచనుం డై సిగ్గుపడి శిరోఽమృభావంబున మ్రొక్కు సెల్లించె నంతఁ
బ్రహ్లాదుండు మఖమండలంబున సునందాదిపరిఃరసమేతుండు కూర్పున్నవామన
దేవునిం గని (యానంద)బావృజలంబులుఁ బులకాంకురంబులుక నెఱయ దండ
ప్రణామం బాచరించి యిట్లని విన్నవించె.

654

నీ. ఇరినికి మున్ను నీ న వింద్రపదం బిచ్చి, నేడు త్రిపుటయును న నెఱయ మేలు
మోహనాహంకృతి న మూలంబు గర్వాంధ,తమసవికారంబు న దాని మాన్వి
కరుణ రక్షించుట న గాక బంధించుటే, తి త్తృజ్ఞునకు మహేంద్రద్ర త్యమేల
నీపాదకమలంబు న నియతిఁ గొల్పినదానిఁ, బోలునే సురరాజ్యభోగపరత

తే. గర్వ మేపారఁ గన్నులు న గానరావు, చెవులు వినరావు చిత్తంబునీకువడును
మఱచు నీనేన లన్నియు న మహిమ మాన్వి, మేలు నేసితి నీమేటిగమేర నూపి.

న. అని పలికి జగదీశ్వరుండును నిఖిలలోకసాక్షియు నగునారాయణదేవునకు నమ
స్కరించెద నని ప్రహ్లాదుండు పలుకు చున్నసమయంబున.

655

మ. తరిమ తద్విప్రయాన యై కుచనిరుంకచోళసంవ్యావ యై
శృతబాహుంబునికాన యై కరయుగానధీనాలికాన యై

- ఁతిగిత్తం మను దేహి కోమలమతే శ యదాపతే యంచుఁ ద
శ్రుతి విఁధ్యావళి సేర వచ్చెఁ ద్రిబగద్రత్నమనన్. 658
- వ. వచ్చి యచ్చేడియ శిచ్చగణమిపంబునం బ్రణయై (ఁలువంబడి) యిట్లనియె.
క. నీకుం గీడారము లగ, లోక బులఁ జూచి పరులు శ లోకులు కుమతుల్
లోకాధీశుల మందురు, లోక మలకు రాజ వీవ శ లోకస్తుత్యా. 660
- క. కా దనఁడు పొమ్మ లే నీ, రాదనఁడు బ్రత్యయైకరాజ్యము నిచ్చెన్
నాదయతుఁ గట్ట నేటికి, శ్రీదయితాచిత్తచోర శ శ్రీతమందారా. 661
- వ. అని యిట్లు విఁధ్యావళియుం బ్రహ్మమందును విన్నవించునవసరంబున హిరణ్య
గర్భుండు సనుదెంచి యిట్లనియె. 662
- నీ. భూతలోకేశ్వర శ భూతభావన దేవ, దేవ జగన్నాథ శ దివ్యరూప
తనసామ్నా సకలంబుఁ శ దప్పక నీకిచ్చె, దండయోగ్యుఁడు గాఁడుదానపరుఁడు
గరుణింప నర్హుండు శ గమలలోచన నీకు, విడిపింపు మీతని శ వెఱపు దీర్చి
తోయపూరము సల్లి శ దూర్వాంకురంబులఁ, జేరి సేవదము లరర్పించునట్టి
తే. భక్తియుక్తుఁడు లోకేశ్వరపదము నొందు, నీవు ప్రత్యక్షముగ వచ్చినేడు వేడ
నఱిగి తనరాజ్య మంతయుఁ దచ్చినట్టి, బలికిఁడగు నయ్య దృఢపాశ్రబంధనంబు.
వ. అని పలికిన బ్రహ్మవచనంబులు విని భగవంతుం డిట్లనియె. 664
- నీ. ఎవ్వనిఁ గరుణింప శ విచ్చయించితి వాని, యఖిలవిత్తంబు నే శ నపహరింతు
సంసారగురుమదఁ స్తబ్ధుఁ డై యెవ్వఁడు, దెగడి లోకము నన్ను శ ధిక్కరించు
నతఁ డెల్లకాలంబునఁఖిలయోనలయందుఁ, బుట్టుచు దుర్గతిఁ శ బొందుఁ బిదప
విత్తవయోరూపశ్రవిద్యాబలైశ్వర్యో, కర్మజన్మంబులగర్వ ముడిగి
తే. యేకపథమునవినులుఁడై యెవ్వఁడుండు, వాఁడునాకూర్చిఁజీంపకవలయువాఁడు
స్తంభలోభాభిమానసంసారవిభవ, ముత్తుఁ డై చెడ కొల్లఁడు శ మత్పరుండు.
కా. బద్ధుం డై గురుశఙ్ఖుఁ డై శ బంధు ప్రజత్యక్తుఁ డై
సిద్ధేశ్వర్యుఁ డగోలుపోయి విభవక్షీణుండు నై పేద యై
శుద్ధశ్శృంబును సత్యముం గరుణయుం శ జో వేమియుం దప్పఁ డు
దృఢుం డై యజమాఖ్యమాయ గలిచెం శ బుణ్యుం డితం డల్పుఁడే. 666
- ఆ. అసురనాథుఁ డనుచు శ ననఘనిమిర్యాద, యేను జాత మనుచు శ నింత వలుక
నిజము వలికె నితఁడు శ నిర్మలాచారుండు, మేలు మేలు నాకు శ మెచ్చువచ్చు.
క. సాక్షిమనువు నేళను, దేవేంద్రుం డగు నితఁడు శ దేవతాకు దు
ర్భావిత మగునాచోటికి, రావించెద నంతమీఁద శ రక్షితు దయన్. 668
- క. వ్యాధులుఁ దప్పలు నొప్పులు, బాధలుఁ జెడి విశ్వకర్మభావితదయజా
కాధితసుతలాలయమున, నేధితవిభవమున నుండు శ నితఁ డంతాఁకన్. 669

వ. అని పలికి బలిం జూచి భగవంతుం డిట్లనియె.

670

సీ. సేమంబు నీ కింద్రసేనమహారాజ, జెఱవకు మేలు నిర్మలకణంబు
వేలుపు లం దుండ శ వేకుకపదుమరు, నుఖంబు లిడుములు శ మన్మథణము
లాతురతలు నొప్ప శ లం దుండువారికి, నొంపివు సుతలంబునందు నుండు
నీపంపు సేయనిర్జ్వరాకాతు, నాచక్ర మేతొచి శ నజర మండు

ఆ. లోకపాంశులకు శ లోను గా వక్కడ, నన్యులెంత నిన్ను శ నచటివారి
నెల్లప్రాద్దు వచ్చి శ యేను రక్షించెద, గరుణతోడ నీకు శ గానవత్తు.

671

క. దానవదైత్యులసంగతి, బూనిపనియసురభావమును దోడ్చో ము
ధ్యారము నం దఱి పోవును, మానుగ సుతలమున నుండుమా మాయాజ్ఞాన్.

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న¹ ముమ్మార్తు² ముదక వేల్పుతియ్యచి నెయ్యొప్పుఁబలుకు
జెఱకుఁసంపు సోనలు వీనుల తెనువులం జొచ్చిలోను బయలు నిండి జెప్పకప్పు
దప్పంద్రోచికొని కనుగవకొలంకుల నలుంగులు వెడలిఁచందంబున సంతంబు
సం గన్నీరు మున్నీరై పరవ నురఃఖంబునం బులకంబులు కులకంబు లయి
తిలకంబు యొత్త గేలు మొగిడ్చి నొక్కొక్కవేడుకం ద్రొక్కుచువడుచుఁ(జక్కని
చిత్తంబున) చక్కనిమాటల రక్కసులజేరి డిట్లనియె.

673

ఉ. ఎన్నడు లోకపాలకుల శనీకృప జూడనినీవు నేడన
న్నన్నతుఁ జేసి నాబ్రదుకునోజయు నానతి యిచ్చి కాచి తీ
మన్నన లీదయారసము శ మాటలనెద్దటికంబుఁ జాలవే
పన్నగతల్ప ని న్నెఱిగి శ పట్టిన నాపద గల్గ నేర్పుచే.

674

వ. అని పలికి హరికి నమస్కరించి బ్రహ్మకుం బ్రణామంబు సేసి యందుధరునకు
వందనం బాచరించి బంధవిముక్తు డైతినవారుచు దానను బలి సుతలంబునకుం
జనియె నంత హరికృపావశంబునం గృతార్థుం డై కులోద్ధారకుం డయినచును
మనిం గని సంతోషించి ప్రహ్లాదుండు భగవంతున కిట్లనియె.

675

సీ. చతురాసనుం డీప్రసాదంబు గానడు, శర్వూ డీక్షుల్బాడఁ బొందఁ
డన్యుల కెక్కడి కదసురులకును మాకు, బ్రహ్మోపాశతశ్రవడుడ వయన
దుర్లభుండవు నీవు శ దుర్గచాలుడ వైతి, పద్మజావలు భవశర్వాపదర్మ
మకరందసేవనశ్రమహిమ నైశ్వర్యంబు, లందిరి కాక యే శ మల్పుచుతుల

తే. వధికదుర్యోధులము కుస్థితాత్మకులము, నీకృపాకృష్టిమార్గంబు + నెలపు సేర
సేమితప మాచరించితి శమెన్న గలదె, మమ్మగాచుటచిత్తంబునంగళాత్మ.

వ. అదియునుం గాక.

677

ఆ. సర్వగతుండ వయ్య సమదర్శకుండ వయ్య, నొకట విషనువృత్తి నుండు దీవు
నిచ్చి లేనివారి శ కీపు భక్తులు గోరు, తలఁపు లిత్తు కల్పకరువుమాడ్కి.

678

వ. అని విన్నవించు చున్న ప్రహ్లాదుం జూచి పరమపురుషుండిట్లనియె. 679

తే. వత్స ప్రహ్లాద మేలు నీరవారు నీవు, సొరిదిమనుమనిదోడ్కొని సుతలమునకుఁ బయనమైపోవు నేగదాకాణినగుచుఁ, తేరి రక్షింప మరితంబు నెంద దచట.

వ. అని యిట్లు నియమించినం బరమేశ్వరునకు నమస్కరించి వలగొని కరకమలపుట ఘటితసిటలతటం డైవీడ్కొని బలిం దోడ్కొని సకలాసురయూథంబునం దాను నొక్కమహాబీలద్వారంబు సొచ్చి ప్రహ్లాదుండు సుతలలోకంబునకుం జనియె నంత బ్రహ్మవాదులయినయా జకులసభామధ్యంబునం గూర్చున్న శుక్రునిం జూచి నారాయణ దేవుం డిట్లనియె. 681

ఆ. ఏమి గొఱతవడియె న సీతనిజన్మంబు, విస్తరింపుకడమ న విప్రవర్య విషమ మయినకర్మకవినరంబు బ్రహ్మణ, జనులు నూచినంత న సమరం బొందు.

వ. అనిన శుక్రుం డిట్లనియె. 683

సీ. ఆఖలకర్మంబున న కథినాథుడవు నీవ, యజ్ఞేశుడవు నీవ న యజ్ఞపురుష ప్రత్యక్షముననీవు న పతింజి నొందినఁ, గడమలు కల్గినే న కర్మములకు ధనదేశకాలార్హతం త్రమంత్రంబులఁ, గొఱతలు నిన్నుఁ బ్రేరొనిన మాను నయినఁ కావించు నీయనతి భవదాజ్ఞ, మెలఁగుట జనులకు న మేలు గాదె

తే. యంతకంటెనుశుభమునానకెవటఁగలుగు, ననుచువారిపంపుశిరమునననావహించి కావ్యుడనురేంద్ర జన్మంబునకడకుదీర్చె, మునులువిప్రులుసాహాయ్యమునఁజరింప

వ. ఇవిధంబున వామనుం డయి వారి బలి నడిగి మహింబరిగ్రహించి తనకు నన్న యగు నమరేంద్రునకుం ద్రిదివంబు సదయుం డయి యొసంగె న త్తటి దక్షభృగు ప్రమాఖప్రజాపతులును భవుండును గుమారుండును దేవర్షి పితృగణంబులును రాజులును దానును గూడికొని చతురాననుండు గత్యపునకు నదితికి సంతోషంబుగా లోకంబులకు లోకపాలురకు వామనుండు వల్లభుం డని నియమించె నందఱును ధర్మంబునకు యశంబునకు లక్ష్మికి దేవతలకు వేదంబులకు శోభనం బులకు వ్రతంబులకు స్వర్గాపవర్గములకు నుపేంద్రుండు ప్రధానుం డని నంకల్పించి రాసమయంబున. 685

క. కమలజాడు లోకపాలురు, నమరేంద్రునిఁ గూడి దేవప్రయానంబున న య్యమరావతికిని వామను, నమరం గొనిపోయి రంత నటమీఁద నృపా. 686

ఆ. బల్లదంపుడోడుకప్రాపున నింద్రుని, కింద్రపదము నేను న టిట్లు గలిగెఁ దనకు నాధ్యుఁ డై నతమ్ముఁడు గలిగినఁ, గొర్కులన్న కేల న గొఱత నొందు.

క. పా లడుగఁడు మే లడుగం, డేలఁకు భీషించి యన్న న కచ్చె ద్రిజగమఁ వేలుపులతల్లికడపటి, చూలం బోలంగఁ గలరె న సాలయనితమ్మల్. 687

ఆ. కడుపుబడర గాఁగఁ నగొడుకులఁ గమకలఁ, పల్లి కొకఁడె చాలుకబల్లిదుండు

త్రిదశగణముఁ గన్నయదితి గానుభు దీతిఁ జెప్పి మేటివడుగుఁ గన్నయట్లు.
 వ. ఇట్లుదేవేంద్రుడు వామనభుజపాలితం బుత్రిభువనసామ్రాజ్యవిభవంబు మరల
 సంగీకరించె నప్పుడు బ్రహ్మము శర్వుండును గుమారుండును భృగుప్రముఖు
 లయినమునులును బిత్తదేవతలును దక్షాదిప్రజాపతులును సిద్ధులును వైమాని
 కులును మఱియుం దక్షిణవారలు నదృశిప్రకాశుం డైనవిష్ణుప్రచారంబులకు
 నాశ్చర్యంబు నొందుచుఁ బ్రశంసించుచు నాడుచుం బాడుచుఁ దమతమనివా
 సంబులకుం జని రని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 690

తే. మనుజనాథత్రివిక్రముఃపహిమకొలది, యెఱుంగఁచుర్నిపలెంక్కి పఞ్చనవ్యఞోవుఁ
 గుంభిసీ రేణుకణములు య గుఱుతు వెట్టు, వాఁడు నేఁడచు దక్షిణసరారివశమె.

క. అద్భుతవర్తనుఁ డగుహరి, సద్భావిత మైసవిసులఃచరితము వినువాఁ
 కుద్భుటవిక్రముఁ డై తుది, నుద్భాసితలీలఁ బొందుకను త్రమగతులన్. 692

తే. తగిలి మారుషపైత్తికకృదెవకర్మ, వేళలందుఁ ద్రివిక్రమకృత్తమంబు
 లక్కడక్కడఁగి ర్తింతురెవ్వరేనిఁ, బొందుదును నిత్యసౌఖ్యంబుభూవరేంద్ర.

మ. జనులై నాకము గోలుపోవుమరలన్ య జుభారిని బ్రోవఁగా
 వడుగై భూమిఁ బదత్రయం బిటుటకై య వైరోచనిక వేడి రెం
 డడుగుల్ నాచి త్రివిక్రమస్ఫురణ బ్రహ్మాండంబుఁ దా నిందుచుం
 గడు మోదంబున నుండువామనన కైక్కొలంబునకొ మ్మొక్కెదన్. 694

—|| మత్స్యకథారకథాప్రారంభము ||—

వ. అని యిట్లు శుకుండు రాజునకు వావరావతారచరితంబు నెప్పె నని సూతుండు
 మునులకుం జెప్పిన విని వార లతని కిట్లనిరి. 926

సీ. విమలాత్మవినమాకురవేద్యయయ్యెడి మున్ను, హరిమత్స్యమైసవ్యత్రాంతమెల్లఁ
 గర్మబదుభంగి యును, డీశ్వరుఁడు లోక, నిందితంబై తమో, నిలయు మైన
 మీయూపము నేల య మేలు భుజుయె. నెక్కడ వర్తించె య నేమి నేనె
 నాద్యమై వెలయునయ్యవతారమునకు నె, య్యది కారణంబు గార్యాంశమెట్లు

ఆ. నీవు దగుదు మాకు య నిఖిలంబు నెఱిగింపఁ, దెలియఁ జెప్పవయ్యు య దేవదేవు
 చరిత మఖిలలోకసౌఖ్యాగ్యకరణంబు, గాదెని స్తరింపు య క్రమముతోడ. 696

వ. అని మునిజనంబులు సూతు నడిగిన సతం (డిట్లనియె) మీర లడిగినయూహరం
 బుఁ బఠింపిన్న రేంద్రుం డడిగిన భగవంతుం డగుబొద రాయణి యిట్లనియె. 697

సీ. విభుఁ డీశ్వరుఁడు వేద్యవిప్రగోసురసాధు, ధర్మార్థములఁ గావఁ య దనువుఁ దాల్చి
 గాలిచందంబునభుజునరూపములయందు, దమరూపములయందుఁదగిలియుండు
 నెక్కువకు, న యెక్కువ నొంపక, నిర్గుణత్వంబున య నెఱియునుకుండు
 గురుతము. గొఱతము, గుణసంగతివహించు, మునుజేశవోష్యమే, యత్యయకుట

- తే. వినుము పోయినకల్పాంతరవేళఁ దొల్లి, ద్రవిళదేశపురాజు సకల్యవ్రతుండు
సేనుద్రావును హరిఁగూర్చి నివృత్తోడఁ, దపముఁగావించెనొకయేటిర తలమునందు.
- వ. మఱియు నొక్కనాఁడ మ్రొదినికాంతుండు గృతమూలిక యను నేటిపాంత హరిసమ
ర్పణంబుగా జలతర్పణంబు నేయించున్నసమయంబున నారాజుదోసిటనొక్కమీ
నుపిల్ల దవిలి వచ్చిన నులికిపడి మరలం దరంగిణీజలంబునందు శకులశాబకంబు
విడిచె నట్లు విడిచిడి నీటిలోనుండి జలచరవౌతంబు భూతతేశ్వరున కిట్లనియె.
- మ తుకోకిలము. నాటు వచ్చినజ్ఞాతిపూతులు శ పాపజాతిర్ముషంబు లీ
యేటఁ గొండొకమీనుపిల్లల శ నేటి పట్టి హరింప ని
చ్చోట నుండక నిడుదోసిలి శ సాద్వి వచ్చిననన్ను న
ట్టేటఁ ద్రోవఁగఁ బాడియే కృప శ యింత లేక దయానిధి. 700
- ఆ. వలలు చారు నింక శ వచ్చి జాలరివేట, కాటు లేఱు గలఁచి శ కార పెట్టి
మిడికి వావ సీక శ మెడఁ బట్టుకొనియెద, రప్పు డెందుఁ జొత్తుననఘచరిత.
- క. భక్షించు నొండె ర్ముషములు, శిక్షింతురు ధూర్తులొండె శ జెడ కుండఁగఁగ
డిక్షింపు దీనపత్నల, ప్రక్షిణులఁ గాచుకంటె శ భాగ్యము గలదే. 702
- వ. అసిన విని కరుణాకరుం డగునవ్వీభుండు మెల్లన యమ్మీనడింభకంబును
గమండలు(జలంబు)నం బెట్టి తననెలపునకుం గొనిపోయె నదియు నొక్కరా త్రం
బునం గుండెక నిండి తనకు నుండ నిమ్ము నాలక రాజస్వన కిట్లనియె. 704
- క. ఉండ నిది గొంచె మెంతయో, నొండొకటిం దెమ్ము భువనరోత్రమ యనుడు
గండకముఁ దెచ్చి విడిచెను, మండలపతి కలశసలిలశమధ్యమున న్నెతా. 704
- వ. అదియును ముహూర్తమాత్రంబునకుముఁడుచేతులవిడు పై యుదంచనంబు
నిండి పట్టు లేక వేటొడు దెమ్మనివుడు నారాచపట్టి కరుణాగుణంబునకు నాట
పట్టుంగావున గండకంబు నొండొక్కచిటుతమడుగున నునిచె నదియు నానరో
వరి(జల)ంబునకు నగ్గలంబై తనకున ఁచరింప నది గొంచెం బని పలికినం బుడమి
తేడు మంచివాఁ డగుటంతేసి యాకంచరంబు నుడంచితజలాస్పదం బైఁప్రా
దంబునందు నిడియె నదియు నాజలాశయంబునకు నధికం బై పెరుఁగ నిమ్ము
సాల దనిచెప్పికొనిన నప్పుణ్యం జొప్పెడినడవడిం దప్పనివాఁడైనకతంబుననమ్ము
హామీనంబును మహార్ణవంబున విడిచె నదియును మక రాకరంబునం బడి రాజు
న కిట్లనుఁ బెను మొసళ్ళు ముసరికొని కసిముసంగి మ్రుంగడి నింతకాలంబు నడపి
కడపట దిగవిడువకు వెడలఁ దిగువు మని యెలుంగింప నన్నిటిపాడవుఁకుం
బుడమితేడు దెలిసి యిట్లనియె. 706
- సీ. ఒకదినంబున శత్రయోజనమాత్రము, విస్తరించెను నీవు శ వినము చూడ
మెలువంటిర్ముషముల శ నెన్నఁడు నెఱుఁగము, మీసజాతుల కిట్టి మేనుగలదె
యేమిటి కెవ్వడ శ నేల త్రిప్పించెడు, కరుణ నాపన్నుల శ గావ వేడి

- యంభశ్చరం జైవహరివి నే నెఱిగితి, నవ్యయ నారాయణాభిధాన
తే. జననసంస్థితింహార శ చతురవి త్రదీ యుక్తు భక్తులకు మాకు శ డక్కు నీవ
నీదులీలావతారంబు శ విఖ్యాతాతి, భూతి హేతువు మ్రొక్కడఁ శ బురుషవర్య.
- క. ఇకరులము ¹గాము చిత్త్రు, గతులము మూవాల నివు , గలిగితి భక్త
స్థితిఁడ వగునిన్ను నెప్పుడు, నతి సేవనా కీ శ నాశము గలుగెనె. 707
- క. శ్రీలనాకుచవీధి, గేళివరతంత్రబుద్ధి: శ గ్రీడించుసుఖా
లోలుఁడవు దామసాక్షతి, నేలా మస్వ్యాబ వ్రతి శ వెఱిగింపు హరి. 708
- వ. అని పలుకునశ్వ వతమహారాజునకు సమ్మదింబుకడఁబడ బ్రళయసమయసము
ద్రంబున నేకాంతదశ ప్రయుం డము విహారిప సిక్ష్మయించుమీనరూపధరుం
డైనహరి యిట్టనియె. 709
- నీ. ఇట మీఁద నిరాత్రి శ కేకవదిన మురఁ, బద్మగర్భున కొక్కశ్రవగలు నిండు
భూర్భువాదిశగంధములు మూఁడు విలయాబి, లోన మురుంగు నాకలోనఁ బెద్ద
నావ నీరఁగ వచ్చు శ నామాలిపెంపుర, దానపై నోవధిశ్రతిలు బీడ
రాసులు నిడి పయో;రాశిలో విహారిపఁ, గలవు సపర్దును శ గలిసి తిరుగ
- అ. మ్రోలఁ గాన రాశ శ ముంచు పెంజేడిటి, ²మినుకుచును ముచులకమేని వెలుఁగు
దొలఁకుమండుజలధి శ దోఘాయమానమై, నావ డేలు చుండు శ నువరేణ్య.
- వ. మఱియు నన్నావ మున్నిటికరిళ్లు లోను గానుండ నిరుగెలుకుల విమక ముండిలు
నేమఱిసంఠఁ జెన్నెఱు లగునాగిలులక బడియునుఁ బోయిన వచ్చినజల
గ్రహంబుల నొడియును సంచరించెన నొక్కపెనుఁబాము చేయవ (నాయను
మరిం) బొడసూపెను దానంచేసి నుడిగాడ్చులకిరింబున నావ ³విడిచియగంబడ
కుండ నాకొమ్ముతువం బడిలముగా లంకించి నికును దపసులకును నలజడి సెంద
కుండ మున్నిట సప్తాటం దమ్ముచూలిరేము వేగునంతకు మెలంగెన నదికారణం
బుగా జలచరిరూపంబుఁ గలుగొంటి ఎఱియునుం బ్రయోజనంబు గలదు నామ
హిమ పరబ్రహ్మం బు తెలియుము నిన్ను ననుగ్రహించి నని సత్యవ్రతుండు
సూడ హం దహహతుం డియ్య నమ్మనిండును. 711
- అ. మత్స్యరూపి యైవ్రమాపుంబులలు, దలఁచికోసయి రాచ,తపసి యొక్క
దర్శకయ్యఁ ముచ్చి శ దలఁడిగాఁ బుడి, కాది ముండ నాటికాలమునకు.
- వ. అంతఁ గల్పాంతంబు డాసన. 713
- క. ఉల్లసితమేఘపంక్తులు, జల్లింది మహోగ్రవృష్టి శ బడిగొని కురియక
వెల్లి విరిసి జలరాసులు, సెల్లిలట్టుకు దాటి శ ⁴నయల ముంచెనె. 714
- వ. తదనంతరంబ. 715
- తే. మున్నుపోయినకల్పాంతమున నరేంద్ర, బ్రాహ్మమరగ నెమి తిక్తప్రళయమెన

నింగిపై నెట్టతొలకుమున్నటిలోనఁ, గూలె భూతాళి జగములకొలఁడు లేదలి.

వ. అంత నెవ్వరారాత్రియందు.

717

మ. నెఱి నెల్లము నెల్లి ప్పాణివయముకొన నొక్కచి నెర్పించి పీ
పితముకొ నెల్లును నావులందుచు నజంక డేపుష్టిముకొ మాని మే
నొకఁకొ తెప్పలు మూసి కేల్ దలకడైత యుండంగ నిద్రించుచుకొ
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలల్ గనుచు నిర్భోషించుచుకొ భూవరా.

718

అ. అలసి నానసి సిదుర క నఁదివపరమేష్టి, ముఖమునందు వెడలె మొదలిస్సతులు
నపవారిం చెనొకపాఁయగ్రీవుడనుదైత్య భలుఁడు దొంగఁదొడరఁబరులవశమె.

క. చదువులు దనచేపడినం, జదువుచుఁ బెక బలఁనుండ క శంకించి వడిం
జదువులముడుకఁడు గూరుకఁ, జదువులతెస్కరుఁడు సొచ్చె క జలనిధికడుపున్.

వ. ఇల్లు వేదంబులు దొంగిలి దొంగరక్కనుండు మున్నీట మునింగిన వాని
జుంప వలసియు మ్రాడిగెల విత్తినంబుల హితరలు పెన్నట నాని చెడ
కుండ నునువ వలసియు నెల్ల కౌర్యుంబుకుం గావలి యగునాపురుషోత్తముం
డెప్పనురేఁచుచొరుడలయందు.

721

క. కుఱుఁగులు వలుడమీసలు, చిఱుదోకయుఁ బసిడియొకలుకసిరిగలపొడలుకొ
నెఱి ముగము నొక్కకొమ్మిను, ముఱుమాపులుఁగలిగి యొక్కకమీసంబయ్యెన్.

వ. అల్లు లక్ష మూడనాయతం బయినవారీం బై పిళ్ళాభరుండు జలధి సొచ్చి.

723

నీ. ఒకమాటు జలజలతుర్యూధరిబుతోఁ గూడు

నొకమాటు దరులకు క నెఱికి వచ్చు

నొకమాటు మింటిక క నుదరి యుల్లంఘించు

నొకమాటు లోపల క నొదఁగి యుండు

నొకమాటు వారాళి క నొదలు ముంఁమిఁ జూచు

నొకమాటు బహ్మిని క మొరియుఁ దలఁచు

నొకమాటు ధృమికిట క నొససి యాహరించు

నొకమాటు జలముల క నునుసివెచు

తే. గఱులు నొఁచు మీసల క గడలు సప్తరుఁ

బొడలు మెఱిపించుఁ గన్నులకవలప మార్పు

నొడలు జలపించు దళిపిని క నొలయుమీస

వేషే పెన్నట సగమగతవేషే యగుచు.

724

క. అంతకు మున్న సత్యవ్రతుండు మహార్ణవంబులు మహీవలయంబు మురచువక
సరంబున భక్తపరాధుల డగువారి దలంచుచు మండ నారాయణప్రేరేత యో
యొక్కనాని వచ్చినల గనుంగొని.

726

- మ. చని సర్వవ్రతమేదిని భుజించు నోకం బూని మూర్ఖుడై వి
త్రసమలో వెక్కులు నావపై నడి హరిభక్తానంబునో దానిపై
మునిసంఘంబులు దాను వెక్కి వెక్కితో మన్నిలో దోచుం
గనియో ముంకలు భక్తతో నృపంబునై నమస్కరింపఁ.
- 726
- వ. కని జలచలేంద్రుఁడొక్కఁడ నొక్క వెనుబాఁడత్రాచ నన్నావఁ గట్టి సంతసించి
డెందంబు నివురుకొని తపస్సులుం దాచనారాచవెద్ద మీనాకాయంకగునేల్పు
తేని నిట్లు పొగడ నపుడు.
- 727
- మ. తమలో బుట్టునవిద్య గప్పికొనుదు ౧ దన్మూలసంసారవి
భ్రములై కొండలు దోచుచుం గలఁగుచు ౨ బల్యెంటలఁ దైవయో
గమనం దేవ రమేశుఁ గొల్చి ఘనులై కైవల్యసంప్రాపులై
ప్రమదం బుదుదు రట్టినిపు కరుణం ౩ బాలిపు మమీకృతా.
- 728
- డి. కన్నులు లేనివాఁడు మఱి ౧ కాననివానికి దోవఁ జూడఁగాఁ
జన్న తెలింగు మూఁఁడు క్రసన్నుతి దా గునుఁ డౌల నూర్చుడే
కన్నులు గాఁగ భూతిముఁడ ౨ గాంచుచు నుండురమేశ మూకు ను
ద్యవ్యయమూర్తి వై గురువ ౩ వై యలఁగ్గదిజాడఁ జూపవే.
- 729
- క. ఇంగలమతోడిసంగతి, బంగాఁము వన్నె గలుగుభంగిని దృశ్యే
వాంగీకృతులమఘంబులు, భంగంబుల బొందు ముక్తి ౩ ప్రాప్తించు హరి.
- 730
- క. హృదయేక నిప్రసన్నుతి, పదివేలహరిలేకభాగము కరణం
ద్రిదకేంద్రత్వము గల దట, తుదినిను మెప్పింప నేది ౩ దొరకదు శ్రీకా.
- క. వెఱవాఁడు గురుఁ డటంచుచు, గొఱగానిపడంబు నూపఁ ౩ గుజుం డగు నీ
నెఱవ్రోవ నడవ నేర్చిన, గఱగొఱ లే కన్నపడము ౩ గలుగు దయాభీ
- 731
- మ. చెలి వై చుట్టమ వై మనస్థితుఁడ వై ౧ చిహ్నార్థి వై యూర్తివై
వల వై కోర్కలపంట వై విభుడ వై ౨ వర్తిల్లుని నొల్ల కే
పలువెంటం బడి లోక మక్కట వృథాభద్రాక్ష మై పోయెడిక
నిలువక నేర్చునె హేమరాశిఁ గనియు ౩ నిర్భాగ్యుఁ డంభశృణు.
- 732
- ఆ. నీరరాశితోన ౧ నిజకర్మబద్ధ మై, యుచితనిద్రః బొంది ౩ యున్నలోక
మేమహాత్ముచేరి ౨ నెప్పటి మేల్కాంతు, నట్టినిపు గురుడ ౩ వగుట మాకు.
- 733
- క. ఆలింపుము విన్నప మిదె, వేలుపుగమితేని నిన్ను ౩ వేడికొనియెక
నాలోనిదిక్కు మానిచి, నిలోనికి గొంచు బొమ్ము ౩ నిఖిలాధీశ.
- 734
- వ. అనియట్లు సర్వవ్రతుండు వలికిన సంతసించి మత్స్యరూపంబున మహాసముద్రం
బుననిహరిండు హరి పురాణపురఁగుం డగుటంజేన్మనాంఖ్య యొగ క్రియాసహిత
యగుపురాణసంహిత నుపదేశంచె నమ్మచారాజ మునిసమేతుం డై భగవన్నిగ
తితం బై సనాతనంబగుబ్రహ్మస్వరూపంబునినికృతాత్ముం డయ్యె సతందీమ్మహా
- 735

కల్పంబున విజస్వతుః పదంబున గిరినూన్యకశ్రాద్ధదేవుం డన జన్మించి శ్రీహరి
కృపావశంబున నేడివనను వద్యై సంతిః ప్రిధంబునం జెనురేయి నిండుసంతకు
సంచరించి జలచరాకారుం డగునారావణుండు దన్ని శాంతసమయంబున. 736

మ. ఉట కంభోనిధి రోసి వేదములకుఁ మృక్ దైన్యముం వాచి వే
గటుఁ ల్లాన్ మఖంబు సాచి బలువీరకం దోఁడ సానించి మే
న్మృతయన్ దాడలు దీటి మీస లడఁకఁ శ్రమీనాకృతికఁ య్మృత
కటటిం దాఁకి వధించె ముష్టిభిరిగ్రావక్ హయగ్రీవునిన్. 737

వ. అంతం బ్రళయవసానసమయంబున. 738

నీ ఎప్పుడు వేగునం శ చెదురుసూచుచునుండు, మనులడందంబులు మదమునొండఁ
జెలివితోఁ బ్రక్కనిద్రించుభారతి లేచి, యోరయ్యడఁ బక్క శనోత్తికొనఁగ
జలిన మై వెనురేయి శ్రమక్కినతేజంబు, దొంటిచందంబునఁ శ దొంగలింపఁ
బ్రాణులసంచితభాగధేయఁబులుఁ గన్నలకొలుకులఁ శ గానఁబడఁగ

తే. నవయవంబులు గలించి శ యావలించి
నిదురఁ దెప్పితి మేల్కాంచి శ కిల్లి మలగి
యొడలు విటుచుచుఁ గనుఁగవ శ లుసుమ కొనుచు
ధాత గూర్చుండె స్వప్తీసంభాత యగుచు. 739

వ. అయ్యవసరంబున. 740

ఆ. వాసవారిఁ జూపి శ వానిచేఁ బడియున్న, వేదకోటిచిక్కు శ విచ్చి తెచ్చి
నిదుర మాని యన్నసేరజాసనునకు, నిచ్చెఁ గరణ విష్ణుఁ శ డీశ్వరుండు. 741

క. జలరుహనాభునికొట కై, జలతర్పణ మూచరించి శ సత్యవ్రతుఁ డా
జఁధి బ్రదికి మను వద్యైహ, జలజాతునిఁ గొలువరేసి శ సంపద గలదే. 742

ఆ. జనవిభుండు దపసి శ సత్యవ్రతుండును, మత్స్యరూపి యైనమాధవుండు
సంచరించినట్టిసదమలాఖ్యులంబు, వినినవాడు బంధవిరహితుండు. 743

క. హరిజలచరావతారము, బరువడిఁ బ్రతిదినముఁ జదువఁ శ బరమపదంబున్
సరుఁ డొందు వాఁకోర్కెలు, ధరణీశ్వర సిద్ధిఁ బొందుఁ శ దధ్యము సుమీత.

మ. ప్రళయాంభోనిధిలోన మే నృతది నికద్రం జెందువాణిశుమో
ములవేదంబులు గొన్నదైత్యుని మృతిం శ బొందించి సత్యవ్రతుం
డఁరిక బ్రహ్మచూ మాటలం దెలిస సర్వాధారుఁ డై మీస మై
జఁధిఁ గ్రుంకుచుఁ దేలుచున్ మోఁగురాజమూర్తిక మృక్కదన్. 745

వ. అని చెప్పి.

క. రాజేంద్రదైత్యదానవ, రాజమహాగమానవహాన శ రాజసుత్యా
రాజావతంస మానిత, రాజభావార్చిగుణాధ్య శ రాఘవరామా. 747

మూలిని, దివిజునిపువిదారీ శ దేవలోకోఽకాదీ

భువనభరనిచారీ శ సన్యారక్షానుసారీ

ప్రవిమలశుభమూర్తీ శ బంధుసోమప్రవర్తీ

ధవళబహుళకీర్తీ శ ఛర్మచిత్త్యానువర్తీ.

748

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితః విశాఖాక్షత్ర కేసవమంత్రిపుత్ర శహజ
వాంక్షిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీనివాసాభాగవత్పరాణం బయమహా
ప్రబంధః బునందు స్వామంభవ స్వారోచిషోత్తమ తారుణసుమపులచరిత్రం
బును గరిమకరంబులయుద్ధంబును గజేంద్రక్షణంబును వైవతవాక్షుషమను
పులవర్తనంబును సముద్రమథనంబును గూర్కాక తారంబును గరభక్షణం
బును నమృతాదిసంభవంబును దేవాసుకలహంబును హరికపటకామిని
రూపంబున శనుకుల వంచించి దేవతల కన్యూతింబు వోయుటయు రాక్షసవధం
బును హరిహరసల్లాపంబును హరికపటకామినిహాపవిభ్రమణంబును వైవస్వత
నూర్యసాక్షర్ణి దక్షసాక్షర్ణి బ్రహ్మసాక్షర్ణి భద్రసాక్షర్ణి దేవసావర్ణింద్రసాక్షర్ణి
మనుపులవృత్తాంతంబులును బలియుద్ధయాత్రయును స్వర్గవర్ణనంబును దేవపరా
యనంబును వామనావతారంబును శుక్రబలిపంపాదంబును ద్రివిక్రమవిస్ఫుర
ణంబును రాక్షసులనుతలగమనంబును సత్యవ్రతోపాఖ్యానంబును మీనాశ
తారంబును ననుకథలు గలయష్టమస్కంధము.

749

ఓం త త్స ధృష్టార్పణ మస్తు.

శ్రీ ర సు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

నవమస్కంధము

రాజర మునిపూజిత

వారిధిగర్వాతిరేకవారణబాణా

నూత్రాణమహోజ్జ్వల

నారయశస్సంద్ర రామశచంద్రనరేంద్రా.

1

వ. మనానియుగుణగరిష్ఠులగు నమ్రాస్రేష్ఠులకునిఖలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీ సమేతుం
డమునసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డమునపరీక్షింప రేంద్రుండు
శుక యోగీంద్రుం గనుంగొని.

2

నీ. మనువులనడివట్లు శ మర్యాదలును వింటి, మన్వంతరంబుల శ మాధవుండు
దిరిగినజాడలు శ దెలిసె సర్వవ్రతుం, డనురాజు ద్రవిళక్షేత్రాధిపుండు
పోయినకల్పాంతశ్శున విష్ణు సేవించి, విజ్ఞానమునఁ బొంది శ వెలుంగుతేని
కతఁడు వైవస్వతుం శ డై పుట్టి మను వయ్యె, నతనికి నిత్యైకుం శ దాది గాఁగఁ
తే. బదురు గొడుకులు గల రంటి శ పరఁగ వారి,వంశ మేరితి వర్తిలె శ వారిలోన
జననవారిని జనువారి శ జననివారి, జెప్పవే వ్యాసనందన శ చిత్తగించి.

3

క. చెవులార నేడు వినియెద, రవివంశమునందుం గలుగుశరాజులకీర్తుల్
వివరింపు వతునతోడను, భువి బుణ్యులకీర్తి వినినఁ శ బుణ్యము గాడే.

4

వ. అనినం బరాశరమూని మనుమం డిట్లనియె.

5

ఆ. వినుము మనువుకులము శ వేయినూతేండ్లును, బరఁగ విస్తరించి శ పలుక రాదు
నాకుఁ దోచినంతి శ నరనాథ వేగంబ, యెఱుకపడఁగ నీకు శ నేర్పరింతు.

6

క. ఎక్కువదక్కువపాడవుల, కెక్కటి పాడ వమునపురుషుం శ డింతయుఁ జెడఁదా
నొక్కఁడుం గల్పాంతంబున, నక్క జమి యుండి విశ్వ శ మంతయు నిల్పున్.

నీ. భూమికి యమ్మహాశపురుషునినాభిను,భవమున బంగారుఁగెంతదమ్మి మొలచె
పాతమ్మిపూవులో శ నటమీఁడఁ దనయంత, నాలుగుమోములనలవ వుట్టె

నా బ్రహ్మమకమున న నట మరీచి జనించె, శత్రువుం డతఁడఁ గలిగె నంత
నాకశ్యపుఁడ డశతాత్మజ కదిలె, గొముఁ డై చీకటిగొంగ వొడమె

తే. జలజబాధుని పెండ్లాము న సంజయించు
శ్రాద్ధ దేవుడు మనువు సంజయించు డయ్యె
మనువునకు శ్రద్ధ యనియెడిమనకయంచు
బడురు గొడుగులు గలిగి న భద్రయశులు.

9

వ. వార లిత్వోసుండును నృగుండును శర్మాతియు దిష్టుండును భృష్టుండును
గరూకకుండును నరివ్యంతుండును బృషద్ధుండును నభంగుండును గవియు నవ
నోడి రట మున్నుమనువు గొడుగులు కేనివాఁడై మిత్రావనియు నుద్దేశించి.

నీ. మనువు బిడ్డలు వుట్ట నుభమావరించుచో, శతవిచార్యమాహోరీనా శ్రయించి
కూతురు పట్ట నాకకుం జేయు వని నల్కి, వరభక్తితోబయ్యో వ్రుచ్చుననిపె
నాసతి నెప్పి నట్లధ్యక్షుండును హోత, నగు గాక వేలుపు న మన గుం బలికె
హావినందుకొని కూతు న రయ్యెడు మని వమ,టూరంబు పెన్నుచుఁగడిసి వేల్చె

తే. హోతపెడచేత నిలయనుకనువికపుట్టె, దానిఁ బొడగని మనువు సంకతాపమంది
కొడుకు మేల్గాక యేటికి న గూతురకట, డప్పవేయని పోయె వనసిన్ధుకడకు.

వ. చని యిట్లనియె.

11

క. అయ్యా కొడుకులకొఱకై, యయ్యాగము నీయనుజ్ఞ న నే జేయంగా
నియ్యాడు జేల పుట్టెను, మీయంతటివారి కొండునమేరలఁ గలవే.

12

వ. అదియనుం గాక మీదు బ్రహ్మవాదులరు మంత్రవాదులరు వేదవేదాదులరు
బాపంబు లంగకుండం జేయువార లిది యేమి యనవుడు మ తాత వసిష్ఠుండు
హోతృవృధిచారం బెఱింగి మనువున కిట్లనియె.

13

తే. అధిప సంకల్పవైషమ్య న మగుటఁ జేసి, హోతకల్లడనంబున న నువిడ గలిగె
నైనఁ గలిగింతు నీకుఁ బ్రహరూత్మజునిని, నీవు మెచ్చంగఁ జూడునాశోర్పుబలిమి.

వ. అని పలికి (భగవంతుం డగు) వసిష్ఠుండు (గీర్తిరత్నగుండు గావున) మనువుకొమ
రాలిమగతనంబుకొఱకు నేకచిత్తంబున నాదిపుత్రుఁడు డగువారిం బొగడిన న
పురమేక్యుండు మెచ్చి తఁసి కొరినవరం బిచ్చె నది నిమి త్తంబుగా నిలా న్యక
సుద్యముం డనుకుమారుం డు రాజ్యంబు నేయుచు.

15

నీ. ప్లాద్దు వో కొకనాఁడు న పోయి పేడవల, వెంట వేఁ టాడెడివేక్కతోడఁ
గొందఱుభృత్యులు నకుడి రా సైధవం, బయనగుట్టయు నెక్కి నయడపి కేగి
బలునిల్లుగొన్వాడినబాణంబులును దాల్చి, పెం మెకంబులవెంట నబిడుసుతోడ
ను త్తరదికకు మనహోగ్గుడై చని చని, మేరువుపొంతఁ గురమారవినముఁ

- తే. ¹జేర నందు మహేశుండు శివయు నెపుడు
రతి నలుపు చుండు రండుఁ జొరంగఁ జోవ
నాడు దయ్యెను రాజు రాజానుచరులుఁ
బడఁతు లైరి తదశ్యంబు శ బడబ యయ్యె. 16
- వ. ఇట్లు మగతనంబు సెడి మగువ లై యొండొరులమొగంబులు నూచి²మొలుగు
చుండి రనిన విను శుకునకు రా జిట్లనియె. 17
- అ. రాజుఁ దోడివారు శ రమణులై రంటివి, కాంత లగుట కేమిశకారణంబు
నిట్టిజేత మొలుగ శ మెన్నఁ దాకథ యెల్ల, వేడ్క దీర నాకు శ విస్తరింపు. 18
- వ. అదియునుం గాక. 19
- అ. మగువతనంబు మాని శ మగవాఁడు గా వచ్చునఁ, గాక పేరుఁబెంపు శ గాసిగాఁగ
మగతనంబు మాని శ మగువ గా వచ్చునె, మానవంతుఁ డైనమానవునకు. 20
- వ. అని యడిగిన నర్జునపాత్రునికు వ్యాసపుత్రుం డిట్లనియె. 21
- సీ. పురవైరి కొకనాఁడు శ పొడనూపువేడుకఁ, దద్దయు దిక్కులశతమము లెల్లఁ
దమతమవెలుగులు శదగిలి గొండులు సొరఁ, గొండలుపథికులుగొలిచిరాఁగఁ
బ్రాణేశుతోడలపై శ భాసిల్లునంబిక, వారలఁ జూచి మై శ వలువలేమి
సిగ్గు పుట్టిన లేచి శ చీరఁ గట్టినఁ జూచి, దేవియు దేవుండు శ దీర్ఘరీల
- తే. నొంటి దమలోనఁ గ్రీడించు శ చున్నవారు
మనకు సమయంబు గా దని శ మఁది మునులు
నరుఁడు నారాయణుండు నశనారతంబు
మెలఁగుచోటికి నడచిరి శ మేదిసేత. 22
- వ. అది కారణంబుగా భగవంతుం డగుశివుండు దనప్రియురాలివేడుకలకొఱకు. 23
- క. 'ఈనెల వెవ్వఁడు సొచ్చిన, మానిని యగు ననినతోంటిమాటకతమునఁ
మానవుఁడు మగువపోడిమి, మానక పేరడవులందు శ మతియుం దిరిగెన్. 24
- వ. ఇట్లు చెలిక త్రియలమొత్తంబులుం దానును నారాచపూజోడి వాడిచూపుల
వాడుపోడిమి నెఱపుచు దైవయోగంబున సోమసుతుండును భగవంతుండును
నగుబుధునియాశ్రమంబు సేరి మెలంగు చున్నయెడ. 25
- అ. రాజకొడుకుఁ జూచె శ రాజవదనశత్ర, రాజవదనఁ జూచెరాజపట్టి
దొంగకాముఁ డంత శదొండడిఁ జిగురాకు, వాలు వెటికి యటికిరవారి మోఁదె. 26
- వ. ఇట్లు పూవుండ్లదువులు గలనెఱచిరుదుచిగురుటడివంబుమొనకు నోహటించి
వార లిరువురుం బైపడి వేడుకలకుం జొచ్చిన వారలకుం బురూరవుండను
కుమారుండు పుట్ట నివ్వెఱుంబున. 27

1. 'జేర' వత్సక శంభుండు శివయుఁ దాను, నందుఁ గ్రీడింపఁ జొచ్చినయంతయాత్ర, నాటకయ్యెను. 2. 'నూచి' ప్ర. 3. 'నగుచుదడి' 3. నిట్టిత మొలుగ. 4. ఈశ శివయ్యెను.

- ఆ. మనుసుతుండు ఘనాండు క్రమః నానితనమునఁ గొడుకుఁ గాంచి విసివిక్కుండికండి
చింతఁ బొంది గురు వక్రగిష్ఠుని భావించె, నతనితలఁపుతోన క్రయఁజేడు వచ్చె.
- వ. వచ్చి సుద్యుమ్నండు మఱవాఁ డనుకొంటఁ నమృతపుంగవుడు శంకరునారా
ధింప నీశ్వరుండును దహసి ప్రయాశంబునకు మెచ్చి యిట్లనియె. 29
- మ. తన మున్నాడినమాటయన్ నిజముగాఁ క్క దన్మోనికిం బ్రీతిగా
మనుజుండున్ నెల వో నెలం బురుషుఁ డై క్రమాపాంతరం బైనఁ గా
మిని యై యీగతి వీడరాటమర భూమిని దానఁజేయుఁ బొ
మ్మనినన్ వచ్చె నసిష్ఠుఁ డామనసుతుం క్క డాతీతి రాజ్యస్థుఁడై. 30
- ఆ. మగువ యగుచు మరలకమగవాడు నగుచును, నవనికొంతకాల మాతడేరె
బ్రజలు సంతసింప కబాహులమతోడ, గురునకరణజేసి క్కవలయేక. 31
- వ. ఆతనికి నత్యంతండును గయండును విమలండును ననుకొడుకులు శూన్యు
గలిగి ధర్మపరులై యతరావధానులకు రాజలయిరి సుగ్యమ్ముండు ముడుసలి
యై ప్రతిష్ఠానపురంబు విడిచి పురారపుఁకు భూమి యిచ్చి వంశంబునకుం జని
యై నివ్వధంబున. 32
- సీ. కొడుకు సుద్యుమ్నండు క్క ఘోరాబపుల కేగ, వండుచుమనువువైవస్వతుండు
దనకు బిడ్డలు గల్గెదప మాచరించెను, వారిఁజూర్చి నూతేండు క్రయమునలోన
హరియును నిత్యోక్తుఁడాడిగాఁ బడుకు పుస్త్రుల నిచ్చె మని పుత్రోదారయవారి
నండులోనఁబ్రవద్ధుఁడవనవాడు గురునాజ్ఞ, విమలధర్మంబుగా క్క వెలయఁబూని
తే. పసులకదుపులఁ గాచుచుకబలు మొగిల్లి, వచ్చి నడులేయి బోరున క్క వానగురియ
మండవిడియించిచుట్టు నేకమరకయుండె, నదివి మెకములుసారకుండకనరసికొనుచు. 33
- వ. (అంత) 34
- క. ప్రబ్బికొనవపెండఁటి, బెబ్బరమాగ నడికి నడికి క్క నింగికి వడితో
గొబ్బున నెగసి తటాలున, బెబ్బలి మందాపుఁ బైఁకొనెంకుటి యటవన్.
- క. ఉల్లమలు గలగి మొగిల్లు, వెల్లువ లన్నియును లేచి క్క విచ్చువిడితో
జెల్లచెద రై వాతెను, బెల్లుగ నంభా యటంచు క్క బెబ్బలిగాలిన్. 35
- వ. అయ్యవసరంబున. 37
- కా. ఆపెండఁటికి మ్రోల గాన కడిదం క్క బంకించి తారూల మం
చా పుల్లాపుశింబుఁ దూచి తెగదో క్క మంచుం బులిగ పెండియన్
వాపోవం దెగ వ్రేసి భూవరుడు దోవన్ ఖడ్గర కాబు చే
బైపై గీటుచు వచ్చి చూడె దల ద్రెక్కంబడ్డయదే పునన్. 38
- వ. చూచి దుఃఖతం డైయున్నపుచ్చప్పిని గవి కులగురుం (కగువసిష్ఠుడు)
కోపించి నీవు రాజత్వాబునకుఁ బొసి యాయపరాధింబున శూద్రుడవు గమ్మని

కవీయించె నతండున గృతాంజలి యై తనకలాచార్యునివలన మరలం గైకొలు
వడసి యతని యనుమరింబున. 39

సీ. లఖలాత్మక డగు నున్ననహరించుండఁ బరునంకుభక్తితోఁజాలఁ దత్పరతఁజేసి
యూర్ధ్వశ్రేణుఁడై యెల్లప్రాణుల కెల్ల నాపుడై సర్వేంద్రియములుగల్గి
సంగింబునకుఁ బాసి కౌంటుఁడై యాచరిగ్రహండు నై కోరికతయండి తనకు
వచ్చియోయ జీవనము గావించుచు, దనుఁ దాన నిలుపుచు క ధన్యుబుద్ధి

తే. జమిది తేటఁగన నంధునిఁచందమానను

కవిటిభంగిని మహి నెల్లఁ క జెల్లు దిరిగి

యడవులకు నేగి కార్చిచ్చునందుఁ జొచ్చి

చిక్కి నియతుఁడై బ్రహ్మంబు క జెందెనతఁడు

40

క. కవి యనుఁడవటికిఁమనఁడు. భననము రాజ్యంబు విడిచి క బంధులతో నేఁ
గి వనమునఁ బరచుపునఁబుని, బ్రవిమలమతిఁ దలఁచితలఁచిరపరమంబొందెన్.

వ. మఱియఁ గరూఁశుడనుమానవు. వలనం గొండలు కారూఁశులు క్షత్రియులు
గలిగిధర్మఁబుతోఁడిప్రియఁబున బ్రహ్మణ్యులై యుత్తరావధంబునకు రాజులైరి
ధ్వజు. వలన ధార్మింబనువంశంబు గలిగి భూతలంబున బ్రహ్మణ్యం బై నెగడ

స్మగనవంశంబున సువతి వుట్టె నతఁకిభూతజ్యోతి ఫుట్టె నతఁకింపనువు జనించె
వసువుకుం బ్రతీతుండు గలిగెఁ బ్రతీతునికి నోసుపంతుండు జనించె నతని
కూఁతు నోనఁజతి యన. దాని సుదర్శనండు వివాహం బయ్యె నరివ్యంతుం
డనమఁ. పుత్రుఁకిఁ జిత్రసేనుం దావిభునకు జక్షుం దాపుణ్యునకు మీధ్వంసుం
దాసుజఃకిశన్యం నమ్మహాత్ముఁకి నింద్ర సేనుం దారాజునకు వీతిహాత్తుం
దాసుమతికిఁసత్వం దాఘనునకి నుగు శ్రవుండా వీరునకు దేహదత్తుండాపండితు
నకు నగ్ని వేసుండు సుతులయి జనించి రయ్యగ్నివేసుండు గానీనుం డన నెగడి
జాతశర్లుం డనుమహర్షి యై వెలసె నతనివలన నాగ్నివేశ్యాయనంబునాఁ బరంగు
బ్రహ్మకులంబు గలిగె నివ్విధంబున. 42

క. తెలుఁబడె నరివ్యంతుని, కుల మెల్లను నీకు దివ్యగులమును వశనం

దోవెన రాజేంద్రోత్తమ, తెలియును సర్వంబు నీకుఁదేటపడంగన్. 43

వ. దివ్యనిగిడుగు నాభాగం డనువాడు కర్మవశంబున వైశ్యశర్లుంబు నొందె
నా నాభాగంకి హలంధనుండుగలిగెఁగఁకి వచ్చి ప్రీతియు వచ్చిప్రీతిఁబ్రాంశువు
నతనికిఁ బ్రమతియఁ బ్రమతికి కమిత్రుండు కమిత్రుఁకి జాతుషుండు నతనికి
వివింశతియ వివింశతికి రంభుండు రంభునికి ధార్మికం డైఁఖఁ నేత్తుండు నతనికి
గరంధనుండుఁ గరంధనున కవిక్షిత్తు నాయవిక్షిత్తునకు మరుత్తుండు జనియించి
కామదత్తుండు శక్రవర్తి యయ్యె నతనిచరిత్రంబు వినుము. 44

సీ. అంగీరసుకుండు మహాయోగి సంపన్నుఁడతఁడు మాగమునకుఁ గ యాజకుండు
దిరిగి యుండెడిచాచు క పురువాఖ్యుఁడ నలూ, మృగశిరశ్చేదప్తు క లచటిఁగభ్యు
లధిఁదక్షిణా బ్రాహ్మణకోటిఁ నివేడు. పోగుపాంతున క పురివకుండు
మత్తిలి బుగానకఁడు మును గావించెను. గానపల్లవు లెల్ల క నిధిఁవియతి

తే. నామరుత్తుఁడు సేసిఁగయట్టికఁగి. ధీభావముల జాగ్రత్తములఁ గల
మఖము సేసివారిసమితియు నెఱుంగ, మెల్లలోకంబులంఘి న, లేఁద్రముఖ్యు.

వ. ఆమరుత్తుఁడు దిముండును దిమునకు రావోర్థుండును రాజవిర్ధునకు సుధృ
తియు సుశృతికి సాధృతేయుండును సాధృతేయునకు గేంలుండును గేంలు
నకు బంధుమంతుండును నతనికి వేదవంతుండును వేదవంతునికి బంధుండును
బంధునకుఁ దృణమిండుండును సంభవించి కంఠి. 46

క. అచ్చరశ్యో యంబున, గ్రహులఁ దృణబిందుఁ జూచి క కావించి తుదిం
బచ్చవిలుతులైపులుకొలుచు, ముచ్చుచ్చున జెచ్చి పొందె క మానాశురయై 47

వ. ఆదంపతులకు నిలబడి యునుసూతులు జన్మించె నాకొమ్మున కిశ్వరమండు వొం
ది నెలబిలుండనం గుబేరుండు పుటె విడియు నాత్మణమిండునకు విశాలుం
డును శూన్యబంధుండును ధూమకేతుండును నరువారు మివ్వగులొకలు
గలిగి రెండు విశాలుండు ఎంకెచ్చుచుండె వైశాలి యునగరంబు చిత్తించె నా
రాజునకు హేమచంద్రుం డానందేంద్రుండు ధూమాత్ముం డాచుడిమిఠేనికి సహ
జేవుం డాచిత్తుండు గృహస్థుం డాచినికి సోమదత్తుండు జన్మించె నతండు. 48

ఆ. ఆమలవిధుండు మెచ్చ క నశ్వమిధము సేసి, భూరిపుణ్యగతికి క బోయెఁ నెలమి
సోమదత్తులొకకు క నుమడికి బసమేజయుం డనంగఁ గొమరుం క చుప్పతిల్లె. 49

వ. వీరలు వైశాలరనం బరగి తృణమిండునకి ర్తివహించిరాజ్యంబుసేసిరి మఱియును.

సీ. శర్యాతి యనురాజు క జన్మించె బ్రహ్మహతుడైనమరువుకు క రూఢిలోడ
నతఁ డంగిరునిన త్రకమందు రెండవనాటి, విహతికన్యములెల క వెలయుఁజెప్పె
నతఁడకూతురు సుకశ్యక యుపేటి, వనజాక్షి లిండ్రిలో క వనము కేగి
చ్యవనాశ్రమముఁజేరిఁఖలును దాచును, ఫలపచ్చములుగోయఁ క బొఱఁదిరిగి

ఆ. యొక్కపుట్టలోన క నొప్పారుజోతుల, రెంటి గాంచి వాఁడ్రముంటఁ బొడిచె
గన్యముగుద మఱిదక్కదోర్తియుగ మంచు, దైవవశముకతనఁడమకియగుచు.

క. జ్యోతుల ముంటం బొడిచిన, వాతుల నెత్తులు గురిసె క వసుధేశధట
వ్రాసముల కెల్ల నచ్చట, నాటి మలమూత్రబంధ క మయ్యె నరేంద్రా. 50

వ. వారలం జూచి రాజర యుశర్యాతి కస్త్రిశుం డై మీర లియ్యాశ్రమంబున
నకృత్యంబు సేయ నొల్పును రది కారణంబు గా మా కేలొంఘంబు సిద్ధించె నని
పలుకునవసరంబునఁ దండ్రికి సుకన్యక యిట్లనియె. 51

1. అంగీరసుండు. 2. దు నై మన్నన రూఢి. వ్రా. ప్ర.

- తే. అయ్య యాపుట్టచేరున శ నాడి యాడి, యిందులోరెండుజోతులనేనుగాంచి
కంటకంబున బాచువరక క్తంబు గురిసె, నేవిధంబునఁ గురిసెనోయెఱుంగుమీపు.
- వ. అనిన విని శర్యాతి భీకుండై కూఱుం దోడ్కొని వల్మీకంబుకడకుంజనియందు
లోఁ దపంబు సేయఁ చున్నచ్యవఁ యనిం గని తననేయ్యన నెరినివలనఁ బ్రసన్నత
వదసి తపసిచి తంబు నెఱిగి తనపుత్రిక నిచ్చి యెట్టకేలకు బ్రదికినవాఁడై
మునిశ్శ్వరుని వీడ్కొని పురంబుఁకుం జనయె నంతె. 55
- ఆ. పరమగోవుఁ డయినశభార్గవుఁ బతిఁ జేరె, మిగుల బతులయెడల శ మెచ్చఁదిగి
యతనికర్ణశల శ నాసుకన్యక యను, మగువ గొన్నియేండ్లు శ మనువు మనియె.
- వ. అంత నొక్కఁ డయ్యాశ్రమంబునకు వేల్పువెజ్జ లైననాసత్యు లిద్దఱు వచ్చిన
వారలం బూజించి తనముదిమి సూపి చ్యవనుం డిట్లనయె మీకు మున్నయాగ
భాగంబుల లేనిసోమపానంబు నేమ గల్పించి యిచ్చెద సోమపాననమయంబునఁ
బాస పాత్రంబు మీకు నందిచ్చెద నాముదిమి మానుపుం డని యిట్లనియె. 57
- క. నవకం బగుప్రాయంబున, జవరాటద్రుం గరంగఁ జేయువక్కఁడనంబు
శివకరముగఁ గృప సేయఁడు, దివిజాధిపవైమ్యలార శ దీవింతు మిమన్. 58
- వ. అనిన నశ్వదేవతలు పంతోషించి సిద్ధసర్వితం బయినయీమడుఁగున మునుఁగు
మని పలికె. 59
- సీ. ముసలితాపసుఁ బట్టికొమ్మగి నెత్తుకొని పోయి, ముగురు నామడుఁగున మునిగిలేచి
వసతాజనుల నెల శ వలపించువార లై శ సుందరమూర్తులై శ సుభగులగుచుఁ
గమలమాలికలతోఁగ్రగనకకుండలములతో మంచిచీరలతోడఁ శ మహిమదుల్య
లై సూర్యతేజస్కుశలై యున్నవారల, మువ్వరఁ బాడగాంచి శముగుడ బాల
తే. యిందెఁ బెనిమిటి వీఁ డని శ యెఱుంగలేక, గరిత గావున నిజనాథుఁగనానఁగోరి
సుభగనుతులారనానాథుఁజూపుడనుమి, నశ్వదేవతలక పుడరయ్యబలమొక్కి.
- వ. వార లాపతి వ్రత నిజమరితనంబునకు మెచ్చి వయోరూపసంపన్నుం డయిన
చ్యవనుం జూపి దంపతుల వీడ్కొని విమానారూఢులై వేలుపులప్రోలికింజనిరంత.
- సీ. యాగంబు సేయంగ శ నరించి శర్యాతి, చ్యవనమునీంద్రునాశ్రమముకడకుఁ
గూఱు నల్లునిఁ దోడుకొని పోవువేడుక, వచ్చి పుత్రికకుఁ బార్శ్వంబునందు
సూర్యతేజంబున శ సొం పారువరుఁ గని, వీఁ డెవ్వఁడో దీనిభిభుఁడు గాఁడు
చెల్లరే యని పుత్రి శ సేసిన ప్రియములు, మ్రొక్కులు నొల్లక శ మోమువాంచి
తే. మాటుమాటాడ దివింపకమనసు రోసి, చ్యవనుఁ డధికుండు మునిజనశ్రవత్రముండు
భవనసన్నతుఁడతఁడెందుఁ బోయెనాతఁ, డెట్లువంచింపబడియె వీఁడెవ్వఁడబల.
- మ. తగవే ధర్మమె శీలమే కులజ వై శ తర్పణ వినోదింప నా
జగదారాధ్యునిఁ బుణ్యశీలుఁ దపసిగ శ సాధ్వీమనస్సమృతుగ

మగనికా మూని భుజంగుఁ బొందుఁ దగునే ; మామలు వాటింపఁగాఁ
దగదే దర్శితఁ ద్రోచితే కితివ మై క్రతుక్రిం బతిం నాటురా.

63

ఆ. ప్రమదినయన మగఁడు క్ర వ్రాదుపువాఁడై య గాఁవెట్టి కొంతఁగవనేర్పుఁ
గడిచి ముసలితపసి క్ర గావంగనేర్పునే, ముసతి మునుఁ గూర్చునొప్పవెందు.

వ. అని పలికిన నప్పురనుపతి వ్రతాలామంబు చిటుచివు సెక్కుబద్ధంబులఁ జడిముడి
పడఁ దండ్రి కిట్లనియె.

65

క. నీయల్లుఁ డితిఁడు భాగ్యవుఁ, డమియ జానుడు గాఁడు ; హస్తముతోడకా
నెయ్యంబు సల్పు మంచుచు, పొయ్యలి స్వంబు దండ్రోతో వినిపించెన్.

66

వ. అంత శర్యాతియు నప్రమత్తుఁడై కూఁతుం గొనిలింపకొని గారవింబున నయి
మవపు గిమ్మని దీవించె (నంత భాద్యంహేతుండై) చ్యవరుండు (పది) తనమా
మకు యాగంబు సేయించి యొక్కవార్రంబుఁ సోమభాగంబుఁ బట్టి నిజతపో
బలంబున నశ్విదేవతల కర్పించినం జూచి.

67

క. కోపముతోడను వాసపుఁ, డేవున ముని వైవ వజ్ర క్ర మెత్తిన మరలం
దాపనుడు వజ్రభుజమున, నాపని నిలిపెఁ జగంబు క్ర లాశ్చర్యపడన్.

68

వ. ఇన్విధంబున శ్విదేవత లిద్దఱు వైష్యులై సోమభాగంబు లేనివారయ్యుఁ జ్య
వనుసామర్థ్యంబునఁ బ్రాప్తభాగులయి చనిరి శర్యాతికి నుత్తానబద్ధియు నాన
ర్థుండును భూరిషేణుండు ననుమువ్వురు గొడుగులు గలిగి రందు.

69

సీ. ఆనర్దుకకు రైవ్రతాహ్వయుండువయించె, నతఁడు కుశస్థలిక్ర యనువురంబు
నీరధిలోపల క్ర నిర్మించి యందులో, నాన ర్ముఖవిషయంబు లేలఁ
గనియెఁ గకుద్రిముఖ్యం బైవఁడన, శతము రైవ్రతుండు విశ్రాంతయఃకు
దనకూఁతు లేవతి క్ర ధాతముండలఁ బెట్టి, తిగువయ నడిగెడితలఁపుతోడఁ

తే. గన్వఁ దోడ్కొని బ్రహ్మలోకమున కేఁగి, యచల గంధర్వకిన్నరులజనిమ్రాల
నాటపాలుసలుపఁగనవసరంబు, గాక నిలుమండె నతఁ డొక్కక్షణములేదవు.

వ. అంత నవసరంబున నజానినమస్కరించి రైవ్రతుండు రేవతింబాపియి ట్లనియె.

ఆ. చాల ముద్దరాలు క్ర జవరాలుఁ గొమరాలు, నీశుభాత్మరాలి క్ర కెన్వఁ దోడ్కొ
మగఁడు సెప్పు మనిన క్ర మదిఁ జూచి పకపక, నవ్విఘ్నముపతికి క్ర నలువ వలికె.

సీ. మనుజేశ దీనికె క్ర మదిలోనఁ దలఁచిన, వార లెల్లఱు గాలరవశతఁ జనిరి
వారిలబిడ్డల క్ర వారలమనుమల, వారలగోత్రంబువారి నైన
వినము మేదినిలోన క్ర వెలయ నీవచ్చిన, యీలోన నిరువదియేడుమాటు
లాంఛొండ నాలుగుకయుగములుఁ జనియె నీ,వటుగాన ధరణికినరుగు మిపుడు

తే. దేవదేవుండు వారే బలదేవుఁ డనఁగ, భూమిభారంబు వారింపఁ క్ర బుట్టిరాఁడు
సకలభూతాత్మకుఁడునిజాంశంబుతోడ, యువతిమణినిమ్ముజనముణికున్నతాత్మ.

వ. అని యానతిచ్చిన బ్రహ్మకు నమస్కరించి భూలోకంబునఁ (జను దెంచి) సోదర స్వజనహీనం బగుతనగరంబున కారాజు వచ్చి బలభద్రుగాంచి రేపతీకస్య నరేప కిచ్చి నారాయణాశ్రమం బగుబదరికావనంబునకు నియమంబునఁ దపంబు నేయం జనియె.

74

క. సభగుఁ డనుమానవునకును, సుభమతి నాభాగుఁ డనఁగ న సుతుఁ డుడయించెం బ్రభు లై కవి యనుతలఁపున, విభజించిరి భ్రాత లతనిప్రవీణిడిధనముల్.

75

వ. అంత నాభాగుండు బ్రహ్మచారి యై తనతోడంబుట్టువులను ధనంబుసా లకిగిన వారలు దండ్రి చెప్పిన క్రమంబున నిచ్చెద మనిన నాభాగుండు తండ్రియగు సభగు కడకుం జని విభాగంబు నేయు మని పలికిన నతం డిందు నంగిరుసులు మేధ గల వార లయ్యెను సత్త్రయాగంబు నేయుచు నాటవదినంబున స్వర్ణకర్మంబులుదో, పక మూఁఘ లయ్యెదరు వారలకు నీవు వైశ్యదేవసూక్తంబులు రెం డెఱింగించినఁ గవి యనంబ్రసిది కెక్కడవు దానంజేసి వారు కృతకృత్యు లై స్వర్గంబు నకుఁ బోవుచు సత్రపరిశేషం బైనధనంబు నీ కిచ్చెద రని పలికినం దండ్రి వీడ్చొని నాభాగుండు సని యట్లునేసిన నంగిరుసులు సత్రపరిశేషధనంబు లతని కిచ్చి నాకంబునకుం జని రంత.

76

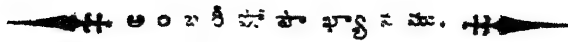
క. అంగిరసు లిచ్చుపైడికి, మంగళమతిఁ జేరున్మపురి న మానిచి యొకఁడు త్తుంగుఁడు ¹గృహ్లాగుఁడు దగ, ముంగల నిలుచుండి వి త్రముం జేకొనియెన్.

వ. వానిం జూచి మానవుండు దనకు మును లిచ్చుటంజేసి తనధనం బని పలికిన నమృతహపురుషుండు మీతండ్రి సెప్పిన క్రమం బకర్తవ్యం బనిన నాభాగుండు సభగు నడిగిన నతండు యజ్ఞమందిరగతం బై యుచ్చిష్టం బగుధనంబు దొల్లి మునులు రుద్రున కిచ్చి రది గారణంబుగా నాదేవుండు సర్వధనంబునకు నర్హు డనిన విని వచ్చి మానవుండు మహాదేవునకు నమస్కరించి దేవా యాధనంబు నియధీనం బని మాతండ్రి నాకుం జెప్పి నే నపరాధంబు నేసితిసహింపు మనవుడు భక్తవత్సలుం డగునమృతహపురుషుండు సభగునత్య వచనంబునకు నా భాగునినిజంబునకు మెచ్చినివు దప్పక పలికితివి కావున సత్రపరిశేషం బగు ధనంబు నీకు నిచ్చితి నని పలికి యంతర్ధర్మిత్వంబును సనాతనం బగు బ్రహ్మ జ్ఞానంబును నుపదేశించి తిరోహితుం డయ్యె నప్యధంబున.

78

క. భువిలో నాభాగునికథ, తవిలి మతికా రేపు మాపుఁ న దలచినమాత్రం గవి యగు మంత్రజ్ఞు డగుఁ, బ్రవిమలగతిఁ బొందునరుండు న భద్రాత్మకుండె.

వ. అంత నాభాగునకు నంబరీషుండు జనించె నతనియందు జగదప్రతిహతం బైన బ్రాహ్మణశాపంబు నిరర్థకంబయ్యె ననిన విని యేమికారణంబున దురంతంబైన బ్రహ్మాదండంబువలన నతండు విడువంబడియెనని నప్పుడమితేనికి సుకుండిల్లనియె.

శా.న ప్రద్యోపవిశాలభూభరము దోశ స్తుంభంబునం బూన్చి నం
ప్రాప్తయ్యతుఁడై మహావిభవసంకల్పాశురిం గల్గి య
ర్యాప్తిం జెందక వైష్ణవార్చనమేకం గాలముం బుచ్చుచున్
సుప్తిం జొందక యొప్పె సద్గుణగర్భిష్ఠుం డంబరీఘం సిలన్. 81

సీ. చిత్తంబు మధురిపుష్పశ్రీపాదములయంద, పలుకులు హరిగుణావతనమంద
కరములు విష్ణుమందరమార్జనములంద, జెవులు మాధవకథాశ్రవణమంద
చూపులు గోవిందకథాపవీత్యణమంద, శిరము కేశవనమృతస్మృతులయంద
పదము లీశ్వర గేహాపరిసర్వణములంద, కామంబు చక్రీకైంకర్యమంద
తే. సంగ మద్యుతజాతసుకసంగమంద, ఘ్రాణ మసురారిభక్తాంఘ్రికమలమంద
రసఁడుఁ నీడశములంద కృతతులుప్యూసంగతులయంద మారాజ్యచంద్రమునకు.

వ. మఱియు నమ్మహావిభుండు. 83

సీ. ఘనవైభవంబునక శ గల్యవదూరుఁడై, యజ్ఞేషు నీషు నశబ్దాతుఁ గూర్చి
మొనసి వసిష్ఠాదిశ్రమనివల్లభులతోడఁ, దగిలి సరస్వతీశ్రీతటమునందు
మేధతో బహువాజ్ఞమేధంబు లొనరించె, గణుతింప రానిద్రక్షణలు వెట్టి
సమలోష్ఠపేము, డై శ సర్వకర్మంబులు, హరిపరంబులు గాఁగ నవని యేలే

ఆ. విష్ణుభక్తులందు శ విష్ణువునందుఁ గ,లంక యెడల మనసు శ లంక వెట్టి
విహితరాజ్యవృత్తి శ వివవనివాడునై, యరిఁడు రాచతపసి శ యనఁగ నొప్పి.
వ. వెండియు నమ్మహాభాగవతుండు. 85

క. హరి యని సంభావించును, హరి యని దర్శించు నంటు శ నాఘాణించున్
హరి యని రుచిగొనఁ దలఁచును, హరిహరి ఘను నంబరీఘ కనవియె పొగడన్.

వ. ఇట్లు పుణ్యాక్షతుండు నీశ్వరాయతుండు నై యధికరాజ్యంబు సేయుచున్న
సమయంబున. 87

ఆ. అతని కీహ మానె శ హరులందుఁ గరులందు, ధనములందుఁ గేలిశవనములందుఁ
బుత్తులందు బంధుమిత్రులయందును, బురహునందు సంతిశ్రవరమునందు. 88

వ. అంతఁ గొంతకాలంబున కమ్మేదిసీకాంతుండు సంసారంబువలనితగులంబు విడిచి
నిర్మలుండై యేకాంతంబున భక్తిపరవశుం డయి యుండ నారాచతపసికి భక్త
లోకవత్సలుం డగువురుపోత్తముండు ప్రతిభటశిక్షణంబును నిజజనరక్షణంబును
నిఖిలజగదవక్రంబును నగుచక్రంబు నిచ్చి చనియె నంత. 89

క. తనతోడినీడకై వడి, ననురూపగుణాధ్యయైశ్వర్యాత్మమహిమితో
జనవిభుఁడు ద్వాదశీవ్రత, మొనరంగ హరిఁగూర్చి చేసె శ నొక యేఁ డధిపా. 90

వ. ఇట్లు వ్రతంబు సేసి యావ్రతాంతంబునం గార్తికమాసంబున మూడురాత్రు
లుడవనీంబి కాళిందీజలంబుల స్నాతుం డయి మధువనంబున మహాభిషేక

విధానంబున విహితపరికరసంపన్నుం డయి హరి నభిషేకంబు సేసి మనోహరంబు లయినగంధాక్షతంబులు సమర్పించి యభినవామోదంబు లైనపువ్వులంబులం బూజించి తదనంతరంబు.

91

శా. సా లే త్తై¹పఱవంగ డగ్గలుదు లేభ్రామంబు లై రూపము లేమై లై ధూర్తలు గాక పెండ్లిగారిజ శ్రీ మోరుశృంగంబులుం గ్రాలం గ్రేఫలయ్యలు నాకుచును రంగగచ్ఛాయ లై యున్నమం దాలన్ న్యర్భువమట్టు మిచ్చె విభుఁ దురద్యద్యైదికశ్రేణికిన్.

92

క. పెక్కండువిప్రవరులకు, గ్రక్కున సతిభక్తితోడఁ శ్ర గడుపులు నిండం జోక్కపుటన్నం బిడి విభుఁ, డొక్కడఁ బారణముసేయ శ్ర నుద్యోగించెన్.

93

వ. ఆయ్యవసరంబున.

94

క. భాసురనిగతుపదోప,న్యాసుఁడు సుతపోవలాసుఁ శ్ర డనుపమయోగా భ్యాసుఁడు రవిభాసుఁడు దు, ర్వాసుఁ డతిథి యయ్యెఁ దన్నిరవాసంబునకున్.

95

వ. (అట్లతిథియై వచ్చిన) నమ్మచివల్లభుఁకుఁ బ్రత్యక్షానంబుసేసి కూర్చుండ గద్దెయ యిడి పాదంబులు గిడిగి పూజించి సేమం బరసి తనయింట నన్నంబు గుడువు మని నమస్కరించిన నమ్మహాత్మాండు సంతసించి భోజనమునకు నంగీకరించి నిర్మలంబు లగు కాళిండిజలంబుల బరమభ్యాసంబు సేయుచు మునింగి లేచి రాక తడవు సేసిన ముహూర్తార్ధావశిష్ట యగుద్వాదశియందుఁ బారణ సేయ వలయుటఁ జింతించి బ్రాహ్మణాతి క్రమదోషంబునకు శంకించి విద్యజ్ఞనంబుల రావించి వారల నుద్దేశించి.

96

క. ముని నీరు సొచ్చి వెడలఁడు, చనియెడుద్వాదశియు నింతఁ శ్ర జనియెను నీలో ననపారణసేయ వలయు, ²వినిపింపుం డర్హధర్మశ్రవిధ మెట్టిదియో.

97

వ. అని పలుకురాజునకు బుధజను లిట్లనిరి.

98

అ. అతిథి వోయి రామి శ్ర నధిప యీద్వాదశి, పారణంబు మానఁ శ్ర బాడి గాదు గుడువ కుండ గాదు శ్ర కుడుచుటయునుగాదు, సలిలభక్షణంబు శ్ర సమ్మతంబు.

వ. అని ధర్మసంజేహంబు నాపిన నారాజురిశ్రేష్ఠుండును మనంబున హరిం దలంచి నీరపారణంబు సేసి జలంబుల మునింగినతపసిరాక కెదురుచూచు చున్న సమయంబున.

నీ. యమునలోఁ గృతకృత్యుఁ శ్ర డై వచ్చి రాజుచే, సేవితం డై రాజుచేష్టితంబు బుద్ధిలో నూహించి శ్ర బామనుడియొగముతో, నదరెడిమేనిలో శ్ర నాగ్రహించి రెట్టించి యాఁకలి శ్ర గొట్టు మిట్టాడంగ, సీసంపదున్మత్తు శ్ర సీన్మశంసు సీదురహంకారు శ్ర నిండలుఁ గట్టిరే, విష్ణుభక్తుఁడు గాఁడు శ్ర వీడు నన్నుఁ

తే. గుడువరమ్మనిముసుముట్టఁగడిచినాఁడు, ధర్మభంగంబు సేస్కీదురమ్మర్పడయ్యె

1. 'ప్రజసంభవం గరుచులుం బ్రాయం' అ. ప్ర. 2. 'వినుఁ డర్హం లైనధర్మ' బ్రా. ప్ర.

నయిన నిప్పుడ చూడెద, నన్నిదికల. తేను నోరించు చూపుచాడెవ్వడనుచు.

చ. పెటపెట బండ్లు గీటుచును క ధీకం డై కను గ్రేవ నిప్పుకల్
పొటపొట రాల గండములు క పొంగ మురిందు ను హరికరించుచు
జట మొద లంటఁగాఁ బెట్టి క చక్కన నానవ కృత్స చాయనో
త్కటవలమానహ స్తయుతి క నా నొనొంది నముంచె రాజుపైన్. 102

వ. (అంత.) 103

క. కాలానలనన్నిధ యై, శూలమునహ స్త యగుచు క సుటపట స్సుక్కా
నేలఁ బదంబులఁ ద్రొక్కచు, వాటి చుహకృత్స చునుజగవల్లభుఁ జేరెక. 104

ఆ. ఆప్త కార మెఱిఁగి క హరి విశ్వరూపుండు, పెట్టిరఁసి సేయకవేడబంబు
జక్కబెట్టు ముచుచుఁక క్రమం బంచెన, వచ్చెదియు బ్రళయకవహ్నిపగిది.

వ. వచ్చి ముని సేసినకృత్యము దహించి తఁ వి ననక మునివెంటం బడిన మునియును
మేరుగుహ సాచ్చిన నదియు మరగుబు నెచుకొనదవానలంబు తెఱంగునఁ దోవ
చొచ్చి మఱియును. 106

మ. భువిఁ మాటక భువిఁ మాటు నల్లిఁ జొర నభిబుల్ సొచ్చు నుద్వేగి యై
దివిఁ బ్రాకక దివిఁ బ్రాచు దిక్కులకుఁ బో క దిగ్విధులం బోవుఁ జ
క్కి వెసం గుంగినఁ గుంగు నిల్వ నిలుచుం క గేడింఁక గేడించు నొ
క్కవడిక దాపసువెంట నంటి హరిచక్రం బ్యమర్వక్ర మై. 107

తా. ఏలోకంబున కైన వెంటఁ బడి తో క నేతెంచుచక్రావల
జ్వాలల్ మానుపువారు లేమిఁజని దేవకృష్ణు లోకేషు వాఁ
డాలోకించి విధాత విశ్వజననకవ్యాపారపారీణరే
ఖాలీలేక్షణ చూడవే కరుణఁ జక్రంబుక నివారింపవే. 108

వ. అనిన బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 109

మ. కర మర్థిద్విపరార్థసంజ్ఞ గలయ్యాకాలంబుఁ గాలాశ్శుంఢై
సారిషి నిండఁగఁ జేసి లోకములు నానచోటుక విభుం డెవ్వఁడో
పరివూర్తిక గనుఁగ్రేవఁ గెంపు గొలుపక క భస్మంబు లై పోవునా
హరిచక్రావలకీల కన్యఁ డొకరుం క డడ్డంబు గా నేర్పు నే. 110

ఆ. ఏచుభవుఁడుదక్షుఁడంద్రాదులును బ్రజా, పతులు భృగుఁడు భూతకపతులశిరము
లందుఁ దాల్చుమతినిగ్రయాజ్ఞ జగద్ధితం, బంచు భూరికార్య క మితుల మనుచు.

వ. కావున సుదర్శనఁ వారణంబునకు నోప నని పలికిన సంచలించి దుర్వాసుండు
గైలాసంబునకుం జనుడెంచి కర్వు నాలోకించి చక్రి చక్రానుసారంబు తెఱంగెఱిం
గించిన నమ్మహాదేవుండి ట్లనియె. 112

సీ. వినవయ్య తండ్రి యేవిశ్వేశ్వరుఁడయందుఁ, జతురాప్యజీవకోశములు పెక్కు-

- వేలసంఖ్యలు గూడినాశతో నిబ్బంగి, నగుచుండుఁ జనుచుండు శ నదియుఁగాక
యెవ్వఁచే భ్రాంతి శ నే మందు చున్నార, మేఘదేవలుఁ డసురరేంద్రసుతుఁడు
నారదుఁ డజుఁడు నుండు, మారుఁడు ధర్మఁ, డాకపిలుఁడు మరీచివ్యాదు లన్య
- ఆ. పారివిడులు సిద్ధకృతులు స్వయమాయ, నెఱుంగలేకు దాన శ నింత వదు
మట్టిఁ నా ఘోషానుభవేష్టంబుఁ దొంగఁజేతు మాకు శ దుర్లభంబు. 113
- వ. మునింద్రా సేవు నవ్వుఁజూత్తో శరణంబు వేడు మఠండు మేలు సేయం గలవాఁ
డని పలికిన నీశ్వరునివలన సరాసుఁడై దుర్వాసుండు వైకుంఠనగరంబునకుంబని.
- శా. ఆవైకుంఠములోని భర్తమణిసాధాగ్రంబుపై లచ్చి దాఁ
గ్రేవన్ మెల్లన నర్మభాషణములం శ గ్రీడించుపుణ్యుక్ హరిఁ
దేవాధీశ్వరుఁ గాంచి యోవరద యోగదేవేశ యోభక్తర
తొవిద్యాఁరతంత్ర మానుపఁగ జే శ చక్రానలజ్వాలలన్. 115
- ఉ. నీమహిమార్జనంబుతుది శ నిక్కముగా నెఱుంగంగ లేక నీ
ప్రేమకు వచ్చుదాసులకుఁ శ గ్రించుతనంబున నెగ్గు సేసితిఁ
నామఱివుక్ సహింపు మట శ నారకుఁ డైన మనంబులో భవ
న్నామము చింత సేసిన నశనంతసుఖస్థితి నొందకుండునే. 116
- వ. అనిపలికి పాడకమలంబులకు మ్రోగి లేవక యున్నదుర్వాసునిం గని వారి
యిట్లయె. 117
- చ. చలమున బుద్ధిమంతు 2 గురసాధులు నావృషయంబు లీల దొం
గిలికొనిపోవు చుందురు రక్తికిచ్చివధ క్రితాచయంబుఁగ్
నిలువఁగఁ బట్టి కట్టుదురు శ నేరువుతో మదకుంభికైవడిఁ
వలలకుఁ జిక్కి భక్తజననవత్సలతం జను చుందుఁ దాపసా. 118
- ఆ. నాకు మేలు గోర శ నాభక్తులరు కాని, భక్తజనుల కేన శ పరమగతియు
భక్తుఁ డెందుఁ జనినఁ శ బఱిలెంతు వెనువెంట, గోవువెంటఁదగులుకొడఁభంగి.
- వ. అడియునుంగాక 120
- ఆ. తనువు మనువు విడిచి శ తనయులఁజుట్టాల, నాలి విడిచి సంపదాలి విడిచి
నన్నకాని యన్య శ మెన్నఁడు నెఱుంగని, వారి విడువ నెట్టిరవారి నైన. 121
- క. పంచేంద్రియముల జేరువు, వంచింది మనంబులందురవరమతులు ప్రతి
స్థించి పహింతురు నన్నును, మంచిపతిం బుణ్యుతులు శ మరగించు క్రియన్.
- క. సాధులవృషయము నాయది, సాధులవృషయంబు నేమి శ జగముల నెల్లఁ
సాధుల నేన యెఱుంగుదు, సాధు లెఱుంగుదురు నాదురచరితము విస్తా. 122
- ఆ. ధారుణీసురులకుఁ శనపము విద్యము రెండు, ముక్తిసేయు చుండుశముదముతోడ
దుర్విసేతు లగుచు శ దుర్జను లగువారి, కివియుఁ గీడుసేయ శ కేల యుండు. 123
- క. వాతేనము సాధులలో, నాతత మైయుండు వారి శ నలఁచుజనులకుఁ

- హేతిక్రియ భీతి నిచ్చుం, చేతొమోదంబుఁ జెఱుము శ సివము సుమీత్రా. 125
- క. అదె వాబ్రాహ్మణ పురుషు, నవయుఁడు వారాగసుతుఁడు శ జనవిమలకుడా
స్పరుఁ డిచ్చు నభయ మాతవి,మది సంతింపజేచి వేయఁమా శరణంబున్. 126
- మ. అని శ్రీవల్లభుఁ డాఁకిచ్చిన విహోద్యచ్ఛక్తిలాఁటి
జనితాయాసుఁడు నిర్వికాసుఁ డుడిలేక శ్వంబుఁ డిచ్చాసుఁడు
ల్లన యే తెంచి సుభక్తిఁ గాంచెఁ గరుణాశలానన్యవేషున్ విదో
షు నయోదారమనిషు మంజుమతిభాషు స్మృతిచూక్ వెనక. 127
- వ. కని దుఃఖకుం డయి యమృతహేవల్లభు నావంబులు వట్టి విమన కుచ్చ నానశేంద
చంద్రుడు చరణస్పర్శవంబున నోడుమఁ గరుణారసవీరిహృదయుం డయి
హరిచక్రంబు నిల్పి సుతియించె. 128
- నీ. నీవ పాపకుండవు శ నీవ నూర్ణుండవు. నీవ చంద్రుండఁ శ నీవ జలము
నీవ నేలయు నిగి శ నీవ సమారంబు, నీవ ఘోషేంద్రియఁనికరములును
నీవ బ్రహ్మంబును శ నీవ సత్యంబును శ నీవ యజ్ఞంబును నీవఫలము
నీవ లోకేషులు శ నీవ సర్వాత్మయు, నీవ కాలంబును శనీవ జగము
- తే. నీవ బహుమృజ్జభోజివిశీవ నిత్య,మూలతేజంబు నీకు నే శ మృక్కువాండ
నీరజాతునిగు చాల మరన్నించునట్టి,శత్రుముఖ్యును కావవే శ చాలు మునిని.
- మ. హరిచే నీవు విస్మయ మై చనఁగ ము శ హైలింది నిధారిల్
ధరణిక్ వ్రాలుట సక్క మంచు మునుపే శ దైత్యేంద్రమన్యంబుతో
శిరముల్ వాదములున్ భుజోఽయుగముల్ శ చేతుల్ నిజాంగంబు లం
దులులం బ్రాణసమీరముల్ వెడలు నీ శ యుద్ధంబుం జక్రమూ. 130
- ఆ. కలగి నిద్ర వోవఁ శ గలలోన వచ్చిన, నిమ్మఁ జూచి వీర్యుడైన వోడు
రసురవరులు శయ్యలం దున్నసతులు ప్రభాతమును లేచి శ పలవరింప. 131
- ఉ. చీకటిఁ బొచ్చుచున్ వెలుంగు శ సేముచి సజ్జతోటి నెల్ల స
శ్రీకులఁ జేయు నిరుచులు శ నెల్వుగ ధర్మసమీప లై నున్
వాసున సిట్టి దట్టి దస శ వర్ణన సేయి విధాతి నీరవ
1స్తోకము నిదురూపు గిలకముం దుది లేమ సరాత్పరాగ్ని మై. 132
- ఆ. కమలలోచనుండు శ ఖలుల శిక్షింపంగఁ. బాలు సేయ నిపు శ పాలు వడిది
వై న నింకఁ జాలు శ నాపన్నుఁ డై యున్న,తపసిఁ గావు మీపు శ ధర్మవృత్తి.
- వ. అని విచుతించి చేదమ్మిదోడు నోనలం బొసంగించి యిట్లనియె. 134
- ఆ. ఏ నమస్కరింతు శ సుంద్ర శాత్రునఘామ, కేతువుండు ధర్మసేవిపురకు
విమలరూపమునకు శ విశ్వగోమునకుం. జక్రమఁకు, సుప్రకృమనకు. 135
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 136

అ. కొడుకు వెడలఁ గొట్టి శ్ర గుణవంతుఁ డిత్తోకుఁ, దావసిన్ముః జేమి శ్ర యానతిచ్చె
నదియఁ జేసియోగి శ్ర యైవనంబునఁ గళే, బరము విడిచి ముక్తిపదము నొందె.

చ. జనకుఁడు ముక్తి కేఁగ నయశశాలి వికుక్షి శశాదుఁ డంచు భూ
జనులు నాతింప సిద్ధరణిఁచక మశేషము నేలి యాగముల్
గొనకొని చేసెఁ బ్రీతిహరిఁగూర్చి పురంజయుఁ బుత్రుఁ గాంచె జే
కొనియె సురేంద్రవాహుఁడు గర్భకుత్సఁడు నంచును వాని లోకముల్. 160

సీ. కృతయుగాంతంబున శ్ర దితిసుతామరులకు, రణ మయ్యె నందులోరాక్షసులకు
నమరవల్లభుఁ డోడి శ్ర హరితోడఁ జెప్పిన, జలజనేత్రుఁడు పురంజయునియందు
వచ్చి నే నుండెద శ్ర వాసవ వృషభంబ, వై మోపుమని పల్క శ్ర నమరవిభుఁడు
గోరాజమూర్తిఁ గర్మకుత్స)జేశంబున, నాపురంజయు మోచె శ్ర సంత సతఁడు

తే. విష్ణుతేజఃబుఁ దనయందు శ్ర విస్తరింప, దివ్యచాపంబుచే బట్టి శ్ర దీర్ఘవిశిత
బాణములఁ బూని వేల్పులు శ్ర ప్రస్తుతింప, సంతఁగాలాగ్నిచామృతననిశినడచె.

చ. నడచి శరావళిఁ దనుజనాథులమేఱులు సించి కంఠముల్
దొడిఁదొడిఁ ద్రుంచి కాలుపురితోవకుఁ గొందఱఁ బుచ్చి కొందఱఁ
వడి నురగాలయంబున నిశవాసము సేయఁగ దోలి యంత నూ
ఱడక నిశాచరేంద్రులపు శ్ర రంబులు గూల్చెఁ బురంజయాఖ్యతన్. 162

వ. ఇవిధంబున శశాదపుత్రుండు రాక్షసులపురంబులు జయించినకతనం బురంజ
యుండును వృషభరూపుం డై నయింద్రుండు వాహనం బగుటంజేసి యింద్రవాహ
నుండును నతనిమూఁపురం బెక్కి రణంబు సేసినకారణంబున గర్మకుత్సండును
నన నీమూఁడునామంబులం బ్రసిద్ధి కెక్కి దైత్యులధనంబుల నింద్రున కిచ్చె
నపురంజయునిపుత్రుం డనేనసుం డతనిపుత్రుండు పృథుండు వానికొడుకు విశ్వ
గంధుండు వానినలదనుండు చంద్రుండు వానిసుతుండు యవనాశ్వండు వాని
తనూభవుండు శవస్తుం డతండు శావస్తినామనగరంబు నిర్మించె వానితన
యుండు బహ్మదశ్వండు వానికీ గువలయాశ్వండు జనించె ¹నానరేంద్ర
చంద్రుండు. 163

క. లావు మెఱసి యిరువదియొక, వేపురు నందనులు దానుగవీరుఁడతఁడు భూ
దేవుఁడుదంకుఁడు వనుప దు, రావహుఁ డై చంచె ధుంధు శ్ర నమరాబంధున్.

వ. అది కారణంబుగా ధుంధుమారుం డన నెగడె నయ్యసురముఖావలంబునఁ గువ
లయాశ్వకుమారు లందఱు భస్మంబై రండు దృఢాశ్వనకుగపిలాశ్వండును
భద్రాశ్వండును ననువారలు ముగ్గురు సిక్కి రండు దృఢాశ్వండును హర్యశ్వం
డును హర్యశ్వనకు నికుంభుండును నికుంభునకుబర్హిణాశ్వండును బర్హిణాశ్వ

1, 'నానరేంద్రచంద్రుఁ డే వింశతినవాసరంబుల అనంతపురితోడఁగూడి యుదంతునకు
ప్రియాంబుగా భంధు వనకాక్షకుని నధియించె నది గాకణంబుగా భంధుమోదంధన' శ్రా. ప్ర

సకుఁ గృతాశ్వుండును గృతాశ్వునకు సేనజిత్తును సేనజిత్తునకు యవనాశ్వుం
డును జనించి రయ్యవనాశ్వుండు గొడుకులు లేక నూర్వరు భార్యలుం దానును
నివ్వెటపడి యుండ నారాజునకు మనులు గృప చేసి యింద్రునిఁగూర్చి సంతతి
కొఱకు నైంద్రయాగంబు సేయించి రందు. 165

సీ. భూమిశుభార్యకు శ బుత్రలాభమునకై, పోయితలంపున శ భూమిసురులు
జలములు మంత్రించి శ జలకలశము దాచి, నియమంబుతోఁ గూడి శ నిద్రవోవ
ధరణీశ్వరుండు పేరుదడప్పితో నారాత్రి, ధృతి లేక యజ్ఞమంరదిరముఁ జొచ్చి
యాసీరు ద్రావిన శ నంత మేల్కనివార, లెవ్వఁడు ద్రావె నీ శ రెందుఁబోయె

ఆ. ననుచు రాజు ద్రావురటంతయు భావించి, యెఱిగి చోడ్చి మంది శ యీశ్వరాజ్ఞ
యెవ్వఁ డోపుఁ గడవ శ నీశ్వరునకు నమస్కార మనుచు నేది శ కార్యమనుచు.

వ. వారలు దుఃఖించు చుండునంతఁ గొంతదడవునకు యవనాశ్వునికడుపు వ్రక్క
లించుకొని చక్రవర్తిచిహ్నంబులు గలకుమారుండు జన్మించి తల్లి లేనికతంబు
నఁ గడుపునకు లేక యేడ్చుచుండ నింద్రుండు వచ్చి శిశునకు నాఁకలి దీటు
కొఱకు వానినోరం 1దనదేశిని నిడినం ద్రావినకతంబున వానిపేరు మాంధాత
యని నిర్దేశించి చనియె నివ్వధంబున. 167

ఆ. కడుపు వగుల ముద్దుకొడుకు జన్మించినఁ, దీఱఁ డయ్యెఁ దండ్రి శ దేవవిప్ర
కరుణ యట్లకాదె శ కడిదిదైవములాపు, గలుగువాఁడు బ్రదుకుఁగొక చెడునె.

వ. ఇట్లు బ్రదికి యున్నయవనాశ్వుండు గొంతకాలంబునకుఁ దపంబు సేసి సిద్ధిం
బొందె నంత. 169

సీ. పడమటఁబొడ మెడు శ బాలచంద్రునిమాడ్కి, బూటపూటకువృద్ధిఁబొందె బాలుఁ
డల్లన పరిపూర్ణరయావనారూఢుఁ డై, రావణాదిరిపుల శ రాజవరుల
దండించి తనుఁద్ర సరదస్యుఁడంచు సురేంద్రుఁ, డంకింప శూరుఁడై శ యఖిలదేవ
మయు నతీంద్రియు విష్ణు శ మాధవు ధర్మాత్ము, నజని యజ్ఞాధీశుఁనాత్మఁగూర్చి

తే. చేసెఁ గ్రతువులు భూరిద్రక్షిణలునిచ్చి, ద్రవ్యయజమానవిధిమంత్రధర్మయజ్ఞ
కాలఋత్విక్వ)దేశముశ్శృంబులెల్ల, విష్ణురూపంబు లనుచు భావించి యతఁడు.

క. 2బలిమి నడించుచు నరులం, జలివెలుఁగున్ వేడివెలుఁగుఁ శ జనుచో పెల్ల
జలరుహనయనునికరుణను, జెలుపుగ మాంధాత యేలె శ సిరి నిండారన్. 171

వ. అంత నారాజునకు శశిబిందునికూఁతు రగులిందుమతియందుఁ బురుకుత్సండు
సంబరీఘండును ముచుకుందుండును ననువారు ముగ్గురు గొడుకులు నేఁబండ్లు
గూఁతులును జనియించి పెరుగు చున్నయెడ. 172

సీ. యమునాజలములోన శ నధికుండు సౌభరి, తపము సేయుచు జలస్థలమునందుఁ
బిల్లులు దక్షప్రాణశవల్లభయనుఁగూడి, మెలఁగు నానందించుమీనరాజుఁ

గనుఁగొని సంసారకాంక్షి యై మాంధాత, నొకకన్య నడుగ న్యరపోత్తముండు
దరుణి : త్తును స్వయంవరమునఁ జేకొను, మనవుడు ననుజూచి యహావనాంగి
ఆ. యేల ముసలిఁగోరు య నిట్టట్లు వడఁకెడి, వాడఁ జాల నరసిరవాడ నొడల
జగియు బిగియు లేనిశిథిలుండఁ గరఁగింప, బాలఁ దిగిచికొనుచురపాయ మెట్లు.
వ. అదియునుం గాక. 174

ఆ. బాల పువ్వుఁబోడి య ప్రాయంపువానిని, జెన్నచాని ధనముఁ య జేర్చువాని
మరగెనేని గొంత య మరగుఁ గా కెదిరిం ద, న్నెఱిఁగి ముసలితపసిరేల మరగు.
వ. అని విచారించి సాధరి దనపోతబలంబునం జేసి ముసలితనంబు విడిచి యెలప్రా
యంపుఁగొవరుం డు యలంకరించికొని ముందట నిలువంబడిన మాంధాత
యఁ గన్నియలనగరు గాచికొని యున్నవారికి నెలపు సేసిన వారమునీంద్రుని
నారాజపుత్రిఁ బున్నయెడకుం గొనిపోయిచూపిన. 176

ఉ. కోసులులార విఁడు నలకూబరుఁడో మరుఁడో జయంతుఁడో
యేమటి వచ్చె వీనిఁ దడ య వేల వరింతుము నేమ నేమ యం
చామునినాథుఁ జూచి చల్లితాత్మిఁ లై సొదిక వరించి రా
భామిను లందఱుం గుసుమభానుఁడు గీ యని ఘంట వ్రేయఁగన్. 177

వ. ఇట్లు రాజకన్యకల నందఱుం జేకొని సాధరి నిజతపఃప్రభావంబున వనేకలీలా
విసేదంబులఁ గల్పించి. [లందుఁ

నీ. గృహారాజములయందుఁ య గృతకాచలములందు, గలువలు విలసిల్లుకొలఁకు
గలకంతకు ధనుధుకరనినాదములచే, వర్ష నీయము లైనవనములందు
మణివేదికలయందు య మహానీయపర్యంక, పీఠిలీలానై లభిలములందు
శృంగారవతు లగుచెలువలు పలువురు, తనపంపు సేయ సుస్థలములందు

తే. వస్త్రమాల్యానులేపసురవర్ణ హార, భూరిసంపద నిష్టాన్నభోజి యగుచుఁ
బూటపూటకు నొకవింత్రపొలుపుఁ దాల్చి, రాజకన్యల నందఱరతులఁజేల్చె.

క. పెక్కుండురాజముఖులకు, నొక్కఁడు మగఁ డయ్యుడనియగుండు మునీం ద్రుం
డెక్కుడుఘృతధారలచే, నక్కజ మై తృప్తి లేనియనలువిధంగిన్. 180

వ. ఇవిధంబున. 181

క. ఆరామంబున మునివరు, డారామలతోడ బహువిహారాములుఁ దై
హారాములఁ దన కిట్టటు, హారాములు సేసి కొన్ని ప్రాద్దులు వుచ్చెన్. 182

వ. అంత నొక్కనాఁడు మాంధాతృమేదినీవల్లభుండు మునీశ్వరుం డెందుఁబోయెఁ
గూతు లెక్కడ నలజడి పడు చున్నవారలో యనితలంచి వెదక వచ్చియొక్క
మహాగహనంబున మణిమయసాధంబులం జక్రవర్తియుంబోలెఁ గ్రీడించు చున్న
తాపసరాజుం గని సంతసించి వెఱఁగుపడి మన్ననలం బొంది మెల్లన గూతు

లం బూడగని సత్కరించి యిట్లనియె.

183

క. నాతోడలార మీపతి, మీతోడిద పనులయెడల శ్రమలే యరుచుక
నాతోడిద నాతోడిద, తాతా మేలగుదు నిని శ్రమలులు వరుసన్ 184

వ. అంతః గొంతకాలమునకు బహుభార్యాచక్ర్యం దగుసౌధరి యేకాశంబువఁ
దన్నుఁ దాన చింతించుకొని మీనమిథునసంగదోమంబువఁ గాపురంబు దనకు
నగిపడుట యెఱింగి పశ్చాత్తాపంబు నిట్లనియె. 185

మ. ఉపవాసంబుల డయ్యుటో విషయసంక్రమోగంబు వర్జించుటో
తపముం బూని చూచుటో హరిపదార్థ్యావంబుఁ గాసిల్పుటో
యపలాపంబుల నేల పొందితి హతం శ్రమయ్యె దపం బెల్ల నీ
కపటస్త్రీపరిరంభముల్ మునులకుం శ్రవల్యసంసిద్ధులే 186

చ. ముని నఁట తత్త్వవేది నఁట శ్రమోక్షము కాని సుఖంబు లెవ్వియుం
జన వఁట కాంత లేబు దఁట శ్రమోచయం బఁట నానదేశము
దనయులు నైదువేలఁట నిశ్చదానము మీనకటుచి సౌఖ్యముం
గనుటఁట చెల్లరే నగవు శ్రమ మహాత్ములు నూచి మెత్తురే. 187

ఆ. తపమునేయువాడుడద తృప్తిఁడగువాడు, నలమి మోక్ష విచ్ఛగించువాడు
నేకతంబు విడిచి శ్రమోద్వేద నేరఁడు, కాపురంబు సేయు శ్రమోజితపసి. 188

వ. అని దుఃఖించి తన్నుందాన నిందించుకొని తనవేకబంబు 1 వివేకించుచు నిహపర
సాధకుండై కాపురంబు విడిచి సతుఁగుం దానును వానప్రస్థస్థితింబున నడవికిం
జని ఘోరతపంబు నేసి శరీరంబు గుదియించి యగ్నిసహితండ్ల పరబ్రహ్మంబు
సాచ్చి నంత. 189

క. మునివతి వనమున కరిగిన, వనితలుఁ దో నరిగి ప్రాశవల్లభుఁడికిం
జనిరి నెనుతివిలి విడువక, యనలము సన శిఖలు నిలువ శ్రమోనభంగిన్. 190

వ. అంత మాంధాతపెదకొడు కగునంబరీషుని దత్తితామహుం డగుయవ
నాశ్వుండు దనకుఁ బుత్రుండుగా వలయు నని కోరి పుచ్చుకొనియె నయ్యంబరీ
షునకు యావనాశ్వుం డతనికి హరితుండు జనియించి రది కారణంబుగా నంబ
రీషయావనాశ్వహరితులు మాంధార్యోత్తరంబునకుఁ బ్రవర్తలైరి మాంధాత
రెండవకొడుకు పురుకుత్సు సురగలోకంబునకుఁ గొనిపోయి నాగక మారలు
దమచెలియలి నర్మద యనుకన్యకను వివాహంబు చేసిరి పురుకుత్సుండు నక్కడ
ననేకగంధర్వనాథుల వధించి తననాగలోకసంచరణంబు దలంచువారికి సురగ
భయంబు లేకుండ వరంబు వడసి తిరిగి వచ్చె నాపురుకుత్సునకుఁ ద్రసదస్యుం
డుఁ ద్రసదస్యునకు వనరణ్యుండు నాయనరణ్యునకు హర్యశ్వండు హర్యశ్వనకు
నరుణుండు నరుణునకుఁ ద్రిబంధనుండుఁ ద్రిబంధనునకు సత్యవ్రతుండును

జన్మించి రాసత్వవ్రతుండ త్రిశంకుం డనం బరంగె నతండు. 191

సీ. గురుకావళమునఁ శ్రీ గూలి చండాలుండై, యఁఘాశ్శుఁ గౌశికు శ్రీ నాశ్రయించి
యతనిలావున దివి శ్రీ జాలయంబున కేగ, మన్నింప కమరులు శ్రీ మరలద్రోయఁ
దలక్రిందుగాఁ బడి శ్రీ దైన్యంబుతో రాఁగఁ, గౌశికుఁ డెప్పటికప్పునత మెఱసి
నిలిపి నాకనమున శ్రీ నేడు సున్నాఁడుత్రిశంకుం డాతఁడు హరిశ్చంద్రునియె

తే. దాహరిశ్చంద్రుఁ గౌశికుఁ శ్రీ డర్శి జేరి
యాగదక్షిణామిషమున శ్రీ సఖిలధనముఁ
గొల్లగొని మీఁదఁ గులహీనుఁ శ్రీ గొలువఁ జెట్ట
బొంక కలజడి బొందె నా శ్రీ భూవరుండు. 192

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రు నెగులుపఱచుట విని వసిష్ఠుండు విశ్వామిత్రుని ¹గృధ్రమృత్రు గమ్మని శపించె విశ్వామిత్రుండును వసిష్ఠుని బకంబవుగమ్మని శపించె బక్షిరూపు లయ్యును (వైరంబు మానక) యయ్యురువురును యుద్ధంబు నేసి రంత హరిశ్చంద్రుండు పుత్రులు లేక నారదునుపదేశంబున (వరుణోపాసనంబు నతిభక్తితో జేయ నా)వరుణుండు ప్రత్యక్షుంబైన సత్రానికి మొక్కి యిట్లనియె.

ఆ. వరుణదేవ నాకు శ్రీ వరవిరగుణముల, కొడుకు పుట్టినేని శ్రీ గొడుకుఁ బట్టి
పశువుఁ జేసి నీవు శ్రీ పరిణమింపఁగ వేల్తుఁ, గొడుకు నీఁ గదయ్య శ్రీ కొనరు లేక.

వ. అని పలికినం గుమారుండు గలిగెడు మని వరం బిచ్చి వరుణుండు సనియె నంత హరిశ్చంద్రునకు వరుణప్రసాదంబున రోహితుం డనుకుమారుండు జన్మించె వరుణుండును హరిశ్చంద్రుఁడుమారు నుద్దేశించి. 195

సీ. పురిటిలోపల బచ్చిరపుత్రు వేలుపు మన్నఁ, బురుడువోయినఁ గానిరహసంగదనియె
బలురాకమును వచ్చిరబాలువేలుపు మన్నఁ, బండ్లు లేకుంట నశ్రభావ్యుడనియె
బండ్లు రాఁజూచి డింకభకుని వేలుపు మన్నఁ, బడి పండ్లు రామి నశ్రభావ్యుడనియె
బడిపండ్లు వొడమినఁగొడుకు వేలుపు మన్నఁ, బోరుల కొదవక శ్రీ పోలదనియె

ఆ. దొడరి యిట్లుగొడుకుతోడేమోహంబునఁ, బ్రాద్దు లేడవుచుండఁ శ్రీబుత్తుఁ డవుడు
దండ్రి తలపుకొలఁది శ్రీ దనలోనఁ జుఱించి, యింట నుండ కడవికే.గె వెఱచి.

వ. ఇట్లు వనంబునకుం జని శిరశరాసనధరుం డము రోహితుండు దిరుగు చుండె వరుణగ్రస్తుండై హరిశ్చంద్రుండు ²మహోదరావ్యాధిచే బిడితుండుగా నుండుబ విని పురింబునకుం దిరిగి రా గమకింప నిందుండు ముసలితపసి యై వచ్చి యిట్లనియె. 197

ఆ. పుణ్యభూము లరుగు శ్రీ పుణ్యతీర్థంబుల, గ్రుంకు పుణ్యజనులఁ గోరి చూడు
పుణ్యకథలు వినుము శ్రీ భూపాలనందన, మేలు గలుగు నింటిరమీర వలదు. 198

వ. అని యిట్లు ముగించినం దిరిగి చని రోహితుం డొక్కయేఁ డవ్వనంబునం దిరిగి

క్రమ్రుఱఁ జనుదేర నిందుండు వచ్చి తొంటియట్లు నివారించె నివ్వధంబున. 199

సీ. ఐదేండ్లు మరలించె ననమరేంద్రు డాబాలు, నాటనయేఁడు వాఁ నడవిఁ బుచ్చి
యింటికి వచ్చుచు న నెలమి నజీగర్లు, షడ్వమపుత్రు స్రహ్మన్యచరితు
ఘను శునశ్శేపునిఁ న గొని యాగఁపపుగ, నాహరిశ్చంద్రున న కాతఁ డిచ్చెఁ
బురుష మేధము నేసి న భూపాలవర్యుఁడు, వరుణాదినిఖిల దేవతలఁ దనిపె

తే. హోత కాశికుఁ డధ్వర్యుఁ న డొనర భృగువు

బ్రహ్మ జమదగ్ని సామంబు న పాడువాఁడు

ముని వసిష్ఠుఁ డామఖమున న ముదముఁ బొంది

కనకరథ మిచ్చె నిందుఁ డామనుజపతికి.

200

న. శునశ్శేపుని ప్రభావంబు వెనుక వివరించెన నంత భార్యాసహితుం డైనహరి
శ్చంద్రువలనం బ్రీతుం డై విశ్వామిత్రుండు నిరస్తవోషుం డైనయతనికి ముఖ్య
జ్ఞానంబు గృహసేసిన మనం బన్నమయంబు గావున మనంబున నన్నరూపి యై
పృథివి నెఱింగి పృథివిని జలంబువలన (నడంఁచి) జలంబుఁ దేజంబువలన (నింకిం
చి) తేజంబు వాయువువలనం జేరిచి వాయువు నాకాశంబునం గలిపి యాకసం
బుఁ దామసాహంకారంబునందు లయంబు నేసి యహంకార త్రయంబు మహా
త్రత్వంబునందు డిందించి ¹ పరతత్వంబునకు లోకంబులు సృజించెద నను
తలంపైన మహా త్రత్వంబునందు విషయాకారంబు నివర్తించి విషయవివర్జితం
బైనమహా త్రత్వంబుగా నెఱుంగుచు నయ్యెఱుకవలన సంసారహేతు వైసప్ర
కృతిని భస్మంబు నేసి యయ్యెఱుకను నిర్వాణసుఖపారవశ్యంబునం బరిహరించి
సకలబంధవిముక్తుం డై హరిశ్చంద్రుండవాఙ్మోసనగోచరంబయిననిజరూపంబుతో
వెఱుంగుచుండ నతనికుమారుండగులోహితునకు హరితుండు పుట్టె హరితునకుఁ
జంపనామధేయుఁడు జనియించె నతండు డనపేరఁ జంపానగరంబు నిర్మించె
నాచంపునికి సుదేవుండు సుదేవునికి విజయుండు విజయునకు గురుకుండు
గురుకునకు వృకుండు వృకునకు బాహుకుండు జనించి రండు బాహుకుండు.

— యి సగరచక్రవర్తికథాప్రారంభము. యి —

సీ. దండించి పగవారు న దనభూమిఁ జేకొన్న, నంగనలును దాను నడవి కేగి
యడవిలో ముసలి యై న యాతఁడు సచ్చిన నాతనిభార్య దా న ననుగమింపఁ
గదియుచో నాస్త్రికి న గర్భంబు గలుగుట, యార్యమునీశ్వరుఁ న డాత్మ నెఱింగి
వారించె నంత స్రవ్యనజాతీసవతులు, సూలు నిం డారినఁ న జూడఁ బాల

తే. కర్ణి నన్నంబు గుడుచుచో న నందుఁ గలిపి

విషము నెట్టి పెట్టెన న విరిసి పడక

గరముతోఁ గూడ సగరుండు న ఘనుఁడు పుట్టి

నరయశర్మస్సు తోఁ జక్రవర్తి యయ్యె.

202

కా. చండనాస్సురి నతఁడు తండ్రి పగలై న సంగ్రామరంగంబులం
జెండెఁ హైహయబర్హరాదుల వధిం న చెందాళజంఘాదులఁ
ముండిభూతాలుగా నిరంబరులు గా న మూర్తుల సభీభత్సులై
యండం జేసె నిజారుల సగరనామార్వీభుం డల్పుడే.

203

క. ఖగరాజుచుట గలయిల, పగరాజుల నడచి యేలై నబాహుశక్తిఁ
నగరాజధీరు తోయక, సగరున్ హతవిమతనగరుం న జను వినుతింపన్.

204

నీ. బొమ్మండు సెప్పంగ న జలవేదాత్మకు, హరి నీశు నమృతు నన నంతుఁగూర్చి
వాజమేధంబులు నవసు ధేశ్వరుఁడు నేసె, సం దొక్క మఖముననహయమువిడువ
నగభది గొంపోయి న నాగలోకంబునఁ, గపిలునిచేరవఁ న గట్టి తొలఁగె

సంత గుఱ్ఱముఁ గాన న కారాజు తనభక్త విసహంబు దిశలకు న నెమకఁ బంప
తే. వాని నిలయేడదీవుల న వరుస వెదికి, ముఖతురంగంబు లేకున్న న మగిడి రాక
ప్రాభవంబున దోర్దండరుఁము మెఱసి, గొచ్చికోరాడి త్రవ్విరి న కుతల మెల్ల.

వ. ఇట్లు సుమతికొడ కులు నేలం ద్రవ్వి పాతాళింబునం మార్చుచుట్టియున్నయు త్రర
భాగంబునం గపిమహామనిషాంతి నున్నతురంగంబుఁ గని.

206

చ. ఎఱిగిత మద్దిగయ్య తడ న వేటికి గుఱ్ఱపుదొంగబంటు నీ
జటభునిఁ బట్టి చంపుఁ డతిఁసాధుమునంద్రుఁడపోలె నేత్రము
దైవవక్త బాకినోరు మెదలంపక బైసుక పట్టె నంచున
య్యలువది వేపురక నిజకరాయుధముల్ జలిపించి డాయుచోన్.

207

చ. కపిలఁడు నేత్రముల్ దెఱవఁ న గాఁదమమేచుల మంట పుట్టి తా
రపగతిధైర్యులై పడి యుఁఘాళిఃతంబున మూఢచిత్తులై
స్వపసుతు లందఱున్ ధరణి న నీ టము రాక్షసమంద సాధులం
దపచుల గాసిఁ బెట్టెసిమృదస్ఫురితాత్మలు నిల్వ నేర్తురే.

208

నీ. కొందఱు కపిలునికోపావలంబున, మ్రదిరి సగరకుశమారు లనుచు
సందు రామ ని శాంతుఁడనందమయమూర్తి, తొడరికోపించునేకొడువ్వనేలఁ
గాక జన్మించునే న గగనస్థలంబున, నేసాంఖ్యులతమన న నిద్దుమతులు
భవసమద్రము మృత్యుఁపదమును లఘితు, రాబుద్ధి జేయుపరరాత్మభూతుఁ

తే. డఖలజోధకు డతనికి న నరసి చూడ, సఖు లమిత్రులునెవ్వరు న సగరసుతులు
దాము దమచేయునేరమిఁ న దనువులందు, ననలకీలలు పుట్టి నీ న తైరి గాక.

200

వ. మఱియు సగరుండు గేశనియంఁకుఁ గన్నపుత్రుం డసమంజసుం డనువాఁడుసమం
జసగుణంబులు లేక పూర్వజన్మంబున యోగీశ్వరుం డై యండి సంగదోషంబుల
వలన యోగభ్రష్టుం డయి పగరునకు జన్మించి జాతిస్మరజ్ఞానంబు గలిగి లోకం

బువారలకుఁ దమవారలకు సప్రియంబగున ర్తనంబునం దిరుగుచు నొక్కనాఁడు.

చ. వరుస నయోధ్యలోనఁ గలవారల నాడెడపిన్న వాండ్రనా
సరయువులోన వైచి జన శ సంఘముఁ దండ్రయు బిట్టుదిట్ట వాఁ
డురుమతిఁ గొన్నిప్రాద్దులకు శ యోగబలంబునఁజేసి బాలురం
దిరిగి పురంబులోఁబలికిఁ శ దెచ్చిన నివ్వెఱఁ గంది రందఱున్. 211

వ. (అయ్యసమంజసునికొడు కంశుమంతుం డనువాఁడు వినీతుం డయి తనయొద్దఁ
బనులు సేయు చుండు) నంత సగరుం డమ్మనుమని నంశుమంతు నశ్వంబు వెదకి
తెమ్మని పంచిన నతండు దనతండ్రులచొప్పునం జని వారలు ద్రవ్యసమహాభా
తంబు సొచ్చి యందు భస్మ రాసులసొంత నున్నహయంబుఁ గని యాసమీపం
బునం దున్నకపిలాభ్యుం డయినవిష్ణుదేవునికి దండ ప్రణామంబు సేసి యిట్లని
స్తుతియించె. 212

సీ. మతి సిక్కఁ బట్టి నశమాధిగౌరవమున, వ్రాలియుఁ దనకు న శవ్వల వెలుంగు
నినుఁగానఁ డొకనాఁడుగనిన్నెఱుంగు నెబ్ర హ్మ, యజునిమనంబునశనవయవముల
బుద్ధి జన్మించినశభూరిజంతువులందు హీనుల మైనమా శ కెఱుంగ వశమె
తమలోన నీ వుండఁ శదామెఱుంగరు నిన్ను, గుణములఁ జాతురు శగుణములైన

తే. గాన రొక వేళఁ జీకటి శ గందు రాత్రి
లందుఁ దెలియరు వెలుపల శ నమరుబొందు
లరయుమర దేహధారు లశత్యంఘ లగుచుఁ
గడిచినీమాయ నెన్నఁడుఁ శ గడవ లేక. 213

వ. అని వినుతి సేయుచు గుఱ్ఱంబుమనవి సెప్పక తనతండ్రులు నీ అగుటం దడవక
మొక్కి నిలు చున్నయంశుమంతునికిఁ గరుణావిఫులం డగుకపిలుం డిట్లనియె.

క. గుఱ్ఱముఁగొనిపో ¹బుద్ధుల, కుఱ్ఱఁడ మీతాతయొద్దకున్ నీతండ్రుల్
వెఱ్ఱులు నీతై రదె యీ, మిఱ్ఱున గంగాజలంబు శ మెలఁగ శుభ మగున్. 215

వ. అని పల్కిన నమస్కరించి తురంగంబుఁ గొని వచ్చి యాసగరుని కిచ్చిన సగ
రుం డాపశువుసలన జన్నంబుకడను నిండించి యుశుమంతునకు రాజ్యం బిచ్చి
ము క్తబంధనుండై యోహుండు సెప్పినమార్గంబున నుత్తమగతికింజనియె నంత.

క. జనకులు మ్రగ్గిన చోటికి, ననిమిషనదిఁ దెత్తు ననుచు శ నటవీధిలికిం
జని తపము సేయఁ జాలక, మనమున వగ లొలయ నంశుశ మంతుండు దీఱున్.

క. ఆతనికొడుకు దిలీపుఁడు, భూతలమున గంగ దెచ్చి శ పొందించుటకై
ప్రీతిం దపంబు సేయుచు, భాతిం దే లేక కాలశవరవసుఁ డయ్యున్. 218

క. అతనిసుతుండు భగీరథుఁ, డతితప మొనరించి కనియె శ నమ్మతాపాంగఁ

- సుతరంగ ముఖవనరుహ, రతభృంగ శివజటాగ్రతరంగ గంగన్. 219
- వ. కని నమస్కరించిన గంగ గృహ చేసి వరంబు వేడు మనిన నారాచపట్టి యి
ట్లనియె. 220
- క. మావారిభస్మరాసుల, నీవారిం గలిపికొనుము శ నెటి మావారల్
నీవారిం గలయ నాకము, మావారికిం గలుగు నిది ప్రమాణము దల్లి. 221
- ఇంద్ర. చెల్లె మదిన్ నిన్ను భరజింతు గంగన్, పుల్ల త్రరంగన్ బహుపుణ్యసంగం
గల్గొలలక్ష్మీజిత్ర కాశమల్లిం, దల్లిన్ సుధీకల్పలతామలల్లిన్. 222
- వ. అని వినుతి నేయు చున్నరాకుమారునకు లోకపావని యిట్లనియె. 223
- మ. వినువీధిం బజ తెంచి నేలఁ బడు నాశ్రవేగంబునన్ నిల్వనో
పినవాఁ డెవ్వఁడు మేదిసీతలము నే శ ఖదించి పాతాళము
జనుడు వచ్చితి నేని నాజలములన్ శ సంస్కృతు లై మానవుల్
ననుఁ బొందించునపు వ్రజం బెచట నే శ నాశంబుఁ బొందించెదన్. 224
- వ. అది కారణంబుగా విచారించెద నని పలుకు చున్న లోకమాతకు రాజన్యవర్త్యం
డగుభగీరథుండి ట్లనియె. 225
- మ. పరత త్వజులు శాంతచితులు తపఃపరీణు లార్యుల్ ఘనుల్
పురుషశ్రేష్ఠులు వచ్చి తల్లి భవదంభోగాహముల్ నే నుఁ గా
నరసంఘాఘము నిన్నుఁ బొందునె జగ సన్నాథుండు నానాఘసం
హరుఁ డావిష్ఠుఁడు వారిచి త్తములఁ దా శ నై యుంట మందాకినీ. 226
- మ. తనలో నిన్నిజగంబులుం గలుగుటం శ తా నిన్నిటం గలుటన్
జననీ తంతువులందుఁ జీర గలయ్యాచందంబునన్ విశ్వభా
వనుఁ డై యొప్పుశివుండు గాక మఱి నీరవారిన్ నివారింప నే
ర్చినవా రెవ్వరు నిన్ ధరించుకొఱకై శ శ్రీకంఠునిం గొల్పెదన్. 227
- వ. అని యెఱింగించి వీడ్చొని చని భగీరథుండు మహేశ్వరు నుద్దేశించి గ్రద్దనఁ
దపంబు నేసిన. 228
- ఆ. భ కనల్నలుండు శ ఫాలాత్ముఁ డాభగీరథుని మెచ్చి నిజశిరంబునందు
శౌరిపాదపూత్రసలబయైదివి నుండి, ధరకు వచ్చుగంగఁ శ దాల్చె నపుడు.
- శ్రీపరమేశ్వరజటానిర్గతగంగాప్రవాహమహిమానువర్ణనము. —
- వ. ఇట్లమ్మహానదీ ప్ర వాహంబు పురారాతిజటాజూటరంధ్రంబులవలన వెలువడి నిర
ర్గళాయమానం బై నేలకు జల్లించి నెఱసి నిండి వెల్లు వెల్లిగొని పెచ్చుపెరిగి
విచ్చలవిడిం గ్రేపువెంబడి నుఱక క్రేళ్లులుకు ప్రాయంపుఁ గామధేనువుచందంబున
ముందటికి నిగుడుచు ముద్దుఁజందురుతోడి నెయ్యంబునఁ గ్రయ్యనదరి చొప్పు
వచ్చు పాఁగి. చనుదెంచుసుధార్ణవంబు కైవడిఁ బెంపుగలిగి మహేశ్వరువదన
గర్భాశంబువలన నోంకారంబుపిలువ వెలువడుకబ్బబ్రహ్మంబుభంగి నదభ్రవిభ్ర

మంబై యమ్మహిపాలతిలకంబు తెరువువెంట నంటి వచ్చుచు వెలియేనుఁగుతోం
డంబుల ననుకరించి పఱచువఱద మొంగంబులును వఱద మొంగంబులపిఱుండ నం
దంద క్రందుకొని పొడనూపి తొలంగుబాలశారదాకుచకుంభంబులపగిది కగ్గ
లం బై నబుగ్గులును బుగ్గులసంగడంబునం బారిజాతకుసుమ స్తబకంబులం దెగడు
వెలినురువులును వెలినురువులచెంగట నర్థోదితకర్పూరతిరుకినలయంబుచక్కం
దనము గెలిగొనునుభ్యును సుశృకలంకుల ధవళజలధర రేఖాకారంబులబాగు మె
చ్చనినిడుదయేఱులును నేఱుల గలసి వాయువశంబున నొండొంటిం దాఁకి
బిట్టు మిట్టించి మీఁది కెగయుమరితభంగంబు లైనభంగంబులును భంగంబుల
కొనల భిన్నభిన్నంబు లై కప్పించి యుప్పరం బెగసి ముత్తయింపువలలవడువు
నఱుల్లికాదామంబులబెడంగున గర్పూరఖండంబులచెలువున నిందుశకలంబుల
తేజంబునఁ దారకానికరంబులపొలుపున మెఱయుచు ముక్తికన్యావశీకరంబు
లై నశీకరంబులును గలిగి మధ్యమలోక శ్రీకరం బై శ్రీకరంబు తెఱంగున విష్ణు
పదంబు ముట్టి విష్ణుపదంబుభాతి నుల్లసితహంసరుచిరం బై రుచిరపక్షంబురీతి
నతిశోభితకువయంబై కువలయంబుచెన్నన బహుజీవనం బై జీవనంబులాగున
సుమనోవికాసప్రధానం బై ప్రధానపర్వంబుపొలుపున ననేకచక్రబకభీమమహా
భంగసుభద్రాక్షున చరిత్రావిరామం బై రామచిత్తంబుమెలఁపునం దనవాఁలోఁ
జొచ్చినదోషాచరుల కభయప్రకాశచణం బై ప్రదానచణవర్తనంబుభాతి
నముపాసితమృత్యుంజయం బై మృత్యుంజయరూపంబుపాలిక విభాతిసుకు
మారం బై కుమారచరిత్రంబుతేవను గ్రౌచ ప్రముఖవిజయం బై విజయర
థంబుబాళిని హాహయామంధరం బై మంధరవిచారంబుగ్రద్దన మహారామ
గిరివన ప్రవేశకామం బై కామకేతనంబువెల్లుగ నుద్దీప్తితమకరం బై మకరకేతను
బాణంబుకైవడి నిలీనవరవాహినీకలితశంబరం బై శంబరారాతిచిగురుగొంతం
బురూటి నధ్వగవేదనాశమనం బై శమనదండంబుజాడ నిమ్నోన్నతసమవృ
త్తం బై వృత్తశాస్త్రంబువిధంబున వడి గలిగి సదాగురులఘువాక్యచ్ఛటాపరి
గణితం బై గణితశాస్త్రంబుకొలఁదిని ఘనఘనమూలవర్గుమూలసంకలితభిన్న
మిశ్రప్రక్లిష్టభాతభీష్మం బై భీష్మపర్వంబుపెంపున ననేకభగవద్గీతం బై గీతశా
స్త్రంబునిలుకడను మహాసుమీరతసుఘననానాశబ్దం బై శబ్దశాస్త్రంబుమర్యాద
నచ్చువడి వఘులు గలిగి మహాభావ్యరూపావతారవృత్తివృద్ధిగుణసమర్థం బై
యర్థశాస్త్రంబుమహిమను బహుప్రయోజనప్రమాణదృష్టాంతం బై దృష్టాం
తంబు తెఱంగున సర్వసామాన్యగుణవిశేషం బై శేషవ్యాపారంబుఁరణి సుస్థి
రోద్ధరణతత్పరం బై పరబ్రహ్మంబురీతి నతిక్రాంతానేనిగమం బై నిగ
మంబునడవడిని బ్రహ్మవర్ణపక్షక్రమసంగ్రహం బై గ్రహశాస్త్రంబుపతిపాటిని
గర్హణమిహనమిథునమకళకాళినుందరం బై సుధిజతముఖంబుపొడిమిని నిర్మల

చంద్రకాంతం బై కాంతాధరంబురుచిని శోణచ్చాయావీలాసం బై విలాస
వతికొప్పనొప్పనఁ గృష్ణనాగాధికంబై యధికమతికశలవాదంబుసాంపున నపార
సరస్వతీవిజయవిభ్రమంబై విభ్రమవతిచనుదోయినటన (నిరంతరపయోవ్యా
ప్తాఖిః లోకజీవనప్రద)తుంగభద్రాతిరేఖాసలీతం బై లలితవతినగవుమించున
నహమాసితచంద్రభాగధేయం బై భాగధేయవంతునివివాహంబులీల మహామేఖల
కన్యకావిస్తారం బై తారకెంగేటియొడికంబున నాక్రాంతసూర్యతనయం బైనూ
ర్యతనయశరవర్షంబుపోలిక భీమరథ్యాటోపవారణం బై వారణంబుపరసునం
బుమ్మరోన్నతసంరంభం బై రంభకెమ్మోవిడలున సురసాతిశయదశం బై
దశరథతనయుబామముడిచాడ్చున సింధుగర్వప్రభంజనం బై ప్రభంజనతనయు
గదపెట్టుమాడ్కిని సమీపగతదుశ్శాసనదుర్మదనివారకంబై వారకన్యకముంజే
తిగతిని ముహుర్ముహురుచ్చలితకంకణాలంకృతం బై కృతయుగంబునోజ నపం
కం బై పంకజాసనుముఖంబునొటపునఁ బ్రభూతముఖ్యవర్ణం బై వర్ణగుణి
తంబు తెఱకువను బహుదీర్ఘబిందువిసర్గం బై సర్గబంధకావ్యంబువిన్ననువున
గంభీరభావమధురంబై మధురాపురంబుసాబగున మహానందనందనంబై నందన
వనంబుపొందున విహారమాణకౌశికంబై కౌశికహయంబురీతి సుదర్శనధృవంబై
ధృవులంపుక్రియం¹ గ్రియాపరిశీలితవిశ్వంభరంబై విశ్వంభరునిశంఖంబురూపున
దక్షిణావర్తితరం బై యుత్రరావివాహంబుచందంబునఁ బ్రముదితనరంబై నర
సింహుసఖరంబులభాతి నాశ్రితప్రహ్లాదగురువిభవప్రదానం బై దానకాండంబు
సిరిం గామధేనుకల్పలతాద్యభినవం బై నవనూతికాకుచంబుపేర్చిని నిరంతర
పయోవర్ధనంబై ధ నదునిలయంబుతూనిక సుసంభృతమకరపద్మమహాపద్మకచ్ఛపం
బై కచ్ఛపకర్పరంబులబలిమిని బలిత శైలసముద్ధరణంబై ధరణీధరంబుసాటి నెత్తుం
గతలముఖ్యం బై ముఖ్యవరాహంబుగమనిక నున్నతక్షమం బై త్తమాసుర
హస్తంబుగరగఁకను సత్పవిత్రమనోభిరామం బై రామచంద్రబాణంబుకడింది
నభ్యాగతఖర దూషణమదాపహరణముఖరం బై ముఖరరామకుఠారంబురీతిని
భూభృన్మూలచ్చేదనప్రబలం బై బలరామహాలంబుభాతిని బ్రతికూలసన్నికర్షణ
ప్రబుద్ధం బై బుద్ధదేవునిమేనియొటపున నభియాతి ఊదారమనోహరం బై
హరతాండవంబుమేర నుల్లసితానిమిషం బై యనిమిషావతారంబుకీర్తిని స్రుతి
మంశప్రదం బై ప్రదాతయ్యాగినూటి సర్గపరంపరావామనం బై వామనచరణ
రేఖను బలివంశవృషనయం బై నయశాస్త్రంబుమార్గంబున సామశేదమాయో
పాయచతురం బై చతురాసనాండంబుభావంబున నపరిమితభువనజంతుజాలపే
వ్యమానంబై మానిని యన లోతు నూపక గరిత యనసడిచప్పుడు లేక ముగుద
యన బయలుపడక ప్రచుదయనఁ గ్రయ్యంబాటుమఁ బతివ్రతయన నిట్టటుఁ జనక

తల్లి యన నెవ్వి యైన లోఁగొనుచు దైవం బన భక్తిమనోరథంబు లిచ్చును
సంతకంతకు గుఱి గడచి యవాజ్ఞానసగోచరం బై ప్రవహించి. 230

మ. జగతీనాథురథంబుపజ్జ బహుదేశకంబుల్ వడిక్ దాఁటి త
త్సగరయ్యైపకూమారభస్మములమీఁగఁ ముంచి పాఱ్ మరు
న్నగరావాసము వారు వొండిరి నవీనస్త్రిలతో గంగసి
రుగతిం గాక మహాదురంతసుజనద్రోహనలం బాటునే. 231

మ. హరు మెప్పించి మహాతపోనియతుండై శ్ర యాకాశగంగానదిఁ
ధరకుం దెచ్చి నికాంతకీర్తితికాశ స్తంభంబుగా నవ్వును
స్థిరలీలం బితృగృత్య మంతయు నొనర్యై వారితానేకదు
స్తరవంశవృథుఁ డాభగీరథుఁడు నిత్యస్త్రికరుం డల్లుండే. 232

క. హరిఁ దమమనములలో నిడి, హరిపాదాంభోజజనిత శ్ర యైననదిక్ సు
స్థిరు లై క్రుంకి ముసీంద్రులు, హరిఁ గలిసిరి త్రిగుణరహితు శ్ర లై యవ్వేశన్.
వ. అంత నాభగీరథునకు శ్రుకుండును శ్రుతునకు నాభావరుండును నాభావరునకు
సింధుద్వీపుండును సింధుద్వీపునికి నయతాయువును నయతాయువునకు ఋతు
పర్ణుండును జనియించె నతండు. 234

ఆ. నయవిశాలబుద్ధి శ్ర నలచక్రవ ర్తితో, సంగడినితనమునసాలఁ జేసి
యుడవృద్ధయ మతని శ్ర కభ్యస్తముగ నిచ్చి, యశ్వవిద్య నేర్చె శ్ర నతనివలన.
వ. ఆఋతుపర్ణునకు సర్వకాముండును సర్వకామునకు మదయంతీవల్లభుండైనసుదా
సుండును బుట్టె నారాజశేఖరుని మిత్రసహుండును గల్మాషపాదుండు నని
చెప్పుదు రాభూవరుండు వసిష్ఠునిశాపంబున రాక్షసుం డయి తనకర్మంబున వన
పత్యుం డయ్యె ననిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డేమికారణంబున సుదాసునకు గురు
శాపంబు ప్రాప్తం బయ్యె నని యడిగిన శుకుం డిట్లనియె. 236

సీ. అసుదాసుఁడు వేట శ్ర కై వనంబున కేఁగి, గర్వించి యొక్కరక్కనునిఁ జంపి
వానితోఁ బుట్టిననవానిఁజోవిడిచి, వాఁడును దనతోడినవానిచావు
వో నీక కపటి యై శ్ర భూపాలుగృహమున, నడబాలతనమున శ్ర నర్థి గొలిచి
యుండ వసిష్ఠున శ్ర కుర్వీశుఁ డొక్కనాఁడన్నంబు సేయంగ శ్ర నతనిఁ బనుప
తే. వాఁడు మానవమాంసంబున వండితెచ్చి, మునికివడ్డింపఁగోపించి శ్ర మునివరేంద్రుఁ
బిలిచి మనుజామివంబును బెట్టితనుచు, నలుకతో రాక్షసుడవు గరహ్మనిశపించె.

వ. ఇట్లు శపియించి పదంపడి రాక్షసుండు వండి తెచ్చుటయు సుదాసుం డెఱుంగ
మియఁ దనమనంబున నెఱింగి వసిష్ఠుండు పండ్రెండేడ్లు రక్కసుండ వయి
యుండు మని నియమించె నయ్యవసరంబున. 238

మ. గురువున్ మాటు శపింతు నంచు జలముల్ శ్ర గోపంబుతో దోయిటన్

నరనాథూడు ధరింకఁ దల్సతి పతి శ్ర న్నారంప మిన్నుం దిశల్
ధరయన్ జీవమయంబ కా నిఖామం శ్ర దాఁ జూచి చల్లెఁధరా
వరుఁ డాశ్చీయపదంబులం గరభ ట్టికాః పూరముం బూక్కుచున్.

239

వ. ఇట్లు మిత్ర సహుండు గావునఁ గళత్రాసుకూలుం డై శపియింప నొల్లక సుదా
సుండు రాక్షసభావంబునం బొంది కల్మాషవర్ణంబు లయినపాదంబులతో నడపు
లం దిరుగుచు.

240

క. ఆకట మలమల మాఁడుచు, వీరక నతం డడవిఁ దిరుగునవిప్ర మిథునముం
దాకి తటాలున విప్రుని, గూఁకటి చేఁ బట్టి మింగఁ శ్ర గొనిపోవుతటిన్.

241

వ. అంత నాబ్రాహ్మణుని పెండ్రము మోదికొనుచుం బెగ్గడిల్లి డగ్గుతికతోఁ బతికి
నడ్డంబు వచ్చి యెచ్చుచు రాచరక్కసున కిట్లనియె.

242

క. మానవదేహము గలుగుట, భూనాయక దుర్లభంబు శ్ర పుట్టినమీఁదన్
దానముఁ బరోపకారము, భూనతకీర్తియును వలదె శ్ర పురుషున కెందున్.

243

మ. రవివంశాగ్రణి వై సమస్తధర్మేశ్వరాబ్యామనంభాతవై
భువనస్తుత్యుడ వై పరార్థరతి వై శ్ర పుణ్యాసుకూలుండ వై
వివరం బేమియులేక నాపెనిమిటిన్ శ్ర విప్రుం డఁశ్శీలు స
త్ప్రవక్త బ్రహ్మావిదున్ పగన్నతగుణున్ శ్ర భక్షింపఁగాఁ బాడియె.

244

కా. తండ్రి మీకు దినేశవంశజులకున్ శ్ర దైవం బగున్ బ్రాహ్మణుం
డంద్రామాలు లేవె భూమిపరి గ్రహత్యాభిలాషంబు గై
కొండ్రే మీయటువంటినాథువులు రక్షింభావ మిట్లైల మీ
తండ్రిం దాతలఁ బూర్వులం దలఁపవే శ్ర ధర్మంబునం బోగజే.

245

కా. అన్నా చెల్లెల నయ్యెడన్ విడువు నీ శ్ర కన్నంబు వెట్టింతు నా
వృన్నాథున్ ద్విజున్ గంగికుట్టి నకటా శ్ర హింసింప నేలయ్య నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె నిజం శ్ర బిట్టెన మన్ ముట్ట నా
పన్నన్ నన్ను శిరంబు ద్రుంచి మఱి మరత్పాణేసు భక్షింపవే.

246

క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, వనితామణి పలవరింప శ్ర వసుధాదేవుం
దనియె నతఁడు పులి పశువుం, దినుక్రియ కాపంబుకతనగ్ధీరహితుం డై.

247

వ. అంత నాబ్రాహ్మణి గోపించి కామాతుర నయిననాడుపెనిమిటిని భక్షించితివి
గావున నీవు నెలంతలం బొందఁజేరినవేశమరణంబుఁ బొందు మనికల్మాషపాదుని
శపించి పరిశ్రేయంబులతోఁ సగ్ని ప్ర వేశంబు నేసి సుగతికిం జనియె నంతఁ బండ్రం
డెండ్లు సనిన నారాజు మునికాపసర్మక్తుం డై.

248

అ. రతులకొడుకు నాలి శ్ర రావింప నదియును, బెదరి విప్రసతి శ్రపించు పెటిఁగి

- మగని నడ్డపెట్టిమైధుఁగరత్తంబు, మాన్పె సకులగోష్ఠిఁగూనె నతఁడు. 249
- క. అది కారణముగఁ బుత్రా భ్యుపయము లే నాసుదానభూషణుఁకుం
దదనుమతి నవ్వసింపఁడు, మదియంతికిఁ గడువు సేసె న్మదఁక్రీడన్. 250
- వ. ఇట్లు సుదాసునిభార్య యగునువయంతి నసింహులన గృహియై యేడొడ్డు గగ్భా
బు మోసి నీళ్ళాడ సంతకపడుచున్న వసిష్ఠుఁడు వాడి ¹యగునశ్మంబున
నాగర్భంబుఁ జీరిననశ్మకుం డనుకుమారుఁడు వుట్టె (తనికి మూలకుండు వుట్టె)
నతండు. 25
- క. వీరుఁ డగుపరశురాముఁడు, భూరకృతారమున పృథులఁగూలుచువేళన్
నారీజనములు దాచిన, నారీకవచుం డనంగ న్మతి నుతి కెక్కన్. 252
- వ. ఆ నారీకవచుండునిరూపం బయినదివివంశంబునకుఁ మూలం బగుటంజేసి మూల
కుం డనం బరఁగె నామూలకునకు ²విశ్వసహుండు వుట్టె విశ్వసహునకు
ఖట్వాంగుండు వుట్టి చక్రవర్తియయ్యె నతండు. 253
- నీ. అమరులు వేడిన న్నసురనాథులఁ జంపి, త్రివిధులతోఁ దనబ్రదుకుకాల
మెం తని యడిగిన న్నిదె నిడు చున్నది, తడవు లే దే మైన న్నడుగు మనిన
వరములు గోరక న్న వరవిమానం బెక్కి, తనపురి కేతెంచి న్న తత్త్వబుద్ధిఁ
బరమేశ్వరునియంద న్న భావంబుఁ గీలించి, కులదైవతద్విజృంభకులముకంటె
- లే. సంగనాస్థానరాజ్యపుత్రుఁడై లెల్లఁ
గావు ప్రియములు ధర్మంబు గడచినాడు
మతిప్రవర్తింప దెన్నఁడు న్మది నెఱుంగ
నస్య మాయీశ్వరునిఁ దక్క న్ననుచు మఱియు. 254
- మ. ఇలమీఁదన్ బ్రదు కేల వేల్పులవరం న్న బేలా ధనం బేల చం
చలగంధర్వపురీషిడింబనము లై నశ్వశ్యంబు లేలా జగం
బులఁ బుట్టించుతలంపునం బ్రకృతితో న్న బొత్తై తుదిం బాసి ని
ర్మల మై వాఙ్మనసామితం బగుపరబ్రహ్మంబు నేఁ జెందెనన్. 255
- వ. అని నిశ్చయించి. 256
- మ. కలసన్ సంగము లేల్లఁ బాసి నియతిన్ న్న ఖట్వాంగుఁ డశ్రాంతమై
కల దయ్యన్ మఱి మీఁద లే డనెడి దైత్ర కల్యాణ మై యాత్మలోఁ
దలఁపం బల్కుఁగ రాని దై పరమ మై న్న తత్త్వజ్ఞు లూహించి హృ
జ్జలజాతంబుల వాసుదేవుఁ డని సంస్థాపించునాబ్రహ్మమున్. 257
- వ. అట్టిఖట్వాంగువుత్త్రుండు దీర్ఘ బాహుండు దీర్ఘ బాహువునకు రఘువు రఘువునకుఁ
బృథుశ్రవుండుఁ బృథుశ్రవునకు నజుండు నజునకు దశరథుండును బుట్టి రావతర

1. యగుతాత నయ్యంగ నగర్భంబు. 2. దశరథుం డనుకుమారుండు వుట్టె తనికి నైబలుం
డును నతనికి విశ్వసహుండు.

ధునకు సురస్థాతుం డై పరమబ్రహ్మమయం డై సహరినాల్లువిధంబు లై శ్రీరామ్మ
లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్ననామంబుల నిజాంశసంభూతుం డై జ్యోతే దచ్చరిత్రంబు
వాల్మీకిప్రముఖు లైనమునులచేత వర్ణితం ¹బైనది యెవనుం జెప్పెద సావధాన
మనస్కుండ వై యాఁర్లింపుము. 258

— శ్రీ రామచరిత్రము —

మ. అమరేంద్రాశకుఁ బూర్ణచంద్రుఁ డుదితుం శ డైపట్లు నారాయణాం
శమునం బుట్టె మదాంధరావణశిర శ్చంఘాతసంఘేదన
శ్రమణోద్దాముఁడు రాముఁ డాగరితకుం శ గౌసల్యకుఁ సన్నతా
సమనైర్మల్యకతుల్య కంచితజనుశ్చంసారసాఫల్యకన్. 259

మ. సవరత్నార్థము దండ్రీ పంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా
నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుం శ డై బాలుఁ డై కుంతల
చ్చవిసంపజ్జితహోటకం గపటభాషావిస్ఫురన్నాటకక
జవభిన్నార్థమఘోటకం గరవిరాజితైటకం దాటకన్. 260

క. గారామునఁ గౌశికమఖ, మారాముఁడు గాచి దైత్యు శ నధికు సుబాహుక
ఘోరాజఁ ద్రుంచి తోలెను, మారీమక సీచుఁ గపటమంజులరోచున్. 261

మ. ఒకమున్నూటు గదల్చి తెచ్చిలలారాటోగ్రాతువాపంబు బా
లకరింద్రంబు సులీలమై జెఱకుఁగోరలం ద్రుంచుచందంబునక
నకలోర్విఘ్నలు నూడఁగా విఱిచె దోశ్య కిక్ విదేహక్షమా
పకగేహంబున నీతకై గుణమణిశ్చప్రస్థితకై లీలతోక. 262

క. భూతలనాథుఁడు రాముఁడు, ప్రీతుం డై పెండ్లి యాడె శ బృథుగుణమణిసం
ఘాతక భాగ్యోపేతక, నీతక ముఖకాంతివిజితశీతభద్యోతన్. 263

క. రాముఁడు నిజబాహుబల, నేమంబున భంగపఱిచె శ ద్విక్కుతారో
ద్దాముక విదభీకృతనృప, భాముక రణరంగభీము శ భార్గవరామున్. 264

క. దళరథుఁడు మున్ను గైకకు, వశుఁ డై తా నిచ్చిపట్టివరముకతన వా
గ్దళ సెడక యడవికనిచెను, దళముఖముఖకమలతుహనశ్రధాముక రామున్. 265

క. జనకుఁడు పనిచిన మే లని, జనకజయును లక్ష్మణుండు శ సంసేవింపన్
జనపతి రాముఁడు విడిచెను, జనపాలారాధ్య ద్విషదశసాధ్య నయోధ్యన్. 266

క. భరతుఁ నిజపదసేవా, నిరతుఁ రాజ్యమున నుచితనృపమణి యెక్కెన్
సురుచిరదుదిపరిభావిత, గురుగోత్రాచలముఁ జిత్రకూటాచలమున్. 267

ఉ. పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డట శ వోయి ముదంబునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశ్రరణ్యము నుద్ధతిబర్హి బర్హలా
మణ్యము గౌతమీవిమలవ్యాకణపర్యటనప్రభూతసా

ద్వైతము నుల్లసత్తరుకుంజవరేణ్యము నగ్రగణ్యమున్.

238

సీ. ఆవనంబున రాముఁ డ నుజసమేతుఁడై, సతిలోడ నొకపర్ణశాల నుండ
రావణుచెలియలు య రతిఁ గోరి వచ్చున, మొగి లక్ష్మణుఁడు దానికముక్కు గోయ
నది విని ఖరమావరణాదులు పడునాల్లు, వేలు వచ్చిన రామవిభుఁడు గలన
బాణానలంబున య భస్మంబు గావించ, జనకనందనమేనిరచక్కఁడనము

తే. విని దళగ్రీవుఁ డంగజరవివశుఁ డగుచు

నరిఁ బంచినఁ బసిఁడిట్టి యె నటించు

నీచు మారీచు రాముఁడు య నెఱి పఱించె

నంతలో నీతఁ గొనిపోయె య నసురనిభుఁడు.

269

ఉ. ఆయుసురేశ్వరుండు వడి య నంబరవిధి నిలాతనూజ న

న్యాసుము నేసి నిమ్మరుణుఁ డై కొనిపోవఁగ నడ్డ మైన ఘో

రాయత హేతిఁ ద్రుంచె ననకహయత రామనరేంద్ర వార్యద

త్తామువుఁ బక్షవేగపరహాసితవాముపు నజ్జటాముపున్.

270

వ. అంత నారామచంద్రుడు లక్ష్మణసహితుడై నీత వెదక నడుచెంచి నిజకార్యనిహ
తుం డైనజటాయువునకుఁ బరలోక క్రియలు గావించి ఋశ్యమూకంబునకుఁజని.

క. నిగ్రహము నీకు వల దింక, నగ్రజ వాలిక్ వధితు య నని నియముముతో

నగ్రచరుఁ గాఁగ నేలెరు, సుగ్రీవుం జరణసూత్రమార్జ్యగ్రావున్.

272

క. లీల రామవిభుం డొక, కోలం గూలంగ నేనె య గురునయశాలిక్

శీలిక్ నేవితశూలిక్, మాలిక్ వాలిక్ దళాస్యమానోన్ములిన్.

273

క. ఇలమీ డె నీత వెదకఁగ, నలఘుఁడు రాఘవుఁడు వనిచె య హనుమంతు నతి

చ్చలవంతుఁ మతిమంతుఁ, బలవంతుఁ శౌర్యవంతుఁబ్రాధవవంతున్.

274

క. ¹అలవాటుకలిమి మారుతి, లలితామితలాఘవమున య లంఘించెను శై

వలినగణసంబంధి, జలపూరితఘరణిగగననంధిం గంధిన్.

275

వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాటి నీతం గని హనుమంతుడు దిరిగి చనుడెంచుచు
నక్షకుమారాదుల వధియించి.

276

క. సముదగ్రత ననిలసుతుం, డమరాహితదత్త వాలకహస్తాగ్నుల భ

స్మము నేనె నిరాతంకక్, సమవాసురసుభటివిగతరకంక లంకన్.

277

వ. ఇట్లు లంకాదహనంబు నేసి వచ్చి వాయుకుండు నీతాకథంబు నెప్పిన విని

రామచంద్రుండు వనచరనాథయాథంబులుం దానును జని చని:

278

శా. ఆ రాజేంద్రుఁడు గాంచె భూరివిధవత్సాగారమున్ మినునకుం

భీరగ్రాహకతోరమున్ విపులగంధభీరంబు నభ్రభ్రమ

ద్వోరాన్యోన్యవిభగ్నభంగభవనిర్ఘోషచ్ఛటాంధకణ

- ప్రార్థనాంబరపారము లవణపారావారము జేకువన్. 279
- వ. కని తనకు ద్రోవ యిమ్ముని వేడిన నదియు మార్గంబు నూపక మిన్నందిన నారాచపట్టి రెట్టించినకోపంబున. 280
- క. మెల్లనినగవున నయనము, లల్లార్చి శరంబు విల్లు శ నందినమాత్రా గుల్లులు నాఁచులు, జిప్పలు బెల్లులు నై జలధి పెద్దబీడ యండెన్. 281
- వ. ఇట్లు విపన్నుం డగునముద్రుండు నదులతోఁ గూడి మూర్తిమంతుం డయి చను దెంచి రామచంద్రునిచరణంబులు శరణంబు జొచ్చి యిట్లని స్తుతియించె. 282
- కా. ఓకాకుత్స్థకులేశ యోగుణాధీ శ యోదీనమందార నే నీకోపంబున కెంతవాడ 1 బడదకా శ నీ వేమి భూరాజవే లోకాధీశుడ వాదినాయకుడ వీరలోకంబు లెల్లప్పుడూ నీకుఁ బ్రభవించు నుండు నడఁగుకా శ నిక్కంబు సర్వాత్మకా. 283
- క. భాతల రజమున దేవ, వ్రాతము సత్విమున భూతరరాశి దమమునకా జాతులఁగా నొనరిందుగు, జాతీతుడ వీవు గుణగ్రణాలంకారా. 284
- క. కట్టుము నేతువు లంకం, జట్టుము నీబాణశిఖల శ సురవెరిరిలల్ గొట్టుము నేలం బడఁ జే, పట్టుము నీయబల నధికభాగ్యప్రబలన్. 285
- ఆ. హరికి మామ నగుదు శ నట మీఁద శ్రీదేవి, తండ్రిమూర కేల శ 2 తాగడింపఁ గట్టఁ గట్టి దాఁలు శ కమలాపత్తులచంద్ర, నీమశోలతలకు శ నెలపు గాఁక. 286
- వ. అని విన్నవించిన రామచంద్రుండు సముద్రునిం బూర్వప్రకారంబున నుండు పొమ్ముని విడిచి నంత. 287
- క. ఘనశైలంబులుఁ దరువులు, ఘనజనిమునఁ బెరికి తెచ్చి శ కపికులనాఘర్ ఘనవనరాశిం గట్టిరి, ఘనవాహప్రముఖదివిజగణము నుతింపన్. 288
- వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాటి రామచంద్రుండు రావణశమ్ముం డై నవిభీషణుండు శరణంబు వేడిన నభయం బిచ్చి కూడుకొని లంకకుఁ జని విడిసి వేడి పెట్టించి లగ్గులు పట్టించిన. 289
- నీ. ప్రకారములు ద్రవ్య శ పరిఖలు పూడిచి, కోటకొమ్ములు నేలఁ శ గూలఁ ద్రోచి వప్రంబు లగలించి శ వాకిళ్లు వెకలించి, తలుపులు విడిచి యంగ్రత్తములు సెటిచి ఘనవిటంకంబులు శ్రీఖండించి గోవురంబులు విప్పి వీధులరపాందుఁ జెరిచి మకరతోరణములు శ మహా గూల్చి కేతనంబులు సింది సోపానములు గదల్చి 289
- ఆ. గృహములెల్ల వ్రచ్చి శ గృహరాజముల గొచ్చి, భర్తకుంభచయమురపాణవైచి కరుల కొలను సొచ్చి శ కలదినకై వడి, గవులు లంకఁ జొచ్చి శ కలఁచి రవును. 290
- వ. అంత నయ్యసురేంద్రుండు వందినఁగూఢ నికూఢ ధూమాక్ష విరూపాక్ష సురాం

1. బడదకా. 2. తాగడింప, వ్రా. ప్ర. 3. ఖండించి పడవైచి, గోవురంబులు నేలఁ

తక నరాంతక దుర్ముఖ ప్రహస్త మహాకాయ ప్రముఖు లగుడనుజవీరుల శరశ
రాసనతో మరగదాఖడ్గశూలభిందిచాలపరశుపట్టిప్రాసముసలాదిసాధనంబులు ధరి
యించి మాతంగతురంగస్యందనసందోహంబుతో జవరంబు సేయ సుగ్రీవ
పవనతనయ వనస గజ గవయ గంధమాదన నీలాంగద కుముద జాంబవదాదు
లారక్కసుల నెక్కటికయ్యంబులందుఁ దరుగిరికరపదాఘాతంబుల నుక్కడంచి
తుంచి రంత. 291

క. ఆయోధ లక్ష్మణుఁ డుజ్జ్వల, సాయకములఁ ద్రుంచె శైలసమకాయు సురా
జేయు ననర్గళమాయో, పాయుక్ నయగుణవిధేయు శ నయ్యతికాయున్. 292

ఆ. రామచంద్రవిభుఁడు శ రణమున ఖండించె, మేటికడిమి నీలశ్రమేఘవర్ణ
బాహుశక్తిపూర్ణుఁ శ బటుసింహనాథసం, కుచితదిగిభకర్ణుఁ శ గుంభకర్ణు. 293

క. అలవున లక్ష్మణుఁ డాజి, స్థలిఁ గూల్చె మేఘనాథుఁ శ జటులాహ్లాదక
బలభేదిజయవినోదుక్, బలజనితసుపర్యసుభటభావవిపాదున్. 294

వ. అంత. 295

క. తనవారందఱు మగ్గిన, ననిమిషపతివైరి పుష్కరకాయాధుం డై
యసికి నడచి రామునితో, ఘనరాద్రముతోడ సంప్రకయ్యయు సేసెన్. 296

వ. అయ్యవనరంబున. 297

క. సురపతిపంపున మాలిలి, గురుతర మగుదివ్యరథము గొని వచ్చిన నా
ధరణీవల్లభుఁ డెక్కెను, ఖరకరుఁ డుదయాద్రి నెక్కుశక్తివడి దోఁపన్. 298

వ. ఇట్లు దివ్యరథాయాధుం డయి రామచంద్రుండు రావణున కిట్లనియె. 299

మ. చపలత్వంబున డాఁగి హేమహృగముక్ శ సంప్రీతిఁ బుత్తెంచుటో
కపలబ్రాహ్మణమూర్తివై యబల నాశకాంతారమధ్యంబునం
దపలాపించుటయో మదీయశితదిశవ్యామోఘబాణాగ్నిసం
తపనం బేగతి నోర్పురాడవు దురంతం బెంతయుక్ రావణా. 300

క. నీచేసినపాపములకు, నీచాత్మక యముఁడు వలదు శ నేఁ డిట నానా
రాచములఁ ద్రుంచివైచెద, భేదరథాచరులు గూడి శ క్రీడం జూడన్. 301

వ. అని పలికె. 302

మ. బలవింట్ గుణటంకృతంబు నిగుడక్ శబ్రహ్మాండభీమంబుగాఁ
బ్రళయోగ్రాసలసన్నిభం బగుమహాశబ్దాణంబు సంధించి రా
జులముం డగురాముఁ డేసె ఖరభాషాశ్రావణుక్ దేవతా
బలవిద్రావణు వేదారజనగ్రర్భసావణుక్ రావణున్. 303

క. దశరథనూనం డేసిన, విశిఖము హృదయంబుఁ దూఱ శ వివశదసుం డై
దశకంధరుండు గూలెను, దశవదనంబులను రక్తరథారలు దొరఁగన్. 304

బ. అంత నారావణుండు దెగుట విని.

- సీ. గొప్పలు బిగి వీడి శ కుసుమమాలికలతో, నంసభాగంబుల శ నావరింప
సేసముత్తయములు శ సెదర, గర్జిక లూడఁ, గంఠహారంబులు శ గ్రంధకొనఁగ
వదనపంకజములు శ వాడి వాతెఱి లెండఁ, గన్నీళ్లవఱద లంఘములు దడుప
సన్నపునడుములు శ జవ్వాడఁ బాలిండ్ల, ¹బరువులు నడుములఁ శ బ్రబ్బికొనఁగ
ఆ. నెత్తి మోఁదికొనుచునెఱిఁ బయ్యెదలు జాతి, నట్టునిట్టుఁ దప్పురటమగు లిడుచు
నసురసత్తులు వచ్చి శ రట భూతవేతాళ, నదనమునకు ఘోరకడపమునకు. 306
వ. ఇట్లు వచ్చి తమతమనాథులం గని శోకించి రందు మందోదరిరావణుం జూచి
యిట్లని విలపించె.

307

- ఉ. హా దనుజేంద్ర హాసురగణాంతక హా హృదయేక నిర్జరేం
ద్రాదుల గెల్చి నీవు కుసుమస్త్రవికోలల కోర్వలేక హా
న్మాదము గణ రఘు ప్రవరమాని నేటికిఁ దెచ్చి తప్పు డే
గా దని చెప్పిన్ గా విసక శ కాలవశంబునఁ బొంది తక్కుటా.

308

- ఆ. ఎండగాయవెఱచునెనుఁడు వెన్నెలగాయ, వెఱచు విధుఁడు గాలిపీఠవెఱచు
లంకమీఁద నిట్టిరలంకాపురికి మాకు, నధిప విధవభావ శ మడరె నేడు. 309
క. దురితముఁ దలఁపరు గానరు, జరుగుదు రెటుకైన సమిష్టసౌఖ్యంబులకై
పరవనితానక్తులకును బరధనరక్తులకు నిహముఁ శ బరముంగలదే.

310

- వ. అని విలపింప నంత విభీషణుండు రామచంద్రునిపంపు వడసి రావణునకు దహ
నాదిక్రియలు గావించె నంత రాఘవేంద్రుండు సశోకవచంబున కేఁగి శింశుపా
తరుసమీపంబునందు.

311

- తా. డైతేయ ప్రమదాపరీత నతిభీరక గ్రంధిబంధాలక
వ్రాతక నిశ్చెసనానిలా శుకణజీవంజీవదారామభూ
జాతక శుష్కకపోలకీలితజరాబ్రాతం బ్రవూతం గృశీ
భూతం బ్రాణసమేత సీతఁ గనియెన్ శ భూమిశుఁ డాముండటన్.

312

- వ. కని రామచంద్రుండును దాపంబు నొంది భార్యవలన దోషంబు లే కుండుట
తహిముఖంబునం బ్రకటంబు నేసి దేవతలపంపున దేవిం జేకొని.

313

- ఉ. శోపితదానవుండు నృపకామముఁడు రాముఁడు రాక్షసేంద్రతా
శేషవిభూతిఁ గల్పనమృజీవివి గ మ్మని నిల్చె సర్థిసం
తోషణుఁ బాపశోషణు నశదూషణు శశ్వదరోషణు మితా
భాషణు నార్యతోషణు గృహగణభూషణు సవ్యభీషణున్.

314

- వ. ఇట్లు విభీషణసంస్థాపకుం డై రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణ సమేతుండై సుగ్రీవ
హనుమదాదులం గూడికొని పుష్పకారూఢుండై వేల్పులు గురియపువ్వల

సోనలం దడియఁచుఁ దొల్లి వచ్చిన తెరవుజాడలు సీతకు నెఱింగించుచు మరలి నందిగ్రామంబునకు వచ్చె నయ్యవసరంబున. 315

- ఆ. రామచంద్ర విభునిశరాక వీనుల విని, భరతుఁ డుత్సహించి శ పాదుకలను మోచికొనుచువచ్చి శముదముతోఁ బురజను, లెల్లఁ గొలువ నన్నకెదురువచ్చె.
- వ. వచ్చి పాదుకల ముందట నిడికొని యెడ నెడ సాష్టాంగదండప్రణామంబులు నేయుచు మెల్ల మెల్లన డాసి రామచంద్రునిపాదంబులు దననొసలం గడియించి తచ్చరణారేఖపులుఁ దుడిచి శిరంబునం బల్లికొని తనవి సనక మఱియు నప్పద కమలంబు లక్కునఁ జెక్కుననొత్తికొనుచు సంతసంపుఁగన్నీటం గడిగి సేమంబు లరయు చుండె నంత నీతాలక్షణసహితుం డై విభుండును దన కెదురు వచ్చిన బ్రాహ్మణజనంబులకు నమస్కరించి తక్కినవారలచేత మన్ననలు వొంది వారల మన్నించె నయ్యవసరంబున. 317

- చ. నృపవర పెక్కునాళ్లఁగాలె శ సీత గన కుండినయట్టిసేదము తపములు పండ నిండఱము శ భన్యుల మైతి మటంచుఁ బుట్టముల్ చపలతఁ ద్రిప్పి పువ్వులవశసంతము లాడుచుఁ బాడుచు గత త్రపు లయి యాడుచుం బ్రజలు శ దద్దముఁ బండుగు సేసి రెల్లెడన్. 318
- సీ. కవ గూడి యిరుదెనఁ శ గపిరాజ రాక్షస, రాజ నొక్కటఁ జామరములు వీవ హనుమంతుఁ డతిధవశాతవత్తముఁ బట్టఁ, బావాలు భరతుండు శ భక్తి దేవ శత్రుఘ్నుఁ డమ్ములుఁ శభాపంబుఁ గొనిరాగ, సామిత్రి భృత్యుఁడై శచనవునూప జలపాత్ర చేఁ బట్టి శ జనకజ గూడి రాఁ, గాంచనఖడ్గ మంగగదుఁడు మోవఁ
- ఆ. బసిడికేడె మర్రి శ భల్లూకపతి మోచి కొలువఁ బుష్పకంబు శ వెలయ నెక్కి గ్రహము లెల్లఁ గొలువఁ గడు నొప్పుసంపూర్ణ చంద్రుపగిది రామశచంద్రుఁ డొప్పె. 319

- వ. ఇట్లు పుష్పకాయాధుం డై కపిబలంబులు సేరి కొలువ శ్రీరాముం డయోధ్య కుం జనియె సంతకు మున్న యప్సరంబునందు. 320
- సీ. వీధులు నున్నఁ గానవించి తోయంబులు, నల్లి రంభా స్తంభశచయము నిలిసి పట్టుజీరలు సుట్టి శ బహుతోరణంబులు, గలువడంబులు మేలుకకట్టుఁ గట్టి వేదిక లలికించి శ వివిధరత్నంబుల, ముగ్గులు పలుచంద్రములుగఁ బెట్టి కలయ గోడల కామరకథ లెల్ల వ్రాయించి, ప్రాసాదముల దేవభవనములను తే. గోపురంబుల బంగారుకకుండ లెత్తి, యెల్లవాకిండ్లఁ గానిక శ తేర్పరించి జనులుగై సేసితూర్యఘోషములతోడ, నదురునడ తెంచి రారాఘక వేందుకడకు.
- క. సమదగజదానధారిల, దుముదుములై యన్న పెద్దత్రోవలతోడ

- రక్షణీయ మయ్యే నప్పురి, రమణుడు వచ్చినఁ గరంగురమణియపోలెన్. 322
- ల రామచంద్ర కిభ్యః కరాకే మార్వముఁతో, రథగజాశ్వసుభటరాజితోడ
సమరేఁ బురము చంద్రుఁ డడుదేర ఘూర్జిల్లు, జంతుభంగమిళితజలధిభంగి.
వ. ఇట్లోప్పు చున్నయప్పురింబు ప్రవేశించి రాజమార్గంబున రామచంద్రుండగు
చున్నసమయంబున. 324
- మ. ఇతఁడే రామసరేంద్రుఁ డాయబల కాయంద్రారి ఖండించె న
లతఁడే లక్ష్మణుఁ డాతఁడే కపివరుం డాపొంతవాఁడే మరు
త్పుత్రుఁ డాచెంగట నావిభీషణుఁ డటంచుంకేతులం జూపుచున్
సతు లెల్లం ఒరికించి చూచిరి పురీసాధాగ్ర భాగంబులన్. 325
- వ. ఇట్లు సమస్తజనంబులు చూచు చుంక (రామచంద్రుండు) రాజమార్గంబునం
జని చని. 326
- సీ. పటికంపుగోడలఁ డ బవడంపువాకిండ్ల, నీలంపుటరుంగుల డ నెఱయ నొప్పి
కమనీయవై దూర్యోత సంభవయముల, ముకరతోరణములగమహిత మగుచుఁ
బడగల మాణిక్యబద్ధచేలంబులఁ, జగురుఁడోరణములఁ డ జెలువు మీఱి
పుష్పదామకముఁ డభూరివాసనముల, బహుతరధూపదీపముల మెఱసి
తే. మాటువేల్పులభంగిని శమలయుచున్న, సతులుఁ బురుషులు నెప్పుడుశనందడింప
గుఱుతులిడరానిధనములకుప్పలున్న, రాజసదనంబునకు వచ్చె శరామవిభుండు.
వ. ఇట్లు వచ్చి. 328
- డి. తల్లుల కెల్ల మ్రొక్కి- తమతల్లికి వందన మాచరించి య
ల్లల బుధాళికా వినతుఁ డై చెలికాండ్రను దమ్ములం బ్రసం
పుల్లతఁ గొగిలించుకొని డ భూవరుఁ డోలి గృహారసంబు రం
జల్లఁగఁ జాల మన్ననలు డ సేసె నమాత్యులఁ బూర్వభృత్యులన్. 329
- వ. తత్సమయంబునఁ దల్లులు. 330
- చ. కొడుకులుఁ బెద్దకోడలును డ గొబ్బున మ్రొక్కి-న నెత్తి చేతులం
బుడుకుచు మోములుం దలలు డ బోరన మాద్దులు గొంచు నవ్వచుం
దొడలకు వారి రాఁ దిగిచి డ త్రోగఁగఁ జేసిరి నేత్రధారణ
వెడలినప్రాణముల్ దగఁ బ్రవిష్టము లయ్యె నటంచు నుబ్బుచున్. 331
- వ. అంత వసిష్ఠుం డగుచుదెంచి శ్రీరామచంద్రవిజటాబంధంబు విడిపించి కులవృద్ధు
లం దానును సమంత కరణంబుగ దేవేంద్రుని మంగళస్నానంబు సేయించుబృహ
స్పతిచందంబున సమద్ర నదీజలంబుల నభిషేకంబు సేయించె రఘువరుండునునీ
తానమేతుం డై జలకంబులాడి మంచిపుట్టంబులుగట్టికొని కన్యసిపువ్రాలుదుఱిమి
సుగంధంబు లలందికొని తొడవులు దొడిగికొని తనకు భరతుండు సమర్పించిన

రాజసింహాననంబునం గూర్పుండి యతని మన్నించి కౌసల్యకుఁ బ్రియంబు సేయుచు (జగత్పూజ్యంబుగ) రాజ్యంబు సేయుచుండె నప్పుడు. 332

సీ. కలఁగు పెల్లను మానె న జలధు డేసిటికిఁ, జలనంబు మానె భూవక్రమునకు
జాగరూకత మానె న జలజలౌచనునకు, దీనభావము మానె న ద్విశుఁకు
మాసియుండుట మానె న మూర్తాండవిధులకుఁ, గావిరి మానె నితక్షులకు
నుడికి పోవుట మానె న సుర్వీకుహంబు, కడఁగుట మానెఁ ద్రేతాగ్నులకును

ఆ. గడిచివే గు మానె న గరిగిరికిటినాగ, కమత ములకుఁ బ్రజలకలక మానె
రామచంద్రవిభుఁడు న రాజేంద్రరత్నంబు, ధరణిధరణిలేఖఁ న దాల్చునపుడు.

వ. మఱియును.

334

సీ. పొలఁతులవాలుఁజూపులయంద చాంచల్య, మబలనడుములయంద లేమి
కాంతాలకములంద న కౌటిల్యపంచార, మతివలనడకలయంద జడిమి
ముగుదలపరిరంభములయంద పీడన, మంగనాకుచములయంద పోరు
పడఁతులరతులంద న బంధనద్భావంబు, సతులఁ బాయుటలంద న సంజ్వరంబు

తే. ప్రియులు ప్రియరాండ్రమనముల న బెరసి తాల్చు
లంద చౌర్యంబు వల్లభు న లాత్మసతుల
నాఁగి క్రొమ్మట్లు వట్టులం న దక్రమంబు
రఘువరేణ్యుఁడు పాలించునరాధ్యమందు.

335

క. తండ్రి క్రియ రామచంద్రుఁడు, తండ్రుల మఱిసిచి ప్రజలఁ న దారక్షింపం
దండ్రుల నందఱు మఱిచిరి, తండ్రి గదా రామధరిణిదయితం డనుచున్. 336

వ. మఱియు నారామచంద్రుండు రాజరి చరితుండును నిజధర్మనిరతుండును నేక
పత్ని వ్రతుండును సర్వలోకసమ్మతుండును నగుచు ధర్మవిరోధంబు గా కుండఁ
గోరిక లనుభవించుచుఁ ద్రేతాయుగం బైనఁ గృతయుగధర్మంబుఁ గావించుచు
బాలమరణంబు (మొదలగునదిప్రంబులు ప్రజలకుఁ) గలుగ కుండ రాజ్యంబు
సేయుచుండె నయ్యెడ. 337

ఆ. సిగ్గు వడుట గల్గి న సింగారమును గల్గి, భక్తి గల్గి చాల న భయముఁ గలిగి
నయముఁ బ్రియముఁ గలిగినరనాథుచి త్రులు, సీత దవకు వశమునసేసికొనియె.

వ. అనిన విని రా జట్లనియె.

339

ఆ. భ్రాతృజనులయందు న బంధువులందును, బ్రజలయందు రాజభావ మొంది
మొట్లు మెలఁగె రాఘవేశ్వరుం డీశ్వరుఁ, గూర్చి క్రతువు లేల న గోరి చేసె. 340

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె.

341

సీ. భగవంతుఁ డగురామభద్రుండు ప్రీతితో, జేవోత్తముని సర్వజేవనుముఁ
డనుఁ దాన కూర్చి యశ్వరములు సేసెను, హోరకుఁ దూరుచు న సుత్తరంబు
సామగాయకునికి న శమనదిగ్భాగంబు, బ్రహ్మకుఁ గ్రమమునఁ న బడమ రెల్ల

నధ్వయ్యనకు కేవల మాచార్యునకు నిచ్చి, సామ్యులబంచి భూకసురల కొసరి
తే. తనదు రెండుపుట్టంబులదనకు నయన, మెలతమంగళనూ త్రంబుమినుకుండక్క
విసతుండై యుండెనారానుభవితరణంబు, పాండవోత్తమ యేమనిగపలుకవచ్చు.

వ. అంత నారామచంద్రునిచానశీలత్వంబునకు మెచ్చి విప్రవరులు దమతమభూ
ములు మరల నిచ్చి యిట్లనిరి. 343

ఆ. ధరణి వలదు మాకుం యెవ్వరు కేల నీ, పఖలలోకగురుండ యైనవారివి
మామనంబులందు యెలయుచీకటిక బాపు, భవదుదారదులయెబ్బార్థివేంద్ర.

వ. అని పలికి బ్రహ్మణ్యదేవుం డైనరామచంద్రుని వినయోక్తులం బూజించి
మునులు సని రిట్లు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబునీసి రాఘవేంద్రుం డొక్కదినంబున.

నీ. వసుధవై బుట్టికుశవార్త లాకర్ణిండు, కొఱకు నైన రాముండు యెగూఢవృత్తి
నడురేయి దిరుగుచో యెగరజనులలో, నొక్కడు దనసతి యొప్పుకున్న
నొరునింటఁ గాపురం బున్న చంచలురాలి, బాయంగలేక చేరవట్ట నేమి
తా వెట్టి యగురామధరణీశ్వరుండనే, బేల పొమ్మనుమాట యెట్లు వలుక

ఆ. నాలకింది జోటియు యెమాట చారుల, వలన జగములోనఁ యెగలఁ దెలిసి
నీత నిద్ర బోవఁ యెప్పక వాల్మీకి, పల్లకాల బెట్ట యెబ్బచె రాత్రి. 346

వ. అంత నీతయు గర్భిణి గావునఁ గుశలవు లసియెసికొడుకులం గనియె వారికి
వాల్మీకి జాతరర్థంబు నొనరించె లక్ష్మణునకు సంగదుండును జంద్రకేతుండును
భరతునకుఁ దక్షిండును బుష్కలుండును శత్రుఘ్నునకు సుబాహుండును
శుకసేనుండును సంభవించి రియ్యెక. 347

క. బంధురబలుఁ డగుభరతుండు, గంధర్వచయంబుఁ దుంచి యెకనకాదుల స
ద్భంధునకు నన్న కిచ్చెను, బంధువులును మాతృజనులుం యెజలుక మెచ్చన్.

ఆ. మధువనంబులోన యెమధువందనుం డగు, లవణుఁ జంపి భుజబరలంబు మెఱసి
మధువురంబు నేసె యెమధుభాషి శత్రుఘ్నుఁ, డన్న రామచంద్రుం యెఁడ ననంగ.

వ. అంతం గొంతకాలంబునకు రామచంద్రుకొమారు లయినకుశలవు లిద్దఱును
వాల్మీకివలన వేదాదివిద్యుయందు నేర్పులై పెక్కునభల సతానంబుగా
రామకథాశ్లోకంబులు వాడుచు నొక్కనాడు రాఘవేంద్రయజ్ఞ శాలకుం జని.

మత్తకోకిలము. వట్టిమాఁకులు పల్లవింప నగవారి యెమధుధార దా

నెట్ట బుడిచి వారివాటకు యెన్వరాధిపుండ్ర బ్రజల్

బిట్ట సంతస మంది రియ్యెడఁ యెట్టి గన్నుల బొప్పముల్

జొట్ట నొడల లూచి వారలభ్రోడముక్కున పుట్టఁగాన్.

351

వ. అంత నారామచంద్రుడు కుమారుల కిట్లనియె.

352

- ఆ. చిన్నియన్నలార శ్రీతాంశుమఖులార, శ్రీనిదళవికాళనయనలార
మధురభాషులార శ్రీ మహిమీంద నెవ్వరు, జల్లి జండ్రి మీకురధన్యులార. 353
- వ. అనిన వార తేము వాల్మీకి¹పాశ్చులము రాఘవేశ్వరుని యాగంబు సూడవచ్చితి
మనవుకు మెల్లన నగి యెల్లిపొద్దు² మీతండ్రి నెఱింగెద రుండుం డని యొక్క
నివాసంబునకు సత్కరంచిపనిచే మఱునాడు నీతం దోడ్కొని కుశలవుల ముం
దట నిడుకొని వాల్మీకి వచ్చి రఘుపుంగవునిం గని (యనేక ప్రకారంబుల విను
తించి) యిట్లనియె. 354
- ఆ. నీత³మ ద్దరాలు శ్రీ చిత్తవాక్కర్మంబు, లండు సత్యమూర్తియమలచరిత
పుణ్యసాధ్యి విడువఁబోలదు చేకొను, రవికులాభిచంద్ర శ్రీ రామచంద్ర. 355
- వ. అని (వాల్మీకి) పలుక రామచంద్రుండు పుత్రార్థియై విచారింపఁ గుశలవులను
వాల్మీకికి నొప్పగించి రామచంద్ర చరణధ్యానంబు సేయుచు నిరాశ యై నీత
భూవివరంబు సాచ్చె నయ్యెడ. 356
- మ. మదితా యేటికి గ్రుంకి తీవు మదిలో శ్రీ మోహంబు చింతింపవే
వదనాంభోజము సూపవే మృదువు నీరవాక్యంబు వినింపవే
తుది సేయం దగ దంచు నీశ్వరుండు నై శ్రదుఃఖించె భూపాలుఁడా
పద గాదే ప్రియరాలిఁ బాసిఁతటికే శ్రభావింప నెవ్వారికిన్. 357
- వ. అని వగచి రామచంద్రుండు బ్రహ్మచర్యంబు ధరియించి పదుమూడువేలయేం
డైడ తెగ కుండ నగ్నిహోత్రంబులు నెల్లించి తా నీశ్వరుండు గావునఁ దన
మొదలినెలవునకుం జనియె నివ్వధంబున. 358
- ఆ. ఆదిదేవుఁ డైనయారామచంద్రుని, కబ్బి గట్టు పెంత శ్రీ యసురకోటిఁ
జంపు పెంత కపులసాహాయ్య మది యెంత, సురలకోటకుఁ గ్రీడనూపెఁగాక. 359
- చ. వశుడుగ మ్రొక్కెదన్ లవణవార్ధివిజృంభణ తానివర్తికి
దశదిగ ధీశమాళిమణిదర్పణమండితేదివ్యకీర్తికి
దశశతభానుమూర్తికి సురధారుచిభాషికి సాధుహాషికిన్
దశరథరాజుపట్టికిని శ్రీ దైత్యపరింబారిగొన్న జెట్టికిన్. 360
- ఉ. నెల్లనివాడు పద్యనయనంబులవాడు మహాశుగంబులున్
నెల్లును చాల్పువాడుఁ గడు శ్రీ వి ప్పుగువక్షమువాడు మేలుపైఁ
జల్లెడువాడు నిక్కినభుజంబులవాడు యశంబు దిక్కులం
జల్లెడువాడు నైనరఘున త్రముఁ డిచ్చుతి మా కభీష్టముల్. 361
- ఆ. రామచంద్రతోడ శ్రీ రాకలఁ బోకలఁ, గదిసి తిరుగువారు శ్రీ గన్నవారు
నంటికోన్నవాలు శ్రీ నాకోసల ప్రజ, లరిగి రాదియోగు శ్రీ లరుగుగతికి. 362

- క. హంతనములు నడతులకుఁ, బొంతనములు ఘనము లైనపుణ్యముల కిదా
 పింతనపుణ్యముహాఘని, పుంతనములు రామనామకృతమింతనముల్. 363
- వ. ఆరామచంద్రునకుఁ గుశుండును గుశునకు నతిథియు నతిథికి నపహుండును నిష
 ధునకుఁ సభుండును సభునికిఁ బుష్కరికండును బుండరికండును తేజధన్యుండును
 తేజధన్యులకుఁ దేవానీకుండును దేవానీకునకు నహీనుండును నహీనునకుఁ బా
 రియాత్రుండును బారి పాత్రునకు బలుండును బలునకుఁ జలుండును జలునకు
 సర్కసంభవుఁ డకపజ్రనాభుండును వజ్రనాభునకు శంఖబుండును శంఖబులకు
 విధృతియు విధృతికి హిరణ్యనాభుండును జనియించి రతండు జెమినిశిష్యుం డైన
 యాజ్ఞనల్కృతునితలన నభ్యాత్మ యోగంబు నేర్చి హృదయకలాపంబులంబాసి
 యోగచక్రం డయ్యె నాహిరణ్యనాభునకుఁ బుష్పండును పుష్పనకు ధ్రువసంధి
 యు ధ్రువసంధికి సుదర్శనండును సుదర్శననకు నక్షివర్ణుండును నక్షివర్ణునకు
 శిష్యుండును శిష్యునకు మరు నమరాజశ్రేష్ఠుండును బుట్టి రాజయోగి సిద్ధుం
 డయి కలాపగ్రామంబున నక్షవాడు కలియఁగాలంబున నప్తం బయ్యెనుసూర్య
 వంశంబుఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టింపఁ గలవాఁ డామరువునకుఁ బ్రశుశుకుండును నాప్ర
 శుశుకనకు సంధియు నతినికి సమర్థుండును నాయమర్థునికి మహస్వంతుం
 డును నామహస్వంతునకు విశ్వసాహ్యుండును నావిశ్వసాహ్యునకు బృహద్భ
 లుండును జనియించి రాబృహద్భలుఁలు భారతయుద్ధంబున (మితం డ్రీ యగు
 నభిమన్యునిచేత) హతుండయ్యె వినుము. 364

— ఓ భవిష్యరాశిహాసము ఓ —

- తే. పరఁగ నిత్యైకుండును బృహద్రబ్ధులుండు మొవలు
 దుదయఁ గాఁ గలరాజులఁ శ దోడుతోడ
 నెఱుంగఁ జెప్పితి నీవారి శ నింకమీఁదఁ
 బుట్టఁ గలవారిఁ జెప్పెద శ భూవరేంద్ర. 365
- వ. ఆబృహద్భలునకు బృహద్రబ్ధుండును బృహద్రబ్ధునకు సురుక్షకుండును నాత
 నికి వత్సప్రీతుండును వత్సప్రీతునకుఁ బ్రతివ్యోముండును ప్రతివ్యోమునకు
 భానుండును భానునకు సహజేవుండును సహజేవునకు బృహదశ్వండును బృ
 హదశ్వనకు భానుమంతుండును భానుమంతునకుఁ బ్రతీకాశ్వండును ప్రతీకా
 శ్వనకు సుప్రతీకండును సుప్రతీకునకు మేరుదేవుండును మేరుదేవునకు సుతక్ష
 త్రుండును సుతక్షిత్తునకు ఋక్షకుండును ఋక్షకునకు సంతరితుండును సంత
 రితునకు సుతేపుండును సుతేపునకు సమిత్రజిత్తును సతనికి బృహద్వాజయు సత
 నికి బర్హియు బర్హికి ధనంజయుండును ధనంజయునకు రణంజయుండును సతనికి
 స్పంజయుండును స్పంజయునకు శాక్యుండును శాక్యునకు శుద్ధాదుండును శుద్ధా
 దునకు లాంగులుండును లాంగులనకుఁ బ్రసేనజిత్తును సతనికి క్షుద్రకుండునుక్షుద్ర

కునకు ఋణకుండును ఋణకునకు సురథుండును సురథునకు సుమిత్రుండును
బుద్ధుడును సుమిత్రునియనంతరకాలంబున సూర్యువంశంబు వంటి హంగదువీరలు
బృహదృథులునినుండి క్రమంబునం బుట్టగలవాడ అని చెప్పి పుకుం డి ట్లనియె.

సీ. ధన్వంతరీ ధాన్యమృత్యుకృతనయఁ డౌనిమి యాశ, చూడరింపఁగఁ గోపి శ్రయాపసిష్ఠు
నాన్వీజ్యమునకు దాశసర్థింపఁ గని యాతఁ, డింద్రునిమఖము సేయుంప నియత్రీ
కొనినాఁడ మఱి వత్తుఁ శ గొడవ సేసెన వచ్చి, సంసార మొత్తయుఁడంచలంబు
కాలయాపన మేల శ క్రతువు సేసెన నని, యశ్వముత్విష్కల శ నతఁడుగూర్చి

తే. సేను నింద్రునిమఖ మంతఁ శజెల్లఁజేసి, గురుఁడు ననుడొవి శిష్యువై శోపమెత్తి
యోరి నావచ్చునంబాఁక్షనుండుననుచు, నతనిదేహంబు పడుఁగాత్రమనిశపించె.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు శపించిన నిమియును వసిష్ఠునిదేహంబు పడుఁ గాక యని
మరల శపి యింప నవ్వసిష్ఠుండు రుత్రావసుఁబులవలఁగఁడవట నూర్వశికి జన్మించె
గురుశాపంబున బ్రహ్మజ్ఞాని యై నిమి విగతదేహుం డైన నతనిదేహంబు మునీ
శ్వరులు గంధ¹వస్త్రపులం బొదివి (దాచి) బోరఁకొన్నవత్త్ర యాగంబు సెల్లిం
చిరి యాగంబుకడపట దేవగణంబులు మెచ్చి వచ్చిన వారలకు నిమిదేహంబు
సూపి బ్రదుకం జేయుం డనవుడు వారలు నిమిప్రాణంబు వచ్చుం గాక యని
పలికిన నిమి దనదేహంబు సార నొల్లక యి ట్లనియె. 368

మ. అతిమోహకులితంబు సాంద్రమమతాహంకారమూలంబు సం
తతనానాసుఖదుఃఖవీశిత మునశ్రత్యం బిట్టిదేహంబుసం
కృతి నా కేటికి మీసజీవనముధంధిగై భీతి బాహుశ్య మం
చితరుల్ పెద్దలు దీనిఁ జేకొనరు సకలైశ్వర హరిం గొల్చుచున్. 369

వ. అని పలికిన నిమిమాటలు క్రమ్మఱింప నేరక శరీరులు గన్నులు దెఱచినప్పుడును
మూసినప్పుడును నిమి గాన వచ్చుం గాక యని పల్కి దేవతలు చని రంత.

ఆ. పెద్దలైనమునలు శ పృథివీస్థలికి రాజు, లేమిఁ జూచి నిమిశ్రభరంబు
దరువ నొకఁడు వుట్టెఁడనయొండు వానిని, జనకుఁ డనుచుఁ బలికెఁజగములెల్ల.

వ. మఱియు నతండు విగతదేహుండు గావున వై దేహుం డనియు మధుకూతుండు
గావున విధియిం డనియు ననం బరఁగె నమ్మిథిలుచేత నిర్మితం బునునదిమిథిలా
నగరంబు నాఁ బరఁగె నాడనకునకు నుదావసుండును నుదావసునకు నందివర్ధనుం
డును నందివర్ధనునకు సుకేతుండును సుకేతునకు దేవరాతుండును దేవరాతు
నకు బృహద్రథుండును బుట్టి రాతనికి మహావిద్యుండును నతనికి సుధృతియు
నతనికి ధృవ్వ కేతుండును నతనికి హర్యశ్వుండును నతనికి మరువును నతనికిఁ బ్రతిం
ధకుండును నతనికిఁ గృతరముండును నతనికి దేవమీఘుండును నతనికి విఘ్నతుం
డును నతనికి మహాధృతియు నతనికిఁ గీ ర్తిరాతుండును నతనికి మహారోముండును

నతనికి స్వర రోముండును నతనికి హస్తరోముండును నతనికి సీరధ్వజుండును బుట్టిరి. 372

ఆ. అతడు మఖము సేయ శ నవని యన్నింపంగ, లాంగలంబుకొనను శ లక్షణాంగి
సీత జాత యయ్యె శ సీరధ్వజుం డని, దానఁ జెప్పఁబడియె శ ధన్యుఁ డతఁడు. 373

వ. ఆసీరధ్వజునకుఁ గుశధ్వజుండును గుశధ్వజునకు ధర్మధ్వజుండును ధర్మధ్వజునకుఁ
గృతధ్వజ మితధ్వజు లనువార్దదాఁ బుట్టి రందుఁ గృతధ్వజునకుఁ గేళిధ్వజుం
డుడయించె నతండు తన్నుఁ బాఁ నెఱింగెడివిద్యుదును నేర్పరి యయ్యె మిత
ధ్వజునకు ఖండికుండు డనువాఁడు జన్మించి తండ్రివలన నెఱుకగలవాఁ డై కర్మ
తంత్రంబు నేర్చి కేళిధ్వజునివలన భీతుం డై యేగి ఖండిఘ్ననకుం భానుమం
తుండును భానుమంతునకు శతద్యుమ్నుండును శతద్యుమ్నునికి శుచియు శుచికి
సనద్వాజుండు సనద్వాజునకు నూర్ధ్వకేతుండును నూర్ధ్వకేతునకు నజుండును
నజునకుఁ గురుజిత్తును గురుజిత్తునకు నరిష్టనేమియు నరిష్టనేమికి శ్రుతాయువును
శ్రుతాయువునకుఁ బార్శ్వకుండును పార్శ్వకునకుఁ జిత్రరథుండును జిత్రరథున
కు డ్యేమాపియు డ్యేమాపికి హేమరథుండును హేమరథునకు సత్యరథుండును
సత్యరథునకు నుపగురుండును నుపగురునకు నగ్ని దేవు ప్రసాదంబును నుపగుర్వు
డును నుపగుర్వునకు సావనుండును సావనునకు సువర్చిపండును గల్గి రతండా
సుభూషణుం డని వినంబడు నాసుభూషణునకు జయుండును జయునకు విజయుం
డును విజయునకు ధృతుండును ధృతునకు ననఘుండును ననఘునకు వీరిహవ్యుం
డును వీరిహవ్యునకు ధృతియు ధృతికి బహుళాశ్వండును బహుళాశ్వనకుఁ
గృతియుఁ గృతికి మహావశియును జన్మించిరి వీలు మైథిలు లనురాజు లని
చెప్పంబడుదురు యోగీశ్వరప్రసాదంబున గృహస్థులై యుండియు బుధనిర్ముక్తు
లై యాత్మజ్ఞానంబుగలిగి నిరంతర బ్రహ్మనుసంధానంబు సేయుచు నందుదురని
పలికి శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 374

—|| చంద్రవంశ్యులగురాజులయితిహాసము. ||—

ఆ. చంద్ర గౌరవైశ్రవం ప్రవంశమునందుఁ, చంద్రకీర్తితోడ శ జనితులై న
యట్టిపుణ్యమతుల శ నైళాదిరాజుల, నింకవినుముమానశమే ద్ర చంద్ర. 375

సీ. ఒక మొులిలతో శ నుండుజగన్నాథు, బొడ్డుఁదమ్మిని బ్రహ్మశ్రుత్వ మొదల
నతనికి గుణముల శ నతనిఁ బోలినదక్షుఁ, డగునత్రి సంజాతుఁడయ్యె నత్రి
కడగంటిచూడ్కుల శ గలువలసంగడి, డుదయించి విపుల శ కోవధులకు
నమరఁ దారాతరి శ కజసిపంపున నాథుఁ, డై యుండి రాజనూయంబు చేసి
తే. మూఁడులోకములకుగల్గి శ మోక్షకమునఁ
జని బృహస్పతి పెండ్లాము శ జారుమూర్తి

1. సంబుగర్భములకు † నవజాని.

హార నిలు సొచ్చి కొనిపోయి ధ తన్ను గురుడు

వేడునంవాక నమ్ముతి ధ వి ఐదం డయ్యె.

376

వ. అంత వేల్పులతో ఓక్కసులకుఁ గయ్యుం బయ్యె బృహస్పతితోఁడివైరంబునం జేసి రాక్షసులుం దామఱు శుశ్రూషు చంద్రుని జేపట్టి సురాచార్యుని బోదోలిన వారుండు భూతగణములను డై తినగురుపుత్రుం డైబృహస్పతిం జేపట్టె దేవేంద్రుడు సుర గణములుం దామఱు బృహస్పతికే నడ్డెంబు వచ్చె నయ్యవసరంబున బృహస్పతిభార్యఁడమి త్తంబున రణంబున సురాసురవివాళం బయ్యె నాలోన బృహస్పతి తండ్రి మఱువనంఁగనుండు సెప్పిన విని బ్రహ్మదేవుండు వచ్చి చంద్రుం డట్టి గర్భిణయై తారను మరల సప్పించినం జూచి బృహస్పతి దాని కిట్లనియె,

377

ఉ. సిగ్గొకయింత లేక వెలఁచేక్షియకెవడి ధర్మకీర్తులకొ

బొగులు నేసి జారు కళింక ధ బొంది కటాకిడు పేల నేసికొం

టెగు దలంపఁగా వలదె ధ యిప్పుడు గర్భము దించుకొమ్మి నొ

మగ్గఁగ జేసెదం జెనఁటి ధ మూవతుల సను జూచి మెత్తురే.

378

వ. అని గోపించు చుండ నాచెలవకుం బసిండిచాయమెరు గలకుఱుండు పుట్టె వానిం జూచి మోహంబు నేసి బృహస్పతి దనకొడు కనయునుం బంద్రుండు దనకన్నవాఁ డనియును జగడించి రంబును.

379

ఆ. వారివాడు నూది ధ వారింపఁగా వచ్చి, యేర్పరింప లేక ధ యెల్లమునులు నమరవరుల నడుగ ధనావేడుకలకై, యెఱుఁగుం గాని యితరు ధ తెఱుఁగ రనిరి.

వ. ఆపలుకులు విని సిగ్గుపడి యున్నతారం జూచి చిన్నికొడు కిట్లనియె.

381

క. ఇలువరున చెడఁగ బంధులు, దల వంపఁగ మగఁడు రోయ ధ దల్లి కట్టా

వెలి నేల నన్నుఁ గంటివి, కలిగించినవాడు శీతఃకరుఁడో. గురుఁడో.

382

వ. అని పలుకు చున్నకొడుకునకు మఱుమాట లాడ నేక యూరక యున్నతార నేకాంతంబునకుం జేరి (మంతనంబున) బ్రహ్మయిల్లనియె.

383

మ. చెలువానీయెలసిగ్గు వాసి గురుఁడో ధ శీతాంశుఁడో యెవ్వఁడో

లలితాకారుఁ గుమారుఁ గన్నయతఁ డేలా దాంప నీపాలు నీ

తలనే పుట్టెనె వెచ్చ సూర్యకుము కాంతలో గాముకల్ గారె మా

టల నిం దేమియుఁ బోవ దొండొరులలోడం జెప్ప వినింపవే.

384

వ. అని పలికిన బ్రహ్మకు నమరు మాటాడ వెఱచి మంతనంబున నయ్యితి చంద్రునికిం గన్న దాన ననపుడు నాబాలకునకు బుధుం డని నేను వెట్టి చంద్రుఁడిచ్చి బ్రహ్మ సనియె వంత.

385

ఆ. బుద్ధిమంతుఁ డయిరబుధుఁడు పుత్రుం డైన, మేనువెంది రాజ ధ మిన్ను ముట్టె

బుద్ధి గలనుతుండు శ్రీ పుట్టించోఁ దండ్రీ, మిన్న మట్ట కేల శ్రమిన్నకుండు 386
 వ ఆబుధుఁకుఁ దొల్లి చెప్పి యింకఁ గ్కొనఁ నఁ బుహూవురాడు పుట్ట నాపురూర
 వ్ర(కుం గల) శౌర్యపూఁర్యగాఁ భీష్మదీక్షణ బులు నారదుఁ వలన నింద్ర సభ
 లొన నూర్వశి పని మిత్రావయితాశాపఁబున మనవ్యస్త్రీహాపంబు దాల్చి
 భూలోకంబునకు వచ్చి యుష్పరూపుములదట నిలువంబడి. 387

తరలము. సరసిహతు మృగేంద్ర మధు విశాలఁడు చుహాభుజాన్
 సురుచిరాసన చంద్రమండలశోభితాన్ సుఃమాయనా
 పురుషవర్ణః బుహూవుం గని శ్రీ పుష్పటంపఱజోదుచే
 దొరఁగుక్రొవ్వీతూపులన్ మది శ్రీ దొందడించిన భ్రాంతితోన్. 388

వ. ఊర్వశి నిలుచున్నంత. 389

ఉ. భావజాదీమమో మొగులుఁ శ్రీ బాసి వెలుంగుమెటుంగొ మోహిసి
 దేవతయో శిభోమయ్య శ్రీ దీక్షరగ్రహణంబు లేనిదో
 జీవన మేటి కంఠ ముర్రదే జిహ్వాఁడిదనుక్రజిమ్ములం
 దా వడఁకెం బుహూవుండు శ్రీ దామరవాకుజలంబు కైవడిన్. 390

వ. ఇట్లారాచపట్టి చెఱకువింటివానిదాడికి నోటువడి యెట్టకేలకు నిలుకడఁ దెచ్చి
 కొని సైరణ నచ్చెలువ కిట్లనియె. 391

ఉ. ఎక్కడనుండి రాక మనఃకిద్దఱకుం దగు నీకుదక్కితిన్
 మ్రుక్కడివచ్చెనే యలరుఁముల్కులవాడడిదంబుఁ ద్రిప్పెనే
 దిక్కు నెటుంగ నోయబల శ్రీ దేహముఁ దేహము గేలుఁ గేల నీ
 చెక్కునఁ జెక్కు మోపి తగుఁచెయ్యులనన్ను విపచ్చుఁ గావవే. 392

వ. అనినంబ్రోడచేడియ యిట్లనియె. 393

మ. ఇవే నాకూర్పుతిగల్గు రెండు దగ నీ శ్రీ వెల్లప్పుడుం గాచె దే
 ని వివస్తుండవు గాక నాయెడ సదా శ్రీ నీవును దేనిన్ విశే
 వవిలాసాధిక నికు నాఘృతము భక్ష్యం బయ్యెనేనిన్ మనో
 జఃనోదంబుల నిన్నుఁ దెల్పునగునే శ్రీ చంద్రాన్వయ గ్రామణీ. 394

వ. అని పలికిన వేల్పులవెలయూలి ప్రతిసమాబల కియ్యకొని తనమనంబున. 395

క. మంచి దఁట రూపునన్ రతి, నంచిత యఁట దేవగణిక శ్రీ యఁట మరుచేతన్
 సంచలితచిత్ర యెకా, మించిన దఁట యంతకంటె శ్రీ మేలుం గలదే. 396

కు. అని నిశ్చయించుకొని. 397

ల. రాజ రాజముఖని శ్రీ రతిఁ దేర్చె బంగారు, మేడలందుఁ దరులనీడలందు
 దోలందు రత్న శ్రీ శాలలందును దమ్మి, కొలఁకులందుగిరుల శ్రీ కెలఁకులందు. 398

వ. అంత నయ్యుద్ధముం దగులంబు నెలకొని. 399

- క. ఒకదిక్క కాని చనబో, కొకచోటఁ కాని నీలిది యుండరు దమలో
నొకటియ కాని తలంపరు, నొకనిమిషముఁ బాయలేరు యనువిషయ విభిన్నున్.
- క. దయ్య మెఱుంగుక వారల, నెయ్యంబులు మక్కువలును యనిజమగితనములో
వియ్యములును నెడనందిని, బిచ్చ్యకొం గడ్డమైనఁ బ్రాణము పెడలున్. 401
- వ. ఇట్లూర్వశియుం బురూరపుండు నొండొరుల వలనమక్కువలు చెక్కులొత్తం
బగళ్లు లేలు నెల్లెడల విహరింప నొక్కనాడు దేవలోకంబున దేవేంద్రుండు
గొలు వుండి తనకొలుపున నూర్వశి లేకుండుటం జూచి. 402
- క. ఇన్నిదినంబులవలె నా, యన్నసభామధ్యవేది యూర్వశి లేమి
విన్నదనంబున నున్నది, వన్నె దఱిగి యున్న పసికీరవడుపుననుచున్. 403
- వ. ఇంద్రుండు గంధర్వలం బనిచి పారు నడురేయి సని చీకటి నూర్వశి పెంచు
చున్నయేడికలం బట్టిన నవి రెండును మొఱ వెట్టిన వానిమొఱ విని రతిభిన్నం
డై మేను మఱచి కూరుకు చున్నపురూరపుకొంగిట నుండి యూర్వశి
యట్లనియె. 404
- మ. అదె నాబిడ్డలఁ బట్టి దొంగలు మహాహంకారు లై కొంచు ను
నృదు లై పోయెద రడ్డపాటునకు సామర్థ్యంబునక హీనుఁ డై
కదలం డీమగపంద కూరుకుగతిం యగ్నూసి గు ర్వెల్లెడిం
బ్రదులం జాలఁడు నాడుకొంగిలియు సంభ్రాంత్యుడై చెల్లరే. 405
- క. పగతురు దొంగలు నేపఁగ, మగఁటిమి వాటింప లేక యగతన మెడలక
మగువలకొంగిట నడఁగెడు, మగవాడగుకంటె మగఁడు యమగు వగు టొప్పున్.
- అ. అథముఁ డై నవాని య కాలుకంటె న, త్యధికునింట దాని యగుట మేలు
హీనుఁ బొంది యోని య హింసింపఁగా నేల, యవతిజనుల కూరకకుంట లెస్స.
- క. ఏటిది నీరాచటికం, బోటుది మొఱవెట్టఁ బశువు యలాతురపడ నో
యాట దని లేచి దొంగల, గీటువు వెడలంగ శవముక్రియ నుండె డిదే. 408
- క. వినియు వినవు రణభీరువు, మనజాధము నికురపోతు యమమని నకటా
నినుఁజక్రవ ర్తి జేసిన, వనజాసనుకంటె పెట్టివాడనును గలఁడే. 409
- వ. అని పెక్కుభంగుల నయ్యుంతి పరుసనిపలుకు లనుకఱకువాలములు సెవులఁ
జోనుప నారాజశేఖరుం డంకుశంబుపోట్ల నడరుదుదగజంబుచందంబునఁ జీర
మఱచి దిగంబరుడై లేచి వాలు కేల సంకించి యానడురేయి దొంగల నఱకి
వైచి మేవంబుల విడిపించుకొని తిరిగి వచ్చునెడి. 410

1. 'నిజగతితనములో', అనియే వ్రా. ప్ర. 2. 'దియ్యము లొనెడ నుండరి'పయ్యెద', వ్రా. ప్ర. 3. పగతురు దొంగల లేపఁగ...మగతన చెల్లన్...కొంగిటఁ జూపెడ మగవాడు. 4. ఏటికి నీరాచటికము, బోటులు మొఱవెట్టఁ బశువు బోరన నఱవన్ - నో, యేటి దని లేచి దొంగల-
కోటల నీర్పడిదొంగల - గీటుడఁపపు పెడలి శవముక్రియ నుండె డిదే.

- ఆ. చీర లేనిమగనిఁ శ జెలువ దా నీక్షించి, కన్న మొఱంగి పోవఁ శ గాన కఠఁడు
కట్టివాఁ ధంగి శ వివశుఁ డై పడి లేచి, పొరలి తెరలి స్రుక్కి శ పొక్కి పడియె.
- వ. మఱియుఁ బరూరపుండు మదనాతులంఁడై వెదకుచు సదస్వతీనదీతీరంబునంజెలి
కత్తెతోఁ గూడియున్న యూర్వశిం గని వికసితమఖ(కమలుం)డై యిట్లనియె.
- మ. తనమధ్యా యట యేల వచ్చి తకటాధర్మంబెక్కంటె మఱ
మనలో నుండు నాడికొన్నపలుకల్ శ మర్యాదలుం దప్పెనే
నిను నేఁ బాసింయంతనుండి తననెక్ శ నేలం బడం బాతెడిం
దిను లగ్నభాదులు దీని మన్న గరుణాదృష్టిక విలొకింపవే. 413
- వ. అనిన సూర్యశి యిట్లనియె. 414
- క. మగువలకు నింత లొంగెడు, మగవాడవె నీవు శశువుమాడ్కిక వగవం
దగవే మానుషశశువును, మృగములు గని రోయఁ గాక శ మే లని తినునే.
- వ. అదియునుం గాక. 416
- మ. తలఁపుల్ చిచ్చులు మాట లజ్జలసుధాధారల్ విభుం డైనవు
వ్విలుతుఁ మెచ్చర యన్యుల వలెతు రేకవిశ్వాసమఁ లేదు క్రూ
రలుతోడం బడినైనఁ జంపుదు రధర్మల్ కర్షయల్ చంచలల్
వెలయాం డ్రక్కడ వారివేదబము లాశవేదాంతసూక్తంబులే. 417
- ఉ. ఇంకొకయేడు వోయిన నశరేశ్వర యాతలిరేయి నీవు నా
లంకకు వచ్చె దాత్మజుల శ యీనావంతులఁ గాంచె జేమియుం
గొంకక పొమ్మ నావుడును శ గొమ్మను గప్పిణిఁ గాఁ దలంచుచుఁ
శంక యొకింత లేక నృపనత్రముఁ డల్లన పోయె వీటికిన్. 418
- వ. ఇట్లు మరలి చని తనపురంబున నొక్కయేఁ డుండివిదప సూర్యశికడ కేగి
యొకరేయి పురారపుం డయ్యంతికడ నున్న నావెలందియు గంధర్వవరులు
వేడికొనుము న న్నిచ్చెద రనవుడు నతండు గంధర్వవరులం బ్రార్థించిన వార
లతండు వొగడుటకు మెచ్చి యగ్నిస్థాలి నిచ్చిన నయ్యగ్నిస్థాలి సూర్యశింగా
దలంచుచు వానితో నడవిం దిరుగుచుండి యొక్కనాఁ డది యూర్వశి గాడగ్ని
స్థాలి యని యెఱింగి వసంబున దిగవిడిచియింటికి జనుడెంచి నిత్యంబు రాత్రి
దాసన చింతించు చుండఁ ద్రేతాయుగంబు సొచ్చిన నారాజుచిత్తంబున గర్మబో
ధంబు లయి వేదంబులు మూడమార్గంబుం దోచిన నాభూవరుండు స్థాలి
కడకుం బడి యందు శమీగర్భజాతం బైనయశ్వత్థంబుం (జూచియాయశ్వత్థంబు)
చేత నరణులు రెండు గావించి మందటియరణి దాసను వెనుకటియరణి
యూర్వశియను రెంటినడమ నున్నకాష్ఠంబు పుత్తుండు నని మతంబు
సెప్పుచుం ద్రచ్చుచుండ జాతవేదం డనునగ్ని సంభవించి విహితారాధన

సంస్కారంబునంజేసి యాహవనీయాదిరూపంబుల మూట నెగడి పురూరవుని పుత్రుం డని కల్పింపబడియె నాయగ్ని పురూరపువీఁబుణ్ణలోకంబునకుఁబనుపం గారణం బగుటంజేసి.

419

క. ఆ యగ్నిచేఁ బురూరపుఁ, డాయజ్ఞేశ్వరు ననంతం శహరి వేదమయుఁ శ్రీయుతుఁ గూర్చియజించెను, నాయుతుఁ డూర్వశిఁ గనంగ శ నరగెడుకొఱకై .

ఉ. ఒక్కఁడ వహి వేల్పు పురుషోత్తము, డొక్కఁడ సర్వవాఙ్మయం బొక్కఁడ వేద మాప్రణవ శ మొక్కఁడ వర్ణము దొల్లి త్రేతనుం డెక్కటి మాన్చి మూఁడుగను శ నేర్పఱచెం దనబుద్ధిపెంపుచేఁ జక్కఁగ నాపురూరపుఁ డశశక్తులకుఁ సులభంబు లట్లు గన్.

421

వ. ఇట్లు వేదవిభాగంబు గల్పించి యాగంబు నేసి పురూరపుండుూర్వశి యున్నగంధ ర్వలోకంబునకుం జనియె నతనికి సూర్వశిగర్భంబున నాయువు శ్రుతాయువు సత్యాయువు రయుండు జయుండు విజయుం డన నార్దురు పుత్రులు గలిగి రందు శ్రుతాయువునకు వసుమంతుండును సత్యాయువునకు శ్రుతంజయుండును రయు నకు శ్రుతుండు నేకుం డన నిరువురును జయునకు నమితుండును విజయునకు భీముండును జనించి రాభీమునకుఁ గాంచనుండు కాంచనునకు హోత్రకుండు హోత్రక్షునకు గంగాప్రవాహంబు పుక్కిటం బట్టివజహ్నుండు జహ్నునకుఁ బూరుండు పూరునకు బాలకుండు బాలకునకు నజకుం డజకునకుఁ గుశుండు కుశునకుఁ గుశాంబుండు ధూర్తయుండు వసువు కుశనాథుం డన నలువురును సంభవించి రందుఁ గుశాంబునకు గాధి యనువాఁడు గలిగె నాగాధి రాజ్యంబు నేయు చుండ.

422

సీ. సత్యవతిని గాధిభాతను గన్వయ, విప్రుఁడు ఋచికుండు శ వేడికొనిన గాధియు సుత కీడు శ గాఁడని తెల్లని, నవకంపుమేనులు శ నల్లచెవులు గలగుట్టయులు వేయి శ కన్యకు నుంకువ, యిచ్చినఁ గూతు నే శ నిత్తు ననిన వసుధామరుండునుశవరుణునికడ కేగి, హులఁ దెచ్చినఁ గూతు శనాతఁడిచ్చె

అ. నామహాత్ముసలియు శనత్తయుఁ గొడుకులఁ, గోరి యడుగ నియ్యకొని యతండు విప్రరాజమంత్ర శ విత్తుల వేల్పించి, చరువు నేసి క్రుంక శ నరిగె నదికి.

423

వ. అయ్యెకం దల్లి యడిగిన సత్యవతి బ్రహ్మమంత్రంబులఁ దనకు వేల్పించినచరువు దల్లి కిచ్చి యోత్రమంత్రంబు(లందల్లికి వేల్పించిన)చరువు దా నందికొనియుండ నాముని చనుడెంచి చరువు వీడ్వడుట యెఱింగి భార్య కిట్లనియె.

424

ఆ. తల్లిచరువు నీవు శ దాల్చి నీచరు వేల, తల్లిపాల నిడితి శ తరళనేత్ర కొమ్మ యింక నీకుఁగ్రూరుఁడుపుట్టు మీ, యమ్మబ్రహ్మవినునినెసఘం. గాండు.

వ. అనిన వయ్యింతి వెఱచి మ్రొక్కి విసమంబు లాసినం బ్రసన్నుండై నీకొడుకు సాధువై నీమనుమండు క్రూరుం డగుం గాక యని ఋచికుం డనుగ్రహించిన

నాసత్యవతికి జమదగ్ని సంభవించె సత్యవతియం గౌశికీనది యై లోకపావనియై
ప్రవహించె నాజమదగ్నియు రేణువుకూతు రయినరేణుకను వివాహంబై
వసుమనాదికుమారులం గనియె నందు. 426

క. పురుషోత్తమునంశంబున, ధర జమదగ్నికి జనించి ధన్యుడు రాముం
డిరువదియొకమరి నృపతుల, శిరములఁ జక్కడిచెఁ దనమ శ్చేగొడ్డంటన్. 427

వ. అనిన విని భూవరుండు శుకున కి ట్లనియె. 428

— ధృ ప ర శు రా ము ని చ రి త్ర మః —

ఉ. వీటికిఁ జంపె రాముఁ డవ శ్చ సీశుల వేమలు వారియందుఁ ద
ప్పేటిది విప్రుడయ్య నతఁ శ్చ డేటికి రాజసతామసంబులఁ
వాటముఁ బొందె భూధరము శ్చ వారిత మాటది యేనిధంబు నా
మాటకు మానిచంద్ర ములు శ్చ మాట ప్రకాశము గాఁగఁ జెప్పవే. 429

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 430

సీ. హైహయాధీశ్వరుం శ్చ డర్జునుం డనువాడు, ధరణీశ్వరులలోనఁ శ్చ దగినవాడు
పురుషోత్త ముంశాంశుఁబుణ్యు డత్తాత్రేయు, నారాధనముసేసి శ్చ యతనివలనఁ
బరిపంథిజయమును శ్చ బాహుసహస్రంబు, నణిమాదిగుణములు శ్చ యశము బలము
యోగీశ్వరత్వంబు శ్చ నోజముఁ దేడంబుఁ, జెవనియిందియములు సీరియుఁబడసి
తే. గాలిత్ర వడి సకలలోకంబులందుఁ, దనకుఁ బోరాని రారాని శ్చ తలము లేక
యెట్టిచోనైనదనయాజ్ఞయేపుమిగుల, ధరణివెలుగొండెచువీధిఁదరణిమాడ్కి.

మ. ఒకనాఁ డామనుజేంద్రుఁ డంగనలతో శ్చ నుద్దాముఁడై వీట నుం
డక రేవానది కేగి యందుఁ దెలిసితం జల్లుపో రాడి దీ
ర్ఘరాజుంబుల నానదీజలములం శ్చ గట్టె వడిఁ నీరు మ్రో
లకుఁ బెల్లుబ్బి రణాగతుం డయినయ్యాటంకేషుపైఁ దొట్టఁగన్. 432

వ. ఇట్లు దిగ్విజయార్థంబు వచ్చినరావణుం డారాజుచేకట్టం దొట్టినయేటిసీటికి
సహింపక రోషంబునం బోటరియుంబోలె నమ్మేటిమగనితోడిపోటునకుం దొడ
రినఁ బాటింపక తనబాహుపాటవంబున. 433

క. వీడమెయి నతఁడు రావణుఁ, గూడటు లగలించి పట్టికొని మోకాలం
దాఁకించి కోఁతివడి, నాఁకం బెట్టించె గింకరావళిచేతన్. 434

వ. అంత నర్జునుండు మాహిమృతేపురంబున కే తెంచి. 435

క. ఆరాజేంద్రుడు రావణ, నోరీ యిట మీఁడ నూరకకుండుము జగతిఁ
వీరుడఁ నగుము కాచితి, బోరా యని సిగ్గుపడిది శ్చ పుచ్చె మరలన్. 436

వ. అంత. 437

సీ. ధరణిమఁ దొకనాఁడు శ్చ దైవయోగంబున, వేటై కాంతారవీధి కేగి
తిరిగివేటుల శ్చ్రాంతరదేహుడై జమదగ్ని, మునియాశ్రమముఁజేరి మ్రొక్కినిలువ

- నాయునీందుడు రాజు శనర్థి¹ బూచించి యారాజునకు రాజుశననుచరులకుఁ
దనహోమధేనువుఁ శ దడయక రప్పించి, ముష్టాన్నములు గురికొనింపఁ దడవు
తే. గుడిచి కూర్చుండి మొదవువైఁ శ గోర్కిఁజేసి
²సంకడ య దేల యాయావు శ చాలుఁ గాక
యిట్టిగోవుల నెన్నుండు శ నెఱుంగ మనుచుఁ
బట్టి లెం డని తనయొద్దిభటులఁ బనిచె. 438
- వ. పంచిన వారలు దర్పంబునం జని. 439
- క. క్రేపుం బాపకుఁ డంచును, హా పీడం బడితి ననుచు శ సంభా యచుచుం
జూ పోపరు నృపు లుచును, వాపోవక మొదవుఁ గొనుచు శ వచ్చిరి పురికిన్.
వ. (అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబునకు) వచ్చునడ రాముం డాశ్రమంబున
కేతెంచి దద్యుత్తాంతం బంతయు విని. 441
- ల. అద్దిరయ్య యింట శ నన్నుంబు గుడిచి మా, యయ్య వల దనంగ శ నా క్రమించి
కొవ్వ రాజు మొదవు శ గొనిపోయినాడట, యేను రాముఁడౌట శ యెఱుంగఁ
వ. అని పలికి. (దొక్కొ.
- మ. ప్రళయాగ్ని చ్ఛటభంగిఁ గుంభి విదళింశం బాఱునీంహాకృతిం
బెలుచక రాముఁ డిలేశువెంట నడచెం శ బృహ్మీతలం బెల్ల నా
కుల మై క్రుంగ గుఱారి యై కవచి యై శ కోదండి యై కాండి యై
ఫలి యై సాహసి యై మృగాజనమనోజ్ఞశ్రోణి యై తూణి యై. 444
- వ. చని మాహిష్మతీపురద్వారంబుఁ జేరి నిలు చున్నసమయంబున. 445
- మ. కనియెక ముండటఁ గార్తవీర్యుండు సమి శత్రుముం బ్రకాముక శరా
ససతూణీరకుఠారభీము నతిరోషప్రోచ్ఛలహ్మాయుగా
నననేత్రాంచలనీము నైణపటనాశనామాలికోద్దాము నూ
తనసంరంభసరేంద్రదారశుభసూత్ర త్రుమునిక రామునిన్. 446
- వ. కని కోపించి. 447
- ఉ. బాలుండు నెఱ్ఱిబ్రాహ్మణుండు శ బ్రాహ్మణుకైవడి నుంట మాని భూ
పాలురతోడ భూరిబలభవ్యులతోడ భయంబు దక్కి క
య్యాలకు వచ్చినాఁడు మనశయండిక బాపము లేదు లెండు లెం
డేల సహింప భూసురుని శ నేయుండు వ్రేయుండు గూల్పుఁ డిమ్మహిన్. 448
- వ. అని యదలించి కండనాయకులఁ బురికొల్పిన వారు గథకరివారిపరాతిసమూ
హంబులతో లెక్కకుం బడియేడఁజేహిణు లై యెదురునడచిశరచక్రగవాళిద
ళింది పాలశూలప్రముఖసాధనంబుల నొప్పించిన నవ్విప్రవరుండు గన్నులకొలు
కులఁ పులు గుప్పలుగొన రెట్టించినకట్టల్క విట్టిపడి యజ్ఞోపవీతంబు సక్కనిడి

కొన కరాళించి బిట్టు డట్టించి కఠోరం బగుకఠారంబు సారించి మూఁగలవైకుటికి
 తొలకరిమొంగంబునం గొచ్చెలికపట్టునం జెట్టులు గొట్టుకృషీవలుని తెఱంగునఁ
 బడంబులు ద్రోచుచు ననఁటికంబంబులఁ దెగనడుచునా రామకారునిపగిది
 మధ్యంబులఁ ద్రుంచుచు దాఁఫలంబులు రాల్చువృక్షోహకున్నికెనడి శిరం
 బులు ద్రుంచుచు మృగంబుల వండం దుండించుసూపకారునిభంగి నవయవంబు
 లంజెక్కుచు సంతటం దగివి ననక విలయకాలకీలికేలిని మంట లుమియుచు
 విల్లంది యెల్లడం బిడుగులసోనలు గురియుబలుమొగిల్గవడువున నప్రమా
 ణంబు లగుబాణంబులఁ బఱసి సుభటసైన్యంబుల దైన్యంబు నొందించుచు
 (నడ్డంబు లేనియూర్భటంబులు గలబాణవర్షపుతంబులతో) రాహుతులం
 గోహనలంబున కాహుతులు నేయుచు దురంగంబుల నిరంగంబులఁ గావించుచు
 రథంబుల శ్లథంబులఁగా నొనర్చుచు ద్వీరదంబుల నరదంబులై పఱవం దోలుచు
 నిష్విధంబున సేనల సంపవానల ముంచి రూపు మాపిన.

449

క. మత్తిలి భూతజాలము, చిత్తంబులఁ జొక్కి వేడ్కఁ ౩ జిందులు వాఱఁ
 జొత్తిలి నమిత్తలమున, నెత్తురుమేదంబు పలలననికరం బయ్యెన్.

450

వ. ఆయ్యవసరంబున.

451

క. మే లీబ్రాహ్మణుఁ డొక్కఁడు, నేలం బడఁ గూల్చె సైన్యనిచయము నల్లఁ
 బాలార్ప నేల యీతనిఁ, దూలించెడఁ గాక నాదుదొర్బలమువడిన్.

452

వ. అని పలికి.

453

మ. ఒకయేనూఱుకరంబులఁ ధనువు లగ్రత్యలాసి యై తాల్చి వే
 తొకయేనూట గుణధ్వజుల్ నిగుడకాత్ గ్రాస్త్రముల్ గూర్చి వి
 ప్రకుతాంబును నిన్నుఁ గూల్తు ననుచుక ౩ భర్జించి పుంభానుపుం
 భుకఠోరంబుగ నేసి యార్చె జయరేఖాధామునిక రామునిన్.

454

క. వడిఁ దూపు లేయ గుడుసులు, పడి కార్ముకపంచకతము ౩ పరఁగ విభుఁడుసాం
 పడరెఁ బరివేషచయముల, నడుమ భరద్యుతుల వెలయుననినాపు క్రియన్.

455

వ. ఇట్లర్జునుండు బాణవిలాసంబు నూపిన.

456

మ. ధరణీదేవుండు రాముఁ డాధ్యుండు జగద్రాధానుష్కరత్నంబు దు
 మ్మరచాపం బొక తెక్కు వెట్టి శరముల్ ౩ సంధించి పెల్లెసి భూ
 వరుకోదండము లొక్కమాటు దునిమెక ౩ వాఁడంతటం బొక వే
 తరువుల్ జువ్వఁ గుతారధార నఱకెం ౩ దద్బాహుసంహామున్.

457

క. కరములు దునిసిన నతనికి, శిర మొక్కటి చిక్క తెలకభిభరముభంగిం
 బరమవున నదియుఁ ద్రుంచెను, బరసూదనుఁ డైనభునుఁడు ౩ భార్గవుండు వడిన్.

ఆ. తిండ్రీ వడిన నతనికతనయులు పదివేలు, దలఁగిపోయి రతనిఁ ౩ దాఁడ లేక

పరభయంకరుండుభార్గవుం డంత నా, గోవుఁగ్రేవుతోడఁ క గూడఁ దెచ్చె.

వ. ఇట్లు హోమధేనువు మరలం దెచ్చి యిచ్చి తాపరాక్ష మంబు దండె, కెఱింగిం
చి తోఁబుట్టువులకు సవర్ణంబుగఁ జెప్పిన జనుదగ్గి రామఁ కిట్లు యె. 460

క. కలవేల్పు లెల్లఁ దమతిమ చెలువంబులు దోచి రాజఁ క జేయదు రికటా
బలువేల్పు రాజు వానిం, జలమన ని క్షేల పోయి క చంపితి పుత్రా. 461

క. తాలిమి మనకును ధర్మము, తాలిమి మూలంబు మనకు క ధన్యత్వమునం
దాలిమి గల దని యీశుం, దేలించును బ్రహ్మపదము క నెల్లక మనఁన్. 462

క. యమ గలిగిన సిరి గలుగును, యమగలిగిన వాణి గలుగు క సారప్రభయఁ
యమ గలుగఁ దోన కలుగును, యమ గలిగిన మెచ్చు శౌరి కనదయఁడు దండ్రీ. 463

క. పట్టపురాజును జంపుట గట్టులుకన్ విప్రుఁ జంపుకంటెను బాపం.
బట్టిట్టనకుమ నీ వీ, చెట్ట సెడం దీర్థసేవ క సేయుము దనయా. 464

క. అని తన్నుఁ దండ్రీ పవచినఁ, బని పూని ప్రసాద మనుచుభార్గవుండు రయం
బున నొకయేడు ప్రయాణము, సని తీర్థము లెల్ల నాడికచనుదెంచె నృపా. 465

ఉ. ఆయెడ నొక్కనాఁడు సలికలార్థము రేణుక గంగలోనికిం
బోయి ప్రవాహమధ్యమునఁ కబొల్పుగ నచ్చరలేమపిండుతోఁ
దోయవిహారమల్ సలుపుకదర్శభుఁ జిత్తిరథున్ సరోజమా
లాయుతుఁ జూచు చుండెఁ బతిక మాజ్ఞ దలంపక కొంతప్రేమతోన్. 466

వ. ఇట్లు గంధర్వ వల్లభునిం జూచుకారణంబునం దడసి. 467

ఉ. అక్కట వచ్చి పెద్దతడ క వయ్యెడి హోమమువేళ దప్పె నే
నిక్కడ నేల యుంటి ముని కయే మనునో యని భీతచి త్రయై
గ్రక్కునఁ దోయకుంభము శిరస్థులమం దిడి తెచ్చి యిచ్చి వే
మొక్కికరంబు మోడ్చి పతికముందట నల్లన నిల్చె నల్కుచున్. 468

వ. అప్పుడు. 469

క. చిత్తమున భార్య దడిసిన, వృత్తాంతం బెఱింగి తపసి క వేగమ గుతులన్
మత్తఁ దీనిం జావఁగ, మొత్తుం డన మొత్త రైరి క మునుకుచు వారల్. 470

క. కొడుకులు పెండ్రముఁ జంపమి, గొడుకులఁబెండ్రముఁ జంప కగురుఁడనతియీ
నడుగులకు నెఱింగి రాముం, డమ గిడ కుండంగఁ ద్రుంచె క నన్నులఁ దల్లిన్. 471

కా. తల్లిక భ్రాతల నెల్లఁ జంపు మనుచోఁ క దాఁ జంపి రా కున్నఁ బెం
పెల్లం బోవ శపించుఁ దండ్రీ తనపం క పేఁ జేయుడన్ మెచ్చినా
తల్లిక భ్రాతల నిచ్చు నిక్కము తపోధన్యాత్మకుం డంచువే
తల్లిక భ్రాతలఁ జంపె భార్గవుండు లేదా చంపఁ జే యాడునే. 472

వ. ఇవిధంబున. 473

క. అడ్డము పెప్పక కడపటి, బిడ్డఁడు రాముండు సుతులఁ శ బెండ్లము నచటఁ గొడ్డఁటం దెగ నడిచిన, ఇడ్డనఁ దల యూచి మెచ్చె శ జమదగ్ని మదిన్. 474

క. మెచ్చినతఁడ్రి ని గన గొని, పొచ్చెర నీపడినవారెజవఁబులు నీ విచ్చితి నను మని మ్రొక్కిన, నిచ్చెక వారలును లేచి శ రెప్పటిభంగిన్. 475

ఆ. పడినవారి మరల శ బ్రదికింప నోపును, జనకఁ డనుచుఁ జంపెజామదగ్నుఁ డతఁడు సంపె ననుచు శ నన్నలఁదల్లిని, జనకునాజ్ఞ యైనత్రజంపఁ దగదు. 476

వ. అంత. 477

సీ. పరశురాముని కోడి శ పరుగులు పెట్టిన, యద్దునుపుత్రకు శ లాత్మయందుఁ దండ్రి మ్రగుటకు సంశయపులై వ్రేగుచు, నింతట నంతట శ నెడరు వేది తిరిగియాడుచు నొక్కశ్రవసమం దారాముఁ, డడవి కన్నలతోడ్రనగుగఁబిడప బగఁ దీర్చఁ దఱి యనిత్రపటలేంచి హోమాల,యంబున సర్వేశునాత్మ మునిచి తే. నిరుపమధ్యానసుఖవృ త్తిరనిచియున్న, పుణ్య జమదగ్ని నందఱుఁబొదుగఁబట్టి కుమలకుండలగఁదలఁద్రెంచి కొనుచుఁజనిరి, యడ్డమేలేంచి రేణుకశ్రయడిచికొనఁగ.

న. మఱియును. 479

మ. జనకుం జంపినవైరముం దలఁచి రాజన్యాత్మజుల్ కేడు మీ జనకుం జంపిర రామ రామ రిపుల శ శాసెంతు గమ్మంచు న మ్మఁపై వ్రాలి లతాంగి మోదికొనియె శ ముయ్యేడుమాటుల్ రయం బున రాముం డరుదెంచి యెన్నికొన నాపూర్ణాపదాక్రాంతయె. 480

వ. అప్పుడు దల్లిమొఱవిని జమదగ్నికుమారులు వచ్చి యిట్లని విలపించిరి. 481

క. వాకిలి వెడలవు కొడుకులు, రా కుండఁగ నట్టినిపు శ రాజసుతులచేఁ జీకాకు నొంది పోవఁగ, నీకా శ్లెల్లాడఁ తండ్రి శ నిర్జరపురికిన్. 482

వ. అని విలపించుచున్నయన్నలం జూచి (రాముం డిట్లనియె). 483

ఉ. ఏడువ నేల తండ్రితను శ వేమఱకుండుండు తోడలార నే నూడిదె తీర్తు నంచుఁ బరశుద్యుతిభీముండు రాముఁ డగుండై యోడక యద్దునాత్మభపు శ లున్నపురంబున కేఁగి వాగు గో డాడఁగఁ బట్టి చంపె వడి శ వద్దనజాతుల బ్రహ్మఘాతులన్. 484

క. ఖండించి రిపులశిరములు, గొండలు గాఁ బ్రోగు లిడియె శ గురుర క్తనదుల్ నిండికొని పాట నుబ్బుచు, భండనమున ¹విప్రరిపులు శ భయ మంద నృపా. 485

వ. మఱియు నంతటఁ బోక. 486

ఆ. అయ్యవగకు రాముఁ శ డలయక రాజుల, నిరవదొక్కమాటు శ నరసి చంప జగతిమీఁద రాజశబ్దంబు లేకుండ, నూడు దీర్చి లేఁగసుతుండు సుతుండ. 487

వ. మఱియు నారాముండు ²శమంతపంచకంబున రాజర క్తంబులం దొమ్మిదిమడుఁ

గులు గావించి తండ్రిశిరంబు దెచ్చి శరీరంబుతో సంధించి సర్వదేవమయుం
డగుదేవుండు దాన కావునఁ దన్ను సుద్దేశించి యాగంబు సేసి హోతకుం
దూర్వులు బ్రహ్మకు దక్షిణభాగంబును నధ్యస్థునకుఁ బశుపతికిఁకును సుద్ధా
త్మనకు సుత్రదిశయు నున్నవారల కవాతదిశలును మపద్రష్ట యైకశ్యపున
కు నార్యావర్తం బనుమధ్యభూమియు సద్యస్థులకుం దక్షిణయైకలును గలయు
నిచ్చి బ్రహ్మనది యైకసరస్వతీయం నవభృథగ్నానంబు సేసి కల్మషంబులం
బాసి మేఘవిముక్తుం డయిననూర్పుండునుబోలె నొప్పు చుండె నంత. 408

క. ఆవుఁ డగుపుత్రువలనను, బ్రాప్తతనుం డగుచుఁ దపమునబలిమిని మింటఁ
సప్తమండలంబున, సప్తముండై వెలుంగు చుండెదమదగ్ని నృపా. 489

గ. ఆ జనుదగ్గితరూజుండు, రాజీవాత్సుండు ఘనఁడు న రాముఁ దిధికుండై
యోజను సప్తర్షులలో, రాజిల్లెడు మీఁదిమరుపు న రా నవ్వేళన్. 490

చ. శాంతిచిత్తుఁ డగుచు న సంగవిముక్తుండై, భవ్యుండై మహేంద్రపరవ్రతమున
నున్నవాఁడు రాముఁ న డోచతో గంధర్వసిద్ధవరులు నుతులు న సేయుచుండ.

క. భగవంతుండు హరి యాక్రియ, భృగుకులమునఁ బుట్టి యెల్లఁపృథివీతులఁ
జగతీభారము వాయుఁగ, బగ గొని పలుమాటుఁ జంపె న బవరమున నృపా.

వ. అంత గాధికి నగ్ని తేజం డగువిశ్వామిత్రుండు జనించి తపోజలుబున రాజ
ధర్మంబు దిగనాడి బ్రహ్మర్షి యై నూర్పుకొడుకులం గనియెనయ్యెడభృగుకుల
జాతుం డయినయజ్ఞగర్తునికొడుకు శుశ్శేషుండు దల్లివండ్రులచేత హరిశ్చం
ద్రునియాగపశుత్వంబునకు నమ్ముడువడి బ్రహ్మదుల విశుతిసేయుచు మెప్పించి
దేవతలచేత బంధవిముక్తుం డయిన వానియందుఁ గృప గలిగి చే పట్టుకొని
విశ్వామిత్రుండు పుత్రుల కిట్లనియె. 493

గ. కన్నులఁ గంటిని వీసిని, మన్ననకొమరుండు నాకు న మక్కువమీలో
నన్నన్నయనుచు నీతని, మన్నింపుండనినఁ జూచి న మదసంయుతులై. 494

క. ఇతఁ డన్నట మా కట కట, కృతకృత్యుల మయితి ముచు న గేలియెనర్చక
సుతులఁ ఘ్నేచ్ఛులు గండని, ధృతి లేక కపించె దపసి న తిరుగుడువడఁగన్.

వ. ఆయ్యెడ నతనిశాపంబునకు వెఱచి యా నూర్పురయండు మధ్యముం డయిన
మధుచ్ఛందుం డేబండ్రు దమ్మలుం దానును నమస్కరించి తండ్రి నీచెప్పిన
తెఱంగున శుశ్శేషుండు మా కన్న యని మన్నింపంగలవార మనవుడు సంత
సింది మంత్రదర్శియై శుశ్శేషుని వారిలయందుఁ బెద్దఁ జేసి మధుచ్ఛందున
కిట్లనియె. 496

ఆ. పాడి సెడక వీడె + నేఁడు మీకతమునఁ, గొడుకు గలిగె నాకుఁ న గొడుకులార
కడుపు లార మీరు న గొడుకులఁ గనుఁ డింకఁ, బ్రీతితోడ దేవరాతుఁ గూడి.

వ. అనిపలిక నట్లు శుశ్శేషుండు దేవతలచేత విడివడుటంజేసి దేవరాతుం డయ్యె

మధుచ్ఛాదుండు మొదలయి యేబుద్రునాదేవరాతునకుఁ దమ్ములైరి పెద్ద
లయినయిష్టకహారీతజయంతసుమదాదు లేబుద్రును వేటై చని రీక్రమంబున.
విశ్వామిత్రుకొడుకులు రెండవిధంబు లయినంబ్రవరాంతరంబు గలిగి నని
చెప్పి శుకుం డిట్లనియె నాపురూరపుకొడు కగునాయువునకు సహాఘండును
క్షత్రస్పృహండును రజయును రంభుండును సనేనుండును సనువారు పుట్టిరండు
క్షత్రస్పృహనకుఁ గుమారుం డగుసుహోత్రునకుఁ గాశ్యండుఁ గుశుండు గృ
త్సమమండు నన ముగ్గురు సంభవించి రాగృత్సమమండునకు శునకుండును శున
కునకు శౌనకుండును సమ్రహోత్తునికి బహ్మచ్ఛప్రవరుండును జన్మించి రాబహ్మ
చ్ఛప్రవరుండు దహోనియతుం డై చనియె గాశ్యునకుఁ గాశియుఁ గాశి రాష్ట్రం
డును రాష్ట్రానకు డీర్ఘతపుండును జనియించిరి. 498

ఆ. ఆదీర్ఘతపుని కథికుండు, శ్రీదయితాంశమునఁ బుట్టి య సేవ్యుం డాయు
ర్వేదజ్ఞుడు ధన్వంతరి, ఖేచంబులు వాయు సతనికి య గీర్తన సేయన్. 499

వ. (వాసుదేవాంశసంభూతుం డగు) నాధన్వంతరి యజ్ఞభాగంబున కర్ణుం డతనికిఁ
గేతుమంతుండుఁ గేతుమంతునకు భీమరంభుండు సతనికి దివోదాసుం డనం బరఁ
గుద్యుమంతుండు నుదయించి రాద్యుమంతునకుఁ బ్రతిర్దనుండు జన్మించె నాప్ర
తిర్దనుండు శిత్రుజతుండును ముత్యజుండు నని చెప్పంబడె నాతనికిఁ గువల
యాశ్యుండు సంభవించె. 500

ఆ. వసుమతీశ విను కుశవలయాశ్వభూధర్త, లలితపుణ్య ఘను సకలర్కుఁ గనియె
నాతఁ డేలె నేల య సఱువదియాఱువే, లేండు వానభంగి య నేలఁ డొకఁడు. 501

వ. ఆయ్యలర్కునకు సన్నతియును సతనికి సునితుండును సతనికి సుకేతనుండును
సతనికి ధర్మ కేతువును సతనికి సత్యకేతువును నాతనికి ధృష్టకేతువును నాధృ
ష్టకేతువునకు సుకుమారుండును సుకుమారునకు వీతిహోత్రుండును వీతిహో
త్రునకు భర్గుండును భర్గునకు భార్గభూమియు జనియించిరి. 502

ఆ. వాఁడు తుదయిఁ గాశ్యరవసుమతీశుం డాది, యెనవారు కాశు య లనఁగ నెగడి
రవనిమీఁద వార య లాక్షత్రవృద్ధుని, వంశజాతు లగుచు య వంశవర్య. 503

వ. మఱియు క్షత్రవృద్ధునికి రెండవకొడు కగు (కుశునికిఁ బ్రీతియును వానికి సంజ
యుండును సుజయునికి జయుండును జయునికిఁగృతుండునుగృతునికి హర్యధ్వ
సుండును హర్యధ్వనునకు సహదేవుండును సహదేవునికి భీముండును భీమునకు
జయ శ్చేసుండును జయ శ్చేసునకు సంకృతియు సంకృతికి జయుండును జయునికి
క్షత్రధర్మండును బుట్టిరి పేరలు క్షత్రవృద్ధాన్వయులు) రంభునికి రభసుండును
రభసునికి గంభీరుండును గంభీరునికి గృతుండును గల్గి రాకృతునికి బ్రహ్మకుల

† ఈకంఠలికరణములోనిపాఠము 498-వ పదనమున 'ముగ్గురు సంభవించిరి' అనుటకు
విదత ప్రాతప్రకారం కావట్టెడిది.

బు పుట్టె నయ్యనేనునకు శుద్ధుండును శుద్ధునకు శుచియు శుచికి బ్రహ్మసారధి
యైన త్రికకుత్తును జవించి రతనికి శాంతరజుండు పుట్టె నతండు విజ్ఞానవంతుఁడుఁ
గృతకృత్యుండు విరక్తుండు నయ్యె. 504

సీ. రజ యనువానికి శ రాజేంద్ర యేనూఱు, కొడుకులు గలిగిరి శ ఘోరబలులు
వేల్పు లెల్లను వచ్చి శ వేడిన నా రజ, దైత్యుల బెక్కండ్ర శ ధరణి గూల్చి
నాకంబు దేవేంద్రు శ నకు నిచ్చె నిచ్చిన, రజకాళ్ల కెఱిగి సు శ రప్రభుండు
వెండియు నతనికి శ విబుధగేహము నిచ్చి, సంతోషబుద్ధి న శ ర్చన మొనర్చె
ఆ. సంత నా రజ మృతుఁ శ డైన నతనిపుత్రు, లమరవిభుండు తమ్ము శ నడిగికొనిన.
నీక యింద్రలోక శ మేలిరి యాగభా,గములు పుచ్చికొనిరి శ గర్వమంది. 505

క. వేలుపులతోడు గురుచే, వేలిమి వేల్పించి బలిమి శ వెలయఁగ నిజదం
భోళిని రజసుతులను నిర్మూలము గావించి నాక శ ముం గైకొనియెన్. 506

వ. అది య ట్లుండె నహుషునకు యతియు యయాతియు సంయాతియు నాయా
తియు వియతియుఁ గృతియు నన నార్గురుగొడుకులు దేహికి నింద్రియంబుల
చందంబున సంభవించి రందుఁ బెద్దకొడు కగు యతికి రాజ్యం చిచ్చిన నతండు
విరక్తుం డై. 507

క. రాజ్యంబు పాపమూలము, రాజ్యముతో నొడ లెఱుంగ శ రాదు సుమతియున్
రాజ్యమునఁ బూజ్యు నెఱుంగఁడు, గాజ్యము గీజ్యమ్ము ముక్తి శ రతులకు నేలా.

వ. అని పలికి వాడు రాజ్యంబునకుం బాసి చనియె. 509

క. ఆ నహుషుండు మఖశతమును, మానుగ నొనరించి యింద్ర శ మానిని గవయం
బూని మునీంద్రులు మోచిన,యానముపై నుండి కూలె శ నహి యై నేలన్. 510

ఉ. అన్నయుఁ దండ్రయుం జన య శ యాతి మహీపతి యై చతుర్దిశల్
ప్రన్ననఁ గావఁ దమ్ములకుఁ శ బా లిడి శుక్రునికూతురున్ సుసం
పన్న గుణాభిరామ వృష శ పర్వునికూతురు నోలి నాంధ్రు గా
సన్నయశాలి యై ధరణి శ చక్రధురంధరుఁ డయ్యె బేరి తోన్. 511

వ. అనిన విని పరీక్షిన్న రేంద్రుం డి ట్లనియె. 512

~~య యాతి చ రి త్ర ము~~

ఆ. పార్థివుండు యయాతి శ బ్రహ్మరి భార్గవుఁ, డల్లు డగుట మామ శ యగుట యెల్లు
రాజు రాచకూతు శ రతిసేయఁ దగుఁ గాక, విప్రకన్య నొంద శ విహిత మగునె.

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 514

సీ. దనుజేంద్రుకూతురు శ తరళాక్షి శర్త్తిష్ఠ, పురమున నొకనాడు శ ప్లోద్దు వోక
వేపుగుబోటులు శ వెంట రా గురుసుత, యగు దేవయానితో శ నాట మరగి
పూచినయెలదోట శ పొంత జొంపము గొన్న,క్రొమ్మావినీడల శ కొలఁకుఁ జేరి
యందుఁ దమ్ముల తేనెగలాని చొక్కుచుమ్రోయు, నశులర్పుకృతులకు శ నదిరిపడుచు

ఆ. వలువ లూడ్చి కొలచు శ్రవణి జొచ్చి తమలోనఁ బెల్లు రేగి నీటఁ శ్రజల్లులాడ
నంది నెక్కి మాళి శ్రనిందురోచులు సర్వ శూలి వచ్చెఁ గొండ శ్రచూలితోడఁ

చ. మలహరుఁ జూచి సిగ్గుపడి శ్రమానిను లందఱు సంభ్రమంబునన్
వలువలు గట్టుచో దనుజ శ్రవల్లభుకూతురు దేవయానిదు
వ్వలువ ధరించి ముందటికి శ్రవచ్చినఁ జూచి యెఱింగెఱింగి నా
వలు విది యెట్లు గట్టికొన శ్రవచ్చును దానికి నంచుఁ దిట్టుచున్.

516

వ. దేవయాని యిట్లనియె.

517

శా. ఆలోకేశుముఖంబునం గలిగె బ్రాశ్రవ్యంబు బ్రహ్మంబు నా
మేలై వైదికమార్గముల్ దెలుపుచు శ్రమిన్నంది యందున్ మహా
శీలున్ భార్గవులందు శుక్రుడు¹ సుధీ శ్రసేవ్యుండు నేవానికిం
జూలన్ నావలు వెట్లు గట్టితివి ర శ్రక్షోజాత వైచేటికా.

518

క. మహిమవతు లైనభాసుర, మహిళలవిత్తములు పెఱి శ్రమగువల కగునే
మహిఁ బసిఁడిగొలుసు లిడినన్, విహితములే కుక్కలకు హ శ్రవిర్భాగంబుల్.

క. మీతండ్రి మాకు శిష్యుఁడు, మాతండ్రి గురుండు గొంత శ్రమాత్రం బైనం
బ్రీతిం గావింపక పరి, భూతం జేయుదువె తులువ శ్రపోడిమిఁ జెనఱి.

520

వ. అని భర్జించు చున్న దేవయానిపలుకులు విని కరాళించి మ్రోగు చున్నభుజంగి
చందంబున నిట్టూర్పులు నిగిడించి పెదవులు² గొఱుకుచు శర్మిష్ట యిట్లనియె.

శా. భిక్షుం డై తమతండ్రి మాజనకునిన్ శ్రభిక్షించి యుండంగ సం
రక్షింపం దుది నింత యై మఱిపుతో శ్రరాజప్రసూతాకృతి
స్రక్షోరాజతసూజతో సుగుణతో శ్రనాతో సమం బాడెడిం
గుక్షిస్ఫోటము గాఁగ దీనిఁ జెలువీ శ్రకూపంబునం ద్రోవరే.

522

వ. అని పలికి.

523

ఆ. బోటిపిండుచేతఁ శ్రబాదువంగఁ బట్టించి, రాజసమున దైత్య శ్రరాజతనయ
దొడరి దేవయానిఁ శ్రద్రోపించె వలు వీక, క్రుంకి నూతిలోనఁ శ్రగుతిలకొనఁగ.

వ. ఇట్లు సేసి శర్మిష్ట వోయిన నెనుక యయాతిభూపాలుండు వేటమార్గంబున నడ
విం దిరుగుచు దైవయోగంబున నాదేవయాని యున్ననూయి సేరం జనుడెంచి
యందు.

525

క. బంధువుల నెల్లఁ జీరుచు, నంధులముగ్గుమధ్య శ్రయై వగచుచు ని
ర్బంధమునఁ జిక్కి పీడా, సింధువున మునింగి యున్నశ్రచేడియఁ గనియెన్.

526

వ. కనుగొని.

527

దేవయాని యయాతిని వరించుట

శా. సప్తాంభోనిధిమేఖలావృతమహా శ్రసర్వంసహాకన్యకా

1. మహా 2. నిలుచుడు. 3. గుడిలకొనఁగ. 4. బంధుజలామగ్గునగ్గు యై.

ప్రాప్తోద్వద్వరదక్షదక్షిణకర్తప్రాలంబముం జేసి ప్రో
త్తిప్తం జేసె యయాతి గట్టుకొనఁ బై శచేలంబు మున్నిచ్చి ప
ర్యాప్తస్వేదజలాంగి నాళిసముదాయస్వర్గవిభార్గవిన్.

528

వ. ఇట్లు నూయి వెడలిచిన రాజునకు రాజవదన యిట్లనియె.

529

మ. ననుఁ బాణి గ్రహణం బొనర్చితి కదా శ నాభ ర్తవు నీవ దై
వనియోగం బిది తప్ప దప్పరుషతావ్యాకంబు సిద్ధంబు సౌ
ఖ్యనివాసుని నుఁ జేరునాటది పరుం శ గాంక్షింపఁ గా నేర్చునే
వనజం బానెడిఁ తేటి యవ్యకుసుమా శ వాసం బవేక్షించునే.

530

వ. అదియునుం గాక.

531

సీ. సుగుణాఢ్య విను నేను శ శుక్రనికూతుర, దేవయానిని దొల్లి శ దేవమంత్రి
తనయుండు కచుడు మా శ తండ్రిచేత మృతసంజీవని దా నభ్యసించువేళ
నతనిఁ గామించిన శ నతఁ డొల్ల నవవుడు, నతఁడు నేర్చినవిద్య శ యడఁగి పోవ
నే శపించిన నాతఁ శ డెఱిగి నాభ ర్త బ్రాహ్మణుడు గా కుండెడు శ మని శపించె

తే. నది నిమిత్తంబు నాకు బ్రా శ బ్రాహ్మణుడు గాడు

ప్రాణనాథుడ వీ వని శ పడఁతి వలుకఁ

దనదుహృదయంబు నెలతపైఁ శ దగులువడినఁ

దమక మొకయింతయును లేక శ తలఁచి చూచి.

532

మత్తకోకిలము. దైవయోగము గాక విప్రసు శ తక్ వరించునె నామనం

బేవిధంబున సీశ్వరాజ్ఞయు శ నిట్టి దంచు వరించె ధా

త్రీవరుండును దేవయానిని శ ధీరబుద్ధులకు మనో

భావ మొక్కటియే ప్రమాణ మ శ భావ్యభావ్యపరీక్షకున్.

533

వ. ఇట్లు వరించి యయాతి సనినవెచుక దేవయాని శుక్రనికడకుం జని శ ర్హిష నేసిన
వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పి కన్నీరు మున్నీరు గా వగచిన.

534

క. క్రూరాత్మలమందిరములఁ, జారోహిత్యంబుకంటె శ బాపం బీసం

సారముకంటె శిలల్ దిని, యూరక కాపోతవృత్తి శ నుండుట యొప్పున్.

535

వ. అని వృషపర్వుకడ నుండుట నిందించుచు శుక్రం డాకూతుం దోడ్కొని
పురంబు వెడలి చన నయ్యసురవల్లభుం డెఱిగి శుక్రనివలనం దేవతల గెలువం
దలంచి తెరువున కడ్డంబు వచ్చి పాదంబులపైఁ బడి ప్రార్థించి ప్రసన్నుం జేసిన
నాకోపంబు మాని శుక్రండు శిష్యున కిట్లనియె.

536

తరలము. చెలులు వేవురు దాను నీసుత శ చేటికైవడి నానుతం

గొలువఁ బెట్టినఁ దీటుఁ గోపము శ గొల్వఁ బెట్టెదవేని నీ

వెలదిఁ దోకొని వత్తు నావుడు శ వేగ ర మ్మని భార్గవిం

గొలువఁ బెట్టె సురారివర్యుఁడు శ గూఁతు నెచ్చెలిపిండుతోన్. 537
 మ. చల మిం కే లని తన్నుఁ దండ్రి వసుపా శ శ ర్థిష్ఠ సన్నిష్ఠతో
 జలజాతాస్యలు సద్వయస్యలు సహ శ స్త్రంబు న్నజస్త్రంబుఁ ద
 న్నలమన్ దాసి సుదాసి యయ్యెఁ బగ వా శ యన్ ¹భూరికోపానలా
 కలితగ్గానికి దేవయానికి మహా శ గర్వోద్యమస్థానికిన్. 538

వ. అంత. 539

ఉ. ఆతత మైనవేడ్క దను శ జాధిపమంత్రి సురారినందనో
 పేతఁ దనూభవం బిలిచి శ పెండ్లి యొనర్చె మహావిభూతికిం
 బ్రీతి మహోగ్ర జాతికి న శ భీతికి సాధువిసీతికిన్ సిత
 ఖ్యాతికి భిన్నదుష్కలహ శ కార్యభియాతికి నయ్యయాతికిన్. 540

వ. ఇట్లు యయాతికి దేవయాని నిచ్చి శుక్రండు శ ర్థిష్ఠాసంగమంబు సేయకు మని
 యతని నియమించి పనిచినసిమ్మట దేవయానియు నయ్యయాతివలన యదు తు
 ర్వసు లనుకుమారులం గనియె నొక్కరేయి సెఱంగు మాసి దేవయాని వెలుపల
 నున్నయెడ శ ర్థిష్ఠ యెడరు వేచి యేకాంతంబున యయాతికడకుం జని చెఱకు
 వింటిజోదుపువ్వుటంపఱ కోహటించి తనతలంపు సెప్పిన. 541

శ్రీకాచార్యులు యయాతికి కాపం బొసంగుట.

ఉ. ఆ జవరాలిఁ జూచి మన శ మాపఁగ లేక ²మనోభవార్తుఁడై
 యా జనభర్త మున్ను కవి శ యాశినమాట దలంచి యైనఁ జే
 తోజ సుఖంబులం దనిపెఁ శ దోవఁగ వచ్చునె దైవయోగముల్
 రా జిటు సద్రహస్య మెట శ రాజకుమారిని మాన నేర్చునే. 542

వ. ఇట్లు యయాతివలన శ ర్థిష్ఠ గర్భం బై క్రమంబున ద్రుహ్యుండు ననువుఁ బూ
 రువు నన మువ్వరుతనయులం గాంచె నంత దేవయాని తద్వృత్తాంతం బంతయు
 నెఱింగి కోపించి శుక్రకడకుం జని కోగ్రధమూర్ఛిత యై యున్నసమయంబున
 యయాతిం వెంటం జని యిట్లనియె. 543

ఆ. మామ కేల చెప్ప శ మామా సరోజాక్షి, దనుజతనజఁ బొంది శ తప్పవడితిఁ
 గామినయిననన్నుఁ శ గరుణింపు పతిమాట, ³తండ్రి కెఱుంగఁజెప్పఁ శ గదపె సతికి.

వ. అని పలికి పాదంబుల కెఱుగిన నయ్యంతి యొడంబడక యుండె నంత నది
 యెఱింగి శుక్రం డిట్లనియె. 545

క. నామాటఁ ద్రోచి దానవ,భామను బొందితివి ధరణి శ పాలక తగవే
 యేమాట యేది రూపము, కాముకులకు లోలుపులకుఁ శ గలవే నిజముల్. 546

వ. అని పలికి నిన్ను వనితాజనహేయం బయినముదిమి వొందెడు మని శపియించిన

1. 'వీరచిత్తస్పమాకలితగ్గానికి' వ్రా. ప్ర. 2. తనూభివార్థి యై. 3. తల్లిఁ దండ్రి మోపఁ దగునె సతికి—అని పాశ్చాతరము.

యయాతి యిట్లనియె.

547

క. ఖూమా నామై గోపము, మామా నీపుత్రియందు శ మానవు నాకుం
గామోపభోగవాంఛలు, ప్రేమమున రమించి ముదిమిఁ శ బిదపం దాల్తున్. 548

వ. అని పలికి యనుజ్ఞ గొని (దేవయానిం దోడ్కొని పురంబునకుం జని) పెద్దకొడు
కగుయదువుం బిలిచి యయాతి యిట్లనియె. 549

శా. నీతల్లిం గనినట్టిశుక్రవలన్ శ నేఁ డీజరం బొందితిఁ
నాతండ్రి యదునామధేయ సదయా శ నావృద్ధతం దాల్పువే
నీ తారుణ్యము నాకు నీవె తనివో శ నిం డారఁ గొన్నెండ్లు నేఁ
జేతోజాతసుఖంబులం దిరిగెడన్ శ శృంగారి నై పుత్రకా. 550

551

వ. అనిన విని తండ్రికి యదుం డిట్లనియె.

శా. కాంతాహేయము బాధునింద్యము దురా శ కంఠూతిమిశ్రంబు హృ
చ్చింతామూలము పీనసాన్వితము ప్ర శ స్వేద వ్రణాకంపన
శ్రాంతిస్ఫోటకయు క్త మీముదిమి వాం శ ఛం దాల్చి నానాసుఖో
పాంతం బైనవయోనిధాన మిది య శ య్యా తేర యీ వచ్చునే. 552

వ. అని యదుం డొడంబడ కున్న యయాతి దుర్వసుద్రహ్యదుల నడిగిన వారును
యదువు వలికినట్ల పలికినఁ గడగొట్టుకొమరుం డైనపూరువున కిట్లనియె. 553

ఉ. పిన్నవు గాని నీవు కడుఁ శ బెద్దవు బుద్ధులయందు రమ్ము నా
యన్న మదాజ్ఞ దాటువు గ శ దన్న వినీతుఁడ వైననీవు నీ
యన్నలు నెప్పినట్లు పరి శ హారము నెక్కుకు మన్న నాజరన్
మన్ననఁ దాల్చి నీతరుణి శ మం బొనఁగూర్చుము నాకుఁ బుత్రకా. 554

555

వ. అనిన విని గురుభక్తిగుణాధారుం డయినపూరుం డిట్లనియె.

శా. అయ్యా న నిటు వేడ నేల భవదీ శ యాజ్ఞాసముల్లంఘనం
బ య్యుండం బరిహారమున్ నొడువ నే శ నన్యాయినే నీజరన్
నెయ్యం బొప్పగఁ దాల్చి నాతరుణతన్ శ నీ కిచ్చెదం బంపినం
గ్రయ్యం బాతెడిపుత్రకుండు క్రిమిసం శ కాశుండు గా కుండునే. 556

557

వ. అదియునుం గాక.

క. మునివృత్తి డయ్య నేటికి, జనచాలక సుగతిఁ గోరు శ సత్పురుషులకుం
దనకన్నతండ్రి నెప్పిన, పని నేసిన సుగతి గొంగు శ పసిడియ కాదే. 558

క. పనుపక చేయుదు రధికులు, పనిచిన మధ్యములు వొందుఁపఱతురుతండ్రుల్
పని చెప్పి కోరి పనిచిన, ననిశము మాతాడుపుత్రు శ లభములు దండ్రీ. 559

వ. అని పలికి పూరుండు ముదిమి నేకొని తనలేఁబ్రాయంబు యయాతి కిచ్చె నయ్య
యాతియుం దరుణుం డై. 560

శా. ఏడున్ ద్విపము లేడువాడలు గ న శ యేలాతలం బెల్లఁ బె
న్వీడై ¹పోడి గ నేలుచుం బ్రజల న శ స్వేషించి రక్షించుచుం
దోడన్ భార్గవి రా మనోజసుఖసం శ తోషంబులం దేలుచుం
గ్రీడించెన్ నియతేంద్రియం డగుచు ²నా శ క్రిడాతిరేకంబులన్. 561

క. మర్తంబుల నతినాధ్వీధర్మంబుల దేవయాని శ దనప్రాణేశున్
నర్తముల మనోవాక్తను, కర్మంబుల నొండు లేక శ కడు మెప్పించెన్. 562

శా. ఆకాశంబున మేఘబృందము ఘనం శ బై సన్న మై దీర్ఘమై
యేకం బై బహురూప మై యడఁగున శ ప్లే దేవుగర్భంబులో
లోకశ్రేణి జనించుచున్ మెలఁగుచున్ శ లోపించు నాదేవు సు
శ్రీకాంతున్ హరిఁ గూర్చి యాగములు సేసెన్ నాహుషం డిమ్ములన్. 563

వ. మఱియును. 564

మ. చెలికాండ్రన్ భటులన్ రథములఁ గరి శ శ్రేణిం దురంగంబులం
గలలోఁ గన్నధనాళితో సమములం శ గాఁ జూచుచున్ భార్యతోఁ
బలువే లేండ్లు మనోజభోగలహరీ శ పర్యావుఁ డై తేలియున్
బలుత్పవ్వం గడఁ గాన కింద్రియమహా శ బంధంబులన్ సుక్కుచున్. 565

వ. ఒక్కడినంబున నాత్మజ్ఞానంబునంజేసి కాంతానిమిత్తంబునఁ దనమోసపోవుట
యెఱింగి యయాతి (యతివిషాదంబు నొంది) దేవయాని కిట్లనియె. 566

యయాతి దేవయానికి బస్తోపాఖ్యాన మనెడివ్యాజంబు చెలువుట.

క. మనచారిత్రమువంటిది, విను మితిహాసంబు గలదు శ వృద్ధజనములున్
³మునులును మెత్తురు నీవును, మనమున నంగీకరింపు శ మంజులవాణీ. 567

వ. అది యెట్టి దనిన. 568

సీ. అజ మొకం డడవిలో శ నరుగుచు దాఁ గర్త, ఫలమున నూతిలో శ పలికి జాతి
లోఁగెడిఛాగి నా శ లోకించి కామి యై, కొమ్మున దరిఁ గొంత శ గూలఁ ద్రోచి
వెడలింప నచ్చాగి, విభునిఁ గాఁ గోరిన్, పగుఁగాక యని తాను శ నదియుఁ దిరుగ
⁴నెన్ని యేనిని దన్ను శ నెంత కామించిన, నన్నిటికిని భర్త శ యై తనర్చి

తే. వాని నేప్రాద్దు రతులకు శ వశలఁ జేసి, సారిదిఁ గ్రీడించి క్రీడించి శ చొక్కిచొక్కి
కాముఁ డనియెడిదుస్సహా, గ్రహముకతవఁ, జిత్త మేమఱి మత్తిలి శ చెల్లఁ జిక్కి.

క. వెడవింటివానిచిగురా, కడిదపువ్వునకు లోగి శ యతిమోహితుఁ డై
విడువక సతులం దగిలెడు, జడునకు నెక్కడివి బుద్ధి శ చాతుర్యంబుల్. 570

వ. అంత నచ్చాగంబు దనపిదపం దగిలినఛాగీనివహంబులోపలం జూడ నొప్పెడి
ఛాగియొందుఁ దగిలి క్రీడింపం గని నూతిలోపలం బడి వెలువడినఛాగి తనపతి

1. లోసుగ. 2. సక్కిర్తిన్ విజృంభించుచున్. వ్రా. ప్ర. 3. మను మన్నింతురు. 4. నజరేని యన్నీచ సంత.

వలనినెయ్యంబు లే కుండుటకు విన్న నై తనమనంబున.

571

క. పలికిన బలుకులు వలుకకడు, కలయున్ నవకాంతఁ జూచి శ కడుసంచలుఁ డై
ఁలిచినచోటన్ నిలువఁడు, నిలు వెల్లను గల్ల కామి శ నిజమరి గలఁడే. 572

వ. అని పలికి విడిచి చనిన నయ్యజవల్ల భుండు సురతపరతంత్రుం డై మిసిమిసి యను
శబ్దంబుసేయుచుఁ దచ్చాగి వెంటం జని యొడంబఱుపం జాలకుండె నంత దానికి
గర్త యైన బ్రాహ్మణుండు రోషంబున రతిసమర్థంబు గా కుండ నల్లాడుచుండ
ఛాగివిభవృషణంబులు ద్రెంచివేసిన నచ్చాగంబు గ్రిందఁ బడి వేడుకొననఁ
బ్రయోజనంబు వొడగని యోగవిదుండు గావున బ్రాహ్మణో త్తముండు గ్రమ్మఱ
నయ్యజవృషణంబులు సంధించిన. 573

క. వృషణములు మరలఁ గలిగిన, సుషణుం డై ఛాగివిభుఁడు శ సుందరితోడన్
విషయసుఖంబులఁ బొందుచు, దృవతుడిఁగనఁడయ్యెఁబెక్కుదివసము లయ్యున్.
వ. అని యివ్వధంబున యయాతి దేవయానికి నిజవృత్తాంతంబు గథారూపంబున
నెఱింగించి యిట్లనియె. 575

మ. అబలా నీనిబిడాతిదుర్జయసల శ జ్ఞాపాంగభల్లంబులం
బ్రబలం బైనమనంబు భగ్నము గ నా శ ప్రావీణ్యముం గోలుపో
యి బలిష్ఠుం డగుకాముబారిఁ బడి నే శ నె ట్లొర్తునే బందిక
తైబడిం బాపవుఁదృష్ట ¹యిప్పు డకటా శ దీర్ఘాకృతిన్ రొప్పెడిన్. 576

క. అదలదు ప్రాణము లడలినఁ, గదలదు సర్వాంగకములుఁ శ గదలుచు నుండన్
వదలదు బిగువులు వదలినఁ, దుది లే దీత్పృష్ఠ దీనిఁ శ ద్రుంపఁగ వలయున్. 577

క. వెయ్యెం డయ్యెను నీతోఁ, గ్రయ్యంబడి యున్నవాడఁ శ గామసుఖమాలం
గ్రయ్య దొకయించు కైన, న్దయ్యదు కొన లిడియెఁ దృష్ణ శ నవపద్మముఖి. 578

క. ముదిసెను దంతావలియును, ముదిసెను గేశములు దనువు శ ముదిసెం దనకున్
ముదియనివి రెండు సిక్కిను, బ్రతికెడితీపియును విషయపక్షస్పృహయున్. 579

క. కడ లే దాశాలతకుం, గడఁ జూడఁగ నేర రాదు శ కడఁ గని రేనిం
గడుముదమన సంసారము, కడఁ గందురు త త్వవిదులు శ గమలదళాక్షి. 580

క. మండనహాటకపశువే, దండాశ్వవధూదుకూల శ ధాన్యమ్ములు పె
క్కుండియు నాశాపాశము, ఖండింపఁగ లేవు మఱియుఁ శ గడమయ చుష్కి.

క. కామోపభోగసుఖములు, వేమాఱును బురుషుఁ డనుభ శ వించుచు నున్నం
గామంబు శాంతిఁ బొందునె, ధూమధ్వజుఁ డాజ్యవృష్టి శ ద్రుంగుడువడునె.

అ. అక్క తల్లి చెల్లె శ లాత్తజ యెక్కిన, పాను పెక్కఁ జనదు శ పద్మనయన
²పరమయోగి కైన శ బలిమిని నింద్రియ, గ్రామ మధికపీడఁ శ గలుగఁ జేయు.

1. 'యక్కటకటా ..బొందెడిన్. 2. పరమయోగి నైన బలిమాల నింద్రియ, గ్రామ మధిక
మడచి కట్టరాదు' వ్రా. ప్ర

- క. వెంగలివిత్తయి తిరుగుచు, గంగా రై చెడక ముక్తి కై గాంక్షించునతం
డంగనలతోడ విడువని, సంగడములు వదల వలయు శ బలజాతముఖి. 584
- వ. అది గావున నేడు మొదలు తృష్ణాఖండనంబు సేసి నిర్విషయండ్ నయి
యహంకారంబు విడిచి మృగంబులం గలసి వనంబున సంచరించెడ బర బ్రహ్మం
బునందు జిత్తంబు సేచ్చెద బ్రహ్మనిష్ఠ మనుష్యులకు నాశానివారిణి యగు
టంజేసి యే నందుఁ దత్పరుండ నై యాహారనిద్రాదియోగంబులం బరిహరిం
చెద నాత్మవిదుం డై సంసారనాశంబులఁ దలంచినవాడై విద్యాసుం డని పలికి
పూరునియావనం బతని కిచ్చి ముదిమి దాసు గైకొని విగతలోభం డై నిజ
భుజశక్తిపాలితం బగుభూమండలంబు విభాగించి ద్రుహ్యునకుఁ బూర్వభాగంబును
యదువునకు దక్షిణభాగంబును దుర్వసునకుఁ బ్రతీచీభాగంబును ననువునకు
నుదీచీభాగంబును సంక్షింపుం డని యిచ్చి వారలసమక్షంబున. 585
- క. నాలుగుచెఱుగులనేలయఁ, బాలింపుం డనుచు నగ్ర శ భవులను బంచెన్
భూలోక మేలు మనుచును, బాలార్కోదారుఁ బూరుఁ శ బట్టము గట్టెన్. 586
- వ. ఇట్లు పూరునికి రాజ్యం బిచ్చి పెక్కువర్షంబులందు ననుభూతంబు లయిన
యింద్రియసుఖంబులు వర్జించి. 587
- క. మిక్కిలి సుజ్ఞానంబునఁ, జక్కఁగ నదెగ నడిచి వైరి శ వడ్వర్గంబున్
తెక్కలు వచ్చినవిహగము, గ్రక్కున నీడంబు విడుచు శ కరణి నుదితుం డై. 588
- క. కారుణికోత్తముఁ డగుహరి, కారుణ్యముకతన నతఁడు శ ఘనుం డై గెలిచెం
గూరము లగువిషయంబుల, సూరక గెలువంగ శక్తుఁ శ డొక్కఁడు గలఁడే. 589
- వ. మఱియు నిర్మూలతనకలసంగుం డై సత్సరజస్తమోగుణంబుల దిగనాడి నిర్మలం
బయి పరమం బయినవాసుదేవాభిధానబ్రహ్మంబునందు యయాతిభూపాలుండు
స్వతస్సిద్ధ యయినభాగవతగతిం జెందె నంత. 590
- సీ. ప్రాణేసుఁ డాడిన శ పలుకులు నగవులు, గాఁ జూడ కంతరం శ గమున నిలిపి
పథికుఁ లై పోవుచుఁ శ బానియశాలలఁ, జల్లఁగా నుండెడి శ జనలయట్లు
సంసారమునఁ గర్త శ సంబంధు లై వచ్చి, యాలుబిడ్డలు మగం శ డనుచుఁ గూడి
యుండుట గాని సం శ యోగంబు నిత్యంబు, గా దీతమాయాప్ర శ కల్పితంబు
తే. దీని విడుచుట దగ వనితెగువ మెఱసి, నిద్రసాలించి మేల్కొన్ననేర్పుసాలఁ
గలిగి భార్గవి సర్వసం శ గముల విడిచి, హరిపరాధీన యై ముక్తి శ కరిగె నధిప.
- వ. అని యిట్లు యయాతిచరితంబు సెప్పి భగవంతుండును సర్వభూతనివాసుం
డును శాంతుండును వేదమయుండును నైనవాసుదేవునికి నమస్కరించెద నని
శుకుం డిట్లనియె. 592
- క. భారత నీవు జనించిన, పూరుని వంశంబునందుఁ శ బుట్టినవారిం

జారు యశోలంకారుల, ధీరుల వినిపింతు నధిక శ్ర తేజోధనులన్. 593

వ. పూరునకు జనమేజయుండు జనమేజయునకుఁ బ్రాచిన్వాంసుండు నాప్రాచిన్వాం
సునకుఁ బ్రవిరోధనమన్యువు నతనికిఁ జారువుఁ బుట్టి రాచారువునకు సుద్యువు
సుద్యువునకు బహుగతుండును బహుగతునకు శ్రాంతియు శ్రాంతికి సం
యాతియు సంయాతికి రాద్రాశ్వండును రాద్రాశ్వనకు ఘృతాచి యను
నచ్చర లేమయందు ఋతేవువుఁ గజేవువు స్థలేవువు గృతేవువు జలేవువు సన్న
తేవువు ధర్తేవువు సత్యేవువు వ్రతేవువు వనేవువు ననువారు జగదాత్మభూతుం
డైనప్రాణునకు నిందియంబులచందంబునఁ బదుగురు గొడుగులు జన్మించి రందు
ఋతేవువునకు సంతిసారుండును సంతిసారునకు సుమతియు ధృవుండు నప్రతి
రథుండు నన మువ్వరు పుట్టి రందు నప్రతిరథునికిఁ గణ్యుండును గణ్యునికి మే
ధాతిథియు నతనికిఁ బ్రస్కండుండు మొదలగు బ్రహ్మజాతులును జన్మించి
రాసుమతికి రైభ్యుండు పుట్టె రైభ్యునకు దుష్యంతుండు పుట్టె. 594

క. పారావారపరితో, దారధరాభారదక్ష శ్ర దక్షిణహస్త
శ్రీ రాజిల్లఁగ నొకనాఁ, డారాజేంద్రుండు వేట శ్ర యం దభిరతుఁ డై. 595

క. గండక కంఠీరవశ్శేరుండ శశ వ్యాళ కోల శ్ర రోహిష రురువే
దండ వ్యాపు మృగాదన, చండశరభ శల్య భల్ల శ్ర చమరాటపులన్. 596

క. చప్పుడు సేయుచు మృగముల, రొప్పుచు నీరములయందు శ్ర రోయుచు వలలం
ద్రిప్పుకొని పడఁగఁ జోవుచు, దప్పక వ్రేయుచును వేట శ్ర తమకం బొప్పన్.

క. మృగయాధంబులవెంటను, మృగలాంఛనసన్నిభుండు శ్ర మృగయాతురుఁ డై
మృగయులుగొందఱుగొలువఁగ, మృగ రాజపరాక్రమంబు శ్ర మోఱుచు వచ్చెన్.

వ. ఇట్లు వచ్చి వచ్చి దైవయోగంబునఁ గణ్యమహామునితపోవనంబు సేరం జని.

సీ. ఉరుతరశ్రాంతాహి శ్ర యుగళంబులకుఁ బింఛ, ముల విసరడికేకి శ్ర ముఖ్యములను
1 గరిణు లొల్లని కుంభిరకలభంబులకు మేత, లిడుచు ముద్దాడు మృగేంద్రములను
ఘనమృగాదనములు శ్ర గావుగా లేళ్లతో, రతులు సాగించు సా శ్ర రంగములను
నునువుగా హోమధే శ్ర నువులకంతంబులు, దువ్వచు నాడుశా శ్ర ర్దులములను
తే. దారి కలహించు² నుందురు³ దంపతులకు, మైత్రి లంకించుమార్జాలశ్రమల్లములను
మతిని జాతివైరంబులుమాని యిట్లు, గలసిక్రిడించుమృగములఁగఁంచెనతడు.

క. ఇత్రైజిగున మృగజాతుల, పొత్తులు నే మెఱుంగ మనుచు శ్ర భూవల్లభుండు
జిత్తుము⁴ పల నాముని, సత్తమునద్వృత్తమునకు శ్ర సంతసపడుచున్. 601

క. హల్లక బిసరుహ సరసీ, కల్లోలోత్కుల్లయాధి శ్ర కా గిరిమల్లీ
మల్లీమరువక కురవక, సల్లలితానిలమువలన శ్ర సంతుష్టుం డై. 602

వ. దుష్యంతుండు వచ్చునవసరంబున. 603

1. 'గరుణతో' మదయుక్తికలభా' అ. ప్ర. 2. మాషిక,

- క. ఇందిదిరాతిసుందరి, యిందిదిరచికుర యున్న శ దిందింద శుభం
బిం దిందువంశ యనుక్రియ, నిందీవరవీధి మ్రాసె శ నిందిదిరముల్. 604
- క. మాకందర్పునిశరములు, మాకందము లగుటఁజేసి శ మాకందంబుల్
మా కందము లనుకై వడి, మాకందాగ్రములఁ బికస శ మాజము లులిసెన్. 605
- వ. అంత. 606
- క. ఇం దున్నకణ్ణమునికిని, వందన మొనరించి తిరిగి శ వచ్చెద ననుచుం
బొందుగ ¹ననుచరులను దా, నందఱ నందంద నిలిపి శ యటఁ జని మ్రొలన్. 607
- శా. ఆ కణ్ణాశ్రమమందు నీరజనివా శ సాంతప్రదేశంబునఁ
మాకందంబులసిడఁ గల్పులతికా శ మధ్యంబునఁ మంజురం
భాకాండాంచితశాలలోఁ గుసుమసం శ పన్నస్థలిం జూచె నా
భూకాంతుండు శకుంతల ²నవనవ శ భూపర్యటత్కుంతలన్. 608
- క. దట్టపుఁడుఱుమును మీఁదికి, మిట్టించినచన్నుఁగవయు శ మిఱుమిఱుచూడ్కుల్
నట్టడునడుముఁ దేనియ, లుట్టెడుమోవియును మనము శ నూరింపంగన్. 609
- వ. అంత నారాజకుమారుం డలరుటమ్ములవిలుకానివెడవింట ఘణఘణాయమాన
లయి మ్రొయుఘంటలకుం బంటించి తనమనంబున. 610
- శా. వన్యహారములఁ జితేంద్రియత నా శ వాసింపునాకణ్ణుఁ డీ
కన్యారత్నము నేగతిం గనియెడిం శ గా దీకురంగాక్షి రా
జన్యావత్యము గాఁగ నోవు నభిలా శ మం బయ్యె గా దేని నే
యన్యాయక్రియలందుఁ బారవుల కి శ ట్లాశించునే చిత్తముల్. 611
- క. అడిగిన నృపసుతఁ గా నని, నొడివెడినొ కదే మనంబు శ నొవ్వ నని విభుం
డుడురాజవదన నడుగఁగఁ, ³దడుమునఁ బడి కొంతప్రాద్దు శ దడఁబడఁ జొచ్చెన్. 612
- వ. మఱియు నెట్లకేలకుఁ దనచిత్తసంచారంబు సత్యంబు గాఁ దలంచి యిట్లనియె.
- క. భూపాలకకన్యక వని, నీపయఁ జిత్తంబు నాట శ నీవా రేరి
నీపే రెవ్వరు నిర్జన, భూపర్యటనంబు దగవె శ పూర్ణేందుముఖి. 614
- వ. అని పలుకు చున్న రాజకుమారునివదనచంద్రికారసంబు నేత్రచకోరంబులవలనం
ద్రావుచు నయ్యువిద విభ్రాంత యయి యున్న సమయంబున. 615
- క. కంఠేకాలునిచేతం, గుంతిఁ డగు పెట్టు మరుఁడు శ కుసుమాస్త్రంబుల్
లుంతించి గఁణనినాదము, తంత మ్మన బాల నేసె శ తవతవ గధురన్. 616
- వ. ఇట్లు వలరాజువాడికొవ్విరిగోలలవేడిమిఁ దాలిమిపోడిమి సెడి యావాలుఁ
గంటి యిట్లనియె. 617
- మ. అనివార్యప్రభ మున్ను మేనకయు వి శ శ్వామిత్రభూభర్తయుం
గని రామేనక డించి పోయె నడవిం శ గణ్ణుండు నన్నింతగా

1. 'సన్నిల మాస్యల' వ్రా. ప్ర. 2. 'నవనటదుభాపర్యటత్కుంతలన్' అ. ప్ర. 3. దడుమన యొక.

మనిచేక సర్వము నామునీంద్రుఁ డెఱుంగుకొనక మద్భాగధేయంబునక
నినుఁ గంటిం బిదపం గృతార్థ నగుచుకొనక నేఁ డీ వనాంతంబునన్. 618

క. నీవారము ప్రజ లేమును, నీవారము పూజ గొనుము న్ నిలుపుము నీవుకొ
నీవారును మాయంటను, నీవారాన్నంబు ¹గొనుడు న్ నేడు నరేంద్రా. 619

వ. అని పలికిన మవ్యంతుండు మెచ్చి మచ్చెకంటియిచ్చ యెఱింగి యిట్లనియె.

ఆ. రాజతనయ వగుదు న్ రాజీవదళనేత్ర, మాట నిజము లోని న్ మాటు లేకు
తనకు సదృశుఁ డయిన న్ తరుణునిఁ గైకొంటి, రాజసుతకుఁ దగవు న్ రాజవదన.

వ. అని మఱియూఁ దియ్యని నెయ్యంపుంబలుకులవలన నయ్యవిద నియ్యకొలిపి. 622

క. బంధురయశుడు జగన్నుత, సంధుండు మవ్యంతుఁ డుచిత న్ సమయజ్ఞుఁ డై
గంధగజగమన నప్పుడు, గాంధర్వవిధిక్ వరించె న్ గహనాంతమునన్. 623

~~అంత~~ భరతునిచరిత్రము. ~~అంత~~

వ. ఇవ్విధంబున నమోఘవీర్యుం డగునారాచపట్టి దపసిరాచూలికిఁ జూలు నెక్కొ
లిపి మఱునాఁడు తనవీటికిం జనియె నయ్యంతియుం గొంతకాలంబునకుఁ గొడు
కుం గనినఁ గణ్వమునీంద్రుం డారాచపట్టికి జాతకర్తాదిమంగళాచారంబు లొనర్చె
నాడింభకుండును దినదినంబునకు బాలచంద్రుండునుంబోలె నెదుగుచు. 624

క. కుంతితుండు గాక వాఁ డు, త్కంతం దనపిన్ననాఁడె న్ కణ్వవనచర
త్కంతీరవముఖ్యంబుల, ²కంతంబులఁ బట్టి యడుచుచు న్ గట్టుకొ విడుచున్. 625

వ. అంత నా కణ్వమునీంద్రుండు బాలకుం జూచి శకుంతల కిట్లనియె. 626

ఉ. పట్టపురాజు నీమగఁడు న్ పాపడు నంతకు నెక్కు డన్నిటం
బట్టపుదేవి వై గఱువ న్ ³బాగున నుండక పాటువారితో
⁴గట్టువనంబులో నవయఁ న్ గాఁ బని లేదిటఁ దర్లి పోఁ గదే
పుట్టినయిండ్ల మానినులు న్ పోరచి గా ననిశంబు నుంచురే. 627

వ. అని పలికిన. 628

క. ఆ పిన్నవాని నతుల, వ్యాపారు నుదారు వైష్ణ న్ వాంశోద్భవునిం
జూపెద నంచు శకుంతల, భూపాలునికడకు వచ్చె న్ బుత్తునిఁ గొనుచున్. 629

వ. వచ్చి మవ్యంతుం డున్న సభామండపంబునకుం జని నిలిచి యున్నయెడ. 630

మ. వలకేల న్నురుచక్ర రేఖయిఁ బద న్ ద్వంద్వంబునం బద్ధరే
ఖలు నొ ప్పారఁగ విందు వచ్చినరమా న్ కాంతుండు నాఁ గాంతి న
గ్గల మై యున్నకుమారు మరసదృశా న్ కారుకొ విఱికించి తాఁ
బలుకం డయ్యె విభం డెఱింగి సతి వి న్ భ్రాంతాత్మ యై వందురన్. 631

వ. ఆ సమయంబున. 632

- మ. అదే నీవల్లభ వాఁడు నీసుతుఁడు భాగ్య రావుత్తులం బాత్తులఁ
వదలం గా దలనాటికణ్ణవనికాగ్ర నైవాహికారంభముల్
మది నూహింపు శకుంతలావచనముల్ గ్ర మాస్యంబు లౌభూవరేం
ద్ర దయం జేకొను మంచు మ్రోసెను వియ గ్ర ద్వాణీవధూగీతముల్. 633
- వ. ఇట్లశరీరవాణి సర్వభూతంబులకుఁ దేటపడ భరింపు మని యలికిన నాకుమారుండు
భరతుం డయ్యె నంత నారాజు రాజవదన నంగీకరించి తనూభవుం జేకొని కొంత
కాలంబు రాజ్యంబు సేసి పరలోకంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబు. 634
- క. రెండవహరిక్రియ ధరణీ, మండలభారంబు నిజ స గ్ర మంచితబాహు
దండమున నిలిపి తనకును, భండనమున నెదురు లేక గ్ర భరతుం డొప్పెన్. 635
- వ. మఱియు నాదౌష్ట్యంతి యమునాతటంబున దీర్ఘతవుండు పురోహితుండు గా
డెబ్బదియెనిమిదియను గంగాతీరంబున నేఁబడేనుం గా నిట్లు నూటమూపుది
మూఁ డశ్వమేధయాగంబులు సదక్షిణంబులు గా నొనర్చి దేవేంద్రవిభవంబును
నతిశయించి పదుమూఁడువేలు నెనుబదినాలుగింటికదుపువేరు ద్వంద్వం
బనం బరఁగు నట్టివేయిద్వంద్వంబులపాఁడి మొదవులఁ గ్రేవులతోడ నలం
కారసహితలం జేసి వేవురు బ్రాహ్మణుల కిచ్చి మహారత్నీర్థకూలంబున విప్ర
ముఖ్యులకుఁ బుణ్యదినంబునఁ గనకభూషణశోభితంబు లయి ధవళదంతంబులు
గలనల్లనియేనుంగులం బదునాలుగులక్షల నొనఁగె దిగ్విజయకాలంబున శక
శబరబర్బరకషకిరాతకహూణమేచ్ఛదేశంబులరాజులఁ బీఠం బడంచి రసాతలం
బున రాక్షసకారాగ్రహంబులందున్న వేల్పులగరితలం బెక్కండ్ర విడిపించితెచ్చి
వారలవల్లభులం గూర్చెఁ ద్రిపురదానవుల జయించి నిర్జరుల నిజమందిరంబుల
నునిచె నతని రాజ్యంబున గగన ధరణీ తలంబులు ప్రజలు గోరిన కోరిక
లిచ్చుచుండ నివ్వధంబున. 636
- ఆ. సత్యచరితమందుఁ గ్ర జలమందు బలమందు, భాగ్యమందు లోక గ్ర పతులకంటె
నెక్కు డైనవేర్తి గ్ర నిరువదియేడువే, లేండ్లు ధరణి భరతుఁ గ్ర డేలె నధిప. 637
- క. అర్థపతికంటె గలిమిఁ గృతార్థుం డై యతులశౌర్య గ్ర మంవడియు నతం
డర్థములను బ్రాణములను, వృథము లని తలఁచి శాంతుఁ గ్ర డయ్యె నరేంద్రా.
- క. భరతునిభార్యలు మువ్వురు, వరుసం బుత్రకులఁ గాంచి గ్ర వల్లభుతోడఁ
సరి గా రని తోడ్తోడను, శిరములు దును మాడి రాత్త గ్ర శిశువుల సధిపా. 639
- వ. ఇట్లు విదర్భరాజపుత్రికలు శిశువులం జంపిన భరతుం డపుత్రకుం డై మరుత్ స్తో
మం బనురూగంబు పుత్రార్థి యై చేసి దేవతల మెప్పించె నయ్యవసరంబున.
- కీ. అన్నయిల్లాలిఁజూ గ్ర లాలిని మమతాఖ్యుఁ జూచి బృహస్పతి గ్ర సురతమునకుఁ
దొరఁగొని పై పడ్డ గ్ర దొల్లిగర్భంబున, నున్న బాలుఁడు భయం గ్ర బొదవి వలదు
తగ దని మొఱసేయఁ గ్ర దమకంబుతో వాని, నంధుండ వగుమన్న గ్ర నలిగివాఁడు

- యోనిలోపలివీర్య క్రమురలు దన్నిన నేల, బజిబిడ్డ డై యున్న క బాయలేక
 ౩. నితనిబెంపుకొడుకు క్కలిరువురు జన్మించి, రుచు వెలయుజేయు క మనిన మమత
 బెంపజాల నీవ క పెంపు భరింపు మీ, ద్వాజు ననుచు జనియె క దాని విడిచి.
 ౪. ఇట్లుతథ్యనిభార్య యగుమమతయు బృహస్పతియు శిశువుం గని ద్వాజుడైన
 వీని నీవనీవ భరింపు మని వదినెమఱుదులు దమలో నొండొరువులం బలికినకార
 ణంబున వాడు భరద్వాజుం డయ్యె గర్భస్థం డయినవాడు బృహస్పతి
 శాపంబున దీర్ఘతముం డయ్యె నంత నా బృహస్పతియు మమతయు (నుదయించిన)
 వాని విడిచి నిజేచ్ఛంజన ముత్తులు వానిం బోషించి పుత్రార్థి యయినభర
 తున కిచ్చి రతండు వానిం జేకొనియె వితథం బయినభరతవంశంబునకు నా భర
 ద్వాజుండు వంశక ర్త యగుటంజేసి వితథుం డనం బరంగె నా వితథునికి మన్యువు
 మన్యువునకు బృహత్త త్ర జయ మహావీర్య నర గర్భ లనువా రేగురు సంభ
 వించి రందు నరునికి సంకృతి సంకృతికి గురుండు రంతిదేవుం డన నిరువురు
 జన్మించి రందు. 642

~~రం తి దే వు ని చ కి త్ర ము.~~

- నీ. రాజవంశోత్తమ క్క రంతిదేవునికిర్తి, ¹ యేల చెప్పంగ విను క మిందు నందు
 నారాజు దననంచి క్క తార్థంబు లన్నియు, నెడపక దీనుల కిచ్చి యిచ్చి
 సకుటుంబు డైదైర్య క్క సంయుతుండై పేద, యెక్కుడునీరులే క్క కథమవృత్తి
 నెందేని నలువది క్క యెనిమిది దివసములో, చరియింప నొకదివ క్క సంబు రేపు
 ఆ. నెయ్యి పాయసంబు క్క నీరును గలిగిన, బహుకుటుంబభార క్క భయముతోడ
 నలసి నీరువట్టు క్క నాడలియును మిక్కి, లొదవ జూచి కుడువ క్క నుత్సహించె.
 వ. అయ్యవసరంబున 644
 నీ. అతిథిభాసురుం డొక్క క్క డాహార మడిగిన, గడపక ప్రియముతో క్క గారవించి
 హరిసమర్పణ మంచు క్క నన్నంబులో సగ, మిచ్చిన భుజియించి క్క యేగెనాత
 డంతలో నొకశూద్రుం క్క డశనార్థియై వచ్చి, పాడనూప లే దన క్క బోక తనకు
 నున్నయన్నములోన క్క నొకభాగ మిచ్చిన, సంతృప్తుడైవాడు క్క సనిన వెనుక
 ఆ. కుక్కగమియం దాను క్క నొక్క డేతేర నా, యన్నశేష మిచ్చి క్క సన్నయంబు
 లాడి మ్రొక్కిపంప క్క నోడక చండాలు, డొక్క డరుగుదెంచి క్క చక్క నిలిచి.
 వ. రాజు న కి ట్లనియె. 646
 క. హీనుడం జండాలుండను, మానవకులనాథ దప్పి క్క మానదు నవలం
 బో నేర నీకు జిక్కిన, పానీయము నాకు బోసి క్క బ్రతికింపగ దే. 647
 వ. అనిన వానిదీనాలాపంబులకు గరుణించి రా జి ట్లనియె. 648
 డ. అన్నము లేదు కొన్నిమధు క్క రాంబువు లున్నవి త్రావు మన్న ²రా

1. 'యేలమి చెప్పంగడు * నిందు నందు' వ్రా. ప్ర. 2. 'ర మ్మన్న' ఆ. ప్ర.

వన్న శరీరధారులకు శ నాపద వచ్చిన వారియాపదల్

గ్రన్నన మాన్చి వారికి సు శ ఖంబులు సేయుటకన్న నొండుమే

లున్నదె నాకు దిక్కు పురు శ షోత్తముఁ డొక్కడ చుమ్ము పుల్కసా. 649

వ. అని పలికి.

650

మ. బలవంతం బగునీరువట్టన నిజ శ ప్రాణాంతమై యున్నచో

నలయం డేమియు వీనిహృద్భ్రంశము నా శ యాసంబు ఖేదబు నా

జలదానంబున నేడు మాను ననుచు శ సర్వేశ్వరాధీనుఁ డై

జలముం బోసెను రంతిదేవుడు దయం శ జండాలపాత్రంబునన్. 651

వ. తదనంతరంబ బ్రహ్మదేవతలు సంతోషించి రంతిదేవునికి మేలు సేయందలంచి

నిజాకారంబులతో ముందట నిలువంబడి యారాజధైర్యసరితార్థంబు దమ

చేసినవృషలాదిరూప యగువిష్ణుమాయ నెఱింగించిన నానరేంద్రుం డందఱకు

నమస్కరించి. 652

క. వారల సేమియు నడుగక, నారాయణభక్తి దనమ శ నంబున వెలుంగఁ

ధీరుం డాతడు మాయా, పారజ్ఞుం డగుచుఁ బరమ శ పదమును బొందెన్. 653

క. ఆ రాజుని నొలిచిన, వా రెల్లఁ దదీయయోగ శ వైభవమున శ్రీ

నారాయణచింతను లై, చేరిరి యోగీశు లగుచు శ సిద్ధపదంబున్. 654

వ. ఇట్లు రంతిదేవుండు విజ్ఞానగర్భిణి యగు భక్తివలనఁ బరమపదంబునకుం జనియె

నంత గర్భనకు శిని జన్మించె శినికి గార్భ్యండు గలిగె నాతనినుండి బ్రాహ్మణ

కులం బయ్యె మహావీర్యునికి సురక్షయుండును సురక్షయునకుఁ ద్రయ్యారుణియుఁ

గవియుఁ బుష్కరాదుణియు ననుమువ్వరు సంభవించిరి వారును బ్రాహ్మణు

లయి చనిరి బ్రహ్మక్షత్రునికి సుహాక్షత్రండు సుహాక్షత్రునకు హస్తీయు జనించి

రాహస్తి దనచేర హస్తినాపురంబు నిర్మించె నా హస్తీకి నజమీధుండును

ద్విమీధుండును బురుమీధుండును నన మువ్వరు జనియంచి రం దజ

మీధునివంశంబునం బ్రియమేధాదులు గొందఱు వుట్టి బ్రాహ్మణు లయి చని

రయ్యజమీధునికి బృహదిషువు నతనిపుత్రుండు బృహద్ధనువు నతనికి బృహ

త్కాయుండు నతనికి జయద్రథుండు నతనికి విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తునకు సేనజిత్తు

సేనజిత్తునకు రుచిరాశ్వండు దృఢహనువు గాశ్వండు వత్సుండు నన నలుగురు

జనించి రందు రుచిరాశ్వనకుఁ బ్రాజ్ఞుండు నతనికిఁ బృథుసేనుండును బృథు

సేనునికిఁ బారుండును వానికి నీపుండును నీపునికి నూర్వురు గొడుగులును

బుట్టిరి మఱియును. 655

ఆ. శుకునికూతురైన శ సుందరి సత్కృతిఁ, బొంది వేడ్క నీప శ భూవిభుండు

విమలయోగవిత్తు శ విజ్ఞానదీపి తో, దారచిత్తు బ్రహ్మ శ దత్తుఁ గనియె. 656

వ. ఆ బ్రహ్మదత్తుండు జైగిష్యోపదేశంబున యోగతంత్రంబునజేసి ¹గోదేవి యను భార్యవలన విష్వక్సేనుం డనుకుమారునిం గనియె విష్వక్సేనునకు నుదక్సేనుం డు నుదక్సేనునకు భల్లాదుండు వీరలు బార్వాదివవు లచురాజు లైరి ద్విమీఘు నకు యమీనరుండు యమీనరునికిఁ గృతిమంతుండు గృతిమంతునికి సత్యధృతి సత్యధృతికి దృఢనేమి దృఢనేమికి సుపార్శ్వకృత్తు సుపార్శ్వకృత్తునకు సుపార్శ్వండు సుపార్శ్వనకు సుమతి సుమతికి సన్నతిమంతుండు సన్నతిమంతునికొ డుకు కృతి యనువాఁడు హిరణ్యనాభునివలన యోగమార్గం బెఱింగి శోకమా హంబులువిడిచి తూర్పుదేశంబున నామసంహిత పఠించె నతనికి నుగ్రాయుధుం యు నుగ్రాయుధునకు టేమ్యుండు టేమ్యునకు సువీరుండు సువీరునకుఁ బురంజ యుండు బురంజయునకు బహురథుండు జన్మించిరి హస్తీకొడుకు పురుమీఘునికి సంతతి లే దయ్యె నయ్యజమీఘునికి నళిని యనుభార్యయందు నీలుండు నీలు నికి శాంతియు శాంతికి సుశాంతియు సుశాంతికిఁ బురుజుండుఁ బురుజునకి నర్కుండు నర్కునికి భర్త్యాశ్వండు భర్త్యాశ్వనకు ముద్గల యవీనర బృహదిషు కాంపిల్య సృంజయు లనువా రేవురం బుట్టిరి. 657

క. మించినభర్త్యాశ్వండు సుత,పంచకమును జూచి విషయ శ పంచకమును వ ర్జించితిఁ దల మని పల్కినఁ, బాంచాలురు నాఁగ సుతులు శ పరఁగిరి ధరణిన్.

వ. అంత ముద్గలునినుండి బ్రాహ్మణకులం బై ముద్గలగోత్రంబు నా నెగడె భర్త్యా శ్వపుత్రుం డైనయాముద్గలునికి దివోదాసుండు సహల్య యనుకన్యకయునుం బుట్టి రహల్యయందు గౌతమునికి శతానందుండు పుట్టె శతానందునికి ధను ర్వేదవిశారదుం డయినసత్యధృతి పుట్టె నతం డొకనాఁడు వనంబున నూర్వాశిం గసిన నతనికి రేలేపాతం బై తద్విర్యంబు శర స్తంబంబునం బడి మిథునం బయ్యె నాసమయంబున. 659

క. చపలరతి శంతసుం డను,నృపవరుఁ డడవికిని వేఁట శ నెపమునఁ జనుచుం గృపతోశిశుయుగముంగని, కృషియుఁగృవుండనుచుఁదెచ్చిశృగృహమునఁబెంచెన్.

వ. ఆ కృషి ద్రోణునకు భార్య యయ్యె దివోదాసునకు మిత్రాయువు మిత్రాయువు నకుఁ జ్యవనుఁడుఁ జ్యవనునకు సుదాసుండు సుదాసునకు సహదేవుండు సహదేవు నకు సోమకుండు సోమకునకు సుజన్తకృత్తు సుజన్తకృత్తునకు నూర్వరుగొడుకు లుం గలిగిరి వారిలో జంతు వనువాఁడు జ్యేష్ఠుండు కడచూలు పృషతుండు పృషతునకు ద్రుపదుండు ద్రుపదునకు ధృష్టద్యుమ్నాదు లయినకొడుకులును ద్రాపది యనుకూతురుం గలిగిరి ధృష్టద్యుమ్నునకు ధృష్టకేతువు పుట్టె వీరలు పాంచాలరాజు లని యెఱుంగుము మఱియు నయ్యజమీఘునికొడుకు ఋక్షుండు ఋక్షునకు సంవరణుం డాసంవరణుండు తిపతి యనియెడి సూర్యకన్యయందుఁ

గురువుం గనియె నాకురువుపేరం గురుక్షేత్రం బయ్యె నాకురువునకుఁ బరీక్షిత్తు
సుధనువు జహ్నువు నిషధుండు ననువారు నలువురు వుట్టి రందుఁ బరీక్షిత్తు
కొడుకులు లేక చనియె సుధనువునకు సుహృత్తుం డతనికిఁ జ్యవనుండు చ్యవ
నునకుఁ గృతి గృతికి వసువు వసువునకు బృహద్రథ కుసుంభమత్స్యప్రశ్యగ్
చేదిపాదులు వుట్టి రందు బృహద్రథునకుఁ గుశాగ్రుండు గుశాగ్రునికి ఋష
భుండు ఋషభునికి సత్యహితుండు సత్యహితుఁడే ఋషవంతుండు ఘృషవం
తునకు జహ్ను వనువాడు మఱియును. 661

సీ. ఆ బృహద్రథునకు శ నన్యభార్యాగర్భమున రెండు తనుఖండ శ ములు జనించె
దునుకలు గని తల్లి శ తొలఁగంగ వైచిన, సంధించె నొకటిగా శ జర యనంగ
నొక్కదైత్యకాంత వాఁ శ డొప్పె జరాసంధుఁ, డన గిరివ్రజపుర శ మాతఁ డేతె
నతనికి సహదేవుఁ శ డతనికి సోమాపి, తనయుఁ డాతనికి శ్రు శ తశ్రవుండు

తే. జహ్నువుత్తుండు సురధుండుఁజనవరేణ్య, యతనికొడుకు విమారథుఁ శడతనిపట్టి
సార్వభౌముండు వానికిసంభవుండు, వినుజయత్సేనుఁడనువాడు శ విమలకీర్తి.

వ. ఆ జయత్సేనునికి రధికుండు రధికునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకుఁ గ్రోధ
నుండఁ గ్రోధనునకు దేవాతిథియు దేవాతిథికి ఋక్షుండు ఋక్షునికి భీమసేనుండు
వానికిఁ బ్రతీవుండుఁ బ్రతీవునకు దేవాపి శంతను బాహ్నికు లన మువ్వురు గొడు
కులు వుట్టి రందు. 663

సీ. దేవాపి రాజ్యంబు శ దీర్ఘ నొల్లక వనంబున కేఁగెఁ దమ్ముండు శ పూర్వజన్మ
మందు మహాభిషేకఁడనియెడువాడు శం, తనుఁ డయ్యె వాఁడె యీశధాత్రి నెల్ల
నేలుచుఁ గరముల శ నేవృద్ధు ముట్టిన, వాఁ డెల్ల నిండుజ శ వ్యసము నొందు
నతఁడు శాంతిప్రాప్తుఁ శ డై యున్న దానఁ బం, డ్రెండేండ్లు వజ్ర వర్షింప కున్న

ఆ. వృష్టి లేనిచోప్పు శ విప్రుల నడిగిన, నన్న యండఁ దమ్ముఁ శ డగ్నిహోత్ర
దారపంగ్రహంబు శ దాల్చినఁ బరిశేత్త, యండు గాన నీవ శ యతఁడ వైతి. 664

వ. అది కారణంబు గా నన్న యండఁ దమ్ముండు రాజ్యాహ్నుండు గాఁడు నీవు పరివే
త్తపు మీయన్నకు రాజ్యం బిచ్చిన ననావృష్టిదోషంబు సెడు నని బ్రాహ్మణులు
వల్కిన శంతనుండు వనంబునకుం జని దేవాపికిఁ బ్రియంబు సెప్పి రాజ్యంబు
సేకొమ్మని పల్కె సంతకు మున్న ¹వానితండ్రి దేవాపిని రాజ్యంబున కర్హుం జే
యం దలంచి విప్రులం బిలిచిన నావిప్రులు పాపండమతవాక్యంబులు దేవాపికి
నుపదేశించిన దేవాపి వేదంబుల నిందించినపాపండుండును దేవదూషకుండును
నయ్యెం గావున దేవాపికి రాజ్యంబు లే దని బ్రాహ్మణులు సెప్పిన శంతనుండు
మగిడి వచ్చి రాజ్యంబుఁ జేకొనియె సంత వర్షంబును గురిసె నివ్వధంబున. 665

క. దేవాపి కలాపపురం, బావాసము గాఁగ యోగి శ యై యున్నాఁడు

1. వానిపుంత్రి దేవాపిని బాషండునిం జేసి.

ర్వీవర కలి నష్టం బగు, జైవాత్మకకులము మీద 3 సంస్థాపించున్. 666

వ. బాహ్నికుం డనువానికి సోమదత్తుండు పుట్టె సోమదత్తునకు భూరియు భూరిశ్ర
వసుండును శలుండు ననువారు మువ్వగు పుట్టిరి. 667

క. భాతిగ శంతనునకు గం, గాతటినికి వైష్ణవాగ్ర 3 గణ్యుండు ఘోరా
గాతినయననీలోత్పల, భీతికర గ్రీష్మఁ డైన 3 భీష్ముండు పుట్టెన్. 668

ఆ. పరశురాముతోడఁ 3 బ్రతిఘటించి జయింప, నన్య నొకని నెఱుంగ 3 మతనిదక్క
వీరయాధపతి వి 3 వేకధర్మజ్ఞుండు, వేయిటేటిపట్టి 3 విమలయశుండు. 669

వ. ఆ శంతనునకు దాశకన్యక (యైనసత్యవతి)యందుఁ జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యులు
పుట్టి రందుఁ జిత్రాంగదుండు గంధర్వులచే నిహతుం డయ్యె మఱియును. 670

ఉ. సత్యవతీవధూతి మును 3 శంతనుపెండ్లము గానినాఁడు సాం
గత్యమునం బరాశరుండు 3 గర్భము సేసిన బాదరాయణు
డత్యుదితుండు శ్రీహరిక 3 శాశంజుఁ డై ¹ ప్రభవించె నిత్యముల్
సత్యము లైనవేదముల 3 సాంగములక విభజింప దక్షుం డై. 671

ఆ. బాదరాయణుండు 3 భగవంతుం డనఘుండు, పరమగుహ్య మైన 3 భాగవతము
నందనుడ నయిన 3 నాకుఁ జెప్పెను శిష్య, జనుల మొఱిగి యేను 3 జదువుకొంటి.

వ. ఆ విచిత్రవీర్యునికిఁ గాశీ రాజకుటుల సంబికాంబాలికల భీష్ముండు బలాత్కారం
బునఁ దెచ్చి వివాహంబు సేసిన విచిత్రవీర్యుండు వారలం దగిలి మనోజరాగ
మత్తుం డై చిరకాలంబు నానావిధక్రీడల విహరించుచు రాజయత్నప్రీతితుం డై
మృతుం డయ్యె నంత. 673

క. అతనిసతులవలన సుతుల, సుత కను మని తల్లి వనుప 3 సౌంది గయ్యెన్
ధృతరాష్ట్రపాండువిదుగుల, సుతచరితుండు బాదరాయ 3 ణుండు నరేంద్ర. 674

వ. అందు ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారియందు దుర్యోధనాదు లగుకొడుకులు నూర్వు
రును దుశ్శల యను కన్యకయును జన్మించిరి మృగశాసభయంబునంజేసి భార్యం
బొంద వెఱచినపాండుకుం గుంతీదేవియందు ధర్మాలేద్రులప్రసాదంబున యు
ధిష్ఠిరభీమార్జును లనుమువ్వరును మాదిదేవివలన నాసత్యప్రసాదంబున నకుల
సహదేవు లనువారిద్దఱును గా నేవురు పుట్టి రయ్యేవురకును ద్రుపదరాజపుత్రియై
ద్రౌపదియందుఁ గ్రమంబునం బ్రతివిధ్యుండును శుతసేనుండును శుతకీర్తియు
శతానీకుండును శ్రుతికర్తుండును నన నేవురు పుట్టిరి మఱియు యుధిష్ఠిరునకుఁ
బారవతియందు దేవకుండును భీమసేనునికి హిడింబయందు ఘటోత్కచుండును
గాళియందు సర్వగతుండును సహదేవునికి విజయయందు సుహోత్రుండును
నకులునకు రేణుమతియందు నిరమిత్తుండును నర్జునునకు నులూపి యనునాగ

1. 'జనియించె జోరహృదైత్యక రావకృష్ణమితిసితవేదవిభాగదక్షుం డై' బ్రా. ప్ర.

కన్యకయందు నిరావంతుండును మణలూరుపతిపుత్రి యయినచిత్రాంగదయందు
బభ్రువాహనుండును సుభద్రయందు (శౌర్యధైర్యతేజోవిభవంబుల నఖిలరాజ
నికరంబునం బ్రఖ్యాతుం డైన)యభిమన్యుండును జన్మించి రందు బభ్రువాహనుం
డర్జునునియోగంబున మాతామహునిగోత్రంబునకు వంశకర్తయయ్యె. 675

ఉ. అన్యసుపూజ్య సీజనకుఁ శ డై యభిమన్యుఁడు భూవరేంద్రమూ
ర్ధన్యుఁడు ధన్యమార్గణక శ దంబవిదారితవైరివీరరా
జన్యుఁడు జన్యభీతకురు శ సైన్యుఁడు సైన్యసమూహనాథదృ
క్షాన్యుఁడు మాన్యకీర్తిమహి శ మం దనరెం గురువంశకర్తయై. 676

వ. ఆ యభిమన్యునకు నుత్తరయందు సీవు జన్మించితివి 677

క. ద్రోణసుతుతూపువేణిమీఁ, బ్రాణంబులఁ బాసి హరికృ శ పాదర్శనసం
త్రాణంబున బ్రదికితె కా, ఖోణీశ్వర మున్ను సీశి శ శుక్త్యమువేళన్. 678

వ. సీకుమారులు జనమేజయశ్రుతసేనభీమసేనోగ్రసేను లనునల్వరు వీరలయందు.

ఆ. సీవు తక్షకాహి శ నిహతుండ వని విని, సకలసర్పలోక శ సంహృతముగ
సర్పయాగమింక శ జనమేజయుఁడు సేయఁగలఁడు పూర్వరోష శ కలితుండగుచు.

వ. మఱియు నతండు సర్వధరణీమండలంబును జయించి కావషేయుండు పురోహి
తుండు గా నశ్వమేధంబు సేయంగలవాఁడు వానికి శతానీకుండు జనియించి యా
జ్ఞవల్క్యునితోడ వేదంబులు పఠించి కృపాచార్యునివలన విలువిద్య నేర్చి
శౌనకునివలన నాత్రజ్ఞానంబుఁ బడయంగలవాఁ డాశతానీకునికి సహస్రానీకుండు
వానికి నశ్వమేధజం డశ్వమేధజునికి నానీమకృష్ణుం డానీమకృష్ణునకు నిచకుం
(డానిచకుండు గజాహ్వయంబు నదిచే వృతంబు గాఁ గొశాంబియందు వసి
యించు) నాతనికి నుపుం డపునికిఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శుచిరథుండు
శుచిరథునికి వృష్టిమంతుండు వృష్టిమంతునికి సుషేణుండు సుషేణునికి సుపీతుం
డు సుపీతుకి నృచక్షువు నృచక్షువునకు సుఖానిలుండు సుఖానిలునికిఁ బరిష్లవుండు
పరిష్లవునకు మేధావి మేధావికి సునయుండు సునయునికి నృపంజయుండు నృపం
జయునికి దూర్వుండు దూర్వునికి నిమి నిమికి బృహద్రథుండు బృహద్రథునకు
సుజాసుండు సుదాసునికి శతానీకుండు శతానీకునకు దుర్దమనుండు దుర్దమనునికి
విహీనురుండు విహీనురునికి దండపాణి దండపాణికి మితుండు మితునకు ఔమకుం
డు ఔమకునకు బ్రహ్మక్షత్రుండు ¹వాఁడు నిర్వంశుం డై దేవర్షి సత్కృతుం డై
కలియుగంబునందుఁ జనం గలవాఁడు. 681

క. జగతి విటమీడఁ బుట్టెను, మగధాధీశ్వరుల నిఖిల శ మనుజేశ్వరుఁ ౯
నిగమాంతవిమలఁ జెప్పెద, సుగుణాలకార ధీర శ సుభగవిచారా. 682

వ. జరాసంధపుత్రుం డైనసహదేవునికి మార్జాలి మార్జాలికి శ్రుతశ్రువుడు శ్రుత

శ్రవనకు నయతాయువు నయతాయువునకు నిరమిత్తుండు నిరమిత్తునకు సున
క్షుత్తుండు సునక్షుత్తునికి బృహత్సేనుండు బృహత్సేనునికి గర్జజిత్తు గర్జజిత్తు
నకు శ్రుతంజయుండు శ్రుతంజయునకు విప్రుండు విప్రునకు శుచి శుచికి క్షే
ముండు క్షేమునికి సువ్రతుండు సువ్రతునకు ధర్మనేత్తుండు ధర్మనేత్తునకు
శ్రుతుండు శ్రుతునకు దృఢసేనుండు దృఢసేనునికి సుమతి సుమతికి సుబలుండు
సుబలునకు సునీతుండు సునీతునకు సత్యజిత్తు సత్యజిత్తునకు విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తు
నకుఁ బురంజయుండును జన్మించెద రని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 683

ఆ. వినుము మగధదేశ ౧ విభులు జరాసంధ, ¹ ప్రముఖధరణిపతులు ౧ ప్రబలయశులు
వీరు కలియుగమున ౧ వేయేండ్లలోపల, బుట్టి గిట్ట గలరు ౧ భూవరేంద్ర. 684

వ. యయాతికొడు కనువునకు సభానరుండుఁ జక్షువుఁ బరోక్షుండు ననువారు ము
గ్గురు పుట్టి రందు సభానరునికిఁ గాలనాథుండు గాలనాథునకు స్పంజయుండు
స్పంజయునకుఁ బురంజయుండుఁ బురంజయునకు జనమేజయుండు జనమేజయు
నకు మహాశాలుండు మహాశాలునికి మహామనసుండు మహామనసునకు నుశీనే
రుండు తితిక్షు వన సిరువురు జన్మించి రందు నుశీనరునకు శిబివనక్రిమిదర్ప లన
నలువురు జన్మించి రందు శిబికి వృషదర్ప సువీర మద్ర కేకయులు నలువురు
పుట్టిరి తితిక్షునకు రుశద్రథుండు రుశద్రథునకు హేముండు హేమునకు సుత
పుగాడు సుతపునకు బలియుఁ బుట్టి రాబలివలన సంగవంగకళింగసింహపుండ్రాం
ధ్రు లనుపేళ్లు గలవా రాద్వారు కుమారులు పుట్టిరి వారలు దూర్పుదేశంబునకు
రాజు లయి దేశంబులకుఁ దమతమనామధేయంబు లిడి యేలిరి సువీరునకు
సత్యరథుండు సత్యరథునికి దివిరథుండు దివిరథునికి ధర్మరథుండు ధర్మరథునకుఁ
జిత్రరథుండుఁ బుట్టి రాచిత్రరథుండు రోమపాదుండు నాఁ బరఁగె. 685

క. సంతతి లేనికతంబునఁ, జింతించుచు నుండ నతని ౧ చెలికాఁ డగుధీ
మంతుండు దశరథుఁ డతనికి, సంతతి గా నిచ్చె నాత్మ ౧ జను శాంతాఖ్యన్. 686

వ. అంత రోమపాదుండు దసకూతురు శాంత యని కైకొని మెలంగు చుండ నా
రాజు రాజ్యంబునఁ గొంతకాలంబు వర్షంబు లేమికిం జింతించి విభాండకసుతుం
డైనఋశ్యశృంగుండు వచ్చిన వర్షంబు గురియు నని పెద్దలవలన నెఱింగి. 687

క. ఆరాజు ఋశ్యశృంగుని, ఘోరతపోనియముఁ దెచ్చు ౧ కొఱ్ఱకై పనిచెఱ
వారసతుల నేర్పుల ను, దార స్తనభారభీరు ౧ తరమధ్యగలన్. 688

వ. వారును జని. 689

ఆ. కాంతలార మొకము ౧ గన్నది మొదలుగా, నాడువారి నెఱుంగఁ ౧ డడవిలోన
గోచి బిగియఁగట్టుకొనినయావడుగని, మత్రికాని రతికి ౧ మరపవలయు. 690

వ. అని పలుకుడు. 691

కన్యకాయందు నిరావంతుండును మణలూరుపతిపుత్రి యయినచిత్రాంగదయందు
బభ్రువాహనుండును సుభద్రయందు (శౌర్యధైర్యతేజోవిభవంబుల నఖలరాజ
నికరంబునం బ్రఖ్యాతుం డైన)యభిమన్యుండును జన్మించి రందు బభ్రువాహనుం
డజ్ఞునియొగంబున మాతామహునిగోత్రంబునకు వంశకర్తయయ్యె. 675

ఉ. అన్యసుపూజ్య నీజనకుఁ యై యభిమన్యుఁడు భూవరేంద్రమూ
ర్ధన్యుఁడు ధన్యమార్గణక శ దంబవిదారితవైరవీరరా
జన్యుఁడు జన్యభీతకురు యై నైన్యుఁడు సైన్యసమూహనాథదృ
క్షాన్యుఁడు మాన్యకీర్తిమహి యమం దనరెం గురువంశకర్తయై. 676

వ. ఆ యభిమన్యునకు సుత్తరయందు నీవు జన్మించితివి 677

క. ద్రోణసుతుతూపువేఁగిమిఁ, బ్రాణంబులఁ బాసి హరికృత పాదర్పణసం
త్రాణంబున బ్రదికితె కా, క్షోణీశ్వర మున్ను నీశి యశుత్సమువేశన్. 678

వ. నీకుమారులు జనమేజయశ్రుతసేనభీమసేనోగ్రసేను లనునల్వరు వీరలయందు.

ఆ. నీవు తక్షకాహి యనిహతుండ వని విని, సకలసర్పలోక యసంహృతముగ
సర్పయాగమింక యజనమేజయుఁడు సేయఁగలఁడు పూర్వరోష కలితుండగుచు.

వ. మఱియు నతండు సర్వధరణీమండలంబును జయించి కావషేయుండు పురోహి
తుండు గా నశ్వమేధంబు సేయంగలవాఁడు వానికి శతానీకుండు జనియించి యా
జ్ఞవల్క్యునితోడ వేదంబులు శఠించి కృపాచార్యునివలన విలువిద్య నేర్చి
శౌనకునివలన నాత్మజ్ఞానంబుఁ బడయంగలవాఁ డాశతానీకునికి సహస్రానీకుండు
వానికి నశ్వమేధజం డశ్వమేధజునికి నాసీమకృష్ణం డాసీమకృష్ణునకు నిచకుం
(డానిచకుండు గజాహ్వయంబు నదిచే హృతంబుగాఁ గౌశాంబియందు వసి
యించు) నాతనికి సుపుం డపునికిఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శుచిరథుండు
శుచిరథుకి వృష్టిమంతుండు వృష్టిమంతునికి సుషేణుండు సుషేణునికి సుపీతుం
డు సుపీతుకి నృచక్షువు నృచక్షువునకు సుఖానిలుండు సుఖానిలునికిఁ బరిష్లవుండు
పరిష్లవునకు మేధావి మేధావికి సునయుండు సునయునికి నృపంజయుండు నృపం
జయుకి దూర్వుండు దూర్వునికి నిమి నిమికి బృహద్రథుండు బృహద్రథుకు
సుహాసుండు సుహాసునికి శతానీకుండు శతానీకునకు దుర్దమనుండు దుర్దమనునికి
విహీనరుండు విహీనరునికి దండపాణి దండపాణికి మితుండు మితునకు క్షేమకుం
డు క్షేమకునకు బ్రహ్మక్షత్రుండు బ్రహ్మక్షత్రునిర్వంశుం డై దేవర్షి సత్కృతుం డై
కలియుగంబునందుఁ జనం గలవాఁడు. 681

క. జగతి నిటమీడఁ బుట్టెడు, మగధాధీశ్వరుల నఖల యమనుజేశ్వరుల
నిగమాంతవిమలఁ జెప్పెద, సుగుణాలకార ధీర యశుభగవిచారా. 682

వ. జరాసంధపుత్రుం డైనసహదేవునికి మార్జాలి మార్జాలికి శ్రుతశ్రువుడు శ్రుత

శ్రవునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకు నిరమిత్తుండు నిరమిత్తునకు సున
క్షుత్తుండు సునక్షుత్తునికి బృహత్సేనుండు బృహత్సేనునికి గర్భజిత్తు గర్భజిత్తు
నకు శ్రుతంజయుండు శ్రుతంజయునకు విప్రుండు విప్రునకు శుచి శుచికి క్షే
ముండు క్షేమునికి సువ్రతుండు సువ్రతునకు ధర్మనేతుండు ధర్మనేతునకు
శ్రుతుండు శ్రుతునకు దృఢసేనుండు దృఢసేనునికి సుమతి సుమతికి సుబలుండు
సుబలునకు సునీతుండు సునీతునకు సత్యజిత్తు సత్యజిత్తునకు విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తు
నకుఁ బురంజయుండును జన్మించెద రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 683

ఆ. వినుము మగధదేశ ౧ విభులు జరాసంధ, ¹ ప్రముఖధరణిపతులు ౧ ప్రబలయశులు
వీరు కలియుగమున ౧ వేయేండ్లలోపల, బుట్టి గిట్టఁ గలగు ౧ భూవరేంద్ర. 684

వ. యయాతికొడు కనువునకు సభాసరుండుఁ జత్సువుఁ బరోక్షుండు ననువారు ము
గ్గురు పుట్టి రందు సభాసరునికిఁ గాలనాథుండు గాలనాథునకు స్పంజయుండు
స్పంజయునకుఁ బురంజయుండుఁ బురంజయునకు జనమేజయుండు జనమేజయు
నకు మహాశాలుండు మహాశాలునికి మహామనసుండు మహామనసునకు నుశీనే
రుండు తితిక్షు వన సిరువురు జన్మించి రందు నుశీనరునకు శిబివనక్రిమిదర్శు లన
నలువురు జన్మించి రందు శిబికి వృషదర్శ సువీర మద్ర కేకయులు నలువురు
పుట్టిరి తితిక్షునకు రుశద్రథుండు రుశద్రథునకు హేముండు హేమునకు సుత
పూడు సుతపునకు బలియుఁ బుట్టి రాబలివలన నంగవంగకళింగసింహపుండ్రా
ధ్రు లనుపేళ్లు గలవా రార్జును కుమారులు పుట్టిరి వారలు దూర్పుదేశంబునకు
రాజు లయి దేశంబులకుఁ దమతమనామధేయంబు లిడి యేలిరి సువీరునకు
సత్యరథుండు సత్యరథునికి దివిరథుండు దివిరథునికి ధర్మరథుండు ధర్మరథునకుఁ
జిత్రరథుండుఁ బుట్టి రాచిత్రరథుండు రోమపాదుండు నాఁ బరఁగె. 685

క. సంతతి లేనికతంబునఁ, జింతించుచు నుండ నలని ౧ చెలికాఁ డగుధీ
మంతుండు దళరథుఁ డతనికి, సంతతి గా నిచ్చె నాత్మ ౧ జను శాంతాఖ్యన్. 686

వ. అంత రోమపాదుండు దసకూతురు శాలత యని కైకొని మెలంగు చుండ నా
రాజు రాజ్యంబునఁ గొంతకాలంబు వర్షంబు లేమికిం జింతించి విభాండకసుతుం
డై నఋశ్యశృంగుండు వచ్చిన వర్షంబు గురియు నని పెద్దలవలన నెఱింగి. 687

క. ఆరాజు ఋశ్యశృంగుని, ఘోరతపోనియముఁ దెచ్చు ౧ కొఱకై పనిచెక
వారసతుల నేర్పుల ను, దార స్తనభారభీరు ౧ తరమధ్యగలన్. 688

వ. వారును జని. 689

ఆ. శాంతలార మొకము ౧ గన్నది మొదలుగా, నాడువారి నెఱుంగఁ ౧ డడవిలోన
గోఁచి బిగియఁగట్టకొనినయావడుగని, మత్తికాని రతికి ౧ మరపవలయు. 690

వ. అని పలుకుచు. 691

- క. ఆడుచుఁ జెవులకు నింపుగఁ, బాడుచు నాలోకనిశిత శ్ర బాణౌఘములఁ
వీడుచు డగ్గఱ నోడుచుఁ, జేడియ లాతపసివడుగుఁ శ్ర జేరిరి కలఁపన్. 692
- వ. అయ్యవసరంబున వారలం జూచి. 693
- సీ. మిళితాళిసీలధ శ్ర మ్మిల్ల భారంబులు, చారుజటావిశే శ్ర మంబు లనియు
భర్తాంచలోజ్జ్వల శ్ర ప్రభదుకూలంబులు, తతచ ర్తవస్త్రుఁ థే శ్ర దంబు లనియు
బహురత్నకీలిత శ్ర భాసురదామంబు, లధికరుద్రాక్షమా శ్ర లాదు లనియు
మలయజమ్మగనాభి శ్ర మహితలేపంబులు, బహువిధభూతిలే శ్ర పంబు లనియు.
- తే. మధురగానంబుశ్రుతియు క్తశ్రమంత్రజాతు, లనియువీణలుదండంబు శ్ర లనియుసతుల
మూర్తులెన్నడు నెఱుంగనిశ్రముగుదతిపసి, వారిఁ దాపసులనిడాయవచ్చి మ్రొక్కె. 695
- వ. ఇట్లు వచ్చి మ్రొక్కినఋశ్యశృంగుం జూచి నగుచు డగ్గఱి. 696
- సీ. సేమమే యని సతుల్ శ్ర సేతుల గుచ్చి క, ర్కశకుచంబులు మోవఁ శ్ర గొఱిలించి
చిరతపోనియతి డశస్థితిగదాయని మోముఁ, గందువయును నాభిఁ శ్ర గలయఁబుడికి
క్రొత్తదీవన లివి శ్ర గొను మని వీనుల, పొంత నాలుకలఁ జ శ్ర ప్పల్లు చేసి
మావనంబులపండ్లు శ్ర మంచివి తిను మని, పెక్కులడ్డంబులు శ్ర ప్రీతి నొసఁగి
- ఆ. ¹నూతనాజనంబు శ్ర నును పిది మే లని, గోఁచి విడిచి మృదు దు శ్ర కూల మిచ్చి
మౌని మరగఁజేసి శ్ర మాపర్ణ శాలకుఁ, బోద మనుచుఁ గొంచుఁ శ్ర బోయి రతని.
- వ. ఇట్లు హరిఃసీసుతుండు కాంతాకటాక్షపాశబద్ధం డై వారలవెంటం జని రోమ
పాదుకడకుం బోయిన నతండు దనప్రియనందన యైనశాంత నిచ్చి పురంబున
నునిచికొనియె నమ్మునీశ్వరుండు వచ్చిన (వర్షప్రతిబంధదోషంబు సెడి) వర్షంబు
గురిసె నంత. 697
- ఆ. ఆ నృపాలచంద్రుఁ శ్ర డశపత్యుఁడై యుండ, నెఱిగి మునికులేంద్రుఁ శ్ర డింద్రుఁగూర్చి
యిట్టి చేసి సుతుల శ్ర నిచ్చె నాతనికృపఁ, బంక్తిరథుడు పిదపఁ శ్ర బడసె సుతుల.
- వ. ఆ రోమపాదునకుఁ జతురంగుడును జతురంగునకుఁ బృథులాక్షుండును బృథు
లాక్షునికి బృహద్రథుండు బృహత్కర్ణుండు బృహద్భానుండు ననువారు ము
వ్వరు పుట్టి రందు బృహద్రథునకు బృహత్తనసుండు బృహత్తనసునకు జయద్ర
థుండు జయద్రథునకు విజయుండు విజయునకు సంభూతి యనుభౌర్యయందు
ధృతియు నాధృతికి ధృతవ్రతుండు ధృతవ్రతునకు సత్యకర్ణుండు సత్యకర్ణునకు
నతిరథుండును జన్మించిరి. 699
- ఆ. కుంతి పిన్ననాడు శ్ర గోరి సూర్యునిఁ బొంద, బిడ్డఁ డుదితుఁ డై నఁ శ్ర బెట్టెఁ బెట్టి
గంగనీల విడువఁ శ్ర గని యతిరథుఁ డంతఁ, గర్ణుఁ డనుచుఁ గొడుకు శ్ర గారవింఁచె.
- వ. ఇట్లతిరథునకుఁ గానీసుండై నకర్ణుండు కొడు కయ్యెఁ గర్ణునకు వృష సేనుండు పుట్టె

1. తే. చర్మవస్త్రము వదలించి చర్మకాంతి, మించి చెలఁగవీణాంబర మిచ్చి వెనను, మనము
సొక్కయఁ పఱచి జేకొనఁగఁగారి, ముఱుగునకుఁ జేరు నతడు వే మరగి వారి.

నయ్యయాతికొడు కై న ద్రుహల్యునకు బభ్రునేతువు బభ్రునేతువునకు నారబ్బుండు
నారబ్బునకు గాంధారుండు గాంధారునకు ఘర్తుండు ఘర్తునకు ఘృతుండు ఘృతు
నకు దుర్తదుండు దుర్తదునకు బ్రచేతసుండు ప్రచేతసునకు నూర్గురు పుట్టి
ష్టేచ్ఛపతు లయి యుద్ధగిశ నాశ్రయించిరి తుర్వసునకు వహ్ని వహ్నికి భర్తుండు
భర్తునకు భానుమంతుండు భానుమంతునకు ద్రిసానువు ద్రిసానువునకు గరంధ
ముండును గరంధమునకు మరుత్తుండు సతినికి యయాతిశాపంబున సంతతి
లే దయ్యె వినుము.

701

య మ వ ం శ చ రి త్ర ము.

చ. అసఘ యయాతిపెద్దకొడు శ కై నయదుక్షితిచాలువశమున్
వినిన బరించినన్ నరుడు శ వెంశియు బుట్టడు ముక్తి బొందు న
య్యనుపమమూర్తి విష్ణుడు న శ రాకృతి బొంది జనించె గావునన్
వినుము నరేంద్ర సీకు నది శ వీనులపండువు గాంగ జెప్పెదన్.

702

వ. యదువునకు సహస్రజిత్తుఁ గ్రోష్టువు నలుండు రివుండు ననువారు నలువురు సం
భవించి రందుఁ బెద్దకొడు కై నసహస్రజిత్తునకు శతజిత్తు గలిగె నాశతజిత్తునకు
మహాహయ పేణుహయ హేహయు లనువారు మువ్వురు జనించి రందు హేహ
యునకు ధర్తుండు ధర్తునకు నేత్రుండు నేత్రునకు గుంతి గుంతికి మహిష్మంతుం
డు మహిష్మంతునికి భద్రనేనుండు భద్రనేనునకు దుర్తదుండు దుర్తదునికి ధని
కుండు ధనికునికి గృతవీర్య కృతాగ్ని కృతకర్త కృతేజు లనునలుగురు సంభ
వించి రందుఁ గృతవీర్యునికి నర్జునుండు జనియించె నతండు మహాబుద్ధిబలంబున.

సీ. వారికళాసంజాతుఁ శ కై నదత్తాత్రేయు, నేవించి నద్యోగ శ సిద్ధి. బడసి
బహుయజ్ఞదానతప్రపంబులు గావించి, సకలదిక్కులు గెల్చి శ జయముతోడ
సతతంబు హరినామ శ సంకీర్తనము సేసి, ధనముల నమ్మ కు శ చారవృత్తి
నెనుబదియేనువే శ లేండ్లు భూచక్రంబు, ¹ఘనకీర్తి దనపేరు శ గాంగ నేల

ఆ. ముదిమి లేక తరుణము ర్తియై యురుకీర్తి, నమరె గార్తవీర్యుఁ శ ²డనంగ విభుండు
నిజము వానిభంగి శ నేల యేలినయట్టి, రాజు నెఱుంగ మెందు శ రాజముఖ్య.

వ. అయ్యర్జునునకుం గలవేవురుగొడుకులం బరశురామునిబారికిం దప్పి జయధ్వ
జుండు శూరసేనుండు వృషణుండు మధువు నూర్జితుండు ననువారేవురు బ్రదికిరి
జయధ్వజునకు దాళజంఘుండును దాళజంఘునకు నౌర్వమునితేజంబున నూ
ర్వురు గొడుకులును గలిగి రందుఁ బ్రథముండు వీతిహాత్రుండు మధువునకు
వృక్కుండు వృక్కునకు బుత్ర శతంబు పుట్టె నావంశంబువారు మాధవులును బ్రథ
ముండు వృష్ణి గాన వృష్ణులు యాదవులు ననం బరంగిరి యదువురెండవపుత్రుం
డై నగ్రోష్టువునకు వృజినవంతుండు వృజినవంతునకు శ్వాహితుడు శ్వాహితు

నకు భేరు శేకుండు భేరు శేకునకుఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శశిబిందుండుఁ బుట్టిరి. 705

మ. కృశమధ్యల్ పదివేపు ¹రంగనలతోఁ గ గ్రీడం బ్రమోదింప న
త్కుశలుం డై పదివేల లక్షలు నుపు క త్రుల్ భక్తిసేయం జతు
రశరత్తుండును యోగి నాఁ బరఁగి న క ప్రద్విపరాజేంద్రుఁ డై
శశిబిందుం డురుక్తి ర్మియంతుఁ డమరెకా క సత్కాంతిపూర్ణుండుఁ డై. 706

వ. అతఁగొడుకులమొత్తంబునకు ముఖరు లయినయాత్మరలోఁ బృథుశ్రవుం డను
వాసికి ధర్ముండు పుట్టె ధర్మనకు నుశనుండు పుట్టి నూఁ జిత్తమేధంబులు సేసె
సయ్యశనునకు రుచికుండు పుట్టె నారుచికునకుఁ బురుజత్తు రుక్తుండు రుక్తే
షువుఁ బృథువు జ్యమఖుండు ననువా రేవురు పుట్టి రందు జ్యమఖుండు. 707

నీ. తొట్టుకొల్పెడుశైబ్య క తోడి ప్రేమంబున, ననవత్తుం డయ్యును క నన్యభార్యఁ
గైకొన కొకకొంత క కాలంబునకుఁ బోయి, పగవారియింటను క బలిమిఁ బట్టి
యొకకన్యఁ దేర్పిపై క నునిచి తోడ్డేరంగ, జననాథుఁ గన్యను క శైబ్య నూచి
కోపించి మానవ క కుహక యీపడుచును, దెచ్చి యే నుండెడి క తేరిమిఁదఁ

ఱ. బెట్టినాఁడ వనుచు క బిటుసులు ²వలుకంగ, నతఁడు వలికె నంత క నతివతోడ
నాకుఁ గోడ లింత క సమ్ము మిలలితాంగి, సవతి గాదు నీకు క సత్య మనుచు.

వ. అయ్యవసరంబున శైబ్య కొడుకుం గాంచు నని యెఱింగి విశ్వేదేవతలును బిత్తు
దేవతలును సంతసించిరి వారల ప్రసాదంబున సంత. 709

క. ³తనసవతి మొఱిగి పెనిమిటి, తనుఁ బొందిన శైబ్య మఱి విదర్భునిఁ గనియెం
దనయుఁ గని జ్యమఖుండును, దన తెచ్చినకన్యఁ దెచ్చి క తనయున కిచ్చెన్.

వ. ఆ కన్యకయందు విదర్భునకుఁ గుఱుండును గ్రుఱుండును రోమసాదుండునుం బుట్టి
రారోమపాదునకు బభ్రువు బభ్రువునకు విభువు విభువునకుఁ గృతి గృతికి నుశికుం
డుశికునకుఁ జేది చేదికే జైద్యాదులు పుట్టిరి క్రుధునకుఁ గుంతి గుంతికి ధృష్టి
ధృష్టికి నిర్వృతి నిర్వృతికి దశార్హుండు దశార్హునకు వ్యోముండు వ్యోము
నకు జీమూతుండు జీమూతునకు వికృతి వికృతికి భీమరథుండు భీమరథునకు
నవరథుండు నవరథునకు దశరథుండు దశరథునకు శకుని శకునికిఁ గుంతి గుంతికి
దేవరాతుండు దేవరాతునకు దేవక్షత్తుండు దేవక్షత్తునకు మధువు మధువు
నకుఁ గురువశుండు గురువశునకు నను వనువునకుఁ బురుహోత్త్రుం డతనికి
నరశు వతనికి సాత్వతుండు సాత్వతునకు భజమానుడును భజయును దివ్యుం
డును వృష్ణియు దేవాప్యథుండును నందకుండును మహాభోజుండును నన నేడ్గురు
పుట్టి రందు భజమానునకుఁ బ్రథమ భార్యయందు నిమ్రాచికంకణవృష్ణులు

1. రంగనలామం గ్రీడింప మోదింప తత్కుశలుం. 2. వలుకుచు, గొడ్డునీగఁ గాంతంఁ గొడుకు నింకి
నాకుఁ గోడలయ్యె సమ్ము మిలలితాంగి, సవతిగాదు వినుము సత్యమనియె. 3. తన చలువలంతి పెనిమిటి.

మువ్వరును రెండవభార్యయందు శతజిత్తు సహస్రజిత్తు నయుతజిత్తు నన మువ్వ
రును బుట్టి రందు దేవాపృథునికి బభ్రువు వీర లిరువుర ప్రభావంబులఁ జెద్దలు
శ్లోకరూపంబునఁ బరియింతు రట్టి శ్లోకార్థం జెట్టి దనిన. 711

వినుము దూరంబునం దేమి య వినుచు ననుందు
మదియ చూతుము డగ్గఱ య నరుగుదేర
నరులలో బభ్రుకంటె ను య న్నతుండు లేడు
యోజ దేవాపృథున కెన య యొరుండు గలఁడె. 712

పదునాలుగువేవురు నఱు, వదియేవురు నరులు ముక్తి య వడసిరి బభ్రుం
డుదితుండు దేవాపృథుండును, బదపడి యోగంబుఁ దెలియఁ య బలికినకతనన్.

మహాభోజం డతిధార్మికుండు వానివంశంబువారు భోజ లని పలుకంబడిరి
వృష్టికి సుమిత్రుండు యుధాజిత్తును జన్మించి రందు యుధాజిత్తునకు శినియు
ననమిత్రుండును జనించి రనమిత్రునికి నిమ్మండు నిమ్మనికి సత్రాజితుండుఁ బ్రసే
నుండు నన నిరువురు పుట్టిరి మఱియు ననమిత్రునికి శిని యనువాఁడు వేటో
కండు గలఁ డతనిపుత్రుండు సత్యకుండును నతనికి యయుథానుం డనం బరఁగిన
సాత్యకియు నా సాత్యకికి జయు ఁడును జయునకుఁ గుణియు నాకుణికి యుగంధరుం
డునుం బుట్టిరి మఱియు ననమిత్రునకుఁ బృశ్నియనువే టొకకొడుకు గలఁడు వా
నికి శ్వఫల్కుచిత్రకులు గలిగి రందు శ్వఫల్కునకు గాఁదినియం దక్రూరుండును
నసంగుండును సారమేయుండును మృదుకుండును మృదుపచ్చిపుండును వర్ష
దృక్కును ధృవవర్షుండును క్షత్రోపేక్షుండును సరిమర్షనుండును శత్రుఘ్నుం
డును గంధమాదనుండును బ్రతిబాహువును ననువారు పన్నిద్దఱు గొడుగులును
సుచారు వనుకన్యకయు జనించిరి వారియం దక్రూరునికి దేవలుండు ననుపదేవుం
డునుం బుట్టిరి మఱియుఁ జిత్రునకుఁ బృథుండును విడూరథుండును మొదలుగాఁ
గలవారు షెక్కండ్ర వృష్టివంశజాతు లైరి భజమానుండు కుకురుండు శుచి
కంబళబర్హి ఘండు నన నలుపు రంధకునకుఁ బుట్టిరి కురునికి వృష్టి వృష్టికి విలో
మతనయుండు విలోమతనయునికి గపతరోముండు గపతరోమునికి దుంబురున
ఖుండై నయనువును ననువునకు దుందుభి దుందుభికి దవిద్యోతుండు దవిద్యోతు
నకుఁ బునర్వసువు నతనికి నాహుకుం డనుకుమారుండు నాహుకి యనుకన్యయుం
గలిగి రాహూహుకునికి దేవకుం డుగ్రసేనుండు నన నిరువురు జనించి రందు దేవ
కునికి దేవలుం డనుపదేవుండు సుదేవుండు దేవవర్షనుం డన నలుగురు గలిగిరి
వారలకు ధృతదేవయు శాంతిదేవయు లుపదేవయు శ్రీ దేవయు దేవరక్షితయు
సహదేవయు దేవకియు ననఁ బరఁగినకూతు లేడ్వూరు గలిగిరి వినుము. 714

అనద్భుతలలితాకారలఁ గిసలయకరతలల దేవ య కీమఃఖ్యల నా

బిసరుహనయనల నందఱి, వసుదేవుడు పెండ్లియాడె ॥ వసుధాధీశా. 715

వ. ఉగ్రసేనునకఁ గంసుండును న్యగోధుండును సునామకుండును గహ్వండును శంకుండును సుభువును రాష్ట్రపాలుండును విస్మవృండున్ను దుష్టిమంతుండును ననం గలవారు దొమ్మండ్రు కొడుకులును గంసయుఁ గంసవతియు సురాభువును రాష్ట్రపాలికయు ననుకూతులుం బుట్టిరి వారు వసుదేవానుజభార్య లైరి భజ మానునికి విడూరధుండును విడూరధునికి శినియు నతనికి భోజుండు భోజునికి హృదికుండునుం గలిగి రందు హృదికునికి దేవమీధుండు శతధనువు కృతవర్తయు ననుకొడుకులు గలిగి రాదేవమీధుండు శూరుండు ననం బడు శూరునికి మారిష యనుభార్యయందు వసుదేవుండును దేవభాగుండును దేవశ్రవుండును నానకుండును సృంజయుండును శ్యామకుండును గంకుండును ననీకుండును వత్స కుండును వృకుండును ననువారు పదుగురు గొడుగులును బృథయు శ్రుతదేవ యు శ్రుతకీర్తియు శ్రుతశ్రవసయు రాజాధిదేవియు ననుకూతు లేవురును బుట్టి రందు. 716

వసుదేవునివంశ క్రమానువర్ణనము.

ఉ. ధీనయశాలి యైనవసు ॥ దేవుడు పుట్టినవెంట మింటిపై నానకడుందుభుల్ మొరసె ॥ నచ్యుతుఁ డీతనికి ॥ డనూజుఁ డై మానుగఁ బుట్టు నంచు గరి ॥ మంబున దేవత లుబ్బ రాజపా చానన తన్నిమిత్తమున ॥ నానకడుండుభి యయ్యె వాఁ డిలన్. 717

క. తనచెలికాఁ డగుకుంతికి, దనయులు లేకున్నఁ జూచి ॥ తనతనయఁ బృథం దనయఁగ ని మ్మన శూరుండు, దనయందులమైత్రి నిచ్చె ॥ ధరణీనాథా. 718

వ. అయ్యింటి కుంతిభోజునింటం బెరుగు చుండ నొకనాఁడు దుర్వాసుఁ డరుగు దెంచిన నమృహత్మునకుఁ గొన్నిదినంబులు 1 పరిచర్యలు సేసి వేల్పులం జేరం జీరువిద్యం బడసి యావిద్యలా వెలుంగ నొక్కనాఁ డేకాంతంబున వెలుంగుతేని నాకర్షించిన నా దేవుండు వచ్చినఁ జూచి వెఱుగుపడి యిట్లనియె. 719

క. మంత్రపరీక్షార్థం బభి, మంత్రించితిఁ గాని దేవ ॥ మదన క్రీడా తంత్రంబుఁ గోరి చీరను, మంత్రించినతప్పు సైచి ॥ మరలు దినేశా. 720

వ. అనిన నయ్యువిదకుఁ బద్ధిసీవల్లభుం డి ట్లనియె. 721

మ. తెఱవా 2 నీపలు కల్లయా ననదులే ॥ దేవోత్తమాహ్వనముల్ మొఱుగం బోలునె వేల్పులం బడయుటల్ ॥ మోఘంబులే నీకు నీ తఱి గర్భం బగుఁ బుత్రుడుం గలుగు నీ ॥ తారుణ్యముం బూజ్య మా వెఱవం గార్యము లేదు సిగ్గు దగు కి ॥ ప్రీడావినమ్రాననా. 722

చ. అని తగ నియ్యకొల్పి లలి ॥ తాంగికి గర్భము సేసి మింటికిం

యై దినేశ్వరుం డపుడు ౧ సక్కనిరెండవనూర్వ్యుడో యనం
 సురెడుపుత్తుఁ గాంచి కృప ౧ దప్పి జగజ్జనవాదభీత యై
 తనయుని ¹ నేటిలో విడిచి ౧ తా నరిగెం బృథ దండ్రియింటికిన్.

723

అయ్యవిదను నీప్రపితామహుం డైనపాండురాజు వివాహం బయ్యె నయ్యంగన
 కుఁ బాండురాజువలన ధర్మజభీమాష్టనులు పుట్టి రంత నమ్ముగుడచెల్లె లగుశ్రుత
 దేవ యనుదానిం గారూషకుం డైనవృద్ధశర్మ పెండ్లియాడె నయ్యిద్దఱకు ముని
 శాపంబున దంతవక్త్రుఁ డనుదానపుండు జన్మించె దానితోడంబుట్టు వగుశ్రుత
 కీర్తిని గేకయరా డైనధృష్టకేతుండు వరించె నాదంపతులకుఁ బ్రతర్దనాదు లే
 పురు పుట్టిరి దానిభగిని యైవరాజాధిదేవిని జయిత్సేనుండు పరిణయం బయ్యె
 నామిథునంబునకు విందానువిందులు సంభవించిరి దానితోబుట్టు శ్రుతశ్రవసను
 జేదిదేశాధిపతి యైనదమఘోషుండు పరిగ్రహించె నాయుగశంబునకు శిశు
 పాలుం డుదయించె వసుదేవునితమ్ముఁ డైనదేవభాగునికిఁ గంసయందుఁ జిత్ర
 కేతు బృహద్యలు లిరువురు జనించిరి వానిభ్రాత యగు దేవశ్రవుం డనువానికిఁ
 గంసవతియందు వీరుండును నిఘమంతుండును నుప్పతిల్లిరి వానిసోదరుం డయిన
 కంకునికిఁ గంక యనుదానికి బకుండు సత్యజిత్తుఁ బురుజిత్తు ననువా రుద్భవి
 ల్లిరి వానిసహజన్తుం డయినసృంజయునికి రాష్ట్రపాలియందు వృషదుర్జరణా
 దు లావిర్భవించిరి వానియనుజాతుం డయినశ్యామకునకు సురభూమియందు
 హరికేశహిరణ్యాక్షులు ప్రభవించిరి వానితమ్ముం డైనవత్సుండు మిశ్రకేశి యను
 నపురసయందు వృకాదిసుతులం గనియె వానియవరజుండైన వృకుండు దూర్వా
 ష్ఠియందుఁ దక్షపుష్కరసాశ్వదుల నుత్పాదించె వానిజఘన్యజుం డయిన
 యనీకుండు సుదామని యనిదానియందు సుమిత్రానీకబాణాదు లయినకొండుకులం
 బడసె వానియవీయుండైనయానకుండు గర్జికయందు ఋతథామజయులు గాంచె
 వసుదేవునివలన రోహిణియందు బలు డును గడుండును సారణుండును విపులుం
 డును ధృవుండును గృతాదులును జారవియందు సుభద్రుండును భద్రబాహుం
 డును దుర్మదుండును భద్రుండును భూతాదులుం గూడఁ బన్నిద్దఱును మదిర
 యందు నందోపనందకృతశ్రుతశూరాదులును గౌసల్యయందుఁ గేశియు రోచ
 నయందు హస్తహేమాంగాదులును నిశయందు యదుమఖ్యు లయినయరువ
 ల్కలాదులును ధృతదేవయందుఁ ద్రిపుష్టుండును శాంతిదేవయందుఁ బ్రశమప్ర
 శ్రీతాదులును సుపదేవయందుఁ గల్పవృష్ట్యాదులు పదుండును శ్రీదేవయందు
 వసుహంససుధన్వాదు లార్చురును దేవరక్షితయందు గదాదులు దొమ్మండును స
 హదేవయందు, బురూఢశ్రుతముఖ్యాదు లెనమండును దేవకియందుఁ గీర్తిమం
 తుండును సుషేణుండును భద్రసేనుండును ఋజువును సమదనుండును భద్రుం

డును సంకర్షణుండును ననువా రేష్యురును బుట్టిరి మఱియును.

724

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టప్రతిపాలనంబుఁ గ జేయుకొఱకు నై
యష్టమగర్భమున గుణోత్కృష్టుడు దేవకికి విష్ణుఁ గ దేవుఁడు పుట్టెన్.

725

ఆ. విష్ణుఁ డుదితఁ డై య నెనుక నాదేవకి, భద్రమూర్తి యగును గ భద్రఁ గనియె
నాగుణార్థ్యము త్రవగు నీకు నర్జును, దయిత యగుటఁజేసి గ ధరణినాథ.

726

క. ఎప్పుడు ధర్మక్షయ మగు, నెప్పుడు పాపంబు వొడము గ నీలోకములో
నప్పుడు విశ్వేశుఁడు హరి, దప్పక విభుఁ డయ్యుఁ దన్నుఁ గ దా సృజయించున్.

క. తనమాయ లేక పరునకు, ఘననకు నీశ్వరున కాత్మ గ కర్తకు హరికి
జననములకుఁ గర్తములకు, మనుజేశ్వర కారణంబు గ మఱియును గలదే.

728

క. తలఁపఁగ నెవ్వనిమాయా, విలసనములు జననవృద్ధి గ నిలయంబులకుం
గలిమి కనుగ్రహమోక్షం,బులకును జీవులకు మూలములు నా నెగడున్.

729

నీ. అట్టిసర్వేశుని గ కరయంగ జన్మాది, పరతంత్రభావ మె గ ప్నాటఁ గలదు
రాజలాంఛనముల గ రాక్షసవల్లభు, లక్షోహిణీశు లై గ యవనిఁ బుట్టి
జనుల బాధింపంగ గ శాసించుకొఱకు నై, సంకర్షణనిగోడ గ జనన మంది
యమరులమనముల గ కై న లెక్కింపంగ, రాకుండునట్టి క గ ర్తములఁ జేసి

తే. కలియుగంబున జన్మింపఁ గ గలుగునరుల, దుఃఖశోకతమంబునుఁదొలఁగ జిసి
నేలవేఁ గెల్ల వారింది గ నిఖలనిశల, విమలకీర్తులు వెదచల్లి గ వెలసె శౌరి.

730

నీ. జనకునిగ్రహమున గ జన్మించి మందలోఁ బెరిగి శత్రుల నెల్ల గ బీచ మడచి
వెక్కిండుభార్యలఁ బెండ్లియై సుతశతం,బులఁ గాచి తను నాదిశురుఘంఁగూర్చి
క్రతువులు పెక్కులు గ గావించి పాండవ, కౌరవులకు నంతఁ గ గలహ మయిన
సందఱ సమయించి గ యర్జును గెలిపించి, యుద్ధపునకుఁ దత్వ గ ముప్పఁ జెప్పి

తే. మగధపాండవస్సంజయఁమధుదత్తార్హ, భోజవృష్ణ్యంధకాదిసం గ పూజ్యుఁ డగుచు
నర్విభరము నివారించి గ యుండ నొల్ల, కామహామూర్తి నిజమూర్తి గ యందుఁ

క. ముగళహరికీర్తిమహా, గంగామృత మించుకైనఁ గ గర్ణాంజలులన్ [బొందె.
సంగతము చేసి రేనిఁ దొలఁగును గ ర్థంబు లావిశలం బగుచు గృపా.

732

క. తనజాతునిమంద స్థి త, ఘనకుండలదీప్తిగండ గ కలితాననమున్
వనితలఁ బురుషులుఁ జూచుచు, నగమిషభావంబు లేమి గ కలయుదు రధిపా.

చ. నగుమొగమున్ సుమధ్యమును గ నల్లనిదేహము లచ్చి కాటప
టగునరమున్ మహాభుజము గ లందితికుండలకర్ణముల్ మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృ గ పారసదృష్టియుఁ గలువెన్నుఁ డి

మ్ముగఁ బొడఁగూపుఁగాతఁ గను గ మూసినయప్పును విచ్చినప్పుడున్.

734

వ. అని చెప్పె.

735

క. జనకసుతాహృచ్చరా, జనకవచోలబ్ధవివిన శ్చైలవిహారా
జనకామితమందారా, జనకాదిమహీశ్వరాతి శ్చయసచారా.

736

మాలిని. జగదవనవిహారీ శ్చ శత్రులోకప్రహరీ
సుగుణవనవిహరీ శ్చ సుందరీమానహరీ
విగతకలుషహాషీ శ్చ వీరవిద్యాభిలాషీ
స్వగురుహృదయతోషీ శ్చ సర్వదాసత్యభాషీ.

737

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ
పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బసుమహాపురాణం
బునందు సూర్యవంశారంభంబును వైవస్వతమనువునన్తగుణును హైమచంద్ర
కథనంబును సుద్యుమ్నాదిమనుసూనుల చరిత్రంబును మరుత్త తృణబిందు శ
ర్యాతి కకుద్ది సగర గాభాగ ప్రముఖులచరిత్రంబులును నంబరీషునియందుఁ బ్ర
యోగింపంబడినదుర్వాసునికృత్య నిరర్థక మగుటయు నిత్యైకు వికుక్షి మాం
ధాతృ పురుకుత్స హరిశ్చంద్ర సగర భగీరథ ప్రముఖుల చరిత్రంబులును భాగీరథి
ప్రవాహవర్ణనంబును గల్తాషపాథ ఖట్వాంగ ప్రముఖులవృత్తాంతంబును శ్రీరామ
చంద్రకథనంబును దదీయవంశపరంపరాగణనంబును నిమికథయును జంద్ర
వంశారంభంబును బుధపురారపులకథయును జమదగ్ని పరశురాములవృత్తాం
తంబును విశ్వామిత్ర నహుష యయాతి పూరు దువ్యంత భరతరఁతిదేవ పాం
చాల బృహద్రథ శంతను భీష్మ పాండవ కౌరవ ప్రముఖులవృత్తాంతంబును ఋ
శ్యశృంగ వ్రతభంగంబును ద్రుహ్యసుతుర్వాసులవంశంబును యదు కార్తవీర్య
శశిబిందు జామదగ్నాదులచరిత్రంబును శ్రీకృష్ణావతారకథాసూచనంబును
ననుకథలు గలనవమస్కంధము.

738

ఓం త త్స ద్భిహ్వోర్వణ మస్తు.

1971

చమి ప్రక

ద్వారాయాలో

.మిలో ఏర్పాటైన

నమస్వయించి,

ఎ మొదలై నవారిని

నవంబరు రెండో

మావేశాలు జరిపి

వ్రాతప్రతులు

సికి మధ్య

భూ మి క

భారత ప్రభుత్వంవారి ఆర్థిక సహాయంతోను, ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వమూ, రాష్ట్రంలోని విశ్వవిద్యాలయాలూ అందిచ్చిన సహాయసహకారంతోను, తెలుగుఅకాడమి ఇంటర్మీడియట్ పాఠ్యగ్రంథాలను ప్రచురించి విద్యార్థుల, ఉపాధ్యాయుల ఆదరాభిమానాలు చూరగొన్నదని అందరికీ తెలుసు. అత్యల్పవ్యవధానంలో, రాష్ట్రాన్ని ఆవరించిన సంక్షోభ సమయంలో, మొట్టమొదటిసారిగా విశ్వవిద్యాలయస్థాయిలో తెలుగులో పాఠ్యగ్రంథ ప్రచురణ చేపట్టి సకాలంలో ఆ బృహత్కార్యాన్ని అకాడమి విజయవంతంగా నిర్వహించ గలిగింది.

పాఠ్యగ్రంథాలను ప్రచురించటంతో తన బాధ్యత తీరినట్లు తెలుగు అకాడమి భావించలేదు. రాష్ట్రంలోని విభిన్నప్రాంతాలలో ఉపాధ్యాయప్రతినిధులను సమావేశపరచి ఆ యా గ్రంథాలను కూలంకషంగా విమర్శింపజేసింది. చర్చాఫలితాలను నిపుణుల, సంపాదకుల, రచయితల దృష్టికి తెచ్చినమీదట ఆ యా గ్రంథాలను పరిష్కరించి పునర్ముద్రించినాము. ఈ కార్యభారాన్ని కూడా అకాడమి సకాలంలోనే నెరవేర్చ గలిగింది.

1970 సెప్టెంబరునెల మధ్యలో హైదరాబాదులో జరిగిన సమావేశంలో రాష్ట్రం లోని మూడు విశ్వవిద్యాలయాల ఉపాధ్యాయులూ - డిగ్రీస్థాయిలోకూడా విద్యాబోధన తెలుగులో జరుగుతుంది కాబట్టి - విద్యార్థుల, ఉపాధ్యాయుల ఉపయోగార్థము డిగ్రీస్థాయి శాస్త్రగ్రంథప్రచురణ తెలుగుఅకాడమి చేపట్టవలెనని తీర్మానించినారు. అంతేకాదు 1971 సెప్టెంబరులోగా ఒక్కొక్కశాఖలో కనీసం ఒక్కొక్క గ్రంథాన్ని అయినా అకాడమి ప్రక టించవలెనని ఆదేశించినారు ఆక్టోబరునెల ఉత్తరార్ధంలో మూడు విశ్వవిద్యాలయాలలో ఆ యా శాఖలకు అధిపతులుగా ఉన్నవారు, పాస్ బోర్డు అధ్యక్షులు అకాడమిలో ఏర్పాటైన సమావేశాలలో పాల్గొని మూడు విశ్వవిద్యాలయాల పాఠ్యప్రణాళికలను సమన్వయించి, సమగ్రపాఠ్యప్రణాళికలను నిర్ణయించడంతోబాటు అనుభవజ్ఞులైన అధ్యాపకులు మొదలైనవారిని ఆ యా గ్రంథాలకు రచయితలుగా, సంపాదకులుగా ఎన్నిక చేసినారు. నవంబరు రెండో వారంనుంచి గ్రంథరచనతో సంబధమున్న వారందరూ ప్రాథమిక సమావేశాలు జరిపి ఆ యా గ్రంథాల రచనావిధానాలను నిర్ణయించుకొన్నారు.

1971 మే నెలనుంచి ప్రథమసంవత్సరానికి కావలసిన గ్రంథాల వ్రాతప్రతులు అకాడమికి చేరడం ఆరభమయింది. గ్రంథ రచనారంభానికి పూర్తిచేయడానికి మధ్య

కాలము ఆరునెలలు మాత్రమే. ఈ అల్పవ్యవధిలో అకాడమి అనేక నూతనసమస్యలను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చింది. పెక్కు ఇబ్బందులను అధిగమించవలసి వచ్చింది.

ప్రచురించవలసిన గ్రంథాలసంఖ్య (ఇంటర్మీడియట్‌లోని) 60 నుంచి (డిగ్రీ స్థాయిలో) రమారమి నాలుగింతలు పెరిగింది. సమగ్ర పాఠ్యప్రణాళికను అనుసరించి ఒక్కొక్క శాస్త్రంలోని భిన్నశాఖలలో ప్రతిదానిలోనూ కనీసం ఒక పుస్తకమైనా ప్రచురించవలసిరావటం ఇందుకు ప్రధానకారణము. శాస్త్రాల సంఖ్య (ఇంటర్మీడియట్‌లోని) 19 నుంచి (డిగ్రీస్థాయిలో) 20కి పెరిగింది. వీటిలో మొదటిసారిగా ప్రాథమిక జీవశాస్త్రానికి ఒకటైన బి కాం. చదువుకు కావలసిన గ్రంథాలనుకూడా ప్రచురించవలసివచ్చింది. ఈ కార్యభారమెంతగా ఉన్నా, ఒక్కొక్క శాస్త్రంలో కనీసం రెండు గ్రంథాలయినా సెప్టెంబరులోగా అందిచటానికి ప్రయత్నించినాము. ఈ సందర్భంలో వచ్చిన బృహత్తర సమస్య పారిభాషికపదనంచయనము.

అకాడమి పారిభాషికపదాల విషయంలో మూడు ప్రధాననియమాలు పాటించింది:

(1) సంకేతాలు, సమీకరణాలు, రసాయనద్రవ్యాలు, జంతువృక్ష నామధేయాలు, మూలకాలు, మొదలైనవాటి విషయంలో అంతర్జాతీయ పారిభాషికపదాలను ప్రతిలిఖించటం (Transliteration); (2) ఇంతవరకూ వాడుకలోఉన్న తెలుగుపదాలు పనికివస్తాయన్న వాటినే వాడటం; (3) భారతప్రభుత్వంవారు సంతరించిన శబ్దశాలము తెలుగుభాషాలోకలకు సరిపడ్డట్లయితే స్వీకరించటం. ఈ పారిభాషికపదాల సంఖ్య లక్షలలో ఉండడంవల్ల మూలభాషలో వాటికున్న అర్థవిశేషాలను, వ్యుత్పత్తులను, నిర్వచనాలను పరీక్షించి చర్చించి అధికసంఖ్యాక నిపుణులు అంగీకరించినవిధంలో వట్టికలు తయారుచేయటం బహు కష్టసాధ్యమే అయింది. భిన్నస్థానాలలో భిన్నార్థాలలోగాని ఏకార్థంలోగాని ఉపయోగపడే సమానపారిభాషికపదాల విషయంలో ఏకవాక్యతను ఏకరూపతను సాధించటానికి చాలా శ్రమించక తప్పలేదు.

ఈ గ్రంథంలో ఉపయోగించిన పారిభాషికపదాల విషయంలో మరి రెండు మూడు విశేషాలను ప్రత్యేకించి చెప్పవలసిఉంది. పూర్వగ్రంథాల ద్వారాగాని అకాడమి పాఠ్యగ్రంథాల ద్వారాగాని వాడుకకెక్కిన తెలుగు పారిభాషికపదాలను పునరుపయోగంలోకి తెచ్చినాము. తెలుగు భాషాస్వభావానికి విరుద్ధంకాని జాతీయ భాషాపదాలనుకూడా ఉపయోగించినాము. ఇందుకు ప్రధానకారణము ఏనాటికైనా తెలుగుమాటలతోనే శాస్త్రబోధన చేయవలసిననే అప్పటి అవసరాలకు సరిపడినంత మూలపదసంపదను ఇప్పడే సంతరించవలెనన్న ఆశయం మాత్రమే. ఇటువంటిపదాల పక్కన అంతర్జాతీయ పారిభాషిక పదాలను ఆంగ్లలిపిలో కుండలీకరించి ఇచ్చినాము. కాబట్టి పఠన పాఠనాలకు ఇబ్బంది కలగదని ఆశిస్తున్నాము. అంతర్జాతీయ పారిభాషికపదాలనే వాడి తెలుగుమాటలు వాడనప్పుడు ప్రతిలేఖనం (Transliteration) చేసి కుండలీకరణాలలో ఆంగ్లలిపిలో ఆ యా పదాలను సమకూర్చినాము. తెలుగుమాటలను వాడినచోట ప్రతిలేఖనం చేయలేదు. గ్రంథమధ్యంలోనూ

గ్రంథాంతపట్టికలోనూ ఆంగ్లంలో ఇచ్చిన పదాలనుబట్టి ప్రతిలేఖనాలను పాఠకులు గ్రహించగలరన్న విశ్వాసమే అందుకు కారణము. కాబట్టి, ఈ సంచికలలో అంతటా అంతర్జాతీయ పారిభాషికపదాలనే వాడదలచుకొన్నవారు తెలుగుమాటలకు బదులు ప్రతిలేఖనాలనే వాడుకోవచ్చు.

అయితే పెద్దఎత్తున స్వల్పవ్యవధిలో చేసిన ప్రతికార్యాన్ని పునర్విమర్శించినప్పుడు గాని పరిష్కరించటం సాధ్యపడదు, ఇంటర్మీడియట్ పుస్తకాల విషయంలోవలెనే డిగ్రీస్థాయి గ్రంథాల విషయంలోనూ చర్చలు జరుపుతున్నాము. అనుభవసంపాదనంవల్ల పునర్మూద్రణలో చాలా మెరుగులు పెట్టగలమని ఆశిస్తున్నాము.

శాస్త్రగ్రంథ ప్రచురణతోబాటు ఆంగ్లభాషలోని ప్రామాణిక శాస్త్రీయగ్రంథాలను తెలుగులోకి అనువదించే కార్యభారంకూడా అకాడమి మీదనే ఉన్నది. భిన్నశాస్త్రాలకు చెందిన రమారమి 70 పుస్తకాలను అనువాదాలను కూడా ఇదేసమయంలో తలపెట్టినాము.

డిగ్రీస్థాయి గ్రంథాలను రచించటంలో కొద్దిపాటి మార్పులు చేసినాము. ఆ యా గ్రంథాలను కొందరు రచింపగా మరికొందరు సంపాదకత్వంవహించి పరిశీలించారు. కొన్ని సమయాలలో విశ్వవిద్యాలయాచార్యులే (వీరిని పూర్వం నిలుణులని వ్యవహరించినాము) సంపాదకులుగా ఉంటారు. సాధారణంగా ఒక్కొక్క గ్రంథానికి ఒకే ఒక సంపాదకుడు ఉంటాడు రచయితలు మాత్రం సాధారణంగా ఒకరికి మించి ఉంటారు. సాధారణంగా ఆయా శాస్త్రాలలో విశేషపరిశోధన చేసినవారే ఆయా గ్రంథాలకు సంపాదకులు; బోధనలో బాగా అనుభవం ఉన్నవారే రచయితలు. డిగ్రీస్థాయి పుస్తకాలవిషయం కాబట్టి ఆధునిక విజ్ఞానావసరాలను గుర్తించి ఈ ఏర్పాటు చేవలసివచ్చింది. ఈ స్థాయిలో ఒక శాస్త్రాన్ని కొందరు ప్రత్యేకవిషయంగాను, మరికొందరు సాధారణ విషయంగాను చదువుతారు. వీలయినంతవరకూ ఆ యా విద్యార్థుల అవసరాలకు అనుగుణంగానే ప్రత్యేక గ్రంథాలు ప్రచురిస్తున్నాము.

ద్వితీయ సంవత్సరానికి కావలసిన గ్రంథాలను చాలా ముందుగా ప్రచురించవలెనని ఎంతప్రయత్నంచేసినా వాటి వ్రాతప్రతులు 1972 ఏప్రిల్ నెల నుంచి మాత్రమే అకాడమికి చేరడం ఆరంభమైంది. అందుచేత ఈసారి కూడా పుస్తకప్రచురణలో కొంత ఆలస్యము తప్పలేదు.

ప్రకృత గ్రంథరచనావిధానాన్ని, అందులోని విశిష్టతను, 'ప్రవేశిక' లో రచయితలూ సంపాదకులూ వివరించినారు. విద్యార్థుల, అధ్యాపకుల ఉపయోగార్థము ఇంగ్లీషు-తెలుగు, తెలుగు-ఇంగ్లీషు పారిభాషికపదపట్టికలను ప్రత్యేకించి గ్రంథాంతంలో ఇచ్చినాము. గ్రంథంలోకూడా తెలుగులో పారిభాషికపదాలను మొదట వాడినప్పుడు అంతర్జాతీయ సర్వాయపదాలను కుండలీకరణాలలో పేర్కొన్నాము, ఈ గ్రంథప్రచురణకు కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, విశ్వవిద్యాలయాలు, అకాడమి పాఠకవర్గము, ఉద్యోగులు, రచయితలు,

సంపాదకులు, నిపుణులు, ముద్రాపకులు, బ్లాక్ మేకర్లు మాకిచ్చిన సహాయసహకారకులకు మేము కృతజ్ఞులము.

ప్రకృత గ్రంథప్రచురణలో మాకు తోడ్పడిన చిత్రకారుడు శ్రీ వి. సి. యన్. రెడ్డిగారికి, ముఖచిత్ర రచయిత శ్రీ యమ్. ఆర్. బిరరామాచార్యకు మేము కృతజ్ఞులము.

ఈ గ్రంథము మా పూర్వప్రచురణ లన్నింటివలెనే అందరి ఆదరాభిమానాలు సంపాదించగలదని విశ్వశిస్తున్నాము. ప్రథమప్రయత్నం కాబట్టి ఏవైనా కొన్ని పొరపాట్లు వచ్చి ఉంటాయి. పరిష్కృతపునర్ముద్రణలో ఆ యా లోపాలను పరిహరించగలమని ఆశిస్తున్నాము.

ప్రవేశిక

వర్తమానదేశాల ఆర్థికవ్యవస్థలో వ్యవసాయం కీలకస్థానం వహిస్తుంది. వ్యవసాయాభివృద్ధికి సాంకేతిక, వ్యవస్థమార్పులతోపాటు యుక్తమైన ఆర్థికవిధానాలు రూపొందించి అమలుపరచడం అవసరము. వ్యవసాయ రంగంలో ఆర్థికసూత్రాల అన్వయంలో శిక్షణ, నైపుణ్యం కల విద్యార్థుల అవసరం ఎంతైనా ఉందని ప్రత్యేకంగా చెప్పనవసరము లేదు.

వ్యవసాయరంగం ప్రాధాన్యం గుర్తించబడినప్పటికీ, ఆంధ్రప్రదేశ్ డిగ్రీ కళాశాలలో వ్యవసాయార్థశాస్త్రం ఇంతవరకు ఒక పాఠ్యభాగంగా లేకపోవడం శోచనీయము. తెలుగులోనే గాక, ఆంగ్ల భాషలో కూడ వ్యవసాయార్థశాస్త్రంలో సమగ్రమైన పాఠ్యగ్రంథాలు లేవు. ఈ విషయంలో ఇది తొలిప్రయత్నమే అవుతుంది

ఈ పాఠ్యభాగాన్ని అధ్యయనంచేసే విద్యార్థులకు అర్థశాస్త్రంలోని మౌలిక సూత్రాలతో పరిచయం ఉందని మేము భావించినాము. అయినప్పటికీ, విద్యార్థులసౌలభ్యంకోసం అవసరమైనచోట్లలో మౌలికసూత్రాలను పునశ్చరణచేసినాము. మౌలికసూత్రాల పునశ్చరణ, వ్యవసాయ రంగానికి ఈ సూత్రాల అన్వయం, ఈ అన్వయాన్ని అర్థవంతంచేయడానికి అవసరమైనంతవరకు భారతదేశ పరిగట్టాను ఉదహరించడం ఈ గ్రంథంలోని విశిష్టత. భారతదేశ ఆర్థికసమస్యలనుగురించి ప్రత్యేకగ్రంథం ఉన్నకారణంవల్ల, దీనిలో సిద్ధాంతాలచర్చకే ప్రాధాన్యం ఇచ్చినాము. సిద్ధాంతపరిశీలన వర్తమానదేశాల ఆర్థికాభివృద్ధి దృక్పథంతో జరిగింది.

ఈ గ్రంథాన్ని మూడుభాగాలుగా విభజించినాము. ఉపోద్ఘాతంలో వ్యవసాయార్థశాస్త్రాన్ని విద్యార్థికి పరిచయంచేసినాము. మొదటిభాగంలో సూక్ష్మ అర్థశాస్త్రంలోని సంస్థావిశ్లేషణాన్ని (Analysis of Firm) కమతానికి అన్వయించడం జరిగింది. రెండవ భాగంలో సప్లయ్, డిమాండ్, ధరలవిశ్లేషణను వ్యావసాయకవస్తువులకు అన్వయించినాము. వ్యవసాయాభివృద్ధికి, ఆర్థికాభివృద్ధికి గల అన్యోన్యసంబంధం, సత్వరార్థికాభివృద్ధికి వ్యవసాయరంగం దోహదంచేయవలెనంటే పరిశీలించవలసిన ముఖ్యాంశాలు మూడవభాగానికి ఇతివృత్తము.

విద్యార్థుల సౌలభ్యంకోసం ప్రతి అధ్యాయం చివరలో దాని సారాంశాన్ని సమీక్షించడం జరిగింది.

సహాధ్యపకులు, విద్యార్థులు, ఇతర పాఠకులు, ఈ గ్రంథాన్ని ఎక్కువ ఉపయోగకారిగా చేయడానికి నలహాలనిస్తే సంతోషిస్తాము. మాకు ఈ గ్రంథరచనకు అవకాశమిచ్చిన తెలుగు అకాడమీకి, ఈ కార్యాన్ని నిర్వహించడానికి కావలసిన సదుపాయాలు కల్పించిన విశ్వకళాపరిషత్తు అధికారులకు మా కృతజ్ఞతలు.

విషయ సూచిక

ఉపోద్ఘాతము

1. వ్యవసాయ అర్థశాస్త్రము స్వభావము, ప్రాముఖ్యము 8-15
వ్యవసాయ పరిశ్రమ విశిష్టలక్షణాలు, అర్థశాస్త్రసూత్రాల అన్వయము-3, వ్యవసాయ అర్థశాస్త్రము-ఇతర శాస్త్రాలతో సంబంధము-7, అర్థశాస్త్రాన్ని వ్యవసాయరంగానికి అన్వయించే వద్దతులు-10, వ్యవసాయ అర్థశాస్త్ర ప్రాముఖ్యము, వరసావశ్యకము-13.

ప్రథమ భాగము

ఉత్పత్తి, ఫలవిశ్లేషణ, కమతం నిర్వహణ

2. వ్యవసాయము-ఉత్పత్తి ఫల విశ్లేషణ 19-53
ఉత్పత్తిలో మౌలిక సమస్యలు-19, ఉత్పత్తిఫలము-20, ఉత్పాదకత-22, చర అనుపాతాల సూత్రము-27, ఉత్పాదకతను కొలిచేవద్దతి-23, ఉత్పత్తిదశలు-33, ఉత్పాదకం ఉపయోగంలో ఆభివృద్ధిచేయమైన స్థాయి-35, ఉత్పత్తివ్యాకోచత్యము-37, ఉత్పాదకాల సంబంధము-33, అనుబంధత-44, ఉత్పత్తివ్యయ రేఖలు-48, సమీక్ష-53.
3. కమతం నిర్వహణ 54-77
చలనపరిస్థితులు-కమతాల నిర్వహణ-54, కమతాల నిర్వహణ-ఆధునికసూత్రాలు-55, అనిశ్చితాలు-57 అనిశ్చితాలను ఎదుర్కోటానికి కొన్ని మార్గాలు-58, ఒక్కొక్క కమతానికి బడ్జెట్ తయారు చేయటం-61, ఉత్పాదక-ఉత్పత్తి గుణకాలు-66, బడ్జెట్ తయారుచేయడం-67, లీయర్ ప్రోగ్రామింగ్-70, కమతాల నిర్వహణా సామర్థ్యము-వ్యయ, ఆదాయ భావనలు-72, వ్యయాల పరంగా రూపొందించిన భావనలు-75, సమీక్ష-77.
4. కమతాల పరిమాణము-తరహా ప్రతిఫలాలు 78-90
కమతాల పరిమాణంపై వివిధ అభిప్రాయాలు-78, కమతాల పరిమాణాన్ని కొలిచే విధానము-79, తరహాప్రతిఫలాలు, ఉత్పత్తికారకాల అనుపాతము-81, తరహాననుసరించిన ఆదాలు-82, వ్యవసాయం సామర్థ్యంపై పరిమాణం ప్రభావము : కొన్ని గణాంక ఆధారాలు-85, సమీక్ష-89.

X

ద్వితీయ భాగము డిమాండ్, సప్లయ్, ధరలు

5. వ్యవసాయక వస్తువుల డిమాండ్ విశ్లేషణ 93-107
వ్యవసాయక వస్తువుల ధరలు-వాటి డిమాండ్-93, వ్యవసాయక వస్తువుల డిమాండ్ ఆదాయ, జనాభా సాపేక్ష ప్రభావాలు-97, ఆదాయం డిమాండ్ వ్యాకోచత్వము-వివరణ-99, ఆదాయం డిమాండ్ వ్యాకోచత్వం-భారత దేశానికి సంబంధించిన సమాచారము-101, పరిశ్రమ పెరుగుదల-ముడిపదార్థాల డిమాండ్ మార్పులు-105, అభిరుచులు-శరీర పోషకావసరాలు-డిమాండ్ మార్పులు-106, సమీక్ష-107.
6. వ్యవసాయక వస్తువుల సప్లయ్ విశ్లేషణ 108-126
దీర్ఘకాలిక, స్వల్పకాలిక సప్లయ్ రేఖలు-108, స్టాక్ పీరియడ్ లో సప్లయ్ రేఖ : వర్తమానదేశాలు-110, సప్లయ్ వ్యాకోచత్వము. వ్యవసాయ వస్తువులు, తదితర వస్తువులు-112, అన్ని పంటల మొత్తము సప్లయ్ వ్యాకోచత్వానికి, పరిశ్రమల సప్లయ్ వ్యాకోచత్వానికి గల తేడా-120, వ్యవసాయరంగంలో సప్లయ్ రేఖ కదలికలు-123, సమీక్ష-126.
7. సప్లయ్, డిమాండ్ నిర్ణయకాలు : వ్యవసాయకాదాయాలు 127-184
సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల నిర్ధాంతము-127, వాస్తవికాదాయాల పెరుగుదల : వ్యవసాయ వస్తువుల మీద, మార్కెటింగ్ సేవలమీద దాని ప్రభావము-128, వ్యవసాయంలో సాంకేతికమైన మార్పులు లేకుండా, పరిశ్రమలలో సాంకేతికమైన మార్పులు వచ్చినప్పుడు-129, సాంకేతికాభివృద్ధి అన్ని రంగాలలో జరిగితే-130, వ్యవసాయ వస్తువుల సాపేక్షధరలు-133, సమీక్ష-134.
8. వ్యవసాయకవస్తువుల ధరలు అస్థిరత్వాలు 185-151
వాతావరణ పరిస్థితులలో తేడాలు-139, వ్యవసాయ ఉత్పత్తిలో వార్షిక అస్థిరత్వాలు-భారతదేశానికి చెందిన సమాచారము-140, ఒక్కొక్క వ్యవసాయ వస్తువు చక్రియ అస్థిరత్వాలు-143, ధరలు, ఆదాయం మీద డిమాండ్ వ్యాకోచత్వ ప్రభావము-144, సామాన్య వ్యవసాయక చక్రియ అస్థిరత్వము-146, సమీక్ష-150.
9. వ్యవసాయ వస్తువుల విక్రయము 151-162
విక్రయంలో ప్రత్యేకికరణ పెద్దతరహాదాలు-153, మార్కెటింగ్ సమర్థతను పెంచటానికి విధానాలు-156, ప్రభుత్వము-మార్కెటింగ్-160, సమీక్ష-161.

తృతీయ భాగము

వ్యవసాయము : ఆర్థికాభివృద్ధి

10. ఆర్థికాభివృద్ధి దశలు : వ్యవసాయరంగం పాత్ర 165-193

హైపుడ్ డ్రెయిన్ డ్రైవు-165, ఇంటర్మీడియట్ ఫుడ్ డ్రెయిన్ డ్రైప్-166, లోపుడ్ డ్రెయిన్ డ్రైప్-166, ఆర్థికాభివృద్ధి-డిమాండ్ లోమార్పులు, తదనుగుణంగా సప్లయ్ లో మార్పులు-168, ఆర్థికాభివృద్ధి వ్యవసాయరంగము-174, ఆర్థికాభివృద్ధి : వ్యవసాయ రంగం ప్రాధాన్యము; చరిత్ర నేర్పిన పాఠాలు-179, ఆర్థికాభివృద్ధి దశలు వ్యవసాయ రంగంలో శ్రామికుల సంఖ్య-181, సమీక్ష-182.

11. మూలధనకల్పన : ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగిత : వ్యవసాయాభివృద్ధి 184-199

మూలధన కల్పన-ఆవశ్యకము-184, వ్యవసాయరంగము; మూలధనకల్పన-185, ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగిత; వివరణ-186, ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగిత-పొడుపు శక్తి-190, ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగిత సిద్ధాంతంపై విమర్శ-192, ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగిత-మహిమ-194, ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగిత: కొన్ని పరిశీలనలు-196, ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగిత-2జన సంఖ్య తక్కువగల దేశాలు-198, సమీక్ష-193.

12. విక్రయంకాగల మిగులు: ఆర్థికాభివృద్ధి 200-219

విక్రయంకాగల మిగులు: భావవివరణ-200, విక్రయంకాగల మిగులు నిర్ణయించే అంశాలు-202, విక్రయం కాగల మిగులు: ధరలు: ఆర్థికాభివృద్ధి-204, ఉత్పాదకత పెరుగుదల; విక్రయంకాగల మిగులు-206, విక్రయంకాగల మిగులు: వర్తక నిబంధనలు-209, విక్రయంకాగల మిగులు-కమ్యూనిస్టుదేశాలు-210, సమీక్ష-211.

13. వ్యావసాయకపన్నులు : ఆర్థికాభివృద్ధి 212-234

ఆర్థికాభివృద్ధిలో ప్రభుత్వపాత్ర: వివిధరకాల వ్యావసాయక పన్నుల రూపాలు-212, వ్యావసాయక పన్నులరూపము, 214, వ్యావసాయక పన్నులు : భారము: బదిలీ ప్రభావము-219, వనరుల కేటాయింపు-225, భూమిపన్ను పంటతీరులో మార్పులు-226 ఆర్థికవిధానము వ్యావసాయకపన్నులు-228, వ్యావసాయక ఆదాయపు పన్ను పురోగామి భూమి పన్ను 231, సమీక్ష-233.

14. వ్యవసాయము : ఎగుమతులు : విదేశమారకద్రవ్యము 235-240

ఆభివృద్ధిచెందుతున్న దేశాలలో విదేశమారకద్రవ్యానికి ఉన్న డిమాండ్-235, వ్యవసాయంలో ప్రత్యేకికరణ ఆవశ్యకము-237, వ్యవసాయంలో ప్రత్యేకికరణ కూడదనే వాదము-237, సమీక్ష-239.

15. వ్యావసాయక ధరల విధానము : ఆర్థికాభివృద్ధి 241-253

ప్రతికూల ధరల విధానము-241, అనుకూల ధరల విధానము, లక్ష్యాలు-242, ధరలలో అస్థిరత్వాలు; స్థిరమైన ధరలు-243, కనిష్ఠధరలు; వివరణ-244, కనిష్ఠధరలు నిర్ణయించడం-245, గరిష్ఠధరలలో అంశాలు-247, కనిష్ఠధరలు, గరిష్ఠధరలు: బఫర్ నిలవలు-247, వ్యవసాయ వర్తక నిబంధనలు; ధరల విధానము-248, కనిష్ఠ

XII

ధరల విధానము: వంటల సమ్మేళనము-249, ధరల విధానము: చక్రీయ అస్థిరత్వాలు-251, సమీక్ష-252.

16. సాంకేతికమైన మార్పులు-వ్యవసాయాభివృద్ధి 254-281

సాంకేతికమైన మార్పులు: సవకల్పన ప్రసరణ-254, ఉత్పాదకత తక్కువగా ఉండడానికి గల కారణాలు-256, సవకల్పన ప్రసరణము-260, ప్రసరణము, అనుసరణ-266, అనుసరణ వేగాన్ని నిర్ణయించే అంశాలు-263, వ్యవసాయ ఆధునికీకరణ-హరితవిప్లవము-266, హరితవిప్లవము-267, హరితవిప్లంలో దశలు-269, వ్యవసాయవిస్తరణ సేవలు: సాంకేతికమైన మార్పులు-270, విస్తరణ సేవలు అంటే ఏమిటి-271, నూతన ఉత్పాదకాల సప్లయ్-275. మార్కెట్ ధరల సమపాయాలు-273, హరిత విప్లవము; రెండవ దశ-276, యంత్రీకరణ: వ్యవసాయాభివృద్ధి-270, అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలు: యంత్రీకరణ: ఆర్థిక విశ్లేషణ-276, పేదదేశాలలో యంత్రీకరణ: వివాదము-277, హరితవిప్లవము: యంత్రీకరణ-279, సమీక్ష-280

17. పరపతి : వ్యవసాయాభివృద్ధి 289-302

వ్యవసాయ విత్తం గురించి ప్రత్యేక పతనావశ్యకము-282, పరపతి: పతవివరణ: లక్షణాలు: గిరాకి-283, ద్రవ్యము: పరపతి-284, వ్యావసాయిక పరపతి పరీక్షరణ-285, ఉత్పత్తిదారుల పరపతి: వినియోగదారుల పరపతి-286, పరపతి సరఫరా-288, వ్యవసాయ విత్తం సప్లయ్ లో ప్రభుత్వం పాత్ర-289, పరపతిని అందజేయడంలో వాణిజ్య బాంకుల పాత్ర-290, పరపతి పత్రాలు: ధర : యుక్తమైన పరపతి-295, పర్యవేక్షిత పరపతి-296, సన్నకారు రైతులు:; పరపతి-298, పరపతితో బాటు అభివృద్ధికి ఇతర విధానాలు అవసరము-301, సమీక్ష-301.

18. భూసంస్కరణలు: వ్యవసాయాభివృద్ధి 304-340

భూసంస్కరణలు: వివరణ, ఉద్దేశాలు-304, భూసంస్కరణల ఉద్దేశాలు-305, భూస్వామ్యపద్ధతులు-307, భూసంస్కరణల స్వరూపస్వభావాలు-311, కౌలుసంస్కరణలు-312, గరిష్ఠ పరిమాణం నిర్ణయించడానికి ఆధారము-315, అభిలషణీయమైన కమతాలు-318, గరిష్ఠ పరిమితి నిర్ణయించడం, విమర్శ 320, సహకార వ్యవసాయము-323, సహకార వ్యవసాయము-ప్రయోజనాలు-324, సహకార వ్యవసాయంలో ఇబ్బందులు-326, సహకార వ్యవసాయము-సమీక్ష-328, సమష్టి వ్యవసాయ ప్రయోజనాలు-329, భూసంస్కరణ శాసనాలును అమలు జరిపే సమస్య-330, భూసంస్కరణ శాసనాల అమలుకు అవసరమైన పరిస్థితులు-334, భూసంస్కరణలు-వ్యవసాయాభివృద్ధి-విదేశాల అనుభవము-335, సమీక్ష-333.

19. వ్యవసాయాభివృద్ధి ప్రణాళిక వేయడం 341-349

ప్రణాళికలో ప్రభుత్వ పాత్ర-341, వ్యవసాయిక వ్యవసాయేతర రంగాల మధ్యవనరుల.

XIII

కేటాయింపులు-312, వ్యవసాయరంగంలోనే ఉత్పాదకాలకు వనరుల కేటాయింపులు 314. ప్రణాళిక ఫలితనిర్ధరణ, మార్పు-345, ప్రణాళికను నిర్వహించడం-346, ప్రణాళికను అమలుజరపడానికి యంత్రాంగము-347, తీర్మానాలు చేయడంలో ప్రణాళికాస్వామ్య విశేషాధికరణ-347, స్థానిక ప్రభుత్వాలు వ్యవసాయము-348.

20. వ్యవసాయాభివృద్ధి : పంచవర్ష ప్రణాళికలు 350-375

మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక-వ్యవసాయాభివృద్ధి-350, మొదటి ప్రణాళికలో సాధించిన అభివృద్ధి-352, రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళిక-వ్యవసాయాభివృద్ధి-353, ఉత్పత్తి లక్ష్యాలు-354, మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళిక-వ్యవసాయాభివృద్ధి-355, మూడవ ప్రణాళిక ; ఉత్పాదకాలు-355,, వ్యవసాయంపై ప్రణాళికాప్రభావాలు-360, ప్రణాళికా సెలవు, వార్షిక ప్రణాళికలు 362, నాల్గవ పంచవర్ష ప్రణాళిక-వ్యవసాయము-363; సన్నకారురైతుల సమస్యలు-366, భూసంస్కరణలు-367, సాంద్రవ్యవసాయపు జిల్లా కార్యక్రమము-368, సాంద్రవ్యవసాయపు జిల్లాకార్యక్రమము-పురోగతి 370, సాంద్రవ్యవసాయపు జిల్లా కార్యక్రమంపై విమర్శ-373, సమీక్ష-374.

పారిధానిక పదకోశము

ఇంగ్లీషు-తెలుగు

i-iii

తెలుగు-ఇంగ్లీషు

vi-vi

ఉ పొ డ్దా త ము